

**DEPARTAMENT DE TEORIA I HISTÒRIA DE L'EDUCACIÓ
INEFC-BARCELONA**

UNIVERSITAT DE BARCELONA

**Programa:
Activitat Física i Esport**

**ESPORT I DEMOCRATITZACIÓ
EN UN PERÍODE DE CANVI.
EVOLUCIÓ DEL FENOMEN ESPORTIU A
BARCELONA
DURANT LA TRANSICIÓ DEMOCRÀTICA
(1975-1982)**

**TESI PER OPTAR AL TÍTOL DE DOCTOR PER LA UNIVERSITAT DE
BARCELONA**

**Presentada per:
SIXTE ABADÍA I NAUDÍ**

**Director:
XAVIER PUJADAS I MARTÍ**

Barcelona, Març 2007

DEDICATÒRIA

A Mireia Tapiador López (†):
Per la nostra complicitat i camí recorregut

A Josep M^a i Mª Teresa, els meus pares:
Pel seu recolzament i confiança

AGRAÏMENTS

A Xavier Pujadas, pel seu mestratge i amistat, veritables fonts d'inspiració i aprenentatge.

A Jaume Bantulà, pels seus consells, pragmatisme i recolzament en tot moment.

A Núria Puig, per ajudar-me a “endegar una tesi en ciències socials aplicada a l'esport” i suggerir-me l'objecte d'estudi d'aquesta tesi doctoral.

A Joan Riera, per oferir-me l'oportunitat d'endinsar-me en l'àmbit de la recerca i ensenyar-me el valor de les “parides”.

A Edoardo Bazzaco, Núria Galera, Cati Gómez, Carles Pont i Anna Robert, els amics que m'han recolzat en tot moment, fent-me riure en els més difícils.

Al professorat del Departament de Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna, per ser un exemple de professionalitat i companyonia.

A Haris Alexiou, Elephtheria Arvanitaki, Omar Faruk Tekbilek, Kroke, Lluís Llach, Madredeus, Ovidi Montllor, Dulce Pontes, Raimon i Arto Tunçboyacıyan, els principals artífexs de la banda sonora d'aquesta tesi doctoral.

Al Negociat de Postgrau i Recerca de l'INEFC-Barcelona, per facilitar al màxim les gestions i tràmits realitzats.

Al personal dels arxius i de les biblioteques consultats, per la bona predisposició i tracte rebut.

SUMARI

INTRODUCCIÓ: ASPECTES CONCEPTUALS, METODOLÒGICS, ESTRUCTURALS I PLANTEJAMENT D'OBJECTIUS 11

1 Motivacions personals i relació amb la temàtica estudiada	13
2 Justificació de la recerca.....	15
3 Breu aproximació històrica al voltant de l'esport català: dels seus orígens fins a la fi de la transició democràtica	24
4 Metodologia i plantejament d'objectius	32

PART I

L'ANY 1976: EL LLEGAT FRANQUISTA EN MATÈRIA ESPORTIVA PER A LA CIUTAT DE BARCELONA

CAPÍTOL 1

PRIMERES PASSES CAP A LA DEMOCRATITZACIÓ DE L'ESPORT A BARCELONA..... 47

1 Els problemes estructurals de l'esport barceloní: entre la manca d'instal·lacions esportives i l'immobilisme institucional.....	48
1.2 La promoció de l'esport des de la Diputació Provincial de Barcelona i des d'organismes federatius	59
2 Els importants acords de l'any 1976: cap a una millora en les inversions en instal·lacions esportives.....	66
3 La incipient crisi de les entitats esportives barcelonines conseqüència d'una crisi econòmica estatal proliferant	76

PART II

1977-1979, ANYS D'IMMOBILISME, CRISI I ESPERANÇA: EL LENT DESPERTAR DE L'ESPORT BARCELONÍ EN PLENA REESTRUCTURACIÓ DE L'ESPORT ESPANYOL

CAPÍTOL 2:

LA CONTROVERTIDA PROMOCIÓ DE L'ESPORT EN LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES.....87

- 1 Un canvi de discurs oficial entorn a l'esport estatal amb poca transcendència per a Barcelona88
- 2 La reestructuració dels òrgans de govern estatals. Un procés caracteritzat per la polèmica i l'immobilisme esportiu 108
- 3 Els principals grups polítics i la seva positura entorn al fenomen esportiu en motiu de les eleccions legislatives i municipals de 1979..... 128
- 4 La postura entorn al concepte d'esport: el seu tractament al Congrés de Cultura Catalana, a la I Assemblea General del Deporte i a la Constitució espanyola..... 132

CAPÍTOL 3:

L'ASSOCIACIONISME ESPORTIU: LA CONSTATAció D'UN PROCÉS DE MASSIFICACIÓ ESPORTIVA EN UN CONTEXT DE CRISI SOCIOECONÒMICA..... 143

- 1 La lluita per unes instal·lacions esportives adients: de la supervivència a l'expansió associativa 144
- 2 Algunes iniciatives pioneres: les bases per a la materialització de l'esport per a tothom en el teixit esportiu barceloní 161

PART III
L'ESPORT COM A UN FENOMEN AGLUTINADOR EN UN PERÍODE DE
DEMOCRATITZACIÓ SOCIOPOLÍTICA (1975-1982)

CAPÍTOL 4:

ELS MOVIMENTS SOCIALS URBANS: LA CONFIGURACIÓ D'UN AGENT
URBÀ AFAVORIDOR DE LA PROMOCIÓ ESPORTIVA A LA CIUTAT
COMTAL..... 177

1 Origen, desenvolupament i consolidació del moviment associatiu veïnal (1964-1982).....	178
1.1 Organització, funcionament i principals aportacions de les associacions de veïns.....	185
1.2 El moviment veïnal i la lluita per a unes millors condicions per a la pràctica esportiva durant el darrer període franquista	188
2 El moviment veïnal i la lluita per unes millors condicions per a la pràctica esportiva durant la transició democràtica (1975-1982).....	189
2.1 La gairebé total manca d'equipaments esportius públics arreu de Barcelona	191
2.2 El rebuig frontal al Pla Comarcal	193
2.3 Els terrenys de Martí Codolar, de la Renfe, de la Bàscula i del carrer Perill: l'èxit d'algunes reivindicacions veïnals en el terreny esportiu ...	195
2.4. La transformació veïnal en consonància amb les transformacions sociopolítiques de l'Estat	199
2.5 El moviment veïnal i la lluita per unes millors condicions per a la pràctica esportiva durant el període durant el primer ajuntament democràtic	205
2.6 Els butlletins i els fulls informatius del moviment associatiu veïnal: un espai de promoció esportiva per als agents socials de Barcelona.....	218

CAPÍTOL 5:

L'ESPORT ESPECTACLE COM A SÍMBOL DE TRANSFORMACIÓ SOCIAL: LLIBERTAT, CATALANISME I MODERNITAT223

1 L'esport espectacle i els mitjans de comunicació.....	224
1.1 La progressiva importància de l'esport entre la premsa escrita barcelonina.....	225
1.2 Les ràdios i la televisió democràtiques: cap a les primeres retransmissions en català.....	229
2 Cap a una creixent massificació dels esdeveniments esportius	233
2.1 La creixent repercussió i seguiment d'espectacles esportius allunyats de l'esfera futbolística.....	236
2.2 El creixent atractiu de l'esport rei: el futbol.....	246
3 L'esport espectacle com a plataforma de reivindicació política: democràcia i catalanisme.....	253
3.1 Rivalitats ideològiques, rivalitats esportives	259
4 L'esport espectacle, una font inesgotable d'ídols.....	262

PART IV

L'IMPULS DEFINITIU CAP A UNA VERITABLE PROMOCIÓ DE L'ESPORT A LA CIUTAT DE BARCELONA (1979-1982)

CAPÍTOL 6:

EL DESENVOLUPAMENT D'UNA POLÍTICA ESPORTIVA EN EL BIENNI 1979-1980 DE LA MÀ DE LES ADMINISTRACIONS LOCAL, PROVINCIAL I AUTONÒMICA: CONSEQÜÈNCIES PER AL FENOMEN ESPORTIU.....277

1 Els nous postulats en matèria esportiva de la mà de la irrupció democràtica en l'Ajuntament de Barcelona en el bienni 1979-1980	278
2 La materialització de la política esportiva municipal	297
2.1 La cessió d'instal·lacions esportives municipals com a un model de política esportiva en plena consolidació	304

2.2 La promoció d'activitats esportives ciutadanes com a un nou focus d'acció municipal	306
3 La participació de la Diputació de Barcelona i de la Generalitat de Catalunya en la promoció de l'esport barceloní. Un exemple d'acció coadjuvant.....	312

CAPÍTOL 7:

L'EVOLUCIÓ DEL ROL DE LES ENTITATS ESPORTIVES EN L'ESPAI ESPORTIU DE LA CIUTAT DE BARCELONA

325

1 El tarannà de l'associacionisme d'ençà del 3 d'abril de 1979: l'establiment d'un nou marc relacional amb l'Administració	326
2 La consolidació de l'esport per a tothom a redós de l'expansió de l'associacionisme esportiu.....	343
2.1 El paper del món educatiu en la promoció de l'esport durant el període 1979-1982	358

CAPÍTOL 8:

LA CONSOLIDACIÓ DE LA POLÍTICA ESPORTIVA MUNICIPAL A LA LLUM DEL PROCÉS DE CANDIDATURA PER ALS JOCS OLÍMPICS DE L'ANY 1992.....

367

1 Cap a una definició de la política esportiva municipal	368
1.1 Abast i repercussió de l'actuació municipal en matèria d'equipaments	374
1.2 Vers la potenciació de la promoció esportiva: participació ciutadana i esport escolar	387
2 El procés embrionari de candidatura per als Jocs Olímpics de 1992..	398
3 La creixent implicació de la Diputació de Barcelona i de la Generalitat de Catalunya en la transformació esportiva de la ciutat: l'articulació de les respectives polítiques esportives.....	408

PART V

CAPÍTOL 9:

<i>CONCLUSIONS</i>	425
--------------------------	-----

<i>FONTS CONSULTADES</i>	443
--------------------------------	-----

1 Arxius i biblioteques consultats	445
--	-----

2 Premsa i butlletins consultats.....	447
---------------------------------------	-----

3 Bibliografia	449
----------------------	-----

<i>INDEX DE TAULES I FIGURES</i>	461
--	-----

ANNEXOS

PART II

CAPÍTOL 2:

<i>LA CONTROVERTIDA PROMOCIÓ DE L'ESPORT EN LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES</i>	471
--	-----

Annex 1. Carta Europea de l'Esport per a Tothom (1975)	471
--	-----

Annex 2. Distribució provincial de subvencions per a obres a tercers	473
---	-----

Annex 3. Carta adreçada al president de la Diputació Provincial de Barcelona sol·licitant un ajut econòmic	474
--	-----

Annex 4. Subvencions de la Diputació Provincial de Barcelona els anys 1977/1978	475
---	-----

Annex 5. Trofeus concedits a entitats de la ciutat els mesos de gener de 1977 i de 1978	478
---	-----

Annex 6. Funcions de l'Oficina de política d'esports, del Negociat d'esports i del Servei d'instal·lacions esportives.....	479
--	-----

Annex 7. Plantejaments dels partits polítics quant al fenomen esportiu en motiu de les eleccions legislatives del març de 1979.....	482
---	-----

PART II

CAPÍTOL 3:

<i>L'ASSOCIACIONISME ESPORTIU: LA CONSTATAció D'UN PROCÉS DE MASSIFICACIó ESPORTIVA EN UN CONTEXT DE CRISI SOCIOECONóMICA</i>	483
---	-----

Annex 1. Nota informativa en la qual la plantilla del CE Sant Andreu denuncia la seva situació	485
Annex 2. El Club Esportiu Mediterrani i la construcció de les seves noves instal·lacions esportives.....	486

PART III

CAPÍTOL 4:

<i>ELS MOVIMENTS SOCIALS URBANS: LA CONFIGURACIó D'UN AGENT URBÀ AFAVORIDOR DE LA PROMOCIó ESPORTIVA A LA CIUTAT COMTAL</i>	489
---	-----

Annex 1. Fragment d'una carta de la FAVB demanant la revocació del nomenament de Joaquim Viola com a alcalde de Barcelona.....	489
Annex 2. Classificació de les vocalies existents segons l'objectiu de treball	490
Annex 3. Publicacions veïnals més representatives dels barris de Barcelona	491
Annex 4. Articles de rebuig al Pla Comarcal i a la gestió municipal de Viola	495
Annex 5. Fragment del Manifest de la FAVB en motiu de les eleccions municipals del tres d'abril de 1979	497
Annex 6. Comunicat del Secretariat d'Entitats de Sants, Hostafrancs i la Bordeta exigint a l'Ajuntament espais per a la pràctica esportiva.....	499

Annex 7. Balanç esportiu de l'Àrea d'Esports del Consell del Districte VIIIè	500
Annex 8. Queixes veïnals quan el Futbol Club Barcelona jugava al Camp Nou	501
Annex 9. Fragments d'articles d'Albert Lasalle durant el bienni 1980-1981	503

PART IV

CAPÍTOL 6:

EL DESENVOLUPAMENT D'UNA POLÍTICA ESPORTIVA EN EL BIENNI 1979-1980 DE LA MÀ DE LES ADMINISTRACIONS LOCAL, PROVINCIAL I AUTONÒMICA: CONSEQÜÈNCIES PER AL FENOMEN ESPORTIU.....

Annex 1. Tipus de gestió de les instal·lacions esportives municipals	509
Annex 2. Distribució de Barcelona en base als dotze districtes existents durant el bienni 1979-1980	510
Annex 3. La nova reestructuració de la ciutat de Barcelona en deu districtes.....	511
Annex 4. Reproducció gràfica de la II Cursa Atlètica de la Mercè	512
Annex 5. Anunci de la campanya "No deixis que l'agilitat sigui tan sols un record"	513
Annex 6. Imatges dels circuits naturals.....	514
Annex 7. Trofeus concedits per la Diputació Provincial de Barcelona a entitats de la ciutat durant els mesos de febrer de 1979 i de 1980	515
Annex 8. Subvencions concedides per la Diputació Provincial de Barcelona els anys 1979-1980.....	517
Annex 9. Correspondència entre Francisco Platón –CSD- i Maria Dolors Sentís –Diputació de Barcelona-.....	523
Annex 10. Camps de futbol de Barcelona (1979-1980)	526
Annex 11. Carta de Josep Lluís Vilaseca al president de la Diputació Provincial de Barcelona	528

*CAPÍTOL 7:**L'EVOLUCIÓ DEL ROL DE LES ENTITATS ESPORTIVES EN L'ESPAI ESPORTIU DE LA CIUTAT DE BARCELONA 529*

Annex 1. Escoles i entitats esportives que empraven l'Estadi de Serrahima l'any 1982	531
Annex 2. Diligència d'embarquement al CD Europa	532
Annex 3. Reivindicacions en la primera edició de la Cursa Popular Ciutat de Barcelona	534
Annex 4. Dades del Patronato Escuelas Cívico-Deportivas de la Guineueta	535

*CAPÍTOL 8:**LA CONSOLIDACIÓ DE LA POLÍTICA ESPORTIVA MUNICIPAL A LA LLUM DEL PROCÉS DE CANDIDATURA PER ALS JOCS OLÍMPICS DE 1992..... 537*

Annex 1. Competències del Negociat d'Esports de la Unitat Operativa de Contractació	539
Annex 2. Llistat de les 229 instal·lacions esportives municipals.....	540
Annex 3. Carta del Club de Futbol Barceloneta a l'Ajuntament de Barcelona	542
Annex 4. Entitats que usaven el Camp de l'Àguila (temporada 1982-1983)	543
Annex 5. Signatures reivindicant els antics terrenys de l'Espanya Industrial per part de la Unió Esportiva de Sants (1982).....	544
Annex 6. Conveni entre la Direcció General de l'Esport i l'Ajuntament de Barcelona (6 de juliol de 1982).....	545
Annex 7. Actuacions en matèria d'instal·lacions esportives en el marc del conveni entre la Direcció General de l'Esport i l'Ajuntament de Barcelona	547

Annex 8. Informe d'anomalies en el camp de futbol municipal del Passeig Marítim i Informe del Servei d'Inspecció	549
Annex 9. Participants a les escoles d'iniciació esportiva (1982)	552
Annex 10. Trofeus concedits per la Diputació Provincial de Barcelona a entitats de la ciutat els mesos de setembre de 1981 i de 1982.....	553
Annex 11. Subvencions de la Diputació Provincial de Barcelona el 1981 a entitats sense afany de lucre	555
Annex 12. Ajuts de la Diputació de Barcelona a centres educatius (1982)	559
Annex 13. Carta del president de l'Agrupació Barcelonista Penya Anguera a César López i Vera, president de la Comissió Informativa de Cultura y Deportes	561
Annex 14. Full informatiu de la campanya de promoció de la Vela entre els diferents clubs nàutics de la província de Barcelona	563
Annex 15. Instal·lacions municipals i d'entitats sense afany de lucre de la ciutat subvencionades per la Generalitat de Catalunya	564

*INTRODUCCIÓ: ASPECTES CONCEPTUALS,
METODOLÒGICS, ESTRUCTURALS I
PLANTEJAMENT D'OBJECTIUS*

1 Motivacions personals i relació amb la temàtica estudiada

La tesi doctoral presentada tot seguit és fruit del treball i de la reflexió endegats ja durant els dos cursos del programa de doctorat "Activitat Física i Esport" de l'Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya, corresponent al bienni 2001-2003. En aquell període, diversos dels treballs realitzats així com un dels dos projectes de recerca presentats se centraren en l'evolució del fenomen esportiu a la ciutat de Barcelona, tant durant la transició democràtica (1975-1982) com en el transcurs dels darrers decennis de dictadura franquista (1955-1975). L'obtenció del Diploma d'Estudis Avançats tot plantejant un projecte de tesi que ha resultat ésser l'embrió d'aquesta recerca i les diverses comunicacions i publicacions realitzades en aquests darrers tres anys en el marc del Grup de Recerca i Innovació sobre Esport i Societat (GRIES),¹ com si de diverses bastides es tractés, han permès anar avançant en la seva elaboració.²

Amb la intenció doncs de culminar un treball iniciat a les darreries de l'any 2001 i sobretot de contribuir a l'estudi d'un fenomen, l'esportiu, encara novell des de l'òptica dels estudis històrics, es presenta aquesta tesi doctoral titulada "Esport i democratització en un període de canvi. Evolució del fenomen esportiu a Barcelona durant la transició política (1975-1982)".

¹ El GRIES es constituí l'any 2001 amb les pautes de recerca de la Universitat Ramon Llull. Es tracta d'un grup interdisciplinari que, encapçalat pel doctor Xavier Pujadas, contempla l'estudi de l'activitat física i l'esport des de la vessant de les ciències socials i amb un caràcter bàsicament aplicat des d'àmbits com la història de l'esport, la sociologia i l'antropologia, la psicologia i l'educació.

² Entre les publicacions i comunicacions més destacades cal citar: Sixte Abadía, "Evolució de la pràctica esportiva de Barcelona durant la segona meitat del règim franquista: el cas de les instal·lacions esportives (1955-1975)," *Aloma* 13 (2003): 165-175; Sixte Abadía i Xavier Pujadas, "Deporte y democratización en la Barcelona contemporánea. Apuntes para un estudio," *Cultura, Ciencia y Deporte* 2 (2005): 51-56; Sixte Abadía, "El proceso de masificación deportiva en la ciudad de Barcelona durante la transición democrática (1975-1982). Un ejemplo de desarrollo del deporte en contextos de democratización," a *Sport and Violence*, ed. José Aquesolo (Cádiz: Universidad Pablo de Olavide, 2006); Sixte Abadía, "The contribution of sport to shaping a group identity in the city of Barcelona. An analysis on the neighbourhood group movement during the democratic transition (1975-1982)" (comunicació presentada en el XI International CESH Congress, Viena, Àustria, 17-20 de Setembre, 2006).

D'entre els diferents períodes a partir dels quals hom pot apropar-se a l'estudi de l'esport modern català, el de la transició democràtica presenta, sota el nostre parer, una sèrie de trets que el fan especialment interessant. Des d'aquells relacionats amb un context social, polític o econòmic que propicià les primeres passes vers el desenvolupament de la democràcia, l'adopció tardana d'un model d'Estat del benestar o la inapel·lable modernització de la societat, als relacionats amb la seva incidència en les pròpies transformacions de la qüestió esportiva arreu del territori català i, en particular, de la ciutat de Barcelona doten aquest període d'una especial rellevància des del punt de vista historiogràfic.

Paradoxalment, tal i com es comentarà més endavant, el període 1975-1982 resta orfe d'estudis en profunditat, que permetin anar desgranant el comportament del fet esportiu supeditat al context social, polític i econòmic existent. Precisament aquesta necessitat historiogràfica ha estat una de les principals motivacions de cara a afrontar la decisió d'elaborar aquest treball doctoral.

Altrament, a l'hora de copsar la nostra inquietud vers el citat objecte d'estudi cal tenir en compte l'escassa formació inicial del doctorand en el terreny dels mètodes de recerca històrica. A banda de ser un element dificultador, aquesta mancança ha suposat un repte continu i esperonador que ha permès aprofundir en un període de la nostra història recent a partir del prisma d'un fenomen –l'esportiu– sentit molt proper, així com l'apropament als principis de la recerca històrica actual. En aquest sentit, més enllà del mer neguit que hom pot tenir pel passat recent del seu entorn, cal mencionar la idoneïtat dels plantejaments de la doctora Núria Puig en l'assignatura "Com endegar una tesi en ciències socials aplicada a l'esport" corresponent al primer any de doctorat. Com si es tractés de l'inici d'un gran viatge, les reflexions inicials al voltant de quines temàtiques atreïen més els doctorands, juntament amb les seves primeres orientacions entorn a l'estudi de l'esport durant la transició democràtica, permeteren la realització de les primeres

passes vers l'estudi de la qüestió esportiva des d'un punt de vista historiogràfic, inicialment tan desconegut com atractiu i gratificant.

Finalment, cal mencionar la viabilitat com a un dels principals motius a l'hora d'acotar l'extensió geogràfica d'aquesta tesi doctoral. El fet de què Barcelona sigui la ciutat on hem residit en el transcurs d'aquests darrers anys, conjuntament amb els trets típics de la seva capitalitat, ens decantaren a centra-hi el present estudi, tot esperant que en un futur no massa llunyà els plantejaments d'aquest treball doctoral puguin extrapolar-se a d'altres indrets de l'Estat espanyol i de la conca mediterrània amb característiques semblants.

2 Justificació de la recerca

Malauradament, tot i la transcendència social que any rera any ha anat adquirint l'esport a l'Estat espanyol –particularment des que es restablí la democràcia- encara cal destacar la manca d'estudis al seu voltant.³ Amb l'horitzó establert en d'altres països com Gran Bretanya, Alemanya, els Estats Units o França on es gaudeix d'una major tradició historiogràfica en el camp de l'esport,⁴ “no nos queda otro camino que aquel que nos conduzca a llevar a cabo un loable esfuerzo por estimular la investigación historiográfica, de búsqueda y cotejo de fuentes, de construcción de cronologías y de

³ “A pesar de la trascendencia que ha alcanzado el deporte en nuestra sociedad, la historia de la educación física y el deporte ha sido uno de los ámbitos sectoriales de la historiografía contemporánea más desatendidos en nuestro país.” Vegeu Antonio S. Almeida, *Historia social, educación y deporte. Lecturas sobre el origen del deporte contemporáneo* (Las Palmas de Gran Canaria: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, 2004), 19.

⁴ “No és fins a la dècada de 1960, gràcies a l'eclosió de les ciències socials a la universitat i, és clar, al creixent protagonisme públic del fenomen esportiu, quan s'enceta un interès destacat i s'editen monogràfics sobre la matèria i es culminen tesis doctorals a països com França, els Estats Units i Anglaterra”. Vegeu Xavier Pujadas, “La història de l'esport: una necessitat,” *Lluc* 835-836 (2003): 30.

descripció de aconteceres históricos”,⁵ que permeti avançar en aquest terreny.

Concretament fou a Alemanya –ja als anys seixantes- i poc més tard a Gran Bretanya on sorgí inicialment un interès per l'estudi d'aquest fenomen des del prisma de la història social que, ja ben entrats els setantes, també s'estengué per França.⁶ Aquesta inquietud per l'entramat esportiu es teixí en consonància amb el caràcter massiu i mercantilista que aquest anà adquirint, iniciant-se un procés de massificació esportiva en consonància amb l'Estat del benestar imperant en aquests països. En aquest sentit, el desenvolupament de la historiografia de l'esport es consumà a mesura que l'esport s'entengué “com un producte de la societat moderna que interacciona amb la realitat complexa que l'envolta i que, per tant, ajuda a explicar-la i a comprendre-la”.⁷

Essent la història de l'esport “encara una disciplina jove”,⁸ condicionada per la rellevància social, cultural i econòmica d'aquest fenomen en un col·lectiu determinat, sembla lògic pensar que en el territori espanyol, aquesta hagi anat a redós de la historiografia d'altres contrades amb més tradició esportiva. En aquest sentit, els incontestables buits historiogràfics es mostren de manera més acusada pel que fa al període de la transició democràtica. A diferència de l'auge actual de la historiografia centrada en l'anàlisi social, política i econòmica del període 1975-1982,⁹ els estudis fixats

⁵ Francisco Lagardera, “Historia Social del Deporte,” a *Simposium de Historia de la Educación Física*, coord. Saül García (Salamanca: Universidad de Salamanca, 1995), 49-50.

⁶ Christina Koulouri, *Sport et société bourgeoise. Les associations sportives en Grèce 1870-1922* (Paris: L'Harmattan, 2000), 19. Segons l'autora, fou l'any 1978 amb l'estudi *Comment peut-on être sportif?* de Pierre Bourdieu que “pour la première fois dans la bibliographie française, sur l'histoire des sports, traitée en tant qu’“histoire relativement autonome””. Vegeu *Ibid.*, 20.

⁷ Xavier Pujadas, “La història...,” 30.

⁸ *Ibid.*

⁹ Algunes de les obres més destacades i publicades a l'Estat espanyol durant el 2006 són: Carlos Abella, *Adolfo Suárez: el hombre clave de la transición* (Madrid: Espasa Calpe, 2006); Carme Molinero, ed., *La Transición, treinta años después. De la dictadura a la*

en el fenomen esportiu són encara minsos, evidenciant-se la necessitat, per exemple, de fer “un estudi complet i acurat sobre l’actuació de les institucions públiques a Catalunya en relació a l’esport des de la transició fins al moment actual”.¹⁰ D’entre els pocs autors que s’hi han apropiat cal destacar els doctors Francisco Lagardera, Núria Puig, Xavier Pujadas, Carles Santacana o Conrad Vilanou, erigint-se com a pioners en l’estudi de l’esport a la Catalunya dels darrers decennis des d’una òptica històrica.¹¹

D’altra banda, la transcendència social adquirida per l’esport a la ciutat de Barcelona en un període de democratització sociopolítica com fou la transició, el converteix en un element de gran importància a l’hora de conèixer i d’interpretar aquest període de la nostra història recent viscut per la societat barcelonina. En aquest sentit, considerant aquest fenomen com a

instauración y consolidación de la democracia (Barcelona: Ediciones Península, 2006); Abdón Mateos, ed., *La España del presente. De la dictadura a la democracia* (Madrid: Asociación de Historiadores del Presente, 2006); Bénédicte André-Bazzana, *Mitos y mentiras de la Transición* (Barcelona: El Viejo Topo, 2006); Joaquim Vilarnau, *Trencant el silenci: els recitals de la transició* (Barcelona: Mina, 2006); Rafael Aracil, Andreu Mayayo y Antoni Segura, eds., *Memòria de la Transició a Espanya i a Catalunya. Ensenyament, Cultura, Justícia* (Barcelona: CEHI/Universitat de Barcelona, 2006).

¹⁰ Núria Puig i Klaus Heinemann, “Institucions públiques i desenvolupament de l’esport a Catalunya (1975-1994). Proposta d’un marc teòric interpretatiu,” *Acàcia* 4 (1995): 139.

¹¹ Algunes de les seves obres més destacades són: Núria Puig, “La gestió municipal a Barcelona durant la Transició,” a *Oci, esport i societat*, eds. Àngel Zaragoza i Núria Puig (Barcelona: PPU, 1990), 129-157; Núria Puig i Klaus Heinemann, “El deporte en la perspectiva del año 2000,” *Papers* 38 (1992): 123-141; Núria Puig, “Esport i societat a Catalunya,” a *L’Associacionisme i l’esport*, ed. Secretaria General de l’Esport (Barcelona: Secretaria General de l’Esport, 1995), 251-264; Francisco Lagardera i Núria Puig, “Proceso de racionalización, diversificación y retroprogresión en los orígenes y evolución actual del deporte en Cataluña,” a *La actividad física y el deporte en un contexto democrático (1976-1996)*, ed. Ricardo Sánchez Martín (Pamplona: AEISAD, 1996), 199-208; Manuel García, Núria Puig i Francisco Lagardera, comps., *Sociología del deporte* (Madrid: Alianza Editorial, 1998); Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada de l’esport a Catalunya. Vol. 1, (1870-1931)* (Barcelona: Columna-Diputació, 1994); Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada de l’esport a Catalunya. Vol. 2, (1931-1975)* (Barcelona: Columna-Diputació, 1995); Xavier Pujadas i Carles Santacana, *L’esport és notícia* (Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1997); Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Esport, espai i societat en la formació urbana de Barcelona (1870-1992)* (Barcelona: Fundació Barcelona Olímpica, 1999); Carles Santacana, *El Barça i el franquisme: crònica d’uns anys decisius per a Catalunya (1968-1978)* (Barcelona: Mina, 2005); Xavier Pujadas, coord., *Catalunya i l’olimpisme. Esport, identitat i Jocs Olímpics (1896-2006)* (Barcelona: Comitè Olímpic Català, 2006); Conrad Vilanou, *L’esport a Sants-Montjuïc. Una visió històrica (1883-1994)* (Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1994); Miguel A. Betancor i Conrado Vilanou, *Historia de la educación física y el deporte a través de los textos* (Barcelona: PPU, 1995); Conrad Vilanou, “Contexto histórico y antecedentes de la educación física,” *Tándem* 1, (2000): 39-51; Conrad Vilanou, “L’esport, entre la política i l’espectacle,” *Diàlegs* 13 (2001): 7-39.

“una activitat social, la història de l'esport és lògicament una part indestruïble de la història social del país”.¹²

Concretament, arreu de l'Estat espanyol el desenvolupament de l'esport s'associà a l'increment de les iniciatives de les diferents administracions públiques en matèria esportiva, com a conseqüència del desenvolupament de l'Estat del benestar [*Welfare State*] des de l'inici de la transició democràtica.¹³ Aquest model aparegué en posterioritat a la fi de la Segona Guerra Mundial (1945) com a una nova forma d'organitzar la vida social, política i econòmica de les democràcies capitalistes aleshores existents. Amb la intenció de garantir un continu creixement econòmic mitjançant l'increment del consum i alhora assegurar uns mínims de protecció social a tota la població,¹⁴ aquesta dinàmica d'expansió i prosperitat econòmica, plena ocupació i protecció social es perllongà fins a la dècada dels setantes.

Contràriament, a l'Estat espanyol aquest model no aparegué fins a la mort del general Franco.¹⁵ Després del continuat creixement econòmic del país durant el primer terç del segle vint, la Guerra Civil i l'adveniment de la dictadura conduïren a un període de grans pèrdues econòmiques. L'evident fracàs de la política autàrquica del règim, plantejament que pretenia “que Espanya fos autosuficient econòmicament per assegurar llur «independència nacional»”, i reflectida sobretot “en el control i la restricció del comerç

¹² Carles Santacana, “Una interpretació de l'esport a Catalunya,” *Lluc* 835-836 (2003): 35.

¹³ Manuel García Ferrando, *Los españoles y el deporte, 1980-1995 (Un estudio sociológico sobre comportamientos, actitudes y valores)* (Madrid: CSD / Tirant lo Blanc, 1997), 12-13.

¹⁴ Andrés Bilbao, “La lógica del estado del bienestar y la lógica de su crítica,” *Papers* 34 (1990): 13; José Ramón Díez, *El Bienestar Social* (Madrid: Editorial Popular S.A., 1994), 26.

¹⁵ Teresa Montagut, *Política Social. Una introducción* (Barcelona: Ariel, 2000), 169. Tot i que el règim franquista va possibilitar alguns trets de l'Estat del benestar com el sistema de Seguretat Social o l'ensenyament gratuït i obligatori, aquest no arribà totalment fins a la transició democràtica. En aquest sentit, “sin la democratización de la vida política y de las relaciones laborales difícilmente el Estado de Bienestar hubiera podido caminar hacia la redistribución de los medios distribuidos por la sociedad civil, según el principio del mercado, y cara al reparto del poder; de ahí que la particularidad del Estado de Bienestar esté presente tanto en la democratización del funcionamiento del mercado como en la determinación y funcionamiento del sistema político democrático (sufragio universal)”. Vegeu José Ramón Díez, *El Bienestar...*, 29.

exterior i la substitució d'importacions",¹⁶ obliga a un canvi profund de la política econòmica plantejada. Fou des de la segona meitat del segle vint quan els diferents governs franquistes iniciaren una reforma de la política econòmica espanyola,¹⁷ traduïda en un període d'important creixement en aquest sentit,¹⁸ fet que al seu torn possibilità la definitiva modernització del país i el marc idoni per a l'adopció de l'Estat del benestar d'ençà de la mort de Francisco Franco (1975).¹⁹ En aquest sentit, les eleccions generals del 15 de juny de 1977 –que permeteren la recuperació d'un marc democràtic institucional- i els Pactes de la Moncloa, signats el vint-i-cinc d'octubre d'aquell any, encetaren la definitiva democratització del país.²⁰

Ara bé, al territori espanyol l'adopció d'aquest nou model d'Estat topà amb un greu contratemps que en dificultà la seva implantació. Les conseqüències de la crisi econòmica internacional iniciada l'any 1973 feren qüestionar aquest model assistencial i desembocaren en la crisi de l'Estat del benestar.²¹ Des d'aleshores valors capitalistes com l'eficiència, la

¹⁶ Carme Molinero i Pere Ysàs, *Catalunya durant el franquisme* (Barcelona: Empúries, 1999), 32-33. Aquests mateixos autors mantenen que la "política econòmica del primer franquisme va fracassar absolutament, fins al punt d'impedir la recuperació de les principals magnituds econòmiques anteriors a la guerra civil". Ibid.

¹⁷ Els primers símptomes d'aquest canvi es manifestaren ja l'any 1951 amb la formació d'un nou govern que inicià una liberalització limitada del comerç exterior. Bona mostra d'aquest canvi de rumb de la política econòmica estatal foren els acords amb els Estats Units de l'any 1953 que permeteren a l'Estat rebre ajudes econòmiques a canvi de la instal·lació de bases militars nord-americanes. Vegeu Ibid., 50. El gran impuls de l'economia del país però, arribà el 1959 amb l'aprovació del Pla d'Estabilització. Amb aquest es possibilitava la supressió dels controls directes a la inversió industrial, l'obertura a les inversions estrangeres i la reforma del sistema financer, facilitant-se el creixement econòmic del país. Vegeu Ibid., 65 i Antoni Segura, "Memòria i història de la transició," a *Memòria de la transició a Espanya i a Catalunya*, eds. Rafael Aracil i Antoni Segura (Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 2000), 66.

¹⁸ Teresa Montagut, *Política...*, 151.

¹⁹ Manuel García Ferrando, *Los españoles y el deporte...*, 12-13.

²⁰ Els Pactes de la Moncloa foren la mesura de consens polític iniciada pel govern d'ençà de les eleccions de 1977 per tal de fer front a la crisi econòmica que travessava el país, com a conseqüència de la pujada del preu del petroli (1973). Dos dels principals indicadors d'aquesta recessió foren el constant creixement de la inflació i de la desocupació, any rera any. Vegeu Jesús Mestre, dir., *Atlas de la transició. Espanya de la dictadura a la democràcia (1973-1986)* (Barcelona: Edicions 62, 1997), 34.

racionalitat, el progrés tecnològic, l'aplaçament de les gratificacions, la disciplina o l'estalvi van ser substituïts per d'altres que emfasitzaven la qualitat de vida –llibertat sense restriccions, individualitat, rebuig de l'unitarisme, disciplina...²² Tanmateix, a Espanya el desenvolupament d'aquest marc estigué condicionat pels quaranta anys de règim franquista. Aquest llarg període dificultà el procés descentralitzador i l'establiment de les relacions mixtes entre Estat, el mercat i l'altruisme organitzat, essent en les dues darreres dècades del segle vint quan aquestes han caracteritzat la dinàmica de la societat espanyola.²³

Així doncs, mentre que a bona part dels Estats europeus, amb l'adquisició de majors responsabilitats vers la ciutadania –consubstancial a l'Estat del benestar-, s'afavorí l'augment de la qualitat de vida i la generalització de la pràctica esportiva, a Espanya aquest procés s'endarrerí diversos decennis.²⁴ Considerada com a una part important de les necessitats culturals i mica en mica incorporada com a hàbit de lleure de la població,²⁵ la citada pràctica fou considerada un dret ciutadà i garantit per l'Estat i, en conseqüència, “la dimensió econòmica i pública de la pràctica esportiva s'ha capgirat durant la segona meitat del nou-cents”.²⁶ La progressiva generalització de la pràctica esportiva possibilità l'aparició de noves manifestacions esportives que,

²¹ Un dels primers signes de les imminents dificultats d'aquest model fou la crisi del petroli de 1973, que conduí a una recessió mundial. En contrast amb les baixes taxes d'atur i l'elevat creixement econòmic característics de les dècades anteriors, durant els anys setanta s'experimenten taxes d'atur elevades, taxes d'inversions inferiors i un evident alentiment del creixement econòmic. Vegeu Norman Johnson, *El Estado del Bienestar en Transición* (Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, 1987), 53.

²² Manuel García Ferrando, *Deporte y sociedad* (Madrid: Ministerio de Cultura, 1982), 21.

²³ Manuel García Ferrando, *Los españoles y el deporte,...*, 12-13.

²⁴ Miguel Ángel Soria i Antonia Cañellas, *La Animación Deportiva* (Barcelona: INDE, 1991), 15; Núria Puig i Klaus Heinemann, “Institucions públiques i ...,” 127.

²⁵ S'entén per cultura la “totalité de représentations, valeurs, comportements, modèles (patterns) et règles qui régissent la vision et le mode de vie d'un groupe social, et donc des individus qui le composent ». Pierre Gaudibert citat a Yves Le Pogam, “La massification des pratiques sociales: enjeux sur la culture,” *Corps et Culture*, no. 1 (2004), <http://corpsetculture.revues.org/document249.html>.

²⁶ Xavier Pujadas, “La història...,” 34.

allunyades de l'esport competitiu i per tant properes a l'esport per a tothom, incidiren en amplis sectors de la població europea.²⁷

Al territori espanyol la garantia en la promoció i el foment de l'esport entre la ciutadania per part de l'Estat no s'assegurà fins a l'aprovació de la Constitució espanyola, a les darreries de 1978.²⁸ Concretament fou en l'article 43.3 de la carta magna en el qual s'establí que “los poderes públicos fomentarán la educación sanitaria, la educación física y el deporte. Asimismo facilitarán la utilización adecuada del ocio”.²⁹ Des de llavors, l'assumpció de competències en matèria esportiva per part de l'Estat ha contribuït a una major sensibilització ciutadana cap a la pràctica esportiva com a activitat de lleure saludable.

En aquest sentit, si bé durant els tres primers decennis del segle vint s'inicià un període d'expansió i de potenciació esportiva –gràcies a l'extensió de la pràctica esportiva entre les classes populars, dones i treballadors-, així com una internacionalització de l'esport, aquesta dinàmica es truncà amb la guerra i la dictadura franquista.³⁰ Així, d'ençà de 1939 l'esport català s'afrontà a les conseqüències de la Guerra Civil i a la necessitat d'haver d'encaixar en els paràmetres de la Delegación Nacional de Deportes (DND) que, constituïda el 22 de febrer de 1941, s'erigí com a l'únic òrgan decisorí en matèria esportiva, del tot subordinat a “l'aparell polític de l'Estat”.³¹ Amb aquesta nova vertebració de l'esport, la rica tradició associativa catalana – caracteritzada per uns valors democràtics i participatius- s'hagué de

²⁷ Manuel García Ferrando, *Deporte y...*, 22-23.

²⁸ “En un moment de sensibilitat tan gran respecte les mancances col·lectives com fou el de la transició, i tenint en compte les característiques intrínseques de l'activitat, s'entén que es prengué la decisió d'incorporar el dret a l'esport i l'obligació dels poders públics de fomentar-lo en el text constitucional”. Vegeu Núria Puig i Klaus Heinemann, “Instituciones públicas i ...”, 128.

²⁹ Luís Martín, ed., *Constitución Española* (Pamplona: Aranzadi Editorial, 1996), 107.

³⁰ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada de l'esport a Catalunya*. Vol. 2, (1931-1975) (Barcelona: Columna-Diputació, 1995), 16-18; Francisco Lagardera i Núria Puig, “Proceso de racionalización, diversificación...”, 203.

³¹ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 2, 121.

sotmetre a un nou ordre polític del tot oposat al que fins llavors havia estat l'organigrama esportiu català, comportant una notable regressió en aquest terreny arreu de Catalunya.³²

No fou fins ben entrada la segona meitat del segle que, en paral·lel a la modernització i a la industrialització del país, s'endegà una progressiva i massiva incorporació a la pràctica esportiva de la ciutadania,³³ completada ja durant el període democràtic.³⁴ Des d'aleshores, l'esport deixà de ser patrimoni gairebé exclusiu i minoritari "de los practicantes privilegiados", superà "el casi monopolio mediático, del espectáculo futbolístico, y pasa a convertirse en una actividad social de masas, en un hábito cotidiano de millones de españoles, y en una oferta privilegiada, sobre todo por parte de los Ayuntamientos democráticos a partir de la transición democrática, del Estado del Bienestar".³⁵

El procés de massificació esportiva esdevingut "cap als anys setanta i, sobretot, durant la dècada dels vuitanta",³⁶ es palesa clarament en observar

³² Ibid., 142.

³³ Entre els factors que facilitaren aquesta massificació esportiva cal destacar l'impacte dels mitjans de comunicació –en especial de la televisió–, les campanyes de promoció esportiva difoses per l'Estat, la continuada construcció d'instal·lacions esportives i l'aparició d'ídols esportius com Santana o Fernández Ochoa. Vegeu Ibid., 193.

³⁴ Núria Puig, "Esport i societat...", 257.

³⁵ Manuel García Ferrando, "Veinticinco años de análisis del comportamiento deportivo de la población española (1980-2005)," *Revista Internacional de Sociología* 44 (2006): 18.

³⁶ Núria Puig, "Esport i societat...", 257. La massificació, fenomen propi del segle XX, correspon al procés esdevingut com a conseqüència "de l'accés de les masses a la vida social i a la participació en el gaudi d'uns béns culturals produïts" i ajustats "al gust i a la capacitat receptiva mitjana", característic de la cultura de masses. Vegeu Just Arévalo, *La cultura de masses a la Barcelona del nou-cents* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002), 11 i 12. En aquest sentit, l'esport espectacle i la pràctica esportiva són dues de les manifestacions de l'esmentada cultura de masses, entesa com "tota aquella manifestació cultural sorgida dels ambients en els quals les "masses urbanes industrials" realitzen la seva vida quotidiana". Vegeu Enric Marín i Joan Manuel Tresserras, *Cultura de masses i postmodernitat* (Barcelona: Eliseu Climent, editor, 1994), 185. Aquesta es caracteritza per l'existència d'una base econòmica de caire capitalista, la preponderància del món urbà sobre el rural, l'accés de la dona a l'espai públic, l'existència de mitjans de comunicació col·lectiva amb capacitat d'articulació social interclassista i per la globalització. Al seu torn, la cultura de masses es configura com a un continent a on hi tenen cabuda, entre d'altres, espais com els recintes esportius, diferents públics –seguidors, espectadors- i

com del 78 % de la població de l'Estat que afirmava que no practicava cap esport, l'any 1975, es passà al 63 %, l'any 2000.³⁷ De la mateixa manera, del 22 % que afirmava practicar un o diversos esports l'any d'inici de la transició, vint-i-cinc anys més tard aquesta xifra arribava al 37 %. Aquest augment es produí, en bona mesura, arrel de la configuració d'un sector públic fort que es responsabilitzà, a partir del període 1975-1982, dels afers de la vida col·lectiva.³⁸ En aquest sentit, el decenni 1975-1985 es configura com a una etapa en la qual “se produce un fuerte incremento de la práctica deportiva, del 22% al 34% de practicantes, siguiendo el impulso de la transición y de la democratización de los ayuntamientos, auténticos motores de esta mejora”.³⁹ La implementació d'una sèrie de mesures afavoridores de la generalització de la pràctica esportiva –construcció d'equipaments, ajudes a entitats esportives, potenciació i regulació de l'educació física o campanyes de promoció esportiva, entre d'altres-, consubstancial al desenvolupament de la transició, es constituí com a un notable garant de l'accés massiu a

els protagonistes –ídols esportius a tall de *star system*- difosos a través dels mitjans d'informació. En d'altres paraules, la cultura de masses “implica grans segments de la població a partir de l'espai de mediació social articulats pels mitjans de comunicació de masses i les indústries culturals”. Vegeu *Ibid.*, 139. La vessant esportiva de la cultura de masses començà a palesar-se durant el període d'entreguerres, arrel de “la difusió massiva d'alguns mitjans de comunicació [...] com ara la radiodifusió, la premsa popular, el fotoperiodisme o el cinema sonor i la publicitat”, participant “en la massificació d'alguns esports –fonamentalment en el vessant espectacular i, més tímidament, en la pràctica real per part dels ciutadans- abans reservat a sectors benestants”. Vegeu Xavier Pujadas, “La història...,” 33.

³⁷ Manuel García Ferrando, *Los españoles y el deporte: prácticas y comportamientos en la última década del siglo XX (Encuesta sobre los hábitos deportivos de los españoles, 2000)* (Madrid: CSD, 2001), 55. Aquest 63 % de població que no practica cap esport inclou el segment de població que abans practicava esport però que en el moment de realitzar l'estudi no en practicava. En aquest sentit, l'any 1995 hi havia un 35 % de població de població que no practica cap esport i un 26 % que n'havia practicat. Vegeu Manuel García Ferrando, *Los españoles y el deporte...*, 46.

³⁸ En aquest sentit, el model d'arranjament institucional que s'establí a Catalunya fou el cooperatiu, caracteritzat per les formes de col·laboració entre l'Estat i la societat civil –en el cas de l'esport els clubs, els moviments socials i altres forces emergents com les associacions d'esport per a tothom. Vegeu Núria Puig i Klaus Heinemann, “Instituciones públicas i ...,” 131.

³⁹ Manuel García Ferrando, “Veinticinco años de análisis...,” 25. Contràriament, els dos decennis següents compresos entre 1985 i 2005 s'observa una estabilització del ritme de creixement de la pràctica esportiva arreu de l'Estat espanyol, amb un augment de tan sols un 1,5 % cada cinc anys, aproximadament.

l'esport per part de la ciutadania.⁴⁰ Al seu torn, la dimensió competitiva de l'esport ha anat cedint el seu protagonisme a favor de la dimensió lúdica i formativa –exemplificades en l'esport per a tothom o en la promoció de l'esport en sectors específics com la tercera edat, els col·lectius amb risc d'exclusió o les dones.⁴¹

3 Breu aproximació històrica al voltant de l'esport català: dels seus orígens fins a la fi de la transició democràtica

A Catalunya, el bressol de l'esport espanyol,⁴² dels tres models esportius apareguts entre el segle divuit i dinou, el que s'implantà amb més força, gràcies als sectors socials més vinculats a la industrialització i a la modernització, fou l'anglès.⁴³ Tant fou així que, d'ençà de la segona meitat del segle XIX quan l'esport s'introduí sobretot a través de les ciutats i de les zones portuàries o frontereres,⁴⁴ el territori català s'ha anat caracteritzant per tenir una gran consciència esportiva, vehicularitzada per mitjà de l'associacionisme.

En la creació d'aquesta xarxa associativa cal destacar el paper dels tècnics, empleats, industrials i directius d'empreses europees, així com dels catalans que van cursar estudis a l'estranger que, partidaris de la modernitat, adoptaren l'esport com a forma d'identitat per distingir-se i consolidar-se.⁴⁵

⁴⁰ Miguel Ángel Soria i Antonia Cañellas, *La Animación...*, 15 i 16.

⁴¹ Carles Santacana, "Una interpretació de...", 38.

⁴² Francisco Lagardera, "Historia Social del Deporte...", 62. Tot i que a Espanya les primeres manifestacions esportives van donar-se fora del territori català, va ser a Catalunya on va arrelar i difondre's amb força i rapidesa l'esport anglès. Tal fenomen va ser possible perquè les estructures econòmiques i socials catalanes ja s'havien modernitzat. Vegeu Francisco Lagardera i Núria Puig, "Proceso de racionalización, diversificación...", 202.

⁴³ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 1, 19.

⁴⁴ Xavier Pujadas i Carles Santacana, "Deporte y modernización en el ámbito mediterráneo. Reflexiones para una historia comparada (1870-1945)," *Cercles Revista d'Història Cultural* 3 (2000): 51.

En aquest sentit, els “intercambios de capital, mercancías y trabajadores tuvieron como consecuencia los intercambios de ideas y prácticas deportivas”.⁴⁶ També la burgesia va anar identificant-se amb el model esportiu anglosaxó,⁴⁷ adoptant-lo com a propi, donat que valors com la competència, el progrés, la justícia, la igualtat o el triomf s’avenien perfectament amb els imposats per la burgesia catalana en el transcurs de la Revolució Industrial.⁴⁸ En aquest sentit, la penetració del lleure esportiu entre els sectors elitistes de la societat es pot situar “entre 1870 i 1890 –un període decisiu en el procés d’institucionalització de l’esport- ja que existeix una incipient oferta de lleure urbà estretament relacionada amb els nous hàbits d’activitats físiques en procés d’esportivització o amb els espectacles d’exhibició [concretament espectacles d’acrobàcia o taurins] propers a l’esport modern”.⁴⁹

Progressivament, el fenomen esportiu –inicialment amb un caràcter plenament barceloní i industrial- anà abraçant la resta d’estrats socials de Catalunya. Entitats com el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (1903), el Club Natació Barcelona (1907) i l’Ateneu Enciclopèdic Popular (1909), així com modalitats com el futbol –cada cop

⁴⁵ Francisco Lagardera i Núria Puig, “Proceso de racionalización, diversificación...”, 202; Xavier Pujadas i Carles Santacana, “Deporte y modernización en...”, 51. En aquest mateix sentit, Paolo Cambone descriu el paper rellevant que tingueren els tècnics, enginyers i obrers anglesos instal·lats a països com França, Itàlia, Bèlgica o Holanda, en la transmissió de l’hàbit pel fenomen esportiu anglès. Vegeu Paolo Cambone, *Storia culturale dei moderne Giochi Sportivi di Squadra* (Milano: Edizioni Seam, 1996), 94-97 i 112-113.

⁴⁶ Jean Marie Brohm, *Sociología política del deporte* (Mèxic: FCE, 1982), 74.

⁴⁷ Concretament, per al país d’on era originari l’esport, Anglaterra, “la pràctica esportiva de la burgesia industrial anglesa com a espai de temps important del seu lleure fou decisiva en el procés d’institucionalització de l’esport del segle XIX”. Vegeu Xavier Pujadas, “L’aparició d’un nou concepte de lleure. De l’esport elitista a l’esport de masses (1890-1936)”, *Afers* 49 (2004): 643.

⁴⁸ Mila García, “Notas para una historia del deporte en España,” *Revista de Occidente* 62-63 (1986): 40; Francisco Lagardera, “Historia Social del Deporte..”, 64; Núria Puig i Klaus Heinemann, “Instituciones públicas i ...”, 132; Francisco Lagardera i Núria Puig, “Proceso de racionalización, diversificación...”, 202; Xavier Pujadas i Carles Santacana, “Deporte y modernización en...”, 51.

⁴⁹ Xavier Pujadas, “L’aparició d’un nou concepte...”, 647.

més a l'abast de la població- en són bons exemples,⁵⁰ endegant-se un procés de popularització i "d'institucionalització que traspassava la fase inicial de creació de clubs per passar a organitzar federacions i competicions regulars".⁵¹

En aquest procés d'expansió i democratització del fet esportiu tingueren un paper fonamental els mitjans de comunicació, tant els de caràcter general – incorporant informació esportiva- com els de caire esportiu –l'any 1906 aparegué el primer diari esportiu, *El Mundo Deportivo*.⁵² Cal matisar però que als Països Catalans l'extensió i l'esmentada democratització de la pràctica esportiva es donà amb posterioritat a la viscuda en la vessant espectacular d'aquest fenomen, en bona mesura per la inexistència de polítiques públiques esportives.⁵³

Aquest augment de la rellevància de la qüestió esportiva arreu del territori català n'afavorí la politització. La seva progressiva presència pública arrel de les "competicions regulars que feien augmentar el nombre d'espectadors i de practicants", juntament amb les "petites masses de seguidors",⁵⁴ i el rol de la premsa escrita, possibilità "que des de les instàncies polítiques i ideològiques es comencés a tenir en compte aquesta nova forma de lleure, ja fos per potenciar els suposats valors de l'esport com per aprofitar un nou front on exercir proselitisme".⁵⁵ No és d'estranyar doncs, que el desenvolupament de l'esport català es donés en un context marcat per l'expansió del nacionalisme,⁵⁶ produint-se el primer intent d'institucionalització de l'esport durant la Mancomunitat (1914-1925), tot

⁵⁰ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 1, 46 i 51.

⁵¹ Carles Santacana, "Una interpretació de...", 36.

⁵² Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 1, 69 i 75.

⁵³ Xavier Pujadas, "L'aparició d'un nou concepte...", 648.

⁵⁴ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 1, 79.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Conrad Vilanou, "L'esport, entre la política i l'espectacle," *Diàlegs* 13 (2001): 18-19.

coincidint amb l'inici d'un procés d'ideologització de l'esport a d'altres països com França, Alemanya o Àustria.⁵⁷

Fou també durant el segon decenni del segle vint –concretament l'any 1913– quan Barcelona inicià unes gestions per presentar la primera candidatura als Jocs Olímpics que es veieren truncades amb l'esclafit de la I Guerra Mundial (1914-1918).⁵⁸ Tampoc l'Olimpíada de 1924 tingué com a seu la ciutat comtal, decidint-se, com a contraprestació, atorgar-li l'organització dels de 1936. L'ascensió de Hitler però va modificar novament les previsions del Comitè Olímpic Internacional (CIO), i finalment Berlín fou l'escol·lida. L'Olimpíada Popular, “que era un intent de contraposar el que els seus promotors anomenaven veritable olimpisme a la tergiversació i control dels nazis”,⁵⁹ tampoc pogué realitzar-se, en aquesta ocasió arran de l'esclat de la Guerra Civil espanyola (1936-1939).⁶⁰

Tornant però al període mancomunitari, val a dir que aleshores el panorama esportiu català patí algunes modificacions substancials.⁶¹ Entre aquestes, les més destacades foren el constant creixement i diversificació de l'entramat associatiu, la seva consolidació com a fenomen públic i espectacle de masses, l'aproximació del catalanisme polític a l'esport i la tasca desenvolupada pels mitjans de comunicació en la seva difusió social –com a motor de desenvolupament i popularització i com a vehicle d'expressió dels diferents discursos i opinions sobre la cultura física.⁶²

⁵⁷ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 1, 85.

⁵⁸ Mila García, “Notas para una historia del...,” 38.

⁵⁹ Carles Santacana, “Una interpretació de...,” 36.

⁶⁰ Amb la intenció de commemorar el setantè aniversari d'aquest esdeveniment que, com s'ha dit, no pogué celebrar-se, i en el marc del programa Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya, el juliol de 2006 s'inaugurà l'exposició itinerant “Els jocs oblidats. L'Olimpíada Popular del 36”.

⁶¹ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 1, 85-86 i 105.

⁶² Part d'aquestes transformacions cal associar-les al context sociocultural existent a la fi de la I Guerra Mundial arreu d'Europa. Barcelona va ser la principal receptora dels nous costums i hàbits entorn al lleure i a la cultura, que en matèria esportiva suposaren la seva

Aquest context d'expansió i de democratització de l'esport català continuà durant els anys vint i culminà amb la proclamació de la II República (1931-1936) i la concreció de l'autogovern català.⁶³ Aquesta nova situació política repercutí en la dinàmica esportiva catalana. Així, durant els primers anys trenta hi hagué un reforçament de la tendència expansiva de la xarxa d'entitats potenciadores de l'esport popular, l'adaptació de noves especialitats per poder atraure al gran públic, la crisi del futbol, la conscienciació dels estaments polítics vers l'esport, la internacionalització de l'esport català i la formació d'un moviment d'esport popular català –concretat l'any 1936 en el Comitè Català pro-Esport Popular (CCEP). Novament s'evidencià l'impuls socioesportiu així com la popularització i la implantació de l'esport com a forma de lleure dels diferents cercles socials catalans, com a conseqüència de la conjuntura política existent durant la primera meitat d'aquest decenni.⁶⁴

Aquesta tendència es truncà però, per les nefastes conseqüències de la Guerra Civil i la imposició del nou règim dictatorial (1939-1975). En iniciar-se la dictadura del general Franco, l'esport català hagué de combatre la manca gairebé total d'instal·lacions esportives, la mort de molts joves –potencials esportistes- i les dificultats de desplaçament a l'hora de competir.⁶⁵

Tal i com s'ha comentat anteriorment, tant o més greu fou la submissió del ric associacionisme esportiu català –caracteritzat pel valors democràtics i participatius- a una estructura esportiva encapçalada per una DND, estructuralment i ideològica del tot oposada a l'organigrama esportiu català.

consolidació com a fenomen de masses –amb el futbol al capdavant-, un gran impuls de les associacions esportives i la difusió de modalitats poc conegudes. Vegeu Ibid., 167.

⁶³ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 2, 16 i 17.

⁶⁴ Ibid., 18; Francisco Lagardera i Núria Puig, "Proceso de racionalización, diversificación...", 202.

⁶⁵ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 2, 141 i 142.

Des d'aleshores s'inicià una notable regressió esportiva,⁶⁶ en forma de desaparició de la majoria de les entitats integrants del Comitè Català pro-Esport Popular, l'exili d'alguns dels màxims dirigents de l'esport català, la substitució de la denominació en llengua catalana de totes les entitats per una en castellà i la subordinació de la premsa esportiva al nou ordre polític.⁶⁷ Tan sols el futbol, desmarcant-se de la resta de modalitats esportives, es consolidà com a espectacle i com a esport popular més practicat, originant-se la idolatria d'esportistes com Kubala o Ramallets.

L'arribada de la segona meitat del segle vint permeté un canvi de rumb de l'esport català, tot coincidint amb la nova dinàmica política i socioeconòmica del país.⁶⁸ Tant fou així que l'aparició d'un nou discurs oficial del règim al voltant de l'esport, l'increment d'associats i d'entitats esportives, així com l'inici d'un cert aperturisme vers exterior –endegat amb els II Jocs del Mediterrani de 1955-⁶⁹ possibilitaren el ressorgir esportiu de Catalunya.

Les esmentades transformacions socioeconòmiques que patí Catalunya possibilitaren l'acollida de fortes onades migratòries, fet que accentuà la pressió urbanitzadora de les grans ciutats –encapçalades per Barcelona- i l'adopció d'hàbits cada cop més moderns per part de la societat urbana, entre els quals s'inclouïa la incorporació massiva a la pràctica esportiva.⁷⁰ No és d'estranyar doncs que, coincidint amb la substitució al capdavant de la

⁶⁶ L'adveniment del règim franquista va "posar fi a moltes entitats, va obligar a marxar a l'exili a dirigents i esportistes, i va fer desaparèixer l'estructura horitzontal i democràtica, sorgida des de la base, en què s'havia estructurat l'esport". Vegeu Carles Santacana, "Una interpretació de...", 37.

⁶⁷ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 2, 143 i 144; Conrad Vilanou, "L'esport, entre la política...", 17.

⁶⁸ D'ençà de 1959 el règim franquista inicià un procés de liberalització econòmica amb l'aprovació del Pla d'Estabilització que suposà el ressorgir econòmic del país i l'inici d'un període de grans transformacions socioeconòmiques.

⁶⁹ La celebració a Barcelona dels citats Jocs del Mediterrani l'estiu de 1955 va permetre que Catalunya sortís de l'aïllament esportiu, augmentés el nombre d'afezionats a l'esport i la revitalització de l'entramat d'instal·lacions esportives de la ciutat. Vegeu Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 2, 170-173.

⁷⁰ *Ibid.*, 191.

Delegación Nacional de Deportes del general Moscardó per José Antonio Elola Olaso (1956),⁷¹ les autoritats franquistes possibilitessin un nou marc d'actuació que tingué en l'aprovació de la Llei d'educació física de 1961 a un dels seus principals exponents.⁷²

En aquest període per tant, la conjunció de dinàmiques impulsades des d'instàncies governamentals i el desenvolupament de la societat civil permeteren que, en el mateix procés d'industrialització i urbanització de Catalunya, hi hagués la progressiva i massiva incorporació a la pràctica esportiva, completada ja durant el període democràtic.⁷³ Tanmateix, en el cas de les contrades catalanes es produí un ressorgiment de la xarxa associativa amb un clar caràcter nacionalista, potenciant-se encara més aquest accés a la pràctica esportiva.⁷⁴ Malgrat els esforços governamentals d'obertura i de modernització, els setantes es caracteritzaren pel col·lapse del sistema esportiu del règim franquista.⁷⁵

La decepció de la societat envers la política d'un règim franquista que es trobava a les seves acaballes s'evidencià, entre d'altres, amb l'aparició arreu del territori català dels moviments socials urbans. Aquests col·lectius de caire molt divers –associacions de veïns, sindicats i partits polítics clandestins...- s'erigiren com a interlocutors amb els poders públics, incorporant la temàtica

⁷¹ En paral·lel a aquest reemplaçament, la Delegación Nacional de Deportes passà a anomenar-se Delegación Nacional de Educación Física y Deportes.

⁷² L'esport passà a considerar-se una necessitat pública, fet que comportà la seva inclusió entre els punts que havia d'atendre el II Pla de Desenvolupament Econòmic i Social, la intenció d'unir les potencialitats d'esport i turisme i la introducció de l'educació física a l'ensenyament. Vegeu Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 2, 200.

⁷³ *Ibid.*, 191; Núria Puig, "Esport i societat...", 257.

⁷⁴ Mila García, "Notas para una historia del...", 48.

⁷⁵ "El proceso ya lo hemos apuntado: el desbordamiento es cierto. Muchas veces el impedimento y el afán de hacer muchas cosas ha hecho que fuéramos detrás de los acontecimientos [...] Os habéis dado cuenta que el trabajo nos desborda y que tenemos otra ocupaciones, y bastanta hacéis en sacrificar vuestro tiempo para dedicarlo al deporte". Declaracions de Joan Gich i Bech, delegado nacional de deportes l'any 1973, tot substituint Joan Antoni Samaranch, que ocupà el càrrec de 1966 a 1970. Vegeu Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 2, 206.

esportiva entre les seves reivindicacions.⁷⁶ D'aquesta manera, els citats moviments es convertiren en importants promotors de l'esport.

La mort del general Franco, el 20 de novembre de 1975, significà l'inici de la transició democràtica i de la definitiva modernització de Catalunya i de la resta de l'Estat,⁷⁷ amb unes connotacions del tot favorables per a la incorporació de la pràctica esportiva entre els nous estils de vida de la ciutadania.⁷⁸ Fou des d'aleshores que els poders públics començaren a recollir les reivindicacions de la població i es disposaren a intervenir fermament en matèria esportiva, iniciant-se una dinàmica del tot oposada a la del període franquista.⁷⁹ El reconeixement del dret de totes les ciutadanes i els ciutadans a l'esport, explicat en l'article 43.3 de la Constitució espanyola (1978), en “un moment de sensibilitat tan gran respecte les mancances col·lectives com fou el de la transició”, n'és possiblement l'exponent més clar.⁸⁰

⁷⁶ Núria Puig i Klaus Heinemann, “Institucions públiques i ...,” 133.

⁷⁷ A l'hora d'acotar temporalment el període de la transició democràtica hi ha un notable consens, ubicant-lo d'ençà de la mort de Francisco Franco, el novembre de 1975, i fins a la consolidació del nou règim democràtic, amb la victòria del PSOE en les eleccions generals de 1982. Vegeu Pere Ysàs, Introducció de *La transició a Catalunya i Espanya*, ed. Pere Ysàs (Barcelona: Fundació Doctor Lluís Vila d'Abadal, 1997), 9-10; Juan Pablo Fusi, “El proceso en transición,” a *La transició a Catalunya i Espanya*, ed. Pere Ysàs (Barcelona: Fundació Doctor Lluís Vila d'Abadal, 1997), 43-44; Javier Tusell, *La transición española a la democracia* (Madrid: Historia 16, 1999), 9; Carme Molinero i Pere Ysàs, *Catalunya durant el...*, 108; Antoni Segura, “Memòria i història de la...,” 58-59.

⁷⁸ Des de l'inici de la transició democràtica (1975) es denotaren “una sèrie de nous processos socials” entre els quals hi hagué un augment del temps alliberat dels ciutadans, la consolidació de la societat de consum, l'ascens de nous valors socials –hedonisme, cura personal, retorn a la natura...-, l'increment de la capacitat adquisitiva o el compromís institucional envers les demandes de la societat, que “han propiciat que certs sectors de la ciutadania hagin incorporat al seu estil de vida la pràctica física en el temps lliure, pràctica que, per altra banda, ha sofert i sofreix una gran transformació de les seves característiques motores, quadres espacials i organitzatius i de valors vinculats a la seva realització”. Vegeu Jesús Martínez, “Activitats físiques de recreació. Noves necessitats, noves polítiques,” *Apunts. Educació Física* 4 (1986):12-13.

⁷⁹ “De cualquier forma, hasta 1979 la escasez de recursos asignados al deporte de los ciudadanos, la paralización de inversiones que se registra como consecuencia de la crisis final de la administración franquista y el deseo de potenciar fundamentalmente el deporte de competición nos muestran todavía una clara falta de sensibilidad hacia las demandas que planea la sociedad moderna”. Vegeu Mila García, “Notas para una historia del...,” 48.

⁸⁰ Núria Puig i Klaus Heinemann, “Institucions públiques i...,” 128.

Igualment, l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (1979), la Llei de cultura física i l'esport (1980) i l'assumpció de majors competències en serveis socials a partir de les primeres eleccions municipals democràtiques (1979), concretaren aquesta progressiva intervenció dels estaments públics en matèria esportiva.⁸¹ Amb els canvis esdevinguts durant el període 1975-1982 s'ha viscut un augment del protagonisme de les dimensions formativa i lúdica de l'esport, adreçades també a "sectors socials en què [l'esport] havia tingut escassa presència, com les dones, o posteriorment la gent gran".⁸²

4 Metodologia i plantejament d'objectius

Seguint el posicionament de les corrents historiogràfiques endegades d'ençà de la primera meitat de la centúria passada –escola francesa dels Annals,⁸³ historiografia social britànica d'arrel marxista i escola americana-,⁸⁴ la present recerca doctoral, lluny d'abordar la qüestió històrico-esportiva des d'un plantejament positivista, s'hi apropa des d'una vessant interpretativa i holística. Així, per mitjà del paper integral de la història de l'esport en el context de les ciències de l'activitat física i de l'esport "we can only understand our present (and begin to ponder our futures) with a greater understanding and appreciation of that which has occurred in the past".⁸⁵ Necessàriament doncs, s'ha partit de l'anàlisi del context polític, social i

⁸¹ L'augment constant de la participació esportiva des de l'any 1968 arreu del territori espanyol cal relacionar-lo "amb la intervenció pública especialment a partir de les primeres eleccions municipals democràtiques". Vegeu *Ibid.*, 123.

⁸² Carles Santacana, "Una interpretació de...", 38.

⁸³ Per aprofundir entorn a l'origen i evolució de l'Escola francesa dels Annals, vegeu Peter Burke, *La revolución historiográfica francesa. La Escuela de los Annales: 1929-1989*, 2ª ed. (Barcelona: Gedisa, 1996).

⁸⁴ "Así pues, además de los ciómetras norteamericanos y de los annalistas, los marxistas británicos constituyen los tres pilares básicos de una Nueva Historia (que también se identifica con la expresión Historia Social), que ha sido criticada desde diferentes perspectivas". Vegeu Antonio S. Almeida, *Historia social, educación y deporte. Lecturas sobre el origen...*, 73.

⁸⁵ David K. Wiggins i Daniel S. Mason, "The Socio-Historical Process in Sports Studies," a *Qualitative Methods in Sports Studies*, eds. David L. Andrews, Daniel S. Mason i Michael L. Silk (Oxford / New York: Berg, 2005), 58.

cultural europeu occidental, espanyol i català, per així disposar d'aquells elements imprescindibles per ubicar i explicar el desenvolupament del fet esportiu durant el període 1975-1982 a l'esmentada ciutat.⁸⁶

En aquest sentit, la “moderna historiografia de l'esport” –que aborda “el fenomen esportiu com un producte social i cultural del món contemporani, necessàriament contextualitzat i analitzat en el marc de la societat moderna”-,⁸⁷ se centra en “poner de manifiesto las relaciones existentes entre los procesos de la educación física y el deporte y los sociales, económicos, ideológicos y culturales”.⁸⁸ Des d'aquest punt de vista, s'entén la interdependència existent entre el comportament del fenomen esportiu i els restants elements culturals d'una societat determinada que li donen sentit.

En contraposició amb els plantejaments positivistes, l'historiador de l'esport actual, més enllà de fixar-se eminentment en la individualitat, en determinades fites i en esdeveniments concrets, se centra en l'evolució del fet esportiu com a un element cultural més. D'aquesta manera, ja sigui a través de les manifestacions esportives de la cultura dominant o d'aquelles de caire quotidià, marginal o popular,⁸⁹ es cerca entendre aquest fenomen a partir del context, de les relacions i de les dinàmiques que l'originen i el transformen.

Així doncs, des d'un posicionament que “no pretén ser objectiu a tot risc, sinó que en té prou amb ser honest”,⁹⁰ l'estudi d'un període com el

⁸⁶ En relació a la pertinència d'aquest enfocament no té sentit “un tipus d'història de l'esport únicament descriptiva i que no acosti el fenomen al context social que el fa possible, i s'erigeix com a necessària una anàlisi social i cultural que pot aportar una gran quantitat d'informació sobre el nostre passat recent”. Vegeu Xavier Pujadas, “La història...,” 30.

⁸⁷ Xavier Pujadas, “L'aparició d'un nou concepte ...,” 641. Aquest mateix autor esmenta a Allen Guttman, Bertrand Daring, Richard Holt, Pierre Arnaud o Jeffrey Hill, com a alguns dels principals exponents d'aquest model historiogràfic.

⁸⁸ Antonio S. Almeida, *Historia social, educación y deporte. Lecturas sobre el origen...*, 41.

⁸⁹ Vegeu Samantha J. King, “Methodological contingencies in sports studies,” a *Qualitative Methods in Sports Studies*, eds. David L. Andrews, Daniel S. Mason i Michael L. Silk (Oxford / New York: Berg, 2005), 29.

corresponent a la transició democràtica, que suposà la fi d'un règim dictatorial que havia hipotecat un desenvolupament estatal parell al d'altres països europeus, es presenta com a especialment interessant de cara a augurar l'estreta relació entre els canvis polítics, econòmics i culturals esdevinguts de 1975 a 1982 i les transformacions del fet esportiu.⁹¹ Al seu torn, aquesta anàlisi també es presenta com a important a l'hora de comprovar els sincronismes existents en la citada relació i en la determinació de "la acción social de los sujetos que en ellas habitan [en relació a les institucions], los cuales, a su vez, encuentran determinada su práctica por unas duraderas y poderosas estructuras sociales de las que son agentes y pacientes".⁹²

Per tal d'acomplir amb els preceptes d'aquest posicionament historiogràfic propi dels inicis del segle XXI, en l'elaboració d'aquesta tesi ha calgut consultar i examinar nombroses fonts de naturalesa diversa.

Concretament, la fase de documentació s'inicià amb una recerca bibliogràfica que, d'entrada, fou imprescindible a l'hora d'emmarcar i de contextualitzar la present recerca. Concretament, les primeres passes se centraren en l'estudi del període de la transició democràtica a l'Estat espanyol i de manera més específica a Catalunya, així com del període immediatament anterior, corresponent a la dictadura franquista (1939-

⁹⁰ Javier Olivera, "Reflexiones entorno al origen del deporte," *Apunts* 33 (1993): 14. En aquest sentit, "it is assumed that the researcher's understanding will be influenced by her/his own experiences, the availability of sources, the potential biases of the resources, the underlying social dynamics of the time period studied (and the present as it affects the researcher), and the general epistemological and theoretical frameworks that guide the researcher and his/her subsequent research questions". Vegeu David K. Wiggins i Daniel S. Mason, "The Socio-Historical Process...", 56.

⁹¹ "Por otra parte, no es posible ignorar que la denominación de historia social se ha forjado en el fuego del combate intelectual contra la vieja historia episódica o de acontecimientos, contra todas las historias que querían presentar solamente los aspectos aparentes del devenir, y aquellas que simplemente se limitaban a narrar los hechos, al relato, sin tratar de explicarlos; o a estudiar los hechos en sí, sin plantearse sus conexiones recíprocas". Vegeu Manuel Tuñón de Lara, *Metodología de la historia social de España*, 4^a ed. (Madrid: Siglo XXI, 1979), 6.

⁹² Antonio S. Almeida, *Historia social, educación y deporte. Lecturas sobre el origen...*, 51.

1975).⁹³ La nombrosa literatura existent permeté un acostament a les realitats política, social i econòmica d'ambdues etapes que fou capdal per a l'establiment del marc contextual des del qual s'ha analitzat tot allò referent a la temàtica esportiva. Paral·lelament, també s'inicià el buidat bibliogràfic d'aquelles publicacions més destacades centrades en el fenomen esportiu durant el període estudiat, a nivell local, autonòmic i estatal.⁹⁴ Aquestes, juntament amb les de caràcter més genèric entorn a l'esmentada transició democràtica, serviren de base, de punt de partida, des del qual endegar l'anàlisi i el buidat restant.

Seguint amb la recerca bibliogràfica, en l'apropament a la realitat de l'associacionisme relacionat amb l'esport foren importants aquelles publicacions de caràcter commemoratiu de les diferents entitats esportives de la ciutat i del moviment veïnal. De la mateixa manera, les memòries de diverses institucions escolars i bancàries, així com de les administracions local i provincial, s'erigiren com a essencials per a aquest estudi. Els principals centres de documentació on es consultaren aquestes publicacions foren la Biblioteca de l'Esport, la Biblioteca de l'Inefc –Barcelona-, la Biblioteca de Catalunya i l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

Altrament, l'anàlisi de fonts oficials públiques permeté contemplar la intervenció de les administracions local, provincial i autonòmica envers el fenomen esportiu. Especialment valuosa fou la informació aconseguida a l'Arxiu Administratiu de la Ciutat de Barcelona i a l'Arxiu General de la Diputació Provincial de Barcelona, permetent un seguiment de les decisions preses i de la importància atribuïda al fenomen esportiu per part d'ambdues

⁹³ En aquest sentit, "secondary sources are extremely important for the sport historian, as they allow the researcher to obtain background information on a topic and have an understanding of what is known with regards to a given topic. Thus, when starting out, the historian usually explores the secondary literature". Vegeu David K. Wiggins i Daniel S. Mason, "The Socio-Historical Process...", 50.

⁹⁴ Algunes de les més destacades són les citades a la nota 11 d'aquesta mateixa introducció.

administracions.⁹⁵ Concretament el buidat de les fonts oficials públiques permeté l'accés, eminentment, als textos jurídics elaborats per les diferents administracions, a les publicacions periòdiques de les mateixes administracions –Gasetta Municipal de Barcelona, Document Oficial de la Generalitat de Catalunya (DOGC), Butlletí Oficial de la Província (BOP), Fulls Informatius...-, a les actes de la Comissió Executiva Municipal de l'Ajuntament de Barcelona i de la Comissió Informativa de Cultura i Esports de la Diputació Provincial de Barcelona i als lligalls corresponents de la Subàrea i de l'Àrea d'Esports de l'Ajuntament de Barcelona, de la Comissió Informativa de Cultura i Esports de la Diputació Provincial de Barcelona i de la Direcció General de l'Esport.

Per la seva banda, la cerca a diversos centres de documentació –explicitats més endavant- permeté l'accés a valuosa informació entorn al moviment associatiu esportiu i veïnal. Aquesta, a banda de contribuir a l'anàlisi de la seva situació, possibilità l'albirament de les relacions existents entre aquestes entitats i les diferents administracions. La correspondència mantinguda i els diversos informes emesos per les administracions entorn a la situació de l'esmentat associacionisme, juntament amb l'anàlisi del context social i econòmic existent ha permès entreveure'n la seva situació. Encara més destacades foren aquelles edicions de caràcter periòdic procedents d'entitats esportives i veïnals –en forma de butlletins o de fulls informatius- que permeteren contemplar les transformacions i la rellevància del fet esportiu.

Els principals centres de documentació on s'obtingueren aquestes publicacions foren l'Arxiu Administratiu de Barcelona, l'Arxiu General de la Diputació Provincial de Barcelona, l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i la Biblioteca de Catalunya així com els arxius municipals dels districtes de Nou Barris, Gràcia, Ciutat Vella, l'Eixample, Sarrià-Sant Gervasi, Les Corts, Horta-Guinardó i Sants-Montjuïc.

⁹⁵ "Primary sources are critical for the sport historian because they allow the researcher to get as close as possible to the event." Vegeu David K. Wiggins i Daniel S. Mason, "The Socio-Historical Process...", 49.

El indiscutible valor de les fonts hemerogràfiques en l'apropament al fenomen des d'una vessant crítica les convertí en un pilar fonamental per a l'elaboració d'aquesta tesi doctoral. Mitjançant l'estudi de capçaleres d'orientació diversa com *El Mundo Deportivo*, *Dicen...* i *Don Balon* durant el període 1975-1982 s'ha pogut comprovar la incidència de les diferents manifestacions de l'esport en la societat barcelonina així com la repercussió d'aquestes en l'esmentat fenomen. El seu buidat sistemàtic es dugué a terme a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

Tot i que no d'una manera preeminent, en l'elaboració d'aquesta tesi doctoral cal destacar, sobretot en una primera fase exploratòria, l'ús de les fonts orals. Concretament s'ha disposat del valuós testimoni d'historiadors i de diversos responsables tant de les administracions local i autonòmica com de diverses entitats esportives de la ciutat durant la transició democràtica. Finalment, també cal mencionar l'ús de les noves tecnologies per tal de complimentar la informació cercada anteriorment. En aquest sentit, algunes dades biogràfiques de personatges capdal per a l'esport barceloní així com aproximacions a conceptes clau d'aquesta recerca s'obtingueren a través de webs d'organismes públics, de webs personals i de mitjans de comunicació, de revistes electròniques o de l'enciclopèdia lliure Wikipèdia, de la xarxa d'Internet.

Amb les fonts i bibliografia mencionades, la present tesi doctoral ha pretès, com s'ha dit ja repetidament, cobrir una mancança en relació als estudis existents del fenomen esportiu a la ciutat comtal en el període immediatament posterior a la dictadura franquista, és a dir, el comprès entre les darreries de 1975 i 1982. Tot i l'existència d'algunes valuoses aproximacions a l'esmentat fenomen, la realitat és que vint-i-cinc anys després de la finalització de la transició democràtica encara existeix un notori buit en l'anàlisi de les actuacions i de les relacions existents entre les diferents administracions implicades en el fet esportiu i l'associacionisme esportiu i veïnal. De la mateixa manera, aquesta llacuna també es manifesta

en les transformacions de les línies d'actuació d'aquests en funció del context social, econòmic i polític existent. Aquest estudi doncs és palesa com a necessari a l'hora d'entendre fins a quin punt durant el període 1975-1982 es possibilità l'accés massiu a l'esport per part de la població barcelonina i la diversa implicació dels esmentats actors esportius de la ciutat comtal. Per tant, des d'aquest punt de vista la present tesi doctoral té com a objectiu general:

- Realitzar una aproximació a la realitat del fenomen esportiu a la ciutat de Barcelona durant la transició democràtica (1975-1982), amb la intenció d'esbrinar si paral·lelament a la democratització del sistema polític estatal es produeix un procés de massificació esportiva a la ciutat comtal.

D'aquest se'n deriven els següents objectius específics:

- 1- Determinar quina fou la tasca de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Barcelona, així com del teixit associatiu, de la ciutat en el desenvolupament de l'esport barceloní.
- 2- Establir quin tipus de relacions es produïren entre les diferents instàncies administratives i el teixit associatiu barceloní pel que fa a la promoció de l'esport.
- 3- Conèixer fins a quin punt els canvis socials, econòmics i polítics esdevinguts durant aquest període repercutiren en el desenvolupament de les diferents manifestacions de l'esport a la ciutat de Barcelona.
- 4- Comprovar els efectes en la realitat esportiva de la ciutat comtal de la presentació de la candidatura als Jocs Olímpics de 1992 per part de l'Ajuntament de Barcelona.

Des d'un punt de vista formal, el cos d'aquesta tesi doctoral s'estructura fonamentalment en cinc parts, algunes de les quals segueixen el fil cronològic de la transició democràtica, mentre que en el cas de la segona l'anàlisi se centra en la totalitat del període estudiat. Al seu torn, la cinquena part aborda les conclusions en relació amb els objectius establerts en aquesta tesi doctoral.

La primera part, centrada en els darrers mesos de 1975 i durant tot l'any 1976, examina la situació de l'esport barceloní en un moment d'enorme incertesa i de difícil equilibri donada la continuïtat de les estructures organitzatives pròpies del règim dictatorial i la seva necessària democratització. En aquest sentit, es tracten les primeres accions afavoridores de la posterior democratització esportiva.

La segona part, que comprèn des de 1977 fins a les eleccions municipals del 3 d'abril de 1979, reflecteix els discursos i les actuacions en matèria esportiva de les administracions estatal, provincial i local, i les seves repercussions a nivell esportiu a la ciutat comtal, tot coincidint amb la seva reestructuració. En relació a aquest mateix període, també es fa esment de la contradictòria situació de l'associacionisme esportiu i de les seves accions envers la promoció esportiva.

La tercera part se centra tant en la tasca dels moviments socials urbans – particularment del de caire veïnal- vers l'esmentada promoció i en l'anàlisi d'una dimensió concreta de l'esport –esport espectacle- des d'un punt de vista social i polític.

Finalment, la quarta part d'aquesta tesi doctoral es fixa en les actuacions i transformacions de les diferents administracions i de l'associacionisme esportiu en el transcurs de la segona meitat de la transició democràtica –des del 3 d'abril de 1979 i fins a les darreries de 1982. Concretament, es delimiten les diferents polítiques públiques implementades per l'Ajuntament

de Barcelona, la Diputació Provincial de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, tenint en compte la incidència de la voluntat municipal d'organitzar els Jocs Olímpics de 1992, així com les transformacions de l'associacionisme esportiu i la seva repercussió en l'accés massiu de la població barcelonina al fenomen esportiu.

Com en qualsevol projecte de certa magnitud, l'elaboració d'aquest treball no ha restat exempta de certs contratemps i dificultats que n'han condicionat el resultat. Com s'ha comentat anteriorment, un dels primers contratemps a l'hora d'afrontar aquesta recerca fou la meva inexperiència relacionada amb la recerca de caire històric. Si bé en el transcurs dels dos cursos de doctorat ja es realitzaren les primeres aproximacions envers l'objecte d'estudi, el poc bagatge al respecte ha estat un element dificultador a l'hora d'afrontar aquest repte. Tanmateix, el procés d'aprenentatge viscut en el transcurs d'aquest període cal contemplar-lo com a molt gratificant en el sentit que ha permès assentar les bases per afrontar, de manera més madura i sòlida, la investigació en aquest terreny.

A banda d'aquest primer comentari inherent a les característiques del doctorand, cal mencionar d'altres dificultats relacionades amb la troballa d'informació. Concretament, pel que fa a l'associacionisme esportiu, tot i que inicialment es preveí la consulta de fonts documentals pròpies d'algunes de les entitats esportives barcelonines més destacades in situ, diverses circumstàncies impediren l'avenç en aquest sentit. La primera d'elles fou la impossibilitat de contactar de manera fluïda amb les esmentades entitats després d'haver-ho intentat a través del correu electrònic i posteriorment telefònicament. En el primer cas, foren aproximadament una cinquantena de correus electrònics enviats amb poc èxit ja que la gran majoria d'entitats o bé no contestaren o no el reberen. Igualment, s'establí contacte telefònic amb els màxims directius de tres entitats esportives, la Unió Esportiva de Sants,

l'Agrupació Ciclista Montjuïc i la Unió Excursionista de Catalunya (Gràcia).⁹⁶ En els tres casos es palesà una gran predisposició a col·laborar en l'elaboració d'aquesta recerca si bé es manifestà la dificultat en l'accés a la informació referent al període 1975-1982 per la desaparició total o parcial – sovint arrel del trasllat de seu- de la seva documentació.

Tanmateix, la possibilitat d'obtenir valuosa informació de l'associacionisme esportiu a través del buidat de premsa i de nombrosos dels seus butlletins i publicacions –catalogats a la Biblioteca de l'Esport, a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona o als arxius municipals dels districtes de la ciutat-, així com de les publicacions commemoratives d'algunes de les entitats, ha permès un notable apropament a la seva realitat.

Una altra arduïtat esdevinguda tingué a veure amb la documentació existent de l'actual Institut Barcelona Esports (IBE). Diverses circumstàncies, sovint anecdòtiques, obligaren a endarrerir –fins i tot fent-la perillar- la consecució d'informació pel que fa a l'activitat de l'Àrea i de la Subàrea d'Esports. Concretament el primer topall trobat fou la baixa temporal de l'única persona que podia assessorar-nos al respecte. Quan uns mesos més tard ens disposarem a tornar a contactar-hi, els tècnics de l'Àrea es trobaven en plena catalogació de tota la seva informació, endarrerint-se uns mesos més el desitjat buidat. Finalment aquest es pogué iniciar a les dependències de l'Arxiu Administratiu de l'Ajuntament de Barcelona, palesant-se l'existència de quantiosa informació, malauradament però, en un gran percentatge centrada únicament en el període comprès entre 1979 i 1982.

També la cerca de la informació de l'actuació de la Direcció General de l'Esport sofrí certs contratemps en no poder-se consultar directament. La raó fonamental és la inexistència d'un fons comú o arxiu que l'aglutini –cada departament o secció té la potestat de guardar-la- i la desaparició de valuosa

⁹⁶ Concretament es pogué parlar personalment amb Enric Torrà (17 de novembre del 2004), Rodolfo Jover (13 de setembre del 2004) i Josep Pujolar (21 de desembre del 2004), els tres, presidents de les esmentades entitats, respectivament.

informació com a conseqüència de la manca d'espai en les dependències d'aquesta administració.

Finalment i pel que fa a l'associacionisme veïnal, un dels impediments existents tingué a veure amb l'obtenció d'informació per la discontinuïtat de les seves publicacions –sovint supeditada a la situació econòmica o als recursos humans disponibles- i per la seva ubicació –principalment en els arxius municipals de cadascun dels districtes barcelonins.

A nivell estructural també poden manifestar-se diverses limitacions en les fites assolides en aquesta tesi doctoral. La primera d'elles té a veure amb la impossibilitat d'extrapolar l'evolució del fenomen esportiu a la ciutat de Barcelona durant la transició democràtica a d'altres contrades dels Països Catalans i de la conca mediterrània. Evidentment, la lectura d'aquest treball pot estimular moltes comparacions i paral·lelismes entre el succeït a la ciutat comtal i la realitat viscuda arreu però en qualsevol cas aquestes tan sols poden formular-se amb certa cautela.⁹⁷ Caldrà doncs restar a l'aguait de nous estudis que permetin validar i establir un marc comparatiu significatiu.

Com succeeix en qualsevol treball d'aquestes dimensions, tant o més important és el resultat aconseguit com les possibles inquietuds científiques suscitades. En aquest sentit, s'ha palesat una creixent inquietud personal per seguir investigant la conjuntura esportiva durant la transició democràtica des d'una vessant comparada i ampliada tant a d'altres contrades dels Països Catalans com de la conca mediterrània –la resta de l'Estat, Portugal o Grècia preferentment. Igualment, tot i que aquest treball doctoral s'ha endinsat en les realitats de l'associacionisme i de les diferents administracions implicades en la promoció esportiva, s'ha palesat la necessitat de seguir

⁹⁷ L'agost de 2004 es féu una estada a Lisboa (Portugal) amb la finalitat de fer una aproximació al procés de democratització sociopolítica portuguès i a les seves conseqüències per al fenomen esportiu. En aquest sentit, la modernització de la societat portuguesa, en bona mesura com a conseqüència de la caiguda de l'*Estado Novo* (1926-1974), conduí el país a una lenta democratització i transformació de fet esportiu cap a un major accés per part de la ciutadania. El reconeixement de dret a l'esport explicitat en el text constitucional de 1976, la creació d'una política esportiva integral i l'inici d'un procés de descentralització governamental foren elements importants per a aquest procés.

aprofundint-hi per tal d'anar desxifrant les respectives implicacions i responsabilitats en la promoció esportiva barcelonina. Igualment es constata com a necessari l'estudi del procés de massificació esportiva esdevingut a la ciutat més enllà de paràmetres temporals d'índole política, així com la seva vinculació amb d'altres pràctiques de lleure de la població a les acaballes dels setantes i del decenni següent.

PART I

L'ANY 1976: EL LLEGAT FRANQUISTA EN MATÈRIA ESPORTIVA PER A LA CIUTAT DE BARCELONA

Capítol 1:

*Primeres passes cap a la democratització de
l'esport a Barcelona*

Part I

CAPÍTOL 1:

PRIMERES PASSES CAP A LA DEMOCRATITZACIÓ DE L'ESPORT A BARCELONA

La desídia vers la promoció de l'esport a la ciutat de Barcelona característica del règim franquista, es traduí en l'encetament del període post-dictatorial en una inadequada xarxa d'instal·lacions esportives, incapaç de fer front a les necessitats i a les demandes d'una ciutadania que ja anava incorporant la pràctica esportiva entre els seus hàbits de lleure. El ric associacionisme esportiu existent a la ciutat comtal, tot i ser el principal artífex de la promoció esportiva, es mostrava incapaç de solucionar els problemes d'equipaments existents. En aquest context, l'Ajuntament de Barcelona, quasi sense competències en matèria esportiva, sovint resultava més un impediment i un contratemps que no pas un potenciador del fet esportiu. Aquestes dificultats no restaren inadvertides per a les pròpies entitats i els mitjans de comunicació. Paral·lelament, la Diputació de Barcelona mostrà una major sensibilitat entorn aquests afers, per mitjà dels ajuts i subvencions que concedí, tot i que Barcelona en resultà menys beneficiada que la resta de la província.

En qualsevol cas, l'any 1976 fou prolífic quant a l'inici d'una dinàmica de major preocupació i implicació de les diferents instàncies governamentals vers les mancances de la ciutat en el terreny esportiu, en bona mesura arran de les exigències de la ciutadania i del ressò dels mitjans informatius.

1 Els problemes estructurals de l'esport barceloní: entre la manca d'instal·lacions esportives i l'immobilisme institucional

El vint de novembre de 1975 morí Francisco Franco. La rellevància de la mort del dictador, que augurava la fi del règim dictatorial imposat des de 1939, es constatà immediatament en el seguiment que se'n féu als mitjans de comunicació d'arreu de l'Estat. Tal i com calia esperar, les lloances a la figura i obra del dictador foren un tret comú en la premsa esportiva de la ciutat, fins al punt d'exaltar la tasca del dictador "al recoger un Estado en ruinas para dejarlo próspero y unido", fet que no impedí "a nuestro Caudillo la práctica del deporte ni mostrar su preocupación e inquietud por la promoción del mismo en España a través de una política realista conducente a la construcción de piscinas, campos de fútbol y de tenis, gimnasio, pistas de atletismo e instalaciones necesarias para que la juventud española pueda formarse físicamente".¹

Les referències a la "decisiva proyección en profundidad y extensión" que sota el mandat de Franco es donà a l'esport estatal per mitjà de la creació de la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes (DNEFD), l'aprovació de la Llei d'educació física i la dotació "al deporte de España de unos medios económicos desconocidos hasta entonces",² topava frontalment amb la situació totalment deficitària d'aquesta qüestió. Ben al contrari, si quelcom caracteritzà el període dictatorial fou la manca de conscienciació governamental entorn a les necessitats esportives estatals, essent-ne l'associacionisme el principal impulsor a la ciutat comtal.

La immediata conseqüència de la mort del dictador fou la suspensió de totes les competicions esportives fins a les tres de la tarda del diumenge dia 23 de novembre, tot coincidint amb la fi del dol oficial decretat pel Govern, per

¹ "Franco y el Deporte," *El Mundo Deportivo*, 21 de novembre de 1975, 2.

² "Franco, ese deportista," *Dicen...*, 21 de novembre de 1975, 3.

ordre de la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes.³ Aquesta decisió palesava la transcendència del moment i foren nombroses les federacions que aplaçaren les respectives competicions esportives durant tot el cap de setmana. Igualment, pocs dies més tard la mateixa Delegación Nacional, en homenatge al dictador i per la proclamació de Joan Carles de Borbó com a rei d'Espanya, donà per complertes les sancions anteriors al 26 de novembre de 1975 imposades en via esportiva per aquest organisme a clubs i federacions.

Algunes entitats esportives barcelonines també reaccionaren ràpidament a la mort del general Franco. Tot just l'endemà d'aquest succés, en alguns mitjans de comunicació de la ciutat apareixien comunicats de dol del Futbol Club Barcelona i del Reial Club Deportiu Espanyol que lamentaven aquesta pèrdua irreparable.

Més enllà de les reaccions a la mort de Franco, el període de la transició democràtica s'encetà, pel que fa a l'actuació del consistori barceloní, amb la constatació que existia un gran dèficit d'instal·lacions esportives. Pocs dies abans de l'esmentada mort, la Comissió Municipal Executiva creà la Ponència Especial sobre l'Estadi de Montjuïc amb la finalitat d'informar "sobre su estado constructivo, ruinoso para su derribo o reparable, con estimación de coste y destino".⁴ Àdhuc en el cas que la resolució fos l'enderrocament de la instal·lació, es sol·licitava un estudi de les instal·lacions esportives i del tipus de gestió més adequades.

En aquesta mateixa sessió de la Comissió Municipal Executiva, celebrada el vint-i-set d'octubre de 1975, es féu palesa la creixent transcendència social de l'esport entre els diferents representats municipals com a conseqüència

³ Aquest comunicat pot consultar-se a Delegación Nacional de Educación Física y Deportes, "Por decisión de la DND el domingo habrá competiciones a partir de las tres de la tarde," *El Mundo Deportivo*, 21 de novembre de 1975, 4.

⁴ Acta de la Reunió de la Comissió Municipal Executiva en sessió ordinària del dia 27 d'Octubre de 1975, vegeu *Libro de Actas de la Comisión Municipal Ejecutiva 1975*, caixa 660, número d'expedient: 15è volum, pàgina 234, Arxiu Municipal Administratiu de Barcelona (AMA).

de “la constante y creciente demanda de instalaciones deportivas, por toda clase de centros de educación, Entidades o Clubs y por la opinión pública, en general”.⁵ Al mateix temps, es reconeixia l’enorme esforç que realitzaven les entitats de la ciutat especialment pel que fa “al deporte de masas”,⁶ insuficient però per pal·liar el dèficit existent. Des del mateix Ajuntament de Barcelona es manifestava l’evident manca de recursos per poder atendre aquesta exigència, per les poques possibilitats disponibles, per la manca de terrenys idonis disponibles i per la necessitat de “atender otras obligaciones propias y prevalecientes”.⁷ La ciutat de Barcelona es trobava a cavall d’un “creixement important del poder adquisitiu i un canvi en les formes de vida dels barcelonins i barcelonines, en un context, però de penúria de béns col·lectius”,⁸ que es manifestava en àmbits com l’educatiu, el sanitari o l’urbanístic i que hipotecaven un nivell de qualitat de vida desitjable per a la ciutadania. El fenomen esportiu, front a aquestes mancances, restava relegat a un segon terme.

La Ponència Especial sobre l’Estadi de Montjuïc presidida per Francisco Platón –llavors també delegat provincial d’educació física i esports- i que comptava amb representants de l’administració, d’organismes esportius i de col·lectius professionals de la ciutat,⁹ dictaminà, el “estado de ruina del Estadio y de su imposible reparación; así como a la afirmación en el mismo Informe de la necesidad de respetar la total utilización deportiva del espacio

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

⁸ Carme Molinero, “Grups socials i formes de vida,” a *Història de Barcelona. Volum 8. El segle XX*, dir. Jaume Sobrequés (Barcelona: Enciclopèdia Catalana / Ajuntament de Barcelona, 1997), 170.

⁹ Entre d’altres, formaren part de l’esmentada Ponència Gonzalo Quesada (aleshores concejal ponente de deportes de l’Ajuntament de Barcelona, en funcions de vice-president de la Ponència) o José Espinet i Luís Manuel Cosculluera com a representants del consistori, Antonio Guasch –president de la Federació Catalana de Futbol-, Andreu Mercé Varela o José Morera –en representació dels mitjans de comunicació-, o Jorge Mir –Degà del Col·legi d’Arquitectes de Catalunya i Balears-, i Antonio Pons i Valon –secretari de la Federació d’Associació de Veïns. Vegeu Decret per a la pròrroga de la Ponència Especial sobre el Estadio de Montjuich, denominándola “Para el Area Social deportiva de Montjuich”, *Gaceta Municipal de Barcelona*, 1976, número 1454, pàgina 81, AMA.

que ocupa".¹⁰ Aquesta decisió, recolzada per l'Oficina Consultiva d'Estructures del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i Balears, permeté la pròrroga de la Ponència Especial fins al quinze de març, passant a denominar-se Ponència Especial para el Área Social Deportiva de Montjuich. La seva tasca se centrà en determinar la delimitació de la superfície total a ocupar per l'esmentada Àrea Social, les instal·lacions i tipus de gestió més idònies, així com la gestió de l'actualització del Conveni entre la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes i l'Ajuntament de Barcelona, signat el nou de febrer de 1974.

La premsa també es féu ressò de l'informe emès pel citat Col·legi d'Arquitectes que concloué l'existència d'un estat general de deteriorament del formigó de l'Estadi, l'oxidació del ferro emprat en l'estructura de formigó i una zona de perill en el sector de tribuna. Aquest damnatge no feia aconsellable la realització de cap esdeveniment esportiu de caire massiu en un emplaçament que oferia "un promedio de 6.000 servicios mensuales",¹¹ i que havia de ser la seu d'una nova Àrea Esportiva de Montjuïc.

Tot i que arrel d'aquesta resolució l'Estadi de Montjuïc no es tancà al públic i a l'expectativa de les conclusions de la Ponència Especial para el Área Social Deportiva de Montjuich, els mitjans de comunicació escrits de la ciutat es feren ressò del seu estat, al mateix temps que criticaren l'actuació de les diferents administracions, conclouent que la ciutat "carece de zonas para desarrollar deporte popular".¹² Resultava prou esclaridor de la política esportiva endegada per les diferents administracions que es pretengués enderrocar l'Estadi de Montjuïc, pèrdua que s'equiparava a "una Barcelona religiosa sin catedral, o la intelectual sin la Biblioteca de Catalunya o la musical sin el Palau de la Música",¹³ i iniciar-hi les obres per a una nova àrea

¹⁰ Ibid.

¹¹ F. Castelló, "R.I.P. para el Estadio de Montjuich," *El Mundo Deportivo*, 31 de desembre de 1975, 19.

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

esportiva en un moment en què “no se llevan a término en otros lugares, cuando el Estadio Serrahima no se termina y da pena en cuanto a su conservación”.¹⁴

La manca d'un equipament esportiu que afavorís la pràctica esportiva de la població, en part per la desídia d'un consistori municipal mancat de recursos i que es considerava un coadjuvant en aquest quefer, es denotava en nombrosos exemples “como esas piscinas construidas en terrenos municipales, con dinero del barcelonés y utilizadas por clubs privados dándose el caso paradójico además que instalaciones construidas en ciertas barriadas son asignadas a clubs de otros distritos”.¹⁵ De la mateixa manera, un parc com el de la Ciutadella “desterrado para las posibles prácticas deportivas por cuando se ha convertido en un gigantesco aparcamiento de automóviles o la ampliación del Zoo ha limitado sus posibilidades”,¹⁶ o el terreny de joc de la Unió Esportiva de Sants que “tras muchos años le ha sido devuelto en unas condiciones increíbles y por supuesto en unos terrenos que dejan mucho que desear en cuanto a proximidad a esa popular barriada barcelonesa”,¹⁷ esdevenien exemples del poc interès que despertava el fet esportiu en l'Ajuntament barceloní.

El cas de la Unió Esportiva de Sants reflectí prou bé la situació de nombroses entitats esportives a l'inici d'aquest nou període, sense Franco al capdavant de l'Estat espanyol. Poc abans de la seva mort, l'octubre de 1975, l'Ajuntament de Barcelona cedí durant cinc anys el camp Julià de Campmany –situat a la muntanya de Montjuïc- a aquesta entitat en compensació per la pèrdua del camp del carrer Galileu. Aquesta situació, a banda de solucionar una reivindicació de l'entitat, suposà “un gran

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Declaracions de l'especialista en urbanisme Carlos Lladó a Santiago Gargallo, “Barcelona debe exigir las instalaciones deportivas que paga por adelantado,” *Dicen...*, 13 de gener de 1976, 17.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

desembolso por parte del Club para su mantenimiento y mejoramiento. A los arreglos en vestuarios, iluminación, vivienda del Conserje, mejoras del terreno de juego, se suma la ahora construcción de una valla de obra en el Gol Montjuich, con nuevos vestuarios para el campo nº 2".¹⁸ Ja poc abans de la inauguració d'aquest terreny de joc, que la Unió Esportiva de Sants compartí amb "siete u ocho clubs de Sants i dos del Polvorín",¹⁹ l'entitat hagué de fer front a una fuita de gas que aparegué en aquest terreny de joc.²⁰ Finalment l'any 1981 es traslladaren al terreny de joc de La Bàscula.

La deixadesa d'algunes instal·lacions esportives de la ciutat, més enllà de dificultar la pràctica esportiva de la població, sovint, suposava un perill per als practicants que l'empraven. Dos anys després de la inauguració del Poliesportiu de Sant Andreu el seu lamentable estat es constatà en el transcurs d'una actuació dels populars pallassos Gabi, Miliki, Fofó i Milikito. El primer d'ells, en contemplar les nombroses goteres que hi havia durant la seva actuació hagué de suspendre l'actuació i procedir-se a l'evacuació del recinte esportiu, que aleshores comptava amb la presència de més de dos mil infants. Aquest fet resultava "una puñalada trapera, ya que las disciplinas en pista, como son voleibol, baloncesto, etcétera, se han quedado a la intemperie",²¹ quelcom difícil d'explicar i comprendre, en un districte de cinc-cents mil habitants i amb tan sols dos pavellons esportius, un situat a la Guineueta i el de Sant Andreu que "salió "gotero"". ²²

¹⁸ Acta de la assemblea general ordinària de socis de la Unió Esportiva de Sants, corresponent al dia 2 de setembre de 1977, vegeu Unió Esportiva de Sants (secció futbol), *Memòria 1975-1976*. Arxiu de la Unió Esportiva de Sants (secció futbol).

¹⁹ Entrevista al president de la Unió Esportiva de Sants l'any 1976, a J. M. Campos, "Juan Estrada, un presidente optimista con veinte años de experiencia," *Dicen...*, 26 de gener de 1977, 10.

²⁰ Entrevista realitzada a Enric Torrà el 17 de novembre de 2004, president de la Unió Esportiva de Sants durant l'any 2004.

²¹ Ernesto Albert, "En San Andrés el pabellón de deportes, con menos de tres años, amenaza ruina," *Dicen...*, 16 de febrer de 1976, 28.

²² *Ibid.*

Durant aquest primer període post-dictatorial, malgrat no es constataren canvis significatius quant al plantejament municipal en matèria esportiva, sí que es possibilità l'ampliació d'instal·lacions com les del Club Natació Atlètic-Barceloneta o la inauguració del Camp de Futbol Municipal de les Corts i de les instal·lacions del Club Esportiu Júpiter, situades al barri del Poble Nou i caracteritzades pels seus "espacios libres, magnífica distribución de la piscina y la pista polideportiva. Y todo en una línea moderna y funcional".²³ Novament, el posicionament del consistori barceloní entorn a l'afavoriment de la pràctica esportiva quedava en entredit per les dificultats que havia tingut aquesta darrera entitat per dur a terme la construcció de les esmentades instal·lacions.

Tot i que la Comissió Municipal Executiva de l'Ajuntament aprovà el set de gener de 1974 el projecte de cobertura de la piscina del CE Júpiter, el gener de 1976 aquesta decisió encara no s'havia fet efectiva, tot i que la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes s'havia accedit a subvencionar el cinquanta per cent de les despeses de la mateixa, és a dir, 6.956.682 dels 13.914.962 milions de pessetes d'import global d'aquestes obres. Les raons d'aquest fet, extrapolables a l'actuació esportiva del consistori, obeïen de ben segur a què "los cambios habidos últimamente en el Ayuntamiento de Barcelona han llevado consigo el retraso de los asuntos pendientes y en éste aún más por cuanto de todos es conocida la situación financiera del Municipio barcelonés".²⁴ S'hagué d'esperar al mes de juny del mateix 1976 perquè l'Ajuntament i, de retruc, la Delegación Nacional donessin llum verda a la cobertura de la piscina de l'entitat. El CE Júpiter, que aleshores comptava amb 1.300 socis,²⁵ inaugurà el 27 de maig de 1976

²³ José Prats, "Ayer fiesta grande en la Verneda. El Júpiter inauguró sus nuevas instalaciones," *Dicen...*, 28 de maig de 1976, 14.

²⁴ Antonio Villar, "Siete años lleva el Júpiter esperando que se cubra su piscina," *Dicen...*, 7 de gener de 1976, 19.

²⁵ Antonio Villar, "Tras de ocho años de espera... el Ayuntamiento de Barcelona y la D.N.D. han dado luz verde para la cobertura de la piscina del Júpiter," *Dicen...*, 22 de maig de 1976, 18.

les noves instal·lacions, “acordes con las necesidades y propósitos de la juventud”.²⁶

Tal i com s'afirmava a la Comissió Municipal Executiva del vint-i-set d'octubre de 1975, durant aquest període el principal precursor d'un equipament esportiu que satisfés les necessitats de la població barcelonina fou l'associacionisme esportiu de la ciutat, que constatà les reticències i sovint l'immobilisme de l'Ajuntament de Barcelona en aquest afer. Aquest era també el posicionament de la publicació *Don Balón*, que considerava, arrel de la polèmica de l'Estadi de Montjuïc, que la “Barcelona oficial ha vivido de espaldas al deporte que sólo la iniciativa privada ha mantenido”.²⁷

L'any 1976 el Club Natació Montjuïc inicià la primera fase d'unes obres a l'antiga pedrera de Can Borinot, que permetrien a l'entitat disposar d'una pista d'atletisme, de vuit pistes de tennis i d'un camp de rugbi. Inicialment però, aquesta pedrera, triada per l'entitat per crear la Ciutat Esportiva, fou contemplada com a zona d'equipaments en el marc del Pla General Metropolità del mateix 1976, i per tant, exclosa com a esportiva. Calgué l'ajut del regidor del districte II, Pere Llorens, perquè la requalificació urbanística – en el marc de l'esmentat Pla- no afectés els terrenys de Can Borinot.²⁸ Si per una banda Joan Ballart, aleshores president de l'entitat, es felicitava per la subvenció de la Diputació Provincial de Barcelona i pel bon tarannà de la sol·licitud de la corresponent a la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes, per l'altra relegava a un segon pla l'aportació municipal en considerar que “para nadie es un secreto las dificultades económicas por las que pasa nuestro municipio. Entonces, hemos tenido cuanto apoyo puede prestarnos”.²⁹

²⁶ Canovas, “Pueblo Nuevo vivió una mañana feliz,” *El Mundo Deportivo*, 28 de maig de 1976, 12.

²⁷ Domingo García, “El Estadio de Montjuich: la más gloriosa basura del deporte español,” *Don Balón* 35, 1 de juny de 1976, 63.

²⁸ Club Natació Montjuïc, *1944/1994. 50 anys del Club Natació Montjuïc* (Barcelona: Club Natació Montjuïc, 1994), 136.

La situació de provisionalitat de les diferents administracions, en especial de l'Ajuntament, i els limitats recursos econòmics disponibles no impediren que el màxim responsable municipal d'aquesta matèria, Gonzalo Quesada, reivindicés la necessitat d'introduir una partida pressupostària per a la construcció d'instal·lacions esportives. Aquest entenia que "el deporte no es una actividad superflua, sino una auténtica necesidad social, una de las más naturales y universales, y la educación física es parte fundamental de la educación y la práctica deportiva su proyección natural, que deben liberarse de cualquier matiz restringido o privado para revertirlo a toda la sociedad española, según reconoce la vigente Ley de Educación Física".³⁰ La disposició "de instalaciones deportivas adecuadas donde la juventud pueda practicar el deporte y educarse físicamente y que no deben conceptuarse como lugares de espectáculo deportivo sino como equipamientos sociales por sus evidentes repercusiones en la formación cívica",³¹ es convertia en una necessitat ciutadana. L'esmentada petició, que tan sols comprometia un 0,33 per cent de la totalitat del pressupost municipal de 1976, es feia encara més necessària ja que en els corresponents als exercicis de 1973 i 1974 s'havia eliminat la partida destinada a instal·lacions esportives, impedingent-se la continuïtat del conveni subscrit el 4 de maig de 1972 entre l'Ajuntament i la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes. Aquest "establecía un plan de instalaciones por cuatro años prorrogables con arreglo al cual cada organismo aportaría anualmente 50 millones de pesetas".³² La sol·licitació del màxim representant de l'esport barceloní fou acceptada, de tal manera que la previsió econòmica per a instal·lacions esportives corresponent a l'any 1976 fou de trenta milions de pessetes, tot un avenç respecte els anteriors anys però que ni molt menys pal·liaven els cent cinquanta milions que la

²⁹ Antonio Villar, "Se construye el mejor complejo deportivo de Barcelona para el Club Natación Montjuich," *Dicen...*, 5 de juny de 1976, 21.

³⁰ Esmena proposada pel senyor Quesada a la reunió del Consejo Pleno del 19 de desembre de 1975, vegeu *Gaceta Municipal de Barcelona, 1976*, número 1454, pàgina 116, AMA.

³¹ *Ibid.*

³² *Ibid.*

Delegación Nacional deixà d'aportar de 1973 a 1975, per manca de la correlativa aportació municipal.

La polèmica actuació municipal respecte a les instal·lacions esportives de la ciutat seguí tenint en l'Estadi de Montjuïc, durant bona part de l'any 1976, a un dels focus d'atenció i de tensió dels mitjans de comunicació, d'entitats i de federacions esportives. En aquest sentit, el Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i Balears, davant de les notícies aparegudes durant els primers mesos de l'any a la premsa de la ciutat, es posicionà entorn al futur de l'Estadi, considerant-lo un monument de caire històric i cultural que figurava com a zona esportiva però que “por defectos de origen de construcción, su utilización es peligrosa”.³³ Així mateix, aquesta institució mostrava el seu recolzament vers aquelles decisions entorn a l'Estadi que en contemplessin la seva utilitat com a complex esportiu, oposant-se a qualsevol actuació urbanística que comprometés aquest interès.

Malgrat que la ruïnosa situació d'aquest recinte no en recomanava la seva utilització, el cert és que s'hi continuaren disputant partits oficials de rugbi i competicions de futbol, així com entrenaments d'atletes de la Federació Catalana d'Atletisme. Precisament el president d'aquest darrer organisme mostrà la seva indignació a les darreries de març en rebre un escrit de l'Ajuntament de Barcelona que informava de la prohibició d'emprar l'Estadi per part dels atletes. Pedro Garriga-Nogués féu cas omís a l'escrit i denuncià el greuge comparatiu que ja des de feia temps patia l'atletisme en aquest recinte esportiu, en observar resignadament com s'anaven reduint i eliminant espais com les gàbies de llançament de disc o de martell, així com el passadís de llançament de javelina. En una situació com aquesta era ben lícit pensar que si “Montjuich está en estado de derribo, lo lógico es que estas obras de derribo no se reduzcan a cegar dos círculos de lanzamientos. O todos tirios o todos troyanos”.³⁴ S'hagué d'esperar a la presentació de la

³³ “El Colegio de Arquitectos y el Estadio de Montjuich,” *El Mundo Deportivo*, 20 de març de 1976, 23.

candidatura olímpica de Barcelona perquè es resolgués, ja definitivament, el futur d'una instal·lació considerada aleshores com la “vergüenza mayor del deporte español y la ruina más gloriosa que tiene Barcelona”.³⁵

Si bé l'actuació municipal en afers esportius despertà, com s'ha vist, certs recels entre les diferents institucions de la ciutat comtal implicades, cal també destacar algunes accions que n'afavoriren el seu desenvolupament. Entre aquestes hi hagué els convenis assolits amb diverses institucions per a la construcció d'instal·lacions esportives o la concessió de subvencions a entitats esportives que utilitzaven algunes instal·lacions de caire municipal i que havien fet una despesa en el seu condicionament. Aquest fou el cas de les reparacions urgents que féu el Club Natació Poble Nou a la piscina municipal que usufructuava.³⁶ La taula 1.1 mostra els cànon anuals que havien d'abonar les entitats esportives que usufructuaven algunes instal·lacions esportives municipals.

Taula 1.1: Cànon mínims anuals per a l'ús d'algunes de les instal·lacions esportives municipals de la ciutat de Barcelona

<i>Instal·lació esportiva municipal</i>	<i>Cànon mínim anual (en pessetes)</i>
Piscina Guineueta	82.961
Piscina Pau Negre	468.552
Piscina Sant Andreu	86.571
Pavelló Poliesportiu Sant Andreu	51.349
Piscina Grup Escolar I. Iglesias	74.573
Piscina Júpiter	88.445

Font: Elaboració pròpia a partir *Libro de Actas de la Comisión Municipal Ejecutiva 1976*, Caixa 661, número d'expedient: 16è volum, pàgina 269, AMA.

³⁴ “Más inconvenientes en el Estadio de Montjuich,” *El Mundo Deportivo*, 1 d'abril de 1976, 20.

³⁵ Domingo Garcia, “El Estadio de Montjuich...”,.

³⁶ Acord assolit en el Ple de la Comissió Executiva realitzat el 26 de juliol de 1976. Vegeu *Libro de Actas de la Comisión Municipal Ejecutiva 1976*, Caixa 661, número d'expedient: 16è volum, pàgina 182, AMA.

De la mateixa manera, l'Ajuntament de Barcelona, veient l'embranchida que anava prenent el fenomen esportiu, creà l'Oficina de Política d'Esports, adscrita a la Unitat Operativa d'Acció Social, per tal d'atendre als "estudios y propuestas y de representación en actos socio-deportivos y gestiones con personas o entidades públicas o privadas, sobre dicha materia",³⁷ això sí, sense que aquest nou organisme impliqués "un aumento del gasto",³⁸ en un consistori prou limitat econòmicament. Una altra proposta municipal que també s'endegà, concretament en el curs 1976-1977, fou el Patronat Municipal d'Esports, oferint diversos serveis com el d'Educació Física Escolar destinat a "cubrir las horas de enseñanza destinadas a la gimnasia",³⁹ i que aplegava de dilluns a divendres a un total de vint-i-sis mil alumnes de seixanta-dos centres docents que rebien les classes de la mal anomenada gimnasia de la mà de 45 monitors titulats. L'altra proposta del Patronat Municipal d'Esports fou l'Escola Esportiva Municipal, que aglutinava 1.420 alumnes practicant, de set a nou del vespre i de dilluns a divendres, modalitats esportives com el futbol, la bàsquet, l'handbol, el judo o la natació.⁴⁰

1.2 La promoció de l'esport des de la Diputació Provincial de Barcelona i des d'organismes federatius

Com ja s'ha comentat en ocasió de la creació de la Ciutat Esportiva del Club Natació Montjuïc, la Diputació Provincial de Barcelona tingué un paper rellevant en el desenvolupament esportiu de la província i de la ciutat. Aquest organisme creà, l'any 1976, la Fundació de l'Esport amb l'objectiu de "promover el deporte en todas sus manifestaciones, utilizando para ello

³⁷ Ibid., 260.

³⁸ Ibid.

³⁹ "Escuela Deportiva municipal y el Servicio de Educación Física Escolar, en marcha," *El Mundo Deportivo*, 25 d'octubre de 1976, 43.

⁴⁰ Ibid.

todos los medios que le sea posible”.⁴¹ L'estimulació de les diferents modalitats esportives, així com “la divulgación de descubrimientos, medios mecánicos o aplicaciones científicas que pueden contribuir a su desarrollo y progreso, conceder premios y recompensas, diplomas y medallas, a los más sobresalientes hechos deportivos, a los autores de actos de extraordinario mérito deportivo, a los de libros deportivos, a los de obras deportivas que sean de mayor utilidad y todo aquello que sirva para rendir homenaje a los servicios extraordinarios desarrollados en beneficio del deporte”, centraven els esforços de la mencionada Fundació.⁴²

Aquesta organisme amb personalitat jurídica pròpia, finançant-se a través del rendiment obtingut dels serveis prestats tant a entitats i particulars com de subvencions, crèdits o aportacions obtingudes, oferia un servei de documentació –tant de publicacions com d'obres artístiques o enregistraments de tota mena-, de difusió –amb l'organització d'exposicions, conferències o la publicació de material esportiu-, de recerca –amb l'estimulació de diferents estudis des de d'una vessant històrica, sociològica o psicològica- i d'intercanvi i d'informació.⁴³

D'altra banda, la Diputació Provincial de Barcelona, mitjançant la Comissió Informativa d'Esports i Turisme presidida per Francisco Platón Verdaguer i que tenia com a diputat delegat de promoció de l'esport a Jacinto Ballesté Perarnau, tingué un paper rellevant en la subvenció d'iniciatives destinades, bàsicament, a la construcció i adequació d'instal·lacions, a l'adquisició de material, a la contractació de monitors i a la celebració d'actes esportius. La taula 1.2 mostra les inversions de la Diputació Provincial que beneficiaren la ciutat de Barcelona pel que fa a l'adquisició de material esportiu, als actes esportius i a la contractació de monitors, els anys 1975 i 1976.⁴⁴

⁴¹ Projecte d'Estatuts de la “Fundación del deporte”, 1976. Vegeu Arxiu General de la Diputació Provincial de Barcelona (AGDPB), lligall S-304, expedient 13: relatiu al projecte d'Estatuts de la “Fundación del deporte”.

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

Taula 1.2: Relació d'ajuts concedits per la Diputació Provincial de Barcelona per a la celebració d'actes esportius, a l'adquisició de material i a la contractació de monitors durant el bienni 1975-1976, en relació al total d'inversions realitzades en el partit judicial de Barcelona

<i>Ciutat de Barcelona</i>	<i>Actes esportius</i>	<i>Material</i>	<i>Monitors</i>	<i>Total ciutat de Barcelona</i>	<i>Total partit judicial de Barcelona</i>
Any 1975	2.360.000 milions de pessetes	676.400 pessetes	1.115.000 milions de pessetes	4.151.400 milions de pessetes	4.815.400 milions de pessetes
Any 1976	3.128.750	489.760	759.786	4.378.296	13.028.296

Font: Elaboració pròpia a partir de la *Memoria de la gestión corporativa de la excma Diputación Provincial de Barcelona del año 1975*, pàgina 311, i de la *Memoria de la gestión corporativa de la excma Diputación Provincial de Barcelona del año 1976*, pàgina 288. Arxiu General de la Diputació Provincial de Barcelona (AGDPB).

Pot observar-se com malgrat les partides pressupostàries localitzades a Barcelona s'estabilitzaren durant ambdós anys amb valors lleugerament superiors als quatre milions de pessetes, la inversió de la Diputació Provincial de Barcelona en el partit judicial de Barcelona augmentà exponencialment l'any 1976, passant dels prop de cinc milions, als poc més de tretze milions de pessetes. Aquest sobtat augment i desigual distribució dels pressupostos pot explicar-se per la necessitat de respondre a un augment de les peticions d'ajut de tota mena per part d'entitats i d'organismes pertanyents a l'esmentat partit judicial –exceptuant la pròpia ciutat de Barcelona-, que obeïa a l'augment poblacional i, de la mateixa manera que a la ciutat comtal, a la cada cop major conscienciació esportiva de la ciutadania.

⁴⁴ La distribució de la Província de Barcelona es féu en base a catorze Partits Judicials: Arenys de Mar, Barcelona, Berga, Granollers, Hospitalet, Igualada, Manresa, Mataró, Sabadell, Sant Feliu de Llobregat, Terrassa, Vic, Vilafranca del Penedès i Vilanova i la Geltrú.

No cal obviar tampoc les inversions de la Diputació Provincial de Barcelona pel que fa a la construcció d'instal·lacions esportives. A diferència que en el cas dels ajuts que s'acaben de mencionar, aquest organisme féu una gran inversió adreçada a les entitats esportives de la ciutat, sobretot l'any 1976. Així, es passà d'una inversió l'any 1975 de 700.000 pessetes que serviren per pavimentar les pistes poliesportives del Centre d'Estudis Voramar i del Col·legi Sant Ignasi, a una inversió de 8.650.000 milions de pessetes l'any següent. Aquest augment permeté, entre d'altres, la construcció de refugis per a la Federació Catalana de Muntanyisme i per al Centre Excursionista de Catalunya o la construcció d'instal·lacions esportives en un Centre Penitenciari, el Club de Centre Jericó, el Club Natació Montjuïc i el Club Natació Atlètic-Barceloneta.

Taula 1.3: Relació de subvencions concedides per a la construcció d'instal·lacions esportives a la ciutat de Barcelona i a la Província de Barcelona respecte el total d'atorgades per la Diputació Provincial de Barcelona

	<i>Total subvencions per a construccions esportives ciutat Barcelona</i>	<i>Total subvencions concedides per la Diputació Provincial de Barcelona per a construccions esportives</i>	<i>Total subvencions concedides per a finalitats esportives per la Diputació Provincial de Barcelona</i>
Any 1975	700.000 pessetes	29.971.194 milions de pessetes	71.205.831, 62 milions de pessetes
Any 1976	8.650.000	44.196.643	70.468.610
Bienni 1975-1976	9.350.000	74.167.837	141.674.441,6

Font: Elaboració pròpia a partir de la *Memoria de la gestión corporativa de la excma Diputación Provincial de Barcelona del año 1975*, pàgines 310 i 325, i de la *Memoria de la gestión corporativa de la excma Diputación Provincial de Barcelona del año 1976*, pàgines 287 i 298, AGDPB.

Tal i com s'observa a la taula 1.3, si bé les inversions destinades a la construcció d'instal·lacions esportives a la ciutat representaren, l'any 1975, un 2,33 % del total concedit per la Diputació Provincial de Barcelona en aquesta matèria, l'any següent aquests valors augmentaren fins a un 19,57 %. Aquest augment, que palesa un interès preferent per a la construcció d'instal·lacions esportives durant l'any 1976, no anà acompanyat d'un augment de la inversió total destinada al fenomen esportiu, mostrant-se amb valors lleugerament superiors als setanta milions de pessetes en ambdós anys. Val a dir que els pressupostos que s'hi destinaren contemplaven les partides mostrades a la taula 1.4.

Taula 1.4: Inversions destinades al fenomen esportiu per la Diputació Provincial de Barcelona els anys 1975 i 1976, segons partides

<i>Partides</i>	<i>Subvencions concedides l'any 1975</i>	<i>Subvencions concedides l'any 1976</i>
Construccions	29.971.194 milions de pessetes	44.196.643 milions de pessetes
Actes esportius	4.598.127	5.609.995
Material esportiu	2.500.000	2.990.310
Monitors	2.392.850	2.399.286
Jocs esportius	3.913.549	10.360.546
Piscina Sant Jordi	1.000.000	3.902.830
Pla de Camps de Futbol	4.830.111,62	1.000.000
Construccions tramitades a través del Plan Complementario-1975 de Cooperación Provincial	22.000.000	-
Total	71.205.831, 62	70.468.610

Font: Elaboració pròpia a partir de la *Memoria de la gestión corporativa de la excma Diputación Provincial de Barcelona del año 1975*, pàgina 325, i de la *Memoria de la gestión corporativa de la excma Diputación Provincial de Barcelona del año 1976*, pàgina 298, AGDPB.

Malgrat que, com s'ha dit anteriorment, els pressupostos destinats a la matèria esportiva no variaren significativament durant els anys 1975 i 1976, sí que hi hagué modificacions pel que fa a la seva finalitat. Tant fou així que es denotà un notable augment en la construcció d'instal·lacions esportives així com en l'organització de Jocs Esportius –entre els quals cal destacar els Sant Jordi- o en les inversions a la Piscina Sant Jordi. D'altra banda, l'any

1976 hi hagué un retrocés en les inversions de la Diputació Provincial de Barcelona destinades al Pla de Camps de Futbol, conjuntament amb la desaparició de la inversió destinada a les construccions esportives dins del Pla Complementari de Cooperació Provincial.

Una de les partides pressupostàries que tenia assignada la Diputació era la corresponent al manteniment i a la conservació de la piscina Sant Jordi, per un valor trimestral de 250.000 pessetes. Aquesta quantia sorgí arrel de l'acord signat l'any 1969 per la Junta Provincial d'Educació Física i Esports de Barcelona i la Diputació Provincial de Barcelona. Segons aquest, trimestralment, des de l'esmentada Junta Provincial es sol·licitava aquesta subvenció a la Diputació Provincial "per tal que els Clubs i Esportistes d'aquesta província siguin els beneficiaris més directes de l'ús de la piscina".⁴⁵ Amb l'assumpció de les competències de l'antiga Delegación Provincial del Consejo Superior de Deportes a la Generalitat de Catalunya, l'any 1980, la Diputació Provincial de Barcelona transferí trimestralment a aquest darrer organisme l'esmentada xifra per al condicionament de la piscina Sant Jordi.

Aquesta piscina, l'única de 50 metres coberta d'Espanya, no escapà a la polèmica aquell mateix any arran de la seva presumpte poca utilització i rendibilitat i d'un ambiciós projecte denominat operació Sant Jordi encapçalat per la Federació Catalana de Natació –responsable de la seva administració. Aquest, subvencionat per la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes, aplegà a grups d'uns quaranta nedadors d'entre 11 i 16 anys, per dur a terme, inicialment, "un trabajo intensivo durante los meses de mayo y junio a base de dos sesiones de entrenamiento, sábado tarde y domingo por la mañana".⁴⁶ El projecte, que cercava una major col·laboració entre els

⁴⁵ Carta de Josep Lluís Vilaseca, en qualitat de director general de l'esport de la Generalitat de Catalunya l'any 1981, adreçada al president de la Diputació Provincial de Barcelona el nou de juliol de 1981 entorn al traspàs de competències en el cas de la piscina Sant Jordi. Vegeu AGDPB, lligall B- 849.

⁴⁶ Entrevista realitzada a Alberto Medina, responsable del quadre tècnic d'aquesta iniciativa, a A. Astruells, "La "Operación San Jorge", una realidad," *El Mundo Deportivo*, 8 d'abril de 1976, 24.

diferents clubs de natació i la Federació Catalana, juntament amb les competicions organitzades tant per aquest organisme com pel seu homònim estatal, pretengueren millorar la rendibilitat i l'ús d'aquesta singular instal·lació esportiva, així com la potenciació del nivell de la natació de base i competitiva espanyola.

D'altres iniciatives federatives plantejades a les darreries de 1975 i en el transcurs de 1976 que haguessin suposat un avenç significatiu quant al desenvolupament de l'esport barceloní, malauradament no foren fructíferes. Una d'elles fou l'elecció de Barcelona com a seu del Campionat del Món de Judo absolut, previst del 19 al 23 de setembre de 1977. Malauradament, aquest esdeveniment de caràcter internacional, que suposava un cost de "doce millones, de los que diez serán recuperados por diferentes conceptos",⁴⁷ i que tenia com a mascota en Jordi Judoka, no es pogué realitzar "porque una vez más la política se ha inmiscuido en el deporte... y ha ganado".⁴⁸ Pocs dies abans de la seva celebració, i amb un milió i mig de dòlars ja recaptats de la venda d'entrades, la Federació Internacional de Judo notificà la cancel·lació de "los Campeonatos Mundiales de 1977, de Barcelona, debido a intervención política y discriminación por parte de las autoridades españolas".⁴⁹ El succeït fou que algunes federacions nacionals, entre elles la xinesa, no acceptaren la participació de la delegació de Taiwan en aquest esdeveniment, tot i que el Consejo Superior de Deportes havia accedit a inscriure-la "como Federación Deportiva y no como nación, debiendo abstenerse de ostentar banderas o símbolos exteriores que pudieran identificarle como representación de China".⁵⁰

⁴⁷ Entrevista a Antonio García de la Fuente, president de la Federació Espanyola de Judo, a José María Miedes, "Un presidente que predica con el ejemplo," *El Mundo Deportivo*, 4 de febrer de 1976, 18.

⁴⁸ J. R. Albiach, "Barcelona se quedó sin Mundial," *Dicen...*, 8 de setembre de 1977, 17.

⁴⁹ Comunicat realitzat per la Federació Internacional de Judo. Vegeu *Ibid.*

⁵⁰ Comunicat oficial del Consejo Superior de Deportes. Vegeu *Ibid.*

Una altra proposta fallida fou la iniciativa de la Federació Catalana de Ciclisme d'obrir un compte corrent a l'entitat Banca Catalana, per recaptar fons per a la construcció d'un velòdrom a la ciutat de Barcelona. S'obtingueren quatre-centes mil pessetes, xifra del tot insuficient per a aquesta proposta pro-velòdrom, que a més no "fueron admitidas por el Ayuntamiento en caso de llegar a la construcción de una pista en Montjuich tal como parecía que iba a hacerse".⁵¹ S'hagué d'esperar, a l'igual que succeí en el cas de l'Estadi de Montjuïc, als primers anys vuitanta perquè el projecte d'un velòdrom a la ciutat de Barcelona fos una realitat. Pel que fa a d'altres instal·lacions esportives de la ciutat, afortunadament ja en el mateix 1976 les diferents administracions amb competències a la ciutat de Barcelona assoliren diversos acords que en beneficiaren el seu desplegament, i per tant, el lent però continu accés massiu de la població a la pràctica esportiva.

2 Els importants acords de l'any 1976: cap a una millora en les inversions en instal·lacions esportives

L'any 1976 fou clau per al desenvolupament de l'esport barceloní en establir-se diversos acords que afavoriren la construcció d'instal·lacions esportives en el transcurs dels posteriors anys.

Ja des de les primeries de 1976 s'anuncià un futur conveni entre la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes i la Diputació Provincial de Barcelona, producte d'una reunió que tingueren Tomás Pelayo Ros –aleshores delegado nacional-,⁵² Francisco Platón –delegat a Catalunya de

⁵¹ "La recaudación pro velódromo se destinará a otra cosa," *El Mundo Deportivo*, 4 de febrer de 1976, 25.

⁵² Tomás Pelayo Ros, nascut el 16 d'octubre de 1928 a Tarragona, es llicencià en dret a la Universitat de Saragossa. Fou sots-cap provincial de Tarragona, així com governador civil i cap provincial del Movimiento de Zamora, per tot seguit ocupar aquests mateixos dos càrrecs a la província de Córdoba. El desembre de 1969 prengué possessió del càrrec de governador civil i cap provincial de Barcelona, responsabilitats que desenvolupà fins el 5 de juny de 1974. Del juliol de 1975 al setembre de 1976 fou el delegado nacional de Educación

l'esmentat organisme-, Joan Antoni Samaranch –president de la Diputació Provincial de Barcelona- i Jacinto Ballesté –diputat d'esports de la Diputació Provincial de Barcelona.⁵³

El pressupost del màxim organisme rector de l'esport estatal per al 1976 fou de 5.238.675.838 milions de pessetes, que “aunque, naturalmente, no es suficiente y haría falta mucho más, puede aceptarse pensando en sucesivas mejoras”,⁵⁴ i més tenint en compte que les peticions d'obres efectuades a la citada Delegación Nacional ja sobrepassaven els set o vuit mil milions de pessetes. Alguns mitjans informatius que defenien una reestructuració de l'esport espanyol, entre ells *Don Balón*,⁵⁵ no tan sols el consideraven escàs pel que fa a termes econòmics, sinó que conclouïen que aquí en “nuestra piel de toro, tenemos escasísimos profesores, escasísimas y malas instalaciones y apenas se aplica la Ley de Educación Física, pero –eso sí, tenemos dirigentes parlanchines capaces de seguir machacando que lo que nos falta es suerte”.⁵⁶ En aquest sentit, i tal i com es veurà posteriorment, la tasca dels mitjans informatius fou clau en l'acceleració del procés de reestructuració d'un esport espanyol que encara depenia d'un organisme heretat del règim franquista com la Secretaría General del Movimiento, i que es caracteritzava per fer “un “corte de mangas” a las más elementales coordinadas por las que se rige la actividad deportiva en cualquier país del mundo”.⁵⁷

Física y Deportes. A proposta de Benito Castejón, el gener de 1977 se li concedí la medalla d'or al Mèrit Esportiu. Vegeu Alfíl, “Benito Castejón, nuevo delegado nacional de E.F. y Deportes,” *El Mundo Deportivo*, 10 de setembre de 1976, 3; Alfíl, “Tomás Pelayo Ros, medalla de oro al Mérito Deportivo,” *El Mundo Deportivo*, 28 de gener de 1977, 11.

⁵³ “Próximo convenio D.N.D. y Diputación para la promoción del deporte,” *El Mundo Deportivo*, 28 de gener de 1976, 8.

⁵⁴ Nivardo Pina, “Pelayo Ros presentó los presupuestos de la D.N.D.,” *El Mundo Deportivo*, 1 d'abril de 1976, 7.

⁵⁵ “Don Balón no ha cumplido todavía un año de vida y la verdad es que se ha cansado, en bien de nuestro deporte, de pedir a los cuatro vientos la reestructuración desde la base de nuestro deporte”. Vegeu “Las bases para una auténtica reforma deportiva,” *Don Balón* 47, 24 d'agost de 1976, 10.

⁵⁶ “Se hace camino al andar,” *Don Balón* 4, 24 de novembre de 1975, 5.

D'aquest pressupost, aproximadament la meitat es destinà a les federacions i a les activitats esportives –fet que representava un 20% més que l'any 1975-, d'altres mil cinc-cents milions de pessetes es destinaren a instal·lacions esportives i la resta es distribuï entre promoció de l'esport, educació física i esportiva d'escolars i estudiants i despeses d'administració.⁵⁸

Dels pressupostos d'aquest organisme, que tenien com a sostenidor els ingressos procedents de les travesses, durant el període 1970-1975 la província de Barcelona en rebé 642.400.756 milions de pessetes. Aquesta era una xifra força inferior a la concedida a la província de Madrid – 846.096.541 milions-, tot i que el nombre de llicències federatives era superior a Barcelona, tal i com pot contemplar-se a la taula 1.5.

Taula 1.5: Distribució de les despeses de la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes en el període 1970-1975 respecte a la inversió realitzada a les províncies de Madrid, Barcelona i Zamora

	<i>Província de Madrid</i>	<i>Província de Barcelona</i>	<i>Província de Zamora</i>	<i>Total Espanya</i>
Llicències federatives (any 1974)	148.904	191.404	5.124	1.568.748
Assignació econòmica 1970-1975	846.096.541 milions de pessetes	642.400.756 milions de pessetes	24.404.259 milions de pessetes	6.538.042.349 (Federacions nacionals) 5.090.384.649 (Subvencions a instal·lacions esportives) 560.820.305 (Préstecs per a instal·lacions esportives) 2.824.671.666 (Inversions en instal·lacions de la Delegació Nacional) 585.392.361 (Juntes Provincials d'Educació Física) 955.616.286 (Subvencions a seccions esportives del Movimiento) 414.697.952 (Subvencions al COE) 404.953.519 (Instituts d'Educació Física de Barcelona i Madrid)

⁵⁷ “Aquí estamos”: Cuando llegue la democracia,” *Don Balón* 63, 14 de desembre de 1976, 5.

⁵⁸ “Cinco mil millones de pesetas para el presupuesto de la D.N.D.,” *Dicen...*, 9 de gener de 1976, 3.

				117.100.577 (Ajuts a l'esport modest)
				166.199.901 (Promoció i divulgació de l'esport, exposicions, cinematografia i mitjans d'informació)
				109.551.214 (Despeses de sosteniment de les instal·lacions de la Delegació Nacional)
				12.210.851 (Mutualitat General Esportiva)
				1.494.526.428 (Despeses d'administració, conservació i sosteniment)
				44.585.819 (Medicina esportiva)

Font: Elaboració pròpia a partir de Nivardo Pina, "Pelayo Ros presentó los presupuestos de la D.N.D.," *El Mundo Deportivo*, 1 d'abril de 1976, 7 i "Cinco mil millones de pesetas para el presupuesto de la D.N.D.," *Dicen...*, 9 de gener de 1976, 3.

Les dotacions econòmiques corresponents a les diferents províncies del territori espanyol tampoc obeïen a un criteri poblacional. Si bé Barcelona era la més poblada de la població estatal amb un 12,16 %, Madrid era la que rebia una major quantia econòmica amb un 11,93 % de la població. La tercera i quarta província que reberen una subvenció més important foren, respectivament, Guipúscoa i Les Balears amb valors propers als tres-cents milions de pessetes, tot i que Biscaia, Sevilla o Oviedo tenien uns percentatges de població superiors.⁵⁹

Aquestes xifres foren comentades per Pelayo Ros en una reunió mantinguda amb els diferents mitjans d'informació del país a Madrid el 31 de març de 1976. Entre els diferents aspectes tractats, el delegado nacional de educación física y deportes anuncià que s'havia arribat a un acord amb la Diputació Provincial de Barcelona per a la construcció d'instal·lacions esportives a la província, així com amb l'Ajuntament de Barcelona per a la realització d'unes instal·lacions esportives a la zona de Montjuïc, que serien exemplars per a Espanya.⁶⁰

Finalment l'u de setembre de 1976 Tomás Pelayo Ros i Joan Antoni Samaranch, màxims mandataris respectivament, de la Delegación Nacional i de la Diputació Provincial de Barcelona, signaren un "convenio de colaboración, con miras a la promoción de instalaciones deportivas en la provincia de Barcelona, con lo que se espera lograr un mejoramiento de su

⁵⁹ "La subvenciones por provincias," *Don Balón* 27, 6 d'abril de 1976, 25.

⁶⁰ Nivardo Pina, "Pelayo Ros presentó,"

nivel deportivo, así como los beneficios que en el orden social y cultural se derivan de la práctica deportiva”.⁶¹ Ambdós organismes subscrigueren un Pla quinquennal d’instal·lacions esportives per als anys 1976-1980 amb una dotació econòmica d’ambdós organismes fixada en mil milions de pessetes, a raó de dos-cents milions per anualitat, “con la aportación de cada una de las partes al 50 % de la cifra que se señala”.⁶² D’aquesta manera, tres mesos abans de l’inici de cada exercici econòmic, s’establia el programa concret d’instal·lacions a finalitzar en l’exercici següent.

D’aquests mil milions de pessetes, sis-cents seixanta es preveieren per a la construcció de vint centres comarcals esportius de la Província de Barcelona, concretament a les localitats de l’Hospitalet de Llobregat, Cornellà, Badalona, Mataró, Santa Coloma de Gramenet, Arenys de Mar, Sant Feliu de Llobregat, Sant Boi de Llobregat, Martorell, Vilanova i la Geltrú, Vilafranca del Penedès, Igualada, Manresa, Berga, Calella, Sabadell, Terrassa, Granollers, Vic i Sant Cugat del Vallès. La resta del pressupost – trenta-sis milions de pessetes- es destinà a la rendibilitat de dotze piscines ja existents a la Província mitjançant la dotació de cobertura amb un globus inflable, “asegurando su utilización durante la temporada invernal para cursos de natación y otras actividades deportivas”,⁶³ així com per atendre els pressupostos ordinaris d’ambdues institucions en el seu programa d’inversió a la Província de Barcelona, durant el quinquenni esmentat.

Malgrat que l’atenció preferent de l’esmentat Pla no es centrà en la ciutat de Barcelona, sí que se’n veié beneficiada a través de les subvencions concedides a algunes entitats de la ciutat, tal i com es mostra a la taula 1.6, referent a l’any 1977.

⁶¹ “Pla quinquennal d’instal·lacions esportives” corresponent al conveni establert entre la Diputació Provincial de Barcelona i la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes, signat l’u de setembre de 1976. Vegeu AGDPB, lligall B-853.

⁶² Ibid.

⁶³ “Annex. Distribució de la inversió del Pla quinquennal d’instal·lacions esportives”. Vegeu AGDPB, lligall B-853.

Taula 1.6: Entitats subvencionades en la primera anualitat del Pla quinquennal establert entre la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes i la Diputació Provincial de Barcelona

	<i>Unió Esportiva Brafa</i>	<i>Club Esportiu Mediterrani</i>	<i>Club Natació Montjuïc</i>
Instal·lació	2 pistes poliesportives il·luminades i vestidors	Piscines cobertes	Complex esportiu
Ajuda econòmica	3.000.000 milions de pessetes	5.000.000 milions de pessetes	5.000.000 milions de pessetes

Font: Elaboració pròpia a partir de "Propuesta de subvenciones con cargo a la primera anualidad del Convenio "Consejo Superior de Deportes – Diputación Provincial de Barcelona",". AGDPB, lligall B-853.

Una altra iniciativa de la Diputació Provincial de Barcelona, que en aquest cas no incidí a la ciutat de Barcelona, fou l'establiment d'un conveni de col·laboració entre aquest organisme i la Federació Catalana de Futbol en el transcurs de l'any 1972, vigent per a un període de quatre anys. L'objecte del mateix era la construcció de camps de futbol en els municipis de la província de Barcelona per un valor total de seixanta milions de pessetes, dels quals vint corrien a càrrec de la Diputació. Aquest acord contribuí a l'avenç en la promoció de l'esport a la província, fet que permeté, l'any 1977, la renovació de l'esmentat pacte, ratificant-se en tots els seus termes però sense que en resultés beneficiada la ciutat comtal.

La DNEFD endegà, a mitjans de 1976, la reestructuració de l'esport espanyol amb la intenció de "dar mayor eficacia a la Delegación de Educación Física y Deportes, a las Federaciones y a los clubs".⁶⁴ Aquest plantejament però, estigué envoltat des de bon començament de polèmica, en considerar-se que, a diferència dels plantejaments d'aquest organisme, la reestructuració havia de començar "pidiendo cabezas en cualquier

⁶⁴ Declaracions de Tomás Pelayo Ros. Vegeu Alfil, "Reorganización total del deporte español," *El Mundo Deportivo*, 13 d'agost de 1976, 3.

federación nacional”.⁶⁵ Curiosament, els presidents de les principals federacions esportives espanyoles en ser preguntats entorn a l’elecció dels seus càrrecs, es mostraven força entusiastes al respecte. Entre aquests destacava el polèmic Pablo Porta –president de la Federació Espanyola de Futbol- que considerava “que, prácticamente, somos los promotores de ese sistema”,⁶⁶ o Segura de Luna –president de la Federació Espanyola de Bàsquet- que afirmava la conveniència d’aquesta decisió “porque el simple hecho de que se nos tache continuamente que somos elegidos a dedo crea un lastre en la labor de presidente de federación, y pienso que si es por elección, se va con la tranquilidad de que se cuenta con la confianza de todos”.⁶⁷ La realitat social d’un país tip de reminiscències dictatorials, juntament amb la pressió dels mitjans de comunicació, accelerà un procés de democratització de l’esport espanyol que, si bé fou planificat en els darrers mesos de 1976, s’anà aplicant i desenvolupant sobretot en els anys posteriors.

Precipitadament però, a mitjans de setembre la incipient reestructuració de l’esport espanyol es traduí en el cessament de Pelayo Ros i el nomenament, com a successor, de Benito Castejón,⁶⁸ personatge molt proper a Joan Antoni Samaranch, doncs aquest darrer el nomenà secretari nacional de la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes quan encapçalava aquesta organització.⁶⁹ Tomás Pelayo Ros havia estat objecte, els mesos que estigué al capdavant de la Delegación Nacional, de nombroses crítiques

⁶⁵ Fernando Huerta Brocate, “En el mes de octubre el deporte español tendrá *Democracia y reestructuración*” *Dicen...*, 9 de setembre de 1976, 3.

⁶⁶ Vegeu “La democratización a encuesta,” *Dicen...*, 7 d’octubre de 1976, 8.

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ En la possessió de càrrec, Castejón anuncià els cinc punts programàtics del seu mandat: transcendència social i política de l’esport, unitat tant sociopolítica com de comandament de l’esport, necessitat de fer una planificació a mig i a llarg termini de l’esport espanyol, establiment d’unes prioritats per a la extensió de l’esport com a dret de tota la ciutadania i la necessitat de convocar una assemblea de l’esport espanyol per establir les línies de la seva reestructuració. Vegeu Alfil, “Castejón ya es Delegado Nacional,” *Dicen...*, 14 de setembre de 1976, 7.

⁶⁹ Alfil, “Benito Castejón, nuevo delegado nacional de E.F. y Deportes,” *El Mundo Deportivo*, 10 de setembre de 1976, 3.

en ésser considerat un “político que no tiene ni idea de deportes, y que está en el cargo por razones absolutamente fuera del deporte, por razones políticas”,⁷⁰ emprant el càrrec “como un trampolín entre sus antiguos cargos y el próximo que pueda tener”.⁷¹

Castejón, que poc després del seu nomenament anunciava certes coincidències amb les directrius establertes pels seus antecessors i “el plazo límite de cuatro años” d'actuació al capdavant d'aquest organisme,⁷² féu una declaració programàtica de l'organisme que encapçalava, dient que entre les diferents prioritats que plantejava, devia quedar “claro ya desde este momento, que la educación física y la extensión del deporte para todos, son objetivos fundamentales de acuerdo con la carta del deporte del Consejo de Europa”.⁷³ Entre les mesures proposades s'inclouïa la redacció d'un llibre blanc sobre l'educació física a Espanya, el reforçament de les delegacions provincials d'educació física i esports, la construcció d'instal·lacions esportives en el marc d'un pla nacional, l'afavoriment d'una bona formació de tècnics esportius, el recolzament a les modalitats esportives que estaven a l'abast de grans segments de població, la popularització d'aquelles practicades per minories o l'elaboració d'un programa de col·laboració amb els mitjans d'informació per tal d'afavorir l'extensió de la pràctica esportiva.⁷⁴ Igualment, amb Castejón s'inicià la democratització d'algunes de les federacions esportives nacionals, concretament les d'atletisme, bàsquet, handbol i ciclisme, que celebraren eleccions presidencials entre l'u i el set de novembre.

El mes anterior, concretament el dia 15 d'octubre, Benito Castejón visità la ciutat de Barcelona i s'entrevistà amb l'alcalde de Barcelona –Joaquim Viola-

⁷⁰ “¿A quién quieren engañar?,” *Don Balón* 46, 17 d'agost de 1976, 3.

⁷¹ *Ibid.*

⁷² Santiago Codina, “Ese delegado que fue monaguillo antes que fraile. Benito Castejón,” *Dicen...*, 11 d'octubre de 1976, 15.

⁷³ “Declaración programática de la D.N.D.,” *El Mundo Deportivo*, 3 d'octubre de 1976, 3.

⁷⁴ *Ibid.*

, Francisco Platón, Gonzalo Quesada i Antoni Guasch, per tal d'examinar el dèficit d'instal·lacions esportives a la ciutat "por incumplimiento en gran parte de las previsiones del convenio entre ambos entes de 1972 y por no haber comenzado la ejecución del convenio especial sobre Montjuich de 1974".⁷⁵ La reunió concloué amb l'acord d'actualitzar els esmentats convenis mitjançant l'elaboració d'un Pla especial d'equipaments ordenat en el recent Pla general metropolità. Amb aquesta decisió es pretenia "dotar con prioridad a las zonas y deportes de mayor demanda social",⁷⁶ al temps que s'anticipava una partida econòmica per a la construcció d'una part de l'esmentada àrea social esportiva de Montjuïc.

La visita de Castejón s'emmarcava en el desig de la Delegación Nacional que, una vegada resoltes d'altres necessitats socials característiques d'aquells anys com les d'enllumenat, clavegueram o sanitat, els Ajuntaments fixessin "sus ojos a las necesidades deportivas",⁷⁷ per així fomentar "el deporte hasta el último rincón de nuestra geografía". La política de construcció d'instal·lacions esportives s'entreveia com la manera d'aconseguir-ho.

Les actuacions de l'esmentada Delegación, desitjoses d'afavorir la ja proclamada per Pelayo Ros i refermada per Castejón reestructuració de l'esport estatal, cercaren endegar un procés de "masificación en el deporte",⁷⁸ mitjançant la construcció d'instal·lacions esportives que asseguressin la consecució d'una "base sólida para alcanzar después una masa también de figuras notable".⁷⁹ Lluny de ser convincents, aquestes

⁷⁵ "Con el alcalde trató del déficit de instalaciones ciudadanas," *El Mundo Deportivo*, 16 d'octubre de 1976, 13.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Declaracions de Tomás Pelayo Ros a Alfíl, "Hay que llevar el deporte hasta el último rincón de nuestra geografía," *El Mundo Deportivo*, 24 de gener de 1976, 30.

⁷⁸ Fragment d'una entrevista a Tomás Pelayo Ros publicada al diari *La Mañana* i que pot trobar-se a "Instalaciones deportivas en todos los pueblos españoles objetivo de la DND," *Dicen...*, 7 de gener de 1976, 16.

⁷⁹ Ibid.

iniciatives despertaven força suspicàcies entre uns mitjans informatius massa acostumats a l'immobilisme i a l'ús polític de l'esport característic del règim franquista, fins al punt d'esmentar que l'esport "sigue siendo, tan solo un tema apto para la demagogia del país",⁸⁰ accentuant-se la "política de la indiferencia",⁸¹ i emprant-se "procedimientos sólo destinados a incrementar el papanatismo".⁸²

D'altra banda, la ciutat de Barcelona també es veié afavorida per les gestions personals realitzades per Antoni Guasch, aleshores president de la Federació Catalana de Futbol i també regidor del Districte II de l'Ajuntament de Barcelona, en un ple de la Federació Espanyola de Futbol. La seva mediació permeté, l'estiu de 1976, la consecució de quinze milions de pessetes per a la construcció de quatre camps de futbol si l'Ajuntament feia una aportació d'igual quantia. El mateix Guasch proposava la seva ubicació als barris de Trinitat Nova, Vallbona, Turó de la Peira i Montbau, caracteritzats per les enormes mancances al respecte, així com la possibilitat d'incloure aquesta iniciativa en el "Programa d'actuacions municipals de 1976".⁸³ Tot i el bon acolliment que tingué la proposta en el consistori barceloní, el cert és que en el mes de març de 1977 Guasch encara insistia en la necessitat de construir les esmentades instal·lacions esportives, per tal de solucionar els dèficits existents en els esmentats barris de la ciutat de Barcelona.

⁸⁰ Julián Mir, "El deporte, "cenicienta" del Estado español," Dicen..., 8 de setembre de 1976, 3.

⁸¹ Ibid.

⁸² Ibid.

⁸³ Acta del Consell Plenari de l'Ajuntament de Barcelona reunit el 9 de juliol de 1976, vegeu *Gaceta Municipal de Barcelona, 1976*, número 1454, pàgina 798, AMA.

3 La incipient crisi de les entitats esportives barcelonines conseqüència d'una crisi econòmica estatal proliferant

Tot i les prometedores declaracions dels màxims responsables de la DNEFD en el sentit d'afavorir la democratització de totes les esferes de l'esport estatal, la realitat de les entitats esportives de la ciutat comtal es centrava, en nombrosos casos, en fer front a la crisi econòmica travessada arreu del país com a conseqüència de la crisi mundial del petroli de 1973. Aquesta difícil situació econòmica suposà un nou element desequilibrador del règim franquista, de tal manera que a la greu crisi política de la dictadura – suscitada entre d'altres per la conflictivitat laboral, l'augment de la repressió del règim, la intranquil·litat de l'exèrcit davant d'un futur incert o la descolonització del Sàhara Occidental-⁸⁴ s'hi afegí una inestabilitat econòmica que es veié incrementada durant la transició democràtica.⁸⁵

Tot i així, algunes entitats de la ciutat iniciaren el seu propi procés democratitzador a través de les eleccions a la presidència de les respectives organitzacions. Una de les primeres fou la Secció Ciclista de la Unió Esportiva de Sants, que ja a les darreries de 1975 hagué de convocar els comicis per la dimissió, per jubilació, del fins aleshores president de la secció, Quirze Martí. L'acte electoral es féu l'onze de desembre i comptà amb una participació del 61,7 %, resultant vencedor Antoni Sala Mas amb 107 vots, per tan sols 81 de l'altre candidat, Manuel Oliver.⁸⁶

L'abril de 1976, com a conseqüència de la mort sobtada del seu president, el senyor Estop, el Reial Club Marítim de Barcelona també hagué de convocar

⁸⁴ Antoni Segura, "Memòria i història de la transició," a *Memoria de la transició a Espanya i a Catalunya*, ed. Rafael Aracil i Antoni Segura (Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 2000), 30-31.

⁸⁵ Vegeu Javier Tusell, *La transición española a la democracia* (Madrid: Historia 16, 1999), 180 i Borja de Riquer, "Franquisme, transició i democràcia," a *Història de la Catalunya Contemporània*, dir. Manel Riques (Barcelona: Pòrtic, 1999), 448.

⁸⁶ Vegeu Felipe Cañellas, "Sala Mas, presidente del Sants," *Dicen...*, 12 de desembre de 1975, 11 i J. Dalmasas, "Sala Mas, 107; Oliver, 81," *El Mundo Deportivo*, 12 de desembre de 1975, 22.

una junta general per a l'elecció de nou president. Les gestions realitzades a la Delegación Nacional, en consonància amb els requeriments d'una societat ja prou consciencijada de la necessitat de democratitzar totes les estructures i organitzacions del país, desembocaren "en les primeres eleccions democràtiques que tingueren lloc en el Club en els darrers quaranta anys",⁸⁷ resultant-ne guanyador Gustau Perry.

El senyal que quelcom estava canviant en l'organització de l'Estat també prengué d'altres formes, sovint d'important contingut simbòlic, com per exemple la decisió del Club Esportiu Mediterrani de recuperar el seu nom i escut originals, modificats l'any 1939 un cop finalitzada la Guerra Civil.⁸⁸ D'una determinació similar també en feu ressò el diari *Dicen...* arrel de la felicitació nadalenca del CA Iberia, que contenia "las cuatro barras de nuestra "senyera" y un deseo para el presente año que ya es un clamor general y que anhelamos se convierta en pronta realidad".⁸⁹ El missatge invocat era "Por un 1977, de libertades democráticas".⁹⁰

Una altra entitat que afrontà la substitució del president de l'entitat fou el Club Esportiu Sant Andreu que, davant de la impossibilitat de trobar cap candidat a la seva presidència, hagué de constituir una Comissió gestora. Aquesta comissió, inicialment presidida per Mateu Grau, assumí un dèficit de nou milions vuit-centes mil sis-centes setanta-sis pessetes arrossegat de l'anterior directiva del club, dels quals poc més de sis milions es devien al jugadors del primer equip.⁹¹ A les acaballes de l'any 1976 la situació de l'entitat no millorà, doncs seguí acumulant un dèficit de set milions i mig de

⁸⁷ Rafael Sardà, *80 anys d'esport a la mar. Reial Club Marítim de Barcelona* (Barcelona: Reial Club Marítim de Barcelona, 1982), 82.

⁸⁸ Joan Martí, *Més de mig segle. Història del Club Esportiu Mediterrani de 1931 a 1987* (Barcelona: Club Esportiu Mediterrani, 2002), 141.

⁸⁹ Miguel Ángel López Barajas "El C.A. Iberia, un club progresista," *Dicen...*, 19 de gener de 1977, 2.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Carlos Farrés, "Ayer, jornada intensiva en el San Andrés," *Dicen...*, 3 de setembre de 1976, 2.

pessetes, fet que es traduí en el nomenament, el disset de desembre, d'una nova Comissió gestora presidida per Narcís Busquets.⁹²

Les vicissituds econòmiques d'aquesta entitat no foren ni molt menys les úniques. Els efectes de la crisi de caire internacional esmentada anteriorment, afavoriren una etapa de recessió econòmica de la societat i de les entitats esportives barcelonines, agreujada per la inestabilitat política del moment i manifestada en l'immobilisme i la inhibició de l'administració municipal barcelonina. La controvertida actuació municipal durant aquest període, juntament amb la crisi econòmica existent –que de retruc també afectava el consistori-, afavorí que les entitats esportives de la ciutat visquessin un període d'enorme inestabilitat. Aquesta labilitat s'explicitava i es retroalimentava amb el notori dèficit d'instal·lacions esportives que no permetia el desenvolupament i l'expansió de les entitats esportives de la ciutat, en consonància amb el canvi de valors imperant. Aquesta circumstància afavoria un descens de la seva tradicional competitivitat i de retruc es traduïa en una major inestabilitat d'uns d'associats, que veien com una de les mesures per fer front a la recessió econòmica de les entitats era l'augment de les quotes. Al seu torn, aquesta situació alimentava la impossibilitat de millorar les infraestructures esportives de les entitats esportives, generant un augment de les sol·licituds realitzades a l'Administració municipal per a la construcció d'instal·lacions esportives. Com si es tractés d'un bucle, tal i com es mostra en la figura 1.1, els tres factors es retroalimentaven, dificultant la millora de la situació de les entitats esportives barcelonines durant aquest primer període post-dictatorial.

⁹² Alberto Sanchís, "Narciso Busquets, nuevo presidente de la Gestora andresense," *El Mundo Deportivo*, 18 de desembre de 1976, 9.

juntament amb la crisi econòmica internacional, es traduí en una inflació monetària que “va desbocar-se a partir de l’any 1974, desequilibrant els pressupostos, tant en les empreses industrials i comercials com en les entitats i en les economies domèstiques”,⁹³ i en el cas particular de l’entitat, en una lenta i progressiva disminució del nombre d’associats. La necessitat d’augmentar les quotes dels socis i la reducció dels pressupostos de les seccions, agreujades per la inestabilitat i la provisionalitat política d’ençà de la mort de Franco, “dificultava també l’obtenció de subvencions per part dels organismes oficials”.⁹⁴ Aquesta situació desembocà en la creació d’una comissió que, durant la segona meitat dels setantes, cercà les estratègies més fructíferes per solucionar la crisi econòmica del Reial Club Marítim.

Una altra entitat que es trobà amb veritables problemes durant aquest període fou el Club Deportivo Europa. Aquest, ja la temporada 1973-74, patí una forta crisi econòmica com a conseqüència del context internacional i de l’aïllament i pèrdua d’aforament del seu estadi per la construcció del Cinturó de Ronda. Aquest fet, que féu disminuir l’assistència d’espectadors als seus matxs, conjuntament amb la mala gestió del president de l’entitat –el senyor Marius de Boet-, comportà el descens de l’entitat a la categoria de Regional Preferent.⁹⁵ A les acaballes de la temporada 1974-75 l’entitat arrossegava un dèficit de set milions de pessetes que obligà a la creació d’una junta gestora que aconseguí disminuir el deute de l’entitat fins a un milió dos-centes mil pessetes, l’estiu de 1976. Aquest dèficit, al que calia afegir un milió tres-centes mil pessetes corresponent al projecte econòmic de la temporada 1976-77, s’intentà pal·liar amb “ciertas medidas correctivas, como el pago por parte de los socios de 50 pesetas más al mes y algunas otras de carácter minoritario”,⁹⁶ si bé es considerava que l’única manera de superar la

⁹³ Rafael Sardà, *80 anys d’esports...*, 83.

⁹⁴ *Ibid.*, 83 i 84.

⁹⁵ Ramon Vergés, *Història del C. D. Europa (1907-1982)* (Barcelona: Comissió organitzadora del 75è Aniversari del C. D. Europa, 1983).

⁹⁶ José M. Fernández, “El fantasma de la desaparición se cierne sobre el Europa,” *El Mundo Deportivo*, 25 de juliol de 1976, 9.

crisi de l'entitat era mitjançant l'obtenció de “frutos deportivos en el terreno de juego”.⁹⁷

La crisi econòmica i de resultats que patiren d'altres entitats de la ciutat durant aquest període tingué com a rerafons la inestabilitat política del moment i l'inhibicionisme institucional. Una d'elles fou l'esmentat CE Júpiter, ja que fins que no s'aconseguí atenuar la indecisió de l'Ajuntament de Barcelona en la concessió de l'ajut necessari per cobrir la piscina de l'entitat, sols els permetia treballar dos mesos i mig a l'any de manera correcta. La resta de l'any calia “ir a la San Jorge días alternos, donde se nos cede una o dos calles” per a la pràctica de la natació,⁹⁸ mentre que per a la pràctica del waterpolo era necessari “ir a otra instalación, lo cual crea un verdadero cúmulo de dificultades, así como la imposibilidad de trabajar adecuadamente”.⁹⁹

També el CE Iberia veié com “la inseguridad de ocupación de nuestro terreno no nos ha permitido avanzar, nos ha obligado a retroceder en nuestras actividades e iniciativas”,¹⁰⁰ ja que des de la dècada dels cinquanta l'entitat jugava en un terreny de joc de propietat municipal exposat a “los avatares de la especulación en especulaciones en esta zona”.¹⁰¹ Aquesta situació es traduï en una pèrdua de les seccions de bàsquet, tennis taula, handbol o escacs i sense que se li donés la possibilitat de tenir un altre emplaçament on dur a terme la seva tasca esportiva.

Les conseqüències de la mancança d'unes instal·lacions esportives adients es feien encara més evidents quan l'assoliment d'un equipament esportiu

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Antonio Villar, “Siete años lleva el Júpiter...,”

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Entrevista al president de la Comissió Gestora de l'entitat, Antonio Puyol, a “La problemática del Club Atlético Iberia a través del presidente de la Comisión Gestora. Antonio Puyol,” *Dicen...*, 19 de febrer de 1976, 23.

¹⁰¹ Ibid.

adequat a la realitat esportiva de les entitats significava un creixement i una millora de la seva situació. La Unió Esportiva d'Horta encetà, en el transcurs dels setantes, un període de decadència accentuat a la meitat de la dècada, fins al punt que "alguns membres de la junta directiva hagin de posar 5000 ptes cadascú",¹⁰² com a conseqüència del fracàs econòmic de la piscina per les males condicions climatològiques de l'estiu de 1975. No fou fins a les darreries del decenni, amb la construcció d'una piscina coberta i d'un poliesportiu, que l'entitat no assolí la seva consolidació.¹⁰³

Un altre cas paradigmàtic fou el viscut pel Club Esportiu Mediterrani arran de l'adquisició dels terrenys que ocupaven com a arrendataris en el carrer Galileu, en motiu de la construcció d'uns grans magatzems de l'empresa Galerías Preciados SA. Davant d'aquesta situació, els directius de l'entitat manifestaren que l'única possibilitat de rescindir el contracte d'arrendament sense la seva desaparició era "la possibilitat d'aconseguir unes instal·lacions on ubicar una nova piscina, coberta".¹⁰⁴ Aquesta negociació finalitzà amb l'oferiment, per part dels nous propietaris dels terrenys on es trobava el CE Mediterrani, d'uns terrenys de 1500 metres quadrats, limitats pels carrers Regent Mendieta, Riera Blanca, Sants, Comte Güell i Avinguda de Madrid. La rescissió del contracte d'arrendament es féu efectiva el 30 de setembre de 1976. L'oportunisme d'aquest oferiment fou contemplat com tota una "sort que fins aleshores ens havia estat esquiva en totes les gestions per aconseguir una hipotètica administració d'instal·lacions municipals, a construir en algun lloc del Districte",¹⁰⁵ capgirant la tendència negativa de l'entitat i afavorint la seva expansió.

La crisi econòmica que visqué el país a mitjans dels setantes no tan sols es manifestà en les dificultats de gaudir d'un equipament esportiu adequat a les

¹⁰² Desideri Díez, *Unió Esportiva d'Horta 1953-1995* (Barcelona: Unió Esportiva d'Horta, 1995), 133.

¹⁰³ *Ibid.*, 155.

¹⁰⁴ Joan Martí, *Més de mig segle...*, 137.

¹⁰⁵ *Ibid.*, 146.

necessitats dels usuaris de les entitats esportives, sinó que també es concretà en la dificultat d'algunes entitats esportives de la ciutat per aconseguir patrocinadors necessaris per dur a terme la seva activitat esportiva. Dues entitats de molta tradició a la ciutat de Barcelona i relacionades amb els esports de motor com l'Escuderia Montjuïc i la Peña Motorista Barcelona, en foren exemples. La primera d'elles hagué de suspendre les seves activitats esportives el novembre de 1976 perquè l'empresa Tergal deixà de patrocinar-los a les darreries de l'any anterior, sense que la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes, tot i les reiterades peticions, fes res al respecte.¹⁰⁶ Tot i que la Peña Motorista Barcelona no es trobà en una situació tan difícil, també hagué de fer front al descens de patrocinadors de les 24 Hores de Montjuïc per la difícil situació econòmica que travessava l'Estat. L'alt cost d'aquest esdeveniment esportiu els obligava a cercar publicitat, quelcom que “como está hoy, es muy difícil”.¹⁰⁷

Tal i com s'ha comentat, una de les causes i alhora efecte de la difícil situació que visqueren les entitats esportives de Barcelona fou el descens en el nombre d'associats. En funció de la seva tradició i teixit associatiu, la pèrdua d'associats fou més o menys transcendent. Algunes entitats amb gran arrelament a la ciutat com els club de Natació Montjuïc i Atlètic-Barceloneta, juntament amb un altre de recent creació com el Sant Andreu, disposaven d'un nombre d'associats molt elevat com a conseqüència de l'ampli ventall d'activitats i vessants de la pràctica esportiva plantejades. D'altres, ja fos per la seva especificitat, com el Deporte Ciclista Radiant o el Club Athletic Ibèria, o pel perfil dels seus associats –Reial Club Marítim de Barcelona-, disposaren d'un teixit associatiu menor, tal i com mostra la taula 1.7.

¹⁰⁶ Vegeu “La Escudería Montjuich suspende sus actividades deportivas,” *El Mundo Deportivo*, 5 de novembre de 1976, 24 i Octanos, “La Escudería Montjuich no arroja la toalla, afirma su presidente José María Juncadella,” *Dicen...*, 5 de febrer de 1976, 9.

¹⁰⁷ Declaracions del president de l'entitat a José Ramón Albiach, “Ante la XXII edición de las “24 Horas de Montjuich” Antonio Vidal Llobateras, presidente de la Peña Motorista Barcelona:,” *Dicen...*, 24 de juny de 1976, 17.

Taula 1.7: Relació del nombre d'associats d'algunes entitats esportives barcelonines a les acaballes de 1975 i durant l'any 1976

<i>Entitat esportiva</i>	<i>Nombre d'associats</i>	<i>Període de referència</i>
Club Natació Montjuïc	7.000	Juny 1976
Club Natació Sant Andreu	5.000	Darreries 1975
Club Natació Atlètic-Barceloneta	4.030	Darreries 1976
Club Natació Júpiter	1.300	Juny 1976
Reial Club Marítim de Barcelona	1.200	Desembre 1976
Club Esportiu Mediterrani	700-750	Setembre 1976
Agrupació Esportiva Sarrià	700	Març 1976
Club Atlètic Iberia	560	Febrer 1976

Font: Elaboració pròpia a partir del buidat de Vicente Esquiroz, ““Diana” del C. N. Montjuich,” *El Mundo Deportivo*, 22 d'octubre de 1978, 30; Club Natació Sant Andreu, *1971-1996. 25 Anys d'història del Club Natació Sant Andreu* (Barcelona: Club Natació Sant Andreu, 1996), Joan Antoni Sierra, *90 anys d'història del Club Natació Atlètic-Barceloneta (1913-2003)* (Barcelona: Club Natació Atlètic-Barceloneta, 2003), 197; 44; Antonio Villar, “Tras ocho años de espera... el Ayuntamiento y la Delegación Nacional de Deportes han dado luz verde para la cobertura de la piscina del Júpiter,” *Dicen...*, 22 de maig de 1976, 18; F. Fornells, “El Marítimo estrena presidente. Gustavo Perry,” *El Mundo Deportivo*, 2 de desembre de 1976, 34; Joan Martí, *Més de mig segle. Història del Club Esportiu Mediterrani de 1931 a 1987* (Barcelona: Club Esportiu Mediterrani, 2002), 149; Fernando Fornells, “Un club al servicio del deportista joven,” *El Mundo Deportivo*, 19 de març de 1976, 27; “La problemática del Club Atlético Iberia a través del presidente de la Comisión Gestora. Antonio Puyol,” *Dicen...*, 19 de febrer de 1976, 23.

D'altra banda, dues entitats com Club Esportiu Mediterrani i el Club Natació Júpiter, durant l'any 1976 es trobaren en una situació excepcional. Concretament, en el cas de la primera entitat la raó fou la no disposició d'una piscina –anteriorment ja s'ha comentat el canvi d'ubicació de l'entitat que impossibilità durant un període l'activitat esportiva de l'entitat-, i pel que fa al Júpiter, per la inauguració d'unes instal·lacions esportives del tot esperades i sol·licitades des d'anys enrere, sense les quals l'entitat no havia pogut expansionar-se.

PART II

1977-1979, ANYS D'IMMOBILISME, CRISI I ESPERANÇA: EL LENT DESPERTAR DE L'ESPORT BARCELONÍ EN PLENA REESTRUCTURACIÓ DE L'ESPORT ESPANYOL

Capítol 2

*La controvertida promoció de l'esport en les
polítiques públiques*

Capítol 3

*L'associacionisme esportiu: la constatació d'un
procés de massificació esportiva en un context de
crisi socioeconòmica*

Part II

CAPÍTOL 2:

LA CONTROVERTIDA PROMOCIÓ DE L'ESPORT EN LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES

El període comprès entre 1977 i els primers mesos de l'any 1979 fou un dels de major convulsió política de la transició democràtica. En aquests anys es procedí a la reestructuració de la major part de les instàncies governamentals de l'Estat, fet que tingué una gran transcendència en l'esdevenir d'una ciutadania amb anhels de democràcia però amb un record massa latent de l'antecedent polític dictatorial.

El fenomen esportiu barceloní afrontà aquesta etapa amb grans mancances i, per tant, amb una urgència d'actuacions que n'havien de facilitar la seva millora. Gradualment, els poders públics adoptaren uns plantejaments més adients amb la situació sociopolítica de l'Estat, essent la promoció de l'esport per a tothom un dels seus arguments principals. Aquestes noves directrius comportaren, al seu torn, una modificació dels principals estaments rectors de l'esport estatal, sense la qual difícilment s'hagués millorat la situació de la pràctica esportiva a la ciutat –els avenços en l'equipament esportiu en foren el màxim exponent.

Tot i així, i al contrari del que calia esperar, el procés democratitzador de les estructures polítiques del país –en aquest període es feren tres comicis electorals i s'aprovà la Constitució espanyola- no es veié acompanyat d'un tomb prou significatiu en la política esportiva. Aquesta situació sovint ajudà a percebre l'actuació dels poders públics pel que fa a l'esport com a polèmica i, per tant, a enfosquir un seguit de decisions que suposaren el punt

d'arrancada en l'establiment d'un veritable plantejament polític afavoridor del procés de massificació esportiva.

1 Un canvi de discurs oficial entorn a l'esport estatal amb poca transcendència per a Barcelona

L'evidència que en l'esport present a l'Estat espanyol “había demasiada profesionalidad y que esto puede ser peligroso, porque no se hace deporte de masas”,¹ fou una de les impressions més clares que tingué Benito Castejón tres mesos després de ser nomenat el màxim representant de la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes.² Aquest manifestava la necessitat d'afavorir la “promoción del deporte (cambiando la mentalidad del hombre medio español para que lo practique con mayor asiduidad)”,³ així com d'emprendre un seguit de mesures afavoridores de les diferents dimensions de l'esport. Entre aquestes es trobaven la descentralització de l'Institut Nacional d'Educació Física (INEF), la coordinació entre el Comitè Olímpic Espanyol (COE) i la citada Delegación, la possible desaparició de la Federació d'Esport Universitari o la creació d'un patronat que possibilités llocs de treball per a esportistes d'elit ja retirats.

Castejón també anuncià una altra mesura que repercutí en les ciutats de Madrid i Barcelona, com fou la creació d'escoles d'esports mitjançant una col·laboració directa entre la Delegación i els ajuntaments. Dependents de la

¹ Alfí, “Castejón, en una conferencia de prensa: “No se hace deporte de masas y esto es peligroso,” *El Mundo Deportivo*, 23 de desembre de 1976, 42.

² Benito Castejón Paz nasqué el 31 de maig de 1928 a Vigo, llicenciat en dret i comandant de l'exèrcit de l'aire. Fou secretari nacional de la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes del maig de 1967 al maig de 1970 i tot seguit ocupà un alt càrrec a la Creu Roja Espanyola. Destacà en la pràctica de l'hoquei herba, essent jugador de la selecció espanyola absoluta. Fou delegado nacional de educación física y deportes en substitució de Tomás Pelayo Ros, des del setembre de 1976 fins a l'abril de 1977, quan, en produir-se la reestructuració dels estaments esportius nacionals, fou nomenat director general de deportes (R/D 23/1977, de l'u d'abril de 1977). També ocupà la presidència del Comitè Olímpic Espanyol. Vegeu Alfí, “Benito Castejón, nuevo delegado nacional de E.F. y Deportes,” *El Mundo Deportivo*, 10 de setembre de 1976, 3.

³ Ibid.

Federació Espanyola de Bàsquet, a mitjans de gener de 1977 es comunicà la creació de dues escoles de bàsquet, sota el patrocini de la DNEFD, amb seu a ambdues ciutats i que “serán dirigidas por los ex internacionales y entrenadores nacionales Francisco Buscató y Emiliano Rodríguez, que se incorporarán a la Federación en calidad de asesores de la misma”.⁴

En ple procés d'elecció dels presidents de diferents federacions esportives espanyoles –com les de caça, beisbol, halterofília, hoquei, patinatge, pilota o vela- i de recepció de suggeriments entorn a les diferents normes que havien de regir-les,⁵ l'any 1977 es caracteritzà per ser de transició i de reorganització de l'esport espanyol. Aquest procés, que tingué en la constitució de l'Assemblea de l'Esport i en la desaparició de la DNEFD a dues de les seves màximes expressions, havia de donar pas a un període de desenvolupament i de plena normalitat d'aquest fenomen arreu de l'Estat.⁶

El model que anà difonent Benito Castejón pretengué donar més importància a la massificació esportiva sense detriment de l'esport d'elit, en no considerar cap mena d’“incompatibilidad alguna entre el elegido y la masa”.⁷ Tot i així, les declaracions d'aquest es centraren en gran mesura en la necessitat d'aplicar arreu de l'Estat l'ideari de l'esport per a tothom definit pel Consell d'Europa pocs mesos abans,⁸ assegurant-se però “cierta continuidad

⁴ Alfil, “Creación de escuelas nacionales de baloncesto,” *El Mundo Deportivo*, 15 de gener de 1977, 26.

⁵ Vegeu Alfil, “En otros siete deportes sugerencias para la elección de presidentes,” *El Mundo Deportivo*, 12 de gener de 1977, 26.

⁶ “Benito Castejón, en la Asamblea de patinaje,” *El Mundo Deportivo*, 24 de novembre de 1977, 24.

⁷ M. Tarín, “Benito Castejón: deporte sin patetismos,” *El Mundo Deportivo*, 21 de gener de 1977, 2.

⁸ Des de 1966, però sobretot d'ençà de la primera conferència de ministres europeus responsables de l'esport –celebrada a Brussel·les l'any 1975 sota el títol de European Sport for All Charter- s'inicià una política europea orientada vers l'esport per a tothom. El document resultant d'aquesta trobada, la Carta Europea de l'Esport per a Tothom, s'adoptà finalment el 24 de setembre de 1976. A partir d'aquesta data “sport policies in Europe were endowed with a common programme based on the conviction that the values of sport would contribute to the fulfillment of the ideals of the Council of Europe”. Vegeu Council of Europe, “The European Sport Charter,” Council of Europe,

con la política precedente y transformarla sucesivamente, tras un análisis de sus deficiencias”.⁹ Aquest nou model esportiu obligava a la redefinició del concepte de nivell esportiu del país, fins aleshores anàleg al nombre de medalles aconseguides o de triomfs dels atletes, i a ampliar-ne el seu abast fins a incloure-hi elements com els practicants, l'elit, l'alumnat d'educació física, les hores de pràctica, els organismes esportius, els directius, el material esportiu, els professors d'educació física, els monitors, els entrenadors, els àrbitres i jutges o el personal sanitari.¹⁰

Pel que fa a la ciutat comtal, aquest canvi de plantejament es concretà en l'establiment d'un conveni, el 20 de gener de 1977 –acordat però ja el quinze d'octubre de 1976-, entre l'Ajuntament de Barcelona i la DNEFD. Aquest decretava que durant cinc anys “la Delegación aportará 500 millones de pesetas e igual cifra el Municipio”,¹¹ a raó de un “compromiso anual para cada aportación de 100 millones, con la posibilidad de prórroga previo acuerdo a la concesión del plazo de estos cinco años”.¹² Aquesta fou la darrera petjada d'un organisme creat sota l'auspici del règim franquista i que com a tal desaparegué amb la constitució, l'u d'abril d'aquell mateix any, de la Dirección General de Educación Física y Deportes –Reial Decret 23/1977 del primer d'abril. Aquest nou organisme, depenent de la Subsecretaria de Juventud, Deporte y Familia tot coincidint amb la desaparició de la Secretaría General del Movimiento,¹³ fou encapçalat pel mateix Benito

http://www.coe.int/t/dg4/sport/sportineurope/charter_en.asp. En l'annex 1 d'aquest capítol poden consultar-se els vuit articles d'aquesta Carta Europea de l'Esport per a Tothom.

⁹ J. García Castell, “ “Sportlandia” o la filosofía deportiva de Benito Castejón,” *Dicen...*, 20 de gener de 1977, 15.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ “La D. N. D. y el Municipio apoyan al Deporte en Cataluña,” *El Mundo Deportivo*, 21 de gener de 1977, 30.

¹² *Ibid.*

¹³ El mes d'abril de l'any 1977 fou important pel que fa a la realització d'una sèrie de passes envers el desplegament de la democràcia, com la legalització del Partido Comunista de Espanya (PCE), la legalització dels sindicats o l'esmentada desaparició de la Secretaría General del Movimiento.

Castejón,¹⁴ denotant-se així la continuïtat de plantejaments i d'organització respecte a la seva predecessora. Tot i així, del contingut del mencionat Reial Decret se'n deduïa un canvi significatiu en les competències d'aquest nou organisme, en correspondre-li atribucions en "materia de educación física y deportes, con lo que es la primera vez en muchos años que se consigue la unidad en la dirección y ejecución de todo lo relativo a la materia deportiva".¹⁵

Don Balón també es féu ressò de la desaparició de la Delegación Nacional entenent que "con el R. I. P. de la Delegación Nacional de Deportes como ente nada autónomo y sí muy dependiente de la Secretaría General del Movimiento, se acaban unos largos años en los cuales el deporte era frecuentemente politizado en una sola y determinada tendencia",¹⁶ tot i que "Castejón siga posteriormente en el cargo, con las mismas funciones y obligaciones".¹⁷

Tot i així, la Dirección General de Educación Física y Deportes tingué una vigència reduïda en ésser substituïda pocs mesos més tard pel Consejo Superior de Deportes (CSD), creat per Reial Decret 2258/1977, de 27 d'agost, com a organisme autònom adscrit al Ministerio de Educación y Cultura i encapçalat igualment per Castejón. El CSD per tant, es convertí en el veritable continuador de la política esportiva de la Delegación Nacional, per mitjà d'uns plantejaments i organització similars als dels organismes predecessors.

Certament, en el transcurs de l'any 1978, just després d'un any atapeït de canvis en les estructures governamentals reguladores de l'esport espanyol,

¹⁴ "Benito Castejón, director general de E. F. y Deportes. Manolo Ortiz, gobernador civil de Barcelona," *El Mundo Deportivo*, 16 d'abril de 1977, 3.

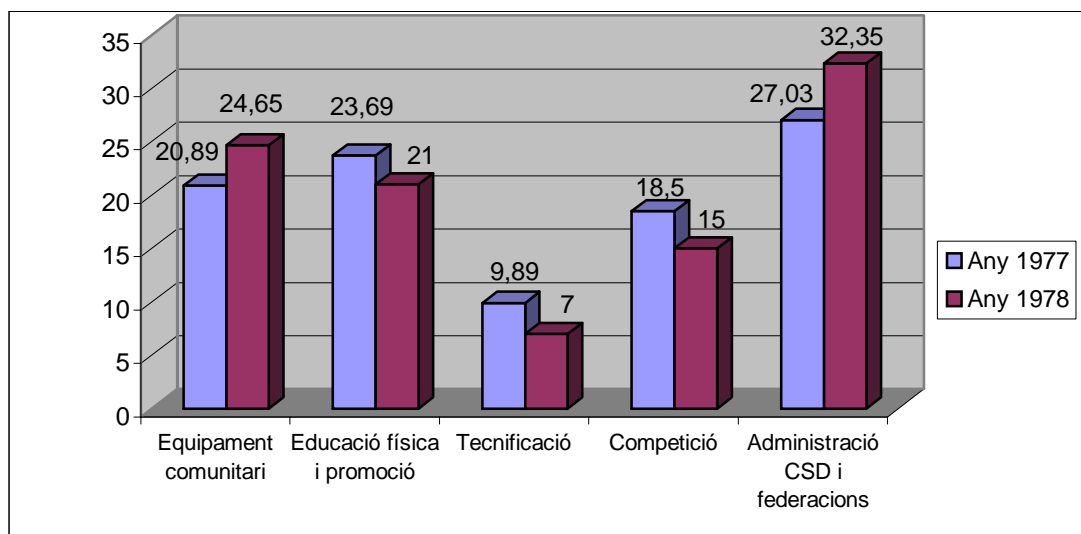
¹⁵ Alfil, "Benito Castejón explica la reestructuración del deporte español," *El Mundo Deportivo*, 8 i 9 d'abril de 1977, 30.

¹⁶ "Aquí estamos: D. N. D. i R. I. P.," *Don Balón* 78, 4 d'abril de 1977, 7.

¹⁷ *Ibid.*

el discurs del Consejo Superior de Deportes es consolidà entorn a dos grans pretensions. Aquestes foren l'articulació de l'esport de competició per tal d'equiparar-lo al de la resta d'Europa i l'afavoriment del caràcter popular de l'esport de manera que "el acceso de todo español a la práctica deportiva-recreativa sea una realidad y no una simple declaración de principios".¹⁸ Aquesta posició se sustentà en un augment del percentatge pressupostari corresponent a l'equipament comunitari –que passà a representar gairebé el 25 % del pressupost- i al personal administratiu i federatiu, en paral·lel a un lleuger descens dels corresponents a les activitats d'educació física i promoció, a la tecnificació i a la competició –totes ells amb valors propers al 20 %-, tal i com mostra la figura 2.1.

Figura 2.1: Percentatges pressupostaris de les principals vessants de la política esportiva del Consejo Superior de Deportes per a l'any 1978

Font: Elaboració pròpia a partir de "El deporte no puede ser insensible al momento económico español," *El Mundo Deportivo*, 17 de març de 1978, 19.

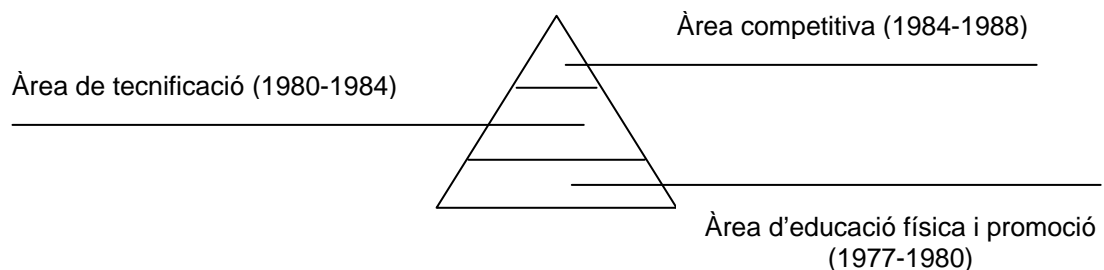
Les retallades en les partides pressupostàries referents a l'educació física i promoció, tecnificació i competició, obeïen a la difícil situació econòmica que patia el país. Aquesta obligava a "apretarnos el cinturón pero al mismo tiempo luchar con coraje para seguir progresando",¹⁹ a l'esperada que durant

¹⁸ Benito Castejón, "Nuestro objetivo inmediato," *El Mundo Deportivo*, Historia de un año. Febrero 1978. Especial 72 Aniversario, 2.

l'any 1979 la dinàmica econòmica del país millorés, tal i com s'anticipava en l'avantprojecte pressupostari corresponent a aquell exercici. En aquest text es preveia un còmput econòmic de 9.468 milions de pessetes però amb una important variant: "el 68'64 por ciento será aportado por las Quinielas y el 30'47 restante, unos tres mil millones de pesetas, por la Administración del Estado".²⁰ Aquesta modificació tenia una enorme significació en constatar-se una partida governamental destinada a l'esport, o el que és el mateix, per primer cop en molts anys l'esport espanyol no depenia exclusivament de les travesses.

La recepció a Barcelona del president del Consejo Superior de Deportes, el setembre de 1977, possibilità l'albirament de les línies d'actuació d'aquest nou organisme, basades en tres nivells piramidals, tal i com mostra la figura 2.2. Aquest plantejament supeditava, tal i com havia succeït en els decennis anteriors, la pràctica esportiva de caràcter recreatiu i formatiu a la vessant competitiva, de tal manera que el desplegament de l'esmentada estructura en tres fases concloïa en el període 1984-1988, quan podia "hablarse ya de rendimiento".²¹

Figura 2.2: Línies d'actuació de l'esport espanyol

Font: Elaboració pròpia a partir de les declaracions de Benito Castejón que poden trobar-se a A. Astruells, "Benito Castejón, con las cartas boca arriba," *El Mundo Deportivo*, 21 de setembre de 1977, 23.

¹⁹ "El deporte no puede ser insensible al momento económico español," *El Mundo Deportivo*, 17 de març de 1978, 19.

²⁰ Ibid.

²¹ Declaracions de Benito Castejón a A. Astruells, "Benito Castejón, con las cartas boca arriba," *El Mundo Deportivo*, 21 de setembre de 1977, 23.

Tot i així, un exemple de la intencionalitat i del nou caràcter del Consejo Superior de Deportes fou l'auspici de "El día de la promoción deportiva en los pueblos de España", el 9 d'abril de 1978, que a Catalunya encapçalà l'Agrupació de la Joventut Esportiva de Catalunya i l'Associació Catalana Esportiva de la Dona. Aquesta iniciativa consistí en la celebració, arreu de l'Estat, d'actes de caire esportiu i popular per reivindicar-ne la seva promoció entre la ciutadania, la potenciació d'un esport de base no fonamentat en la competició, el reconeixement de l'esport com a dret bàsic en el futur text constitucional i la dotació d'equipaments per assegurar la pràctica esportiva de la població.²² Concretament, a la ciutat comtal aquesta jornada consistí en la celebració d'una marató popular en paral·lel a demostracions d'esports i a l'existència de punts informatius de diverses federacions al Parc de la Ciutadella i voltants.

Una nova mostra d'aquesta dinàmica governamental fou la programació a la ciutat de tres cursos durant els mesos de desembre –1978- i gener –1979- centrats en l'àmbit de l'esport escolar –"Curs de dirigents esportius escolars" i "Curs d'actualització d'Educació Física escolar"- i de l'esport per a tothom – "Curs monogràfic "Esport per a Tothom"".²³

Malgrat el caràcter d'aquestes actuacions del CSD, els mitjans de comunicació esportius de la ciutat criticaren fermament i constant les iniciatives d'aquest organisme. Per alguns periodistes, com Andrés Astruells des de *El Mundo Deportivo*, la situació de l'esport espanyol, més enllà d'haver "de apretarse el cinturón como en los últimos años", havia arribat a un estat de "cuello de botella sin aparente salida".²⁴ Segons aquest, la situació financera de l'esport estatal era sensiblement inferior a la de tres

²² "El próximo domingo, día de la promoción deportiva en los pueblos de España," *Dicen...*, 7 d'abril de 1978, 19.

²³ "Cursos del CSD en Barcelona," *El Mundo Deportivo*, 26 de novembre de 1978, 30.

²⁴ Andrés Astruells, "¿De qué vive nuestro deporte?," *El Mundo Deportivo*, 15 d'octubre de 1978, 2.

anys enrera doncs el “deporte sigue viviendo de las “quinielas”, pero el aumento en las recaudaciones del Patronato no responde al aumento del coste de la vida”, al mateix temps que la pesseta continuava devaluant-se i que arreu d'Europa l'esport era una activitat bàsica que “recibe no sólo la tutela sino también el patrocinio económico de los respectivos gobiernos”.²⁵ De manera similar es manifestava Santiago Codina,²⁶ quan afirmava que “para atrás anda el deporte español” mentre els estaments polítics “no concedan al tema toda la importancia social, la trascendencia sociológica, que realmente tiene”.²⁷

Sens dubte, aquestes declaracions eren fonamentades, fins al punt que poc després el Ministeri d'Hisenda anuncià una reducció de dos mil milions de pessetes corresponents al pressupost del CSD per a 1978.²⁸ Mesures d'aquesta mena afermaven entre la ciutadania la impressió que la situació de l'esport havia canviat més aviat poc d'ençà de la fi de la dictadura. Si bé el pressupost previst per a 1978 inicialment fou de vuit mil milions de pessetes, aquest es concretà en sis mil milions que provenien íntegrament de les recaptacions de les travesses, i per tant sense que l'Estat invertís “un solo céntimo en esta función social tan imprescindible como podría ser la enseñanza”.²⁹ Novament el CSD s'havia de conformar amb el 22 % d'aquesta recaptació, quan paradoxalment les diputacions provincials es

²⁵ Ibid.

²⁶ Nascut a Barcelona, Santiago Codina Pañell és llicenciat en dret i graduat en periodisme. Especialitzant-se en periodisme esportiu, desenvolupà la seva tasca professional al setmanari *Dicen...* des de la seva aparició (1952), essent-ne, quan passà a ser diari, sots-director i director adjunt. També ha estat redactor i col·laborador de *Tele/eXprés*, *Pueblo*, *Informaciones*, *Diario 16*, *El Periódico*, *As* i *Sport*. Vegeu Santiago Codina, *Els presidents del Barça* (Barcelona: Barcanova, 1998), 96.

²⁷ Santiago Codina, “El deporte español, cenicienta de la democracia,” *Dicen...*, 14 d'octubre de 1978, 14.

²⁸ “Dos mil millones menos para el deporte español,” *El Mundo Deportivo*, 29 d'octubre de 1978, 6.

²⁹ J. J. Pardinás, “¿Dónde va el dinero de las quinielas?... ¡A Hacienda!,” *Don Balón* 145, 18 de juliol de 1978, 16.

nodrien d'un 11 % també originari de les travesses tot i que "no tienen obligación alguna de dedicar esos millones a instalaciones deportivas".³⁰

Concretament, del total del pressupost del CSD previst per a l'any 1978, 1.326.633.000 milions de pessetes es destinaren a la subvenció d'obres de tercers. D'aquests, la província de Barcelona és la que s'endugué el percentatge major, concretament el 13,19 %.³¹

Diversos dels àmbits que integraven el fenomen esportiu, ja des de bon començament de 1977 reflectiren i explicitaren certes mancances. Un d'ells fou el de l'educació física que, durant aquest període, prengué un major interès entre unes instàncies governamentals, a cavall entre les reivindicacions de diferents sectors socials i el tomb en els seus plantejaments. El fet que l'educació esportiva de la infància "quedaba coja" com a conseqüència que "en los colegios y escuelas de Enseñanza General Básica, no sólo existe un profesor para todas las clases y por lo tanto dedica escaso tiempo a cada una de ellas- sino que, además, carece de titulación",³² evidenciava també la necessitat de plantejar-se l'establiment de la titulació corresponent que equiparés la situació d'aquests professionals a la dels seus homòlegs d'altres disciplines.

Abans però de la constitució del Consejo Superior de Deportes, val a dir que el tarannà intervencionista de la Delegación Nacional seguí reflectint-se fins a la seva desaparició. Les diverses queixes que feren els candidats a la presidència de les federacions esportives arrel de certes irregularitats observades en uns processos electorals establerts per l'organisme rector de l'esport estatal, i que el mateix Benito Castejón considerava que se "están retrasando demasiado, pero es un mal necesario",³³ en foren una bona

³⁰ Ibid.

³¹ Vegeu l'annex 2 d'aquest capítol.

³² M. Tarín, "Benito Castejón: deporte sin...".

³³ Ibid.

mostra.³⁴ La citada DNEFD hagué d'intervenir amb la publicació a diferents mitjans informatius escrits d'una nota de premsa explicitant que “algunos candidatos han criticado públicamente, las normas electorales con frases que no se ajustan a la realidad”, oblidant que des del “departamento de deportes se han aceptado e incluido en las normas definitivas, las sugerencias propuestas por los candidatos i que la delegación, siguiendo las normas para la elección de cada federación, no interviene en las campañas de los candidatos y se limita a aceptar las candidaturas, siempre que estén de acuerdo con las correspondientes normas”.³⁵

Bona mostra que les estructures governamentals franquistes seguien tenint una absoluta vigència gairebé un any i mig més tard de la mort del dictador Franco, fou la celebració dels IX Juegos Nacionales del Deporte Laboral. Aquests, iniciats el 1969, se celebraren per primer cop a la província de Barcelona entre el vint-i-cinc i el vint-i-nou d'abril de 1977, amb la participació de més de dos mil dos-cents esportistes procedents d'empreses d'arreu de l'Estat espanyol. Entre les seues d'aquella novena edició, organitzada com les restants per l'Obra Sindical “Educación y Descanso”, hi hagué les ciutats de Gelida, Mataró, Sabadell, Gavà i la mateixa ciutat comtal –emprant les instal·lacions del Grup Empresa Seat, la piscina Sant Jordi, l'Escola de formació professional Virgen de la Merced o la zona de Montjuïc. En total foren disset les disciplines esportives practicades.³⁶

Tornant però a l'acord establert el 20 de gener de 1977 amb l'Ajuntament de Barcelona, aquell mateix any es concretà en “el gasto de 184.628.250 pesetas, en cuanto a 92.314.125 pesetas, con cargo a la partida 8 del

³⁴ Andrés Astruells en referència al procés electoral viscut a la Federació Espanyola de Natació anunciava dubtes en la representativitat d'alguns òrgans amb dret a vot com en el cas de què “la Federación de Santander, una perfecta desconocida en el concierto de la natación española, sea la cuarta en orden de votos (con un total de 11 papeletas), es algo que nosotros al menos, no nos explicamos”. Vegeu Andrés Astruells, “Algo no funciona,” *El Mundo Deportivo*, 11 de febrer de 1977, 22.

³⁵ “Algunos candidatos siembran la confusión y no se ajustan a la realidad,” *El Mundo Deportivo*, 2 de març de 1977, 30.

³⁶ Nolla Duran, “Barcelona, sede de les Juegos Nacionales del Deporte Laboral,” *El Mundo Deportivo*, 24 d'abril de 1977, 28.

Presupuesto extraordinario de Obras y Servicios y, en cuanto al resto, con cargo a la ayuda de la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes".³⁷ Dels ajuts sol·licitats per l'Ajuntament de Barcelona a la Delegación Nacional en el marc de l'esmentat pla municipal d'instal·lacions esportives, entre d'altres, se'n beneficiaren els equipaments que es mostren a la taula 2.1.

Taula 2.1: Relació de diverses sol·licituds de millora o construcció d'instal·lacions esportives en el marc del conveni entre l'Ajuntament de Barcelona i la DNEFD

<i>Instal·lació Esportiva</i>	<i>Motiu de la sol·licitud</i>	<i>Quantitat sol·licitada a la DNEFD (CSD)</i>	<i>Quantitat aportada per l'Ajuntament</i>
Complex de piscines Bernat Picornell	Cobertura del complex mitjançant un sistema pressostàtic	7.685.875 milions de pessetes	7.685.875 milions de pessetes
Piscina coberta i instal·lacions annexes al carrer de Feliu i Codina 35-37	Construcció de l'esmentada instal·lació	31.064.125	31.064.125
Zona esportiva de Can Carelleu	Construcció d'un frontó, una pista de bàsquet i quatre de tennis	8.680.860,50	8.680.860,50

Font: Elaboració pròpia a partir del *Libro de Actas de la Comisión Municipal Ejecutiva 1977*, AMA.

³⁷ Acta del Ple de la Comissió Municipal Executiva en sessió ordinària del dia 14 de març de 1977, vegeu *Libro de Actas de la Comisión Municipal Ejecutiva 1977*, caixa 662, número d'expedient: 17è volum, que podeu trobar a l'Arxiu Municipal Administratiu de Barcelona (AMA).

La materialització de diverses d'aquestes instal·lacions esportives, com en el cas de Can Carelleu, s'esdevingué l'any 1979, fet que afavorí que una ciutat que "tan necesitada está de instalaciones",³⁸ avancés cap a un equipament esportiu ajustat a les necessitats de la ciutadania.

L'establiment d'aquest tracte amb l'administració estatal suposà una important injecció econòmica per al consistori, afavorint-se així l'accés a la pràctica esportiva de bona part de la població mitjançant la gradual dotació i millora de les instal·lacions esportives de la ciutat, element clau per a què la ciutat participés de les proclames i del discurs del màxim rector de l'esport estatal.

Tot i així, durant l'any 1977 la realitat de les instal·lacions esportives barcelonines distava molt d'ésser la desitjada. El periodista Jaume Massó, en una sèrie publicada durant el mes d'octubre al diari *Dicen...*, palesà la dificultat a l'hora de practicar esport en les instal·lacions municipals del districte II.³⁹ D'aquesta manera, l'existència de la major quantitat d'instal·lacions de tipus públic en el districte II no es corresponia amb "las facilidades que debería tener todo ciudadano para la práctica del deporte".⁴⁰ Igualment, la resta de l'Estat no es trobava en millors condicions, a jutjar per

³⁸ "Inauguración del Complejo de Can Carelleu," *El Mundo Deportivo*, 30 de març de 1979, 46.

³⁹ Concretament el periodista es centrà, en el primer dels seus articles, en el retrocés de la pràctica esportiva al barri de Can Tunis perquè l'"expansión de los muelles de contenedores y la Zona Franca ha acabado prácticamente con las viviendas y con los campos de fútbol", així com en les dificultats per accedir als recintes esportius municipals de la muntanya de Montjuïc com l'Estadi Olímpic. Vegeu Jaume Massó, "¿Dónde puedo hacer deporte?," *Dicen...*, 12 d'octubre de 1977, 9. Posteriorment, Jaume Massó analitzà la massificació de les instal·lacions esportives situades just enfront de l'Estadi de Montjuïc, ocupades per diversos centres educatius i equips, així com la situació del Complex Esportiu Bernat Picornell. Vegeu Jaume Massó, "¿Dónde puedo hacer deporte? II,?" *Dicen...*, 13 d'octubre de 1977, 11. En el tercer i darrer dels articles, el periodista mostrà la impossibilitat de practicar d'altres modalitats esportives com el tennis –en el RS de Tennis Pompeya- o la gimnàstica – en el Gimnàs Municipal-, ja fos per les altes quotes que calia abonar o per l'ús exclusiu de la instal·lació per part d'alguns clubs de gimnàstica o escoles a través de la federació corresponent.

⁴⁰ Vegeu Jaume Massó, "¿Dónde puedo hacer deporte? III,?" *Dicen...*, 14 d'octubre de 1977, 9.

les declaracions de Benito Castejón que establien en 80.000 milions de pessetes el dèficit d'instal·lacions esportives.⁴¹

Durant l'any 1977 el consistori barceloní no tan sols assolí el citat acord amb la Delegación Nacional, sinó que també pretengué la potenciació de la xarxa d'instal·lacions esportives de la ciutat amb l'establiment d'ajuts econòmics amb la Real Federación Española de Fútbol i el Consorci de la Zona Franca. Pel que fa a l'estament federatiu, s'acordà la realització de la primera fase de les obres de quatre camps de futbol per un valor total de 40 milions de pessetes –la meitat dels quals aportats per l'Ajuntament-, així com la sol·licitud de 9.737.019,80 milions de pessetes per a la construcció de dos camps de futbol –a la carretera de Nostra Senyora del Port i al Parc municipal del Turó de la Peira.⁴² Respecte al Consorci de la Zona Franca, s'aprovà un projecte de conveni que contemplava la construcció de vuit camps de futbol, així com el jardinatge d'un dels sectors de l'esmentat polígon industrial.

Una evidència que la política esportiva de l'Ajuntament de Barcelona anava avançant cap a un creixent protagonisme en matèria esportiva –i conscienciació de la problemàtica existent- fou l'ordenació d'un estudi i la proposta de modificació de les Ordenances d'edificació existents. Amb aquesta rectificació es cercava que les “iglesias, instalaciones deportivas, salas de cinematografía y teatro, salas de conciertos, museos, espectáculos, almacenes de venta al detalle, hoteles, clínicas, hospitales o locales para otros usos de carácter público, dispongan de rampas de acceso, anchura de puertas”,⁴³ així com de les demás característiques que permetessin i resultessin “aptas para su utilización por disminuidos físicos que precisan de

⁴¹ Francisco Yagüe, ““Don Balón” Llevaba razón... ¿Dónde está el dinero de las quinielas?,” *Don Balón* 112, 1 de desembre de 1977, 37.

⁴² En tots aquests acords, l'Ajuntament es comprometia a mantenir el destí esportiu de les instal·lacions durant un període mínim de vint-i-cinc anys, tenint cura del seu manteniment i conservació.

⁴³ Acta del Ple de la Comissió Municipal Executiva en sessió ordinària del dia 24 de març de 1977. *Libro de Actas de la Comisión Municipal Ejecutiva 1977*, caixa 662, número d'expedient: 17è volum. AMA.

sillas de ruedas o aparatos análogos”.⁴⁴ L'accés de la ciutadania a la pràctica esportiva, predicat des dels poders públics, incloïa la necessitat de plantejar-se l'adaptació dels recintes esportius a les necessitats d'un sector poblacional tradicionalment allunyat d'aquest fenomen.

A l'hora de comptabilitzar el nombre d'instal·lacions inaugurades l'any 1977 s'adverteixen les conseqüències de la crisi econòmica que sacsejà de manera contundent el país, ja que de les onze instal·lacions esportives inaugurades, tan sols tres pertanyien al moviment associatiu barceloní. L'any següent es constatà una millora substancial de les aportacions municipal i associativa, essent 36 el nombre d'instal·lacions inaugurades –dotze de les quals de titularitat pública.⁴⁵ Les repercussions menors, durant el 1978,⁴⁶ de la crisi econòmica juntament amb la finalització d'algunes instal·lacions contemplades en els diversos acords signats per l'Ajuntament, poden ajudar a explicar la diferència entre ambdós exercicis.

L'esport també fou un dels importants àmbits de treball de la Diputació Provincial de Barcelona. Aquesta temàtica es veié afavorida per l'augment, en un cinquanta per cent, dels recursos pressupostaris ordinaris corresponents al període 1973-1976 tant pel que fa al foment de l'esport com a la construcció d'instal·lacions esportives, manifestat en les subvencions concedides a entitats i ajuntaments de la província. Així fou com en l'esmentat període es feren inversions properes al 51 % del total d'ajuts destinats a inversions esportives des de la creació, el 1956, de la Ponència d'Esport.⁴⁷ Alhora, del pressupost de 158 milions de pessetes corresponent

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ajuntament de Barcelona, *Directori del Cens d'equipaments esportius de la ciutat de Barcelona* (Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1995).

⁴⁶ L'any anterior, el 1977, la inflació fou del 26 %. Els Pactes de la Moncloa foren la resposta estatal a aquesta delicada situació econòmica, de tal manera que aquest mateix indicador econòmic el 1978 s'hagué reduït al 16,5 %. Entorn a l'evolució econòmica del país durant la transició política vegeu Borja de Riquer i Joan B. Culla, *El Franquisme i la Transició democràtica (1939-1988) (vol. VII)* (Barcelona: Edicions 62, 1989), 431 o Víctor Pérez-Díaz, *España puesta a prueba 1976-1996* (Madrid: Alianza Editorial, 1996), 31.

als ajuts financers per a construccions esportives als municipis que gestionà aquest organisme en el cicle 1973-1976, 107 correspongueren a l'any 1976, fet que permeté obrir noves expectatives d'acció de la Diputació en aquest terreny.⁴⁸

Tot i així, la ciutat de Barcelona no es veié massa beneficiada en el transcurs de l'any 1977 per les actuacions del citat organisme. A banda d'ajuts per a la construcció d'instal·lacions esportives per un valor de dos milions vuit-centes mil cinc-centes pessetes,⁴⁹ els esforços d'aquest organisme es centraren en la concessió d'ajuts per a l'adquisició de material, la realització d'actes esportius i la contractació de monitors, per un valor total d'un milió quatre-centes cinquanta-quatre mil pessetes, tal i com palesa la taula 2.2.

Taula 2.2: Inversions de la Diputació en matèria esportiva a la ciutat de Barcelona durant l'any 1977

<i>Localitat</i>	<i>Actes esportius</i>	<i>Material</i>	<i>Monitors</i>	<i>Instal·lacions esportives</i>	<i>Total partit judicial de Barcelona</i>
Barcelona	1.120.000 milions de pessetes	240.400 pessetes	90.000 pessetes	2.850.000 milions de pessetes	4.304.000 milions de pessetes

Font: Elaboració pròpia a partir de la *Memoria de la gestión corporativa de la excma Diputación Provincial de Barcelona del año 1977*, pàgines 247 i 248. Arxiu General de la Diputació Provincial de Barcelona (AGDPB).

Si l'any 1977 l'aportació de la Diputació destinada a la construcció d'instal·lacions a la ciutat comtal fou minsa, l'any següent encara fou inferior, concretament d'un milió cinc-centes cinc mil sis-centes noranta pessetes. La major part d'aquesta quantia complimentà l'aportació del CSD en el marc del

⁴⁷ Diputació de Barcelona, *Diputació de Barcelona: una nova perspectiva* (Barcelona: Diputació de Barcelona, 1977), 136.

⁴⁸ *Ibid.*, 137.

⁴⁹ Aquests ajuts afavoriren la construcció de dues pistes poliesportives (Cooperativa d'estudis Taber i Centre d'Estudis Voramar), de dos xalets de muntanya (Federació Catalana de Muntanyisme i Centre Excursionista de Catalunya) i d'un camp de futbol (Federació Catalana de Futbol).

conveni entre ambdós organismes, a les que calia afegir una aportació de 300.000 pessetes per a la construcció d'una pista poliesportiva de l'entitat Obra Social Infantil. Aquesta inversió, sumada a l'adreçada a actes esportius, monitors i material, permetia disposar de 3.616.690 milions de pessetes per a finalitats esportives l'any 1978.

Taula 2.3: Inversions de la Diputació en matèria esportiva a la ciutat de Barcelona durant l'any 1978

<i>Localitat</i>	<i>Actes esportius</i>	<i>Material</i>	<i>Monitores</i>	<i>Instal·lacions esportives</i>	<i>Total partit judicial de Barcelona</i>
Barcelona	1.202.000 milions de pessetes	-	909.000 pessetes	1.505.690 milions de pessetes	3.616.690 milions de pessetes

Font: Elaboració pròpia a partir de la *Memoria de la gestión corporativa de la excma Diputación Provincial de Barcelona del año 1978*, pàgines 234 i 235, AGDPB.

D'aquestes dades explicitades a la taula 2.3, en sorprèn que durant l'any 1978 no es destinés cap partida pressupostària a l'adquisició de material esportiu i l'augment significatiu de la corresponent a la contractació de monitors.

Contràriament al que caldria suposar, les inversions en matèria esportiva corresponents al bienni 1977-1978 a la ciutat –a l'igual que a la resta de partits judicials- foren molt inferiors a les del bienni anterior, tot i les contínues peticions que rebé la Diputació pel que fa a la concessió d'ajuts a entitats i federacions esportives.

Taula 2.4: Percentatge de subvencions concedides per la Diputació Provincial de Barcelona en el període 1975-1978 per a finalitats esportives a la ciutat de Barcelona respecte al total

<i>Any</i>	<i>Total partit judicial de Barcelona</i>	<i>Total subvencions concedides per a finalitats esportives per la Diputació Provincial de Barcelona</i>	<i>Percentatge de subvencions concedides al partit judicial de Barcelona respecte al total</i>
1975	4.815.400 milions de pessetes	71.205.831, 62 milions de pessetes	6,76 %
1976	13.028.296	70.468.610	18,48 %
1977	4.304.000	28.820.000	14,93 %
1978	3.616.690	25.072.365	14,4 %

Font: Elaboració pròpia a partir de la *Memoria de la gestión corporativa de la excma Diputación Provincial de Barcelona del año 1975*, de la *Memoria de la gestión corporativa de la excma Diputación Provincial de Barcelona del año 1976* i de la *Memoria de la gestión corporativa de la excma Diputación Provincial de Barcelona del año 1977*, AGDPB.

Tal i com s'observa a la taula 2.4, el pressupost que rebé Barcelona en el bienni 1977-1978 s'estabilitzà entorn al 15 % respecte al total concedit per la Diputació Provincial de Barcelona per a finalitats esportives. Tot i que de ben segur aquesta situació s'explica per la creixent necessitat d'haver de fer front a les mancances esportives de la resta de la província, un factor determinant fou la situació d'inestabilitat que vivia aquest organisme, en trobar-se en ple procés de traspàs de competències a la Generalitat de Catalunya, és a dir, de reorganització de l'estructura governamental de la Diputació.

El cert és que aquesta institució provincial any rera any i com a conseqüència de la progressiva inclusió de la pràctica esportiva entre els hàbits de la població, veié com augmentaven el nombre de sol·licituds que cercaven ajut econòmic per a la construcció i manteniment d'instal·lacions

esportives,⁵⁰ l'adquisició de material, la realització d'actes esportius o la contractació de professionals de l'esport, de la mà d'entitats i federacions esportives, d'ajuntaments de la província o de centres escolars.⁵¹

Tal i com s'ha esmentat en l'anterior capítol, la Diputació Provincial de Barcelona, en el marc del conveni signat l'any 1976 amb la DNEFD, atorgà uns ajuts per a la construcció d'instal·lacions esportives al Club Natació Montjuïc, a la Escola Esportiva Brafa i a la Unió d'Entitats Excursionistes de Catalunya, per un valor total de tretze milions de pessetes,⁵² materialitzats l'any 1978. Malgrat que el conveni entre ambdues institucions especificava l'atribució de mil milions de pessetes durant un quinquenni a raó de cent milions anyals procedents de cada institució,⁵³ el cert és que en l'exercici de 1977 la quantitat compresa en la proposta de subvencions en el conveni fou de 95.963.625 milions de pessetes, entenent que "la diferencia entre la cantidad asignada por ese Consejo Superior de Deportes (87.263.625.- ptas.) y los 95.963.625.- ptas que totalizan las propuestas de esta relación, es la aportación de la Diputación Provincial, a dicho Convenio".⁵⁴ En d'altres paraules, el rol d'aquest darrer organisme fou de coadjutor, en el sentit que tan sols aportà poc més del vuit i mig per cent de la quantitat estipulada inicialment. Alhora, tot i que la proposta de subvencions es féu l'any 1977, aquestes no es materialitzaren en nous equipaments esportius fins a les acaballes de 1978, amb l'aportació d'ambdós organismes especificada a la taula 2.5.

⁵⁰ Consulteu l'annex 3 d'aquest capítol per veure un exemple de carta adreçada a Josep Tarradellas com a president de la Diputació Provincial de Barcelona, sol·licitant un ajut econòmic per fer front a les despeses en el terreny esportiu del Col·legi Nacional Baixeras.

⁵¹ En l'annex 4 d'aquest capítol podeu consultar el llistat d'algunes subvencions concedides per la Diputació Provincial de Barcelona durant els anys 1977/1978.

⁵² Vegeu la taula 1.6.

⁵³ Amb la desaparició de la Delegación, l'esmentat conveni tingué continuïtat en l'organisme que la succeí, el Consejo Superior de Deportes.

⁵⁴ "Propuesta de subvenciones con cargo a la primera anualidad del convenio "Consejo Superior de Deportes – Diputación Provincial de Barcelona"". AGDPB, lligall B-853.

Taula 2.5: Subvencions del Consejo Superior de Deportes i de la Diputació Provincial de Barcelona en el marc del conveni de col·laboració entre ambdues l'any 1978

<i>Instal·lació</i>	<i>Aportació del Consejo Superior de Deportes</i>	<i>Aportació de la Diputació Provincial</i>	<i>Total quantitat subvencionada</i>
2 pistes poliesportives (Escola Esportiva Brafa)	2.734.200 milions de pessetes	265.800 pessetes	3.000.000 milions de pessetes
Club Esportiu Mediterrani	4.559.000	441.000	5.000.000
Club Natació Montjuïc	4.559.000	441.000	5.000.000
Unió d'Entitats Excursionistes de Catalunya	592.110	57.890	534.220

Font: "Relació d'obres subvencionades en el curs de l'any 1978 en el marc del conveni "Consejo Superior de Deportes – Diputación Provincial de Barcelona"". AGDPB, lligall B-853.

El paper de la Diputació Provincial també fou rellevant en la concessió de trofeus a entitats d'arreu de la província. En el transcurs de l'any 1977 foren 159 trofeus els sol·licitats, la pràctica totalitat dels quals –151- foren atorgats. En el cas concret del mes de gener, de les deu peticions, set corresponien a entitats que tenien com a seu la ciutat de Barcelona. L'any següent la dinàmica de concessió de trofeus fou similar, tot i que el nombre de peticions

disminuí fins a les 101, essent 91 els concedits, i dels quals se'n beneficiaren un bon nombre d'entitats esportives síties a la ciutat.⁵⁵

La ciutadania comprovà que en el transcurs del bienni 1977-1978 no s'experimentaven els canvis i les transformacions necessàries per tal d'afrontar les mancances –quasi endèmiques- que impossibilitaven una pràctica esportiva de caire massiu. Si bé cal admetre que els discursos entorn a l'esport de les diferents administracions maduraren i s'equipararen als defensats arreu d'Europa –el Consell d'Europa havia elaborat l'any 1975 la Carta Europea de l'Esport per a Tothom que en ressaltava el seu caràcter sociocultural-, encara calgué esperar uns anys perquè s'iniciés una política esportiva decidida i, per tant, de caràcter rupturista respecte a les actuacions anteriors.

Tot i així, durant aquest període es realitzaren importants actuacions en matèria esportiva que repercutiren a la ciutat, tal i com s'evidencià amb els diferents acords entre l'Ajuntament, la Diputació Provincial de Barcelona o el CSD. Ara bé, aquestes accions es realitzaren des d'un plantejament polític encara massa proper a les estructures dictatorials i, per tant, caduc per a les necessitats i aspiracions democràtiques imperants.

Les contínues polèmiques sorgides en els mitjans informatius denotaren que els canvis en matèria esportiva, a més d'ésser lents, massa sovint es tenien d'un to dubtós i qüestionat per tothom.

⁵⁵ En l'annex 5 d'aquest capítol pot consultar-se la relació de trofeus concedits a entitats de la ciutat comtal durant els mesos de gener de 1977 i de 1978.

2 La reestructuració dels òrgans de govern estatals. Un procés caracteritzat per la polèmica i l'immobilisme esportiu

Entre el 10 i el 24 de maig de 1977, el periodista de *Dicen...* Santiago Codina féu nombroses entrevistes a representants dels partits polítics –sota la títol de “El deporte ante las elecciones” una serie de Santiago Codina- que es presentaven a les eleccions legislatives del quinze de juny d'aquell any. Un dels aspectes més destacats i generalitzats dels discursos dels diferents dirigents polítics fou la prudència en l'anàlisi de l'acció dictatorial en matèria esportiva, sense importar el posicionament polític des dels quals estaven articulats. No obstant, des d'algunes formacions polítiques com el Partit Popular de Catalunya, Concòrdia Catalana o Alianza Popular-Convivencia Catalana,⁵⁶ tot i criticar lleugerament la instrumentalització esportiva viscuda durant el règim franquista, es reconeixien i es valoraven els enormes avenços aconseguits per exemple en la construcció d'instal·lacions esportives i en el sistema de recaptació de diners a través de les travesses.

La major part dels entrevistats, sense entrar en els detalls de la política esportiva plantejada, defensaven no tan sols la democratització de les estructures governamentals sinó la descentralització de l'esport de tal manera que Catalunya gaudís d'una certa autonomia. Foren els representants de Convergència i Unió (Jordi Pujol), d'Unió de Centre Democràtic (Carles Sentís), així com Joan Raventós (Partit Socialista de Catalunya-Congrés), Josep Verde Aldea (Partit Socialista de Catalunya – Reagrupament) o Joaquim Molins (Centre Català), els que més fermament

⁵⁶ Els responsables d'aquestes declaracions foren Antoni de Senillosa (Partit Popular de Catalunya), Joan Antoni Samaranch (representant de Concòrdia Catalana, partit que finalment no es presentà a aquestes eleccions en considerar que la seva opció política ja la representava UCD) i Santiago Udina (Alianza Popular-Convivencia Catalana). Vegeu Santiago Codina, “Antoni de Senillosa. Partit Popular de Catalunya,” *Dicen...*, 10 de maig de 1977, 26; Santiago Codina, “Juan Antonio Samaranch. Presidente de la Diputación de Barcelona,” *Dicen...*, 12 de maig de 1977, 24; Santiago Codina, “Santiago Udina. Alianza Popular-Convivencia Catalana,” *Dicen...*, 19 de maig de 1977, 26.

defensaren una postura propera a què l'esport català es regís entorn a una conselleria d'esports.⁵⁷

La victòria en aquells comicis –els primers d'ençà de 1936- correspongué a una Unión de Centro Democrático (UCD) que, encapçalada per Adolfo Suárez, tampoc afavorí el tomb democratitzador i descentralitzador esperat per la major part d'agents esportius de l'Estat. Ans al contrari, la ciutadania, a mesura que el procés democratitzador anà desenvolupant-se en d'altres instàncies i sectors del país, s'impregnà d'un creixent escepticisme entorn al desenvolupament d'aquest procés en un àmbit, l'esportiu, aleshores encara depenent dels diners procedents de les travesses.

En aquest sentit, en el mes de juny de 1977, un dels personatges de major rellevància de l'esport espanyol, José María Cagigal, fou notícia arrel dels possibles rumors que apuntaven la seva dimissió com a membre del Comité Olímpico Español com a conseqüència de “las nuevas y extrañas estructuras de la Educación Física y del Deporte, después de tantas y tantas esperanzas como se tenían puestas en este nuevo periodo del deporte español”.⁵⁸ Sense anar més lluny, el mateix Cagigal anuncià, el 10 d'octubre d'aquell mateix 1977, la seva dimissió com a director de l'Institut Nacional d'Educació Física de Madrid, arrel del desacord en la reestructuració d'aquest organisme.

El Comité Olímpico Español, encapçalat per Benito Castejón –reelegit el vint de juny de 1977 per àmplia majoria front a Rafael Martín Peña, que tan sols rebé un vot-, no s'escapà de les dificultats econòmiques que copejaven durament l'Estat ni d'un clima de crispació arran de les esmentades

⁵⁷ Vegeu Santiago Codina, “Jordi Pujol. Convergència Democràtica de Catalunya,” *Dicen...*, 13 de maig de 1977, 26; Santiago Codina, “Carles Sentís. Unió del Centre Democràtic,” *Dicen...*, 14 de maig de 1977, 26; Santiago Codina, “Joan Raventós. Partit Socialista de Catalunya (Congrés),” *Dicen...*, 18 de maig de 1977, 26; Santiago Codina, “Josep Verde Aldea. Partit Socialista de Catalunya (Reagrupament),” *Dicen...*, 20 de maig de 1977, 24; Santiago Codina, “Joaquim Molins,” *Dicen...*, 24 de maig de 1977, 28.

⁵⁸ José Vicente Hernández, “Benito Castejón dimitirá el día 20 como presidente del C. O. E. para ser elegido de nuevo,” *Dicen...*, 8 de juny de 1977, 7.

elecciones.⁵⁹ En aquest sentit, *Dicen...* posava en entredit una democratització en què, a l'igual que durant la dictadura, la presidència del Comité Olímpico requeria en “el mismo caballero que había sido designado para regir la Delegación [llavors ja Dirección General]”,⁶⁰ després d'un procés electoral que “pretendía dar una imagen democrática –falsa, claro está–” enfront al Comité Olímpico Internacional.⁶¹

La Diputació Provincial de Barcelona també visqué l'any 1977 nombrosos canvis que incidiren i transformaren “radicalmente lo que hasta ahora han sido las Diputaciones catalanas: el reconocimiento de la Generalidad provisional por el Gobierno de S. M. el Rey Don Juan Carlos I y el nombramiento del Honorable Sr. Josep Tarradellas como Presidente de la Generalidad de Cataluña”.⁶² Efectivament, el nomenament de Tarradellas i la restauració de la Generalitat de Catalunya suposaren l'acceptació per part del Govern estatal de la “personalidad nacional de Cataluña y al reconocimiento del derecho de autogobernarse”.⁶³ El restabliment provisional de la Generalitat de Catalunya, aprovat el 29 de setembre de 1977 en el Consell de Ministres, així com la determinació del seu àmbit d'actuació a l'actual territori de les 4 províncies catalanes, comportà un seguit de transformacions a les diputacions provincials presents a Catalunya. Aquests canvis tenien com a rerafons i pretensió la integració de “las actuaciones de las Diputaciones de Barcelona, Gerona, Lérida y Tarragona en cuanto afecte al interés general de Cataluña y coordinar sus funciones en

⁵⁹ Aquesta situació econòmica obligà a Castejón a anunciar “con precisión que los presupuestos ordinarios de todas las federaciones serían recortados –se habla de hasta un 30 por ciento- con el fin de integrarse en el programa general del país”. Vegeu “También austeridad para el deporte español,” *El Mundo Deportivo*, 16 de juliol de 1977, 30.

⁶⁰ “C.O.E. y democracia,” *Dicen...*, 17 de juny de 1977, 3.

⁶¹ La mateixa publicació, dies més tard, considerava que “Benito Castejón fue reelegido presidente del COE después de una auténtica astracanada”, en referència al mateix procés electoral. Vegeu “D.G.D. y C.O.E.,” *Dicen...*, 23 de juny de 1977, 3.

⁶² Diputación Provincial de Barcelona, *Memòria de la Gestió Corporativa de la Excelentísima Diputación Provincial de Barcelona del año 1977* (Barcelona: Diputación Provincial de Barcelona, 1978), 1.

⁶³ *Ibid.*

el ámbito de la Generalidad, manteniendo dichas Diputaciones su personalidad jurídica”, així com la realització de “la gestión y administración de las funciones y servicios que le transfiera la Administración del Estado y las expresadas Diputaciones”.⁶⁴ En el mateix Consell ministerial s’acordà que el president de la Generalitat provisional fos també el de la Diputació de Barcelona. Aquest decisió féu que Josep Tarradellas reemplaçés a Joan Antoni Samaranch,⁶⁵ aleshores ja ambaixador d’Espanya a la Unió Soviètica, al capdavant d’aquest organisme.

En aquesta nova singladura, que implicà l’establiment de comissions mixtes entre Generalitat-Govern i Generalitat-Diputació, la Diputació Provincial de Barcelona arrossegà una certa “feblesa institucional, fruit del centralisme imperant, que es manifestava tant en la manca d’atribucions com, sobretot, en l’escassetat de recursos”.⁶⁶ Aquesta circumstància impedí una resolució satisfactòria dels nombrosos problemes que caracteritzaren la ciutat de Barcelona i els seus voltants, arrel de l’expansió econòmica i demogràfica dels darrers anys de dictadura.

Fou durant l’any 1978 quan la Generalitat de Catalunya anà “assolint progressivament la seva organització i un poder decisor”,⁶⁷ constituint-se una Comissió mixta de transferències de serveis de l’Estat a la Generalitat. Des d’aleshores es possibilità la reorganització de les estructures de la Diputació Provincial de Barcelona així com l’acord corporatiu del 15 de desembre de 1978 segons el qual es transferien a la Generalitat les funcions

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Entre les obres centrades en la figura de Joan Antoni Samaranch cal destacar la autobiografia Joan Antonio Samaranch, *Memorias olímpicas. Juan Antonio Samaranch* (Barcelona: Planeta, 2002), així com Jaume Boix i Arcadi Espada, *Samaranch: l’esport del poder* (Pozuelo de Alarcón; Espasa-Calpe, 1999) i David Miller, *Revolució olímpica: biografia olímpica de Joan Antoni Samaranch* (Barcelona: Edicions 62, 1992).

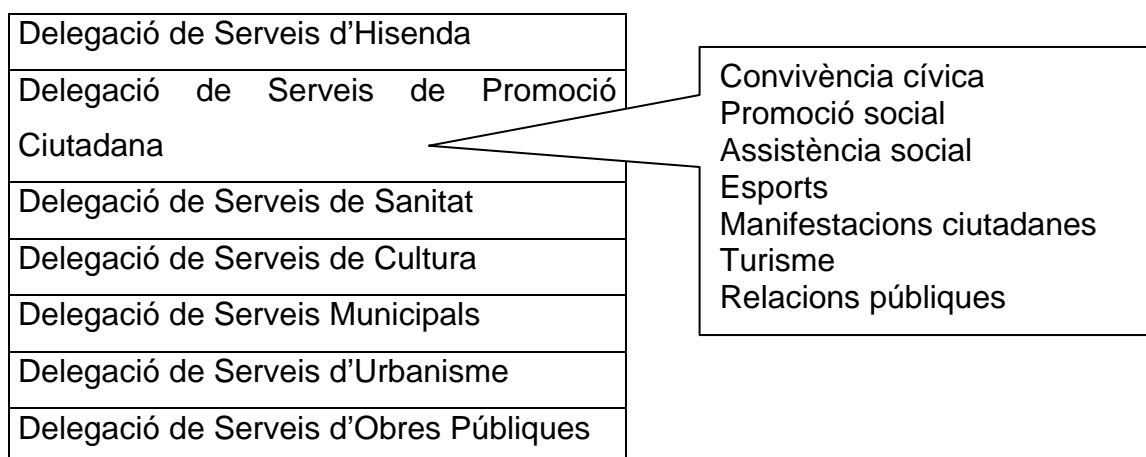
⁶⁶ Diputació de Barcelona, *Diputació de Barcelona: una nova perspectiva* (Barcelona: Diputació de Barcelona, 1977), 31.

⁶⁷ Diputación Provincial de Barcelona, *Memòria de la Gestión Corporativa de la Excelentísima Diputación Provincial de Barcelona del año 1978* (Barcelona: Diputación Provincial de Barcelona, 1979), 1.

i competències de la Diputació de Barcelona en matèria d'ensenyament i cultura, agricultura, ramaderia i repoblació forestal, governació, política territorial i obres públiques, economia i finances i sanitat i assistència social.

D'altra banda, ja des de l'inici de 1977 es procedí a la reorganització de l'Ajuntament de Barcelona en base a set delegacions de serveis, tal i com pot contemplar-se a la figura 2.3.

Figura 2.3: Delegacions de l'Administració municipal arrel de Decret dictat per l'alcalde de Barcelona el 8 de gener de 1977

Font: *Gaceta Municipal de Barcelona*, 1977, número 1455, pàgina 48. AMA.

Amb aquesta reestructuració de les instàncies municipals, l'àmbit esportiu passà a pertànyer a una Delegació de Serveis de Promoció Ciutadana, competent en instal·lacions i activitats esportives, així com en el foment de l'esport mitjançant la concessió de subvencions i premis. Tot i que aquest arranjamet, juntament amb la creació d'una Unitat Operativa d'Esports a mitjans de 1978, entreveia la major importància del fenomen esportiu, la política esportiva del municipi no varià, limitant-se –a l'igual que anteriorment- a la concessió d'alguns ajuts econòmics per a instal·lacions esportives i premis i a la gestió de les instal·lacions de propietat municipal.

Aquell estiu una polèmica sacsejà les relacions entre l'Ajuntament de Barcelona i la Dirección General de Educación Física y Deportes,⁶⁸ arran de la despreocupació de la Federació Espanyola de Gimnàstica per la Gymnastrada-79 que s'havia de realitzar a Barcelona. Per a Josep Maria Socias Humbert, aleshores l'alcalde, la "Gymnastrada era una manifestación multitudinaria de ámbito mundial, de exaltación de la educación física y de la gimnasia",⁶⁹ de gran importància per a la ciutat comtal. La visita de Benito Castejón a Barcelona serví per constatar que "no veo factible, en mi criterio, la celebración de la "Gymnastrada""⁷⁰ per les desavinences entre les federacions espanyola i catalana, per les limitades possibilitats hoteleres de la ciutat i per un "grave problema económico. Son 70 millones de pesetas que no pueden aportar ni el Ayuntamiento barcelonés ni por supuesto el Consejo Superior de Deportes".⁷¹

Les contínues decepcions esdevingudes des del terreny esportiu, en aquest cas per la pèrdua d'un "Mundial de judo por razones políticas y una Gymnastrada por falta de "falta""⁷² juntament amb la difícil situació econòmica que travessava el consistori, accentuava la percepció de què "Barcelona ya no es tan deportiva como se decía" i que se seguirien perdent oportunitats "mientras el Ayuntamiento sea el que tenga que pagar o adelantar el dinero".⁷³

⁶⁸ Tal i com s'ha comentat anteriorment, el Consejo Superior de Deportes també es creà aquell estiu, concretament el 27 d'agost, fet que conduí a la desaparició de la Dirección General.

⁶⁹ "La problemática de la Gymnastrada-79 presentada al alcalde," *El Mundo Deportivo*, 19 d'agost de 1977, 24.

⁷⁰ José María Miedes, "La "Gymnastrada-79" agoniza," *El Mundo Deportivo*, 21 de setembre de 1977, 31.

⁷¹ Santiago Gargallo, "Castejón: menos medallas y más trabajo," *Dicen...*, 21 de setembre de 1977, 11.

⁷² Domènec Barnín, "Barcelona, menos deportiva," *Don Balón* 106, 20 d'octubre de 1977, 47.

⁷³ *Ibid.*

Entre les acaballes de 1978 i els primers mesos de 1979 una nova controvèrsia afectà ambdós organismes –CSD i Ajuntament de Barcelona-, en aquesta ocasió per l'ús del Palau d'Esports per a espectacles que no tenien connotacions esportives. Els mitjans de comunicació escrits feren una dura crítica d'una utilització de recintes com els de Madrid i Barcelona que no permetia la pràctica esportiva. Un dels periodistes que s'hi implicà en major mesura fou José Maria García que, amb un article anomenat “Dos payasos”, censurava l'actuació del ministre de cultura Pío Cabanillas i del mateix Benito Castejón, qualificant-los de defraudadors per l'ús durant el període nadalenc dels palaus d'esports d'ambdues ciutats per a espectacles extraesportius.⁷⁴ Aquest article, publicat a *El Periódico*, suscità els rumors de querella d'ambdós polítics vers el periodista.

La revista *Don Balón* també s'ocupà d'aquest afer. Segons aquesta “el drama del deporte español” s'explicava per la manca d'instal·lacions esportives i perquè moltes de les existents no s'empraven per a la pràctica esportiva.⁷⁵ D'aquesta manera, mentre esportistes de tota mena “se vuelven locos en la búsqueda de un lugar donde practicar”, a diversos palaus d'esports es celebren manifestacions “de todo tipo (políticas, folklóricas, circenses, etcétera)”.⁷⁶ En el cas concret del Palau d'Esports de la ciutat comtal, l'informe de *Don Balón* n'evidenciava un ús prioritari per a actes extraesportius, doncs l'any 1978 se celebraren 47 esdeveniments d'aquesta mena, per tan sols 17 d'esportius. Aquesta polèmica, amb l'afegitó de la proximitat de dos processos electorals que podien agreujar la problemàtica, conduí al Ministeri de Cultura –a proposta del CSD i de l'Institut de la Juventud- a dictar la prohibició de realitzar mítings polítics en aquests recintes esportius, per tal de no retallar la finalitat específica dels mateixos.⁷⁷

⁷⁴ Posible querella contra José Mª García,” *El Mundo Deportivo*, 21 de desembre de 1978, 7.

⁷⁵ “Palacios Municipales ¿de Deportes?,” *Don Balón* 169, 2 de gener de 1979, 54.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Efe, “No habrá mítines electorales en los polideportivos,” *El Mundo Deportivo*, 2 de gener de 1979, 23.

Al mateix temps, els canvis dels mesos precedents tant en la Diputació de Barcelona com en la Generalitat de Catalunya tampoc eren massa esperonadors. Tant fou així que pel que fa a la primera institució, la Diputació, “desde que se marchó Samaranch tampoco hay un duro para deporte”, mentre que l’esperança que suscità el restabliment de la Generalitat quedà en entredit per l’anunci de Josep Tarradellas “diciendo que no habrá Conselleria d’Esports”.⁷⁸

La Diputació Provincial de Barcelona també es veié sacsejada per la polèmica arran d’un article aparegut a la revista *Posible* que detallava algunes actuacions corruptes d’aquest organisme, així com per la intenció de la revista *Don Balón* d’esbrinar quina era la finalitat dels diners que gestionava aquest organisme procedents de les travesses. Concretament la primera revista revelava l’existència d’una determinada quantitat de diners destinats a “mimar a los periodistas, tratando de esta forma de tapan los posibles boquetes por donde pudieran aparecer filtraciones sospechosas” de la mà d’un “personaje exquisitamente preocupado por las relaciones públicas, con tentáculos extendidos en algunas empresas periodísticas, hábil para no incurrir en torpezas flagrantes”,⁷⁹ com Joan Antoni Samaranch. La revista *Don Balón* coincidia en el fet d’acusar-lo d’aquest corrompiment que afavoria el silenci periodístic i d’altres descobertes arrel del seu rellevament al capdavant d’aquest organisme, com fou el cas del refús de Josep Tarradellas a percebre la quantitat de diners que rebien els anteriors presidents d’aquesta institució, procedents de les travesses.⁸⁰

En el transcurs del mes de setembre de l’any anterior, de 1977, la Comissió d’Esports de la Diputació Provincial de Barcelona, com a mostra del seu interès per a la promoció de la pràctica esportiva, decidí ampliar el conveni de col·laboració signat el 30 de març de 1972 amb la Federació Catalana de

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Fragment de l’article aparegut en el número 156 de la revista *Posible*. Vegeu Equipo Don Balón, “honorable sobre: suma y sigue,” *Don Balón* 119, 19 de gener de 1978, 44.

⁸⁰ Ibid., 45.

Futbol. La raó al·ludida fou que la realització de “las mencionadas instalaciones deportivas, ha supuesto para la Provincia un enorme paso en el fomento del deporte”.⁸¹ En aquest sentit, el conveni es ratificà en tots els seus termes i clàusules, essent uns seixanta de milions de pessetes la quantitat acordada, dels quals la Diputació n’aportà vint milions distribuïts en quatre anualitats de cinc milions cadascuna d’elles –amb càrrec a la partida per a la construcció d’instal·lacions esportives- i la resta a càrrec de l’esmentada Federació. Malauradament però, aquest conveni no afavorí una millora de les condicions de pràctica esportiva a la ciutat de Barcelona, ja que cap entitat amb seu en aquesta se’n beneficià.

Així doncs, tot i que durant el període 1973-1977 la política de la Diputació Provincial intentà favorejar la promoció de l’esport mitjançant la signatura de convenis com l’al·ludit anteriorment, la seva aportació a la ciutat de Barcelona fou menor que en d’altres indrets de la província i en qualsevol cas, del tot insuficient per pal·liar els acusats dèficits en la dotació d’unes condicions favorables per a la pràctica esportiva de la ciutadania.

En el transcurs de l’any 1978 també es produïren diverses reestructuracions dels estaments responsables de la política esportiva municipal. Una d’elles fou la constitució de la Unitat Operativa d’Esports, adscrita igualment a la Delegació de Serveis de Promoció Ciutadana i integrada pel Negociat d’Esports, pel Servei d’Instal·lacions Esportives i per l’Oficina de Política d’Esports. Aquesta reestructuració palesava la intenció municipal de dotar de major importància a la dimensió esportiva entre les actuacions consistorials.

⁸¹ “Conveni amb la Federació Catalana de Futbol per a la construcció d’instal·lacions esportives”. AGDPB, lligall B-853.

Taula 2.6: Òrgans que integraren la Unitat Operativa d'Esports d'ençà de la seva constitució, el 21 d'abril de 1978

<i>Oficina de política d'esports</i>	<i>Negociat d'esports</i>	<i>Servei d'instal·lacions esportives</i>
Assistència tècnica a la direcció de la Unitat	Assistència administrativa a la direcció de la Unitat i a les dependències que la integren	Atencions per a la conservació, entreteniment i seguretat dels edificis i instal·lacions esportives
Promoció d'equipaments esportius	Projectes de conveni per a l'ús d'instal·lacions o complexos esportius	Administració i gestió del funcionament de les instal·lacions esportives
Foment de l'esport i de les activitats esportives		Administració del material esportiu i de la maquinària, eines i consumibles per al tractament, posada a punt i neteja de les instal·lacions
		Fiscalització de les instal·lacions cedides a entitats o organismes aliens a l'Ajuntament

Font: Elaboració Pròpia a partir de *Gaceta Municipal de Barcelona, 1978*, número 1456, pàgines 327 i 328. AMA.

Aquesta nova reestructuració de la política esportiva municipal denotava la intencionalitat de dotar de major importància a un fenomen cada cop més consolidat entre la ciutadania i potenciat des de les instàncies governamentals. En certa manera, aquesta reestructuració serviria de pont entre la polèmica actuació municipal i els nous plantejament de l'Ajuntament escollit democràticament el 3 d'abril de 1979.

Amb aquesta reorganització, la Unitat Operativa d'Esports es dividí en tres òrgans, el primer dels quals, l'Oficina de Política d'Esports, ja integrava les competències en matèria esportiva atribuïdes d'ençà de la reestructuració

municipal del vuit de gener de 1977.⁸² Aquesta Oficina denotava una major voluntat intervencionista municipal amb propostes d'adquisició de terrenys i instal·lacions esportives i una major cooperació amb d'altres agents esportius –un implícit reconeixement a la fonamental tasca de l'associacionisme vers la promoció esportiva. També cal destacar l'explícita voluntat d'organitzar, directament, competicions i actes esportius –com el Torneig de Bàsquet de la Mercè conjuntament amb el Futbol Club Barcelona-, així com conferències i cursets d'índole esportiva –divulgació, formació esportiva i iniciació esportiva-, més enllà de la concessió de medalles i trofeus. Alhora, i també dins de l'Oficina de Política d'Esports, cal destacar la intenció municipal d'endegar una Escola Municipal d'Esports, determinació que es veuria concretada poc més tard en les diferents escoles d'iniciació esportiva endegades.

Taula 2.7: Relació d'algunes de les sol·licituds de millora o construcció d'instal·lacions esportives, de l'any 1978, en el marc del conveni entre l'Ajuntament de Barcelona i la DNEFD

<i>Instal·lació Esportiva</i>	<i>Motiu de la sol·licitud</i>	<i>Quantitat sol·licitada a la DNEFD (CSD)</i>	<i>Quantitat aportada pel l'administració municipal</i>
Zona esportiva als carrers Ferro, Acer i Motors	Construcció de l'esmentada zona esportiva	22.394.012 milions de pessetes	22.394.012 milions de pessetes
Camp de futbol al barri de Trinitat Nova	Construcció de la primera fase	10.424.304	10.424.304
Piscina municipal coberta al carrer Ramiro de Maeztu (Pau Negre)	Construcció de la mateixa	12.000.000	19.239.039

⁸² En l'annex 6 d'aquest capítol s'expliciten les funcions de cadascun dels tres òrgans en què s'estructurava la Unitat Operativa d'Esports.

Pista poliesportiva al Col·legi Nacional Tibidabo	Construcció de la mateixa	4.455.608	4.455.608
Pista poliesportiva al carrer Sant Pau	Construcció de la mateixa	1.498.207,50	1.498.207,50

Font: Elaboració pròpia a partir del *Libro de Actas de la Comisión Municipal Ejecutiva 1978*. AMA.

Quant al Negociat d'Esports, cal mencionar el propòsit municipal d'establir convenis amb d'altres organismes per al finançament de noves instal·lacions o per al funcionament de les existents. Després de l'establiment del conveni amb el Consejo Superior de Deportes,⁸³ aquesta semblava ser la fórmula triada pel consistori per tenir un major protagonisme en la promoció d'equipaments esportius –la manca de recursos econòmics era un dels principals handicaps administratius que calia vèncer amb propostes com aquesta. L'existència, dins del Negociat, d'una àrea de "Projectes de conveni per a l'ús d'instal·lacions o complexos esportius" també obeïa a la necessitat de fer front a les creixents peticions d'ús d'instal·lacions esportives per part de l'associacionisme barceloní. Les instal·lacions municipals que es cediren durant en l'any 1978 i primers mesos de 1979 s'expliciten a la taula 2.8.

⁸³ "Dentro del programa de actuación municipal de urgencia, el Ayuntamiento barcelonés ha destinado cien millones de pesetas para instalaciones deportivas. [...] Hay que hacer constar que el Consejo Superior de Deportes aporta otra cantidad igual a la destinada por el municipio barcelonés para dotar a la ciudad de las instalaciones deportivas que precisa". Vegeu "Por el Ayuntamiento barcelonés. Cien millones para instalaciones deportivas," *El Mundo Deportivo*, 1 de març de 1978, 34.

Taula 2.8: Relació d'instal·lacions esportives i equipaments municipals cedits a entitats barcelonines per a l'ús esportiu en el transcurs de l'any 1978 i primer trimestre de 1979

<i>Instal·lació sol·licitada</i>	<i>Entitat sol·licitant</i>	<i>Cànon anyal</i>	<i>Observacions</i>
Campo de futbol i pista poliesportiva de la Guineueta	Patronat Escuelas Cívico Deportivas de la Guineueta	10.000 pessetes	Autorització d'ús per a un període de 5 anys
Complex Esportiu del Guinardó	Futbol Club Martinenc	No es disposa d'aquesta dada	Concessió temporal feta efectiva el 1978 que l'any 1980 es concretà per a un període de 5 anys
Piscina municipal del Grup Escolar Ignacio Iglesias	Club Natació Sant Andreu	74.573 pessetes	Autorització d'ús per a un període de 5 anys
Piscina Municipal Montjuïc	Club Natació Montjuïc	230.624 pessetes	Autorització d'ús i explotació per a un període de 5 anys
Terrenys dels antics tallers de Renfe (Barri Porta)	Alzamora CF	-	L'entitat encapçalà una comissió gestora formada a més per DD Plferre, CD Dragon, CD Horizontal i amb el suport de l'AAVV Porta

Font: Elaboració pròpia a partir del buidat dels lligalls 33/2005/5, 33/2005/11, 33/2005/12, 33/2005/13, 33/2005/17. AMA.

No obstant, en diverses ocasions la cessió d'instal·lacions esportives de caire municipal palesà les desavinences entre els plantejaments de l'administració i els de les entitats esportives. Aquest és el cas del Club Deportivo Europa que, des del primer trimestre de 1973, no pagava la quantitat establerta en el conveni per a l'ús del camp de futbol Nou Sardenya, de propietat municipal. En una compareixença al Negociat d'Administració de Béns del vicepresident primer de l'entitat –Joan Grases- i del secretari –Aureli Llauredó-, el 21 de juliol de 1977, defensaren el seu

posicionament manifestant que “el referido campo de juego presenta una compleja problemática que entra de lleno en la definición de la política municipal deportiva de la ciudad y de la posición que en tal aspecto deben jugar las entidades deportivas”.⁸⁴ El representants de l'entitat graciencina criticaven l'actuació municipal en el sentit que més enllà de preocupar-se pels pagaments endarrerits del CD Europa, havia d'amoïnar-se per la cerca d'una solució definitiva a la problemàtica d'una entitat que “desde hace tiempo está luchando, gracias al esfuerzo de unas cuantas personas de buena voluntad, por su supervivencia”. Pel que fa al cas concret dels terrenys que l'entitat utilitzava, es justificava la seva posició atenent a què tot i ser un terreny municipal, la seva adquisició “no comportó gasto de compra por provenir de unos acuerdos de carácter urbanístico con el anterior propietario” i que a més l'entitat s'havia fet càrrec de la “totalidad de las construcciones, instalaciones y servicios existentes en el campo, inversiones todas ellas efectuadas merced al esfuerzo de sus Directivos y Asociados, sin ayuda oficial de clase alguna”.⁸⁵

Per la seva banda, el Servei d'Instal·lacions Esportives feia esment a aquelles tasques de conservació, manteniment i administració dels equipaments esportius de la ciutat amb participació municipal. Algunes tasques d'aquest servei també quedaren en entredit, com succeí la tardor de 1978 quan, arran de les pluges caigudes, l'Estadi Joan Serrahima mostrà les seves deficiències a nivell de mal drenatge, “desgarrones en la zona de batida de pértiga o d'altres incidències que denotaven el espíritu de conformidad que existe con el actual Serrahima, [...] que se ha vestido este año con traje nuevo, pero faltándole ropa”.⁸⁶

⁸⁴ Acta de la compareixença dels representants del CD Europa al Negociat d'Administració de Béns el 21 de juliol de 1977. Iligall 33/2005/18, AMA.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ F. Castelló, “El inacabado Estadio Serrahima,” *El Mundo Deportivo*, 5 d'octubre de 1978, 30.

Més enllà de les modificacions de l'estructura governamental municipal, concretades en el Ple de la Comissió Municipal Executiva del dia 21 d'abril de 1978, ja a les acaballes d'any es concretà l'estructura orgànica de les delegacions provincials de l'esport. Concretament el Boletín Oficial del Estado (BOE) publicà una ordre del Ministeri de Cultura que desenvolupava el Reial Decret 2083/1978 amb la finalitat de "dotar a la Administración provincial de una organización adecuada que haga posible el eficaz cumplimiento de las primordiales funciones de la política deportiva".⁸⁷ Segons aquesta, les delegacions provincials passaven a classificar-se en quatre categories diferents: especial, primera, segona i tercera. Tant la de Madrid com la de Barcelona adquiriren la categoria especial, segons la qual "se estructurarán bajo la dirección del delegado provincial, que tendrá nivel orgánico de jefe de servicio",⁸⁸ i per mitjà de la secció de secretaria general, amb els negociats d'administració i coordinació. Pel que fa a la resta de delegacions provincials existents a Catalunya, les tres –Girona, Lleida i Tarragona- adoptaren la segona categoria.

Paral·lelament, l'any 1977 es caracteritzà tant pels discursos institucionals entorn a què "la educación física y deportiva sea materia de especialización a todos los efectos legales, como las demás áreas que comprende la educación general básica",⁸⁹ com per la insatisfacció dels diferents col·lectius representats dels professionals de l'educació física. Aquell abril, a l'igual que succeí a l'Institut Nacional d'Educació Física (INEF) de Madrid, el centre de Barcelona decidí aturar les seves activitats per tal d'intentar solucionar el principal problema del sector: el reconeixement de la titulació i la seva equiparació respecte a les demés titulacions del camp de l'ensenyament.⁹⁰ Les desavinences en les negociacions amb l'Administració

⁸⁷ Efe, "Nueva estructura de las Delegaciones provinciales de Deporte," *El Mundo Deportivo*, 17 de desembre de 1978, 25.

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ "La educación física debe ser materia de especialización a todos los efectos legales," *El Mundo Deportivo*, 20 de juliol de 1977, 30.

⁹⁰ Jaume Massó, "I.N.E.F., en paro...,"

i la impossibilitat d'arribar a una entesa conduí a l'establiment d'una vaga total i indefinida que inicià, a les acaballes del 1977, el professorat d'educació física de la província de Barcelona. El seu propòsit d'homologació de la seva situació professional rebé el recolzament i solidaritat de l'alumnat de l'INEF de Barcelona, realitzant-se una tancada de vint-i-quatre hores a les instal·lacions del mateix centre.

Des d'un punt de vista educatiu, la Diputació Provincial de Barcelona també es caracteritzà per l'organització dels Juegos Deportivos Provinciales "Trofeu Sant Jordi" tant d'hivern com d'estiu. Aquests darrers comptaven amb la participació d'aproximadament 3.500 atletes procedents de les catorze comarques de la província, que competien en dinou modalitats esportives. Endemés d'aquest certamen que l'any 1977 comptava ja amb vuit edicions celebrades arreu de la província,⁹¹ la ciutat de Barcelona –concretament en el recinte de les Llars Anna Gironella de Mundet, també propietat de la Diputació- acollí, any rera any, un festival gimnàstic protagonitzat per l'alumnat de les pròpies Llars. L'11 de maig de 1977 es celebrà l'Olimpíada "Sant Jordi" "que viene a sustituir de forma más completa el festival gimnástico que se celebraba todos los años por estas fechas",⁹² i que presidí Joan Antoni Samaranch, en qualitat de president de la Diputació.⁹³ Aquesta iniciativa s'integrava en les actuacions de la Diputació Provincial de Barcelona envers el foment de l'esport considerades com a prioritàries, "en especial en estos últimos cuatro años en que se ha dedicado especial atención a este importante tema de la educación deportiva de los escolares barceloneses, en todo el ámbito de su provincia, por estimarse que constituía una necesidad social para el mejor entendimiento de nuestra

⁹¹ Les seus de les vuit primeres edicions foren Sabadell, Granollers, Mataró, Badalona, Hospitalet, Manresa, Terrassa i Vic.

⁹² "Crònica Provincial," *San Jorge. Revista de la Diputación Provincial de Barcelona* 101-102, setembre de 1977, 93.

⁹³ La citada edició de l'Olimpíada "Sant Jordi" comptà amb competicions de futbol, atletisme, voleibol o tennis taula, entre d'altres, i aplegà a aproximadament mil cinc-cents participants.

juventud, que a través del deporte llega a conseguir su plena realización de ciudadanía”.⁹⁴

En termes generals però, l'actuació de la Diputació en el transcurs de l'any 1977, no sempre restà exempta de polèmica i, tal i com s'ha constatat, no tingué com a prioritat la ciutat de Barcelona pel que fa a les seves actuacions i a la concessió d'ajuts per a possibles iniciatives de promoció de l'esport entre la ciutadania.

El desmanegament de les estructures dictatorials també tingué conseqüències per a l'esport escolar de la província de Barcelona, possibilitant-se la creació de l'Institut Català de l'Esport Escolar. Aquest organisme fou rebut de manera controvertida entre els mitjans de comunicació. Si bé el diari *Dicen...* lloava la iniciativa en el sentit que “quiere iniciar el camino que hace años debería de haber iniciado la D. N. D. separando las organizaciones políticas de las deportivas”,⁹⁵ per a *Don Balón* s'assegurava que era una “entelequia en la que se han refugiado los “blues camisas” de toda la vida, que ahora son, debido al camaleonismo al uso, demócratas de toda la vida”,⁹⁶ que seguien controlant l'esport escolar. També es generaren certes discrepàncies entre les federacions esportives, igualment interessades en el control i la promoció de l'esport escolar. Les reticències federatives giraven entorn a les pretensions de l'Institut de “control de todo el deporte escolar, es decir, hasta los 18 años y la prohibición de que quien participe en el deporte escolar, pueda tener licencia federativa por un club”,⁹⁷ així com en el perill de disgregació de les quatre províncies catalanes –l'àmbit d'actuació de l'Institut tan sols es centrava a la

⁹⁴ *Ibid.*, 82.

⁹⁵ S. G., “Esport a l'escola de la mano del Instituto Catalán del Deporte,” *Dicen...*, 11 de novembre de 1977, 17.

⁹⁶ El Marqués de Sade, “Búnker Connection,” *Don Balón* 111, 24 de novembre de 1977, 55.

⁹⁷ Circular enviada als clubs d'atletisme i enviada per la Federació Catalana d'Atletisme, que pot consultar-se a E. M., “El Institut Català pretende marginar y prohibir,” *Dicen...*, 1 de desembre de 1977, 17.

província de Barcelona- i “de colapsar la promoció que efectúan los clubs”.⁹⁸

Ja des de bon començament, aquest organisme assolí un ràpid i notori protagonisme en l'organització de l'esport escolar, comptant amb 207 equips dividits en 11 grups, que aglutinaven a un total de 2.360 jugadors.⁹⁹ En la seva difusió hi tingué molt a veure la tasca promocional realitzada a través dels patrocinis del suplement *Deporte Escolar*, que apareixia cada dissabte a *Dicen...*, o les iniciatives en el marc de diverses edicions del Saló de la Infància i de la Joventut.

En el citat suplement *Deporte Escolar* corresponent al disset de novembre de 1979 es feia esment a l'origen de l'Institut Català de l'Esport Escolar. La continuïtat en l'omissió de l'esport escolar per part del recent creat Consejo Superior de Deportes respecte al seu antecessor, afavorí que diverses associacions de pares i alumnes, professors d'educació física i centres d'ensenyament es reunissin el setembre de 1977 “acordando promover un organismo unitario que se encargase de la elección, organización y planificación del Deporte Escolar en los centros de enseñanza”.¹⁰⁰ L'objectiu cercat era aconseguir que l'educació física es convertís en un mitjà més per a la formació integral de la infància.

D'aquesta manera, l'Institut Català de l'Esport Escolar aconseguí ésser un veritable instrument de “masificació entre todos los escolares de las diversas especialidades deportivas”,¹⁰¹ ja que tres anys després del seu endegament, durant el curs 1979-1980, tan sols a la ciutat de Barcelona tramità prop de 20.000 llicències. Aquestes corresponien a les categories de benjamins, alevins, infantils, cadets i juvenils de modalitats esportives com

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ S. G., “Esport a l'escola de la mano del Instituto...”

¹⁰⁰ “Deporte Escolar,” *Dicen...*, 17 de novembre de 1979, 17.

¹⁰¹ Ibid.

l'atletisme, el bàsquet, el minibàsquet, l'handbol, el voleibol, l'hoquei, el futbol, el tennis, el futbol sala, el tennis taula, la natació, els escacs i la gimnàstica.

Efectivament, durant el bienni 1977-1978 l'àmbit de l'educació física es caracteritzà per les creixents reivindicacions dels professionals cap a una major regulació del sector i pels acords que en aquest sentit s'establiren amb l'Administració. Així, el març de 1977 es creà una associació de professionals de l'educació física que, sense ser contrària al Colegio Nacional de Profesores de la Educación Física, també reivindicava que aquesta matèria depengués del Ministerio de Educación y Ciencia i no de la Secretaría General del Movimiento, com succeïa aleshores, així com el reconeixement de la titulació per l'esmentat ministeri i l'equiparació salarial respecte a la resta de professorat. L'aprovació dels seus estatuts es féu en el Consell de Ministres del 3 de novembre de 1978 sota la denominació de Col·legi Oficial de Professors d'Educació Física.

L'any 1978 fou significatiu per a l'educació física ja que s'elaborà l'esborrany de Llei de l'educació física. També durant el mes de novembre d'aquell any s'anuncià el contingut de l'avantprojecte de Llei d'ordenació de l'ensenyament de l'educació física, que regulava la "enseñanza de la educación física en los distintos niveles educativos a excepción de universitario y se establece que el ordenamiento de la misma y la dependencia del profesorado de los centros públicos docentes será competencia exclusiva del M.E.C. [Ministeri d'Educació i Ciència]".¹⁰² Aquesta normativa incloïa grans avenços en aquesta matèria ja que si bé considerava que tant a pre-escolar com a l'EGB "la enseñanza de la educación física será impartida por el cuerpo de profesores de E.G.B.", anunciava la creació d'un "cuerpo de profesores de educación física que será el encargado de impartir dicha enseñanza en el B.U.P., la formación

¹⁰² Efe, "Serán obligatorios los cursos de E.G.B., B.U.P. y Preescolar," *El Mundo Deportivo*, 9 de novembre de 1978, 26.

profesional y en las escuelas de formación del profesorado de E.G.B.”¹⁰³ Tanmateix, algunes de les exigències dels representants del Col·legi de Professors d'Educació Física que participaren en l'elaboració d'aquest avantprojecte no foren acceptades, com per exemple la seva voluntat d'implementar l'ensenyament de l'educació física a nivell universitari, l'especialització del professorat d'EGB o la dotació en els centres docents d'instal·lacions esportives ajustades a les necessitats de l'alumnat.

A l'espera dels resultats de les eleccions legislatives de l'u de març de 1979 –guanyades novament per UCD- i de les determinants eleccions municipals del tres d'abril del mateix any, Benito Castejón feia un repàs a la situació esportiva del país, que concloïa amb “un buen balance”.¹⁰⁴ Curiosament, tot i que segons Castejón el Consejo Superior de Deportes concretava la seva política mitjançant “un desarrollo equilibrado del deporte de alta competición y del deporte para todos” –considerant-los a ambdós com a finalitats en si mateixos-, el bon balanç anterior feia referència als èxits i a la “presencia española en las más importantes competiciones mundiales y continentales”.¹⁰⁵ Tot i així, cal admetre la coherència d'aquest organisme i el seu protagonisme en el canvi de discurs que apostava per una relació de complementarietat entre les diferents vessants esportives –i per tant s'allunyava de la funcionalitat vigent durant el període dictatorial-, així com en l'adopció d'un tarannà més democràtic en les instàncies governamentals.

El període que s'encetà d'ençà dels processos electorals abans esmentats, permeté la materialització d'uns postulats que serviren de base per a la progressiva massificació esportiva que visqué la ciutat comtal. En d'altres paraules, per mitjà dels canvis polítics experimentats en el període 1977-

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Benito Castejón, “Está cambiando la mentalidad de la sociedad sobre el deporte,” *El Mundo Deportivo*, 12 de febrer de 1979, 3.

¹⁰⁵ Ibid.

1978 “nos vemos enrolados en ese tren llamado democracia hacia un parto tardío que tiene que llegar a todos los niveles, igual en el deporte”.¹⁰⁶

3 Els principals grups polítics i la seva positura entorn al fenomen esportiu en motiu de les eleccions legislatives i municipals de 1979

Els plantejaments esportius dels diferents representants dels partits polítics que es presentaren a les eleccions legislatives de l'u de març de 1979 distaven lleugerament en funció del seu posicionament ideològic. Andrés Astruells, a través de *El Mundo Deportivo*, tingué l'oportunitat d'entrevistar a cinc representants de partits polítics catalans: Miquel Roca per Convergència i Unió, Miquel Company de Centristes de Catalunya – UCD, Josep Maria Riera en representació del PSUC, Eduardo Martín Toval del PSC i Luís Montal per Coalició Democràtica.¹⁰⁷ Les primeres discrepàncies entre aquests sorgiren arran de la si l'estructura que havia de regir l'esport des d'aleshores havia de suposar una ruptura respecte el període anterior, o més aviat una reforma. Si bé el representant d'UCD considerava que calia partir de tot allò que fins aleshores s'havia fet correctament, la resta de forces polítiques apuntaven cap a un procés més aviat rupturista o de reforma en profunditat que permetés canviar el tarannà que havia impregnat l'esport estatal. Sobre la necessitat de crear una major consciència esportiva arreu del país i el seu tractament en el text constitucional, sí que hi havia un cert consens entre els cinc representants polítics. Aquests entenien que les limitades possibilitats de pràctica esportiva no havien permès una

¹⁰⁶ Jaume Massó, “I.N.E.F., en paro,”

¹⁰⁷ Vegeu Andrés Astruells, “El deporte en las urnas. Convergència i Unió,” *El Mundo Deportivo*, 22 de febrer de 1979, 20; Andrés Astruells, “El deporte en las urnas. Centristes de Catalunya -UCD,” *El Mundo Deportivo*, 24 de febrer de 1979, 20; Andrés Astruells, “El deporte en las urnas. PSUC,” *El Mundo Deportivo*, 23 de febrer de 1979, 26; Andrés Astruells, “El deporte en las urnas. Partit dels Socialistes de Catalunya,” *El Mundo Deportivo*, 25 de febrer de 1979, 34; Andrés Astruells, “El deporte en las urnas. Coalición democrática,” *El Mundo Deportivo*, 26 de febrer de 1979, 54. En l'annex 7 d'aquest mateix capítol pot consultar-se una taula resum de la postura dels cinc representants polítics.

mentalització de la població i que malgrat l'ambigüitat amb què l'esport era tractat a la Constitució, el fet de considerar-lo un dret per a la ciutadania suposava ja un gran avenç.

A l'hora de plantejar les grans llacunes de l'esport espanyol, sí que apareixien diferents punts de vista en funció de la ideologia defensada. Com calia esperar, el representant del partit que governava el país, Miquel Company, emfasitzava la manca de mentalitat de la ciutadania i la necessitat de racionalitzar les instal·lacions esportives existents i de potenciar l'esport escolar. La resta de líders polítics postularen que fins aleshores no havia existit una política esportiva, si més no adreçada a la major part de la ciutadania. Per a aquests darrers calia desenvolupar, d'una vegada per totes, l'educació física i un teixit d'instal·lacions esportives adients a les necessitats de la població. Novament els discursos dels partits a l'oposició entreveïen les principals preocupacions entorn a la qüestió esportiva.

En un context encara d'incertesa sobre l'estructura governamental del país i d'inquietud entorn a les diferents postures rupturistes o reformistes dels partits polítics, s'interrogà els cinc polítics al voltant de si l'esport havia d'aglutinar-se en un ministeri o en una estructura federalista. Menys el candidat d'UCD, la resta defensaren uns plantejaments descentralitzats –és a dir amb un esport depenent de la Generalitat de Catalunya- però amb certs lligams amb un òrgan ministerial centralitzat.

Les eleccions municipals del 3 d'abril de 1979 tampoc passaren desapercibudes pels mitjans informatius de la ciutat. Un dels que seguí les diferents concepcions de la política esportiva municipal fou *Dicen...*, mitjançant el periodista Santiago Codina. Aquest, setmanes abans dels comicis, entrevistà els alcaldables de quatre formacions polítiques: Convergència i Unió, Centristes de Catalunya / UCD, PSUC i PSC / PSOE.

El candidat d'aquesta darrera formació i vencedor de les esmentades eleccions, Narcís Serra, considerava que el problema de l'esport barceloní

no era cap altre que els ajuntaments “deben contar con los recursos necesarios para afrontar la construcción de los equipamientos que la ciudad requiere”.¹⁰⁸ Només d’aquesta manera, segons ell, es podria apropar l’esport a la ciutadania. Quant a les línies d’actuació que assenyalava, destacava la de l’esport escolar i la del popular, fet que implicava “la realización de los equipamientos deportivos en cada barrio barcelonés”.¹⁰⁹

El discurs de Carles Güell, candidat pels Centristes de Catalunya / UCD, era un xic diferent del defensat per Serra. Segons aquest, calia afavorir la col·laboració amb les entitats esportives de la ciutat així com la creació d’instal·lacions esportives de manera descentralitzada. Güell considerava que els dèficits d’instal·lacions esportives eren “tremendos”,¹¹⁰ definint-se com a “partidario de inversiones prácticas, instalaciones sencillas, con espíritu de máxima utilización y llevadas preferentemente a los barrios periféricos, como más deficitarios de equipamientos”.¹¹¹

El candidat més jove al consistori, amb tan sols 33 anys, fou Josep Miquel Abad, encapçalant la llista del Partit Socialista Unificat de Catalunya per a la ciutat comtal. El seu discurs era molt crític amb les estructures governamentals vigents que havien conduït a l’“abandono, a despecho de toda la política demagógica emanada durante tantos años desde el poder central a través de aquella Delegación Nacional de Deportes”.¹¹² Abad, de la mateixa manera que Carles Güell, apostava per la recuperació i l’habilitació a cada districte d’espais d’equipaments –poliesportius matisava- i la cerca de col·laboració amb les entitats esportives. Aquest líder polític també defenia “establecer unos programas conjuntos con las escuelas para que los

¹⁰⁸ Santiago Codina, “Narcís Serra. Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE),” *Dicen...*, 20 de març de 1979, 11.

¹⁰⁹ *Ibid.*

¹¹⁰ Santiago Codina, “Carles Güell. Centristes de Catalunya-U.C.D.,” *Dicen...*, 21 de març de 1979, 11.

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² Santiago Codina, “Josep Miquel Abad. Partit Socialista Unificat de Catalunya,” *Dicen...*, 27 de març de 1979, 13.

escolares puedan disfrutar de forma gratuita de dichas instalaciones”.¹¹³ La política esportiva d'aquesta agrupació es concretava en tres línies d'actuació: l'esport i l'educació física a les escoles, la promoció de l'esport entre tota la ciutadania i el caràcter públic de les instal·lacions.¹¹⁴

Un candidat que diferia força dels plantejaments anteriors fou Xavier Millet, representant de Convergència i Unió. Segons aquest, un dels problemes existents a la ciutat a l'hora de potenciar la pràctica esportiva era la manca de conscienciació de la ciutadania. Aquest no considerava que a la ciutat faltessin instal·lacions esportives, sinó que el problema era que en la seva majoria eren de caràcter privat i que algunes de municipals funcionaven sota un règim privat.¹¹⁵

Pel que fa a l'estructura governamental que havia de regir l'esport barceloní, totes les formacions defenien la creació d'una comissió d'esports –emprant diferents denominacions com departament o consell local- que afavorís el definitiu desplegament d'una política esportiva municipal.

En les diferents entrevistes realitzades per Santiago Codina, l'Estadi de Montjuïc tingué una menció especial en les realitzades a Narcís Serra i Carles Güell. Si bé el primer definí aquest afer com a “tema complejo”,¹¹⁶ producte del centralisme i de la manca de recursos econòmics dels ajuntaments, el segon admetia que el “estadio da pena” i que calia replantejar la situació d'aquest en termes d'utilització i conservació.¹¹⁷

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Algunes de les accions que proclamava aquest partit polític foren la convocatòria de les jornades “Esport i Municipi”; la implementació d'un Pla de promoció de l'educació física i l'esport a les escoles; l'exigència al Ministeri d'Educació i Ciència que complís amb les seves responsabilitats; la realització de la campanya Esport i Ciutadania per promocionar l'esport; la protecció del càmping com a esport i la conscienciació d'una pràctica esportiva respectuosa amb el medi ambient o la potenciació de les entitats esportives en els barris més populars de la ciutat. Vegeu “El PSUC presentó su programa deportivo para el Ayuntamiento,” *El Mundo Deportivo*, 31 de març de 1979, 34.

¹¹⁵ Santiago Codina, “Xavier Millet. Convergència i Unió,” *Dicen...*, 22 de març de 1979, 13.

¹¹⁶ Santiago Codina, “Narcís Serra. Socialistes de Catalunya...,”

La lògica inestabilitat política d'un Estat que veié com des del començament de 1977 i fins als primers mesos de 1979 es produïa una democratització de les estructures governamentals, juntament amb les contínues polèmiques derivades d'aquest procés –sovint contemplades com a reminiscències del passat-, dificultaren la materialització de les diferents propostes i discursos sorgits des dels estaments polítics. Tot i així, el procés viscut durant aquest període, com s'ha vist en la primera part d'aquest capítol, es reflectí en petits avenços i millores en matèria esportiva, essent un bon fonament per a la implementació d'una veritable política esportiva amb conseqüències favorables per al teixit esportiu de Barcelona. En l'establiment de les pautes que havien de regir l'esport a partir d'aleshores, foren fonamentals els posicionaments adoptats en diversos textos i articulats, sorgits de les assemblees i congressos que versaren entorn a l'afer esportiu.

4 La postura entorn al concepte d'esport: el seu tractament al Congrés de Cultura Catalana, a la I Asambleu General del Deporte i a la Constitució espanyola

A les darrerries de 1977, concretament durant el mes d'octubre, a Catalunya es succeïren dos esdeveniments que foren considerats com a determinants per al procés democratitzador del país i que tingueren el seu reflex en el fenomen esportiu. Sense anar més lluny, aquests foren l'arribada de Josep Tarradellas a Catalunya després del seu llarg exili en territori francès i les acaballes del Congrés de Cultura Catalana. A nivell estatal, tant la celebració de la primera Asambleu General del Deporte com l'aparició de l'esport en el text constitucional –ja en l'any 1978-, també ajudaren a definir el règim atribuït a aquest concepte.

El dia 23 del citat octubre, el president a l'exili recorregué els carrers de la ciutat comtal fins arribar al Palau de la Generalitat des d'on pronuncià

¹¹⁷ Santiago Codina, "Carles Güell. Centristes de Catalunya...,"

l'històric "Ciudadans de Catalunya! Ja sóc aquí!". Poc abans, la ciutat ja havia acollit una manifestació en favor de l'Estatut d'Autonomia que, amb més d'un milió d'assistents,¹¹⁸ corroborà el desig de la ciutadania d'avançar cap a un major grau de democràcia i de llibertat.

Amb aquest rerafons polític, Josep Tarradellas era interrogat, fins i tot abans d'arribar a terres catalanes, entorn a la temàtica esportiva i més concretament, sobre la possible creació d'una conselleria d'esports a la Generalitat de Catalunya. Tarradellas es mostrà reticent al respecte, entenent que "Catalunya no tiene la potencialidad ni económica ni deportiva para tener un departamento dedicado exclusivamente al deporte".¹¹⁹ El president era de l'opinió de "someter el deporte catalán a un departamento idóneo y englobado dentro de otra Conselleria", en referència a la de Cultura, ja que el considerava "como medio de formación humana, física y cívica de la juventud".¹²⁰

Tarradellas, en consonància amb el discurs de Castejón al capdavant del Consejo Superior de Deportes, era partidari de potenciar, des dels estaments públics, el "deporte formativo, de las escuelas, de los barrios, de los municipios" i "el deporte de base, amateur, practicado por simple afición".¹²¹ En aquest període, l'afany dels actors polítics del moment en la potenciació de la pràctica esportiva entre tots els sectors poblacionals del país, i per tant d'aconseguir que aquesta es convertís en un hàbit de la ciutadania, comportava un cert menyscabament de l'esport espectacle. Aquesta nova concepció, entenia que aquesta darrera manifestació de

¹¹⁸ Jesús Mestre, dir., *Atlas de la transición. España de la dictadura a la democracia (1973-1986)* (Barcelona: Edicions 62, 1997), 46.

¹¹⁹ Declaracions de Josep Tarradellas. Vegeu R. Maxenchs, "Tarradellas en casa. Imagen deportiva del presidente," *El Mundo Deportivo*, 24 d'octubre de 1977, 4.

¹²⁰ Declaracions de Josep Tarradellas. Vegeu Santiago Codina, "Josep Tarradellas. Honorable presidente de la Generalitat de Catalunya," *Dicen..*, 6 d'octubre de 1977, 10.

¹²¹ *Ibid.*

l'esport, fins aleshores principal preocupació dels poders públics, havia d'ésser responsabilitat de "sus entidades correspondientes".¹²²

A banda del compromís de la Generalitat de Catalunya entorn a l'afavoriment del procés de massificació esportiva que s'estava produint arreu, Tarradellas també es mostrà partidari de la descentralització de la política esportiva, en consonància però amb els pactes establerts amb el govern d'Adolfo Suárez que "entrañan unas limitaciones descentralizadoras".¹²³ En efecte, les negociacions per al restabliment de la Generalitat i el seu retorn com a president de la mateixa foren conseqüència de la necessitat de Suárez d'iniciar el procés de restabliment de l'autogovern català. Els resultats de les eleccions generals celebrades mesos abans tant a Catalunya com al País Basc, entreveien una possible ruptura respecte al model polític establert a la resta del país que Suárez s'afanyà en apaivagar.¹²⁴ El procés de negociació amb el president de la Generalitat a l'exili, conegut com a "Operació Tarradellas",¹²⁵ permeté restar protagonisme als partits nacionalistes catalans vencedors de les eleccions i aconseguiren imposar un procés paral·lel al de l'Estat espanyol, caracteritzat pel pragmatisme i la iniciativa política del govern de Suárez front a la postura de les forces polítiques catalanes.

Per la seva part, la ponència d'Esport i Lleure del Congrés de Cultura Catalana finalitzà el 9 d'octubre de 1977 a la ciutat de Sabadell amb l'establiment d'un seguit de conclusions pel que fa a l'esport escolar, social i

¹²² R. Maxenchs, "Tarradellas en casa....,"

¹²³ Santiago Codina, "Josep Tarradellas. Honorable president...,"

¹²⁴ José Luís Martín, "La transició política a Catalunya," a *La transició a Catalunya i Espanya*, ed. Pere Ysàs i Solanes (Barcelona: Fundació Doctor Lluís Vila d'Abadal, 1997), 77.

¹²⁵ Borja de Riquer, "La configuración del sistema autonómico. El caso de Cataluña," a *Historia de la transición (1975-1986)*, eds. Javier Tusell i Álvaro Soto (Madrid: Alianza Editorial, 1996), 476; Antoni Segura, "Memòria i història de la transició," a *Memoria de la transició a Espanya i a Catalunya*, eds. Rafael Aracil i Antoni Segura (Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 2000), 51.

de competició.¹²⁶ Abans però, s'inclogué una reflexió vers la realitat d'una qüestió esportiva titllada de "reflex de l'estructura de classes on es reproduïen els conceptes de producció capitalista",¹²⁷ així com de "factor de sublimació, de repressió i de distracció dels impulsos de la persona",¹²⁸ i controlada per l'Estat. En aquest sentit, calia considerar l'esport com a un dret ciutadà que, des de les vessants educativa i recreativa, podia incidir en el benestar físic i psicològic de la ciutadania.¹²⁹

A grans trets, les conclusions apuntaven cap a un esport escolar gairebé "inexistente en nuestras escuelas",¹³⁰ amb una gran dificultat per a la consecució de professors d'educació física i, per tant, es convenia la necessitat d'intensificar en els centres educatius una educació física realitzada per especialistes. Quant a l'esport de caire social, s'explicitava la conveniència d'iniciar una campanya d'ambientació per donar a conèixer els beneficis de la seva pràctica i així sensibilitzar la ciutadania vers el moviment i l'aire lliure per al millorament de la seva salut.¹³¹ Des d'aquest punt de vista, la consecució d'instal·lacions esportives ajustades a les necessitat de cada barri o població es considerava bàsica per a la conscienciació entorn a la pràctica esportiva. Finalment, s'emfasitzava en el principi de llibertat associativa de les entitats exponents de l'esport de competició, que al seu torn s'agrupaven en federacions representatives de la realitat de cada modalitat esportiva.¹³²

¹²⁶ La clausura oficial del Congrés de Cultura Catalana, iniciat l'any 1975, fou el 8 de desembre de 1977.

¹²⁷ Congrés de Cultura Catalana, *Resolucions III* (Barcelona: Congrés de Cultura Catalana, 1978), 268.

¹²⁸ *Ibid.*, 267.

¹²⁹ *Ibid.*, 268 i 269.

¹³⁰ "El "Congrés de Cultura Catalana" y su posición ante el deporte," *El Mundo Deportivo*, 10 d'octubre de 1977, 44.

¹³¹ Congrés de Cultura Catalana, *Resolucions...*, 273.

¹³² *Ibid.*, 277.

Aquestes conclusions, si bé feien una valoració més crítica i ajustada de la realitat esportiva d'un país encara amb enormes mancances per aconseguir la consolidació d'un procés de massificació esportiva, combregaven amb el posicionament de les instàncies oficials. La necessitat de potenciar, tant des d'una vessant educativa com recreativa, l'extensió de la pràctica esportiva i de deixar de sobredimensionar l'esport professional –fins aleshores gairebé l'únic focus d'atenció de les polítiques públiques- eren postulats característics dels discursos de la major part dels agents esportius del país durant els primers anys de la transició democràtica.¹³³

Tot i el canvi de discurs de les diferents administracions entorn a aquesta matèria, l'immobilisme fou quelcom que caracteritzà aquest període de grans canvis a nivell polític però que no es reflectí en un tomb en les actuacions governamentals. Així fou com la inestabilitat política existent en el país i el buit en l'assumpció de responsabilitats en afers esportius animà a d'altres col·lectius a fer diverses propostes entorn a les directrius que havien de regir el desenvolupament de l'esport en els anys posteriors. Una d'aquestes fou la realitzada per 39 presidents de federacions esportives catalanes que acordaren tres mesures afavoridores de l'esport català: "contactar con el representante del presidente de la Generalitat de Catalunya, con el fin de colaborar en forma decidida en la organización del deporte en Catalunya",¹³⁴ la realització d'un estudi de la projecció i reestructuració de l'esport a Catalunya i assabentar Benito Castejón "de los deseos y propósitos de las Federaciones".¹³⁵

¹³³ En les resolucions de l'Àmbit d'Esport i Lleure del Congrés de Cultura Catalana s'explicitava la necessitat de "situar l'esport professional dins el marc que li correspon, destriant-lo amb el màxim d'exactitud de camp de la pràctica esportiva general, de l'esport dir amateur, per a protegir en primer lloc el ciutadà contra la manipulació de l'esport espectacle i de les figures esportives, per a protegir el propi treballador esportiu de l'explotació i la discriminació a què és sotmès, per a protegir finalment tot un poble que té dret a una pràctica esportiva i al qual ben sovint se li sostreuen uns diners que deriven cap a l'esport espectacle i cap a l'esport professional encobert". Vegeu *Ibid.*, 279.

¹³⁴ Comunicat Oficial que podeu trobar a "¿Hacia un "Consell dels Sports de Catalunya"?" *El Mundo Deportivo*, 23 de setembre de 1977, 24.

¹³⁵ *Ibid.*

A banda d'aquesta proposta procedent dels estaments federatius i que tenia com a comú denominador “el espíritu autonómico del deporte catalán tanto desde el punto de vista de organización interna y agonística, como del económico para su financiación”,¹³⁶ el Reagrupament del Futbol Català també mostrà la seva intenció d'impulsar “el deporte desde la base y democratizar las estructuras del fútbol en Cataluña”.¹³⁷ Aquesta plataforma, integrada per entrenadors i jugadors professionals –com Domingo Balmanya o Carles Rexach-, àrbitres i d'altres persones relacionades amb el món del futbol, alertava l'opinió pública del fet que el “cambio democrático conseguido en nuestro país, después de las elecciones, no ha tenido su correspondencia en el mundo del deporte”. D'aquesta situació se'n desprenia que l'esport català encara fos dirigit per persones escollides en “condiciones y circunstancias históricas ya superadas y que en la actualidad difícilmente pueden llevar a término la renovación y los nuevos planteamientos que requiere nuestro deporte”.¹³⁸ Quant a la temàtica futbolística, aquest manifest apostava per unes eleccions democràtiques en el futbol català per assolir la representativitat pertinent així com “la formación de una alternativa concreta de reestructuración del fútbol a nivel de Cataluña”.¹³⁹

A nivell estatal, també a les acaballes de 1977, destacà la celebració a Madrid de la I Asamblea General del Deporte organitzada en set ponències,¹⁴⁰ clausurada per Benito Castejón el 17 de desembre d'aquell mateix any. En aquesta trobada, impugnada per set partits polítics per manca de representativitat i manipulació interna,¹⁴¹ es concloué, entre

¹³⁶ Vegeu “¿Hacia un “Consell dels Sports de ...,”

¹³⁷ “El “Reagrupament del Futbol Català” presentará un proyecto a la “Generalitat,” *El Mundo Deportivo*, 12 d'octubre de 1977, 4.

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ Alfíl, “La Asamblea Nacional hacia un nuevo concepto de deporte,” *El Mundo Deportivo*, 16 de desembre de 1977, 3.

d'altres, la necessitat de comptar amb una llei de l'esport ajustada a les necessitats del moment o la regulació i ordenació de l'educació física en el sistema educatiu. També foren notables les aportacions pel que fa a la necessitat d'una contribució massiva de l'Estat al fenomen esportiu, ja que "la aportación no sólo debe ser moral y jurídica sino también económica",¹⁴² així com entorn al caràcter independent que havia de regir-lo o a la urgència de "instalaciones para el "deporte para todos", al que debe supeditarse el deporte espectáculo y el deporte de alto rendimiento".¹⁴³

En definitiva, les declaracions dels representats de l'esport estatal o el posicionament de moviments associatius com el veïnal o l'esportiu en l'Asamblea General del Deporte –a l'igual que el Congr s de Cultura Catalana-, evidenciaren una sèrie de mancances endèmiques de l'esport espanyol. Aquest, malgrat ubicar-se en un període de creixent democratització del país, certificava que els canvis en el seu tarannà tan sols s'havien produït en el terreny de l'oratori. Restava doncs passar al camp de les actuacions, és a dir que les instàncies governamentals prenguessin una major responsabilitat en l'afer esportiu, contribuint aix , al definitiu procés de massificació esportiva que fins aleshores havia corregut a càrrec, principalment, del moviment associatiu. En el bienni 1977-1978 es feu evident que "mientras verbalmente se apoya el deporte, se ve su necesidad, se quieren triunfos y un alto pabellón internacional en el ámbito deportivo, en la realidad prácticamente se reduce todo a una mera ayuda publicitaria con un "Haz deporte", pero...  d nde?,  con qui n?,  qui n me enseña?..."¹⁴⁴

¹⁴¹ Els partits polítics que no hi donaren suport foren el PCE, PSUC, PSOE, PSP, Partido Socialista de Aragón, PS Catalunya (Congr s) i PS Catalunya (Reagrupament). Vegeu Alfil, "Siete partidos políticos no aceptan las conclusiones," *El Mundo Deportivo*, 18 de desembre de 1977, 14. També d'altres col·lectius com els alumnes de l'Institut Nacional d'Educació Física de Madrid es mostraren reticents amb el funcionament de l'Asamblea, fins al punt que "enfadados porque no se había solicitado su punto de vista, abandonaron la reunión". Vegeu J. J. Castillo, "Deporte conflictivo," *El Mundo Deportivo*, 17 de desembre de 1977, 19.

¹⁴² " "Esto es una apertura al futuro del deporte", " *El Mundo Deportivo*, 18 de desembre de 1977, 14.

¹⁴³ Alfil, "Con el pleno termina la I Asamblea del Deporte," *El Mundo Deportivo*, 17 de desembre de 1977, 20.

Les darreries de 1978, concretament el 31 d'octubre i el 6 de desembre, també foren clau i polèmiques per a la qüestió política. Fou en ambdues dates quan, després de diverses etapes d'elaboració del text constitucional – no absents d'entrebancs- s'aprovà en el Congrés dels Diputats i fou sotmès en referèndum entre la ciutadania, amb un 87,9 % dels vots afirmatius.¹⁴⁵ Tot i que el govern d'Adolfo Suárez encapçalà d'altres decisions polítiques com els Pactes de la Moncloa per fer front a la crisi econòmica o la reforma fiscal de 1978,¹⁴⁶ l'elaboració de la Constitució fou l'eix fonamental de la primera legislació democràtica. El sufragi d'aquest text fonamentat en cinc principis com l'Estat democràtic, l'Estat de dret, l'Estat social, la monarquia parlamentària i l'Estat autonòmic –aquest darrer el més polèmic-, coincidint amb l'aprovació de l'avantprojecte d'Estatut d'Autonomia al Parlament de Catalunya el 29 de desembre de 1978, conduí a la generalització del procés autonòmic, iniciant-se l'anomenat “café para todos” que pretenia diluir el fet diferencial català, basc i gallec.

A les continuades crítiques que rebé el govern espanyol per la seva discutible implicació envers l'esport, fins al punt de considerar-lo “sin género alguno de duda la auténtica cenicienta de la democracia”,¹⁴⁷ s'hi afegia un text constitucional en el qual “no se reconoce para nada la actividad deportiva como uno de los derechos del ciudadano de este país”,¹⁴⁸ o el que és el mateix, “la palabra deporte no ha aparecido ni por equivocación

¹⁴⁴ Jaume Massó, “I.N.E.F., en paro, requiere urgente solución,” *Dicen...*, 2 d'abril de 1977, 13.

¹⁴⁵ Antoni Segura, “Memòria i història...”, 47.

¹⁴⁶ Producte de la crisi del petroli de 1973 la inflació i la desocupació van anar creixent any rera any. Els Pactes de la Moncloa foren la mesura de consens polític endegada pel govern després de les eleccions de 1977 per fer front a aquesta situació. Vegeu Jesús Mestre, dir., *Atles de la transició. Espanya de la dictadura a la democràcia...*, 34.

¹⁴⁷ Entre 1976 i 1979 havien augmentat en un 30 % quan els pressupostos de l'Estat ho havien fet en un 200 %. Vegeu “En España, el deporte ya no cuenta,” *Don Balón* 159, 24 d'octubre de 1978, 10.

¹⁴⁸ *Ibid.*, 11.

durante los debates constitucionales”.¹⁴⁹ Una publicació com *Don Balón* es manifestava en contra de la Constitució com a senyal de protesta, com a un “no” a Congreso y Senado, un “no” al Gobierno y un “no” a la situación actual de la que en un futuro no muy lejano habrá que pedir cuentas a los actuales gobernantes”.¹⁵⁰

La posició d'aquesta publicació no era sustentada per tothom. Ja s'ha vist anteriorment com els diferents representants de forces polítiques que es presentaven a les eleccions legislatives de 1979 defensaven la dimensió que havia adquirit l'esport en l'articulat del text constitucional. Concretament, com se sap, fou l'article 43.3 de la Carta Magna el que recollí que “los poderes públicos fomentarán la educación sanitaria, la educación física y el deporte. Asimismo facilitarán la utilización adecuada del ocio”.¹⁵¹ Sens dubte, l'enorme sensibilitat existent en aquest període respecte a les necessitats de la població, així com el creixent protagonisme de l'esport en la seva quotidianitat, n'afavorí la seva inclusió definitiva en l'articulat d'aquest text.

Tot i que la situació de l'esport millorà a mida que la democràcia s'anà consolidant –això sí, en menor mesura del que s'esperava-, la sensació de bona part de la ciutadania apuntava que aquest fenomen es trobava en plena involució. Sens dubte, la crisi econòmica del país així com les prioritats polítiques dels governants –allunyades de l'esport- ajudaren a la impressió que se “quiere capar al deporte español”.¹⁵² Segons alguns, fins i tot durant la dictadura la situació era millor ja que “quizá se conseguía algún presupuesto adicional gracias a algún amiguete metido por los ministerios o en la D. N. D. Ahora, ni eso”.¹⁵³

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ Ibid., 12.

¹⁵¹ Luís Martín, ed., *Constitución Española* (Pamplona: Aranzadi Editorial, 1996), 107.

¹⁵² “La cruda realidad de nuestro deporte,” *Don Balón* 160, 31 d'octubre de 1978, 10.

¹⁵³ Ibid., 12.

Tanmateix, malgrat les conseqüències de la crisi econòmica que sacsejà l'Estat, les actuacions que s'anaren realitzant a la ciutat de Barcelona, juntament amb el canvi en els discursos dels poders públics i de l'associacionisme vers l'esport materialitzats en els diferents manifestos ja esmentats, possibilitaren una conjuminació adient per a què l'accés definitiu i massiu a la pràctica esportiva es veiés enormement impulsat a partir d'aleshores.

Part II

CAPÍTOL 3:

L'ASSOCIACIONISME ESPORTIU: LA CONSTATACIÓ D'UN PROCÉS DE MASSIFICACIÓ ESPORTIVA EN UN CONTEXT DE CRISI SOCIOECONÒMICA

La reestructuració de les instàncies governamentals estatals materialitzada en el transcurs del període comprès entre 1977 i els primers mesos de 1979, suposà l'endegament d'un procés democratitzador de l'esport estatal, afavoridor del seu progressiu desenvolupament. Tot i així, tal i com s'ha vist en el capítol anterior, aquest procés es traduí, si més no a ulls de bona part de la ciutadania, en una situació d'instabilitat i de passivitat de les diferents administracions, incrementada per les conseqüències de la crisi econòmica internacional que sacsejà el país.

La fermesa i l'empenta de l'associacionisme esportiu barceloní permeté durant aquest període, a l'igual que durant la dictadura, el manteniment d'unes certes condicions per a la pràctica esportiva. Tot i les seqüeles del daltabaix econòmic, aquestes entitats esportives encapçalaren una transformació del fenomen esportiu en consonància amb el procés de modernització de la societat, consubstancial a la recuperació de la llibertat i la democràcia.

1 La lluita per unes instal·lacions esportives adients: de la supervivència a l'expansió associativa

Com s'ha vist anteriorment, durant en el bienni 1977-1978 els discursos entorn a l'esport s'aproparen a la concepció d'esport per a tothom,¹ per tal d'afavorir una pràctica esportiva que aconseguís la màxima participació de la ciutadania.

En certa mesura, aquest plantejament significava un gran avenç que permetia un marc idoni per a què s'endegués una autèntica política esportiva ajustada a les necessitats de la població. Tot i així, s'evidenciaren certs buits decisoris que enterboliren la reestructuració de l'esport estatal, generalitzant-se la sensació que aquest fenomen restava al marge del procés democratitzador endegat per les estructures polítiques estatals. Segons alguns, com el president del CA Iberia, tot i què l'esport "ha dejado de ser un arma en manos de los políticos de los últimos cuarenta años [...] todavía no ha dado un cambio importante", fins al punt que considerava una modalitat esportiva com el futbol "lo más retrógrado y bunkerizado que queda en nuestro país".²

Tot i així, la reforma dels estatuts o els processos electorals viscuts durant aquest període a moltes de les entitats esportives de la ciutat afavoriren la participació del teixit associatiu i denotaren com el procés de democratització anà impregnant la realitat esportiva de la ciutat. Aquest fet es constatà en el Club Natació Barcelona quan, amb la victòria de Leandro Ribera en els comicis de l'entitat, inicià "la máxima democratización de las estructuras

¹ En referència a l'esport per a tothom, "és obvi que l'arribada de la democràcia, a finals dels anys setanta, afavorí la introducció i l'adaptació a casa nostra d'aquests idearis". Conrad Vilanou, *L'esport a Sants-Montjuïc. Una visió històrica (1883-1994)* (Barcelona: Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, 1994), 65.

² Entrevista al president del C. A. Iberia, Antonio Puyol, a J. M. Campos, "Antonio Puyol. El presidente comunista del Iberia," *Dicen...*, 25 de gener de 1978, 8.

internas, con objetivo de ir a una renovación de los planteamientos que aconsejen las circunstancias".³

El limitat esperit emprenedor dels poders públics en matèria esportiva, característic dels primers anys de desplegament de la democràcia, facilità que el principal protagonisme esportiu seguís essent de l'associacionisme esportiu. Aquestes entitats hagueren de fer front a una crisi econòmica que les afectà negativament, tant per la pròpia situació financera com per la situació travessada per les mateixes administracions –fet que limità els ajuts i aportacions que en aquest terreny es feren.

Davant d'aquesta situació, el progressiu interès i incorporació de la ciutadania a la pràctica esportiva es presentava com a una realitat ambivalent. Si bé podia ser una possibilitat de superar la crisi econòmica, al mateix temps suposava haver de fer front a unes preferències dels usuaris cada cop més heterogènies mitjançant la diversificació d'activitats i l'oferiment d'un servei de qualitat, quelcom difícil en un context de crisi econòmica internacional. Les estratègies de l'associacionisme esportiu barceloní davant d'aquesta conjuntura foren múltiples.

Tot i què en línies generals durant la transició hi hagué un gradual augment del nombre d'associats a les entitats esportives de la ciutat, algunes, com el recentment creat Club Natació Sant Andreu (1971), n'evidenciaren un descens important durant el bienni 1977-1978. La junta directiva d'aquesta entitat ho atribuï a "la forta crisi econòmica que està travessant el país i la manca d'atractius que fins al moment s'havia ofert als associats".⁴ L'opció de construir un gimnàs i un local social i augmentar la dotació de personal resultà efectiva, ja que permeté una recuperació del teixit associatiu de l'entitat.

³ J. M. Miedes, "Leandro Ribera, al frente del CNB," *El Mundo Deportivo*, 28 de gener de 1978, 21.

⁴ Club Natació Sant Andreu, *1971-1996. 25 Anys d'història del Club Natació Sant Andreu* (Barcelona: Club Natació Sant Andreu, 1996), 57.

Si per una banda calia cercar nous al·licients mitjançant la diversificació de les activitats ofertes o l'augment de la qualitat en el servei, per l'altra les entitats esportives hagueren de fer front a la crisi econòmica per mitjà de l'assumpció de mesures pal·liatives dels seus efectes. En alguns casos entre els quals hi hagué el del Club Natació Atlètic-Barceloneta, la reducció de les despeses de les entitats es féu efectiva mitjançant el control estricte de la seva economia, l'augment de les quotes dels associats o la supressió de la publicació del butlletí social.⁵ En d'altres, la solució econòmica arribà de la mà de la venda d'instal·lacions propietat de l'entitat, com succeí en el Club Tennis Barcino amb un xalet a la localitat de la Molina a començaments de 1979, que permeté "fer una sèrie d'obres imprescindibles: tres pistes de tennis, el pavelló poliesportiu i les dues pistes d'esquaix".⁶

No obstant, l'assumpció de mesures restrictives des de la vessant econòmica tingué una lectura negativa. Les reduccions, tal i com succeí en el Club Natació Poble Nou, podien comprometre la captació de "la juventud pueblonovense, así como ofrecerle algo al socio, con objeto de tenerlo satisfecho",⁷ i la consecució d'una certa fidelitat d'aquests que atenués el dèficit assenyalat.

Una altra mesura plantejada per moltes entitats fou la petició d'ajut a les diferents administracions. Aquesta circumstància, evidenciada en l'augment de les sol·licituds que reberen tant l'Ajuntament de Barcelona com la Diputació Provincial de Barcelona,⁸ es plantejà arriscada i no convidava massa a l'optimisme donada la reestructuració que igualment patiren les instàncies governamentals i els efectes de l'aguda crisi econòmica existent.

⁵ Joan Antoni Sierra, *90 anys d'història del Club Natació Atlètic-Barceloneta (1913-2003)* (Barcelona: Club Natació Barceloneta, 2003), 207.

⁶ Club Tennis Barcino, *La nostra història. 1928 / 2003* (Barcelona: Club Tennis Barcino, 2003), 72.

⁷ Entrevista al president del Club Natació Poble Nou, Ernesto Santolalla, a Antonio Villar, "Nuevo Presidente para el Poble Nou," *Dicen...*, 9 de març de 1977, 16.

⁸ Les peticions es destinaven a la construcció i manteniment d'instal·lacions esportives, a la contractació de monitors, a l'adquisició de material esportiu o a la concessió de trofeus.

Sovint, el consistori tan sols podia oferir bones paraules i alenar els diferents projectes, ja que el “déficit económico del Ayuntamiento y otras necesidades más urgentes hayan impedido la tan anhelada ayuda”.⁹

L'associacionisme esportiu barceloní, conscient de la necessitat de disposar d'instal·lacions idònies “al objeto de terminar con la marcha [en el cas del Club Natació Poble Nou] de nuestros nadadores y waterpolistas a otros clubs”,¹⁰ situà aquesta voluntat com a prioritària. La solució a la gens esperonadora situació producte de què les “instalaciones de la calle Llull-Espronceda están en trance casi ruinoso; el club con un déficit económico y la actividad deportiva en sus horas más bajas”,¹¹ passava pels ajuts de l'Ajuntament i de la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes. Aquests havien de possibilitar “el poner al días las instalaciones de la calle Llull-Espronceda” i, posteriorment, “superar el déficit económico e inmediatamente conseguir que todos los escolares de la barriada pasen por la piscina y aprendan a nadar”.¹² L'intent de millora, adequació i diversificació dels serveis de les diferents entitats es convertí en una constant i en una de les característiques principals d'aquests primers anys post-dictatorials. En el cas del mateix Club Natació Poble Nou, aquest fet passà per la construcció d'un gimnàs, d'una pista poliesportiva i d'un frontó,¹³ així com per la realització de millores en la piscina.

Un altre cas concret relacionat amb la necessitat d'ajustar-se als requeriments del període recentment encetat, fou el Club Esportiu Laietà. En paral·lel al desenvolupament de la transició democràtica, aquest es plantejà

⁹ Entrevista a Joan Ballart, president del Club Natació Montjuïc, a A. V., “En Cataluña siempre han existido hombres de gran valía en el terreno deportivo,” *Dicen...*, 16 de febrer de 1978, 16.

¹⁰ V. Esquiroz, “Profunda renovación en el C. N. Pueblo Nuevo,” *El Mundo Deportivo*, 8 de desembre de 1977, 27.

¹¹ Vicente Esquiroz, “Natación. El C.N. Pueblo Nuevo, estrena presidente,” *El Mundo Deportivo*, 2 de març de 1977, 27.

¹² *Ibid.*

¹³ V. Esquiroz, “Profunda renovación ...,”

“configurar un nou Club més obert, més d’acord amb els temps que s’anunciaven, i que havia de donar cabuda a un nou tipus de soci, més jove i més actiu”.¹⁴ L’aprovació d’uns nous estatuts –el 26 de gener de 1978-, la redacció d’un reglament de règim interior i l’adquisició d’uns terrenys – propietat del RC de Polo- per a la pràctica del tennis, foren les primeres mesures d’aquesta entitat d’acord amb el “nou aire que exigia la transició democràtica del moment”.¹⁵ Ben aviat, tant pel que fa al tennis –activitat principal de l’entitat- o al bàsquet i a l’hoquei –els altres esports que s’hi practicaven- s’aprecià “una participació més gran, sobretot de gent jove”,¹⁶ un nou i inequívoc signe de la diversificació de la realitat esportiva barcelonina.

Precisament, d’entre la manca d’instal·lacions adients per a la pràctica de les diferents modalitats esportives, les corresponents a la pràctica del tennis foren un dels exemples més flagrants del caràcter privatiu d’algunes d’aquestes. La impossibilitat de la pràctica del tennis per a la gran majoria de la població es devia tant a la manca d’instal·lacions municipals –una constant en gairebé totes les modalitats esportives- com per l’exclusivitat que suposava poder accedir a les quotes d’entrada dels clubs de tennis barcelonins, que oscil·laven entre les 50.000 i les 220.000 pessetes.

¹⁴ C. E. Laietà, *75 anys donant joc* (Barcelona: C. E. Laietà, 1997), 33.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

Taula 3.1: Quota d'entrada a diferents clubs de tennis de Barcelona

<i>Club de tennis</i>	<i>Quota d'entrada</i>
Barcelona	220.000 pessetes
La Salut	200.000
Turó	120.000
Barcino	100.000
Hispano Francès	85.000
Pedralbes	85.000
Pompeya	50.000
Horta	50.000

Font: Jaume Massó, "Tenis: no se cuenta con los pobres (1)," *Dicen...*, 2 de novembre de 1977, 22.

Precisament, la captació de socis era una de les inquietuds més fermes de les entitats esportives de la ciutat, mesura amb la qual es plantejava una reducció del dèficit econòmic característic del moment. El Gràcia, club format el 1905 i que a mitjans de 1977 tan sols comptava amb 30 associats, endegà "una campaña de captación de socios, verdadera "alma mater" de toda entidad",¹⁷ i les gestions per la millora dels horaris de joc dels seus partits – fins aleshores al camp del Baronense i de 14 a 16 hores. Amb aquesta darrera mesura "la asistencia de simpatizantes podría aumentar considerablemente".¹⁸ A l'hora d'aconseguir incrementar el nombre d'abonats, una de les estratègies triades per algunes entitats, entre les quals figuraven el Club Natació Atlètic-Barceloneta i l'Escacs Comtal Club,¹⁹ fou l'anunci a la premsa esportiva de la possibilitat de no pagar la quota d'entrada si hom s'inscrivía en un mes determinat.

La situació s'agreujava en aquelles modalitats esportives encara més minoritàries, com la representada pel club de bàsquet femení Picadero –

¹⁷ Miguel Sanuy, "El Gracia: Un histórico que pide y merece ayuda," *El Mundo Deportivo*, 30 de juny de 1977, 12.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ En relació a l'anunci del Club Natació Atlètic-Barceloneta vegeu les edicions de *El Mundo Deportivo* corresponents al 28 de gener de 1978, 21 i al 9 de desembre de 1978, 5. Pel que fa al corresponent a l'Escacs Comtal Club podeu consultar l'edició de *El Mundo Deportivo* del 6 de novembre de 1978, 39.

anteriorment conegut com a Evax. En plena pretemporada 1978-1979, la delegada de l'equip –Núria Argüelles- argüia la necessitat de dur a terme una campanya de consecució d'associats. Només així podia aconseguir-se el pressupost de sis-centes mil pessetes anyals, ja que l'entitat no rebia cap mena de recolzament –tampoc federatiu- ni patrocini. La mostra que la vida associativa de les entitats esportives barcelonines es ressentí de la involució econòmica estatal, es refermà també en aquelles entitats integrades per diverses seccions esportives. El Club Natació Barcelona féu una important retallada pressupostària en la secció d'atletisme en forma de supressió d'ajudes a atletes i de disminució del servei d'entrenador, en consonància amb la política d'austeritat amb què l'entitat volia fer front a l'any 1978.²⁰

Davant d'aquesta situació, les entitats esportives de la ciutat, impregnades d'un caràcter autosuficient arran de l'immobilisme governamental existent, feren mans i mànigues per afrontar la difícil situació travessada i prosseguir amb la seva tasca esportiva. El Deporte Ciclista Barcelona, entitat que celebrà les seves bodes d'or l'any 1979, disposava durant aquest període d'una intensa vida associativa que tenia com a eix l'organització de les prestigioses Setmana Catalana i Escalada a Montjuïc. Ambdós esdeveniments, cabdals en el calendari esportiu de la ciutat, suposaven un cost de més de deu milions de pessetes a les que calia afegir cinc milions més derivats del cost dels equips ciclistes de l'entitat. El president, Joaquim Sabaté, de manera resignada esmentava que “nuestra supervivencia, como la de la mayoría de las entidades, es la lotería”, de la qual se'n responsabilitzaven “desde el presidente al último vocal”.²¹ La realitat d'aquesta entitat era força feixuga si atenem a què con “esas seiscientas mil pesetas anuales de ingresos [procedents de la loteria] nos gastamos más de quince millones anuales”,²² fins al punt que Sabaté afirmava que “lo que hacen los clubs ciclistas en este país, es un milagro constante”.²³

²⁰ “El C. N. Barcelona cambiará rotundamente su política atlética,” *El Mundo Deportivo*, 9 de novembre de 1977, 28.

²¹ Antonio Vallugera, “D. C. Barcelona: bodas de oro pedaleando,” *Dicen...*, 28 de desembre de 1978, 10.

D'altres entitats esportives barcelonines tradicionalment més elitistes com el Reial Club Marítim de Barcelona, tampoc quedaren excloses de la conjuntura negativa existent. En el cas d'aquesta, la desavinença de parers entorn a què calia fer per resoldre la difícil situació travessada, provocà la dimissió de la junta directiva encapçalada per Gustau Perry. Davant d'aquesta situació el Reial Club Marítim es veié immers en una "etapa de provisionalitat gens beneficiosa pel Club a causa de no presentar-se cap candidatura a l'elecció",²⁴ fins que Antoni Graells decidí encapçalar una nova junta, escollida el 21 de juliol de 1978. Un cas similar fou el succeït al CE Júpiter, quan, arran d'arrossegar un dèficit econòmic d'un milió quatre-centes mil pessetes, el juny de 1978 veié com Juan Redondo i la seva junta directiva dimitien. Prèviament, l'entitat cercà pal·liar el desavenç econòmic – que un any abans era de prop de set-centes mil pessetes- per mitjà d'un augment de la quota d'abonament, de 1.500 a 1.800 pessetes.²⁵ La mesura però, no solucionà les dificultats que en aquest terreny tenia l'entitat i que en gran mesura eren conseqüència del seu descens a la tercera divisió de futbol. L'increment en aquestes quantitats fou una de les accions més comunes a l'hora d'intentar minorar els problemes econòmics. Sense anar més lluny, el CD Europa de cara a la temporada 1977-1978 dictà un augment d'un 25 % en les quotes d'associat,²⁶ contribuint-se així a seguir tenint un pressupost competitiu –concretament de vuit milions de pessetes- que permetés tenir opcions d'aconseguir els esperats resultats esportius.

Ara bé, si una entitat pot considerar-se capdal pel que fa a les seqüeles de la crisi econòmica, aquesta fou el Club Esportiu Sant Andreu, que inicià l'any 1977 amb un "clima optimista que reina actualment en el club" i amb "la

²² Ibid.

²³ Ibid.

²⁴ Rafael Sardà, *80 anys d'esport a la mar. Reial Club Marítim de Barcelona* (Barcelona: Reial Club Marítim de Barcelona, 1982), 84.

²⁶ J. M. S., "Ocho millones, presupuesto para la próxima temporada," *El Mundo Deportivo*, 8 de juny de 1977, 34.

suficiente ambición como para llevar a feliz término cualquier oportunidad que se tercié”.²⁷ Ara bé, tot i aquest entusiasme l’entitat començà “una intensa campaña para la captación de nuevos socios” per millorar el seu estat econòmic.²⁸ L’evidència que la situació del CE Sant Andreu no era la desitjada vingué de la mà de la dimissió de Narciso Busquets com a president de l’entitat i de les actuacions del seu successor, Félix Romero. Una de les més controvertides, però alhora reeixides accions d’aquest darrer, fou l’establiment de contacte amb Salvador Dalí per tal que l’il·lustre pintor realitzés un quadre de 90 per 70 centímetres per a l’entitat, valorat en quatre milions de pessetes.²⁹ El ressò mediàtic d’aquesta iniciativa fou tal que fins i tot a mitjans de desembre de 1977 aparegué la notícia que Félix Romero estava escrivint un llibre –titulat *Cómo conseguí un cuadro de Dalí*– amb l’objectiu de “dar a conocer a los seguidores andresenses las peripecias y trámites que tuvo que seguir para conseguir la donación del cuadro del pintor Dalí”.³⁰

La finalitat d’aquesta obra, titulada *Gol*, era ésser subhastada i així contribuir a la disminució del dèficit de l’entitat. Ara bé, la demanda judicial que interposaren els jugadors Martín Filosía, Curta, Paquito i Vallejo pels pagaments pendents d’aquesta que ascendien a més d’un milió set-centes mil pessetes, comportà l’embargament preventiu del quadre. En el transcurs del desenllaç d’aquest afer, els jugadors de l’entitat feren una nota oficial informant de la “delicada situación de la plantilla y de las condiciones en que han de prestar sus servicios al club”,³¹ així com que d’ençà del

²⁷ Moreno de las H., “El San Andrés prepara una ofensiva para la captación de socios,” *El Mundo Deportivo*, 14 de gener de 1977, 12.

²⁸ Ibid.

²⁹ Vegeu detalls d’aquest primer contacte entre Romero i Dalí a R. Maxenchs, “Dalí El Divino,” *El Mundo Deportivo*, 12 d’octubre de 1977, 2-4. Una fotografia d’aquesta trobada i el titular “El genial Dalí, hizo entrega de su obra "Gol" que será subastada en beneficio del CD San Andrés” constituïren la portada de l’edició del 12 d’octubre de 1977 del diari *Dicen...*

³⁰ A. Lázaro R., “El presidente del San Andrés está escribiendo un libro,” *El Mundo Deportivo*, 14 de desembre de 1977, 7.

començament de la temporada no havien cobrat cap de les corresponents fitxes.

No fou fins al mes de setembre de 1978 que se solucionà l'afer del quadre *Gol*. Després de dues subhastes desertes i just abans d'una tercera, el ja ex-president de l'entitat Félix Romero, juntament amb diversos directius, feren lliurament a la Magistratura d'un taló amb la quantitat que calia abonar als quatre jugadors abans esmentats. Acte seguit, es procedí a l'aixecament de l'embargament del quadre. Finalment, l'obra de Dalí es va vendre per quatre milions dues-centes cinquanta mil pessetes, quantitat que havia de servir, entre d'altres, per pagar les fitxes pendents dels jugadors corresponents a la temporada 1977-1978, però que no apaivagà totalment la crisi econòmica que havia comportat les dimissions de Félix Romero i del seu successor, Luís Camilleri. Aquest darrer acceptà presidir l'entitat quan, a les darreries de juny de 1978, tenia un deute de 23.729.289 milions de pessetes –xifra que el mes de febrer de 1979 ja superava els quaranta milions de pessetes.³² Després de nombrosos problemes per constituir una junta directiva que se'n fes responsable, Francisco Aresté com a president i Juan Coma com a vice-president primer, accediren a encapçalar aquesta entitat.

A banda però de les majors o menors repercussions de la delicada situació de l'economia estatal, si quelcom es denotà com a transcendental per garantir el bon funcionament i situació d'una entitat esportiva fou la tinença d'unes instal·lacions esportives adients per satisfer les necessitats dels abonats i del veïnatge. Una ciutat amb una destacada mancança, gairebé endèmica, d'emplaçaments on practicar esport, veié com durant aquest primer transcórrer de transició democràtica seguia depenent en excés de les possibilitats d'un associacionisme que distava molt de trobar-se en el millor moment per afavorir un òptim teixit d'equipaments esportius. Com s'ha vist

³¹ Josep M^a. Serra, "La plantilla andresense expone su situación en una nota," *El Mundo Deportivo*, 4 de març de 1978, 11. En l'annex 1 d'aquest capítol podeu consultar l'esmentada nota informativa.

³² Ernesto Albert, "Asamblea en el Sant Andreu. Luís Camilleri, presidente electo," *Dicen...*, 1 de juliol de 1978, 11.

anteriorment, les diferents administracions, si bé milloraren el seu posicionament vers la promoció de l'esport, seguiren essent criticades per la seva poca implicació i per les polèmiques decisions preses. La crítica positura dels moviments associatius veïnals i esportius entorn a les polítiques esportives desenvolupades fou un clar reflex de la dinàmica que caracteritzà el període comprès entre 1977 i els primers mesos de 1979.

Tornant però a la situació de les entitats esportives de la ciutat, val a dir que el creixent interès que despertava la pràctica esportiva entre la ciutadania contribuï a evidenciar una problemàtica, la mancança d'instal·lacions esportives, que a voltes es plantejava com a irresoluble. Algunes entitats com el Club Natació Catalunya, que durant aquest període encara gaudiren d'una situació econòmica prou positiva, davant de l'evidència que "les instal·lacions de què disposem actualment, són insuficients a tot ser-ho, tant pel nombre d'associats que ha d'acollir, com per l'increment de les necessitats esportives del Club, i no cal dir-ho, les necessitats de la barriada",³³ iniciaren les gestions pertinents amb l'Ajuntament. La seva voluntat era endegar "el estudio del aprovechamiento de los espacios libres que circundan las instalaciones "Pablo Negre"". ³⁴ En aquests casos les inquietuds de diverses juntes directives anaren encaminades a la construcció, com en el cas del Club Natació Barcelona l'any 1978, "de un polideportivo y piscina de cincuenta metros, instalaciones que nos son muy necesarias",³⁵ per fer front a les peticions que cada cop sovintejaven més durant aquest període.

D'altres institucions en una situació força més desavantatjosa veien perillar el seu futur, arrel del canvi de propietaris de les instal·lacions que usufructuaven. Aquest fou el cas d'aquelles entitats que disposaven, pagant

³³ "Editorial," *Catalunya Club. Butlletí Informatiu del Club Natació Catalunya* 1, desembre de 1977.

³⁴ V. E., "Nueva singladura para el histórico C.N. Cataluña," *El Mundo Deportivo*, 26 de febrer de 1977, 27.

³⁵ Entrevista a Leandro Ribera, president del Club Natació Barcelona, a Antonio Villar, "C. N. Barcelona: decano de la natación española," *Dicen...*, 17 de maig de 1978, 16.

mensualment un lloguer a la federació corresponent, d'instal·lacions propietat del Frente de Juventudes. Amb la desaparició d'aquesta reminiscència franquista, les instal·lacions tornaren als seus antics propietaris, fet que féu perillar la seva catalogació com a zona d'equipaments. En el cas del Futbol Club Martinenc, entitat que desenvolupava la seva tasca al barri del Guinardó, s'hagué d'intercedir – conjuntament amb la inestimable col·laboració del moviment veïnal – per tal que l'Ajuntament adquirís aquells terrenys. Aquesta gestió no fou massa ràpida, amb la qual cosa “una zona de equipamientos, por estos tejemanejes burocráticos, la están destrozando la muchachada –y los que no son tan chicos- que saltan por los muros, o entran por la zona del albergue, y sin vigilancia alguna arrancan y rompen lo que les viene en gana”.³⁶

Una nova i interessant iniciativa que en aquest sentit tingué lloc a les darreries de 1977, fou la reivindicació conjunta de nombrosos clubs esportius amb seu al districte IX –corresponent a Sant Andreu de Palomar- que acordaren “hacer dentro de lo que cabe causa común”.³⁷ El representant d'aquest col·lectiu, Félix Romero –president del CE Sant Andreu- s'entrevistà amb Pío Cabanillas, aleshores ministre de cultura i benestar, per tal de manifestar-li la situació en què es trobava un districte amb “cuatrocientas setenta y cinco mil personas censadas i ni un solo pabellón cubierto”,³⁸ exceptuant el del Sant Andreu que el mateix Romero titllava de “corral de vacas”.³⁹ A més de criticar també unes instal·lacions com les del carrer de Pare Manyanet “que las pagamos entre todos y se valen de ellas dos o tres empresas”, Romero exigia una proporcionalitat de les actuacions en matèria

³⁶ José Prats, “Al Martinenc le cierran las puertas,” *Dicen...*, 10 de juliol de 1978, 8.

³⁷ Entre d'altres, aquestes entitats eren “Roquetas, Montañesa, Turó de la Peira, Guineueta, Buen Pastor, Cerro, Meridiana Torre Baró, Sant Andreu, Sagrerense, Atlético Buen Pastor, Montañés...” Vegeu Ernest Albert, “Félix Romero se entrevista con Pío Cabanillas,” *Dicen...*, 7 de desembre de 1977, 13.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ Entorn a aquesta instal·lació Romero esmentava que “se construyó de prisa y corriendo, se dejó para el año siguiente el hacer las gradas. Han pasado cuatro o cinco y las gradas están sin hacer. Tres años han transcurrido desde que en el festival con los payasos de la tele, nevó y empezó a caer el agua a cántaros en el interior del pabellón. Pues nada se ha hecho y amenaza ruina una construcción tal reciente”. *Ibid.*

esportiva d'acord amb els diners recaptats procedents de les travesses. Aquest càlcul situava, anyalment, en "80.000.000 [milions de pessetes] que deberían repercutirnos en forma de ayudas: instalaciones o lo que sea".⁴⁰ Una reivindicació similar fou la mantinguda per l'Agrupación Socio-Deportiva del Distrito V sota el lema "Por un barrio deportivo y una juventud mejor", com a conseqüència del "abandono cultural y deportivo" que patien. El comunicat finalitzava postulant que "lucharemos todos por unas instalaciones deportivas a la altura de nuestras necesidades".⁴¹

Així doncs, a l'accentuada manca d'instal·lacions esportives, com a una de les principals causants de la inestabilitat característica d'aquest període, calia afegir-hi l'estat de moltes d'aquestes, allunyat de ser el desitjat per a una pràctica esportiva de qualitat. José Prats, periodista de *Dicen...*, observava la situació en què es trobava un camp de futbol, de la UD Poble Sec, "prácticamente incrustado en la montaña" i que havia "sufrido en un par de ocasiones los efectos de los corrimientos de tierra, que han llegado a arrasar, en la última ocasión, parte de las gradas, llegando las piedras hasta mitad de campo".⁴² Aquest fet, que obligà l'entitat a jugar al camp de l'Iberia durant la temporada 1971-72, donava detall de la perillosa situació en què es trobava aquesta instal·lació, malgrat els ajuts i les bones paraules que des de l'administració poguessin arribar. La necessitat de millorar la realitat econòmica i social d'entitats com aquesta obligava a plantejar-se projectes, sovint massa ambiciosos, per a què "al margen de la actividad futbolística en el club se fomente una actividad social",⁴³ gràcies a la construcció d'una piscina olímpica que permetés esmenar l'economia de l'entitat i el limitat nombre de socis existent –l'any 1978 proper als 900.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ "El Distrito V pide soluciones," *El Mundo Deportivo*, 16 de juliol de 1978, 32.

⁴² José Prats, "Hoy se celebran las bodas de oro del UD Poble Sec," *Dicen...*, 25 de maig de 1978, 9.

⁴³ Declaracions d'un dels directius de la UD Poble Sec a Ibid.

El contrast en la situació de les entitats esportives barcelonines en funció de la disposició o no d'unes instal·lacions esportives adients per a la pràctica esportiva dels abonats, referma l'estret lligam existent entre la vitalitat de l'associacionisme esportiu i aquesta conveniència. Un dels tràngols més feixucs que en aquest sentit sacsejà una entitat de la ciutat, fou el viscut pel Club Esportiu Mediterrani. Aquesta entitat, tal i com s'ha vist anteriorment, es veié obligada a renunciar a la piscina del carrer de Galileu i a prendre possessió d'unes instal·lacions situades al carrer de Regent Mendieta. En el moment d'aquesta adquisició, a les acaballes de 1976, en no disposar-se de cap piscina, tan sols uns 750 associats recolzaren l'entitat, fet que féu minvar notablement l'activitat esportiva –a tall d'exemple, la secció de natació tan sols disposava de 35 nedadors l'any 1977.⁴⁴ Progressivament, de la mà de la inauguració del primer local social propi, de l'aparició d'algunes seccions com la d'escafandrisme i sobretot de l'avenç en les obres de construcció de les noves instal·lacions –amb un cost previst de 85 milions de pessetes-, la realitat esportiva del club es revitalitzà. Tant fou així que el nombre d'associats a l'entitat passà d'ésser de 1.056, el mes de gener de 1979, a 1.560 el darrer mes d'aquell any, dos mesos després de la inauguració del nou complex esportiu del CE Mediterrani –20 d'octubre de 1979.⁴⁵ Se'ns dubte, la iniciativa d'aquesta entitat, tot i que forçada per les condicions en què es trobà, era digne d'elogi “en tiempos de crisis económica y desamparo deportivo por parte de la Administración” i es considerava una “bocanada de aire fresco, optimista y purificador [...] que constataba que el deporte no muere en Catalunya aunque las circunstancias estén en contra –esperemos que momentáneamente- de su auténtico espíritu”.⁴⁶

Era el mateix president d'aquesta entitat, Antonio Messegué, que catalogava la condició de l'esport com de “periodo de transición, cuyos efectos se dejan

⁴⁴ Joan Martí, *Més de mig segle. Història del Club Esportiu Mediterrani de 1931 a 1987* (Barcelona: Club Esportiu Mediterrani, 2002), 154.

⁴⁵ *Ibid*, 168 i 169.

⁴⁶ Andrés Astruells, “C.E. Mediterrani: un sueño loco y genial,” *El Mundo Deportivo*, 29 de novembre de 1978, 27. A l'annex 2 d'aquest capítol podeu trobar el text complet d'aquest article.

notar”, tot i esperar “que dicho momento pasará y volveremos a estar como siempre”.⁴⁷

D’altres entitats com el Club Natació Sant Andreu, centrades sobretot en les modalitats aquàtiques, gaudiren de major fortuna, ja que durant aquest període aconseguiren la cessió, per un termini de cinc anys i amb caràcter de Bé de Servei Públic, d’instal·lacions esportives municipals.⁴⁸ En el cas de la citada entitat, l’adjudicació de la piscina de Sant Andreu per un cànon anyal de 86.571 pessetes suposà l’expansió esportiva i social d’aquesta entitat i beneficià tant els socis del club com els centres educatius municipals del barri.

En aquest cas, com en d’altres, el favor de les diferents administracions, ja fos en forma d’ajut per a la construcció o millora d’una instal·lació esportiva o per la cessió d’una de caire municipal, suposava un canvi de rumb de l’entitat. Algunes de les entitats comentades fins ara en resultaren del tot beneficiades. Entre aquestes, el CE Mediterrani rebé un ajut de la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes –concretament de 10 milions de pessetes- en el marc del conveni d’aquest organisme amb la Diputació Provincial de Barcelona. Aquest ajut també palesà “la negativa de l’Ajuntament de Barcelona a la petició d’excepció del tribut de la despesa pel “Permís d’obres majors” [...] més si tenim en compte que el consistori, per raons diverses, no podia entrar en el capítol de subvencions”.⁴⁹

Un cas similar fou viscut per la Unió Esportiva d’Horta. Després d’encetar el decenni amb una crisi que s’anà realçant progressivament, l’empenta de la seva massa social, juntament amb la inauguració, l’any 1979, d’un

⁴⁷ Entrevista a Antonio Massagué, president del CE Mediterrani, a Antonio Villar, “Se necesitan 85 millones para la piscina del Mediterrani,” *Dicen...*, 7 de juliol de 1978, 20.

⁴⁸ Club Natació Sant Andreu, *1971-1996. 25 Anys d’història del Club Natació Sant Andreu* (Barcelona: Club Natació Sant Andreu., 1996), 65.

⁴⁹ Joan Martí, *Més de mig segle...*, 151.

poliesportiu i d'una piscina coberta, possibilitaren la seva consolidació.⁵⁰ Des d'aleshores el club inicià un desplegament de gran transcendència pel veïnatge del barri d'Horta.

Amb tot, malgrat les dificultats econòmiques que travessaren bona part de les entitats esportives de la ciutat comtal, cal destacar el cas del Club Natació Montjuïc. Aquest, de la mà de la inauguració –en diverses fases- de la seva ciutat esportiva i amb l'inestimable ajut de les diferents administracions,⁵¹ visqué un molt bon moment des de la vessant esportiva, fins al punt que en l'inici dels vuitanta fou considerat com “un dels clubs més complerts d'Espanya”.⁵² La constatació d'aquest bon tarannà fou la consecució del màxim guardó concedit a una entitat esportiva, la Challenge Samaranch 1978.⁵³ Joan Ballart, president de l'entitat, valorava molt positivament els avenços en les obres de la ciutat esportiva en considerar que “podremos dar a nuestros asociados todo cuanto se merecen”, aconseguint l'objectiu de “la práctica del deporte social”.⁵⁴ En el camp de rugbi d'aquest club es trobà un bon exemple de l'assoliment d'aquest objectiu. Després d'una campanya de captació de practicants a base de propaganda pel barri i per diferents centres educatius, la tardor de 1977 s'inicià l'escola esportiva de rugbi amb 26 nens, xifra que augmentà fins als 80 practicants d'edats compreses entre els 9 i els 14 anys.⁵⁵

⁵⁰ Desideri Díez, *Unió Esportiva d'Horta 1953-1995* (Barcelona: Unió Esportiva d'Horta, 1995), 155.

⁵¹ La inauguració de la primera fase d'instal·lacions de la ciutat esportiva es féu el 3 d'octubre de 1976 amb vuit pistes de tennis, la primera fase del camp de rugbi i la pista d'atletisme, i l'any següent es procedí a la inauguració del camp de rugbi. En el transcurs de 1979 s'inaugurà la piscina i, posteriorment, un frontó, una pista poliesportiva, dues de tennis més, un globus pressostàtic per cobrir la piscina i dos pistes de takatà. Vegeu Club Natació Montjuïc, *1944/1994. 50 anys del Club Natació Montjuïc* (Barcelona: Club Natació Montjuïc, 1994), 159, 160 i 162.

⁵² *Ibid.*, 134.

⁵³ Joan Ballart esmentava en motiu d'aquest guardó que “esportivament crec, modestament, que el nostre club ha arribat al més alt cim de la seva vida”. *Ibid.*, 158.

⁵⁴ Entrevista a Joan Ballart, a A. V., “En Cataluña siempre han existido ...”

⁵⁵ M. Barquet, “Magnífica instalación,” *El Mundo Deportivo*, 12 de març de 1978, 31.

La infatigable tasca de les diferents entitats esportives envers la millora dels serveis i de les prestacions oferts a la ciutadania, juntament amb la progressiva conscienciació de la ciutadania entorn als beneficis i virtuts de la pràctica esportiva i els esforços –per alguns qüestionables- de les diferents administracions, permeté contrarestar els efectes d’una crisi econòmica que agreujà la inestabilitat inherent a qualsevol procés polític transitori. En aquest sentit, el nombre d’abonats a les entitats de la ciutat, en termes generals, s’anà incrementant o com a mínim no patí una involució, fet que confirma l’embranzida que començà a assolir el fenomen esportiu durant aquest període entre els habitants de la ciutat comtal. Un dels casos més paradoxals quant a l’evolució de la seva massa social fou el Futbol Club Martinenc, donant, en aquest sentit, el “salt quantitatiu més important [...] entre les temporades 1977-78 i 1979-80”,⁵⁶ arrel, sobretot, de la realització d’una campanya de captació de socis –porta a porta-, que situà en 1.357 el nombre d’associats la temporada 1978-79, gairebé un miler més que l’anterior. Igualment, el citat Club Natació Montjuïc passà dels prop de 6.100 associats l’any 1976 als 7.194 de les darreries de 1979, després de “portar a terme una intensa campanya per a tenir nous socis”.⁵⁷ Tant en aquest cas com en d’altres, la progressiva incorporació de la població a la pràctica esportiva a través de les activitats ofertes des de l’associacionisme esportiu pot relacionar-se amb l’endegament de noves i atractives iniciatives, tal i com s’observarà tot seguit.

⁵⁶ Antoni Lladó i Joan Turró, *Estudi de les instal·lacions municipals esportives d’administració no directa de l’Ajuntament de Barcelona: Futbol Club Martinenc* (Ajuntament de Barcelona, 1985), 7.

⁵⁷ Club Natació Montjuïc, *1944/1994. 50 anys...*, 160.

2 Algunes iniciatives pioneres: les bases per a la materialització de l'esport per a tothom en el teixit esportiu barceloní

L'associacionisme esportiu de la ciutat conscient que, en paral·lel a una millora de les instal·lacions esportives, calia ajustar-se a les demandes cada cop més diversificades d'un perfil d'associat heterogeni, endegà una sèrie d'estratègies per tal d'oferir uns serveis atractius i ajustats a la realitat esportiva de la ciutat.

Els discursos dels poders públics propers a l'ideari de l'esport per a tothom calia associar-los a l'establiment d'una sèrie de mesures –ja s'ha vist que no sempre prou fructíferes- afavoridores d'una major participació de la ciutadania en la realitat esportiva, d'acord amb els postulats del Consell d'Europa. Les entitats esportives de la ciutat, conscients que calia introduir un seguit de modificacions en els seus plantejaments d'acord amb els canvis esdevinguts fruit del procés democratitzador, novament encapçalaren l'afavoriment d'unes millors condicions per a la pràctica esportiva. Per la seva banda, les diferents administracions, cabussades en la provisionalitat, en la indecisió i en les conseqüències de la crisi econòmica, seguiren tenint un paper menys rellevant en el foment d'una pràctica esportiva corresponent als nous aires democràtics.

Tal i com calia esperar, el canvi d'hàbits de la ciutadania es reflectí, a voltes, en un estira i arronsa entre l'entitat i els seus associats. Un cas curiós fou el succeït en el Club Tennis La Salut durant aquests primers anys de desplegament democràtic. Sembla ser que els abonats a l'entitat creien que aquesta podria representar “un escudo de protección; un recurso que servía para evitar que los niños y jóvenes se dejaran llevar por los movimientos de vaivén”,⁵⁸ inherents a la modernització d'una societat cada cop més lliberal i permissiva com la d'aleshores. En aquells temps, d'altres entitats

⁵⁸ Joaquín Fernández, i José María Maseda, *Crónica de un Centenario ...*, 207.

tennístiques de la ciutat oferien diferents propostes recreatives com balls i festes per tal que la joventut hi seguís vinculada. Al Club Tennis La Salut, en no oferir-se aquesta mena d'activitats, "la juventud comenzaba a desertar de las instalaciones, como consecuencia directa de esta formas rígidas cuyo resultado era contrario al que se estaba buscando".⁵⁹ L'organització, per part d'un grup de joves, d'una sèrie d'espectacles –el primer d'ells anomenat Musical 79- fou un símptoma del rebuig suscitat pels plantejaments de l'entitat. Aquestes actuacions marcaren "un punto de inflexión que haría reflexionar a la junta del momento y a las posteriores, en el sentido de encauzar iniciativas para reintegrar a los jóvenes, sacándolos de su frustración".⁶⁰

A banda però d'aquest episodi possiblement més anecdòtic que no pas representatiu, el cert és que la dinàmica iniciada des de llavors afavorí que, gradualment, entitats dedicades eminentment a una modalitat esportiva cerquessin nous associats. Majoritàriament, l'opció triada per aconseguir-ho fou l'ampliació del ventall d'activitats esportives programades. Es tractava doncs d'un canvi de format del model, en el sentit de flexibilitzar i diversificar l'oferta esportiva per així satisfer els interessos i les demandes d'uns associats cada cop més heterogenis.

Tornant al cas del Futbol Club Martinenc, en paral·lel a la campanya de captació de socis inicià la pràctica de l'hoquei patins, els cursets de natació i creà equips d'aquesta darrera modalitat i de waterpolo, de la mà de la construcció d'una piscina, l'any 1979.

També hi hagueren entitats que, a banda de la diversificació de llurs activitats, en potenciaren la més característica. Una de les de major rellevància pel que fa al ciclisme i bon exemple d'aquest fet fou Deporte Ciclista Barcelona-IAMP. A banda de proves de la importància de l'Escalada

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Ibid.

a Montjuïc o de la Setmana Catalana,⁶¹ anyalment n'organitzava una trentena més, amb un pressupost total d'uns 20 milions de pessetes.⁶² Si bé la potenciació de les activitats més arrelades a cadascuna de les entitats esportives fou una constant i una característica d'aquest període, també s'observà la implantació de nous formats de caire més massiu, atractiu i festiu. Aquestes iniciatives, en paral·lel a d'altres accions associatives, aconseguiren apropar la pràctica esportiva a col·lectius més amplis de població. Sense anar més lluny, el CE Júpiter endegà, a mitjan 1977, una campanya que "pretende promocionar el fútbol entre los "pequeños" de La Verneda y acrecentar las buenas relaciones que el club grisgrana tiene con su barriada".⁶³ Aquest plantejament, que finalitzava amb un festival, resultà del tot reeixit ja que aplegà més de 300 infants decidits a iniciar-se en el futbol sala.

En consonància amb la inauguració de nous recintes esportius, una de les entitats que reflectí en major grau el creixement i la diversificació de les activitats realitzades fou el Club Natació Montjuïc. Amb la inauguració en diferents fases de la ciutat esportiva, una iniciativa del tot lloable en un període d'enorme inestabilitat sociopolítica, aquesta entitat experimentà un tomb considerable en el seu tarannà, fins al punt de desplegar activitats tant diverses com la vela, el tennis taula, la natació,⁶⁴ les activitats subaquàtiques, l'atletisme, el rugbi, el waterpolo o el tennis. La seva pràctica, supeditada com s'ha dit a la construcció de la ciutat esportiva, possibilità l'apropament i la intensificació de la pràctica esportiva entre els associats i el veïnat. Diversos exemples que palesaren aquest fet foren l'expedició de 270 llicències federatives l'any 1978 en motiu de la inauguració de l'escola

⁶¹ El pressupost de les edicions de 1976 i de 1978 de la Setmana Catalana fou de set milions de pessetes. Vegeu J. Dalmases, "Sabaté: "Merckx, Ocaña o la nueva ola",", *El Mundo Deportivo*, 21 de març de 1976, 25 i Antonio Vallugera, "D. C. Barcelona: bodas de oro pedaleando," *Dicen...*, 28 de desembre de 1978, 10.

⁶² "D. C. Barcelona-IAMP, veinte millones de presupuesto," *Dicen...*, 1 de març de 1977, 17.

⁶³ "El Júpiter cuida su futuro. 300 niños en un festival de fin de temporada," *Dicen...*, 17 de juny de 1977, 10.

⁶⁴ Entre els col·lectius que gaudiren d'aquesta modalitat cal destacar els cursets adreçats a la població que patia alguna deficiència motòrica.

d'atletisme, el primer torneig social de tennis, que entre maig i juliol del mateix any aplegà a prop de 100 inscrits, o la campanya de captació de socis endegada arrel de la descongestió de la piscina Folch i Torres – consubstancial a la inauguració de la piscina de la ciutat esportiva.⁶⁵

De la mateixa manera, una expressió més de la tasca de l'associacionisme esportiu vers l'oferiment d'un servei ajustat a les necessitats i interessos de la població fou l'organització de les primeres edicions d'esdeveniments de caire competitiu, en el transcurs d'aquest bienni. Tal i com es reflecteix a la taula 3.2, nombroses en foren les mostres, tant d'aquelles entitats capdal en la història de l'esport barceloní, com d'altres de caire més novell. Així, l'any 1977 el Club Natació Barcelona, “en su afán de complacer a sus múltiples asociados practicantes del deporte de la petanca”,⁶⁶ instaurà el primer campionat social d'aquesta modalitat esportiva i la Unió Escaquista Foment Martinenc a mitjans d'aquell mateix any organitzà el I Torneig Ciutat de Barcelona d'escacs.⁶⁷ D'altres exemples de les primeres edicions d'esdeveniments esportius foren el II Trofeu Ramon Torres organitzat per la Secció Ciclista de la Unió Esportiva de Sants, celebrat el mes de juliol de 1978, o el 31 de desembre d'aquell mateix any, el I Cross CN Montjuïc – Gran Premi de la Generalitat realitzat a les instal·lacions de Can Borinot.

⁶⁵ Vegeu “El Júpiter cuida su futuro. 300 niños...”, 140 i 147-148.

⁶⁶ “Campeonato social de petanca en el C. N. Barcelona,” *El Mundo Deportivo*, 3 de gener de 1977, 45.

⁶⁷ R. G. C., “Con ¼ de millón en premios. I Torneo Ciudad de Barcelona,” *El Mundo Deportivo*, 2 de juny de 1977, 25.

Taula 3.2: Relació d'esdeveniments esportius que, en les seves primeres edicions, es realitzaren a la ciutat de Barcelona en el període 1977-primer trimestre 1979

<i>Esdeveniment esportiu</i>	<i>Entitat organitzadora</i>	<i>Observacions</i>
II Campionats escolars (natació)	Club Natació Catalunya	Del 21 al 28 de maig a la piscina Pau Negre
II Reunió Lliure 24 Hores (motociclisme)	Moto Club Pole Position	En paral·lel a la XXIII edició de les 24 Hores Motociclistes Internacionals de Montjuïc, que es feren el 9 i 10 de juliol de 1977
II Torneig Automoció de Tennis	Empreses SEAT i Pegaso	La celebració d'aquest esdeveniment, adreçat als treballadors d'ambdues empreses, tingué lloc a finals d'octubre de 1977
24 Hores del Club Tennis La Ribera	Club Tennis La Ribera	Celebrades el 2 de juliol de 1978. Trofeu concedit per <i>El Mundo Deportivo</i> .
I Jornades Marítimes de la Ciutat de Barcelona	Reial Club Marítim de Barcelona	23 i 24 de setembre de 1978 en motiu de les Festes de la Mercè. Es feren regates de vela, motonàutica, creuers i rem.
II Concurs Internacional de Tardor –Trofeu Phillips Color	CD Layetano	Mitjans d'octubre de 1978
Trofeu AEGM –Sports Edilweis (skate board)	AEGM –Sports Edilweis	La final es disputà el 2 de desembre de 1978 a la Rambla de Santa Mònica
Campionats socials de la secció d'atletisme	Futbol Club Barcelona	7 de gener de 1979. Després d'anys sense celebrar-se, es tornaren a celebrar a les pistes de la Zona Esportiva del FC Barcelona
I Torneig d'Hivern d'Esgrima	Sala d'Armes Montjuïc	Primers de març de 1979. Modalitats de floret (masculí i femení) i sable.

Font: "II Campeonatos Escolares," *El Mundo Deportivo*, 14 de maig de 1977, 30; "24 Horas Motociclistas Internacionales de Montjuich," *El Mundo Deportivo*, 4 de juliol de 1977, 16; Deporte llaboral. Gran éxito del II Torneo de tenis Automoción," *Dicen...*, 1 de novembre de 1977, 18; Antonio Villar, "I Jornadas Marítimes de Barcelona," *Dicen...*, 21 de setembre de 1978, 20; "II C. Internacional del C. D. Layetano-II Trofeo Phillips Color. Los favoritos sin problemas," *Dicen...*, 18 d'octubre de 1978, 15; "Las XII Horas del CT La Ribera," *El Mundo Deportivo*, 2 de juliol de 1978, 15; "Esta tarde, a partir de las cuatro, final del Trofeo AEGM" de skateboard," *El Mundo Deportivo*, 1 de desembre de 1978, 30; "Vuelven los campeonatos sociales del "FC Barcelona"," *El Mundo Deportivo*, 6 de gener de 1979, 26; "Disputado en la SAM. "i Torneo de Invierno"," *El Mundo Deportivo*, 4-3-79, 32.

El progressiu interès de la ciutadania envers la pràctica esportiva també s'explicità per mitjà dels anuncis apareguts en els mitjans de comunicació

escrits de la ciutat. En paral·lel als referents a les campanyes de captació de socis, també cal destacar una nota del Club Natació Barcelona apareguda a *El Mundo Deportivo* advertint que “frente a las muchas peticiones de ingreso de cada verano, sólo podrán admitirse sin pago de derechos de entrada, las altas que se produzcan durante el presente mes [maig] y el próximo mes de junio”.⁶⁸ A banda de l’afany de l’entitat per aconseguir un major nombre d’associats en els mesos previs a la temporada d’estiu, aquesta nota informativa denotava una certa massificació d’aquelles entitats esportives que, com aquesta, disposaven del privilegi d’estar ubicades a primera línia de mar. La possibilitat d’accedir a determinades entitats amb certs avantatges econòmics, no tan sols prengué forma mitjançant l’eliminació de la quota d’entrada. D’altres entitats de menors dimensions com el Club Judo Sant Jordi optaren per la promoció de la seva entitat així com de les modalitats esportives que les caracteritzaven, realitzant curssets de franc. En el cas de l’esmentada entitat amb seu al carrer de Valldonzella, el curs s’adreçà a estudiants.⁶⁹

Quelcom que no proliferà durant aquesta primera meitat de la transició democràtica fou l’aparició de noves entitats esportives síties a la ciutat comtal. D’entre les poques que aparegueren –CF Paperots, FC Puríssima o Club Judo Ventura- cal destacar la constitució de la Sala d’Armes Montjuïc (SAM). Aquesta entitat “empezó a funcionar a principio de este año [en referència a 1977] bajo el patrocinio del Ayuntamiento de Barcelona y de la Federación de Esgrima de Cataluña”,⁷⁰ i amb seu a les instal·lacions Bernat Picornell era la més gran de l’Estat, amb 8 pistes reglamentàries. El fet de tractar-se d’una entitat centrada en una modalitat esportiva poc coneguda i practicada augmentava les dificultats d’arrelament a la ciutat comtal en un període, com ja s’ha dit repetides vegades, d’enormes dificultats econòmiques. Novament però, l’empenta dels responsables d’aquestes

⁶⁸ “Nota del Club Natación Barcelona,” *El Mundo Deportivo*, 4 de maig de 1978, 10.

⁶⁹ Vegeu “Cursillo en “Sant Jordi”,” *El Mundo Deportivo*, 19 de gener de 1979, 28.

⁷⁰ Miguel Roca, “Volvió la actividad a la sala de armas Montjuïc,” *El Mundo Deportivo*, 16 de setembre de 1977, 28.

entitats novençanes possibilità l'organització dels respectius esdeveniments esportius. En fou un bon exemple el campionat social del Club Judo Ventura celebrat en els transcurso dels primers dies de l'any 1979 –just tres mesos després de la seva fundació-, que aplegà 134 esportistes.

Un dels esdeveniments més massius quant a participació fou el de les Olimpíades Sant Jordi. Aquestes, organitzades per la UD Parque Valle Hebrón, reuniren en la seva primera edició de l'any 1978 a més de dos mil participants, “agrupándose las competiciones en siete que por edad son las siguientes: promesas, alevines, infantiles, cadete, juvenil, júnior y amateur”.⁷¹ L'any següent, procedents de 18 centres educatius, els participants foren prop del doble, tot competint en 17 modalitats esportives.⁷²

Un cas també digne de destacar és el de l'empresa SEAT. Amb seu a diferents localitats de la comarca del Barcelonès –entre les quals hi havia la seva capital- aquesta entitat disposava de diverses instal·lacions esportives “con el fin de facilitar y promover la práctica deportiva de toda la plantilla de empleados y obreros de la empresa”.⁷³ La intensa activitat desenvolupada conduí a *El Mundo Deportivo* a premiar l'esmentada empresa amb el trofeu “El Mundo Deportivo” al foment de l'esport, l'any 1978. Concretament, SEAT gaudia de representació en vuit modalitats esportives com els escacs, l'handbol, el bàsquet, l'atletisme, el futbol, la pilota nacional, el tennis o la natació, conjuntament amb d'altres de més minoritàries com la pesca, el submarinisme, l'esquí o l'automobilisme –modalitat que lògicament estava més lligada l'empresa. D'entre aquestes destacà l'atletisme “con más de 300 atletas que asiduamente entrenan y compiten en la pista de atletismo de las propias instalaciones, el futbol amb nada menos que un total de 22 equipos,

⁷¹ “Más de 2000 participantes en las “Olimpiadas Sant Jordi”,” *El Mundo Deportivo*, 31 de març de 1978, 12.

⁷² Aquestes 17 modalitats eren: atletisme, natació, frontó-pala, futbol, futbol sala, handbol, curses de patins, bàsquet, mini-bàsquet, escacs, voleibol, tennis taula, frontó-tennis, frontó-mà, ciclisme i petanca. Vegeu G. C., “II Jocs Esportius de la Vall d'Hebrón,” *El Mundo Deportivo*, 21 de febrer de 1979, 13.

⁷³ “S.E.A.T.,” *El Mundo Deportivo*, 23 de agosto de 1978, 31.

íntegramente formados por productores de SEAT” i la natació, que “es el deporte con mayor número de practicantes juveniles e infantiles, ya que más de 300 niños de ambos sexos concurren a los cursillos de aprendizaje que SEAT organiza cada año”.⁷⁴ Respectivament, aquestes dues darreres modalitats es practicaven en un terreny de joc al barri d’habitatges SEAT de la Zona Franca i a la piscina Sant Jordi.

Igualment, en la promoció de la pràctica esportiva cal destacar la tasca d’aquelles entitats esportives sorgides al redós de centres educatius, com en el cas del Club Escolapis Sarrià (CES) i de l’Agrupació Esportiva Sarrià (AES). La primera d’elles es constituí l’any 1970 per la inauguració d’un pavelló poliesportiu que acollí una piscina i un gimnàs, en el marc del 75è aniversari de l’Escola Pia de Sarrià celebrat l’any anterior, amb la intenció de l’aglutini i la promoció de les activitats esportives fora de l’horari escolar. A la inicial pràctica de la natació i de l’hoquei patins, s’hi afegí la de l’handbol, el tennis taula, el bàsquet, el voleibol, els escacs, el judo, el futbol, el waterpolo o les sortides a la neu, mitjançant la formació de nombrosos equips que “participaven en les competicions escolars que organitzava la Delegació Provincial de Joventut, i més endavant, d’acord amb la transformació política del país, el Consell Català de l’Esport Escolar”.⁷⁵ En consonància amb l’embranzida i l’envergadura que anà prenent el CES, l’any 1977 es decidí fer un replantejament de l’activitat esportiva de l’escola, “amb la voluntat que tot allò que tingués a veure amb l’educació física cristal·litzés en veritables escoles esportives, potenciant no pas la competitivitat, sinó l’educació de l’activitat psicomotriua dels alumnes i l’esperit d’equip”.⁷⁶ D’aquesta manera, a la intensa activitat d’aquest club pel que fa a les competicions extraescolars abans esmentades, s’hi afegiren les escoles esportives d’atletisme, de futbol, de bàsquet, d’handbol i posteriorment de voleibol i de gimnàstica esportiva. El resultat fou molt positiu, ja que “el nombre de

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Miquel Puig, *L’Escola Pia de Sarrià (1894-1995). Història i Crònica d’una escola religiosa a la Catalunya contemporània* (Barcelona: Escolapis de Sarrià, 1998), 537.

⁷⁶ Ibid.

participants en els campionats escolars va anar mantenint una línia ascendent en gairebé totes les categories, de manera que si en el curs de 1977-1978 hi havia 18 equips escolars inscrits en competicions, dos anys després n'hi havia 24, més els que participaven en el C. E. S".⁷⁷ Aquesta dualitat de competicions i d'estructura –per una banda el club i per l'altra el propi col·legi- a partir del curs 1981-82 es reconduí mitjançant una única gestió que aglutinà l'activitat esportiva escolar i extraescolar.

Poc abans de la constitució del Club Escolapis Sarrià sorgí l'Agrupació Esportiva Sarrià (AES) amb la finalitat d'"obrir els camps d'esport del col·legi al barri de Sarrià i facilitar als antics alumnes la pràctica de l'esport".⁷⁸ L'activitat d'aquest club, integrat en el Col·legi Sant Ignasi, s'anà intensificant progressivament mitjançant l'adscripció federativa de les diferents seccions de l'entitat –hoquei, futbol, bàsquet, voleibol, handbol, natació... Així s'aconseguí que la pràctica esportiva fos "massiva",⁷⁹ tal i com es manifestà amb els 780 alumnes de cursos compresos entre el 5è curs d'Educació General Bàsica i el 6è de Batxillerat federats durant el curs 1974-75 –xifra que resultava ésser més de la meitat de l'alumnat d'aquests cursos- o amb el miler d'associats a l'AES a les darreries dels setantes.

També des de l'àmbit federatiu hi hagueren algunes iniciatives afavoridores de la concepció d'esport per a tothom que mica en mica anà arrelant en la societat barcelonina. En paral·lel a l'establiment d'acords amb les diferents administracions que, com s'ha vist en el capítol anterior, permeteren la millora i consecució d'instal·lacions esportives arreu de la ciutat, diversos estaments federatius catalans endegaren propostes que aproparen la realitat esportiva a la ciutadania. Dues de les més destacades foren la Federació Catalana de Bàsquet i la Federació Catalana de Natació.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Ignasi Vila, *Sant Ignasi (Sarrià). Història d'un Col·legi Centenari* (Barcelona: Col·legi Sant Ignasi, 1995), 243.

⁷⁹ Ibid.

La primera d'elles es prodigà en l'organització –per delegació de la Federació Espanyola- d'una escola de bàsquet amb seu a Barcelona i que, dirigida per Francesc Buscató i amb l'ajut de la DNEFD, realitzà curssets d'una durada de tres mesos per a adolescents de 13 a 15 anys.⁸⁰ Pel que fa a la segona, llur contribució a la promoció esportiva vingué de la mà de diverses iniciatives com la creació d'un laboratori de salts en sec. Aquest permetia fer tots els moviments, exercicis i pràctiques que calia fer en el medi aquàtic, així com l'inici de “unos cursillos infantiles bajo la dirección del ex internacional Pedro Pradas junto a un grupo de expertos monitores que esperan movilizar a un buen número de futuros saltadores”.⁸¹ Curiosament, pocs mesos més tard el Club Natació Barcelona anuncià la creació d'una altra escola de salts complementària a la de la Federació, per iniciar els nens i nenes de set a dotze anys a la pràctica d'aquesta modalitat.⁸² Les bones relacions entre aquesta entitat i l'estament federatiu quedaven, doncs, en entredit.

Des d'una vessant de major especialització esportiva, la mateixa Federació Catalana de Natació inicià, la tardor de 1978, una escola de natació ubicada a la piscina Sant Jordi per a nois d'onze i dotze anys en règim de semi-internat. El seu objectiu era la consecució d'una “sólida base para nuestra natación, cuyo gran problema es que nuestra juventud, con muchísimas dificultades, no puede ahora compaginar entrenamientos y estudios”.⁸³ L'escola suposava una empenta al programa Sant Jordi de natació que des del maig de 1976 aplegava a 120 nedadors entre els onze i els setze anys, igualment amb l'objectiu de potenciar la base d'aquesta modalitat esportiva.

⁸⁰ Justo Conde, “La escuela de baloncesto, en marcha,” *Dicen...*, 16 d'abril de 1977, 11.

⁸¹ Teo Gibert, “Primer laboratorio de Saltos,” *El Mundo Deportivo*, 8 d'abril de 1978, 31.

⁸² “El C.N. Barcelona crea una “escuela de saltos”,” *El Mundo Deportivo*, 4 de setembre de 1978, 35.

⁸³ Entrevista a David Moner, president de la Federació Catalana de Natació, a Vicente Esquiroz, “David Moner: “En octubre funcionará una escuela de natación”,” *El Mundo Deportivo*, 27 de juliol de 1978.

Tanmateix, un dels fenòmens que anà prenent major volada a la ciutat fou, a l'igual que succeí en el cas del moviment associatiu veïnal i posteriorment en les diferents administracions, la realització d'activitats esportives amb un caràcter popular, festiu i a voltes reivindicatiu en l'espai urbà de la ciutat per part de l'associacionisme esportiu. Si fins aleshores les possibilitats esportives de l'espai públic barceloní es reduïen a manifestacions esportives de caire competitiu i excepcional,⁸⁴ a partir del bienni 1977-1979 se'n realitzaren algunes que, a diferència de les anteriors –de caràcter eminentment competitiu–, apropaven el fenomen esportiu a la ciutadania des d'una vessant participativa. L'èxit d'aquesta nova dinàmica, lligada a un context de recuperació de les llibertats individuals i col·lectives després del llarg període dictatorial,⁸⁵ es palesà en la gran capacitat de convocatòria i de participació que aconseguiren.

El primer d'aquests esdeveniments que tingué un seguiment massiu per part de la població no l'organitzà precisament una entitat esportiva. Fou la Sociedad Naturista i Vegetariana de Barcelona que, des d'una vessant reivindicativa, el 18 de desembre de 1977 possibilità “una manifestación en bicicleta a través de prácticamente todo el "núcleo" de la ciudad, con parada momentáneamente y entrega en la Generalitat de un escrito”, per tal d'exigir “carriles para bicis en las calles y plazas; transportes dignos y suficientes; poner límite a las edificaciones masivas; aumento de zonas verdes y ordenación racional y popular del territorio”.⁸⁶ La conscienciació de la població envers les mancances que des d'un pla urbanístic i de planificació patia la ciutat es constatà ja en la primera edició d'aquest esdeveniment, amb més de 40.000 barcelonines i barcelonins que anhelaven “convertir la jungla de Barcelona en un espacio más o menos habitable donde

⁸⁴ Diversos exemples d'aquest fet foren la Volta a Catalunya, les 24 Hores de Montjuïc, la Travessa al Port de Barcelona o la Pujada al Castell de Montjuïc.

⁸⁵ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Esport, espai i societat en la formació urbana de Barcelona (1870-1992)* (Barcelona: Fundació Barcelona Olímpica, 1999), 160.

⁸⁶ Javier Dalmasas, “La bicicleta en lucha: las bicicletas se levantan en favor de las bicicletas,” *El Mundo Deportivo*, 14 de desembre de 1977, 22.

sencillament el vivir no resulte un auténtico martirio”.⁸⁷ La II Diana Naturista, amb l’eslògan “Lluitem per una nova vida”, veié la llum el cinc de novembre de l’any següent amb la intenció de fer-se extensible a tota Catalunya i, a l’igual que en l’anterior ocasió, “fue un completo éxito”.⁸⁸ Una certa continuïtat d’aquest esdeveniment –tot i que sense caràcter reivindicatiu- fou la Festa del Pedal que, el 8 d’abril de 1979, organitzà Deporte Ciclista Barcelona “dentro del programa de actos correspondientes a la celebración de sus Bodas de Oro”.⁸⁹ Anteriorment la Festa s’havia realitzat en diferents localitats de les rodalies de Barcelona.

En d’altres ocasions, la convergència d’objectius i de plantejaments de diferents entitats afavoria l’organització d’aquestes celebracions que, com s’ha dit, es caracteritzaven pel seu tarannà festiu i participatiu. Aquest és el cas del festival de curses populars organitzat per l’“Asociación de Vecinos del distrito V con la colaboración técnica del Centro Gimnástico Barcelonés”,⁹⁰ que tenia com a punt neuràlgic la plaça de Folch i Torres. El dia u d’octubre, des de les onze del matí, se celebraren les quatre curses corresponents a les categories de menors de 12 anys, de 12 a 14 anys, de 15 a 16 anys i majors de 16 anys.

Tot i que fou a partir de mitjans de 1979 quan aquests esdeveniments en l’espai públic barceloní prengueren major volada, en el període immediatament anterior se n’observà una creixent organització i participació. Paral·lelament, s’entreveia un canvi concepció de diversos actes esportius, fins aleshores marcadament competitiu i en bona mesura exclusiu. En aquest sentit, la tradicional cursa Jean Bouin –organitzada per *El Mundo Deportivo*- en la seva edició número cinquanta-quatre –1978- incorporà una prova anomenada Primer Cross en Silla de Ruedas. Aquesta possibilitat que

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ “Diada Naturis,” *El Mundo Deportivo*, 6 de novembre de 1978, 54.

⁸⁹ “El próximo domingo Fiesta del Pedal 1979”, *El Mundo Deportivo*, 4 d’abril de 1979, 25.

⁹⁰ “Carreras populares en el distrito Quinto,” *El Mundo Deportivo*, 30 de setembre de 1978, 24.

41 atletes amb alguna deficiència motòrica poguessin disputar una competició d'uns sis-cents metres, la distància existent entre la Plaça de Marqués de Foronda i l'Avinguda de Rius i Taulet.⁹¹ La prova es féu enmig d'"incontables aplausos de todos los espectadores arremolinados en la Avda Rius y Taulet" i d'una emoció que nos "ha invadido un poco a todos, al ver a los 41 participantes llegando uno tras otro, animados por compañeros y amigos".⁹² Aquesta novella iniciativa, juntament amb la creixent participació d'atletes en les diferents proves celebrades,⁹³ possibilità el marc idoni perquè en l'edició següent s'incorporés una prova oberta a tota la ciutadania. Amb aquestes modificacions la Jean Bouin emprengué un tomb definitiu d'acord amb el nou tarannà proper a l'esport per a tothom que mica en mica anà arrelant en la societat barcelonina.

Taula 3.3: Nombre de participants a la cursa Jean Bouin entre 1976 i 1978

	1976	1977	1978
Cursa Jean Bouin	< 4000	4184	5500

Font: Elaboració pròpia a partir de "La "Jean Bouin" una prueba difícil de sostener," *Dicen...*, 7 de desembre de 1976, 21; Emilio Muntaner, "McLeod venció a Cerrada en el Sprint," *Dicen...*, 5 de desembre de 1977, 23; Gerardo García, "Las otras carreras. Encarna Escudero, soberana de nuevo," *El Mundo Deportivo*, 4 de desembre de 1978, 31.

Un dels símptomes més evidents que quelcom estava canviant en la concepció de l'esport i possiblement l'exponent més notori de l'esport per a tothom fou la Cursa Popular Ciutat de Barcelona. Tal i com es veurà més endavant, la Cursa encapçalà un seguit de manifestacions de caire festiu i popular que, celebrades en l'espai urbà barceloní, afavoriren novament la promoció de la pràctica esportiva entre els barcelonins i les barcelonines. Gairebé dos mesos després de les eleccions municipals del tres d'abril de

⁹¹ "40 minusválidos correran en silla de ruedas," *El Mundo Deportivo*, 18 de novembre de 1978, 27.

⁹² Emilio Muntaner, "54 edición "Jean Bouin" ¡Bravo! Cerrada," *Dicen...*, 4 de desembre de 1978, 35.

⁹³ Si en l'edició de 1976 el nombre d'atletes que hi participaren no arribà als 4.000, l'any següent aquesta xifra fou de 4180, mentre que el 1978 s'arribà als 5.500 participants.

1979, aquest esdeveniment organitzat per El Corte Inglés congregà a més de 17.000 corredors pels carrers de la ciutat, fet fins aleshores inaudit. Aquest èxit de participació constatà l'evidència que en "el año que finaliza se puede decir que no ha habido barriada ni pueblo que haya dejado de organizar su carrera popular, donde se han mezclado en muchas ocasiones los atletas federados [...] con los que forman en la ingente legión de practicantes del "jogging" y del "footing" [...]".⁹⁴

⁹⁴ "Jean Bouin: La Carrera Popular, novedad de este año," *El Mundo Deportivo*, 16 de noviembre de 1979, 30.

PART III

**L'ESPORT COM A UN FENOMEN
AGLUTINADOR EN UN PERÍODE DE
DEMOCRATITZACIÓ SOCIOPOLÍTICA (1975-
1982)**

Capítol 4

Els moviments socials urbans: la configuració d'un agent urbà afavoridor de la promoció esportiva a la ciutat comtal

Capítol 5

L'esport espectacle com a símbol de transformació social: llibertat, catalanisme i modernitat

Part III

CAPÍTOL 4:

ELS MOVIMENTS SOCIALS URBANS: LA CONFIGURACIÓ D'UN AGENT URBÀ AFAVORIDOR DE LA PROMOCIÓ ESPORTIVA A LA CIUTAT COMTAL

D'entre el ric teixit associatiu barceloní, un dels principals artífexs de la democratització i de la transformació social de la ciutat, en matèria esportiva cal destacar la tasca realitzada pel moviment associatiu veïnal.¹ Aquest sorgí a finals de la dècada dels seixanta amb la intenció d'impulsar l'associacionisme en els diferents barris i així poder intervenir de manera directa en les qüestions de caire públic que afectaven el desenvolupament de la ciutat.²

El gran protagonisme que anà adquirint en la defensa dels drets i de les reivindicacions de la ciutadania féu que, ben entrada la transició democràtica, aquest moviment fos una peça clau en la coordinació i representació dels col·lectius propers als valors democràtics. Progressivament, la promoció esportiva s'erigí com a un important focus d'actuació veïnal, tant a Barcelona –on possiblement aquest moviment prengué major volada- com en d'altres localitats de Catalunya.

Així doncs, la tasca del moviment associatiu veïnal, sovint en coordinació amb les accions d'altres agents socials com les diferents administracions i

¹ Segons Jordi Borja el buit institucional i la manca d'organitzacions socials i polítiques legals possibilità l'aparició de moviments socials urbans, dels quals les associacions de veïns en foren les més representatives. Vegeu Jordi Borja, *Qué son las Asociaciones de Vecinos* (Barcelona: La Gaya Ciencia, 1977), 31.

² Ana Alabart, "Els barris de Barcelona i el moviment associatiu veïnal" (Tesi Doctoral, Universitat de Barcelona, 1981), 1.

l'associacionisme esportiu, fou determinant per al desenvolupament esportiu de la ciutat i per tant, per a l'accés massiu a la pràctica esportiva esdevingut durant aquest primer període de democratització de l'Estat.

1 Origen, desenvolupament i consolidació del moviment associatiu veïnal (1964-1982)

L'adveniment i l'expansió dels moviments socials urbans arreu de la geografia espanyola s'emmarcà en l'anomenada "tercera crisi de la ciutat moderna", producte de les greus mancances de les àrees metropolitanes.³ Amb la seva tasca, la ciutadania anà conscienciant-se de les seves necessitats i aspiracions col·lectives, implicant-se en l'esdevenir del seu entorn.

D'entre les diverses raons que n'expliquen la seva expansió, una de les principals fou la impossibilitat de partits polítics i sindicats de participar en moltes de les reivindicacions urbanes, com a conseqüència de la clandestinitat en què es trobaven a les acaballes del règim franquista. Un altre factor important fou la ineficàcia de l'administració local,⁴ sense massa recursos econòmics –solament disposava d'un 10 % de la despesa pública-,

³ Front a la situació en què es trobaven les ciutats de l'Estat, l'associacionisme exigia "soluciones a nivel regional, con protagonismo del sector público, eliminando del mercado y sobre todo de la especulación al suelo urbano y urbanizable y a gran parte de la vivienda y de los servicios. Es necesario un nuevo modelo de desarrollo que redistribuya las actividades fijando nuevos mecanismos de localización en todo el territorio. [...] La lucha por el salario indirecto (vivienda, escuela, urbanismo, transporte, seguridad social, ocio y cultura...) se convierte en eje casi tan importante de la dinámica social como el tradicional movimiento de los trabajadores. [...] Frente a la atomización y a la desorganización de la sociedad urbana se busca el encuentro y la vida colectiva, se vuelve a una lectura solidaria de la ciudad, se recuperan los espacios colectivos, calles y plazas". Vegeu Jordi Borja, *Qué son las Asociaciones...*, 13.

⁴ Fins a les eleccions municipals de 1979, l'Ajuntament intentà solucionar els pocs recursos econòmics disponibles mitjançant crèdits i subvencions de l'administració central i la recaptació en forma de taxes a la ciutadania. Durant el període franquista i fins a les esmentades eleccions municipals, l'administració municipal havia perdut gran part de la seva legitimitat en ser marc de continus escàndols i corrupteles de la classe política dictatorial i de les oligarquies locals. Vegeu *Ibid.*, 26 i 28.

amb poca capacitat de representació de la ciutadania i, en conseqüència, incapaç de resoldre els problemes immediats i les seves demandes socials.

Progressivament, l'associacionisme veïnal anà erigint-se com a un referent de les necessitats i aspiracions ciutadanes, configurant-se “com a moviment sociopolític i com a agent urbà, oposant-se a l'Administració i a les seves estratègies especulatives pròpies dels altres agents urbans, cercant una millora de la qualitat de vida”.⁵

El caràcter de les reivindicacions i accions veïnals anà transformant-se d'unes primeres actuacions entorn a problemàtiques o mancances concretes –un semàfor, rebuig d'una expropiació...- cap a d'altres de caràcter més general –lluita per l'allotjament, per la sanitat, per una educació digna, entre d'altres.⁶ Igualment, el seu tarannà inicial quasi exclusivament defensiu o d'oposició, es convertí en un de més ofensiu i constructiu, sovint aportant alternatives a les pretensions municipals.

Lluny de plantejaments causals o lineals, fou la confluència d'una sèrie de factors que ensems possibilitaren el naixement i evolució de les associacions de veïns a la ciutat comtal.⁷ L'antecedent immediat d'aquestes associacions cal ubicar-lo en unes comissions de barri aparegudes com a conseqüència dels aires de reivindicació democràtica existents i de la necessitat dels partits polítics –aleshores a la clandestinitat- de fer arribar el seu missatge a la major part de la població.⁸ Formades per col·lectius preocupats per la millora de la situació sociopolítica existent, de bon començament s'interessaren pels guanys en tots aquells afers que afectaven la seva quotidianitat.

⁵ Ana Alabart, “Els barris de Barcelona...”, 494.

⁶ Jaume Carbonell, pròleg de *La lucha de barrios en Barcelona*, de Equipos de estudio (Madrid: Elías Querejeta, ediciones, 1976), 12.

⁷ L'origen i consolidació del moviment veïnal a Barcelona no va ser l'evolució a partir de problemes concrets sinó per l'existència de grups constituïts per persones vinculades o no a partits polítics que, en voler canviar les relacions socials existents, pretengueren resoldre els problemes existents i de retruc dotaren d'una orientació política global aquest moviment. Vegeu Ana Alabart, “Els barris de Barcelona...”, 233 i 234.

⁸ Ibid., 493.

Tot coincidint amb l'obertura sociopolítica de les acaballes del règim dictatorial i amb l'esclat de l'especulació urbanística que afectà Barcelona – tant amb la construcció de les infraestructures previstes en el Pla Comarcal de 1953 com amb l'aprovació d'uns plans parcials que afavorien la requalificació de terrenys per a un ús residencial- s'anà creant una major consciència ciutadana entorn a la intervenció en els afers que afectaven la seva qualitat de vida.⁹

Durant la transició, la insatisfacció de la població vers les mancances existents en les infraestructures i serveis a les tres corones de la ciutat comtal ja era generalitzada.¹⁰ “Va ser aquest ferment d'insatisfacció el que va crear les condicions adequades perquè arrelés el moviment urbà” entorn a un sentiment comú de lluita i de defensa d'unes adequades condicions de vida.¹¹

Conseqüentment, el moviment veïnal s'establí i es consolidà arrel de l'existència de greus problemàtiques en el si del seu entorn i d'una sèrie de ciutadans i ciutadanes –sovint vinculats a partits polítics, a l'Església o a les

⁹ Ja a les darreries del mandat de l'alcalde Porcioles, el citat Pla Comarcal s'havia constatat com a un instrument poc útil, en gran mesura perquè no podia fer front a la forta pressió immigratòria i als interessos de l'àmbit especulatiu que es traduïren en un creixement urbà caòtic, barraquisme, autoconstrucció... Vegeu F. A. V. B., *Barcelona a cops! X aniversari de la Federació d'Associacions de Veïns* (Barcelona: F. A. V. B., 1982). La Carta Municipal, els plans parcials i fins i tot el Patronato Municipal de la Vivienda foren conseqüència de la necessitat de redreçar la situació en què es trobava la ciutat comtal, afavorint la constitució de grups immobiliaris i financers relacionats amb la construcció. Mitjançant una estreta relació amb l'administració, aquestes empreses constructores iniciaren una sèrie d'obres públiques a la ciutat com els cinturons de ronda, túnels, autopistes... així com un gran creixement urbanístic que accentuà el dèficit de serveis públics i d'equipaments de la ciutat.

¹⁰ Des de la dècada dels seixantes, Barcelona s'anà estructurant i desenvolupant urbanísticament en tres corones. La primera d'elles estava formada per dos barris ja aleshores força densificats, com Ciutat Vella i l'Eixample, mentre que la segona corona estava constituïda pels barris tradicionals –Gràcia, Sant Martí, Sant Andreu, Sants, Les Corts, Sant Gervasi, Horta i Sarrià-, així com per barris especials de l'extraradi de les muralles –Barceloneta, Hostafrancs i el Poble Sec. Finalment la tercera corona s'estenia per nombrosos turons de la ciutat com el Carmel, el Coll, la Rovira, la Peira, també anava de la Plaça de les Glòries fins a Sant Adrià, pels Nou Barris, la Vall d'Hebron i la Zona Franca. Vegeu Josep Maria Huertas i Marc Andreu, *Barcelona en lluita: el moviment urbà 1965-1996* (Barcelona: Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona, 1996), 11.

¹¹ Ibid.

comissions de barri- que s'esforçaren en organitzar la resta de la població al voltant de les reivindicacions veïnals. Així, juntament amb d'altres moviments socials com l'obrer, el veïnal fou molt important en l'establiment i la recomposició de llaços comunitaris entorn a les aspiracions i les lluites per interessos generals.¹²

Concretament, fins a l'aprovació de la Llei d'associacions a Barcelona tan sols coexistien sis associacions de veïns amb poca activitat associativa.¹³ Fins que a partir de 1967 no aparegué el gran gruix d'associacions veïnals, el gran pes de la lluita veïnal per a un avenç en la situació dels barris recaigué en les comissions de barri. L'aprovació de l'esmentada llei, el 24 de desembre de 1964, possibilità l'agrupament legal de la ciutadania entorn a un organisme vetllador dels seus interessos. Com calia esperar, sobretot d'ençà de 1967 i fins als primers setantes es visqué un gran creixement en el nombre d'entitats d'aquesta mena, que es completà de 1972 a 1975.

Gradualment, les associacions de veïns, com a instrument de defensa real dels interessos veïnals,¹⁴ passaren de desenvolupar un paper unificador a nivell de barri per fer-ho a nivell de ciutat, de manera més homogènia i coordinada. Fruit també de l'esmentada creixença del nombre d'associacions de veïns es constituí, el 15 de juliol de 1972, la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona (FAVB). Per iniciativa de diverses associacions de carrer, la FAVB aparegué amb la intenció de "muntar una plataforma que servís alhora per promoure els noms dels seus membres, de cara a futures eleccions municipals, i de formar un grup de pressió enfront de l'Administració Porcioles".¹⁵ Tot i que inicialment no tingué massa repercussió entre el moviment veïnal barceloní, des de les darreries de 1973

¹² Jordi Borja, *Qué son las Asociaciones...*, 31.

¹³ Concretament, aquestes eren les de Sarrià, Montbau, SO Besòs, Torre Llobeta i Can Clos. Vegeu Ana Alabart, "Els barris de Barcelona...", 264.

¹⁴ Jaume Carbonell, pròleg de *La lucha...*, 13.

¹⁵ Ana Alabart, "Els barris de Barcelona...", 328.

la Federació augmentà considerablement el seu nombre d'associats, integrant la major part d'associacions de carrer i de veïns. Des d'aleshores la FAVB deixà de ser tan sols la federació de les associacions de carrer, per ser-ho també de les associacions de veïns.

La consolidació d'aquest organisme veïnal coincidí amb la substitució d'Enric Masó per Joaquim Viola al capdavant del consistori barceloní.¹⁶ El col·laboracionisme existent durant el mandat del primer (1973-1974) es convertí en confrontació arrel de l'intent de continuïtat amb el "porciolisme" que imposà Viola.¹⁷ Aquesta circumstància potencià la tasca de la FAVB, convertint-la en l'aglutinant de la defensa de les reivindicacions ciutadanes i de la democràcia a la ciutat de Barcelona.¹⁸ En encetar-se la transició democràtica –pels volts de 1976- i fins a 1980, el moviment associatiu visqué una situació d'aprofundiment, arribant-se als 70.000 associats a les acaballes del decenni i amb una important diversificació d'entitats veïnals.

Fou també en aquest mateix període quan, amb la legalització dels partits polítics i la substitució de Viola per Socias Humbert l'any 1976,¹⁹ s'inicià un

¹⁶ Masó, a la vegada successor de Porcioles, dugué a terme una política negociadora amb el moviment associatiu veïnal, fet que es traduí en l'establiment de bones relacions entre aquest i l'administració local. Tanmateix, moltes de les seves iniciatives, de caire més racional i modern, sovint es quedaren en intencions per les limitacions de la seva política, les discrepàncies entre els membres de l'Ajuntament o el creixent intervencionisme del Govern Civil. Vegeu Josep Maria Huertas i Marc Andreu, *Barcelona en lluita: el...*, 18.

¹⁷ Fou des d'aleshores quan les reivindicacions veïnals foren més intenses, combinant el rebuig vers Viola i la lluita democràtica. Segons Jordi Borja la tasca dels moviments socials urbans afavorí "la crisis de la Administración local y del conjunto del sistema institucional encargado de la gestión social y del planteamiento urbano, al desvelar su falta de representatividad y de capacidad para responder a las demandas sociales". Vegeu Jordi Borja, *Qué son las Asociaciones...*, 31. A l'annex 1 d'aquest capítol, a títol d'exemple, es recull un fragment d'una carta de la FAVB dirigida a Joan Carles I com a rei d'Espanya, demanant la revocació del nomenament de Viola com a alcalde de Barcelona.

¹⁸ L'expansió de la FAVB correspongué amb el període 1974-1976, per la seva capacitat d'endegar reivindicacions i iniciatives que, en gran mesura, giraren entorn a la revisió del Pla General Metropolità i a la situació política del país. Concretament algunes de les reivindicacions que coordinà se centraren en l'ordenació del tràfic de la ciutat, el rebuig a les expropiacions i als plans parcials o vers una sanitat i un ensenyament de qualitat. Vegeu F. A. V. B., *Barcelona a cops!...*."

¹⁹ El tarannà municipal amb el mandat de Viola comportà un fort rebuig per part del moviment associatiu veïnal, evidenciant-se que "Viola no está haciendo caso del pueblo barcelonés al negarse a dimitir, a pesar de la generalizada oposición a su mandato. Cada

període de noves i constants relacions entre el consistori barceloní i el moviment veïnal.²⁰ Paral·lelament, aquest nou context democràtic comportà certes alteracions en l'espai d'intervenció i en les tasques desenvolupades pel moviment associatiu veïnal, producte de l'assumpció d'un major protagonisme per part dels partits polítics i de les organitzacions sindicats. Concretament, durant aquest primer període democràtic –és a dir, fins a les eleccions municipals de 1979- la tasca veïnal se centrà en les qüestions explicitades en la taula 4.1.

Taula 4.1: Principals eixos d'actuació del moviment associatiu veïnal en el període 1976-1979

<i>Eixos d'actuació</i>	<i>Trets característics</i>
Mobilització civico-política	Reivindicació de qüestions clau com els ajuntaments democràtics, les comunitats autònomes i les nacionalitats o l'exercici de les llibertats públiques
Mitjà d'educació política ciutadana	A través de la seva pràctica –plataforma amb implicacions polítiques- com a nivell informatiu
Plataforma per a la reflexió	Contingut social de la política i el caràcter de les noves institucions esdevingudes amb la transició democràtica
Element de lluita i de construcció democràtica	Necessitat d'uns ajuntaments d'acord amb els aires democràtics de la transició democràtica, convertint-se en òrgans de control i participació en la gestió municipal

Font: Elaboració pròpia a partir de Jordi Borja, *Qué son las Asociaciones...*, 32.

La dilatació de les eleccions municipals fins al 3 d'abril de 1979 potencià un marc d'interinitat i de deteriorament de la política municipal. A Barcelona aquest període coincidí amb el mandat de Socias Humbert que, tot i fer

día nuevos sectores se suman a la lucha por su dimisión". Associació de Veïns Clot - Camp de l'Arpa, "El Pla Comarcal i el nostre barri," *Butlletí de l'Associació de Veïns Clot-Camp de l'Arpa*, Abril 1976, 7.

²⁰ Ana Alabart, "Els barris de Barcelona...", 337.

certes concessions al moviment veïnal, evidencià un cert immobilisme i continuïtat respecte a la política desenvolupada per Joaquim Viola.²¹

Després d'aquest període en el qual el moviment veïnal assolí el major prestigi, des de les citades eleccions municipals inicià una progressiva desmobilització i pèrdua de protagonisme. La major implicació mostrada per l'Ajuntament de Barcelona en afers fins aleshores competència del moviment, juntament amb la progressiva pèrdua de relacions amb l'administració local tot i la presència de destacats membres dels moviments socials urbans en les diferents llistes electorals de 1979,²² expliquen la involució patida.

Les reaccions inicials i les expectatives de l'associacionisme veïnal "són doncs d'entrada favorables al nou consistori" adoptant, "en general, una certa postura de treva enfront de l'Ajuntament",²³ en bona mesura per l'assumpció de moltes de les propostes i alternatives veïnals, en els programes de les diferents forces polítiques presents en aquells comicis.

Mica en mica però, les esperances dipositades en el nou consistori s'apaivagaren en comprovar les fortes pressions que rebia, el poc recolzament del govern central i les discrepàncies en el si del mateix Pacte de Progrés. Aquest context de paralització de l'activitat municipal comportà un menyscapse de les relacions amb el moviment associatiu veïnal i un conseqüent augment de les mobilitzacions i reivindicacions veïnals. Els canvis en la política municipal arrel del trencament del Pacte del Progrés, la

²¹ Segons l'Associació de Veïns de l'Esquerra de l'Eixample, "acaba de dimitir l'alcalde Socias Humbert, que amb el seu equip municipal ha donat un caire ben diferenciat a les relacions de l'Ajuntament amb les AAVV. Sense arribar a solucions satisfactòries en la majoria dels casos, ha donat unes possibilitats de diàleg al que les Associacions no estàvem acostumats. Però aquest ha estat el darrer batlle escollit a dit. A partir del mes d'abril el Consistori serà democràtic". Vegeu Associació de Veïns de l'Esquerra de l'Eixample, "Editorial," *La Veu*, 1979, 2.

²² Alguns d'aquests líders foren Jordi Vallverdú, Núria Gispert, Lluís Reverter, Josep Maria Abad o Rafael Pradas. Vegeu Josep Maria i Marc Andreu, *Barcelona en lluita: el...*, 30.

²³ F. A. V. B., *Barcelona a cops!...*.

tardor de 1981,²⁴ permeteren un nou focus de crítica per part del moviment veïnal.

1.1 Organització, funcionament i principals aportacions de les associacions de veïns

L'estructuració i la descentralització del moviment veïnal barceloní es féu mitjançant la constitució de vocalies. Aquestes eren instruments de treball i els mitjans a través dels quals els associats podien participar en les activitats de l'associació, ocupant-se d'estudiar i de vetllar per la resolució de problemàtiques o sectors determinats com l'ensenyament, la cultura, l'urbanisme, la seguretat o la sanitat, entre d'altres.²⁵

L'existència d'unes determinades vocalies en una o altra associació de veïns era un patent indicador de les seves principals preocupacions, així com de la situació en què es trobava aquest moviment associatiu. En aquest sentit, i en consonància amb l'augment en el nombre d'associats, en el període 1974-1977 hi hagué una diversificació i un augment del nombre de vocalies existents, fins al punt que en el bienni 1978-1979 n'existien 309 en el conjunt de les associacions de veïns barcelonines.²⁶

Els divergents plantejaments i objectius de les vocalies també permetien diferenciar entre les que cercaven la millora d'un problema o àmbit concret – l'urbanisme, la sanitat, l'ensenyament, o l'esport, entre d'altres-, de les

²⁴ Aquest trencament vingué precedit, aquell mateix any, per un context d'enorme inestabilitat arrel del frustrat cop d'Estat del 23-F, el canvi de govern central o els pactes autonòmics, traduïts a nivell municipal en algunes concessions pressupostàries per part de l'Estat. En posterioritat al frustrat Pacte de Progrés, l'Ajuntament proposà la realització de plans especials a diversos barris de la ciutat, presentà un projecte de nova divisió de la ciutat en districtes –aprovat per unanimitat en el Consell Plenari de l'Ajuntament el 18 de gener 1984-, s'accentuà la lluita contra el barraquisme o la millora del transport públic. Hi hagueren però d'altres mesures que no tingueren el recolzament del moviment veïnal com iniciatives espectaculars en el Moll de la Fusta o el Parc de l'Escorxador, els Túnel·ls de la Rovira o de Vallvidrera. Vegeu *Ibid*.

²⁵ Jordi Borja, *Qué son las Asociaciones...*, 37.

²⁶ Ana Alabart, "Els barris de Barcelona...", 295.

centrades en problemàtiques específiques de col·lectius com els joves, les dones o la gent gran, i les que vetllaven pel bon funcionament de l'entitat, responsables de la secretaria, les finances, el butlletí, la informació o la difusió, per exemple.²⁷ De totes elles, les primeres eren les més esteses, representant més del 50 % de la totalitat de vocalies. Les més destacades, i per tant les principals preocupacions veïnals, giraren entorn a qüestions relacionades amb l'urbanisme i l'habitatge, seguides de la cultura i de l'ensenyament.²⁸ Tanmateix, el moviment veïnal anà desenvolupant noves funcions, erigint-se com a “un medio para impulsar la constitución de nuevas organizaciones populares (de mujeres, de jóvenes, de jubilados...)”,²⁹ com a conseqüència del buit existent en l'administració i en d'altres moviments socials.

La realització d'assemblees de veïns arran de l'existència d'algun problema existent al barri mostrava una incidència i una capacitat de mobilització de les associacions de veïns molt superior a l'esmentat nombre real d'associats, fet que les convertia en entitats representatives del veïnat.³⁰ Amb aquestes assemblees es cercava estimular la participació directa del veïnat en la resolució dels afers que els preocupaven, disposant tots els mitjans possibles per tal d'aconseguir-ho: realització de tràmits oficials, local de reunions, assessorament jurídic...

Un altre element destacat del moviment associatiu veïnal fou la seva difusió a través de mitjans que requerien poca despesa econòmica –i sovint molta participació– com el repartiment i enganxada de cartells, els adhesius, la propaganda oral amb cotxes i megàfons, els plafons anunciadors de les activitats, així com la utilització de mitjans de comunicació –premsa i ràdio– afins. Foren però els fulls informatius i els butlletins publicats per la gran

²⁷ En l'annex 2 d'aquest capítol pot consultar-se la classificació de les vocalies segons l'objectiu de treball.

²⁸ Ibid., 298.

²⁹ Jordi Borja, *Qué son las Asociaciones...*, 38.

³⁰ Ana Alabart, “Els barris de Barcelona...”, 305 i 306.

majoria d'associacions de veïns els de major importància.³¹ Aquests, per la seva gran difusió, tingueren una gran transcendència, tant per la seva "tasca informativa" com per esdevenir un "instrument i una crida per a la participació activa de tots els veïns en la resolució dels seus problemes".³² La seva presència i continuïtat en les respectives associacions de veïns es convertí, doncs, en un signe de la consolidació.³³

Pel que fa a la gran diversitat de tasques i aportacions de les associacions de veïns barcelonines, aquestes podien classificar-se en dues menes. La primera d'elles, de caràcter supletori, s'encaminà cap a la creació d'una consciència de barri i a la millora de les condicions culturals del veïnat. Les campanyes en defensa de la llengua,³⁴ la lluita contra l'analfabetisme, la recuperació de les festivitats dels barris, la formació en art, cinema, teatre, música o l'assessorament laboral, jurídic o d'accés a determinats serveis, la informació per resoldre situacions familiars o personals relacionades amb l'atur o la pèrdua de la llar i la prestació de serveis generals com els llocs de reunió per a avis o les llars d'infants, pertanyien a aquesta tipologia. Aquesta mena de serveis, de caire individualitzat, sorgien per la manca d'organismes municipals destinats a tal efecte.

Paral·lelament, coexistiren les activitats de més transcendència que repercutiren a nivell material en la millora de la qualitat de vida del veïnat i que contribuïren a la creació d'una imatge positiva entorn al moviment

³¹ Entre 1971 i 1977 aparegueren una mitjana de nou publicacions l'any. Concretament aquest darrer any es distribuïen a Barcelona trenta-nou publicacions, que representaven una mitjana de 26.673 exemplars mensuals. Vegeu Josep Maria Huertas i Marc Andreu, *Barcelona en lluita: el...*, 27. En l'annex 3 d'aquest capítol poden consultar-se les publicacions veïnals més representatives de cada barri.

³² Associació de Veïns de l'Esquerra de l'Eixample, "Editorial," *Esquerra de l'Eixample*, Desembre 1975, 3.

³³ Jordi Borja, *Qué son las Asociaciones...*, 41.

³⁴ Les campanyes permetien estructurar un conjunt d'activitats al voltant d'una qüestió de caire prioritari, que podia ser específica del barri –contaminació, places escolars, zones verdes, espais d'ús públic...-, global –en contra d'un pla d'urbanisme, reivindicació d'ajuntaments democràtics...- o relacionada amb afers encara més generals com l'amnistia, la llibertat sindical o l'Estatut d'Autonomia. Vegeu *Ibid*, 42 i 43.

veïnal.³⁵ Amb aquestes, l'acció del moviment veïnal es destinava a la consecució d'infraestructures i serveis adients a les necessitats de la població en relació a l'habitatge, l'ensenyament, l'equipament cultural, la contaminació, les places i zones verdes o els plans d'urbanisme, contrarestant així l'especulació existent a la ciutat.

1.2 El moviment veïnal i la lluita per a unes millors condicions per a la pràctica esportiva durant el darrer període franquista

A banda de les originàries i principals preocupacions existents en el moviment veïnal fins a la fi del període dictatorial, com a conseqüència de les actuacions derivades del Pla Comarcal de 1953, se'n derivaren d'altres producte de les expropiacions ordenades per l'administració municipal per a la construcció d'equipaments viaris.³⁶ També, durant els primers setantes tingueren força importància les reivindicacions d'equipaments escolars,³⁷ d'espais verds i d'altres equipaments com biblioteques o places.

Entre aquestes reclamacions en destacaren igualment diverses de caire esportiu, palesant-se el creixent interès que anà despertant aquest fenomen entre el moviment associatiu veïnal barceloní.

Una d'elles tingué com a protagonista el veïnatge de Trinitat Vella, Roquetes i Verdum, amb l'organització i celebració de l'anomenada Olimpíada Popular

³⁵ Ana Alabart, "Els barris de Barcelona...", 341.

³⁶ Entre aquestes cal destacar les de l'Avinguda General Morato –Raval-, el I Cinturó –Badal, Brasil-Bordeta- o l'accés al Túnel de la Rovira –Carmel. Vegeu F. A. V. B., *Barcelona a cops!...*".

³⁷ En relació als centres educatius cal destacar, l'any 1973, els casos de l'escola Cascabel – al barri de La Pau-, l'escola Enanitos –a Nou Barris- o La Llar –Horta-, l'any 1974 el d'un institut al districte IX, o la lluita, l'any següent, per la municipalització de l'escola La Tramuntada, situada al Carmel. D'altres accions veïnals se situaren en el terreny dels greuges per la biblioteca Matas i Ramis d'Horta el 1971, la presó de Wad Ras l'any següent o la campanya "Salvem Lesseps" del mateix 1972. Altrament, en el bienni 1974-1975 foren determinants les reivindicacions i ocupacions d'espais lliures i d'edificis com la d'un solar a Nou Barris, el Parc de les Aigües, la Casa Golferichs, el solar de l'Espanya Industrial o la recuperació de la Plaça Tetuan. Vegeu *Ibid.*

dels Nou Barris (1973).³⁸ Amb la realització de proves atlètiques a la Via Favència, diumenge rera diumenge el veïnat exigí la construcció d'equipaments esportius en aquests barris. Malauradament, per a la dotació en aquests barris dels espais esportius reivindicats –piscines, camps de futbol o poliesportius- s'hagué d'esperar als anys vuitanta quan, arrel de l'empenta olímpica, es construïren instal·lacions esportives al districte de Nou Barris com les de Can Dragó.

Una altra de les intervencions veïnals en matèria esportiva es realitzà als terrenys de l'anterior camp del Futbol Club Barcelona, amb la denúncia de l'Associació de Veïns de Les Corts d'un intent d'apropiació indeguda per part del constructor Josep Maria Figueres. D'aquesta manera s'impedí la màxima edificabilitat en un terreny fins aleshores esportiu i l'ús privat de les instal·lacions, també esportives, que acompanyaven els pisos construïts. Amb aquesta intervenció veïnal s'aconseguí una piscina i un poliesportiu com a equipaments públics dels esmentats terrenys a partir del bienni 1973-1974.³⁹

2 El moviment veïnal i la lluita per unes millors condicions per a la pràctica esportiva durant la transició democràtica (1975-1982)

Tot i que les principals reivindicacions veïnals, sobretot durant el període franquista, no tingueren com a objecte eminent l'àmbit esportiu, aquest anà prenent més rellevància a mesura que el procés de democratització política s'anà esdevenint en l'Estat espanyol. Sens dubte, la consecució de nombroses reivindicacions a nivell de serveis socials permeté que d'altres àmbits com l'esportiu o les zones verdes centressin, gradualment, l'atenció del veïnatge barceloní. Igualment, la proliferació d'associacions de veïns així

³⁸ Josep Maria Huertas i Marc Andreu, *Barcelona en lluita: el...*, 84.

³⁹ *Ibid.*, 73 i 136.

com l'augment del nombre d'associats possibilità una diversificació de les seves tasques i motivacions i, conseqüentment, un augment –sobretot en el període 1974-1977- del nombre de vocalies existents.

Els darrers anys dictatorials i els primers de transició permeteren la consolidació de l'associacionisme veïnal i l'afermament del seu ideari. Tot i que entre els punts bàsics explicats en la taula 4.2 no hi apareixia explícitament l'esport, sí que s'avenia completament amb la seva doctrina.

Taula 4.2: Punts bàsics de la política general de moviment veïnal

• Per una escola pública, catalana i gratuïta
• Per una sanitat pública i gratuïta. Equipaments sanitaris a nivell de barri
• Dret als espais públics
• Per un plantejament urbanístic democràtic
• Pel desenvolupament del FC Metropolità i d'altres tipus de transport públic
• Contra la política viària que dóna prioritat al transport privat
• Pels Plans de rehabilitació i conservació del cascs antics
• Defensa i recuperació del patrimoni artístic històric i cultural
• Defensa de la llengua, cultura i personalitat catalanes
• Defensa de l'Estatut d'autonomia de 1932
• Per l'Amnistia i contra la repressió
• Defensa dels drets humans. Per les llibertats democràtiques. Per la democratització dels Ajuntaments

Font: F. A. V. B., *Barcelona a cops! X aniversari de la Federació d'Associacions de Veïns* (Barcelona: F. A. V. B., 1982).

Immediatament d'ençà de la mort de Franco, el novembre de 1975, persistiren les reivindicacions contra les expropiacions i els plans parcials, els equipaments sanitaris o l'ordenació del tràfic, així com entorn a equipaments escolars i espais lliures per destinar-los a equipaments.⁴⁰

⁴⁰ Una educació de qualitat, gratuïta, pública i catalana fou una de les principals reivindicacions veïnals. De 1976 a 1979 hi hagueren com a demandes d'equipaments escolars més destacades: el grup escolar de la República Argentina, l'escola Carles I – Poble Sec-, la construcció d'un institut –Avinguda Porta-, l'escola Pegasso –Sant Andreu-La Sagrera-, l'escola Barcelona –Sol de Baix-, les Cotxeres de Vilamarí –Eixample-, l'escola

Fou des d'aleshores quan, en paral·lel al canvi d'hàbits de la població i a la resolució de les nombroses mancances d'equipaments i serveis socials existents, hi hagué una major conscienciació sobre la importància de la pràctica esportiva per a la millora de la seva qualitat de vida. No era estrany trobar nombroses reivindicacions d'equipaments esportius arreu de la ciutat comtal, encapçalades pel moviment veïnal.

2.1 La gairebé total manca d'equipaments esportius públics arreu de Barcelona

La situació dels barris en relació als equipaments i a les facilitats per a la pràctica esportiva a les acaballes del règim dictatorial i primeries de la transició fou criticada per mitjà dels butlletins publicats per nombroses associacions de veïns. Aquestes, amb un clar rebuig a la política municipal, lluny de limitar-se a criticar l'actuació consistorial en aquesta matèria, proposaren unes mesures destinades a apaivagar unes mancances, malauradament esteses arreu de la ciutat.

Un dels barris amb aquesta mena de dèficits era el de Les Corts, en no disposar, ben entrat l'any 1975, de cap piscina ni camp esportiu públic per a la pràctica esportiva. No mancats de certa ironia, per als membres de l'Associació de Veïns de Les Corts l'única possibilitat existent era "tener más paciencia que el Alcoyano, ja que en estos momentos no existe ni piscina, ni campos deportivos públicos".⁴¹ Paradoxalment, des de l'any 1974 existia un poliesportiu que no podia emprar la població i que era sol·licitat en un "acto reivindicativo no sólo de esta zona deportiva en concreto, sino de las que

Costa Rica-Pare Claret –Sagrera-, l'arranjament del col·legi Espronceda –Navas-, l'escola FIATC –Les Corts- o l'escola al carrer Legalitat –Gràcia. Pel que fa als espais lliures, cal ressaltar els casos de La Sadeta –Sagrada Família-, La Flor de Maig –Poble Nou-, la platja del Poble Nou, la Cooperativa la Llibertat –Gràcia-, el Parc de la Llibertat -Carmel- o el Parc de la Unitat i de l'Amistat, situat a barri d'Horta. Vegeu F. A. V. B., *Barcelona a cops!...*".

⁴¹ Associació de Veïns de l'Esquerra de Les Corts, "¿Contamos Contigo?," *Revista Les Corts*, Estiu 1975, 5.

necesitamos y que podrían existir en el barrio; pensamos en especial en el campo de Fútbol de “Les Corts””, amb un cert menyspreu per part de les autoritats municipals.⁴²

La manca d'equipaments esportius d'ús públic i la inaccessibilitat dels de caire privat comprometia la pràctica esportiva del veïnatge. La població més jove, davant d'aquesta situació, emprava l'espai públic urbà –places o parcs– per a la seva pràctica esportiva, “con el consiguiente peligro de romper cristales al tendero y de ser atropellados por los automóviles o en solares abandonados que casi siempre están llenos de basura”.⁴³

L'acció veïnal, com s'ha vist anteriorment, no es limitava tan sols a la reivindicació o a l'oposició vers una situació en concret, sinó que sovint adoptava un caire ofensiu presentant alternatives i propostes a les mancances esportives dels barris barcelonins. El mateix veïnat del Clot-Camp de l'Arpa exigia “como primer paso para paliar este déficit de instalaciones deportivas [...], que en los terrenos que antes ocupaba la RENFE, antigua estación del Clot, [...] se construya un Complejo Deportivo” que acollís un camp de futbol, una pista poliesportiva, una pista d'atletisme, una piscina climatitzada, pistes de tennis i un gimnàs.⁴⁴ Aquesta proposta veïnal també suggeria el finançament del complex esportiu mitjançant una subvenció “dada por aportación del Ayuntamiento y de los fondos que tendría que destinar para el deporte la Delegación Nacional de Deportes (de 16 a 17 millones diarios de beneficios de quinielas)”.⁴⁵

⁴² Ibid. Malgrat la inauguració, l'estiu del mateix 1975, d'instal·lacions poliesportives municipals a l'antic camp de futbol de Les Corts, l'actuació municipal no es lliurà de les crítiques veïnals pel mal funcionament d'aquestes. En aquest sentit, sense ànims “de suscitar viejas polémicas, vemos que la empresa constructora no ha cumplido el contrato o que los encargados por el Ayuntamiento de velar por los intereses ciudadanos no lo han hecho”. Vegeu Associació de Veïns de Les Corts, “Inauguración del Polideportivo,” *Revista Les Corts*, Tardor 1975, 7.

⁴³ Associació de Veïns Clot-Camp de l'Arpa, “Problemática deportiva del Barrio,” *Butlletí de l'Associació de Veïns Clot-Camp de l'Arpa*, Estiu 1976, 24.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ibid.

Ara bé, si hi hagué una actuació municipal que aplegà un gran nombre de crítiques i l'acció conjunta del moviment veïnal, aquesta fou l'aprovació del Pla General Metropolità. El Pla Comarcal, com també era conegut, suscità la intensa i diversificada activitat de les nombroses associacions de veïns i de la seva plataforma coordinadora, la FAVB.

2.2 El rebuig frontal al Pla Comarcal

El Pla General Metropolità, aprovat l'any 1976 pel consistori barceloní amb el polèmic Viola al seu capdavant, juntament amb la creació de la Corporació Metropolitana de Barcelona dos anys abans foren els instruments municipals destinats a establir un cert ordre a nivell urbanístic a la ciutat comtal i rodalies. Barcelona, durant la transició democràtica, encara vivia un període de forta pressió urbanística, fet que comportà la necessitat d'establir unes estratègies conjuntes d'actuació que possessin fi a la incoherència de molts plans urbanístics que s'estaven duent a terme.⁴⁶

La proposició "No al Plan Comarcal de Viola- sí al Plan Comarcal de los vecinos",⁴⁷ realitzada per l'Asociación de Vecinos de Ntra Sra del Port, palesa el sentiment i convicció negativa amb què es rebé el Pla Comarcal. Tot i així, també s'entengué com a un instrument útil per aturar el caos especulatiu que s'havia anat produint fins llavors a la ciutat.⁴⁸ Davant d'una situació així, sovint es considerava que el Pla "más que ser una solución es una amenaza ja que los ciudadanos de Barcelona y comarca carecemos de

⁴⁶ Jaume Sobrequés, "Introducció: Barcelona, entre la captivitat franquista i la llibertat democràtica (1939-1975)," a *Història de Barcelona. Volum 8. El segle XX. Barcelona*, dir. Jaume Sobrequés (Barcelona: Enciclopèdia Catalana. Ajuntament de Barcelona, 1997), 18.

⁴⁷ Asociación de Vecinos Ntra Sra del Port, "Comisión de Urbanismo Can Clos," *Los Vecinos*, Novembre 1976.

⁴⁸ L'anterior Pla Comarcal, aprovat l'any 1953, havia conduït el Barcelonès a un absolut descontrol especulatiu, a una gran dependència de l'administració respecte la iniciativa privada i a una greu mancança en la realització de la majoria d'equipaments –escolars, sanitaris, esportius...- i d'espais lliures previstos en el mateix. Vegeu Pere Ysàs, "Vida i institucions polítiques," a *Història de Barcelona. Volum 8. El segle XX. Barcelona*, dir. Jaume Sobrequés (Barcelona: Enciclopèdia Catalana. Ajuntament de Barcelona, 1997), 283.

qualquier elemento de control sobre la ejecución de este plan”.⁴⁹ Així doncs, una de les principals raons per les quals aquest es refusà fou perquè “es tracta d’un Pla elaborat i aprovat d’esquena a la població de la comarca”,⁵⁰ augmentant en bona part del veïnat el clam ““fora Viola” i “volem ajuntaments democràtics””.⁵¹

Durant els mesos de febrer i març de 1976 s’establí el període d’informació pública i de realització de les impugnacions pertinents entorn al polèmic Pla General Metropolità. Nombroses associacions de veïns feren constar així la seva opinió, tant al voltant del pla en conjunt com en referència als seus respectius barris, fins al punt que es recolliren 35.000 impugnacions.⁵²

Segons el moviment veïnal la majoria d’elles no foren tingudes en consideració, augmentant així el seu rebuig entorn al mencionat Pla. Aquest col·lectiu considerava que presentava errors en la seva gestació en no disposar d’uns mecanismes participatius de tota la ciutadania afavoridors de l’establiment de les seves principals directrius. La seva aprovació definitiva, l’estiu de 1976, conduí a una onada de rebuig per part del moviment associatiu veïnal en creure’s que no s’havien atès les seves demandes, així com a la proliferació d’accions en forma de fulls informatius,⁵³ realització de murals i actes festius o intervencions als mitjans de comunicació.

⁴⁹ Associació de Veïns Clot-Camp de l’Arpa, “Por unos ayuntamientos democráticos,” *Butlletí de l’Associació de Veïns Clot-Camp de l’Arpa*, Abril 1976, 6.

⁵⁰ Associació de Veïns de Sants, “Front al Pla Comarcal: Democràcia,” *Centre Social de Sants*, Octubre 1976.

⁵¹ *Ibid.*

⁵² Associació de Veïns Clot-Camp de l’Arpa, “El Pla Comarcal i el nostre barri,” *Butlletí de l’Associació de Veïns Clot-Camp de l’Arpa*, Abril 1976, 7. Per mitjà d’un mecanisme assembleari les associacions de veïns exposaren i raonaren les al·legacions previstes al Pla Comarcal.

⁵³ En l’annex 4 d’aquest capítol s’inclouen dos fragments, corresponents als fulls informatius de l’Associació de Veïns Clot-Camp de l’Arpa i de l’Associació de Veïns de Sant Antoni, de rebuig al Pla Comarcal i a la gestió municipal de Joaquim Viola.

Algunes de les principals queixes veïnals feren referència als espais verds i als equipaments considerats en el Pla. Segons aquest moviment, es tendia a satisfer uns estàndards urbanístics considerant la creació d'unes zones verdes en entorns on el veïnat sabia del cert que mai podrien realitzar-se, i la construcció i explotació privada d'uns equipaments que, malauradament, no solucionaven les mancances existents arreu de la ciutat comtal i demés poblacions del Barcelonès.

Eren nombrosos els barris des dels quals s'observava amb preocupació la gairebé total mancança d'espais lliures i la desaparició dels pocs solars lliures existents per a aquesta finalitat o per a equipaments –escoles, camps esportius, centres socials, sanitaris...-, i que es destinaven a la construcció d'allotjaments. Les associacions de veïns, mitjançant les respectives vocalies, seguiren des de ben a prop aquesta situació, definint els usos més convenients per als equipaments susceptibles d'utilitat pública.⁵⁴

2.3 Els terrenys de Martí Codolar, de la Renfe, de la Bàscula i del carrer Perill: l'èxit d'algunes reivindicacions veïnals en el terreny esportiu

El gran potencial de l'associacionisme veïnal experimentat a Barcelona, sobretot d'ençà de les reivindicacions contràries al Pla General Metropolità i a la gestió del batlle Viola, també es reflectí en la consecució d'alguns èxits vers la demanda d'equipaments i de serveis afavoridors de la pràctica esportiva entre la població barcelonina.

⁵⁴ Segons l'Associació de Veïns Clot-Camp de l'Arpa diversos d'aquests casos foren la lluita per a la construcció d'un centre escolar als antics terrenys de l'empresa Fibracolor, la reivindicació de 64.000 metres quadrats propietat de RENFE per a l'ús esportiu i l'esbarjo o el rebuig a l'ampliació de la zona verda compresa entre els carrers Degà Bahí, Tomàs Padró, l'Avinguda Meridiana i el carrer Nació, que suposaria, a més, l'expropiació i l'expulsió de nombroses famílies, en ampliar-se la zona verda per la prolongació del carrer Degà Bahí. En aquest darrer cas l'associació de veïns proposava l'habilitació d'altres espais verds a terrenys com els situats al carrer Pistón. Vegeu Associació de Veïns Clot-Camp de l'Arpa, "Què passa amb el Pla Comarcal," *Butlletí de l'Associació de Veïns Clot-Camp de l'Arpa*, Estiu 1976, 8.

Un dels casos més representatius de la lluita veïnal entorn a afers esportius fou el centrat en els terrenys de Martí Codolar, ubicats entre la Clota, el Carmel, la Taxonera i la Vall d'Hebron.⁵⁵ Aquests foren reivindicats pels veïns de Montbau, Penitents, Sant Genís dels Agudells, Horta, Vallcarca i el Carmel per tal que es destinessin a equipaments públics. Concretament, des de 1976, la zona de Martí Codolar es trobà amenaçada per un pla parcial que pretenia construir-hi allotjaments per a trenta-quatre mil habitants. Després de les múltiples accions veïnals, agrupades entorn a la Coordinadora Martí Codolar, s'aconseguí paralitzar aquesta operació especulativa i conservar-la per a un ús esportiu i d'esbarjo. Finalment el conflicte es resolgué a partir de l'any 1980, quan el consistori municipal inicià unes negociacions per adquirir els citats terrenys que finalitzaren, feliçment, l'any 1983.⁵⁶ Amb aquesta reivindicació veïnal i posterior actuació municipal, es permetia la conservació d'uns equipaments esportius i zones verdes de gran importància per a l'actual districte d'Horta-Guinardó.

Per la seva banda, el veïnat del Clot i del Camp de l'Arpa impugnà una actuació urbanística prevista en el polèmic Pla que pretenia l'edificació dels terrenys de la RENFE. Des de mitjan 1976 s'iniciaren diverses accions que cercaven la construcció d'equipaments –entre ells un poliesportiu- en els mencionats terrenys, aleshores en absolut desús. Fou així com a les darreries d'aquell mateix any, la major part d'entitats d'ambdós barris signaren una carta dirigida al delegado nacional de deportes, Benito Castejón, expressant les seves reivindicacions.⁵⁷

Durant els anys següents, amb la formació d'una coordinadora de barri s'agilitaren les nombroses accions veïnals,⁵⁸ possibilitant-se que els terrenys

⁵⁵ Josep Maria Huertas i Marc Andreu, *Barcelona en lluita: el...*, 111.

⁵⁶ L'operació es tancà l'abril de 1983 quan l'Ajuntament adquirí els terrenys al constructor Josep Maria Figueras per 943 milions de pessetes. Vegeu *Ibid.*

⁵⁷ Associació de Veïns Clot - Camp de l'Arpa, *L'ESTACIÓ. Publicat per l'associació de veïns Clot-Camp de l'Arpa. Ampli dossier del barri* (Barcelona: Associació de Veïns Clot-Camp de l'Arpa, 1979), 14.

de RENFE acollissin un “camp de futbol infantil i dos de bàsquet, el projecte d'una escola d'E.G.B. i la propera construcció d'un ambulatori”.⁵⁹

Els habitants de barriades com Can Clos, el Polvorí o les Cases Barates, també denunciaren les mancances en equipaments disponibles, entre ells, els destinats a l'esbarjo del veïnat. L'aspiració d'aconseguir, entre d'altres equipaments, un poliesportiu per a la zona fou reivindicada sense èxit ja a les darreries de la dictadura. Finalment, a les acaballes de 1976 aquesta promesa “que sería la solución largamente esperada para esta zona y que al Ayuntamiento no le constaría gran cosa”,⁶⁰ fou recollida amb un cert escepticisme pel veïnat. En paral·lel al greuge per a la construcció d'un ambulatori –en tot el districte II no hi havia cap hospital-, d'un local social, d'una biblioteca i d'un casal d'avis, el poliesportiu es considerava essencial, “porque a pesar de estar en la falda de Montjuïc, nuestra zona no cuenta con ningún terreno público para practicar deporte, y porque el que está construyendo el CN Montjuich es privado y además competitivo”.⁶¹

Mercès a un cert col·laboracionisme entre l'associació de veïns i el Club Natació Montjuïc i a les nombroses reivindicacions,⁶² s'aconseguí la realització dels plànols per al complex esportiu de La Bàscula, que incloïen un camp de futbol, pistes poliesportives, una piscina i una zona jardinada.

⁵⁸ Entre aquestes cal destacar l'acte reivindicatiu realitzat el mes de maig de 1977 sota el lema “Abans de l'estiu volem el poliesportiu”, les campanyes a la premsa denunciant i aturant els enderrocs per part de la mateixa RENFE o l'olimpíada popular celebrada el setembre del mateix 1977 en aquests terrenys, ja aconseguits però encara sense el jardinatge ni condicionament adequatament.

⁵⁹ Xavier Carceller, “La lluita de RENFE: un nou pas endavant,” *Butlletí de l'Associació de Veïns Clot-Camp de l'Arpa*, Novembre 1977, 4.

⁶⁰ Asociación de Vecinos Nta Sra del Port, “Polideportivo,” *Los Vecinos*, Desembre 1976.

⁶¹ Asociación de Vecinos Nta Sra del Port, “Informe,” *Los Vecinos*, Gener-Febrer 1977. Entre l'associació de veïns i el Club Natació Montjuïc no hi hagué massa bona entesa en començar la transició democràtica perquè aquests darrers construïren un poliesportiu de caire privat i per tant no accessible per a tot el veïnat, tal i com reivindicava la citada associació.

⁶² Una d'elles fou una mini-olimpíada que feren els quatre centres de joves de la zona a inicis de 1977, amb més de cent participants que competiren en proves d'atletisme, futbol, estirar la corda i curses de bicicleta.

Finalment, no sense alguns malentesos i entrebancs administratius, s'aconseguí que l'Ajuntament de Barcelona construís als terrenys de La Bàscula un centre cívic que coexistiria amb aquest equipament esportiu.

L'any 1977, els moviments socials del barri de Gràcia també iniciaren la reivindicació de "la compra, per part de l'Ajuntament, del solar del carrer Perill, en el qual es pot construir un poliesportiu".⁶³ Aquesta petició, que contemplava una instal·lació coberta amb gimnàs i piscina, s'emmarcava en la manca d'instal·lacions esportives al barri després de veure com les piscines del club Hispano-Francès i de la Travessera de Gràcia desapareixien per l'especulació urbanística d'aquells anys. Per reforçar l'acció ciutadana s'organitzaren una sèrie d'actes, entre els quals destacà un cross popular l'onze de març de 1979 que tingué una nombrosa participació i que comptà amb la col·laboració d'entitats culturals i esportives del mateix barri.⁶⁴ Ja a les acaballes de la transició i coincidint amb el Campionat del Món de Futbol i amb el fitxatge de Maradona pel FC Barcelona, la població graciencs es preguntava a "on és l'hipotètic poliesportiu del carrer Perill? És més bonic ampliar un estadi fins a l'infinit perquè s'hi llueixi un argentí que costa uns 800 milions de pessetes",⁶⁵ però l'esmentada instal·lació seguia sense ésser una realitat.

Finalment, després de no poques contradiccions i picabaralles entre l'associacionisme veïnal, l'Àrea d'Esports de l'Ajuntament i la Conselleria del districte, l'any 1989 les veïnes i els veïns de Gràcia veieren acomplert el seu desig de tenir un poliesportiu de caràcter públic al carrer Perill.⁶⁶

⁶³ Associació de Veïns Vila de Gràcia, *Vila de Gràcia. Associació de Veïns. 5 anys en lluita* (Barcelona: Associació de Veïns Vila de Gràcia, 1979), 6.

⁶⁴ Associació de Veïns Carrer Gran, "L'Europa, cinquanta anys després," *Revista Carrer Gran*, Març 1979 (primera quinzena), 3.

⁶⁵ Associació de Veïns Carrer Gran, "Els Mundials, Maradona i el Mundialet, a on són les instal·lacions?," *Revista Carrer Gran*, Juny 1982 (segona quinzena), 2.

⁶⁶ Josep Maria Huertas i Marc Andreu, *Barcelona en lluita: el...*, 73.

Aquests quatre exemples de lluita veïnal per a la consecució d'un equipament esportiu que resolgués les mancances de la major part de barris de Barcelona no foren els únics que es produïren arreu de la ciutat. Tot i que no sempre s'aconseguí el mateix èxit en les demandes i que algunes s'allargaren fins ben entrada la dècada dels vuitantes, foren diverses les accions veïnals centrades en la millora de la qualitat de vida de la ciutadania mitjançant un equipament esportiu adient. Entre aquestes, les que pretenien la construcció de poliesportius foren presents als barris de Navas, Gràcia, Bon Pastor, Montbau, Font d'en Fargues, Trinitat Vella, Poble Sec, als carrers Paraguai-Perú o a les Cases Barates.⁶⁷

2.4. La transformació veïnal en consonància amb les transformacions sociopolítiques de l'Estat

El nou marc democràtic desenvolupat d'ençà de la mort del dictador possibilità, com s'ha vist, la culminació i la definitiva expansió del moviment veïnal arreu de la ciutat, de la mà de les discrepàncies front el Pla Comarcal i de les exitoses reivindicacions d'equipaments i de serveis diversos per a la millora de la qualitat de vida a la ciutat comtal.

En aquest sentit, fou determinant la figura de Socias Humbert, facilitant un cert canvi d'actitud envers les reivindicacions ciutadanes. Tot i no iniciar-se reformes substancials en l'administració municipal, es passà d'un clar enfrontament amb l'Ajuntament a un marc de "diàleg amb les úniques organitzacions ciutadanes àmpliament representatives: les associacions de veïns",⁶⁸ en el seu moment de màxima activitat. Tanmateix, des d'aleshores es produïren modificacions en el tarannà d'aquesta mena d'entitats arrel de

⁶⁷ F. A. V. B., *Barcelona a cops!...*

⁶⁸ Associació de Veïns de Poble Sec, *Poble Sec l'associació de veïns. 10 anys al servei del barri* (Barcelona: Associació de Veïns de Poble Sec, 1982).

la democratització de nombrosos estaments associatius fins llavors a la clandestinitat, com a conseqüència del nou marc polític encetat.

Aquest plantejament polític democratitzador tingué algunes conseqüències per al moviment associatiu veïnal com la transformació dels seus àmbits competencials i, per tant, la variació substancial de la seva tasca. En alguns casos suposà, talment com si es tractés del pròleg d'allò que succeí amb l'arribada dels ajuntaments democràtics, l'inici d'una crisi estructural d'algunes associacions de veïns. Entre aquestes, des de l'Associació de Veïns de Sant Andreu es constata una "certa paralització de les nostres inquietuds" i que molts "dels elements actius de l'Associació, s'han vist absorbits amb tasques de Partits i Sindicats".⁶⁹ Per a aquesta associació, entre els diversos problemes a resoldre hi figuraven els locals d'esport i esplai pels joves, així com espais verds, a banda dels relacionats amb el sanejament del barri, l'habitatge, la descentralització del govern municipal, la sanitat o l'existència de locals per a la gent gran. Com a rerafons des de l'associació s'explicitava la voluntat d'engrescar "a tots els seus associats per apinyar i engruixir els equips de treball",⁷⁰ només així s'aconseguiria intervenir en les esmentades problemàtiques.

També des d'una altra associació de veïns, la 9 barrios, es coincidia en els principals motius que havien dut a un retrocés de la seva activitat i de la participació veïnal. Aquests es trobaven relacionats amb la manca de claredat entorn a "cual ha de ser su papel en esta etapa política donde intervienen muchas más fuerzas y organizaciones que en etapas anteriores", així com en "el abandono de las AAVV de militantes y afiliados de partidos al considerar superadas políticamente las AAVV".⁷¹

⁶⁹ Associació de Veïns de Sant Andreu, "Editorial," *Sant Andreu. Butlletí de l'Associació de Veïns. Festa Major 1977*, Desembre 1977, 1.

⁷⁰ *Ibid.*

⁷¹ Asociación de Vecinos 9 barrios, *La asociación y su futuro. "9 barrios" 1977* (Barcelona: Asociación de Vecinos 9 barrios, 1977).

Així fou com ja des de 1977 algunes associacions de veïns iniciaren un procés de reflexió sobre el marc d'actuació i el seu esdevenir arran de les transformacions sociopolítiques estatals i de la incipient crisi arrossegada. Entre les propostes realitzades, l'Associació de Veïns del Poble Sec, per tal de fer front a les problemàtiques sectorials encara existents, preconitzà la creació de coordinadores a nivell de barri que agrupessin les diferents entitats en defensa de les actuacions a seguir en àmbits com l'ensenyament, la sanitat o l'esport.⁷² Aquest mateix rol de liderat i de coordinació de serveis i reivindicacions per part de l'associacionisme veïnal, fou una pretensió compartida per algunes entitats d'aquesta mena. Sense anar més lluny, l'Associació de Veïns de Sant Andreu s'oferí com a organisme coordinador de l'activitat esportiva en "algunes piscines, camps de futbol i, sobretot, aquest petit estadi de "Educación y Descanso" que ben orientat podria ser la primera eina per començar una tasca educativo-esportiva per a la nostra joventut".⁷³

La creació i l'arrelament de les escoles d'iniciació esportiva, la primera de les quals se situà al barri del Poble Sec (1979), fou conseqüència del canvi de rumb iniciat i de la vocació de liderat de nombroses associacions de veïns, com l'esmentada.⁷⁴

2.4.1. La recuperació del llegat tradicional de la ciutat i l'adopció d'un nou model de pràctica esportiva

En el marc de les transformacions patides pel moviment associatiu veïnal i d'una major conscienciació en la recuperació de les tradicions, les associacions de veïns també destacaren en l'afany d'endegar, amb una

⁷² Associació de Veïns de Poble Sec, *Poble Sec...*

⁷³ M. Casablanca, "L'esport als barris," *Sant Andreu. Butlletí de l'Associació de Veïns*, Abril 1978, 7.

⁷⁴ Enric Truño, *La ciutat de les anelles. L'esport a la Barcelona olímpica* (Barcelona: Llibres a l'abast, 1987), 116.

participació massiva, les festes populars de cada barri.⁷⁵ La mateixa FAVB, en un manifest de l'any 1979 en motiu de les eleccions democràtiques, emfasitzava "la recuperació de festes i tradicions de barri i de ciutat (com les festes majors, el carnaval...) a través de les quals es canalitza part de l'expressió cultural dels veïns, i també es refà la vida de barri".⁷⁶

L'anunci i la presència d'aquesta mena de celebracions en els nombrosos butlletins i fulls informatius publicats, denotava la seva importància entre les tasques del moviment associatiu veïnal. Les activitats esportives, en ple ressorgiment i reivindicació per part d'una ciutadania que ja les considerava un hàbit innegociable, també formaren part del programa de les festes majors articulades en els diferents barris barcelonins. Amb un clar to festiu i participatiu, aquestes activitats esportives organitzades en major o menor grau per les associacions de veïns s'allunyaren del caire competitiu tradicional, adoptant un tarannà més lúdic i festiu.

Com si es tractés del proemi dels grans esdeveniments esportius populars organitzats sobretot d'ençà de 1979, el moviment veïnal proposà nombroses manifestacions amb una clara vocació participativa i reivindicativa de l'esperit dels respectius barris.⁷⁷ A títol d'exemple, la Festa Major de Sant Andreu, l'any 1977, incloïa una cursa de bicicleta i una altra a peu pel barri amb arribada a la plaça de les Palmeres,⁷⁸ o les Festes del Roser de l'any 1978 del barri de Sarrià tenien entre les activitats destacades un partit de futbol

⁷⁵ Associació de Veïns de Poble Sec, *Poble Sec...*

⁷⁶ F. A. V. B., "A tots els ciutadans," *Sarrià, publicació de l'Associació de Veïns*, Maig 1979, 8-10.

⁷⁷ "També el moviment veïnal dóna suport a altres iniciatives com les curses populars en les quals el més important és la participació. Entre les diverses curses que s'organitzaren al districte [de Sants-Montjuïc], destacaren el cross popular de Sants, disputat per primera vegada l'any 1981 i que fou iniciat per un grup de persones vinculades a entitats del districte com el Foment Català, l'Ateneu Sempre Avant, l'Associació de Veïns Badal, i més endavant, la comissió Marató de Catalunya". Vegeu Conrad Vilanou, *L'esport a Sants-Montjuïc. Una visió històrica (1883-1994)* (Barcelona: Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, 1994), 68.

⁷⁸ Associació de Veïns de Sant Andreu, "Programa popular "Festa Major 1977"," *Sant Andreu. Butlletí de l'Associació de Veïns*, Desembre 1977, 10.

entre solters i casats, una gimcana amb bicicleta, danses a la plaça Sant Vicens o una cursa atlètica per Sarrià Nou.⁷⁹ Aquest tipus de celebracions també eren aprofitades per donar a conèixer algunes pretensions que, en el cas de la l'Associació de Veïns del Parc, es centraven en "una Mini Marathon Familiar, desde los 8 años, como primer eslabón para más adelante fomentar, al amparo de la Asociación, un equipo de footing".⁸⁰

Lluny doncs de ser una excepció, ja des dels primers anys de la transició les activitats esportives anaren prenent força com a element dinamitzador de l'activitat veïnal, també en la recuperació de les tradicions impulsada des d'aquest moviment.

Alhora, l'organització d'aquestes festes es presentava com a una ocasió important a l'hora de cohesionar el veïnat. A banda de "celebrar l'onze de setembre amb la Núria Feliu, recordar l'esplendor mariner de Barcelona amb les Havaneres dels Pescadors, participar als esports (Marathon, cursa ciclista, futbol...) i pels més menuts, jocs, cinema, teatre, berenar...",⁸¹ com en el cas de l'Associació de Veïns Badal, Brasil i Bordeta, activitats prèvies i posteriors a la pròpia celebració com "guarnir carrers i balcons, col·laborar al muntatge dels actes",⁸² eren essencials a l'hora d'anar configurant una identitat col·lectiva entorn a les reivindicacions i celebracions veïnals.

Fou sobretot a partir de 1979 quan les manifestacions esportives de caire festiu, participatiu i a voltes reivindicatiu, s'estengueren arreu de la ciutat de la mà de l'administració municipal i d'entitats –no sempre esportives- que veieren en aquestes una nova i òptima manera de fomentar la pràctica esportiva. En aquest sentit, la tasca precedent del moviment associatiu

⁷⁹ Associació de Veïns de Sarrià, "Festes del Roser. Programa," *Sarrià. Circular interna de l'Associació de Veïns*, Octubre 1978, 3.

⁸⁰ Associació de Veïns del Parc, "Esports," *Butlletí de l'Associació de Veïns del Parc*, Juny 1980, 10.

⁸¹ Associació de Veïns Badal, Brasil i Bordeta, "Editorial," *La Veu*, Agost 1979, 3.

⁸² *Ibid.*

veïnal fou important avalant l'èxit d'aquestes pel que fa a la promoció esportiva entre la ciutadania.

Quelcom també important en l'organització i en la celebració d'activitats esportives en aquestes festivitats de barri fou el col·laboracionisme establert entre l'associacionisme veïnal i l'esportiu.⁸³ Tot i que la gran diversitat de moviments socials existents sovint dificultà la seva coordinació, l'existència de problemàtiques i d'interessos comuns en facilità la convergència amb les activitats i campanyes del moviment associatiu veïnal.⁸⁴ Aquest fet fou particularment important ja que permeté una transformació del tarannà eminentment competitiu dels clubs esportius cap a celebracions de caire més popular i massiu. Els butlletins i fulls informatius de les associacions de veïns també palesaren aquesta circumstància. Un d'aquests casos succeí en motiu de la Festa Major de Gràcia de l'any 1982, quan la col·laboració entre l'Associació de Veïns Carrer Gran i el Club Natació Catalunya possibilità la realització d'un torneig de futbol.⁸⁵ Aquest comptà amb 350 inscrits i amb uns 800 espectadors diaris que comprovaren com "la nostra plaça del Diamant es convertia en un camp de futbol, en un estadi mundial tot i no tenir cap jugador dels que cobren milers de milions de pessetes per jugar".⁸⁶ Com no calia esperar d'altra manera, ocasions com aquesta eren aprofitades per reivindicar equipaments esportius que, en el cas de Gràcia, tenien per objecte, entre d'altres, el carrer Perill on "hi ha un solar, del qual ja hem parlat en diverses ocasions, que és reivindicat per l'Associació de Veïns com a lloc apte per a la instal·lació del poliesportiu".⁸⁷

⁸³ Les entitats esportives col·laboraren en les respectives festes majors tant organitzant activitats com també cedint els seus espais per a la celebració dels actes previstos.

⁸⁴ Jordi Borja, *Qué son las Asociaciones...*, 44 i 45.

⁸⁵ L'any 1979 aquesta mateixa associació de veïns, conjuntament amb l'entitat Cerclesport, organitzà en motiu de la diada de Sant Jordi un campionat de futbol a la Plaça del Diamant, amb la participació de 16 equips. Vegeu Carles Gonzálbez i Joan Àngel Frigola, "Un Sant Jordi mogut a Gràcia," *Revista Carrer Gran*, Maig 1979 (primera quinzena), 8.

⁸⁶ Associació de Veïns Carrer Gran, "Editorial: La Clara necessita de l'esport," *Revista Carrer Gran*, Setembre 1982 (primera quinzena), 2.

⁸⁷ *Ibid.*

2.5 El moviment veïnal i la lluita per unes millors condicions per a la pràctica esportiva durant el període durant el primer ajuntament democràtic

Malgrat la bona entesa i la complicitat existent entre el moviment veïnal i el consistori barceloní durant el mandat del batlle Socias Humbert, el cert és que seguien reeixint les queixes entorn a la manca d'equipaments i de serveis a tots nivells, també d'aquells relacionats amb la promoció esportiva per part de l'administració local. Les eleccions municipals del 3 d'abril de 1979 havien de significar un canvi de rumb en la política municipal, endegant-se un període "de planificació a fons, seriosa i correcta i no d'atendre peticions segons l'eslògan no patentat, però sí patent, de l'equip Socias, de "tu pressiones, jo et dono"", amb uns organismes de control "com poden ser juntes de barri i associacions de veïns".⁸⁸

La FAVB, en motiu de les esmentades eleccions democràtiques, redactà un memoràndum, també citat anteriorment, que explicitava les necessitats, aportacions i reivindicacions que el nou consistori municipal democràtic havia de tenir en compte. Com calia esperar, la qüestió esportiva també formava part d'aquest document, en considerar-se que caldria "obtenir equipaments esportius, desprivatitzant zones esportives, fins i tot les municipals, reordenant zones lliures per a la construcció dels nous equipaments per a la pràctica d'esports. Importantíssim serà coordinar actuacions amb els equipaments escolars, culturals i esportius".⁸⁹

Aquest fragment responia a les mancances encara existents en matèria esportiva durant aquest període. A diferència doncs d'altres serveis, mica en mica millorats, la qüestió esportiva es consolidà, durant la transició democràtica, com a un dels eixos reivindicatius del moviment associatiu

⁸⁸ Josep Maria Huertas, "Brúixoles per a un ajuntament democràtic," *Revista Carrer Gran*, Març 1979 (primera quinzena).

⁸⁹ F. A. V. B., "A tots els...". En l'annex 5 d'aquest capítol s'inclou un fragment més ampli del memoràndum de la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona.

veïnal. La seva gran presència en els seus butlletins i fulls informatius, del tot lligada a la creació de les corresponents vocalies d'esports, evidenciaven els dèficits viscuts. Ni més ni menys, l'anàlisi de "los grandes problemas que existen en el Barrio [en referència a Sants] para poder practicar el deporte, por falta de espacios", fou la que dugué a l'Associació de Veïns Badal, Brasil i Bordeta a crear la vocalia d'esports, començant la seva activitat organitzant "partidos de baloncesto, fútbol sala, balonmano popularmente, o sea, recordando los tiempos de nuestra niñez".⁹⁰

Així doncs, una vegada resoltes d'altres mancances i serveis arreu de la ciutat comtal, l'esport passà a ser un dels eixos fonamentals de les actuacions veïnals durant la segona meitat de la transició democràtica. Sense anar més lluny, al barri de Gràcia –l'any 1979 amb 105.000 habitants– es denunciava que la "manca d'equipament esportiu és de les més evidents del barri",⁹¹ en constatar-se que no existia cap instal·lació esportiva pública per onze de privades.⁹²

El creixent centralisme dels problemes i greuges esportius possibilità l'augment considerable de la seva promoció, tant de la mà de les associacions de veïns i de les entitats esportives existents, com de l'administració municipal amb l'endegament d'una veritable política esportiva municipal. L'actuació d'aquests tres agents esportius contribuï de manera determinant a la plena normalització esportiva dels barcelonins.

Com s'ha dit anteriorment, fou mitjançant les vocalies d'esports que les associacions de veïns oferiren activitats no limitades a "partidos de fútbol, [...] aunque en estos momentos parezca de esta manera", cercant l'organització d'"encuentros de baloncesto, balonmano femenino, balonmano

⁹⁰ Josep Mateu, "Deportes," *La Veu*, Febrer 1979, 12.

⁹¹ Associació de Veïns Carrer Gran, "Dades generals del barri de Gràcia," *Revista Carrer Gran*, Maig 1979 (primera quinzena), 20.

⁹² Aquestes corresponien al camp de futbol de l'Europa, al poliesportiu de l'escola La Salle, als dos camps de bàsquet del Cercle Catòlic i dels Lluïsos i a 7 gimnasos privats.

masculino, gimnasia...".⁹³ La importància de les vocalies es manifestava quan se'n feia una anàlisi, un cert temps després de la seva creació. En el cas de l'associació de veïns la Verneda Alta, l'any 1982 es valorava molt positivament els "110 niños en la sección de patinaje, 8 equipos de fútbol-sala (10 niños por grupo), 20 niños de 6-7 años en fútbol-sala, 1 equipo de fútbol tierra y un equipo de fútbol tierra amateur", existents un any després del naixement de la vocalia corresponent. L'ambició d'aquesta organització veïnal possibilitarà d'altres eixos d'actuació com la construcció d'un poliesportiu i la creació d'una escola esportiva "orientada a todos los niños del barrio, colaborando con las iniciativas de algunas asociaciones de padres de alumnos".⁹⁴

En el marc de renovació ideològica encetat anys enrere pel moviment associatiu veïnal, el 3 de desembre de 1979 se celebrà a Manresa la primera Assemblea d'Associacions de Veïns de Catalunya. La intenció era arribar a acords sobre aspectes importants com la seva coordinació, les relacions amb l'administració, els mitjans de comunicació amb el veïnat o el problema dels cascs antics de les ciutats, entre d'altres. Les principals decisions i acordances en el terreny de la participació ratificaven el sentit democràtic de les associacions de veïns i l'esforç per dinamitzar el veïnat, al mateix temps que es constatava la necessitat d'adoptar una postura més crítica front a l'acció del govern municipal i de coordinació amb l'associacionisme present en els respectius barris.⁹⁵

Les eleccions municipals del 3 d'abril de 1979 evidenciaren, per tant, el tomb definitiu dels plantejaments i de l'ideari del moviment veïnal producte de la transformació viscuda d'ençà de l'inici de la transició democràtica. Algunes associacions de veïns, conscients de la "nova etapa de les Associacions de

⁹³ Associació de Veïns Badal, Brasil i Bordeta, "Deportes," *La Veu*, Abril 1979, 5.

⁹⁴ Associació de Veïns la Verneda Alta, "Memoria Deportes 1981," *Verneda Unida*, Març 1982.

⁹⁵ Associació de Veïns Carrer Gran, "Associacions de Veïns canviant de concepte," *Revista Carrer Gran*, Desembre 1979 (segona quinzena), 6.

Veïns que començarà l'endemà de les eleccions municipals, quan els ajuntaments siguin una representació democràtica dels habitants de cada poble i ciutat",⁹⁶ també aprofitaren per renovar les respectives juntes directives, després d'haver viscut "una de les etapes més complexes de la nostra entitat (tots els canvis haguts arreu de l'Estat Espanyol)".⁹⁷ Aquesta fou una mostra més del tarannà democràtic i ajustat a les necessitats del canvi de decenni, d'aquest moviment social.

L'anhelat marc polític municipal caracteritzat per la participació activa i continuada dels organismes veïnals, aleshores més proper després dels comicis locals, conduí a la FAVB a exigir també una nova llei de règim local. Amb aquesta es buscava el reconeixement de les associacions de veïns com a entitats d'interès públic amb poder de convocatòria per poder tractar els seus problemes, així com el dret a participar en els plens i comissions permanents de l'Ajuntament i en l'elaboració de la nova Carta Municipal.

2.5.1 Unes expectatives de participació i de democràcia no sempre acomplertes: el seguiment de l'acció municipal per part de les associacions de veïns

La victòria de les forces d'esquerra a l'Ajuntament de Barcelona, amb el socialista Narcís Serra al capdavant, possibilità un cert compromís i comprensió vers les reivindicacions veïnals, iniciant-se un seguit de programes d'actuació destinats a resoldre algunes de les mancances endèmiques que patia la ciutat comtal. Ara bé, tot i proveir-se "alguns serveis urbans fins aleshores inexistents [...] moltes reivindicacions veïnals van restar insatisfetes".⁹⁸

⁹⁶ Emili Pons, "Editorial," *Sarrià, publicació de l'Associació de Veïns*, Febrer 1979, 1.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Carme Molinero, "Grups socials i formes de vida," a *Història de Barcelona. Volum 8. El segle XX. Barcelona*, dir. Jaume Sobrequés (Barcelona: Enciclopèdia Catalana. Ajuntament de Barcelona, 1997), 182.

Algunes d'aquestes reivindicacions no acomplertes pertanyien al terreny esportiu, accentuant-se la tasca de control i de supervisió de l'acció de govern municipal d'ençà de les eleccions de 1979. D'aquesta manera, a les reivindicacions ja comentades i endegades amb anterioritat a 1979, se n'afegiren de noves tot coincidint amb un període en què l'esport ja s'havia consolidat com a una de les principals preocupacions del moviment veïnal. El veïnat del barri de Sants, després de comprovar com la "pràctica de l'esport al districte és realment massiva", col·lapsant-se "les mínimes instal·lacions esportives privades i emprant-se qualsevol indret (Plaça, solar...) del barri per practicar l'esport", destacaven que "per part de l'Administració el nostre Districte ha estat sempre totalment oblidat".⁹⁹ Una comesa tan negativa de l'acció de govern municipal d'ençà de 1979 es justificava en evidenciar-se la desaparició dels pocs equipaments esportius públics: "el camp de la Palmera, el camp del Sants, el camp del c/ Badal, el camp de l'Espanya Industrial, el del Santsense...",¹⁰⁰ fins al punt de reconèixer-se "l'absoluta i total manca d'equipaments esportius que existeix avui al nostre Districte".¹⁰¹

Malgrat els avenços produïts pel que fa a l'equipament esportiu a partir de l'inici de la transició, el cert és que encara no s'acomplien les necessitats ciutadanes en aquest terreny. Entre les diferents mesures proposades, l'Associació de Veïns Badal, Brasil i Bordeta se centrà en els camps d'esports municipals amb l'equipament necessari –enllumenat, vestuaris...-, la presència de monitors especialitzats de l'Ajuntament, la gestió conjunta entre els diferents moviments socials –veïnals, esportius, cívics...- i l'Ajuntament, així com en la subvenció d'activitats relacionades amb la formació esportiva –escoles esportives.¹⁰²

⁹⁹ Associació de Veïns Badal, Brasil i Bordeta, "Esports," *La Veu de l'Associació de Veïns Badal, Brasil i Bordeta*, Març 1981.

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Francesc Osan, "Problemática esportiva del Dte. VII," *Centre Social de Sants. Xè aniversari. Butlletí extraordinari*, Maig 1981.

La qüestió esportiva no es limitava a la manca d'equipaments disponibles sinó que en determinats barris el rebuig veïnal se centrava, paral·lelament, en la gestió privada d'algunes instal·lacions municipals. Aquest fou el cas de Sant Andreu, “un barrio especialmente dotado de instalaciones deportivas”,¹⁰³ però que malauradament “no están al servicio de todos nosotros”.¹⁰⁴ Concretament, el refús se centrava en un “Pabellón Polideportivo que satisface en la actualidad los deseos de un ente privado y donde por una hora de juego se piden tres mil pesetas”, així com en unes “magnas instalaciones, que bajo mi punto de vista son las más completas de la ciudad de Barcelona” –antigament propietat de l'AISS-¹⁰⁵ aleshores inutilitzades pel contenciós existent per la seva propietat entre la Generalitat i l'Ajuntament.

El consistori barceloní seguí essent objecte de múltiples crítiques que cada cop se centraven en major grau en les limitacions de la pràctica esportiva. Tant si es tractava d'una mancança generalitzada d'equipaments com d'un tipus en particular, el moviment veïnal acusava una classe política que “el que fan millor és desacreditar-se”, tot exigint als “senyors, tècnics i polítics de l'Ajuntament, menys matemàtiques i més contacte amb el barri”.¹⁰⁶ Conforme la població anà prenent l'esport com a un element cada cop més important de la seva quotidianitat, es produí una multiplicació de les preferències quant a la petició d'un equipament esportiu diversificat i adaptat

¹⁰² Associació de Veïns Badal, Brasil i Bordeta, “Esports,”... En l'annex 6 d'aquest capítol pot consultar-se la transcripció del comunicat realitzat pel Secretariat d'Entitats de Sants, Hostafrancs i la Bordeta exigint a l'Ajuntament un seguit d'espais destinats a la pràctica esportiva.

¹⁰³ Rodolfo Galdeano, “Instalaciones deportivas,” *Sant Andreu de Cap a Peus*, 30 de Novembre 1981.

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Concretament, aquestes acusacions es realitzaren a raó de la reivindicació dels terrenys municipals de Can Toda pel veïnat de Gràcia per a la construcció d'una piscina. Vegeu Associació de Veïns Carrer Gran, “L'esport fa glu, glu...,” *Revista Carrer Gran*, Octubre 1980 (primera quinzena), 3.

a les seves necessitats. No foren estranys els casos de rebuig cap a terrenys aconseguits “per al barri i la ciutat” però que s’han “convertit en un simple i planer camp de futbol amb tota una organització per a ell i sense una disponibilitat general”,¹⁰⁷ com els corresponents a l’Estació del Nord i exigits per l’Associació de Veïns Fort-Pienc.

Malgrat les exigències i el control veïnal de l’acció de govern d’ençà de les eleccions municipals de l’abril de 1979, destacà l’establiment d’un major col·laboracionisme entre aquest associacionisme i el consistori, que tingué el seu reflex en la promoció esportiva. La voluntat participativa i les accions entorn a l’endegament d’una política esportiva municipal que resolgués els dèficits tangibles, foren ben valorades des de les organitzacions veïnals. Així doncs, en paral·lel al rebuig de les accions municipals centrades en les concessions i determinades construccions i adjudicacions d’espais per a la pràctica esportiva, també es valoraren d’altres actuacions encaminades a una promoció esportiva per a la població barcelonina.

Un dels casos que exemplifica millor la bona entesa entre l’Ajuntament i les associacions de veïns és el de les escoles d’iniciació esportiva.¹⁰⁸ La primera d’elles s’endegà al districte II mercès a la iniciativa de l’Associació de Veïns del Poble Sec, l’any 1979. Amb la seva proliferació i extensió a la resta de districtes de la ciutat s’aconseguí disminuir les conseqüències d’una manca d’instal·lacions esportives i de possibilitats d’impartir la matèria d’educació física en alguns centres educatius. Precisament la dificultat a l’hora de “disposar d’uns centres amb instal·lacions esportives on poguessin anar els

¹⁰⁷ Associació de Veïns Fort-Pienc, “Futbol o esports a l’Estació del Nord,” *Butlletí de l’Associació de Veïns Fort-Pienc*, Juny 1980, 7.

¹⁰⁸ Tot sovint les escoles d’iniciació esportiva foren el resultat de l’èxit d’iniciatives veïnals com l’Escola d’Esports Les Corts, iniciada el curs 1978-1979 de la mà de l’interès i de la tasca de les associacions de veïns i de pares d’aquest barri. La seva consolidació i implantació, també a nivell del districte XI, comportà la col·laboració i la intervenció de Comissió d’Esports del Consell Municipal, creant-se l’Escola d’Iniciació Esportiva a partir del curs 1981-1982. Concretament, aquesta possibilitava que infants de 7 a 14 anys practiquessin l’handbol, el futbol i el bàsquet al poliesportiu municipal de Les Corts, al camp de futbol municipal de Les Corts i a les pistes de diversos col·legis i instituts del districte. Vegeu Consell Municipal del Districte XI, “Escola d’Iniciació Esportiva del Districte XI. L’esport al servei dels ciutadans,” *La Plaça Comas. Full Informatiu del Consell Municipal del Districte XI*, Novembre-desembre 1981.

alumnes de les escoles veïnes que no tenien ni espai ni mitjans per a la pràctica de l'esport",¹⁰⁹ fou una de les principals dificultats trobades per l'Escola d'Iniciació Esportiva de Gràcia, que l'any 1981 mobilitzà a uns sis-cents infants, "la qual cosa no deixa de ser un nombre apreciable per una primera experiència d'aquest tipus".¹¹⁰ La possibilitat de practicar diverses modalitats esportives per un mòdic preu a instal·lacions esportives o centres educatius propers a la ciutadania s'erigí com a una proposta de gran importància a l'hora de pal·liar les mancances quant a l'educació física, encara existents en alguns centres docents de la ciutat comtal.¹¹¹

Més enllà de limitar-se a possibilitar la pràctica esportiva de la infància, les escoles d'iniciació esportiva ampliaren la seva oferta a la població adulta, sector que fins aleshores es trobava amb poques possibilitats de realitzar una pràctica esportiva allunyada de la merament competitiva. Aquest oferiment adreçat als adults cobria una notable mancança arreu de la ciutat. Novament, l'èxit d'aquesta proposta constata un interès ciutadà vers el fenomen esportiu que desembocà en un accés massiu a la seva pràctica, que calia satisfer. Per al moviment veïnal aquesta creixent sensibilitat no passà desapercibuda, reeixint el dubte entorn a "quines possibilitats tenen les instal·lacions per l'esport de lleure, i més tenint en compte que el qui desitja practicar-lo normalment només ho pot fer fora d'hores de treball o d'estudi, més enllà del "footing", on només fa falta una instal·lació primària o simplement assenyalar un recorregut apropiat".¹¹²

¹⁰⁹ Declaracions de Josep Maria Sadurní, conseller de cultura i esports del Districte VIIIè a Josep Maria Sadurní, "Balanz Esportiu," *Revista Carrer Gran*, Març 1981 (segona quinzena), 27.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ L'any 1980 per poder participar a l'Escola d'Iniciació Esportiva del Districte II calia abonar una quota mensual de cent pessetes. En aquest les instal·lacions disponibles eren l'Escola Barkeno, el poliesportiu de La Bàscula, el Mercat de les Flors-Palau d'Esports, l'Escola Pau Vila, el poliesportiu Eduardo Aunós, l'Escola Nostra Senyora del Port i l'Estadi Maurici Serrahima. Concretament, el curs 1980-1981 aquesta Escola d'Iniciació Esportiva comptava amb la participació de mil sis-cents alumnes a tot el districte. Vegeu Associació de Veïns Poble Sec, "Escola d'Iniciació Esportiva del Dte II," *Associació de Veïns Poble Sec*, Novembre 1980.

¹¹² Andreu Serra, "Horta i l'esport," *Hortavui, Portaveu del Barri*, Gener-febrer 1980, 14.

Les diverses activitats esportives proposades des de les escoles d'iniciació esportiva s'orientaren i s'organitzaren en base a les vessants de l'esport escolar, les escoles d'esport i l'esport per a adults. La constatació de la volada que anà adquirint aquesta darrera dimensió i per tant de la progressiva conscienciació que l'esport "no pot ser només un privilegi pels joves o els ben dotats físicament", es trobà en les diverses propostes realitzades al respecte, algunes d'elles gràcies "al recolzament del Consell de Dte". Concretament, l'Associació de Veïns Poble Sec "només per 100 ptes al mes" possibilitava l'accés a "un magnífic gimnàs cobert, un perfecte poliesportiu, unes dutxes d'aigua calenta, un monitor que controla els nostres esforços i tota la muntanya de Montjuïc per a nosaltres", dos dies a la setmana.¹¹³

El col·laboracionisme consistorial i veïnal pel que fa a la promoció esportiva també permeté obrir nous canals de comunicació entre ambdós. A l'igual que amb les entitats esportives, d'ençà de 1979 l'Ajuntament de Barcelona, mitjançant els respectius consells de districte, disposà dels butlletins de les associacions de veïns per poder explicar i assabentar la població sobre les darreres actuacions municipals, emprant formats com les entrevistes, els articles o les cartes adreçades al veïnatge.¹¹⁴ Per aquesta raó no era gens estrany trobar a responsables de la política esportiva municipal com el mateix Enric Truñó, en qualitat regidor d'esports, explicant que a nivell municipal les dues grans competències en l'esmentat camp eren "la reserva de sòl i la creació d'instal·lacions, la seva gestió i manteniment; i [...] la iniciació i promoció" esportives mitjançant una coherent dotació d'infraestructures.¹¹⁵ Com a contrapartida, també el moviment veïnal podia

¹¹³ Associació de Veïns Poble Sec, "Esport per adults," *Associació de Veïns Poble Sec*, Desembre 1980.

¹¹⁴ En l'annex 7 d'aquest capítol s'inclou la transcripció quasi total de l'article de Josep Maria Sadurní, conseller de Cultura i Esports del Districte VIIIè, en el qual fa balanç de la tasca realitzada per l'Àrea d'Esports de l'esmentat Consell del Districte.

¹¹⁵ Vicenç Sanclemente i Albert Mussons, "Entrevista a Enric Truñó, regidor de Joventut des de 1979," *Revista Carrer Gran*, Juliol 1982 (Segona quinzena), 8.

expressar la seva opinió en els diversos fulls informatius municipals publicats a tots els districtes barcelonins en posterioritat a les eleccions municipals de 1979. Aquest fou el cas del caos circulatori originat l'any 1981 quan el Futbol Club Barcelona disputava els seus encontres en el recentment ampliat Camp Nou. L'augment de les mesures especials els dies de partit fou una de les peticions de l'Associació de Veïns de Les Corts per tal de disminuir les molèsties ocasionades al veïnat dels barris de Sant Ramon, Zona Universitària i Les Corts.¹¹⁶

2.5.3 Les zones verdes i l'esport escolar: d'altres reivindicacions veïnals relacionades amb la pràctica esportiva

D'entre les nombroses reivindicacions veïnals que s'anaren esdevenint i resolent durant la transició democràtica, les corresponents a la necessitat d'espais verds i d'un ensenyament de qualitat foren dues constants que, al seu torn, repercutiren en la realitat esportiva de la ciutat.

La importància atribuïda a l'existència d'espais verds com a equipaments bàsics per al lleure –constatada en les nombroses al·legacions del Pla Comarcal realitzades- i la magnitud que l'esport anà prenent entre les preferències ciutadanes possibilità que sovint la seva reivindicació fos paral·lela a la d'espais esportius.¹¹⁷ L'organització d'un Campionat de Petanca al Passeig Pujadas per l'Associació de Veïns del Parc en motiu de la Festa Major del barri, palesava aquesta concordança, demostrant “que las zonas verdes que se recuperan en nuestro barrio tienen múltiples

¹¹⁶ En l'annex 8 d'aquest capítol pot consultar-se la transcripció complerta d'un article signat per l'Associació de Veïns de Les Corts, aparegut al Full Informatiu del Consell Municipal del Districte XI.

¹¹⁷ Tot i que no era la situació més habitual, en alguna ocasió ambdues reivindicacions eren oposades. Aquest fou el cas de la Creueta del Coll quan en una reunió pública del Consell del Districte el 5 de desembre de 1979 es decidí el seu destí entre els partidaris de la construcció d'un camp de futbol i els de la construcció d'un parc. Finalment s'acordà “una solució mixta, segons la qual, la Creueta del Coll serà un parc urbà, si bé s'hi realitzarà un pla especial que comptarà amb un mínim d'un 5% d'equipaments esportius, que s'intentarà ampliar fins a un 15%. Al mateix temps, l'Ajuntament es compromet a aconseguir en 3 mesos altres terrenys a la zona, per tal de construir-hi un camp de futbol”. Vegeu Associació de Veïns Carrer Gran, “Parc Urbà a la Creueta del Coll,” *Revista Carrer Gran*, Desembre 1979 (segona quinzena), 7.

utilizaciones, y no sólo como paseo para los vecinos, sino también como zonas de esparcimiento".¹¹⁸

De la mateixa manera que succeí amb els equipaments esportius, les peticions veïnals no se centraren solament en l'augment del nombre de zones verdes, sinó també en evitar que "totes aquestes zones verdes, actuals i venidores, acabin convertides en un bosc de grans rètols publicitaris",¹¹⁹ i per tant, sense la utilitat d'esbargiment desitjada. En d'altres casos, era el mateix moviment veïnal que denunciava el comportament incívic d'una part de la ciutadania que, "aprofitant la nul·la presència d'encarregats de mantenir en condicions el Parc [en referència al de la Ciutadella], campen per tot arreu, sense fer cas ni de rètols ni de tanques, i hom ha vist com es malmeten arbres, plantes, gespa i, a més, sense que ningú cridi l'atenció d'aquesta gent per els seus actes vandàlics".¹²⁰

La majoria de barris de Barcelona, ja a les acaballes de la transició democràtica seguien reivindicant una major disposició d'espais verds. En un entorn cada cop més urbanitzat i atapeït, "la creació d'un gran parc que sigui com la recerca del paradís perdut i mític mentre serveix d'esbargiment diari pel nostre veïnatge",¹²¹ com l'exigit per l'Associació de Veïns Sagrera, es convertia en una petició important per a la consecució d'una qualitat de vida superior. Un dels barris des del qual, a diferència de la resta, es reconeixia que no "tenim res a dir, res per què protestar!",¹²² en disposar de nombroses i espaioses zones verdes, era el de Sarrià que, a més, l'any 1977 celebrà

¹¹⁸ Associació de Veïns del Parc, "Esports," *Butlletí de l'Associació de Veïns del Parc*, Juny 1980, 10.

¹¹⁹ Associació de Veïns d'Horta, "Les Zones Verdes," *Hortavui, Portaveu del Barri*, Maig/Juny 1982, 3.

¹²⁰ Associació de Veïns del Parc, "Parc de la Ciutadella," *Butlletí de l'Associació de Veïns del Parc*, Juny 1980, 31.

¹²¹ Associació de Veïns Sagrera, "Editorial," *Tot Sagrera*, Maig de 1982.

¹²² Concretament esmentaven l'existència del Passeig de Santa Eulàlia, la plaça del Roser, els jardins d'un tram nou de la Via Augusta, el Parc Quinta Amèlia, així com els propers jardins de Pedralbes i els del carrer de Ganduxer. Vegeu J. A. M., "Moderna espasa de Damocles a Sarrià," *Sarrià circular interna de l'Associació de Veïns*, Octubre 1977, 10.

l'adquisició municipal del Parc de l'Oreneta, uns terrenys amb “una gran abundància de boscos i els seus arbres, la majoria, són centenaris i típicament mediterranis”.¹²³

En paral·lel als requeriments entorn a unes majors i millors zones verdes, l'acció veïnal se centrà en la necessitat d'un ensenyament públic de qualitat. L'oblit a què malauradament sotmeté el règim dictatorial a la formació dels infants repercutí en unes condicions poc afortunades de l'ensenyament públic. A Barcelona aquest fet afavorí la proliferació d'una rica xarxa d'institucions i d'entitats educatives de caire privat –moltes amb un caràcter religiós- en consonància amb el ric teixit associatiu català. Durant la transició democràtica existia un manifest predomini de l'ensenyament privat front el de caràcter públic, exigit pel moviment associatiu veïnal. Concretament el curs 1977-1978 hi havia un 85 % d'alumnes escolaritzats a pre-escolar en centres privats, per tan sols un 15 % en públics, mentre que en l'EGB aquest percentatge en centres públics augmentava fins al 30 %, per un 70 % en centres privats.¹²⁴ Aquesta situació s'aguditzava en barris com Sarrià, amb un prevalença dels centres privats quasi total, en existir un sol centre públic –col·legi Dolors Monserdà- i “en condicions totalment precàries (manca de lavabos, manca d'espai, manca de tota mena de mitjans...) i amb tota classe de riscos que van des de la total desprotecció de l'edifici contra el perill d'incendis (l'interior és de fusta) fins al risc de malalties contagioses de tot tipus (actualment hi ha casos d'hepatitis)”.¹²⁵

A l'igual que en el terreny esportiu, les greus mancances de la ciutat a nivell educatiu afavoriren l'aparició de vocalies d'ensenyament “per a denunciar aquest estat de coses, així com per a pressionar a qui correspongui a fi de

¹²³ Lluís Reverter, “Un espai verd guanyat: el Parc de l'Oreneta,” *Sarrià circular interna de l'Associació de Veïns*, Octubre 1977, 11.

¹²⁴ Associació de Veïns Carrer Gran, “Dades generals sobre ensenyament,” *Revista Carrer Gran*, Octubre 1979 (segona quinzena), 14.

¹²⁵ Associació de Veïns de Sarrià, “Carta Oberta als veïns del poble de Sarrià,” *Sarrià, publicació de l'Associació de Veïns*, Març 1979, 4.

poder obtenir un ensenyament digne al barri, aportant nosaltres, els veïns, en la mesura que sigui possible, alternatives i iniciatives per tal de pal·liar els greus problemes que existeixen avui en dia”.¹²⁶

Aquesta difícil situació de l'ensenyament públic repercutia directament en la pràctica esportiva de l'alumnat, tant a través de l'assignatura d'educació física com de l'esport practicat en horari no lectiu en els mateixos centres educatius. El moviment associatiu veïnal no tan sols s'esmerçà en denunciar la manca d'equipaments i serveis de l'ensenyament públic, sinó que, conforme l'esport anà assolint més importància en el teixit social barceloní, denuncià la dificultat per a la pràctica esportiva dels infants en el context educatiu. Aquest és el cas de l'Associació de Veïns d'Horta que denunciava “que l'esport escolar no funciona, perquè les nostres escoles no disposen d'instal·lacions adequades” i per la impossibilitat de disposar de professors qualificats “per a fer aquesta tasca tant essencial com és l'ensenyament de l'esport amb la preparació convenient”.¹²⁷

L'associacionisme veïnal, lluny de prendre un caràcter defensiu, de reivindicació i de crítica de la situació de l'esport escolar, l'entengué com a “una necessitat bàsica, no solament perquè ajuda a obtenir una completa formació física i fomenta la convivència entre els nens, sinó també per la seva actitud futura”.¹²⁸

Possiblement però, la iniciativa veïnal que tingué més repercussió en la potenciació de l'esport escolar, fou la creació de les escoles d'iniciació esportiva en col·laboració amb els consells dels respectius districtes. Aquestes escoles, la primera de les quals fou possible gràcies a l'enginy de

¹²⁶ Associació de Veïns de l'Esquerra de l'Eixample, “Per una escola digna,” *Esquerra de l'Eixample. Butlletí de l'associació de veïns*, Desembre/gener 1976, 6.

¹²⁷ Andreu Serra, “Horta i l'esport,” *Hortavui, Portaveu del Barri*, Gener/febrer 1980, 14.

¹²⁸ Entre els diferents postulats defensats per l'Associació de Veïns d'Horta figurava la necessitat que l'ensenyament esportiu arribés a tots els infants per igual, la seva realització dins les hores lectives com les matèries restants o l'èmfasi en modalitats com l'atletisme, la gimnàstica, la natació i l'excursionisme. Vegeu Associació de Veïns d'Horta, “Editorial: L'esport escolar,” *Hortavui, Portaveu del Barri*, Gener/febrer 1980, 3.

l'Associació de Veïns del Poble Sec, en un context de mancances en l'educació física, permeteren atenuar-les i, per tant, possibilitar que la població infantil barcelonina tingués accés a la pràctica esportiva des del context escolar.

2.6 Els butlletins i els fulls informatius del moviment associatiu veïnal: un espai de promoció esportiva per als agents socials de Barcelona

Per a la difusió i el ressò de l'acció del moviment associatiu veïnal tingué una gran rellevància la publicació dels respectius butlletins i fulls informatius. La possibilitat d'arribar a un alt percentatge de veïnatge els convertí en un element bàsic quant a l'actuació i consolidació de les associacions de veïns. A mesura que el fenomen esportiu anà figurant entre les principals preocupacions d'aquest col·lectiu, aquesta mena de publicacions incorporaren seccions centrades en aquesta qüestió.

En consonància amb la proliferació de les vocalies d'esport, els espais reservats a la promoció esportiva en aquestes publicacions augmentà i es diversificà. D'aquesta manera, a l'igual que els butlletins serviren com a plataforma d'actuació i de mobilització veïnal, pel que fa a l'esport foren un valuós mitjà de promoció esportiva, tant per al moviment veïnal com per a les entitats esportives dels respectius barris. En paral·lel a aquestes vocalies, les d'esplai i de joves també tingueren un paper destacat en la potenciació de modalitats esportives, essent, en el cas de les primeres, un "lloc d'encontre entre l'adult i l'infant, des dels jocs, el teatre, l'expressió corporal, l'excursionisme".¹²⁹

¹²⁹ Associació de Veïns de l'Esquerra de l'Eixample, "Cap a un esplai popular," *Esquerra de l'Eixample*, Desembre/gener 1976, 10.

Progressivament, iniciatives centrades “en iniciar un equipo de balonmano,¹³⁰ en las competiciones de fútbol sala de los sábados por la mañana” i en “actos deportivos de toda clase (baloncesto...)”,¹³¹ foren característics de l'associacionisme veïnal. Alhora, aquesta mena de propostes no feren més que intensificar el control i la pressió veïnal entorn a la política esportiva municipal i, tanmateix, el col·laboracionisme entre ambdós organismes. En les diferents publicacions veïnals, en paral·lel a les crítiques i reivindicacions, sovintejaren els agraïments als representants municipals, com l'explicitat per l'Associació de Veïns, Comerciants i Industrials El Triangle de Sants, adreçat tant “al senyor Josep Espinàs i Xivillé, Director de Serveis del Consell Municipal del Districte VII, com al Senyor Pere Felis i Daudí, Gerent del Servei de Parcs i Jardins del nostre Excm, Ajuntament de Barcelona, per les atencions que han tingut envers nosaltres i per la seva donació d'uns bancs i d'uns arbres destinats al solar on tenim les pistes de Petanca”.¹³²

Quelcom també important fou la tasca d'informació i de difusió entorn a les característiques i peculiaritats de les diverses modalitats esportives que ja aleshores centraven l'interès de la població. No era estranya l'aparició en alguns butlletins d'articles exaltant les virtuts de l'excursionisme,¹³³ de la gimnàstica rítmica,¹³⁴ del ioga,¹³⁵ de l'esquí o del footing, entre d'altres. En aquest sentit, cal destacar la tasca d'Albert Lasalle que, periòdicament durant el bienni 1980-1981, afavorí la popularització de modalitats com les

¹³⁰ Associació de Veïns la Verneda Alta, “Deporte,” *Verneda Unida*, Desembre 1978, 6.

¹³¹ Associació de Veïns Badal, Brasil i Bordeta, “Esports i Joves,” *La Veu*, Març 1980, 13.

¹³² Associació de Veïns, Comerciants i Industrials El Triangle de Sants, “Vocalia d'esports,” *Associació de Veïns Comerciants i Industrials El Triangle de Sants*, Març/abril 1982.

¹³³ Vegeu E. Inurriagarro, “Excursionisme,” *Hortavui, Portaveu del Barri*, Novembre/desembre 1979, 10.

¹³⁴ Vegeu María Castejón “La gimnasia rítmica,” *Butlletí Informatiu de l'Associació de Veïns d'Hostafrancs*, Juliol 1981, 6.

¹³⁵ Vegeu Associació de Veïns Sagrera “YOGA: Todos hemos oído hablar alguna vez sobre yoga,” *Tot Sagrera*, Juny 1982, 3.

anterior per mitjà dels seus articles en les publicacions de l'Associació de Veïns de Sarrià.¹³⁶

Les entitats esportives, observant la repercussió de les publicacions de les associacions de veïns, també empraren i s'aprofitaren d'aquest mitjà per donar a conèixer les seves activitats, problemàtiques o peticions. Com a conseqüència de la voluntat de dinamització de la realitat veïnal d'aquestes, progressivament anaren convertint-se en una consistent plataforma anunciadora de l'agenda esportiva barcelonina. Talment com si es tractés dels setmanaris o dels diaris esportius, els butlletins informatius veïnals assabentaven al voltant d'aquells esdeveniments esportius celebrats a les respectives barriades de la ciutat així com de la situació patida per algunes entitats esportives.

Com a conseqüència de la crisi econòmica estatal i de la manca d'un suport explícit de les diferents administracions, algunes entitats esportives barcelonines travessaren seriosos problemes socioeconòmics que feren perillar la seva existència. Des del moviment veïnal, emprant els seus efectius canals informatius, se'n féu un ampli ressò no sempre exempt de polèmiques, com en el cas de la Unió Esportiva Sant Andreu. Aquesta entitat, segons el seu delegat, estava formada "por el equipo grande, dos más de juveniles y el equipo de jockey", tot i que anteriorment "tuvimos también equipo de básquet, pero desapareció".¹³⁷ Pocs dies més tard d'aquestes declaracions, uns quants veïns i veïnes les replicaven, afirmant que quan "la UE Sant Andreu disposà del Pavelló Poliesportiu Municipal va tenir durant algunes temporades un total de quatre seccions esportives: hoquei, handbol, voleibol i bàsquet, i que la desaparició de la Secció de bàsquet no fou tal desaparició i sí, més aviat, una supressió per necessitats econòmiques del Club".¹³⁸

¹³⁶ En l'annex 9 d'aquest capítol se'n reproduïxen alguns fragments.

¹³⁷ Declaracions del Sr. Cusidó, delegat de la Unió Esportiva Sant Andreu a J. Manuel Fuentes, "UE Sant Andreu," *Sant Andreu de Cap a Peus*, 4 Abril 1981.

D'altres entitats, entre les quals figurava el Wembley FC, també es feien ressò de la difícil situació travessada com a conseqüència de la manca de suport institucional i d'un espai per entrenar. Concretament, en el cas d'aquesta entitat el "gran problema que tenen, és, no cal dir-ho, l'econòmic, ja que no reben cap subvenció de cap organisme, ja sigui la Federació, l'Ajuntament..."¹³⁹ A aquesta circumstància calia afegir-hi que "per poder entrenar un cop a la setmana al camp del Baronense, de 9 a 11 i mitja de la nit, han de pagar 1500 ptes",¹⁴⁰ a banda de les despeses de desplaçaments i de material que havia de costejar l'entitat.

Altrament, les publicacions veïnals eren emprades per l'associacionisme esportiu per fer arribar al veïnat les seves peticions per tal d'enfortir una secció esportiva determinada amb un major nombre de participants. L'èxit d'aquestes iniciatives s'evidencià en casos com el del Sarrià Club Esportiu quan, després de "fer una crida sol·licitant jugadors del nostre barri per reforçar l'equip de 3ª Regional i per a la formació d'un equip juvenil", donava "les gràcies a tots els sarrianencs i a l'Associació de Veïns de Sarrià, per l'acollida que va tenir el poder aconseguir els objectius proposats".¹⁴¹ Al seu torn, aquesta reeixida constatava "la influència d'aquesta publicació, que en lloc d'ésser bimensual, hauria d'ésser mensual, per la seva repercussió i importància, en referència a Sarrià, publicació de l'Associació de Veïns".¹⁴²

La fluïdesa i complicitat entre l'associacionisme veïnal i l'esportiu fou una de les característiques de la transició democràtica, també palesada a través de la difusió, novament mitjançant els butlletins i les publicacions veïnals,

¹³⁸ Avel·lí Rodríguez, Joan Carles Mariné, Imma Carid, Mercè Garcia et alt., "UE Sant Andreu," *Sant Andreu de Cap a Peus*, 25 Abril 1981.

¹³⁹ Associació de Veïns Carrer Gran, "Wembley F. C.," *Revista Carrer Gran*, Novembre 1979 (segona quinzena), 27.

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ Sarrià Club Esportiu, "Futbol," *Sarrià, publicació de l'Associació de Veïns*, Novembre/desembre 1980, 13.

¹⁴² Ibid.

d'aquelles manifestacions esportives properes a l'esport per a tothom, organitzades tant per les entitats esportives com per l'administració local.

Així doncs, el procés de massificació esportiva viscut durant la transició es veié afavorit per la difusió de les propostes i modalitats esportives realitzada des de les associacions de veïns, amb l'objectiu de millorar la qualitat de vida veïnal. Aquest moviment desenvolupà a la ciutat una tasca de dinamització esportiva d'enorme valor que, juntament amb la dels poders públics i la dels restants moviments socials propers a l'esport, afavorí l'accés definitiu al fenomen esportiu de les barcelonines i dels barcelonins.

Conforme el període 1975-1982 s'anà desenvolupant i consolidant, els butlletins informatius veïnals s'esmerçaren en informar de les diferents propostes esportives que podien interessar la població. Manifestacions esportives fins aleshores poc comunes com la dansa,¹⁴³ els escacs, l'excursionisme, el ioga,¹⁴⁴ l'esquí o el tenis, entre d'altres, s'afegiren a d'altres de més popularitzades i amb més ressò mediàtic com el futbol, el bàsquet, la natació o el ciclisme.¹⁴⁵ D'aquesta manera s'ampliava el ventall de possibilitats esportives de la ciutadania, al que calia afegir les ja comentades manifestacions populars en l'espai públic i les iniciatives sorgides de les escoles d'iniciació esportiva dels diferents districtes de Barcelona.

¹⁴³ Vegeu Associació de Veïns Carrer Gran, "Club Helena. Aprendre a dansar," *Revista Carrer Gran*, Octubre 1980 (segona quinzena), 17.

¹⁴⁴ Vegeu Associació de Veïns de Sarrià, "Agenda," *Sarrià, publicació de l'Associació de Veïns*, Octubre 1982, 2.

¹⁴⁵ Vegeu Associació de Veïns d'Horta, "Club Ciclista Sant Martí," Setembre/octubre 1982, 20.

Part III

CAPÍTOL 5:

L'ESPORT ESPECTACLE COM A SÍMBOL DE TRANSFORMACIÓ SOCIAL: LLIBERTAT, CATALANISME I MODERNITAT

La progressiva incorporació a la pràctica esportiva de la població catalana, iniciada d'ençà de la fi dels seixantes i finalitzada ja en l'etapa democràtica, es reflectí en un major ressò i seguiment del fenomen esportiu des de la seva vessant d'espectacle, per part de tots els sectors poblacionals del país.¹ L'embranchida adoptada en totes les seves accepcions, i en particular de la més espectacular i multitudinària, tingué en els mitjans de comunicació a un dels seus principals aliats. Sense contemplar la tasca realitzada per la ràdio, la premsa i sobretot la televisió, fóra difícil explicar l'enorme interès que des d'aleshores suscità el fenomen esportiu.

Un símptoma d'aquesta transformació fou el pas d'una irregular presència de transmissions esportives a la Televisió Espanyola a les primeries dels seixantes, cap a una progressiva i regular presència d'esdeveniments d'aquesta mena en tots els mitjans de comunicació, ja durant la transició.² Aquesta abrivada anà acompanyada d'una necessitat de la societat catalana de trobar en l'esport espectacle –sobretot en el futbol i en menor mesura en el basquetbol- el sentiment catalanista i l'esperit democratitzador de bona part de la població catalana.

¹ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada de l'esport a Catalunya*. Vol. 2, (1931-1975) (Barcelona: Columna-Diputació, 1995), 193.

² En iniciar-se la dècada dels seixantes es regularitzaren les emissions d'aquesta mena amb la creació dels espais esportius fixos "Sobre el terreno" i "Polideportivo", realitzats als estudis de Miramar (Barcelona) i als de l'Hospitalet de Llobregat. Vegeu *Ibid.*, 195.

L'entitat que millor reflectí aquest hàbit fou el Futbol Club Barcelona, essent d'ençà de 1969 quan es potencià el seu paper simbòlic.³ Des d'aleshores, tot coincidint amb el mandat d'Agustí Montal, l'entitat es polititzà en consonància amb les transformacions sociopolítiques esdevingudes durant els setantes. Els èxits esportius de l'entitat, acompanyats de fitxatges de gran ressò com el de Johan Cruyff o la commemoració del seu 75è aniversari erigiren l'entitat blau-grana com a l'eix, en el terreny esportiu, de les reivindicacions democràtiques i catalanistes de la ciutadania.

Amb la mort de Franco i el conseqüent desenvolupament de la democràcia, els mitjans de comunicació seguiren essent essencials a l'hora d'entendre la prominència dels esdeveniments esportius. Aquests mitjans es convertiren en una mostra més de la tan anhelada normalitat democràtica, contribuint al procés de massificació esportiva i, de retruc, potenciant la identificació de la població amb els sentiments de llibertat, modernitat i catalanisme, imperants durant aquest primer període democràtic.

1 L'esport espectacle i els mitjans de comunicació

Els característics canvis socials i polítics de la transició democràtica acceleraren unes transformacions del fenomen esportiu, iniciades ja en la darrera etapa dictatorial, que es feren notar en els mitjans de comunicació. De la mateixa manera que en d'altres períodes del segle vint, durant aquest primer període democràtic els mitjans de comunicació tingueren una gran rellevància en la potenciació i consolidació de la qüestió esportiva a la ciutat de Barcelona. L'anàlisi, doncs, de la situació i de les transformacions patides en els diferents mitjans de comunicació presents a la ciutat fou un reflex de les transformacions del fet esportiu en el període 1975-1982.

³ Entorn a la campanya presidencial de l'entitat, el desembre de 1969, en la qual els dos candidats, Agustí Montal i Pere Baret, introduïren la llengua catalana i redactaren els respectius manifestos electorals en català, vegeu *Ibid.*, 214.

A la fi de la dictadura franquista, els mitjans de comunicació estatals, tot i no assolir unes condicions comunicatives paral·leles a les d'altres països europeus com França, Alemanya, Gran Bretanya o Itàlia,⁴ es veieren afavorits pel tomb sociopolític endegat des d'aleshores. A Catalunya, en el transcurs de la transició, es produí l'aparició d'iniciatives privades de caràcter nacionalista com el diari *Avui*,⁵ de nombroses ràdios lliures i locals, en paral·lel a la transformació de mitjans amb gran tradició a Catalunya –com *La Vanguardia* o Ràdio Barcelona– i de l'acció comunicativa de la Generalitat de Catalunya.⁶

1.1 La progressiva importància de l'esport entre la premsa escrita barcelonina

La lenta però continuada inclusió de l'esport entre els hàbits de la població catalana contribuí i es reflectí en l'augment de la importància d'aquest fenomen entre els mitjans de comunicació catalans. D'aquesta manera “els diaris d'informació general com el *Diario de Barcelona*, *La Vanguardia*, *El Correo Catalán*, *El Noticiero Universal*, *Tele-eXprés* i alguna aventura esporàdica, veien ja clarament que l'esport i el Barça, en particular, haurien

⁴ Miquel de Moragas afirma que l'any 1975 a l'Estat espanyol existien 115 periòdics, un total de 98 periòdics per mil habitants, més de sis milions i mig de receptors de televisió i de vuit milions d'aparells de ràdio, quantia força inferior a la d'altres països europeus. El mateix Moragas conclou que la “situació del desenvolupament dels mass-media, paral·lela al mateix desenvolupament industrial, no assoleix les cotes dels països europeus en els quals existeix una democràcia consolidada, com a França o Gran Bretanya, però supera les cotes de la infraestructura comunicativa dels països subdesenvolupats, sobretot pel que fa a la ràdio o la televisió”. Vegeu Miquel de Moragas, “Els mitjans de comunicació i el canvi polític a Catalunya,” *Papers* 21 (1984): 99-100.

⁵ “El 23 d'abril de 1976 va ser un dia cabdal per a la història de la moderna premsa del país. A Madrid sortia per primera vegada *El País*, el diari de més prestigi de tota l'etapa democràtica, i a Barcelona ho feia l'*Avui*, el primer diari en català que apareixia des del final de la guerra”. Vegeu Josep Maria Huertas, dir., *200 anys de premsa diària a Catalunya* (Barcelona: Fundació Caixa de Catalunya, 1995), 504.

⁶ Miquel de Moragas, “Els mitjans de comunicació...,” 103.

de ser els pilars indiscutibles de la seva consolidació i el seu progrés en l'ànim popular".⁷

La progressiva significació del fet esportiu es reflectí també en la premsa escrita esportiva de la ciutat amb l'aparició –el 12 de maig de 1975- del bisetmanari catalanista i barcelonista 4-2-4,⁸ que suposà la coexistència de tres diaris esportius editats a la ciutat comtal.⁹ Anys més tard, concretament el 3 de novembre de 1980, aparegué el diari *Sport*,¹⁰ que amb el seu caràcter innovador quant a continguts i format refermava el relleu generacional produït durant aquests anys entre els professionals del periodisme.¹¹

L'augment de l'impacte de la premsa esportiva a mesura que la transició es desenvolupava pot observar-se en la taula 5.1. Després d'un estancament en el període 1977-1980, l'aparició del diari *Sport* suposà un notable

⁷ Josep Mª Ducamp, "El Barça i els mitjans de comunicació," a *Barça, centenari d'emocions. Llibre oficial del centenari del FC Barcelona*, coord. Miquel Vilagut (Barcelona: Lungweg editores, 1999), 168.

⁸ Aquesta publicació del grup Mundo aparegué per darrera vegada l'onze de gener de 1980 i fou el primer diari esportiu publicat amb portada i contraportada i que incloïa unes pàgines centrals en quadricomia, al mateix temps que fou el bressol de nombrosos periodistes esportius. Arrel de la seva desaparició hi hagué un frustrat intent de substitució amb el diari Record, que es publicà durant un període molt breu. Vegeu *Ibid.*, 168.

⁹ En motiu de l'exposició realitzada en el Museu Històric de la Ciutat "Exposició de la premsa esportiva catalana" el periodista Fernando Fornells esmentava que no "existe ninguna capital del mundo que, como Barcelona, posea tres diarios de información deportiva: "Dicen...", "4-2-4" y nuestro El Mundo Deportivo". En el mateix article es considerava el període 1939-1977 com de massificació de la premsa esportiva i el mateix Fornells conclouia que les publicacions es concretaren en diaris esportius i que "las revistas también se hicieron populares; las publicaciones técnicas y de clubs o particulares de un sólo deporte, proliferaron". Vegeu Fernando Fornells, "Desde 1856 hay periodismo deportivo en Barcelona," *El Mundo Deportivo*, 13 de novembre de 1977, 31.

¹⁰ Ducamp, "El Barça...", 170.

¹¹ La rellevada en el periodisme esportiu barceloní es féu evident amb l'aparició de joves periodistes com Mercedes Milà, Àlex Botines o Josep Maria Casanovas en paral·lel als homenatges que anaren rebent periodistes de gran renom i trajectòria com Fernando Fornells, Juan José Castillo o Julián Mir. L'abril de 1981 aquest darrer, després de 40 anys de professió i de 27 anys com a director de *Dicen...*, rebé una honorança a l'Hotel Princesa Sofia a la qual assistiren, entre d'altres personalitats, Narcís Serra, Josep Lluís Vilaseca, Josep Lluís Núñez o Manuel Meler. Vegeu "El Deporte catalán con Julián Mir," *Dicen...*, 9 d'abril de 1981, 26 i 27.

augment dels exemplars difosos a partir de 1981 i un augment de la competència, afavorint-se la progressiva presència de continguts i de formats més atractius per al lector –com la inclusió definitiva del color.¹²

Taula 5.1: Índexs de difusió dels diaris esportius *Dicen...*, *El Mundo*

Deportivo i Sport de 1977 a 1982

	1977	1978	1979	1980	1981	1982
<i>Dicen...</i>	58.877	47.084	49.017	49.998	43.352	42.722
<i>El Mundo Deportivo</i>	56.238	51.482	50.189	50.193	50.476	43.590
<i>Sport</i>	-	-	-	-	43.179	44.342

Font: Miquel de Moragas, "Els mitjans de comunicació i el canvi polític a Catalunya," *Papers* 21 (1984), 105.

A partir de les darreries del règim dictatorial de Franco i durant els primers anys de la transició es produí l'aparició i la transformació de nombroses revistes monogràfiques i comercials, entre les que cal destacar *Don Balón*. Aquesta publicació, sorgida el vuit de setembre de 1975 i centrada principalment en la informació de caire futbolístic, féu una considerable crítica a les estructures oficials de l'esport i al controvertit procés de democratització de l'esport estatal.¹³

També durant el mateix període, un bon reflex de la popularitat adquirida per modalitats esportives fins aleshores de caire minoritari com el motociclisme o l'hoquei patins, fou el sorgiment de revistes monogràfiques com *Motorauto* – l'octubre de 1977- o la reaparició el mes de març de 1976 d'*Hockey sobre Patines*. D'altres modalitats aleshores ja més populars com el bàsquet també tingueren el recolzament de noves publicacions com la revista *Nuevo basket*, nascuda l'any 1980.

¹² Xavier Pujadas i Carles Santacana, *L'esport és notícia* (Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1997), 83. Vegeu també Josep Gifreu, *Sistema i polítiques de la comunicació a Catalunya. Premsa-ràdio-televisió i cinema (1970-1980)* (Barcelona: L'Avenç, 1983).

¹³ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *L'esport és ...*, 79.

Tot i així, el futbol era la modalitat esportiva més seguida i l'aglutinant de bona part de l'extensió de les diferents publicacions esportives barcelonines. En el cas de *El Mundo Deportivo*, d'entre les 32 pàgines d'extensió mitjana en les edicions dels dies laborables a les darreries de 1975 i primers mesos de 1976, aproximadament la meitat se centraven en la informació futbolística. Al seu torn, d'entre aquestes el Futbol Club Barcelona n'ocupava la major part.

Precisament aquesta entitat esportiva, que ja des de mitjans dels cinquantes –amb l'aparició de *Barça* i posteriorment de *RB Revista Barcelonista*– es convertí en l'única del país amb premsa esportiva que s'hi centrava exclusivament,¹⁴ veié sorgir dues noves publicacions preocupades per la seva actualitat, en el transcurs dels primers mesos de l'any 1979. La primera d'elles fou *Tot Barça* que, dirigida per Ricard Maxenchs i publicada pel mateix FC Barcelona, apareixia cada dilluns oferint 32 pàgines d'informació amb alguns articles en català, i que tingué el seu punt àlgid mercès de l'assoliment de la Recopa d'Europa a Basilea, l'any 1979.¹⁵ Dies més tard, amb la intenció de convertir-se en la veu del soci, aparegué *Esports Blaugrana*, revista en català que, dirigida per Carlos Marín, també tingué una periodicitat setmanal.

Més enllà de la importància dels mitjans de comunicació barcelonins en la difusió de la realitat esportiva de la ciutat, alguns destacaren per l'organització de diversos esdeveniments relacionats amb l'esport espectacle, contribuint a la seva promoció.

Un d'aquests fou *El Mundo Deportivo*, organitzant l'any 1981 al Palau Blaugrana “Los Legendarios del Tenis”, un torneig que aplegà vuit astres d'aquest esport dels anys seixanta. Al mateix temps seguí oferint la ja tradicional cursa “Jean Bouin” (1922) i la “Noche del Deporte”, festa que

¹⁴ Ibid., 76.

¹⁵ Ducamp, “El Barça...,” 164.

premiava els i les millors esportistes estatals de cada any i que el 1978 celebrà la seva trentena edició. També el diari *Dicen...* s'implicà en diversos esdeveniments esportius com el "Torneig "Dicen..." d'Escacs Escolar" organitzat conjuntament amb la Federació Catalana d'Escacs,¹⁶ el primer "Torneig de Bàsquet Ciutat de Barcelona" arranjat amb l'Ajuntament de Barcelona o la Setmana Catalana de Ciclisme –col·laborant amb l'entitat Deporte Ciclista Barcelona IAMP. Ambdós diaris no foren els únics que contribuïren a la diversificació del fenomen esportiu barceloní. També una publicació vinculada al món del motor com *Solo-Moto* atapeí anyalment les graderies del Palau d'Esports de Barcelona amb l'organització d'un festival de trial indoor que comptava amb la presència de les figures mundials d'aquesta modalitat.

En el creixent interès de la població per les diferents manifestacions esportives hi afavorí una major atenció per part del ric teixit periodístic barceloní. L'augment del nombre de publicacions i d'espais informatius que s'hi dedicaren, així com l'organització o el recolzament d'iniciatives esportives per part dels mitjans de comunicació, en foren la conseqüència, contribuint-se així a l'estimulació de la realitat esportiva de la ciutat comtal durant la transició democràtica.

1.2 Les ràdios i la televisió democràtiques: cap a les primeres retransmissions en català

Si bé en els darrers anys del període dictatorial franquista els mitjans radiofònics foren exclosos com a instrument de represa de la cultura

¹⁶ Patrocinat per la DNEFD –fins a la seva desaparició-, per l'Ajuntament de Barcelona i per la Diputació Provincial de Barcelona, aquest torneig tingué un gran abast entre l'alumnat de diferents centres d'ensenyament de la província de Barcelona. Sense anar més lluny, l'any 1981 hi participaren més de 1.000 escolars. En l'edició de 1976 alguns dels participants reberen la visita del jugador d'escacs Karpov fet que "produjo la general satisfacción de los jóvenes escolares que aspiran, como no, un día no muy lejano a emular las hazañas en este deporte del número uno del mundo". Vegeu "Karpov en el Torneo "Dicen", *Dicen...*, 31 de maig de 1976, 28.

catalana, durant la transició democràtica guanyaren un considerable prestigi social, aplegant gran diversitat de població entre la seva audiència i facilitant la difusió de l'efervescència social i política del moment.

Quelcom que afavorí que dels setantes als vuitantes es desenvolupés el “que en podríem dir la ràdio moderna catalana”,¹⁷ en paral·lel al major interès de la població vers els mitjans radiofònics, fou el naixement i la proliferació de noves emissores de freqüència modulada relacionades amb diferents moviments socials.¹⁸ En aquest període, també tingueren un paper rellevant les potenciades per les administracions local i autonòmica d'ençà de les eleccions municipals de 1979 i de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia –que permetria la creació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió.¹⁹

En el terreny merament esportiu, cal destacar la tasca realitzada per emissores com Ràdio Joventut o Ràdio Barcelona amb la programació de diversos espais esportius i amb la retransmissió de matxs futbolístics en català. La primera d'aquestes emissions fou l'any 1976, concretament en un partit entre el FC Barcelona i la Unión Deportiva Las Palmas,²⁰ suposant un “hito en la radiodifusión española”, amb un Joaquim Maria Puyal que “fue la voz que en catalán transmitió el partido que enfrentaba al Barcelona y a la UD Las Palmas”.²¹

¹⁷ Rosa Franquet, *Història de la ràdio a Catalunya al segle XX (de la ràdio de galena a la ràdio digital)* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2001), 21.

¹⁸ “Les xifres d'audiència de l'Estudio General de Medios (EGM) de 1975 compten, al conjunt de l'Estat, més de set milions i mig d'oients radiofònics. Cinc anys després el mateix estudi determina un increment de gairebé el doble: Més de tretze milions i mig, i aquesta tendència es manté fins al 1982, quan s'arriba als setze milions”. Vegeu *Ibid.*, 245.

¹⁹ L'aparició d'un nombre important d'emissores municipals –tres l'any 1979, onze el 1980, vint-i-dos l'any següent i trenta-cinc durant el 1982- fou un fet diferencial català respecte a la tònica dominant a la resta de l'Estat. Vegeu Miquel de Moragas, “Els mitjans de comunicació...”, 108.

²⁰ Josep Mª Ducamp, “El Barça...”, 169.

²¹ “Un partido transmitido en catalán,” *Don Balón* 49, 7 de setembre del 1976, 9.

El periodista, primer a Ràdio Barcelona i tot seguit a Catalunya Ràdio, assolí ràpidament popularitat, convertint-se en un referent del periodisme esportiu radiofònic amb el seu impuls cultural i de normalització del català. Tant fou així, que l'any 1978 Puyal rebé el premi Ondas per l'espai "Futbol en català" de Ràdio Barcelona.²²

Aquestes retransmissions no es limitaren als matxs corresponents a les diferents competicions oficials jugades per equips catalans, assolint un abast més ampli, com en el cas del Campionat del Món de futbol de 1978. Aquest esdeveniment, de la mà del mateix Puyal i d'Àlex Botines, suposava l'emissió "en català per primera vegada a la història de la ràdio d'uns Campionats Mundials de Futbol",²³ concretament "de tots els partits que disputi la selecció espanyola i els més interessants que juguin d'altres seleccions".²⁴ Paral·lelament, també destacaren d'altres espais radiofònics de caire esportiu com "En Punta" de Ràdio Barcelona i encapçalat per l'esmentat Àlex Botines, o "Radio Gaceta de los Deportes" de Radio Nacional de España.²⁵ Una vegada ja finalitzada la transició, el català prengué una embranzida definitiva amb l'aparició de Catalunya Ràdio, un nou projecte radiofònic de caràcter públic que inicià les seves emissions plenament en català el 20 de juny de 1983.²⁶

²² Joaquim Maria Puyal i Ortiga nasqué a Barcelona l'any 1949, es llicencià en Filologia Romànica i en Ciències de la Informació, des de 1976 "ha desarrollado toda su carrera en lengua catalana", contribuint de manera decisiva "a la normalización lingüística del catalán, tras los cuarenta años de represión del régimen franquista". Després de retransmetre més de 500 partits de futbol i nombrosos combats de boxa en castellà de 1968 a 1976, el 5 de setembre de 1976 féu la retransmissió en català del ja citat partit del FC Barcelona a la cadena Ser, iniciant-se "el proyecto de retransmitir en catalán por la FM, una frecuencia todavía minoritaria", en el marc del programa "Futbol en català" que comptà "desde el principio con el patrocinio de la Caixa de Pensiones "La Caixa", que sufragó todos los gastos del programa". Vegeu Colaboradores de Wikipedia, "Joaquim María Puyal," Wikipedia, La enciclopedia libre, http://es.wikipedia.org/wiki/Joaquim_María_Puyal.

²³ Vegeu aquest anunci a *Dicen...*, 30 de maig de 1978, 9.

²⁴ Ibid.

²⁵ Enric Bañeres, "La premsa esportiva: del 0-5 al Naranjito," a *Memòria de la Transició a Espanya i a Catalunya V: els mitjans de comunicació*, ed. Rafael Aracil, Andreu Mayayo i Antoni Segura (Barcelona: Universitat de Barcelona / Centre d'Estudis Històrics Internacionals, 2004), 159.

En relació a la televisió, a principis de la transició es mantingueren els tradicionals espais esportius setmanals produïts a Barcelona “Polideportivo”, “Sobre el terreno” i “4 tiempos”, així com les retransmissions esportives,²⁷ inicialment força centrades en el futbol i progressivament més diversificades cap a d’altres modalitats esportives.

A mesura que la transició s’anà desenvolupant, s’afegiren d’altres programes esportius de Televisió Espanyola pel circuit català com “Miramar Esportiu” – endegat el febrer de 1977-, “Crònica esportiva” i “Història de l’esportiu català” –iniciats l’octubre de 1978-, palesant-se el creixent interès generat pel fenomen esportiu entre els televidents catalans.²⁸ En aquest nou context de democratització de totes les esferes socials, les emissions esportives es veieren beneficiades pel lògic augment de l’ús del català produït, permetent-se que, a partir de 1980, alguns anuncis publicitaris es realitzessin en català.²⁹ No fou però fins el tres de març de 1982 quan es va fer una retransmissió esportiva en català. Aquesta correu a càrrec de Josep Maria Casanovas i de José Félix Pons, comentaristes del partit de Recopa d’Europa entre el Lokomotiv Leipzig i el Futbol Club Barcelona.³⁰ El mateix Casanovas, poc més tard també rebé el premi Ondas pel programa “Futbol, encuentro con España” endegat arrel del Campionat del Món de futbol de 1982 i que reflectia el bon moment en què es trobava l’esport a Televisió Espanyola.

²⁶ Josep Mª Huertas, *El plat de lleties. Periodisme i transició a Catalunya (1975-1985)* (Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya, 2005), 115.

²⁷ Josep Gifreu, *Sistema i polítiques...*, 166.

²⁸ *Ibid.*, 167.

²⁹ Jaume Guillet, *Història de la premsa, la ràdio i la televisió a Catalunya (1641-1994)* (Barcelona: La Campana, 1994), 228.

³⁰ Carlos Martín, “El present i el Futur. Esports i televisió,” *Annals del Periodisme Català* 20 (1992): 63.

Així doncs, la tasca de la televisió es configurà com a clau a l'hora d'apropar les diferents manifestacions del fet esportiu a les llars de la ciutadania, tot coincidint amb el creixent interès que aquest despertava. No sobtà l'atenció creixent que rebé l'esport, ja fos per mitjà d'espais periòdics centrats en l'actualitat esportiva o en programes especials en motiu de l'esmentat Campionat del Món de futbol o dels Jocs Olímpics de Montreal de 1976, amb "emisiones unilaterales para las actuaciones españolas más destacadas".³¹

El progressiu ús del català i la producció d'espais televisius a la ciutat comtal serviren també com a una reivindicació per una televisió plenament en català, que veié la llum l'onze de setembre de 1983 amb les primeres emissions de TV3. Aquest nou canal de televisió afavorí en gran mesura les retransmissions esportives sobretot futbolístiques, arrel d'un contracte signat amb el Futbol Club Barcelona per a l'emissió dels seus partits.

2 Cap a una creixent massificació dels esdeveniments esportius

El context de progressiva i controvertida implantació de la democràcia, característic del període 1975-1982, afavorí la diversificació i la intensificació dels esdeveniments esportius celebrats a la ciutat. Aquest fet, juntament amb els èxits esportius que aconseguiren algunes entitats esportives barcelonines, propicià la consolidació de l'esport espectacle a la ciutat comtal, manifestat tant en el futbol com en d'altres modalitats esportives que aleshores encara no tenien un seguiment del públic tant rellevant.

Si en els darrers anys de la dictadura franquista hi hagué un increment de l'esport des de la seva vessant d'espectacle,³² força propiciat per la tasca

³¹ "La Olimpiada en T.V.E. El atletismo, deporte rey en directo," *El Mundo Deportivo*, 7 d'abril de 1976, 25.

³² Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 2, 193.

desenvolupada pels mitjans de comunicació, durant la transició democràtica es constatà la definitiva culminació d'aquest procés. Fou aleshores quan el clima democràtic mica en mica desenvolupat, juntament amb el progressiu i massiu interès de la població per les diferents dimensions de l'esport, possibilitaren l'apogeu de l'espectacle esportiu. Possiblement el Futbol Club Barcelona en fou la seva màxima expressió, tant pel que fa als esportistes més idolatrats, com als èxits esportius del primer equip de futbol i de les diferents seccions professionals de l'entitat.

L'interès suscitat per l'esport espectacle durant els seixantes i setantes seguí incrementant-se a les primeries del període postdictatorial. La progressiva rellevància de la televisió en l'emissió d'esdeveniments esportius i d'espais centrats en aquest fenomen però, no feren minvar l'assistència a esdeveniments esportius. Ben al contrari, els espectadors seguiren creixent de la mà dels èxits esportius d'algunes entitats de la ciutat així com d'una oferta més diversificada i àmplia d'espectacles esportius presents a la ciutat comtal. Una bona mostra de la compatibilitat entre les retransmissions televisives i la concurrència als esdeveniments esportius es trobà en el matx celebrat el 26 de febrer de 1977 entre el Futbol Club Barcelona i l'Atlético de Madrid, amb 95.000 espectadors al Camp Nou i 15 milions d'espectadors que el veieren per televisió.³³ De la mateixa manera, en el cas d'esports més minoritaris com la boxa també es constatava una certa compatibilitat entre les retransmissions televisives i l'assistència als recintes esportius, en afirmar-se que el "Palacio de Deportes presentaba muy buen aspecto pese a transmitirse por televisión el combate estelar",³⁴ protagonitzat per Perico Fernández i Gómez Fonz.

Aquesta complementarietat però, no evità l'aparició de certes divergències i polèmiques entre els interessos televisius i esportius. Aquest fou el cas de la

³³ "Noche grande en el Camp Nou con inmerecido final," *El Mundo Deportivo*, 28 de febrer de 1977, 2.

³⁴ J. Canalis, "El "Duelo" Perico Fernández-Gómez Fonz terminó nulo," *El Mundo Deportivo*, 31 de gener de 1976, 3.

retransmissió en directe d'un matx del Real Madrid arreu de l'Estat menys a Catalunya. El motiu pel qual "esta transmisión no se ofrecerá en Cataluña",³⁵ era no pertorbar ni perjudicar "económicamente al encuentro también de cuartos de final de la Copa de la UEFA entre el Barcelona y el Levski Spartak que se disputará el mismo día y a la misma hora en la Ciudad Condal".³⁶

Malauradament, en d'altres ocasions no s'arribà a un acord entre els responsables televisius i les entitats esportives protagonistes de les retransmissions televisives. La lògica expectativa despertada per les competicions internacionals en què participaven el Reial Madrid i el FC Barcelona comportava una discrepància d'interessos entre els responsables televisius i els esportius. Aquest fou el cas del partit de la Copa de la UEFA que l'entitat blau-grana avançà al dimarts 30 de març de 1976 per tal que es pogués retransmetre per TVE sense perjudici de la retransmissió del partit previst per al dia següent del Real Madrid. Tot i així, les negociacions "entre las partes interesadas se han roto, por motivos económicos",³⁷ esvaint-se qualsevol possibilitat de seguiment del matx per televisió.

Gradualment, les relacions entre la televisió i les entitats esportives adquiriren una major intensitat, supeditada als interessos econòmics generats per l'emissió d'espectacles esportius i pels ingressos dels drets televisius. Segons la publicació *Don Balón*, el Reial Madrid i el Futbol Club Barcelona cobraven dos milions sis-centes mil pessetes per partit retransmès, mentre que el Reial Club Deportivo Espanyol cobrava un milió i mig de pessetes.³⁸

³⁵ Alfíl "Salvo para la región catalana para no perjudicar al "Barça" el partido será televisado en directo," *El Mundo Deportivo*, 3 de març de 1976, 6.

³⁶ Ibid.

³⁷ "T.V. Azulgrana," *El Mundo Deportivo*, 24 de març de 1976, 4.

³⁸ "Por transmisión de partido. Lo que cobran los clubs de RTVE," *Don Balón* 4, 28 d'octubre de 1975, 13.

Ara bé, tot i que fou el futbol –tractat més endavant- el generador d'una major expectació, progressivament foren d'altres espectacles esportius els que centraren l'interès de la població barcelonina. Modalitats de caire col·lectiu com el bàsquet, l'handbol o l'hoquei sobre patins i d'altres d'individuals com el tennis, el ciclisme o la gimnàstica artística, entre d'altres, destacaren pel creixent nombre d'espectadors aglutinats entorn a la celebració d'esdeveniments tant de caire puntual com regular.

2.1 La creixent repercussió i seguiment d'espectacles esportius allunyats de l'esfera futbolística

D'entre els esports col·lectius amb major repercussió i generadors de més expectació destacà el bàsquet, a través d'iniciatives novelles com el Torneig Ciutat de Barcelona organitzat pel diari *Dicen...* al Palau Municipal d'Esports des de 1976. L'esdeveniment fou qualificat d'èxit “sin precedentes” en comptar amb un “público incondicional de este deporte que ayer, con su masiva presencia, puso su mejor rúbrica y nos obliga a superarnos en los próximos años”.³⁹ Una nova mostra de l'atracció despertada pel bàsquet, ara ja en una competició oficial com la final de la I Lliga de Catalunya de bàsquet, foren els prop “de nueve mil personas en las gradas del Palacio Municipal de Deportes”.⁴⁰ El matx, celebrat el 26 de novembre de 1980 amb la presència de Jordi Pujol en qualitat de president de la Generalitat, confrontà el Cotonificio de Badalona amb FC Barcelona, essent aquest darrer el guanyador de la “fiesta del básquet catalán que culminaba exitosamente la primera Lliga autonómica”.⁴¹ En el cas de secció blau-grana de bàsquet, a l'igual que s'observà en el futbol, el seu arrelament i seguiment es traduïa en els nombrosos desplaçaments dels afeccionats en motiu de la final d'algunes de les competicions en què l'equip prenia part. En la corresponent a la Copa del Rei de 1979 celebrada a Pamplona, l'equip en

³⁹ Justo Conde, “El Juventud Scheweppes, campeón,” *Dicen...*, 25 de setembre de 1976, 15.

⁴⁰ Manuel Moreno, “Alirón para el Barça,” *Dicen...*, 27 de novembre de 1980, 12.

⁴¹ *Ibid.*

resultà vencedor enfront al Tempus i davant “de més de mil culers, que ompliren de senyeres i banderes blaugrana les places i els carrers de la capital navarresa”.⁴²

El tarannà encetat i consolidat amb el desenvolupament de la transició democràtica, així com el progressiu i massiu apropament de la ciutadania a l'esport espectacle, afavorí l'augment de l'oferta d'esdeveniments esportius, també d'aquells de caràcter puntual. Seguint amb el bàsquet, entre aquests destacaren el partit entre una selecció de jugadors de la NBA i la selecció catalana disputat el 26 de desembre de 1981, aplegant aproximadament a 4.500 espectadors, o els protagonitzats pels Harlem Globetrotters.

Ara bé, foren aquells partits caracteritzats per una màxima rivalitat esportiva i certes connotacions polítiques, com els oficials entre el Real Madrid i el FC Barcelona, els que disposaven d'un major ressò mediàtic i seguiment dels afeccionats. L'evidència que l'afluència d'afeccionats era superior a la capacitat d'un recinte com el Palau Blau-grana, féu que se'n plantegés l'ampliació ja a les acaballes de la transició, per tal d'acollir unes 7.000 localitats.⁴³ Quan es disputava un partit entre les seccions de bàsquet d'ambdues entitats, sovint els mitjans disponibles de l'entitat blau-grana quedaven obsolets, com en el cas del 5 de gener de 1980. Aquell dia, el matx que presidí Josep Tarradellas comptà amb “siete mil personas en el Palau y muchas en sus puertas sin poder entrar”,⁴⁴ així com amb tres mil seguidors més aplegats en el Blau-grana 2.

A banda però del creixent interès de la ciutadania entorn al fenomen esportiu, l'afluència d'espectadors en esdeveniments de caràcter competitiu com els mostrats es supeditava al bon tarannà esportiu de les seccions o de

⁴² Josep Mussons, *El Barça vist per dins* (Lleida: Pagès Editors, 2003), 127.

⁴³ José Antonio González, “Núñez también quiere un “super-Palau,” *El Mundo Deportivo*, 22 de setembre de 1982, 25.

⁴⁴ Manuel Moreno, “El Palau se rindió ante el Madrid,” *Dicen...*, 7 de gener de 1980, 33.

les entitats esportives de la ciutat. La voluntat d'augmentar la competitivitat d'algunes seccions del FC Barcelona, així com les mesures econòmiques imposades, foren un exemple de les estratègies plantejades per tal d'incrementar l'afluència als partits de les seccions de bàsquet, d'handbol i d'hoquei sobre patins de l'esmentada entitat. Concretament, la directiva de Josep Lluís Núñez oferí als socis la possibilitat d'assistir gratuïtament al Palau Blau-grana excepte per presenciar determinats encontres de màxima rivalitat.⁴⁵ Aquesta mesura, conjuntament amb els èxits esportius de les seccions,⁴⁶ permeté augmentar el nombre d'associats de l'entitat i l'afluència a l'esmentat recinte.

A l'igual que en el cas del bàsquet, l'organització d'esdeveniments esportius de caràcter puntual afavorí l'increment d'afecionats envers modalitats com l'handbol, l'hoquei sobre rodes, l'hoquei sobre gel o el futbol sala. En el cas de la primera, la celebració de dos esdeveniments de màxim nivell i de caràcter internacional com el II Torneig Internacional d'Espanya o el Campionat del Món –grup B-, que aplegà sis mil persones en la final disputada al Palau Blau-grana,⁴⁷ es constituí com a fonamental per a la major popularització d'aquesta modalitat esportiva, juntament amb els èxits de seccions com la del Futbol Club Barcelona. Les restants modalitats de caràcter menys massiu, l'hoquei sobre rodes, l'hoquei sobre gel i el futbol sala, en el transcurs de 1979, també es veieren afavorides per esdeveniments internacionals com el XXXIV Campionat d'Europa, el Campionat del Món "C" i d'un Torneig Internacional, respectivament. Els dos

⁴⁵ Concretament foren els partits contra el Real Madrid i el Joventut de Badalona en bàsquet, el Granollers i el Calpisa en handbol, així com vers el Reus i el Voltregà en hoquei sobre patins, els exempts de gratuïtat. Vegeu Josep Mussons, *El Barça...*, 50 i 51.

⁴⁶ La temporada 1979-1980 la secció de bàsquet guanyà la Copa de Rei i en hoquei patins s'aconseguien pràcticament tots els títols: la Lliga, la Copa del Rei i la Copa d'Europa. La següent es renovà la Copa del Rei en bàsquet, es guanyaren les lligues d'handbol i d'hoquei patins, secció aquesta darrera que també assolí la Copa de les Nacions i la Copa d'Europa. Vegeu Futbol Club Barcelona, *10 anys de gestió del president Josep Lluís Núñez i el seu consell directiu. 1978-1988* (Barcelona: Futbol Club Barcelona, 1988), 27.

⁴⁷ Respectivament, aquestes competicions se celebraren durant el mes de maig de 1976 i del 22 de febrer al 3 de març de 1979. En el cas de la segona el Palau Blau-grana en fou una de les sub-seus. Vegeu Antonio Hernández Filloy, "Simplemente, campeones," *Dicen...*, 5 de març de 1979, 16 i 17.

mil assistents en aquesta darrera competició realitzada al Palau Blau-grana foren una constatació que la “popularidad del fútbol sala aumenta día a día”,⁴⁸ tot i que com a “espectáculo de masas carece todavía del carisma multitudinario que pueda tener, por ejemplo, su hermano mayor, el fútbol, pero que duda cabe que en poco tiempo ha realizado una escalada importante y que empieza ya a crear escuela”.⁴⁹

A diferència de les competicions esportives regulars, esdeveniments esportius de caràcter puntual i internacional tenien l'afegitó de generar un gran ressò mediàtic, essent una bona possibilitat de difondre determinades modalitats esportives més enllà de la multitud d'espectadors que els presenciaven. Entre aquests, els esmentats campionats del món d'handbol i d'hoquei gel, realitzats entre les darreries de febrer i de març de 1979 a les instal·lacions del FC Barcelona, generaren un desplegament informatiu fins aleshores inaudit al país, constatant-se la progressiva incorporació de modalitats esportives menys populars que el bàsquet o el futbol en les dinàmiques informatives dels mitjans de comunicació del país.⁵⁰

Així doncs, durant la transició democràtica la creixent afecció entorn a modalitats esportives col·lectives ja amb un notable seguiment, com el bàsquet i l'handbol o d'altres amb menor embranzida, es veié afavorida per la proliferació d'esdeveniments de caràcter internacional i dels èxits dels diferents equips i seccions existents a la ciutat en llurs competicions oficials.

Quelcom similar succeí en algunes modalitats esportives de caire individual amb l'organització de competicions de primer nivell, sovint amb la presència dels millors especialistes mundials. La gimnàstica artística femenina fou un d'aquests casos, quan l'abril de 1977 celebrà una trobada internacional al

⁴⁸ Francisco Perearnau, “Triunfo carioca en el Palau. II Trofeo Internacional de Fútbol Sala,” *El Mundo Deportivo*, 27 de setembre de 1979, 15.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Josep Mussons, *El Barça...*, 66.

Palau Municipal d'Esports entre les seleccions espanyola i romanesa. L'expectació que generà la presència de Nadia Comaneci en les files de l'equip forà es justificà amb "el recital inolvidable" i amb la "magia de sus movimientos y de su ritmo, en sus vuelos y piruetas, en su magisterio gimnástico".⁵¹ A banda d'aquesta trobada extraordinària, any rera any els millors gimnastes s'aplegaven en motiu del tradicional Criterium Internacional Ciutat de Barcelona "Memorial Blume". Organitzat per la Federació Catalana de Gimnàstica i recolzat per l'Ajuntament de Barcelona, el Consejo Superior de Deportes i, posteriorment, per la Generalitat de Catalunya, es caracteritzava per "su enorme capacidad de convocatoria, llenándose a tope el Palacio Municipal de Deportes",⁵² i per assegurar un nivell tècnic que obligava a sentenciar que "jamás en nuestras palestras habíamos presenciado una manifestación tan bella y concluyente de lo que atesora esta gama".⁵³ En bona mesura, l'espectacularitat i l'èxit d'aquesta celebració podia atribuir-se a un pressupost creixent, que l'any 1981 fou de 4 milions de pessetes, un milió i mig més que l'any anterior.⁵⁴

Un altre torneig esportiu internacional que anyalment rebia un major nombre d'espectadors fou el Trofeu Compte de Godó, celebrat des de l'any 1953 a les instal·lacions del RCT Barcelona-1899. La necessitat d'ampliar les seves instal·lacions per donar cabuda a tot el públic interessat en presenciar la competició, fou una de les conseqüències del creixent interès generat per un torneig que aplegava tennistes del renom d'Ivan Lendl, Guillermo Vilas, Manuel Orantes o Bjorn Borg. Davant d'una situació així, l'acollida de "seis mil espectadores en una final del "Godó" es ya un juego de niños y si algún

⁵¹ José María Miedes, "Recital memorable," *El Mundo Deportivo*, 1 de maig de 1977, 18.

⁵² José Mª Miedes, "Vibración del "Memorial Blume"," *El Mundo Deportivo*, 14 de octubre de 1976, p. 33. Anys més tard però, concretament el 1981, la dificultat per omplir el Palau Municipal d'Esports féu plantejar-se a la Federació Catalana de Gimnàstica la possibilitat de realitzar aquest esdeveniment al Palau Blau-grana, de dimensions un xic més reduïdes i més acollidor.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Vegeu "Fue presentado el "Memorial Blume": Nueve países en Montjuich," *El Mundo Deportivo*, 22 d'octubre de 1980, 40 i J. Mª Miedes, "Fue presentado el "Memorial Blume"," *El Mundo Deportivo*, 15 de diciembre de 1981, 32.

día vuelve Borg o tenemos la satisfacción de contar con Connors o McEnroe, puede llegar hasta alteraciones de orden público”.⁵⁵ Efectivament, l'èxit del torneig possibilitava que “todas las entradas están vendidas, salvo las que de acuerdo con los preceptos legales, hay que poner cada día en taquilla”,⁵⁶ urgint una solució que passava per l'ampliació de les instal·lacions sota l'auspici de les diferents administracions, “porque el “Godó” ha dejado de ser una competición familiar y recogida para convertirse en uno de los eventos más importantes del calendario deportivo español”.⁵⁷

Novament, aquest torneig era un exemple de la complementarietat existent entre la creixent assistència d'espectadors i les retransmissions televisives. Més enllà de suposar un contratemps, les emissions en directe, sobretot de la final i en el marc de l'espai “Sobre el terreno”, es mostraven com a una valuosa oportunitat de donar major volada al Trofeu Compte de Godó.

Alhora, algunes arts marcial encara novelles com el karate o el taekwondo començaren a popularitzar-se com a conseqüència dels diversos esdeveniments de caràcter estatal i internacional celebrats.⁵⁸ En el cas de la primera, aquesta mena de competicions possibilitaren la creació de la Federació Catalana de Karate i la seva conseqüent desvinculació de la Federació Catalana de Judo i Disciplines Associades. Quant al taekwondo, la Federació Catalana d'aquesta modalitat fou la pionera en l'organització

⁵⁵ Manuel Tarín, “Tenis: Lendl y el Trofeo Godó, futuro sin fronteras,” *El Mundo Deportivo*, 15 d'octubre de 1980, 26.

⁵⁶ Declaracions de Jaume Bartrolí a J. J. Castillo, “Ambientazo,” *El Mundo Deportivo*, 7 d'octubre de 1981, 29.

⁵⁷ Tarín, “Tenis: Lendl...”. Una bona mostra d'aquest fet fou el pressupost de deu milions i mig de pessetes per a la celebració de l'edició de 1976. Vegeu F. Fornells i M. Tarín, “75 Años de historia. RCT Barcelona: un club “grande de España”,” *El Mundo Deportivo*, 14 d'octubre de 1976, 15.

⁵⁸ “Poc abans dels fets del maig del 68 s'introduïren en el districte [de Sants-Montjuïc] –com a la resta de la ciutat- pràctiques esportives orientals. Certament que aquestes modalitats eren conegudes des d'abans –ja al velòdrom del Cubell s'havien realitzat algunes exhibicions- però fou ara quan la gent –sobretot les noves generacions- s'abocaren al judo, karate i altres disciplines similars”. Vegeu Conrad Vilanou, *L'esport a Sants-Montjuïc. Una visió històrica (1883-1994)* (Barcelona: Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, 1994), 64.

dels campionats d'Espanya i d'Europa, celebrats en la seva primera edició a la ciutat l'any 1976. Així, de la mateixa manera que succeí l'any 1953 quan Barcelona acollí "por primera vez en España el Campeonato de España de Judo, también corresponde ahora a la Federación Catalana el honor de poner en marcha el historial nacional de ese apasionante, dinámico, vertiginoso y espectacular deporte de sabor oriental que es el taekwondo".⁵⁹ Dos símptomes més del creixent interès que despertaven les arts marcial tingueren a veure amb l'aparició de publicitat a diaris com *El Mundo Deportivo*, anunciant classes de taekwondo, hapkido o judo, així com la visita dels millors especialistes d'aquestes modalitats a la ciutat comtal.⁶⁰ També en referència a aquesta modalitat, el Trofeu de la Mercè, celebrat des de 1975 a les darreries de setembre, era una bona ocasió per constatar-ne el seu seguiment. Concretament, la quarta edició (1978) aplegà "muchísimo público en el Palau Blaugrana", fet que juntament amb l'alt nivell tècnic mostrat, era un "indicativo de la gran progresión en todos los aspectos de dicha gama marcial".⁶¹

D'altra banda, dues modalitats esportives de gran tradició a la ciutat com la natació i el ciclisme també contemplaren el gradual augment de l'interès del públic vers les competicions de caràcter espectacular succeïdes durant la transició. Pel que fa a l'esport aquàtic, un dels esdeveniments més rellevants fou el Gran Premi Ciutat de Barcelona, organitzat per la Federació Catalana de Natació a la piscina Sant Jordi des de 1980. L'èxit d'aquesta proposta, que comptava amb la presència d'alguns dels millors nedadors del moment, es palesà en la seva segona edició ja que "nunca antes se había presenciado un "llenazo" de tal envergadura, con las tribunas totalmente

⁵⁹ José M^a, Miedes "El Taekwondo irrumpe en Barcelona," *El Mundo Deportivo*, 22 de febrer de 1976, 35.

⁶⁰ Aquest fou el cas de la visita de Taiji Kase a les primeries del març de 1976, per impartir uns cursos de karate. Vegeu "Taiji Kase llegará mañana", *El Mundo Deportivo*, 3 de març de 1976, 27.

⁶¹ José Mª Miedes, "Éxito del Taekwondo en el Trofeo de la Merced," *El Mundo Deportivo*, 1 d'octubre de 1978, 26.

abarrotaadas de un público que ha respondido plenamente a la llamada de una competición con un cartel ciertamente atrayente".⁶²

Encara de manera més explícita el ciclisme evidencià la gran expectació que generava i la gran tradició d'aquesta modalitat a la ciutat comtal. D'entre els capítols més destacats, la realització d'una part d'una etapa de la Volta a Catalunya a les Rambles en edicions com les de 1976, 1978 o 1980 meresqueren una especial atenció en tractar-se d'una ocasió per "promocionar en el centro el ciclismo marginado a las periferias, por el progreso y gracias a la compresión de las autoridades; aunque de una manera fugaz las dos ruedas han sido el gran atractivo de los barceloneses".⁶³ Com no podia ésser d'altra manera, en l'edició de 1978 "el público acudió a las Ramblas en cantidades ingentes, robusteciendo la potencia del ciclismo",⁶⁴ quelcom similar a allò que succeí dos anys abans, quan s'hi feren 18 voltes que entusiasmarem a "los miles de aficionados que se dieron cita en las Ramblas para ver de cerca a los forzados de la ruta".⁶⁵ Igualment la Vuelta a Espanya trià la ciutat, concretament el circuit de Montjuïc, per fer dos sectors de la dotzena etapa de l'edició de 1977 corresponent al 5 de maig, amb triomf del popular ciclista Maetens.

També l'Escalada a Montjuïc tingué un important ressò mediàtic i de públic, en disposar de màximes figures del ciclisme com Criquelion, Thevenet, Zoetemelk o el mateix Bernard Hinault, present en les edicions de 1979 i de 1982. Concretament, en l'edició de 1979 l'esdeveniment organitzat per

⁶² Miguel Ángel Santos, "Salnikov colapsó la Sant Jordi," *El Mundo Deportivo*, 15 de febrer de 1981, 22.

⁶³ Juan Plans, "Mazazo de Moser en Platja d'Aro," *El Mundo Deportivo*, 11 de setembre de 1978, 31.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Juan Plans, "Rambla A Munt i Rambla Avall," *El Mundo Deportivo*, 13 de setembre de 1976, 30.

Deporte Ciclista Barcelona comptà amb “más de ciento cincuenta mil personas presenciando el acontecimiento en una mañana esplendorosa”.⁶⁶

Una altra modalitat esportiva individual i de gran tradició a la ciutat com l'atletisme devia bona part de la seva popularitat a la prova Jean Bouin que, l'any 1976, celebrà la seva 52ª edició. Per mitjà de les diferents proves realitzades, aplegà un nombrós públic situat “en los lugares más decisivos de la prueba, dándose en la subida de la Font de Gat más espectadores que en ninguna de las ediciones vividas hasta ahora en Montjuich”,⁶⁷ que gaudiren de la lluita final entre Mariano Haro i el vencedor Campos.

A la vegada, els esports de motor es caracteritzaren per protagonitzar celebracions esportives de caire massiu i espectacular, com els festivals de Trial Indoor anyalment organitzats per la revista *Solo-Moto* o les 24 Hores Motociclistes de Montjuïc. Sense anar més lluny, l'edició de 1980 del Trial Indoor comptà amb la participació d'un pilot gironí, Toni Gorgot, que “levantó al “Palau dels Esports” de nuestra ciudad que se encontraba abarrotado de público”.⁶⁸

Precisament la Peña Motorista Barcelona, organitzadora de les 24 Hores amb el suport de *El Mundo Deportivo*, hagué de resoldre diverses polèmiques relacionades amb les queixes veïnals pel soroll d'una competició que estava acostumada a rebre “una afluencia sin precedentes de aficionados, más de 50.000 a mediodía y una catarata de récords en todas las escalas y especialidades”,⁶⁹ com en l'edició de 1977. Una de les

⁶⁶ Antonio Vallugera, “Criquelion gana y las adversidades derrotan a Zoetemelk,” *Dicen...*, 22 d'octubre de 1979, 26. Val a dir que l'any anterior, 1978, l'Escalada disposava d'un pressupost de poc més de dos milions de pessetes. Vegeu Antonio Vallugera, “D. C. Barcelona: bodas de oro pedaleando,” *Dicen...*, 28 de desembre de 1978, 10.

⁶⁷ F. Castelló, “Campos batió a Mariano Haro en la 52 Jean Bouin,” *El Mundo Deportivo*, 6 de desembre de 1976, 28.

⁶⁸ M. S., “Gorgot levantó al “Palau”,” *El Mundo Deportivo*, 19 de febrer de 1981, 38.

⁶⁹ Alguersuari, “Montjuich: Catarata de récords,” *El Mundo Deportivo*, 11 de juliol de 1977, 18.

principals problemàtiques que calia afrontar anyalment era la referent a les mesures de seguretat del circuit. L'augment en el nombre de proteccions – 7.000 bales de palla-, la instal·lació de semàfors en els punts més conflictius, l'enllaç radiofònic entre els controls de la prova o un equip mèdic de 120 persones, com en l'edició de 1976, presagiaven que “en el apartado de seguridad no se puede pedir mejor y mayor planificación”.⁷⁰

El circuit de Montjuïc també era la seu del Gran Premi d'Espanya de Motociclisme, puntuable pel Campionat del Món i organitzat pel Reial Moto Club de Catalunya. Aquest esdeveniment progressivament es trobà amb més dificultats per las “objeciones que los circuitos urbanos han hallado en los últimos años para la práctica deportiva”,⁷¹ així com per les despeses econòmiques que calia afrontar. Aquestes circumstàncies feren que ja en l'edició de 1976, que comptà amb la presència de Nieto, Bianchi o Ballington, es plantegés com a única solució “poder contar con un circuito permanente en un plazo corto de tiempo”.⁷² Aquesta fou la darrera edició del Gran Premi d'Espanya a les instal·lacions de Montjuïc, donat que l'any següent alguns pilots boicotejaren qualsevol possibilitat de competir en circuits no permanents pels problemes en el paviment i de seguretat que presentaven. D'ençà de 1977 l'esmentat Gran Premi passà a fer-se al circuit de Jarama. Tot i el rumor que en el circuit de Montjuïc no “se disputará carrera alguna de ninguna índole a excepción de las “24 Horas””,⁷³ finalment a les darreries de 1978 fou homologat com a circuit de segona categoria, podent-s'hi disputar proves nacionals i internacionals a excepció dels grans premis de velocitat.

⁷⁰ Declaracions de Antonio Vidal Llobateras, president de la Peña Motorista Barcelona, a Xavier Ventura, “La instalación de semáforos en el circuito, gran novedad,” *El Mundo Deportivo*, 26 de juny de 1976, 31.

⁷¹ Xavier Ventura, “Montjuich, ante su gran cita anual,” *El Mundo Deportivo*, 17 de setembre de 1976, 14.

⁷² Ibid.

⁷³ Xavier Ventura, “Montjuic: entre todos lo mataron,” *El Mundo Deportivo*, 10 de novembre de 1977, 21.

L'any 1982 però, el temor de desaparició de les 24 Hores s'imposà novament arrel del boicot de dotze pilots francesos –els més destacats de la modalitat- i de les marques que representaven. Després de diverses reunions i del compromís per part de la Peña Motorista –amb el vist-i-plau de l'Ajuntament- de centralitzar l'organització de la cursa en la recta de l'estadi –“boxes”, direcció de la cursa, serveis...-, de l'arranjament del paviment de Montjuïc, de l'establiment d'una “chicane” a la corba de Sant Jordi i de la supressió de diversos arbres i fanals, la cursa se celebrà sense anomalies.⁷⁴ Aquell mateix any el pressupost d'aquest esdeveniment ascendí als vint-i-dos milions de pessetes,⁷⁵ fet que constata la seva magnitud i repercussió.

L'hípica, una altra modalitat esportiva força minoritària, també gaudí d'una creixent difusió a través del Concurs de Salts Internacional Oficial de Barcelona (CSIO), organitzat pel Reial Club de Polo de Barcelona. Els millors genets s'aplegaven anyalment a la ciutat per disputar aquesta competició considerada en l'edició de 1977 “como el concurso más importante de toda la historia española de este deporte”.⁷⁶

2.2 El creixent atractiu de l'esport rei: el futbol

Si tal i com s'ha mostrat anteriorment, l'assistència a esdeveniments i el seguiment de nombroses modalitats esportives per part dels mitjans informatius fou cada cop més notòria, lluny de restar-ne al marge, els de caire futbolístic palesaren un increment exponencial d'aficionats interessats en l'esdevenir dels seus equips, durant el període 1976-1982.

⁷⁴ Xavier Ventura, “Las “24 Horas de Montjuich” salvadas,” *El Mundo Deportivo*, 6 de febrer de 1982, 29.

⁷⁵ ““24 H. de Montjuic”: 22 millones de presupuesto,” *El Mundo Deportivo*, 17 de juny de 1982, 41.

⁷⁶ F. Fornells, “El CSIO de Barcelona bate el pleno hípico,” *El Mundo Deportivo*, 20 de maig de 1977, 31.

Aquest augment s'evidenciava tant en els partits oficials com en d'altres de caire amistós, com el celebrat el nou de juny de 1976 al Camp Nou entre una selecció de jugadors d'equips catalans i la selecció russa que "llevó mucho público a los graderíos del Estadio del FC Barcelona", fins i tot "más público del que se esperaba en un partido amistoso, y ya con la temporada terminada".⁷⁷ Sens dubte, la presència de destacades figures del RCD Espanyol i del FC Barcelona com Caszely, Solsona, Cruyff o Rexach foren un al·licient destacat a l'hora de presenciar el matx. Un altre esdeveniment no oficial però de gran tradició a la ciutat era el Trofeu Joan Gamper (1966) que, organitzat pel FC Barcelona, també generava una gran expectació "que hace verdad o explica la frase de que "el Barça és més que un club" [...] puesto que el lleno fue de auténtica final de una Copa de Europa -pongamos por ejemplo-, cuando se trataba solamente de un torneo que aún teniendo el prestigio del Gamper, no deja de ser una amistosa confrontación".⁷⁸ Certament, l'entitat blau-grana s'erigí com el principal exponent de l'expectació i de l'atractiu creixents que generà el futbol.

Ara bé, a l'igual que succeí en d'altres modalitats esportives, eren aquells partits de màxima rivalitat els que sobrepassaven qualsevol expectativa possible entorn a la concurrència d'espectadors a recites esportius com el Camp Nou. La creixent confrontació esportiva entre el Real Madrid i el FC Barcelona –amb les subseqüents connotacions polítiques com a rerafons– dificultaven la possibilitat d'adquirir les entrades posades a la venda, fins al punt que la "fiebre por las entradas del Barça-Madrid ya comenzó en el primer día que se abrieron las taquillas".⁷⁹ Una altra mostra de l'interès generat per aquesta mena de matxs era la proliferació de la venda d'entrades en el mercat negre. Concretament en una confrontació entre ambdós equips el preu d'un seient de tribuna s'incrementà de les 1.900 a les

⁷⁷ Antonio Hernáez, "Cruyff-Caszely, un tándem casi inédito," *Dicen...*, 10 de juny de 1976, 3.

⁷⁸ Julián Mir, "El Barcelona visto desde el Gamper," *Dicen...*, 27 d'agost de 1976, 3.

⁷⁹ "Fiebre en las taquillas!," *Dicen...*, 25 de novembre de 1980, 4.

14.000 pessetes i el corresponent a una entrada general de les 900 a les 4.000 pessetes.⁸⁰ Igualment, a mesura que la demanda d'entrades per presenciar els partits del RCD Espanyol i del FC Barcelona augmentava, aparegué un nou sistema de venda de localitats a través dels establiments dels centres de El Corte Inglés existents a la ciutat. L'estrena d'aquest nou mecanisme fou el 13 de setembre de 1980 en motiu del partit entre ambdues entitats barcelonines jugat al Camp Nou, essent un gran èxit, tal i com es constatà amb les aglomeracions produïdes.⁸¹

En el cas de l'entitat blau-grana, una nova conseqüència de l'interès creixent pel futbol, del tot vinculada als èxits esportius de l'equip, tingué a veure amb la necessitat d'ampliar la capacitat del Camp Nou. Tal i com mostra la taula 5.2, durant la transició democràtica aquest club incrementà en més de 30.000 el nombre de socis, fet que plantejava com a necessari l'engrandiment "en primer lugar para cumplir un objetivo social. Hay más de treinta mil socios que no pueden ocupar una localidad de asiento y deben defenderse sus derechos. En segundo, para extender a la gente de este país al Barça".⁸²

Taula 5.2: Evolució del nombre de socis del Futbol Club Barcelona en el període 1975/1976

	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Nº de socis	71.682	73.650	77.683	77.905	79.376	79.666	90.860	103.027

Font: Annexos de *Barça, centenari d'emocions. Llibre oficial del centenari del FC Barcelona*, coord. Miquel Vilagut (Barcelona: Lunwerg Editores, 1999), 273.

⁸⁰ "Primera batalla: las entradas," *El Mundo Deportivo*, 8 de febrer de 1980, 1.

⁸¹ Vegeu "Un nuevo servicio de El Corte Inglés," *El Mundo Deportivo*, 13 de setembre de 1980, 31.

⁸² Declaracions de Josep Lluís Núñez, president del F. C. Barcelona, a "Núñez presentó la maqueta a Serra," *Dicen...*, 1 de març de 1980, 6.

Contràriament, el RCD Espanyol, de la mateixa manera que nombroses entitats esportives de la ciutat durant la transició, patí una involució en el nombre d'associats que féu perillar la seva situació econòmica. Ben al contrari que l'entitat blau-grana, la blanc-i-blava veié com el nombre d'associats disminuï en 1.400 la temporada 76/77, xifrant-se en un total de 17.152.⁸³ “La galopante inflación que todos estamos sufriendo” fou una de les principals raons d'aquest descens,⁸⁴ ja que “en la temporada 77-78, han pasado por taquilla, casi la mitad de espectadores que en la temporada 74-75”,⁸⁵ així com la manca d'èxits esportius. L'abrupte situació de l'entitat obligà a prendre mesures com la realització d'una campanya de captació de socis a través de la premsa escrita barcelonina.⁸⁶

Foren també el FC Barcelona i el RCD Espanyol les entitats beneficiades per la realització de diversos partits corresponents al Campionat del Món de Futbol celebrat arreu de l'Estat l'estiu de 1982, mitjançant unes obres de millora del Camp Nou i de l'Estadi de Sarrià, que ascendiren a 362 i a 257 milions de pessetes, respectivament.⁸⁷ Concretament, les de l'estadi blau-grana permeteren un augment del seu aforament en unes 20.000 localitats. Poc abans de la col·locació de la primera pedra, el maig de 1980, ja s'havien

⁸³ Ricardo Pastor, “Los números rojos del Español, al descubierto,” *Dicen...*, 19 d'abril de 1977, 12.

⁸⁴ M. A. López, “El Español pide ayuda económica a los socios,” *Dicen...*, 14 d'abril de 1977, 7.

⁸⁵ Entrevista a Manuel Meler a Ricardo Pastor, “Austeridad, austeridad y austeridad,” *Dicen...*, 23 de juny de 1978, 13. Anys més tard, concretament en la Junta de Compromissaris de l'entitat blanc-i-blava celebrada el 6 de març de 1981, Manuel Meler afirmava que el nombre de socis havia passat de ser de 18.000 l'any 1975 als 12.000 d'aquell any, fet que contribuïa al dèficit que arrossegava l'entitat superior als cent quinze milions de pessetes. Vegeu “Meler habló claro a los compromisarios,” *Dicen...*, 7 de març de 1981, 10.

⁸⁶ Un dels missatges apareguts tenia el següent contingut: “Un auténtico españolista no puede permanecer al margen del club. No basta tu apoyo moral y tu aliento en las gradas. Si eres un auténtico españolista, contribuye a potenciar tu Club, para que pueda luchar en un plano de mayor igualdad frente a sus competidores. Hazte socio, tu contribución es imprescindible”. Vegeu *Dicen...*, 20 de juliol de 1977, 18.

⁸⁷ Efe, “362 millones para el Camp Nou y 257 para Sarriá,” *El Mundo Deportivo*, 12 de novembre de 1980, 9.

venut tretze mil de les vint mil noves localitats del recinte esportiu,⁸⁸ demostrant-se “que su ampliación no será un capricho, sino una necesidad cuando se brinda espectáculo de verdad”,⁸⁹ com en el matx d’homenatge a Carles Rexach entre el FC Barcelona i la selecció d’Argentina, de l’u de setembre de 1981.⁹⁰ Finalment, la inauguració de l’esmentat estadi fou el 24 d’agost de 1982 en motiu del Trofeu Gamper, “batiendo todos los récords habidos y por haber en el fútbol español: 120.000 espectadores, porque no hay lugar para más, que abonaren a la taquilla la friolera de 200 millones de pesetas”.⁹¹

Fruit però del seguiment de l’equip de futbol blau-grana, es constataren, fins i tot abans de la citada ampliació, greus molèsties arrel de les aglomeracions esdevingudes quan es jugaven partits de gran expectació. L’Ajuntament de Barcelona hagué d’implantar un pla de circulació i de transport per als dies de partit, per així millorar la circulació i fer front a aquestes reivindicacions veïnals relacionades amb l’espectacular increment de l’automoció característic dels decennis anteriors i un bon “símbol de l’augment del poder adquisitiu de la població”.⁹² El pla s’estrenà el 20 de desembre de 1981 tot coincidint amb un matx entre el FC Barcelona i el Reial Madrid, que serví per a la inauguració de la tercera graderia del Camp Nou,⁹³ i que fou una mostra de la intencionalitat consistorial d’atendre les peticions de la ciutadania.

⁸⁸ “Ya se llegó a los 13.000. El “super Camp Nou”, viento en popa,” *El Mundo Deportivo*, 29 de maig de 1980, 34.

⁸⁹ Santiago Gargallo, “Le brindaron a Rexach una victoria sobre los Campeones del Mundo,” *Dicen...*, 2 de setembre de 1981, 7.

⁹⁰ Per algun mitjà informatiu com *Don Balón*, l’ampliació del Camp Nou responia a qüestions econòmiques, més enllà del nombre de socis que podien resultar-ne beneficiats. Vegeu “Grandeur blaugrana,” *Don Balón* 230, 4 de març de 1980, 55.

⁹¹ Antonio Hernández Filloy, “Hoy, el Gamper de los récords,” *Dicen...*, 24 d’agost de 1982, 5. Aquest matx contra l’Internacional de Porto Alegre fou la presentació oficial de Diego Armando Maradona com a jugador del FC Barcelona i comptà amb la presència del president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, que tallà la simbòlica cinta inaugural.

⁹² Carme Molinero, “Grups socials i formes de vida,” a *Història de Barcelona. Volum 8. El segle XX. Barcelona*, dir. Jaume Sobrequés (Barcelona: Enciclopèdia Catalana. Ajuntament de Barcelona, 1997), 165.

Paral·lelament, una manifestació també força explícita del creixent interès que despertà l'esport espectacle entre la població barcelonina, en un marc de recuperació de la llibertat, de la democràcia i de les institucions catalanes, correspongué als desplaçaments dels afeccionats arreu de l'Estat i d'Europa per seguir les evolucions dels seus equips. Novament, el Futbol Club Barcelona es convertí en el màxim exponent d'aquesta dinàmica, de la mà dels èxits aconseguits.

Entre les expressions més destacades cal citar la succeïda arrel de la final de la Recopa celebrada a la ciutat suïssa de Basilea contra el Fortuna de Dusseldorf. Aquest partit, celebrat el 16 de maig de 1979, comptà amb el suport de 30.000 seguidors que contribuïren a dotar-lo d'un significat social i polític especial,⁹⁴ essent una "oportunitat immillorable de mostrar a Europa el ressorgiment de la nació catalana i, a Madrid, el suport a l'autogovern".⁹⁵ Igualment, les celebracions també posseïren connotacions polítiques, considerant la victòria com "un mismo triunfo, el de su país".⁹⁶ Els milers de seguidors aplegats en el trajecte de l'equip blau-grana des de l'Aeroport del Prat fins a la Plaça de Sant Jaume foren una bona mostra de la identificació de la població barcelonina vers l'entitat. Fins i tot Narcís Serra i Josep Tarradellas feren declaracions destacant que amb l'arribada de la democràcia "nuestro querido Barça ha conseguido el primer título europeo de su historia", i que "pronto va a quedar satisfecho otro gran anhelo de nuestro pueblo: l'Estatut",⁹⁷ respectivament. Una altra mostra de la transcendència d'aquest èxit blau-grana fou la venda, pocs dies després, de

⁹³ Entre els objectius plantejats destacava l'increment de l'ús del transport públic mitjançant la implantació de nous itineraris per als vehicles privats, d'un carril per als autobusos i els taxis, així com l'increment de les línies d'autobús en circulació. Vegeu J. Díez, "Plan de circulación y transporte para el Barça-Real," *El Mundo Deportivo*, 18 de desembre de 1981, 6.

⁹⁴ Futbol Club Barcelona, *10 anys de gestió...*, 8.

⁹⁵ Jimmy Burns, *Barça, la passió d'un poble* (Barcelona: Anagrama / Empúries, 1999), 296.

⁹⁶ Joan Valls, "Canaletas se quedó pequeña," *Dicen...*, 15 de maig de 1979, 15.

⁹⁷ Manuel Fanlo, "Narcís Serra: "Pido al Barça una Copa cada temporada," *El Mundo Deportivo*, 18 de maig de 1979, 7.

l'enregistrament sonor de la retransmissió realitzada per Joaquim Mª Puyal, titulat "La Recopa pas a pas".⁹⁸

Com a conseqüència del nombros desplaçament d'afecionats blau-grana a Basilea –el més massiu de la transició democràtica-, juntament amb d'altres que es produïren,⁹⁹ diverses agències de viatges de la ciutat com Viatges Marina o Espatur SA, a partir de 1981 organitzaren viatges que incloïen l'entrada per presenciar els partits de futbol o de bàsquet del Futbol Club Barcelona. Fins i tot, el diari *Dicen...*, en col·laboració amb Viatges Marina, organitzà un concurs que permetia als seus lectors viatjar gratuïtament als desplaçaments del FC Barcelona mitjançant la resposta a preguntes del tipus: "¿Dónde nació Bernd Schuster? ¿En qué equipo jugaba anteriormente al Barcelona?"¹⁰⁰

En el transcurs del període estudiat, el futbol es convertí en la màxima expressió de l'esport espectacle per l'expectació que generà entre la ciutadania barcelonina. Aquesta situació, que tingué en el Futbol Club Barcelona el seu màxim exponent, comportà la implementació d'un seguit de mesures en forma d'ampliació dels recintes esportius i de dotació de mitjans novedosos per adquirir entrades o per seguir les evolucions dels equips de futbol en els seus desplaçaments, per així poder satisfer les necessitats i les peticions dels afecionats. Aquesta dinàmica de creixent atractiu de l'esport espectacle deixà de ser incipient pel que fa al futbol i es féu extensible a d'altres manifestacions esportives de la ciutat, com s'ha pogut comprovar anteriorment.

⁹⁸ Vegeu *El Mundo Deportivo*, 20 de maig de 1979.

⁹⁹ D'altres expedicions i celebracions blau-grana foren les corresponents a l'assoliment de la Recopa d'Europa al Camp Nou l'any 1982 davant del Standard de Lieja, així com les consecucions de la Copa del Rei els anys 1978 a l'Estadi Santiago Bernabeu contra la UD Las Palmas i 1981 a l'Estadi Manzanares, a on el FC Barcelona guanyà al Sporting de Gijón davant de més de 20.000 afecionats barcelonistes. En relació a aquest darrer triomf, vegeu "La Ciudad con el Barça," *El Mundo Deportivo*, 20 de juny de 1981, 1. Per la seva banda, el RCD Espanyol fou rebut per més 500 persones a l'Aeroport del Prat després que la victòria contra el Reial Madrid al seu estadi per 1 a 2. Vegeu "El Español hunde al Madrid," *Dicen...*, 2 de febrer de 1981, 1.

¹⁰⁰ Vegeu *Dicen...*, 3 de desembre de 1980, 5.

3 L'esport espectacle com a plataforma de reivindicació política: democràcia i catalanisme

La mort del general Franco, el vint de novembre de 1975, suscità el condol explícit de diverses entitats esportives de la ciutat, com el RCD Espanyol i el FC Barcelona. Mitjançant un comunicat de dol i de diversos telegrames enviats als màxims dirigents del govern així com als familiars del dictador i a Joan Carles de Borbó,¹⁰¹ s'explicitava la "suma al dolor nacional por la pérdida irreparable Jefe del Estado",¹⁰² tot i que s'evitava glorificar-ne la figura.¹⁰³ A títol personal però, tant Manuel Meler com Agustí Montal destacaren la tasca realitzada per Franco, considerant que l'esport perdia a "un dirigente que le permitió un auge y una gran proyección a todos los niveles",¹⁰⁴ en una etapa "de un notable desarrollo a distintos terrenos".¹⁰⁵ Tot i el contingut d'aquests missatges, la defunció fou rebuda com a un motiu més d'esperança cap a un futur democràtic en entitats com el Futbol Club Barcelona, posicionades vers la recuperació de les llibertats nacionals.¹⁰⁶

La progressiva conscienciació política fou un tret característic de nombrosos sectors de la població catalana des de les darreries del règim franquista i durant els primers anys de transició. En un context com aquest, el simbolisme ocupà un paper rellevant com a mostra dels sentiments imperants entre la ciutadania i, per tant, qualsevol manifestació impregnada

¹⁰¹ "Telegramas de condolencia del FC Barcelona y RCD Español," *Dicen...*, 21 de novembre de 1975, p. 3.

¹⁰² Fragment del telegrama enviat pel F. C. Barcelona a El Pardo, la Casa Civil de Franco. Vegeu *Ibid.*

¹⁰³ Carles Santacana, *El Barça i el franquisme: crònica d'uns anys decisius per a Catalunya (1968-1978)* (Barcelona: Mina, 2005), 227.

¹⁰⁴ Declaracions de Manuel Meler, president del RCD Espanyol, a "Profundo dolor en el deporte," *Dicen...*, 21 de novembre de 1975, p. 4.

¹⁰⁵ Declaracions d'Agustí Montal a *Ibid.*

¹⁰⁶ Sobre el progressiu posicionament catalanista i democràtic de l'entitat a les darreries del règim franquista vegeu Carles Santacana, *El Barça...* i Jimmy Burns, *Barça...*

d'un cert catalanisme era vist com a un avenç en les aspiracions nacionals de bona part de la població. La presència de senyeres o les al·lusions a “El Cant dels Segadors” en manifestacions culturals de la ciutat, també en les de caràcter esportiu, responien a aquesta voluntat.

Des de la vessant esportiva també es visqué una notable politització de dirigents i jugadors de les entitats més destacades, que cada cop gaudien d'una major atenció dels mitjans de comunicació. Les seves declaracions i intervencions, així com les dels principals líders polítics, no restaren inadvertides. En aquest sentit, els comentaris de Montal en qualitat de president blau-grana a favor d'“un catalanismo no separatista”,¹⁰⁷ o en el mateix sentit d'un dels jugadors més carismàtics del moment, Carles Rexach,¹⁰⁸ serviren perquè determinades entitats com el Futbol Club Barcelona s'impregnessin en major grau d'un catalanisme i d'un sentiment democràtic ja subjacent en els darrers temps dictatorials.

El tarannà democràtic i progressista d'Agustí Montal al front d'aquest club també es notà en el posicionament a favor de la democratització de l'esport estatal. La seva directiva defensà l'elecció dels presidents dels clubs de futbol per sufragi universal, enfront de la proposta del conservador president de la Federació Espanyola de Futbol, Pablo Porta.¹⁰⁹ Per al president blau-grana era necessari convocar eleccions a la presidència “así que sean aprobadas las nuevas normas que permitan esta elección por todos los socios”, ja que “el empuje de la democracia que ya se ha convertido en clamor popular”.¹¹⁰

¹⁰⁷ Entrevista realitzada a Agustí Montal a Mercedes Milà, “Montal: política y deporte,” *Don Balón*, 17, 27 de gener de 1976, 31.

¹⁰⁸ Vegeu l'entrevista realitzada a Carles Rexach a López Pedrol, “Rexach, algo más que un jugador,” *Don Balón* 18, 3 de febrer de 1976, 22.

¹⁰⁹ Carles Santacana, *El Barça...*, 243.

¹¹⁰ “Texto íntegro del discurso de Agustín Montal,” *Dicen...*, 14 d'abril de 1977, 5.

La conscienciació democràtica manifestada per Montal conduí la premsa esportiva de la ciutat a informar, l'any 1977, entorn a l'existència de símbols franquistes en els recintes esportius del RCD Espanyol i del FC Barcelona. Poc després, ambdues retiraren la placa franquista situada en el hall del Camp Nou i el monument "francamente ostentoso dedicado a los caídos" de l'estadi de Sarrià.¹¹¹

Quelcom important per a la recuperació de la normalitat política pròpia dels règims no autoritaris fou l'arribada a Catalunya de Josep Tarradellas –el 23 d'octubre de 1977- i la posterior possessió del càrrec de president de la Generalitat de Catalunya. Des d'una òptica esportiva es dotà de gran transcendència l'assistència de Tarradellas a alguns matxs al Camp Nou, a l'Estadi de Sarrià o al camp del Sant Andreu.¹¹² L'acollida i la "multitudinaria manifestación de emoción popular" que rebé el president de la Generalitat en els matx RCD Espanyol - Hèrcules –2 de gener de 1978- i FC Barcelona – UD Las Palmas –30 d'octubre de 1977- foren una mostra de la importància i del simbolisme del moment.¹¹³ Una nova demostració de la importància de Tarradellas, en un moment encara de gran inestabilitat política, es visqué arran de les visites de Montal i de Meler, l'onze de novembre de 1977, durant la seva estada a la Clínica Sant Josep.

Mica en mica, les institucions polítiques catalanes es constituïren com a un clar referent per a les entitats de la ciutat a l'hora de presentar esdeveniments esportius i d'oferir els títols aconseguits. Entre aquests casos destacaren la presentació de l'edició de l'any 1978 de la Volta Ciclista a Catalunya organitzada per la Unió Esportiva de Sants –presentada a la Generalitat en un acte encapçalat per Tarradellas-, el partit de futbol benèfic organitzat per Unicef entre el FC Barcelona i una selecció denominada

¹¹¹ M. A. López Barajas, "El "Camp Nou" y Sarriá se ponen al día," *Dicen...*, 25 de juny de 1977, 5.

¹¹² Entorn a la relació mantinguda entre el FC Barcelona i Josep Tarradellas abans de la mort de Franco, vegeu Carles Santacana, *El Barça...*, 244-246; i Jimmy Burns, *Barça...*, 273.

¹¹³ "El Barça, otra vez en cabeza," *El Mundo Deportivo*, 31 d'octubre de 1977, 1.

Humane Stars el desembre de 1980 en un acte presidit per Jordi Pujol, o les presentacions dels tornejos Ciutat de Barcelona i Joan Gamper, organitzats respectivament pel RCD Espanyol i el FC Barcelona. Sovint però, la celebració de triomfs, sobretot en el cas d'aquesta darrera entitat, s'aprofitaren per exaltar-ne el sentiment catalanista, determinant-se que "Barça y Cataluña son expresiones de una misma cosa, la identificación de un mismo sentir",¹¹⁴ i donant a entendre als jugadors de l'equip que "no sólo representáis al Barça y a la ciudad sino a toda Cataluña, significando un timbre de gloria para todos los catalanes".¹¹⁵

Ara bé, potser el reflex més important de les connotacions polítiques de l'entitat blau-grana fou en motiu de l'assoliment de la Recopa d'Europa de futbol, l'any 1979 a Basilea. Aleshores, la directiva blau-grana, ja encapçalada per Josep Lluís Núñez, seguí defenent la projecció extraesportiva de l'entitat en considerar que el "Barça ha tenido, tiene y debe tener, una carga política de representación del país".¹¹⁶ Les esmentades celebracions tingueren una significació especial just quan s'havien produït, pocs mesos abans, les eleccions municipals que situaren a Narcís Serra al capdavant del consistori i amb una Generalitat encara provisional, tot esperant l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Ja la mateixa nit del triomf, la insistència d'un grup d'afecionats obligà Tarradellas a sortir a un balcó de la Generalitat i manifestat que el "Barça l'ha guanyada per Catalunya i per la nostra ensenya".¹¹⁷ L'endemà, les declaracions del mateix Tarradellas així com de Josep Lluís Núñez i de Narcís Serra seguiren establint paral·lelismes entre l'entitat, Catalunya i el sentiment imperant.

¹¹⁴ Declaracions de Raimon Carrasco, president en funcions del FC Barcelona, el dia de la celebració de la Copa del Rei assolida contra la UD Las Palmas el 19 d'abril de 1978 a l'Estadi Santiago Bernabeu. Vegeu A. Sanchís, "Tarradellas: "El triunfo, timbre de gloria para todos los catalanes," *El Mundo Deportivo*, 21 d'abril de 1978, 6.

¹¹⁵ Declaracions de Josep Tarradellas a *Ibid.*

¹¹⁶ Entrevista a Josep Lluís Núñez a Santiago Codina, "Josep Lluís Núñez," *Dicen...*, 10 de maig de 1978, 12.

¹¹⁷ Sanuy i Fornells, "Barcelona se volcó en Les Rambles," *El Mundo Deportivo*, 17 de maig de 1979, 18.

Mesos després d'aquesta victòria, tant la mateixa entitat blau-grana, manifestant que el "Barça se adhiere al Estatuto de Sau, sin recortes",¹¹⁸ com una representació d'esportistes catalans, es declararen a favor del text estatutari. Entre aquests darrers hi figuraren els llegendaris Mariano Cañardo, Domingo Balmanya, Manuel Flores o Carles Rexach, que lliuraren a Tarradellas un manifest expressant la "nostra plena adhesió a l'Estatut d'Autonomia de Catalunya que ha de ser refrenat el proper dijous dia 25", i sol·licitant el vot afirmatiu de la ciutadania "a fi que Catalunya recobri les seves institucions d'autogovern, únic camí pel desenvolupament de l'esport a Catalunya".¹¹⁹

A banda de les eleccions municipals del 3 d'abril de 1979 que, a l'igual que les eleccions generals del 15 de juny de 1977,¹²⁰ suposaren una nova oportunitat per constatar l'opinió d'alguns representants polítics entorn a la dimensió extraesportiva del FC Barcelona,¹²¹ la rellevància de l'entitat es palesà arran de la proposta de candidatura de Barcelona com a seu dels Jocs Olímpics de 1992.

En posterioritat al 31 de juny de 1981, quan s'aprovà per unanimitat el propòsit olímpic de la ciutat, diverses associacions i entitats com el Club Natació Montjuïc, bona part de les federacions catalanes, l'Associació de Dirigents de l'Esport o el mateix Futbol Club Barcelona donaren el respectiu suport a l'Ajuntament. Un acte que mostrà el generalitzat suport a la iniciativa

¹¹⁸ Declaracions de Núñez en motiu de l'Assemblea de Compromissaris celebrada el 23 de juliol de 1979 a J. M. Sirvent, "El Barça se adhiere a "l'Estatut de Sau", " *Dicen...*, 24 de juliol de 1979, 4.

¹¹⁹ "Los deportistas piden el "si al Estatut," *El Mundo Deportivo*, 24 d'octubre de 1979, 8.

¹²⁰ Arrel d'aquestes eleccions s'entrevistà a dotze dels líders polítics catalans, de les diferents tendències existents. Excepte Laureano López Rodó, representant d'Alianza Popular, la resta afirmaven que el FC Barcelona tenia connotacions extraesportives. Vegeu Carles Santacana, *El Barça...*, 253.

¹²¹ Concretament el futur alcalde de la ciutat, Narcís Serra, titllava d'"indubable que en la historia de Cataluña significará el Barça mucho más que un simple club de fútbol". Vegeu aquestes declaracions a Santiago Codina, "Narcís Serra. Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)," *Dicen...*, 20 de març de 1979, 11.

municipal fou el “Dia de l’Olimpisme”, celebrat al Palau de la Generalitat i al Club Natació Montjuïc els dies 17 i 18 d’octubre de 1981.¹²² Per la seva banda, Josep Lluís Núñez mostrà el recolzament de l’entitat que presidia entenent que una “Olimpiada en Barcelona, puede representar al margen de la promoción deportiva y social una serie de mejoras a nivel de instalaciones e incluso comunicaciones” i una possibilitat de “convertirse en la capital mundial del deporte”.¹²³ L’acte oficial de suport a la candidatura olímpica de Barcelona es féu el 13 d’octubre de 1981, quan Josep Lluís Núñez lliurà a Narcís Serra una carta que transmetia “el seu suport i ànim més entusiastes, com faran sens cap dubte els clubs i entitats catalanes”,¹²⁴ en la cursa olímpica.

Un altre element que afavorí la intensificació de relacions entre el consistori i dues entitats eminentment futbolístiques com el RCD Espanyol i el FC Barcelona, se centrà en les millores dels camps d’ambdues en motiu d’un altre esdeveniment de caire internacional com el Campionat del Món de Futbol de 1982. Si bé en el cas de la segona entitat, tal i com s’ha comentat anteriorment, aquesta competició possibilità l’ampliació del Camp Nou i una nova mostra de la bona entesa existent entre l’entitat i les administracions de Catalunya,¹²⁵ no succeí el mateix en el cas de l’entitat blanc-i-blava.

Concretament fou la intenció del RCD Espanyol de reconvertir el camp de Sarrià en zona verda edificable i de procedir a la reconstrucció de l’Estadi de Montjuïc el principal motiu de les desavinences, revifant-se, al seu torn, la

¹²² Podeu consultar els detalls d’aquest esdeveniment a Joan Carles Armengol, “Jordi Pujol: “La unión del país hará la fuerza,” *Dicen...*, 18 d’octubre de 1981, 29.

¹²³ “Núñez y Gaspart, en las Seychelles. “Hay que apoyar la Olimpiada del 92,” *Dicen...*, 4 de juliol de 1981, 11 i 12.

¹²⁴ Josep Sánchez, “El Barça apoya el proyecto de organizar las olimpiadas, en Barcelona,” *Dicen...*, 14 d’octubre de 1981, 8.

¹²⁵ Exemples d’aquesta bona relació foren els actes de col·locació de la primera pedra de l’esmentada ampliació o l’aprovació del projecte de construcció del Mini-Estadi i de la passarel·la que l’uniria amb el Palau Blau-grana. Entorn a la col·locació de la primera pedra vegeu Ricardo Maxenchs, “Primera piedra para la historia,” *El Mundo Deportivo*, 24 de juliol de 1980, 3.

llarga polèmica vers aquesta instal·lació municipal, descuidada i desaprovechada des de feia dècades. Les intencions espanyolistes toparen amb els interessos municipals, declarant-se inviable la requalificació del solar situat a l'Avinguda de Sarrià i plantejant-se la necessitat de potenciar de manera imminent els estudis sobre la recuperació de l'Estadi de Montjuïc.¹²⁶ Tot i així, aquest afer serví per explicitar el sentiment generalitzat que aquesta iniciativa “debería ser secundada por el propio concejal de Deportes del Ayuntamiento para no sentir la vergüenza de ver perder una de las más importantes instalaciones del deporte”.¹²⁷

Aquesta negativa municipal suposà l'inici de les obres de reforma de l'Estadi de Sarrià per tal d'acollir el citat Campionat del Món de Futbol. Per la seva banda, l'Estadi de Montjuïc hagué d'esperar la presentació de la candidatura de Barcelona com a seu dels Jocs Olímpics de 1992 per al seu condicionament.¹²⁸

3.1 Rivalitats ideològiques, rivalitats esportives

L'ús polític del fenomen esportiu per a les finalitats ideològiques dels diversos governs franquistes comportà que les actuacions i les iniciatives d'entitats esportives de la ciutat, lluny de ser notícia tan sols per la seva vessant esportiva, tinguessin implicacions polítiques sovint d'ordre ben diferenciat. Les rivalitats entre equips com el Futbol Club Barcelona i el Real Madrid n'eren bons exemples, esdevenint “molt més que enfrontaments esportius”.¹²⁹ D'una banda l'entitat barcelonina, un referent nacional de

¹²⁶ “La recalificación de Sarriá es inviable,” *El Mundo Deportivo*, 12 de gener de 1980, 6.

¹²⁷ Santiago Gargallo, “Salvem Montjuïc,” *Dicen...*, 10 de gener de 1980, 3.

¹²⁸ Ferran Fornells, “Con la sombra del Estadi a sus espaldas... Truñó, regidor de deportes, se define,” *El Mundo Deportivo*, 6 de desembre de 1981, 43.

¹²⁹ Josep Maria Solé, “El desenvolupament esportiu,” a *Barça, centenari d'emocions. Llibre oficial del centenari del FC Barcelona*, coord. Miquel Vilagut (Barcelona: Lungwerg Editores, 1999), 72.

l'esperit democràtic que anà impregnant els diferents estrats socials de Catalunya durant el règim franquista,¹³⁰ i per l'altra el Reial Madrid, identificat i representatiu de l'ideari centralista i autoritari de la dictadura del general Franco, possibilitaren el manteniment de les connotacions extraesportives en llurs enfrontaments durant la transició democràtica.¹³¹ Segons Manuel Vázquez Montalbán, tot i l'avenç democràtic anhelat a mitjans dels setantes, “seguiremos apasionándonos en los Barcelona-Madrid porque hay antagonismos congénitos que jamás serán solucionados ni por la más ajustada y equilibrada de las ciencias políticas”.¹³²

Efectivament, en el transcurs del període 1975-1982 se succeïren nombrosos casos que palesaren les implicacions polítiques i socials d'ambdues entitats. Episodis com el protagonitzat per Josep Tarradellas, intervenint en qualitat de president de la Generalitat per minorar la tibantor existent entre Josep Lluís Núñez i Luís de Carlos –poc abans del partit entre ambdues del 10 de febrer de 1980-, es resolgué després que “Núñez se retractara de las acusaciones hechas hacia el club que yo presido y ha cumplido su palabra”,¹³³ i sobretot el caire especial que adoptaven llurs matxs, intensificaren la confrontació existent. L'aspecte del Camp Nou, “cuyos graderíos ofrecen el aspecto de las grandes solemnidades futbolísticas con profusión de banderas azulgrana y senyeras catalanas”,¹³⁴ el seguiment mediàtic dels mitjans informatius i les polèmiques suscidades –

¹³⁰ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 2, 210.

¹³¹ Una bona mostra de les connotacions polítiques d'aquests enfrontaments fou el matx disputat a l'estadi Santiago Bernabeu en motiu de la final de la Copa del Generalísimo, l'onze de juliol de 1968. El triomf blau-grana comportà una sèrie d'incidents a les graderies de l'estadi i les posteriors declaracions dels directius d'ambdós entitats afavoriren la politització del FC Barcelona. Vegeu *Ibid.*, 213-214.

¹³² Manuel Vázquez Montalbán, “Política y fútbol”, *Barça* 1049, 23 de desembre de 1975, 68, citat a Carles Santacana, *El Barça...*, 235.

¹³³ Fragment de les declaracions de Luís de Carlos a J. Diez, J. A. Calvo i R. Maxenchs, “Barça-Madrid: paz honorable,” *El Mundo Deportivo*, 7 de febrer de 1980, 21.

¹³⁴ Santiago Codina, “Y sigue la racha,” *Dicen...*, 1 de desembre de 1980, 13.

com l'explicada- per part dels màxims representants d'un i altre club, eren elements inherents a qualsevol d'aquests partits.

Com calia esperar, la rivalitat entre ambdues anà més enllà dels primers equips de futbol, observant-se'n mostres en ocasió de la final del Campionat d'Espanya de Futbol d'Afeccionats, que aplegà al camp del Fabra i Coats 12.000 espectadors que presenciaren el triomf blau-grana per quatre a zero.¹³⁵ De manera també notòria, el bàsquet constatà aquesta oposició i el sentiment catalanista de la gran majoria de seguidors del FC Barcelona. Les senyeres acolorien i atapeïen el Palau Blau-grana quan es jugava contra el Real Madrid i, en determinades ocasions com el dos d'abril de 1978, envaïren el terreny de joc com a conseqüència de les celebracions dels triomfs de l'equip local.¹³⁶

Malauradament emperò, en alguna ocasió l'actitud del públic blau-grana no quedà exempta de mal comportament després d'una derrota al Palau. El dia 5 de gener de 1980, a raó d'un partit que vencé l'equip madrileny per 89 a 102, es llençaren objectes al terreny de joc, fet que provocà l'endarreriment durant diversos minuts del matx i una sanció de 12.000 pessetes.¹³⁷ La incorrecta actuació del públic era la conseqüència de l'enorme tensió generada per aquestes confrontacions caracteritzades, més enllà de ser eminentment esportives, per la seva politització i rivalitat ideològica. Contràriament al simbolisme d'un triomf del FC Barcelona quant a l'avenç democràtic i aspiracions autonòmiques, aquesta mena de derrotes representaven una involució.

¹³⁵ "El Barça arrolló al Madrid," *El Mundo Deportivo*, 30 de juny de 1980, 1.

¹³⁶ J. M. Fernández, "Satisfacción (Kucharski), resignación (Sainz) y desolación (Serra)," *El Mundo Deportivo*, 3 d'abril de 1980, 30.

¹³⁷ "Multas de 12.000 pesetas al Barcelona," *El Mundo Deportivo*, 10 de gener de 1980, 25.

4 L'esport espectacle, una font inesgotable d'ídols

Els mitjans de comunicació, de la mateixa manera que realitzaren una rellevant tasca en la potenciació de l'esport espectacle arreu de l'Estat espanyol, també afavoriren la identificació i la idolatria de la població vers els esportistes més destacats del moment.¹³⁸ D'ençà de les darreries de la dictadura franquista i sobretot durant la transició democràtica, aquesta idolatria s'intensificà pel simbolisme creixent atribuït a determinats esportistes que, a banda de destacar per les seves qualitats esportives, sovint eren un referent de catalanisme i de democràcia.

Lògicament, per l'especial atenció rebuda dels mitjans de comunicació i per la seva transcendència, el Futbol Club Barcelona fou el principal generador d'ídols esportius durant la segona meitat dels setantes i primers vuitantes. Jugadors com Johan Cruyff o Carles Rexach destacaren especialment en aquest sentit. El primer d'ells, des del seu fitxatge la temporada 73-74, generà una gran expectativa i idolatria que anà creixent a mesura que l'astre holandès encapçalà els triomfs blau-grana. La seva vessant extraesportiva adquirí tal dimensió que l'any 1976 fou el protagonista de "El profeta del gol", una pel·lícula centrada en la seva trajectòria que no aconseguí un "gran éxito, esa es la verdad".¹³⁹ Les confrontacions amb l'entrenador Hens Weiswailer, que dugueren Montal a rescindir-li el contracte després de les amenaces de Cruyff d'abandonar la disciplina de l'equip,¹⁴⁰ el ressò de

¹³⁸ Ja durant els darrers anys de la dictadura franquista "la televisió va accelerar un camí que ja s'havia iniciat, ajudà enormement a la creació de mites esportius que alhora van actuar com a impulsors de la pràctica, sobretot en esports minoritaris, com el cas de Santana amb el tennis, o de l'esquiador Francisco Fernández Ochoa, campió olímpic el 1972, per posar-ne només dos exemples". Vegeu Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Història il·lustrada...* Vol. 2, 196.

¹³⁹ "Cruyff sin público," *Don Balón* 88, 13 de juny de 1977, pàgina 19.

¹⁴⁰ Les desavinences entre l'entrenador i Cruyff eren quelcom sabut des d'un temps ençà. En aquest sentit "Cruyff, per forçar la situació, va anunciar que estava disposat a demanar la baixa i deixar el club. Montal i la seva directiva estaven entre l'espasa i la paret. Resultava molt difícil prendre qualsevol decisió, però era ben clar que la cosa no podia seguir així. En principi es van inclinar cap a una postura de suport al tècnic. Després, no obstant, es van

l'atrancament que patí a casa seva el dinou de setembre de 1977,¹⁴¹ o el seu suport a la candidatura de Josep Lluís Núñez en les eleccions a l'entitat celebrades el 13 de maig de 1978,¹⁴² foren mostres de la transcendència d'aquest holandès, més enllà del terreny de joc.

L'altre jugador que explícitament recolzà el candidat Núñez fou Carles Rexach. Aquest, a diferència de l'holandès, estava impregnat d'un sentiment catalanista, essent considerat un "símbol del jugador de casa que ha nascut i "Mor" amb la samarreta blau-grana", i del "despertar del nacionalisme".¹⁴³ La seva popularitat, a l'igual que la d'Asensi, de Neeskens o del mateix Cruyff, fou un reclam a l'hora d'anunciar productes als mitjans de comunicació. Concretament, el veterà jugador català protagonitzà, juntament amb Neeskens i el jugador del Real Madrid Pirri, un anunci per a l'empresa Floid.¹⁴⁴ El seu comiat fou possiblement la més ferma mostra del sentiment que despertà entre els afeccionats blau-grana. Aquest tingué lloc el tres de setembre de 1981 en un Camp Nou omplert de gom a gom que "fue una gran fiesta",¹⁴⁵ amb un matx entre el Futbol Club Barcelona i la selecció

adonar que l'afecció estava, majoritàriament al costat del jugador". Vegeu Antoni Closa, *Cròniques del Barça* (Barcelona: Gasca & Asociados, S. L., 1992), 311.

¹⁴¹ "Los diez minutos más dramáticos de Cruyff," *El Mundo Deportivo*, 21 de setembre de 1977, 7.

¹⁴² El sobtat suport de Cruyff i també de Rexach a Núñez es veié enterbolit per les sospites de maniobres estranyes i fins i tot de suborn per part del candidat als dos jugadors blau-grana, sense que se'n trobessin proves definitives. Vegeu Jimmy Burns, *Barça...*, 293.

¹⁴³ Antoni Closa, *Cròniques...*, 344.

¹⁴⁴ L'eslògan de l'anunci era "Para cualquier deportista el uso de Floid es indispensable". Per la seva banda, el també blau-grana Asensi, amb el lema "Me gusta el turrón Monemis Linares", era la imatge de l'esmentada empresa, a l'igual que José Ramón Alesanco del Brandy Goitisoló. En relació a aquest darrer exemple vegeu "El Brandy de Alesanco," *Don Balón* 219, 18 de desembre de 1979, 20.

¹⁴⁵ "El show de Maradona, en fotos," *Dicen...*, 2 de setembre de 1981, 1.

d'Argentina presidit per Jordi Pujol,¹⁴⁶ que serví per ovacionar el jugador que s'acomiadava.¹⁴⁷

D'altres carismàtics jugadors blau-grana com Johan Neeskens i Joan Manel Asensi també foren objecte de l'estima dels seguidors. El primer d'ells, "molt popular entre els seguidors, que li perdonaven les seves ocasionals crisis de joc en favor de la seva dedicació i entrega al camp",¹⁴⁸ rebé un emotiu comiat en ocasió del darrer partit de la Lliga de la temporada 78-79 enfront al Sevilla. Aquest matx permeté a l'holandès marcar el gol de la victòria i ésser aclamat amb un "¡Neeskens!, Neeskens! Neeskens!" a un "de los profesionales barcelonistas que mejor ha sabido ganarse la estima de la afición azulgrana".¹⁴⁹ Per la seva banda, la trajectòria blau-grana d'Asensi es premià amb un partit d'homenatge entre el FC Barcelona i el Puebla FC, un xic deslluït en tractar-se d'una jornada marcada per l'assalt al Banc Central de Barcelona que es notà en "la falta de público y por la tensión ambiental regnant al Camp Nou".¹⁵⁰

Ja en els primers vuitantes, un dels futbolistes blau-grana més destacats fou Enrique Castro, més conegut com a "Quini", segrestat durant vint-i-cinc dies a Saragossa per un grup anomenat PRE que demanava 350 milions de pessetes per al seu alliberament. El seu captivi es seguí amb atenció arreu de l'Estat, "con mención especial para todos los medios de comunicación y de toda la opinión pública de España, que ha demostrado, una vez más, la

¹⁴⁶ "El presidente de la Generalitat, Jordi Pujol, asistirá al partido de homenaje a Carlos Rexach. El honorable, entiende que tratándose de la talla y representatividad de un jugador como Charly, su presencia es un hecho obligado". Vegeu G. C., "Jordi Pujol estará con Rexach," *Dicen...*, 1 de setembre de 1981, 6.

¹⁴⁷ Antoni Closa, *Cròniques...*, 344.

¹⁴⁸ Jimmy Burns, *Barça...*, 295.

¹⁴⁹ Mario Durán, "Un ídolo sin pies de barro," *Dicen...*, 4 de juny de 1979, 16.

¹⁵⁰ Santiago Codina, "Con emoción y con pena, homenaje a Asensi," *Dicen...*, 25 de maig de 1981, 4.

solidaridad existente entre todo el deporte”,¹⁵¹ fent trontollar els resultats esportius de l'equip, de tal manera que en aquella temporada tan sols s'aconseguí la Copa del Rei.¹⁵²

Conjuntament amb Quini, Bernd Schuster i Diego Armando Maradona protagonitzaren episodis d'enorme expectació per part de l'entorn barcelonista, en ser reclamats per multitud de seguidors que volien els seus autògrafs.¹⁵³ En el cas de l'argentí, en la concentració que el club celebrà a Papendal l'estiu de 1982, es calculà “que lleva más de mil autógrafos desde que se encuentra aquí, cifra que le permite colocarse en cabeza del “ránking” de popularidad”.¹⁵⁴

En paral·lel a la majestuosa dimensió que anà adquirint el futbol com a principal esport espectacle i font d'idolatria, d'altres modalitats s'anaren consolidant pel que fa al seguiment dels afeccionats i dels mitjans de comunicació, fet que, al seu torn, contribuí a l'aparició dels respectius ídols, tant nacionals com forans. Així doncs, esports col·lectius com el bàsquet o d'altres d'individuals com la gimnàstica artística, el tennis, l'atletisme, el motociclisme o el golf, veieren com alguns dels seus esportistes més destacats i carismàtics assolien notables quotes de popularitat, convertint-se en importants referents de llurs modalitats.

¹⁵¹ Fragment del comunicat oficial emès pel Futbol Club Barcelona dos dies després del segrest de Quini a diversos mitjans de comunicació. Vegeu *Dicen...*, 3 de març de 1981, 6.

¹⁵² Les declaracions de Núñez pocs dies després del segrest de Quini ja esmentaven les conseqüències esportives d'aquest segrest: “Las desgracias vienen encadenadas. No nos podía pasar nada peor. El secuestro de Quini lo ha roto todo en el momento en que estábamos a punto de vivir un gran año. Ahí tenemos el título de baloncesto, la posibilidad de ganar la Recopa en esta misma especialidad y, en fútbol, estábamos a punto de tomar la cabeza. Pero este acontecimiento era algo totalmente imprevisto. Era lo más grave que podía pasar”. L'entrevista complerta a Josep Lluís Núñez podeu trobar-la a Joan Valls, “Núñez contra los elementos. “Con Quini ya seríamos líderes”,” *Dicen...*, 17 de març de 1981, 26.

¹⁵³ F. P. S., “El autógrafo que quieren todos,” *El Mundo Deportivo*, 16 de novembre de 1980, 5.

¹⁵⁴ “Maradona: ¡Mil firmas!,” *Dicen...*, 6 d'agost de 1982, 11.

En el cas del bàsquet, un dels episodis més destacat, i alhora curiós, fou el protagonitzat pel nord-americà Jeff Ruland, fitxat pel Futbol Club Barcelona com el millor jugador de bàsquet que havia arribat a Espanya.¹⁵⁵ Ruland, el fitxatge més car que fins aleshores havia realitzat l'esmentada secció blaugrana amb un contracte de 10 milions de pessetes per a la temporada 1980-1981, fou un veritable fracàs ja que es lesionà en un partit contra l'Estudiantes, jugant tan sols un total de 9 matxs. Tot i la lesió, Ruland cobrà 2.500 dòlars per partit, és a dir, un total de 3 milions i mig de pessetes pels nou partits jugats, molt més del que cobraren la resta de jugadors de l'entitat per a la temporada sencera. El dos de maig de 1981 *Dicen...* féu un titular prou explícit del pas d'aquest jugador pel bàsquet estatal: "Ruland o la historia de un fracaso".

L'esport de la cistella veié com durant la transició es forjaven jugadors que durant els vuitantes aconseguirien grans èxits esportius. Entre els més destacats cal mencionar Juan Antonio San Epifanio [Epi II], considerat com el "mejor jugador de Europa de la década de los 80",¹⁵⁶ després de debutar en el FC Barcelona l'any 1979 i d'aconseguir, juntament amb d'altres jugadors idolatrats del carisma de Solozábal, Sibilio o De la Cruz, "hacer del Barcelona uno de los mejores conjuntos de Europa de los años 80". El seu palmarès, després de dinou anys com a professional, el dugué a assolir vint títols de primer ordre, entre els quals destacaren els 6 títols de campió de la lliga estatal, dues Recopa d'Europa, una Copa Korak i la medalla de plata dels Jocs Olímpics de Los Ángeles 1984. L'homenatge que rebé l'any de la seva retirada, el 1995, així com l'obtenció de la Medalla al Mèrit Esportiu concedida per la Generalitat de Catalunya o l'Ordre del Mèrit Olímpic que li concedí Joan Antoni Samaranch en qualitat de màxim responsable del CIO, palesen el reconeixement a la trajectòria d'aquest jugador.

¹⁵⁵ "Llegó Jeff Ruland," *El Mundo Deportivo*, 24 d'agost de 1980, 1.

¹⁵⁶ Colaboradores de Wikipedia, "Juan Antonio San Epifanio," Wikipedia, La enciclopedia libre, http://es.wikipedia.org/wiki/Juan_Antonio_San_Epifanio. Vegeu també *elmundodeporte*, "Juan Antonio San Epifanio, "EPI"," *el mundo.es*, <http://elmundodeporte.elmundo.es/elmundodeporte/especiales/2001/08/eurobasket/historicos/epi.html>.

Per la seva banda, el tennis augmentà de manera notable el nombre d'afezionats, en bona mesura de la mà d'un Torneig Compte de Godó que, organitzat pel RCT Barcelona, any rera any aconseguia que els millors tennistes mundials es congreguessin a les seves instal·lacions. La presència de tennistes del renom de Manuel Orantes –vencedor en l'edició de 1976-, de Bjorn Borg –vencedor l'any següent- o d'Ivan Lendl –guanyador de la final de 1980 enfront de Guillermo Vilas- foren clau a l'hora d'analitzar el ressò creixent d'aquesta modalitat. Precisament Orantes, “conocido como el jugador más “gentleman””,¹⁵⁷ era considerat “el número uno del tenis español” i un dels “mejores del mundo como demuestra el récord que ostenta de participaciones en el “Masters” (Prueba de regularidad) al que ha acudido en seis ocasiones”.¹⁵⁸ Per la seva banda, el suec Borg fou considerat el millor tennista de la dècada dels setantes, “el modelo perfecto”, donat que fins aleshores cap “jugador de la historia del tenis a los 23 años había conquistado ocho grandes títulos”.¹⁵⁹ El mateix Jimmy Connors, molt popular aleshores, quedava eclipsat per la figura del tennista suec, ja que si “Borg no hubiera existido [...] sin duda hubiera sido el tenista de la década”.¹⁶⁰

Un bon reflex de l'embranchida aconseguida per aquesta modalitat esportiva al redós de figures com les esmentades, fou la I Festa del Tennis Català. Aquesta, organitzada per la Federació Catalana de Tennis, era considerada com “un claro exponente de la popularidad de este deporte cuya realidad se encargaron de demostrar los más de novecientos asistentes que,

¹⁵⁷ El Mundo Deportivo, “Orantes, Manuel,” *El Mundo Deportivo*, edición especial. Perfiles de una década (los 70 de la A a la Z), Març de 1980.

¹⁵⁸ Ibid.

¹⁵⁹ El Mundo Deportivo, “Borg, Bjorn,” *El Mundo Deportivo*, edición especial. Perfiles de una década (los 70 de la A a la Z), Març de 1980.

¹⁶⁰ El Mundo Deportivo, “Connors, Jimmy,” *El Mundo Deportivo*, edición especial. Perfiles de una década (los 70 de la A a la Z), Març de 1980.

representando a los diferentes clubs de Cataluña, se dieron cita en la “Festa””.¹⁶¹

Una altra de les grans estrelles esportives a nivell internacional dels setantes fou la gimnasta Nadia Comaneci. Tot i que tan sols en una ocasió visità la ciutat comtal per participar en una trobada internacional –l’abril de 1977-, la gimnasta romanesa possibilità “el “boom” más estridente de la historia de la gimnasia femenina”,¹⁶² essent considerada com “el prototipo de la gimnasta excepcional” pels seus “esplendorosos triunfos, el inmaculado estilo, que proyecta su hipnotismo incluso al jurado calificador”,¹⁶³ i per les seves reiterades puntuacions màximes aconseguides.

Una altra modalitat esportiva que, tot i patir algunes polèmiques, també aconseguí un seguiment important per part dels afeccionats fou el motociclisme. El circuit de Montjuïc, emplaçament que acollia les 24 Hores de Montjuïc i el Gran Premi d’Espanya de Motociclisme, gaudí en nombroses ocasions de la presència d’Àngel Nieto, considerat com “la figura más cotizada de las pequeñas cilindradas”,¹⁶⁴ i un dels espanyols “que más alto han llevado nuestro pabellón por todo el mundo”,¹⁶⁵ després d’haver aconseguït nou títols mundials, quatre subcampionats i ni més ni menys que 52 victòries en Grans Premis. Un palmarès d’aquest calibre en un àmbit com l’estatal, encara mancat de figures rellevants en el context esportiu, possibilitava que el “solo anuncio de su presencia congregués en los circuitos a multitud de espectadores, a los que nunca defrauda, dando siempre lo mejor de sí mismo”.¹⁶⁶ La projecció de Nieto era hereva de la

¹⁶¹ “Más de 900 personas en la “I Festa del Tennis Català”,” *El Mundo Deportivo*, 29 de gener de 1979, 28.

¹⁶² *El Mundo Deportivo*, “Comaneci, Nadia,” *El Mundo Deportivo*, edició especial. Perfiles de una década (los 70 de la A a la Z), Març de 1980.

¹⁶³ *Ibid.*

¹⁶⁴ *El Mundo Deportivo*, “Nieto, Àngel,” *El Mundo Deportivo*, edició especial. Perfiles de una década (los 70 de la A a la Z), Març de 1980.

¹⁶⁵ *Ibid.*

rellevància internacional adquirida per figures com l'esquiador Francisco Fernández Ochoa o el boxador Perico Fernández,¹⁶⁷ sobretot durant la primera meitat dels setantes. Els tres, conjuntament amb el golfista Severiano Ballesteros, poden considerar-se com a pioners en les respectives modalitats, possibilitant el sorgiment –sobretot en el cas de motociclisme- de posteriors generacions d'esportistes d'elit, com a conseqüència de la popularització dels esports que encapçalaren.

A l'igual que en el cas de Nieto, Severiano Ballesteros adquirí una enorme popularitat i ressò internacional, essent considerat com “la gran revelación de la década de los “setenta”” i actualment “una de la principales figuras del golf mundial”.¹⁶⁸ El seu palmarès internacional en el període 1976-1982 augurava el naixement i la consolidació d'un nou ídol esportiu, en aconseguir vèncer en 38 tornejos, d'entre els que destacaren l'Open Britànic aconseguit l'any 1979 i el Masters, l'any següent.¹⁶⁹

En l'àmbit català, la transició democràtica tingué en atletes com Carme Valero, Jordi Llopart i Josep Marín o en la nedadora Natàlia Mas a alguns dels i de les esportistes més representatius/ves que, tot i no assolir els èxits esportius de Nieto o Ballesteros, feren una tasca capdal en la difusió de llurs esports. Sense anar més lluny, Carme Valero era considerada “una de las excepciones de nuestro deporte femenino, cuyo nivel competitivo es aún bajo”,¹⁷⁰ en aconseguir la medalla de bronze en el Campionat del Món de

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ En relació a Perico Fernández, “su estampa tosca y sincera, unida a la imagen de todo un campeón del mundo, polarizaron sobre él el cariño de millones de aficionados para quienes Perico ha sido un nombre estrechamente vinculado con el mundo de las doce cuerdas a lo largo y ancho de la década”. *El Mundo Deportivo*, “Fernández, Perico,” *El Mundo Deportivo*, edición especial. Perfiles de una década (los 70 de la A a la Z), Març de 1980.

¹⁶⁸ *El Mundo Deportivo*, “Ballesteros, Seve,” *El Mundo Deportivo*, edición especial. Perfiles de una década (los 70 de la A a la Z), Març de 1980.

¹⁶⁹ Ballesteros. Pàgina oficial de Severiano Ballesteros, “Palmarés,” Severiano Ballesteros, <http://www.seveballesteros.com/esp/bpalmares/palma1.htm>.

¹⁷⁰ Xavier Ventura, “Carmen Valero, supercampeona,” *El Mundo Deportivo*, 2 de febrer de 1977, 40.

Cross de 1975 i l'or en les edicions de 1976 i de 1977, així com sis campionats d'Espanya de cross consecutius, de 1973 a 1978.¹⁷¹ Així doncs, en un moment en què els èxits internacionals de l'esport femení estatal eren minsos, la tasca d'aquesta, per alguns considerada encara a hores d'ara "la millor atleta espanyola de tots els temps",¹⁷² fou significativa a l'hora de potenciar-lo entre la població catalana.

També en el mateix esport, l'atletisme, Jordi Llopart i Josep Marín assoliren fites capdal per a l'esport català.¹⁷³ El primer d'ells fou el primer espanyol en aconseguir una medalla d'or en una prova d'atletisme el 1978 –50 quilòmetres marxa als Campionats d'Europa d'Atletisme de Praga- i també el primer medallista olímpic espanyol en una prova d'atletisme –plata en l'Olimpíada de Moscó en la mateixa prova- dos anys més tard. Precisament en motiu del primer triomf d'aquest marxador de El Prat de Llobregat, "las instalaciones del aeropuerto barcelonés se vieron abarrotadas de vecinos de la población que acudieron a saludar al ídolo después de que lograra la mayor gesta atlética española en una competición a nivel mundial".¹⁷⁴ Amb aquests triomfs s'inicià un període caracteritzat per l'assoliment d'èxits esportius de caràcter internacional en la modalitat de marxa. El successor de Llopart, Josep Marín, el setembre de 1982 assolí dues grans fites per a l'esport català en guanyar la medalla d'or dels vint quilòmetres i la de plata en els cinquanta quilòmetres en els Campionats d'Europa d'Atletisme celebrats a Atenes. Una mostra de la rellevància d'aquests triomfs fou la rebuda propiciada a l'atleta per part de Narcís Serra i de Jordi Pujol.¹⁷⁵

¹⁷¹ Ajuntament de Sabadell, "Carme Valero Omedes," Ajuntament de Sabadell, http://www.sabadell.net/Cat/FestaEsport/paginesCat/CarmeValero_cat.asp.

¹⁷² Ibid.

¹⁷³ Durant la primera meitat de la dècada dels setantes i en l'àmbit espanyol, el veterà Mariano Haro també destacà a nivell internacional, essent segon en quatre edicions consecutives –de 1972 a 1975- dels Campionats del Món de Cross. Vegeu *El Mundo Deportivo*, "Haro, Mariano," *El Mundo Deportivo*, edició especial. Perfiles de una década (los 70 de la A a la Z), Març de 1980.

¹⁷⁴ Aguelo, "El campeón llegó a casa. Llopart recibido en olor de multitud," *Dicen...*, 5 de setembre de 1978, 8.

¹⁷⁵ "Jornada oficial de Marín," *El Mundo Deportivo*, 21 de setembre de 1982, 26.

Any rera any, els “hechos extraordinarios, hazañas colectivas e individuales, que merecen la pena ser subrayadas”,¹⁷⁶ dels i de les esportistes espanyols/les eren valorades amb els guardons de “Mejor Deportista del Año” que es lliuraven en la “Noche del Deporte”, organitzada per *El Mundo Deportivo*. En el període 1975-1982, entre els esportistes més premiats figuraren Carme Valero i Severiano Ballesteros obtenint, respectivament, el títol de millors esportistes de l'Estat en tres ocasions. Per a l'atleta, aquest guardó “con que cada año distingue “El Mundo Deportivo” a aquel deportista cuya trayectoria individual ha tenido una luz propia de mayor intensidad”,¹⁷⁷ no era una novetat ja que el seu quart triomf, l'any 1977, “la convierte en la “recorwoman” del palmarés superando la plusmarca de tres trofeos logrados por la esquiadora Conchita Puig”.¹⁷⁸ Una altra esportista que s'apropà als triomfs de Valero fou la nedadora Natàlia Mas, per a qui l'assoliment per segon cop del premi a la millor esportista de l'any –a l'igual que succeí amb Mª Carmen García- suposava la seva consagració “como una de las “estrellas” de la natación española en los últimos tiempos”.¹⁷⁹

La consecució d'aquest trofeu, per a alguns “el premio más importante de cuantos se entregan en España”,¹⁸⁰ també pels ja esmentats Manuel Orantes, Jordi Llopart o Josep Marín, així com per a d'altres esportistes de menys renom com Susana Mendizábal –medalla de bronze en els Campionats d'Europa de gimnàstica rítmica de l'any 1978-,¹⁸¹ la tiradora M^a

¹⁷⁶ J. J. Castillo, “Fin de una década,” *El Mundo Deportivo*, edició especial. Perfiles de una década (los 70 de la A a la Z), Març de 1980.

¹⁷⁷ Manuel Tarín, “Manuel Orantes. “Yo hubiera votado a Esteva, Nieto y Gancedo por este orden”,” *El Mundo Deportivo*, 28 de gener de 1976, 2.

¹⁷⁸ F. Castelló, “Carmen: “Un acicate para continuar superándome”,” *El Mundo Deportivo*, 1 de març de 1978, 18.

¹⁷⁹ Miguel Ángel Santos, “Natalia Mas: “Quiero batir el récord”,” *El Mundo Deportivo*, 1 de febrer de 1981, 25.

¹⁸⁰ Declaracions de Jordi Llopart a Xavier Ventura, “Jordi Llopart: “No me lo esperaba”,” *El Mundo Deportivo*, 1 de febrer de 1981, 24.

¹⁸¹ “Corría el año 1978 cuando Susana Mendizábal conquistaba la medalla de bronce individual en Madrid, en los campeonatos de Europa tras las soviéticas Shugurova y

Carmen García o l'atleta José Luís González, era important en la mesura que, en tractar-se d'exponents d'esports amb pocs practicants, "reconfortará a nuestras atletas".¹⁸²

Efectivament, aquest trofeu, a banda de significar un reconeixement a la trajectòria anyal dels esportistes espanyols, tenia connotacions més àmplies, dotant els premiats d'una major repercussió mediàtica que n'afavoria la idolatració i la major popularització de les respectives modalitats esportives.

Taula 5.3: Millors esportistes del període 1975/1982 escollits en la "Noche del Deporte" organitzada per *El Mundo Deportivo*

	<i>Categoría femenina</i>	<i>Categoría masculina</i>
1975	Carme Valero	Manuel Orantes
1976	Carme Valero	Severiano Ballesteros
1977	Carme Valero	Severiano Ballesteros
1978	Susana Mendizábal	Jordi Llopart
1979	Natàlia Mas	Severiano Ballesteros
1980	Natàlia Mas	Jordi Llopart
1981	M ^a Carmen García	José Luís González
1982	M ^a Carmen García	Josep Marín

Font: Manuel Tarín, "Manuel Orantes. "Yo hubiera votado a Esteva, Nieto y Gancedo por este orden", *El Mundo Deportivo*, 28 de gener de 1976, 2; Andrés Astruells, "Campeona de campeonas. Carmen Valero," *El Mundo Deportivo*, 28 de gener de 1976, 3; Xavier Ventura, "Carmen Ventura, supercampeona," *El Mundo Deportivo*, 2 de febrer de 1977, 40; F. Castelló, "Carmen: "Un acicate para continuar superándome", *El Mundo Deportivo*, 1 de març de 1978, 18; Fernando Fornells, "Severiano: "Es la mayor alegría del año", *El Mundo Deportivo*, 1 de març de 1978, 19; "E.M.D." "La noche del deporte. Premios para dos, méritos para todos," *El Mundo Deportivo*, 11 de febrer de 1979, 3; Manuel Tarín, "Seve, supercampeón," *El Mundo Deportivo*, 23 de gener de 1980, 21; R. Maxenchs, "Natalia Mas: "Lo merecía; creo que he sido la mejor", *El Mundo Deportivo*, 23 de gener de 1980, 24;

Deriugina, amén de dos cuartos puestos en las disciplinas individuales de cuerda y cinta. Por ello nuestro periódico la eligió entre el competente jurado calificador, "Mejor Deportista del Año". Un nuevo y merecido galardón en la suma de esta etérea mujer". *Vegeu* José Mª Miedes, "Susana Mendizábal: "Me hace falta descansar, pero volveré", *El Mundo Deportivo*, 20 de novembre de 1980, 31.

¹⁸² Declaracions de Susana Mendizábal a Manuel Tarin, "Nueva "reina" para el deporte español. Susana Mendizábal," *El Mundo Deportivo*, 11 de febrer de 1979, 5.

Andrés Astruells, "La gran noche del deporte," *El Mundo Deportivo*, 1 de febrer de 1981, 19;
Andrés Astruells, "La gran gala del deporte," *El Mundo Deportivo*, 6 de febrer de 1983, 23.

En definitiva, en el transcurs del període 1975-1982 sobresortiren diferents esportistes que, a la llum d'un major interès de la població i dels agents esportius presents cap al fenomen esportiu, es configuraren com a clau a l'hora d'afavorir-ne la difusió i l'expansió. Més enllà de modalitats capdal com el futbol, la transició democràtica també possibilità una certa democratització de la idolatria vers d'altres modalitats, senyal inequívoc dels cada cop més diversificats hàbits esportius de la ciutadania.

PART IV

L'IMPULS DEFINITIU CAP A UNA VERITABLE PROMOCIÓ DE L'ESPORT A LA CIUTAT DE BARCELONA (1979-1982)

Capítol 6

El desenvolupament d'una política esportiva en el bienni 1979-1980 de la mà de les administracions local, provincial i autonòmica: conseqüències per al fenomen esportiu barceloní

Capítol 7

L'evolució del rol de les entitats esportives en l'espai esportiu de la ciutat de Barcelona

Capítol 8

La consolidació de la política esportiva municipal a la llum del procés de candidatura per als Jocs Olímpics de l'any 1992

Part IV

CAPÍTOL 6:

EL DESENVOLUPAMENT D'UNA POLÍTICA ESPORTIVA EN EL BIENNI 1979-1980 DE LA MÀ DE LES ADMINISTRACIONS LOCAL, PROVINCIAL I AUTONÒMICA: CONSEQÜÈNCIES PER AL FENOMEN ESPORTIU

La incertesa inicial entorn al rumb que havia de prendre la transició democràtica anà aclarint-se amb l'inici d'un procés de reforma pactada que afavorí la progressiva democratització de totes les esferes sociopolítiques espanyoles. Aquesta circumstància també afectà un fenomen esportiu ja força estès entre la ciutadania però encara malmès i precari.

Després d'un bienni 1977-1978 força polèmic quant a la política esportiva municipal endegada, les eleccions municipals del 3 d'abril de 1979 es presentaven com a clau per al veritable desenvolupament i democratització d'aquest fenomen. Des d'aleshores, el model de gestió esportiva que s'anà imposant i implementant, juntament amb la inestimable tasca realitzada pel moviment associatiu, permeté l'aplicació d'un plegat de mesures importants per al definitiu accés a la pràctica esportiva. De retruc, l'esmentat canvi de model dotà l'Ajuntament de Barcelona d'un major protagonisme entorn a la promoció d'aquesta qüestió. Amb cert retard doncs respecte a d'altres àmbits, i tal i com s'havia exigint en el bienni anterior, l'esport, ja contemplat com a un dret de la ciutadania que calia preservar i potenciar, passà a ocupar un lloc més prominent en les preocupacions consistorials.

1 Els nous postulats en matèria esportiva de la mà de la irrupció democràtica en l'Ajuntament de Barcelona en el bienni 1979-1980

Les eleccions municipals celebrades el 3 d'abril de 1979 significaren un tomb en els plantejaments d'un consistori aleshores encara massa impregnat del tarannà característic del règim franquista. Un nou i decisiu pas cap a la plena normalització i democratització de les esferes sociopolítiques de l'Estat es derivà d'aquests comicis.

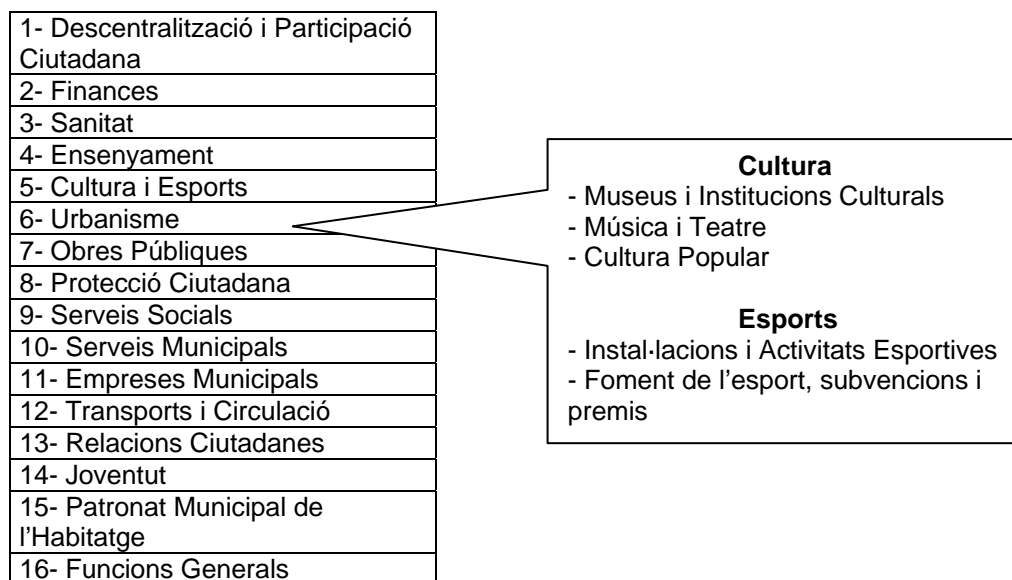
Quaranta-cinc anys després de les darreres eleccions municipals –gener de 1934- Josep Miquel Abad (PSUC), Carles Güell (Centristes-UCD), Joan Hortalà (ERC), Xavier Millet (CIU) i Narcís Serra (PSC-PSOE), com a principals candidats, es disputaren les regnes de l'alcaldia. Per aconseguir governar amb majoria absoluta, Narcís Serra, com a candidat més votat, decidí establir l'anomenat Pacte de Progrés entre totes les forces polítiques abans esmentades, menys l'encapçalada per Carles Güell.¹ Així fou com Serra es convertí en un nou alcalde decidit a iniciar una sèrie de millores no sempre exemptes de certa polèmica, com la petició de majors contribucions econòmiques estatals a l'Ajuntament o la Reforma Administrativa.²

Alhora, una de les conseqüències d'aquest procés electoral fou una nova reorganització de l'Administració municipal barcelonina en base a setze àrees funcionals, d'entre les quals la cinquena era la corresponent a Cultura i Esports.

¹ Jordi Barbeta, "Crònica del primer Ajuntament democràtic del postfranquisme," *AVENÇ*, 58 (1983): 68.

² A tall d'exemple poden citar-se els aldarulls amb el funcionariat per l'aplicació de l'esmentada Reforma o les queixes del moviment veïnal per sentir-se marginat de la vida política de la ciutat. Vegeu *Ibid*, 69.

Figura 6.1: Àrees d'actuació de l'Administració municipal arrel de l'aprovació del Decret de l'Alcaldia de l'1 de juny de 1979

Font: *Gasetta Municipal de Barcelona*, 1979, número 1457. Arxiu Municipal de l'Ajuntament de Barcelona (AMA).

Tot i aquesta reestructuració ajustada a les necessitats i a la realitat de la ciutat a les acaballes dels setantes, l'adscripció de tot allò que fes referència al terreny esportiu en l'Àrea de Cultura i Esports no varià l'estructura ni les competències fins aleshores existents. En d'altres paraules, a l'igual que la reestructuració del gener de 1977, les competències seguien essent les referents a instal·lacions i activitats esportives, així com al foment de l'esport mitjançant la concessió de subvencions i de premis.³ De la mateixa manera, la Unitat Operativa d'Esports se seguí mantenint com a un òrgan auxiliar de l'Àrea de Cultura i Esports.

L'encarregat de comandar el bon rumb de l'Àrea fou el representant del PSUC, Rafael Pradas i Camps, en qualitat de regidor-conseller,⁴ mentre que

³ Vegeu la figura 2.3 del capítol 2, sobre les delegacions de l'administració municipal arrel del Decret dictat per l'alcalde de Barcelona el 8 de gener de 1977.

com a regidor adjunt figurà Albert Pons i Valon,⁵ representant de Convergència i Unió.⁶

En la designació del seu càrrec, Pons i Valon plantejà la necessitat d'iniciar una anàlisi de la realitat esportiva que determinés les línies programàtiques que des d'aleshores havien de seguir la Subàrea d'Esports. Aquest plantejament se sustentava en una política de sanejament i de clarificació dels recursos i dels mitjans que permetés "la revisió del funcionament i de l'organització interna i externa de la Unitat Operativa d'Esports".⁷ Segons el regidor adjunt, la programació de les activitats relacionades amb l'esport havia de tenir en compte la rendibilitat social de les instal·lacions, la promoció de la pràctica esportiva amb preferència sobre el d'espectacle i la protecció, l'ajuda i el foment a l'esport escolar.

És important destacar la consonància existent entre aquests grans principis o pretensions de l'esmentada Subàrea, i els que, com s'ha pogut observar en capítols anteriors, guiaren la tasca del Consejo Superior de Deportes i dels anteriors responsables del consistori.

La nova estructuració i organització del fet esportiu municipal doncs, més enllà de suposar el desplegament d'una sèrie de mesures inicialment espectaculars i trencadores respecte als plantejaments precedents, permeté

⁴ Decret de l'Alcaldia del 14 de maig de 1979. Vegeu *Gasetta Municipal de Barcelona*, 1979, número 1457, pàgina 694, AMA. Nascut l'any 1945 a Barcelona, Rafael Pradas ha exercit de periodista a *El Correo Catalán*, *Destino*, *Tele/Exprés*, *Diari de Barcelona*, TVE, entre d'altres mitjans. També fou sots-director de Ràdio Nacional d'Espanya a Catalunya i un dels fundadors del Grup Democràtic de Periodistes. Fou regidor de cultura del primer ajuntament democràtic de Barcelona (1979-1983). Vegeu Rafael Pradas, *Qui mana a Catalunya?* (Barcelona: Thassàlia, 1998).

⁵ Decret de l'alcaldia del 24 de maig de 1979. Vegeu *Gasetta Municipal de Barcelona*, 1979, número 1457, pàgina 798, AMA.

⁶ Vegeu la relació dels màxims responsables de l'Àrea o Subàrea d'Esports de l'Ajuntament, de 1979 a 2004, a Serveis a les persones, "Annex. Regidors i regidores amb responsabilitats a Serveis Personals i directius (coordinadors i gerents)," Ajuntament de Barcelona, <http://www.bcn.es/serveispersonals/gent/25anys/05.pdf>.

⁷ Declaracions d'Albert Pons i Valon el 15 de maig de 1979 en el Consell Plenari de l'Ajuntament de Barcelona. Vegeu *Gasetta Municipal de Barcelona*, 1979, número 1457, pàgina 722, AMA.

emprendre una sèrie d'accions que mica en mica anaren configurant una veritable política esportiva municipal. Aquest procés possibilità que en quatre anys de legislatura s'observés un veritable canvi, no tan sols de la política esportiva implementada, sinó de la realitat d'aquest afer a la ciutat comtal.

Per al nou regidor adjunt de l'Àrea de Cultura i Esports, la concreció dels principis més amunt esmentats i, per tant, les principals manifestacions del canvi de rumb de la Subàrea s'havien de materialitzar en:⁸

- creació de consells d'esport a tots els districtes
- creació d'un consell de l'esport a Barcelona que integri a entitats esportives i docents
- revisió de les instal·lacions esportives existents així com dels sistemes legals de funcionament, de cessió i d'autorització en base a la seva rendibilitat
- possibilitat d'aprofitament per part de la comunitat de les instal·lacions de les entitats esportives i dels centres docents
- major consideració en el finançament de l'esport per part del consistori
- disseny d'un pla pilot de potenciació de l'esport escolar a diverses escoles
- creació d'escoles d'esport
- potenciació de les instal·lacions esportives i zones de lleure de la muntanya de Montjuïc
- realització de les jornades Esport i Ciutadania

Les constants modificacions des d'aleshores produïdes en l'estructuració de la Subàrea palesaren la iniciativa i la major volada que anà prenent la qüestió esportiva. L'any 1979, de la Unitat Operativa d'Esports en depenien l'Oficina de Política d'Esports –organisme que feia les funcions de conselleria-, el Negociat d'Esports i el Servei d'instal·lacions Esportives –“mera denominació genèrica que comprenia el conjunt dels centres esportius

⁸ Ibid.

municipals”.⁹ Amb el trasllat, aquell mateix any, de les oficines administratives a les Piscines Bernat Picornell es modificà la configuració dels òrgans auxiliars de l’administració, passant a dividir-se en Unitat Operativa d’Esports, Oficina de Política d’Esports, Negociat d’Esports, Servei d’instal·lacions i Instal·lacions esportives.¹⁰ En poc menys d’un any, i com a clar signe de la major importància que prenia l’afer esportiu en el política municipal, es creà l’Àrea d’Esports. Xavier Millet i Tusell l’encapçalà en qualitat de regidor-conseller, prenent les competències que fins aleshores s’atribuïen a la Regidoria Adjunta d’Esports.¹¹ Tampoc els principals objectius de l’Àrea canviaren, essent durant aquesta primera legislatura els següents:¹²

- Posar l’activitat física i l’esport a l’abast de la major part dels ciutadans.
- Convertir Barcelona en el marc més adient perquè hi siguin acollides grans manifestacions esportives, generant alhora riquesa, interès i espectacle.

Aquests plantejaments municipals convergien amb la postura defensada pel Consejo Superior de Deportes, en el sentit de contemplar i de potenciar una pràctica esportiva adreçada a tots els sectors poblacionals –esport per a tothom- en paral·lel a aquella de caràcter més competitiu i, per tant, més exclusiva,¹³ ja que “estas dos directrices según mis ideas son clave para hacer un país grande y serio deportivamente”.¹⁴ Benito Castejón, ferm

⁹ Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d’activitats 1981* (Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1982), 123.

¹⁰ *Ibid*, 131.

¹¹ Decret de l’Alcaldia del 9 de maig de 1980. Vegeu *Gasetta Municipal de Barcelona, 1980*, número 1458, pàgina 472. AMA.

¹² Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d’activitats 1982* (Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1983), 173.

¹³ Vegeu Efe, “Castejón propone un modelo español para el deporte español,” *El Mundo Deportivo*, 6 de juliol de 1979, 9.

defensor de la necessitat que “todo el pueblo español, sin excepciones, haga deporte”,¹⁵ sota l'aixopluc d'un “deporte para todos” amparado en 600 millones de pesetas”,¹⁶ elaborà el projecte de Llei general de la cultura física i de l'esport.

La Llei 13/1980 general de la cultura física i de l'esport s'aprovà el 31 de març de 1980 amb l'objectiu d'impulsar, orientar i coordinar “l'educació física i l'esport com a factors imprescindibles en la formació i desenvolupament integral de la persona”, reconeixent “el dret de tot ciutadà al seu coneixement i la seva pràctica”.¹⁷ Aquests propòsits es feien efectius a través de les següents actuacions:¹⁸

- Organització administrativa en base als principis de descentralització i representativitat.
- El Consejo Superior de Deportes exerceix les funcions atribuïdes a l'Administració de l'Estat.
- Les Comunitats Autònomes tenen competència i promouen activitats físiques i esportives.
- El municipi desenvolupa la política físicoesportiva en el seu àmbit territorial, realitzant un cens d'instal·lacions.
- L'educació física adopta un caràcter obligatori en els nivells de pre-escolar, EGB, batxillerat i formació professional.
- Els Instituts Nacionals d'Educació Física tindran un nivell corresponent al primer i segon cicle d'educació universitària.
- Les federacions, clubs i agrupacions esportives no poden tenir afany de lucre.

¹⁴ Declaracions de Benito Castejón a Ricardo Maxenchs, Castejón en la recta final: “La ley de educación física culmina mi gestión,” *El Mundo Deportivo*, 7 d'octubre de 1979, 7.

¹⁵ *Ibid*, 6.

¹⁶ *Ibid*, 7.

¹⁷ Jaume Bantulà, Núria Bosom, Marta Carranza i Jordi Monés, *Passat i present de l'educació física a Barcelona* (Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1997), 156.

¹⁸ Efe, “El Congreso dijo sí. Aprobado el proyecto de Ley de Cultura Física,” *El Mundo Deportivo*, 15 de novembre de 1979, 34.

- En tant que en els pressupostos generals de l'Estat no es reculli el finançament total de l'esport, aquest gaudirà d'un percentatge de la recaptació de les travesses no inferior al 22 %.

Aquest text legislatiu estigué envoltat de certa polèmica ja que els col·lectius de professors i d'alumnes dels Instituts Nacionals d'Educació Física de Barcelona i de Madrid es mostraren contraris al tractament rebut en aquesta llei. Aquesta circumstància conduí a l'organització de diverses protestes en forma de tancades, que en el cas de la ciutat comtal es feren als locals de la Casa de l'Esport i d'UCD.¹⁹ El mateix rebuig fou el mostrat per l'Assemblea d'Ensenyants d'Educació Física de Barcelona. Segons aquests, el text no concretava la situació laboral dels professionals de l'educació física, no especificava les possibilitats per a l'accés i la conversió de titulacions, no recollia la conversió dels Instituts Nacionals d'Educació Física en facultats universitàries i mantenia la dependència amb el Ministeri de Cultura.²⁰

Poc abans de l'aprovació d'aquesta llei al Congrés, Castejón fou cessat com a director del Consejo Superior de Deportes i substituït per Jesús Hermida des del 25 de gener de l'any 1980,²¹ tot coincidint amb el nomenament de Ricardo de la Cierva com a ministre de cultura.²² El nou director del CSD anuncià una diversificació de l'organisme que dirigia en base a les grans àrees que reflectien la realitat diversa del fenomen esportiu: esport

¹⁹ Efe, "El Ministro de Cultura con los alumnos encerrados en el Inef," *El Mundo Deportivo*, 20 de febrer de 1980, 33.

²⁰ "Asamblea de enseñantes de E. F. de Barcelona. Desacuerdo con el proyecto de ley de Cultura Física y Deporte," *El Mundo Deportivo*, 23 de gener de 1980, 36.

²¹ Els canvis en el sí del Consejo Superior de Deportes també afectaren a Francisco Platón, màxim responsable d'aquest òrgan a Catalunya. Aquest abandonà el càrrec "tras las recientes transferencias en materia de deporte del Estado a la Generalitat" davant de la "indiferencia general del deporte catalán hacia ese hombre que durante años y años propugnó por dotar las instalaciones a clubs y entidades de Cataluña [...] siempre buscando eso tan difícil de contentar a todos". Vegeu Santiago Gargallo, "La deuda del deporte catalán," *Dicen...*, 23 de setembre de 1980, 2.

²² El 9 de setembre de 1980 aquest darrer càrrec polític fou substituït per Iñigo Cavero.

competició, esport de temps lliure, formació físicoesportiva, creació d'infraestructura esportiva i desenvolupament de la investigació aplicada.

La coherència de plantejaments d'aquest organisme es tornava a manifestar amb la voluntat de "extender, fomentar, incrementar y proteger el deporte popular y de competición" durant el bienni 1981-1982, amb una partida pressupostària de 23.000 milions de pessetes.²³ Seguint els criteris de la citada llei, les línies del CSD proposades per a l'esmentat període eren:

- creació d'infraestructura per a la pràctica esportiva en les seves diferents modalitats, amb una inversió d'uns 10.000 milions de pessetes
- foment de les activitats esportives de caràcter competitiu, amb una quantia de 9.000 milions de pessetes previstos
- foment de l'esport escolar i del popular, amb uns 4.000 milions de pessetes d'inversió

Tal i com es veurà més endavant, els plantejaments d'aquest organisme es seguiren manifestant a la ciutat comtal mitjançant les subvencions per a la construcció d'instal·lacions esportives, en virtut de l'acord signat l'any 1977 amb l'Ajuntament de Barcelona.²⁴

Durant el bienni 1979-1980, a l'efecte d'assolir els objectius plantejats en el terreny esportiu, aquest consistori se sustentà en unes partides pressupostàries centrades en la construcció de noves instal·lacions i en la reforma de les existents, en la seva conservació i manteniment, en la promoció d'activitats esportives i en les subvencions a entitats promotores. Tal i com pot observar-se a la taula 6.1, just com calia esperar, d'aquestes

²³ Finalment aquesta xifra no fou tan considerable per la congelació dels pressupostos destinats a l'esport l'any 1981 arrel de la conseqüències de la crisi econòmica internacional. Vegeu Antonio Valencia, "Pasividad del deporte español para 1981," *El Mundo Deportivo*, 11 de desembre de 1980, 28.

²⁴ Entorn al conveni signat el 20 de gener de 1977 entre ambdós organismes, vegeu el capítol 2.

en destacava la corresponent a la construcció i reforma d'instal·lacions amb percentatges de gairebé un 90 % i de poc més d'un 65 %, respectivament en els anys 1979 i 1980. Ara bé, a banda d'aquest predomini, sobta contemplar com les inversions establertes per a l'any 1980 foren poc més d'un 50 % inferiors a les de l'any anterior. Aquesta situació s'inseria en una dinàmica de retallada dels diferents pressupostos de l'Ajuntament que,²⁵ com en anys precedents, tingué molt a veure amb la crisi econòmica travessada arreu de l'Estat.

Taula 6.1: Inversions per a finalitats esportives de l'Ajuntament de Barcelona en el bienni 1979-1980

<i>Objecte</i>	<i>1979</i>	<i>1980</i>
Construcció de noves instal·lacions i reforma de les existents	169.110.579 milions de pessetes	61.931.790 milions de pessetes
Conservació i manteniment	8.836.000	20.131.000
Promoció d'activitats esportives	5.100.000	4.750.000
Subvencions a entitats promotores	5.655.000	6.000.000
Total	188.701.579 milions de pessetes	92.812.790 milions de pessetes

Font: Elaboració pròpia a partir de "Text Exposició del Born", pàgines 2-4. Lligall 17/95/4 de l'AMA.

Efectivament, la crisi econòmica es configurà durant aquest darrer període dels setantes i inici dels vuitantes de manera ferma arreu de l'Estat. Aquesta copejà durament tots els sectors de la societat, destacant-ne els de la indústria, de la construcció o el bancari. La mostra però més ferma d'aquesta involució econòmica fou l'augment de l'atur, que a Catalunya assolí el 13,8 % l'any 1980 –xifra que anà augmentant fins al 21,9 % tres anys més tard.²⁶

²⁵ Núria Puig, observa aquesta davallada en el període 1978-1979. Vegeu Núria Puig, "La gestió municipal a Barcelona durant la transició," a *Oci, Esport i Societat*, eds. Àngel Zaragoza i Núria Puig (Barcelona: PPU, 1990), 134.

²⁶ Borja de Riquer i Joan B. Culla, *El Franquisme i la Transició democràtica (1939-1988)*, vol. VII (Barcelona: Edicions 62, 1989), 433.

Aquesta situació contrastà amb l'optimisme explicitat per Pons i Valon en el projecte pressupostari de 1980, que "alcanza los mil millones de pesetas, de los cuales 700 serían para inversiones nuevas y el resto para los gastos ordinarios y la puesta en marcha de instalaciones ya existentes". Ara bé, aquesta considerable quantitat era matisada pel mateix Pons, en afirmar que "el área de programación ha efectuado ya una reducción del treinta por ciento, pero espero que reconsideren su estudio porque es precisamente en el deporte donde el Ayuntamiento tiene hoy las mejores expectativas de esta comunidad responsable a la que antes me refería".²⁷

Aquests nous plantejaments municipals endegats des de les eleccions del tres d'abril de 1979 posaren fi a una estructura municipal, que s'havia limitat a recolzar les instal·lacions esportives en el marc del conveni signat amb el Consejo Superior de Deportes i al manteniment "en funcionamiento las instalaciones existentes, conceder alguna que otra subvención y patrocinar algún trofeo".²⁸ Aquest model, que pel mateix Albert Pons i Valon "no es realmente una tarea que responda a una política municipal", ajuda a entendre els pressupostos esmentats anteriorment, i responia a què en el període anterior "la ponencia quedó en manos de los burócratas y sus criterios fueron más de mantenimiento de lo ya existente que de otra cosa".²⁹ El regidor d'esports prosseguia atribuït a "la falta de asumir la responsabilidad de cara a una auténtica promoción del deporte a escala ciudadana", així com a la manca d'objectivitat i a la presència d'un cert "compadreo" por encima de las necesidades objetivas de los barrios de la

²⁷ Declaracions de Pons i Valon a Andrés Astruells, "Barcelona: ¿es una ciudad deportiva?," *El Mundo Deportivo*, 24 de desembre de 1979, 26.

²⁸ Declaracions de Pons i Valon recollides a *Ibid.*, 25.

²⁹ *Ibid.* En el mateix fragment d'entrevista, Pons reconeixia que "desde Juan A. Samaranch, se acabó la promoción del Deportes desde el Ayuntamiento", en referència al període 1954-1966. Igualment, segons Jaume Boix i Arcadi Espada, "a partir de su entrada en el Ayuntamiento de Barcelona, en la Diputación Provincial -1954 y 1955- y de su nombramiento como el hombre de Elola Olaso en Cataluña -1956-, hasta su designación como máximo responsable del deporte español en 1966, su activismo deportivo en Cataluña fue muy notable y positivo". Vegeu Jaume Boix i Arcadi Espada, *El deporte del poder. Vida y milagro de Juan Antonio Samaranch* (Madrid: Ediciones Temas de Hoy, 1991), 189.

ciudad” en les decisions preses,³⁰ les principals llacunes de la gestió esportiva municipal anterior a 1979.

El caràcter de transparència que es volgué impulsar des d'aleshores es palesà en la visita que Pons i Valon féu amb els responsables dels mitjans de comunicació esportius de Barcelona a les piscines Bernat Picornell, a la Font dels Eucaliptus, a l'Escola Municipal de Natació, al complex esportiu de La Guineueta i al complex esportiu d'Horta. L'objectiu de la visita era, mitjançant “cinco micro-ejemplos de la macro-problemática de la ciudad Condal”,³¹ observar les possibilitats d'acció de la participació municipal en l'esport barceloní, amb una clara vocació de què “el Ayuntamiento debe colocar al deporte en la puerta de la cada de cada ciudadano”.³² Aquesta contundent afirmació quedava en entredit ja que paral·lelament “el Ayuntamiento no puede proponerse ningún protagonismo en la parcela deportiva”, en ésser la seva tasca “la de dar respaldo a la promoción deportiva y la de colaborar con los ciudadanos que quieran hacer deporte, ya sea a través de clubs u otras entidades”.³³ Sens dubte, les enormes mancances i buits existents quant al projecte esportiu de l'Ajuntament de Barcelona durant els anys precedents no ajudaven a l'establiment d'un posicionament ferm d'aquest òrgan de govern. En aquest sentit, la gestió esportiva municipal en el transcurs del període 1979-1982 s'ha d'entendre com “de successiu i obligat remodelatge, la necessitat del qual es va fer patent a les primeries del 79, d'acord amb la situació motivada per la gestió desenvolupada en el transcurs de la anys anteriors”.³⁴

³⁰ Ibid.

³¹ F. Fornells, “Pons Valón: “Vuestra crítica ayudará a nuestra tarea” ,” *El Mundo Deportivo*, 10 de novembre de 1979, 16.

³² Ibid.

³³ Declaracions de Pons i Valon a Andrés Astruells, “Barcelona: ¿es una ciudad...”, 25.

³⁴ Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1981...*, 101.

La constatació que quelcom canvià immediatament d'ençà de les eleccions municipals es mostrà en la major transparència de les declaracions dels responsables municipals. La necessitat d'intervenir en els centres educatius, "cuyo vacío deportivo es tan enorme que forzosamente tenemos que intervenir",³⁵ o "la sed de piscinas que se palpa en nuestra ciudad al llegar esta época del año [en referència a l'estiu] [...] no sólo entre los aspirantes a bañistas sino, incluso, para quienes entienden la natación como deporte",³⁶ foren d'entrada algunes de les preocupacions del nou consistori.

El ventall de possibilitats a l'hora de gaudir de grans instal·lacions aquàtiques es limitava a la piscina municipal que, en un "estado que lógicamente acusa la herida del tiempo [...] aún cumple su función de vivero de futuros "ases" a través de cursillos infantiles", a la piscina Sant Jordi –"única que ofrece una rentabilidad social y deportiva a lo largo de los doce meses del año"-, al complex Bernat Picornell, que "acoge en verano buena parte de los más acalorados barceloneses", i a la recent inaugurada piscina del CN Montjuïc, "el último pulmón acuático de la ciudad".³⁷

Una problemàtica que també s'arrossegà del període anterior fou la de l'Estadi de Montjuïc, just quan complia cinquanta anys d'existència. La sensació que "todo queda en agua de borrajas" tot i que "los medios de información se hacen eco de su degradación constante y cíclicamente también, se anuncian estudios",³⁸ era cada cop més palesa, donada la impossibilitat de trobar una solució prou convincent per a una infraestructura de tal magnitud i representativitat per a la ciutat.³⁹ L'Ajuntament, després de descartar l'oferiment del RCD Espanyol d'emprar l'Estadi, es trobava amb

³⁵ Declaracions de Pons i Valon que podeu trobar a Andrés Astruells, "Barcelona: ¿es una ciudad...", 25.

³⁶ "Sed... de piscinas," *El Mundo Deportivo*, 12 d'agost de 1979, 15.

³⁷ *Ibid*, 15-16.

³⁸ "Lúgubres Bodas de Oro," *El Mundo Deportivo*, 22 de juliol de 1979, 18.

³⁹ De la mateixa opinió era Pons i Valon en afirmar que "Montjuich es un problema y, además, candente. Un problema que no se solucionó en su día, no sé por qué motivos [...]". Vegeu Andrés Astruells, "Barcelona: ¿es una ciudad...", 26.

poc marge de maniobra. Una de les poques opcions de recuperar-lo passava perquè “la Federación de Atletismo o la comisión del Mundial-82 quisiera invertir”.⁴⁰ Declaracions d’aquesta mena no ajudaven a millorar la imatge d’un consistori que havia de desempallegar-se de l’immobilisme i de la poca transparència amb què havia estat titllat. Més aviat reforçaven la idea que “Montjuich continuará cayéndose. Como se caerían las piscinas municipales si no estuvieran tuteladas por clubs o como se caen los polideportivos y los circuitos de “jooging” construidos con dinero del ciudadano y mantenidos por los funcionarios de la plaza Sant Jaume”.⁴¹

El desconcert també es féu extensible a la muntanya que acollia l’Estadi, de la qual encara “en estos momentos no sabemos si debe servir para ir de paseo, para hacer deporte, para ser reserva ecológica”.⁴² Tal i com es veurà posteriorment, s’hagué d’esperar a què l’Ajuntament decidís presentar la ciutat com a seu dels Jocs Olímpics de l’any 1992, per trobar una solució unànime al respecte.

El nombre i la situació de les instal·lacions esportives de la ciutat seguí essent, de la mateixa manera que en períodes anteriors, el primer centre d’atenció a l’hora de valorar les possibilitats d’accés a la pràctica esportiva per part de la població. Segons la publicació *Dicen...* Barcelona era “una ciudad muerta deportivamente hablando”, doncs “no hay posibilidad de utilizar unas instalaciones y sólo quien dispone de amplios medios económicos puede pertenecer a un club privado que, en muchos casos, está utilizando propiedades municipales, es decir convirtiéndose en intermediario entre el Ayuntamiento y el ciudadano y, por supuesto, encareciendo el producto”.⁴³ Aquesta afirmació feia referència a l’existència de 446

⁴⁰ A. Astruells, “ Montjuich: El Ayuntamiento sí que no tiene soluciones,” *El Mundo Deportivo*, 3 de febrer de 1980, 2.

⁴¹ Ibid.

⁴² M. Sanuy, “Narcís Serra: “Barcelona debe decidir”,” *El Mundo Deportivo*, 4 de juliol de 1979, 28.

instal·lacions esportives a la ciutat, de les quals 343 eren de propietat privada i, per tant, limitades “a quienes disponen de fuertes sumas económicas”. Entretant, de les 103 restants –totes elles de propietat municipal- “sólo nueve están administradas directamente por el Ayuntamiento; el resto están cedidas a federaciones, clubs y diversos estamentos políticos y sociales, cesiones que se realizaron a través de contratos draconianos que parecen nacidos en el deseo municipal de perder de vista el mundo del deporte”.⁴⁴

El principal rebuig era, per tant, la política de cessió d'instal·lacions esportives i les irregularitats observades en l'intent de l'actual Ajuntament de posar al dia els expedients corresponents. Aquest fet dificultava en bona mesura “la recuperación del mayor número posible de espacios para el deporte que bien pueden ser regentados por entidades privadas pero con gratuidad”.⁴⁵ Igualment, les desigualtats existents entre els diferents districtes de la ciutat en els metres quadrats disponibles per a la pràctica esportiva també mostraven la manca de planificació amb què s'havien construït instal·lacions esportives municipals. Del total de 489.898 metres quadrats d'aquestes, un 54,4 % es trobava al districte II, una important desigualtat respecte la situació dels districtes IV, VI, VII i V,⁴⁶ tal i com mostra la taula 6.2.

⁴³ Manuel Moreno, “Instalaciones municipales: deporte para privilegiados,” *Dicen...*, 15 de novembre de 1979, 12.

⁴⁴ *Ibid.*, 13. En l'annex 1 d'aquest capítol podeu veure detall dels diferents models de gestió de les instal·lacions municipals.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ En l'annex 2 d'aquest capítol es disposa un plànol de la ciutat de Barcelona dividida en 12 districtes. A títol aproximat, els dotze districtes amb què s'estructurava la ciutat correspondrien als següents barris i districtes de l'actual distribució de la ciutat: districtes I i V (Ciutat Vella), districte II (Montjuïc), districte III (Sarrià), districte IV i VI (Eixample), districte VII (Sants), districte VIII (Gràcia i Vallcarca), districte IX (Sant Andreu i Nou Barris), districte X (Sant Martí), districte XI (Les Corts) i districte XII (Horta, Guinardó i Nou Barris).

Taula 6.2: Metres quadrats d'instal·lacions esportives municipals a Barcelona segons la seva tipologia i ubicació

Districte	Tipus A	Tipus B	Tipus C	Tipus D	Tipus E	M2 Instal·lació
I	6.000	882	1465	-	-	8.347
II	166.763	10.431	24.944	2.535	62.063	266.736
III	29.975	1.700	-	-	-	31.675
IV	-	-	-	-	-	-
V	-	-	5.410	400	-	5.810
VI	-	-	-	-	-	-
VII	-	-	-	-	-	-
VIII	10.950	-	2.000	-	-	12.950
X	22.090	1.739	4.810	-	-	28.639
XI	5.000	9.180	396	-	-	14.576
XII	28.550	800	3.233	-	-	32.583
Total	332.356	35.679	56.865	2.935	62.063	489.898

Font: Manuel Moreno, "Instalaciones municipales: deporte para privilegiados," *Dicen...*, 15 de novembre de 1979, 12.

Els valors mostrats a la taula 6.2, tot i que no permeten l'establiment d'una relació directa o proporcional entre els metres quadrats i el nombre d'instal·lacions segons la seva tipologia, evidencien un clar predomini de les corresponents a la tipologia A, amb valors propers al 68 %, en detriment de la resta, amb valors que no arribaven al 12 %.⁴⁷ El plantejament de Núria Puig segons el qual "a un mayor subdesarrollo del equipamiento deportivo, corresponde mayor número de clubs de fútbol y menor diversificación e intensidad de la práctica deportiva",⁴⁸ pren aquí una rellevància especial doncs en diversos districtes de la ciutat s'evidenciava una hegemonia de les instal·lacions de tipus A –majoritàriament camps de futbol- impulsades des de l'administració pública.

⁴⁷ Durant el període analitzat, un dels models classificadors de les instal·lacions esportives més emprats les diferenciava en cinc tipus: tipus A (destinades a la pràctica de l'atletisme, el beisbol, el futbol, l'hoquei herba, el rugbi i el tennis), tipus B (per a modalitats esportives com el bàsquet, l'handbol, l'hoquei patins, el patinatge i el voleibol), tipus C (piscines), tipus D (gimnàs, esgrima, lluita, judo, boxa i halterofília) i tipus E (per a especialitats singulars com el polo, el tir, el golf, la hípica o els esports aeris i nàutics). Aquest fou el criteri seguit per l'Autoritat Metropolitana de Barcelona, *Estudio sobre los equipamientos de deportes y de espacios libres para el ocio en Barcelona y comarca* (Barcelona: A.M.B., 1973); Núria Puig, *Equipamiento deportivo en la provincia de Barcelona* (Barcelona: Secretariado provincial de asuntos económicos, 1977) o Francesc Segura, *Equipamiento deportivo municipal. Una aproximación a la realidad de hoy* (Barcelona: Delegació de Serveis de Promoció ciutadana, 1979).

⁴⁸ Núria Puig, *Equipamiento deportivo...*, 87.

Tot i així, tal i com s'ha comentat en anteriors capítols, a partir de 1977 ja s'observa una creixent diversificació de les instal·lacions esportives municipals construïdes, que s'accentuà a partir de 1979 amb inversions cap a aquelles de tipus poliesportiu, i per tant, que asseguraven una pràctica esportiva més diversa.

Igualment, en observar-se la taula 6.2 es constata que prop del 55 % dels metres quadrats d'instal·lacions esportives municipals es trobaven al districte II, corresponent a la muntanya de Montjuïc. Aquest fet prenia una significació especial, doncs es reafirmava que Montjuïc seguia essent el "centre de les instal·lacions principals de la ciutat",⁴⁹ almenys pel que fa a les instal·lacions de caire municipal, de la mà de l'Estadi de Montjuïc, de la piscina municipal, del camp de la Foixarda, de l'Estadi Joan Serrahima o del Pavelló Municipal d'Esports, entre d'altres. A l'igual que aquest districte, els que disposaven d'un major nombre de metres quadrats d'instal·lacions esportives municipals es trobaven a la perifèria de la ciutat. Amb valors força llunyans als de l'esmentat districte, el III i el XII se situaven al peu de la muntanya de Collserola, i per tant, en una zona encara prou adient per seguir acollint instal·lacions de caire municipal del tipus A –les de major extensió i predominants- enfront a l'especulació urbanística que sacsejava Barcelona.

En l'altre extrem se situaven els cèntrics districtes IV, VI i VII que, amb una nul·la presència d'instal·lacions esportives municipals, palesaven la desigual atenció de l'administració local envers la promoció esportiva arreu de la ciutat. Més enllà de contemplar la realitat esportiva de cada districte en la concessió d'inversions en instal·lacions esportives afavoridores de les zones més mancades i amb menor teixit associatiu, l'Ajuntament de Barcelona havia prioritzat les inversions en aquelles urbanísticament menys atractives i per tant més perifèriques.⁵⁰ L'estructura socioeconòmica i els dèficits

⁴⁹ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Esport, espai i societat en la formació urbana de Barcelona (1870-1992)* (Barcelona: Fundació Barcelona Olímpica, 1999), 129.

existents en cadascun dels districtes passaven a un segon plànol a l'hora de fer aquesta distribució, persistint, ja a les acaballes del decenni, les mancances històriques en les instal·lacions esportives municipals.

D'altra banda, en convergència amb els objectius plantejats per l'Ajuntament en el terreny esportiu, durant el bienni 1979-1980 es començà a concretar la participació de la ciutat en els Campionats del Món de Futbol que s'havien de celebrar l'any 1982 arreu de l'Estat. Per a Narcís Serra aquest esdeveniment suposava "una fórmula para mejorar las instalaciones de los clubs de Primera División y también para conseguir una mejor infraestructura para nuestra ciudad".⁵¹ Barcelona, una de les seus dels Campionats i amfitriona de l'acte inaugural que tingué com a emplaçament el Camp Nou, pretenia que "sirviendo a los Mundiales [...], que los Mundiales-82, también sirvan a Barcelona".⁵² L'aposta del consistori cercava la millora dels serveis de la ciutat mitjançant unes inversions de l'Estat, "porque no haremos otra cosa que acelerar o dar prioridad al Plan de Infraestructura Metropolitano que comprende la mejora de accesos, transportes, líneas de Metro",⁵³ aprofitant així "la dimensión social y de presentación ante el mundo de la realidad española en general y, en nuestro caso, de Barcelona en particular".⁵⁴

En aquestes passes inicials de gestació de l'esdeveniment sorgiren les primeres controvèrsies entre l'Ajuntament i el Comitè Organitzador arrel de la

⁵⁰ Segons Mireia Tapiador "la distribución territorial de los equipamientos –deportivos, en el caso que se analiza- no es, probablemente, la más apropiada cuanto a distancias de todos los barrios de la ciudad [l'Hospitalet de Llobregat] sino la única posible debido a los condicionantes que se mencionan [preu del sòl i capacitat adquisitiva dels agents socials]". Vegeu Mireia Tapiador, "Evolución de los sistemas locales en España desde la transición hasta la actualidad. Un modelo de análisis" (article sotmès per publicació a *Cultura, Ciencia y Deporte*, 4 de març de 2007).

⁵¹ "Los alcaldes opinan: Narcís Serra (Barcelona). "Serviremos al Mundial para que el Mundial sirva a la ciudad", *El Mundo Deportivo*, 19 de juliol de 1979, 4.

⁵² Ibid.

⁵³ Santiago Gargallo, "Porta y Serra, mano a mano con el Mundial como tema. Consigna: evitar los derroches," *Dicen...*, 20 de juny de 1979, 3.

⁵⁴ Santiago Codina, "Narcís Serra se pronuncia," *Dicen...*, 23 d'octubre de 1979, 3.

manca de representativitat municipal en aquest darrer organisme.⁵⁵ Se'n dubte, es tractava d'un conflicte polític, doncs front un govern encapçalat per UCD, el PSOE havia guanyat les eleccions municipals.⁵⁶ Una de les mesures adoptades al respecte fou la creació d'una Comissió Ciutadana que, sota la presidència de Narcís Serra, vetllà per adequar “nuestra ciudad a las exigencias y necesidades que genera un acontecimiento como un Campeonato Mundial de Fútbol”, dotant-la “de los servicios, de vías arteriales, hostelería, comunicaciones, protección, turismo, etc.” necessàries.⁵⁷

En consonància amb el plantejament municipal d'acollir grans esdeveniments esportius, en el transcurs de l'any 1980 el procés d'elecció de Joan Antoni Samaranch com a president del Comitè Olímpic Internacional (CIO) fou seguit de prop pel consistori. Aquest barceloní, molt lligat a la història de l'esport tant de la ciutat com de l'Estat en el transcurs de la dictadura franquista, era el principal candidat a la successió de l'irlandès Lord Killanin al capdavant d'un organisme en plena crisi d'identitat i amb la necessitat de reconduir el desenvolupament dels Jocs Olímpics.⁵⁸ Samaranch fou nomenat president del CIO el 16 de juliol de 1980 i immediatament rebé les felicitacions dels màxims dirigents polítics i esportius de l'Estat.⁵⁹ Per la seva banda, Narcís Serra es congratulà de què “un

⁵⁵ Raimundo Saporta, president del Reial Comitè Organitzador del Mundial-82, arran d'aquesta situació –també produïda en d'altres ciutats de color socialista- posà al seu càrrec a disposició del Ministeri de Cultura i Esports. Finalment però reconsiderà la seva decisió.

⁵⁶ A banda de Barcelona, d'altres de les principals ciutats de l'Estat amb alcaldes socialistes foren Madrid (Enrique Tierno), València (Ricard Pérez), Sevilla (Luís Uruñuela), Saragossa (Ramón Sainz) o Màlaga (Pedro Aparicio). Vegeu Jesús Mestre, dir., *Atlas de la transició. España de la dictadura a la democràcia (1973-1986)* (Barcelona: Edicions 62, 1997), 38.

⁵⁷ “Primera reunión de la comisión ciudadana. El Ayuntamiento empezó a trabajar para el Mundial-82,” *Dicen...*, 7 de juliol de 1979, 6.

⁵⁸ Poc després del seu nomenament com a president del CIO, Samaranch afirmava que “Mi preocupación máxima será la de reconstruir la unidad en el seno del Comité Olímpico Internacional”. Vegeu Xavier Ventura, “Samaranch en busca de la unidad olímpica,” *El Mundo Deportivo*, 3 d'agost de 1980, 18.

⁵⁹ Joan Antoni Samaranch i Torelló nasqué el 17 de juliol de 1920 a Barcelona. Ha ocupat càrrecs com el de regidor de l'Ajuntament de Barcelona, president de la Diputació Provincial de Barcelona i ambaixador d'Espanya a la URSS. A nivell esportiu ocupà els càrrecs de

ciudadano de Barcelona haya sido elegido para este importante cargo”, tot desitjant que “ahora sería deseable que Samaranch pudiera presidir los próximos Juegos Olímpicos en Barcelona”.⁶⁰

La designació permeté un progressiu i gairebé involuntari apropament de la ciutat cap al fenomen dels Jocs Olímpics, reforçat per les declaracions de diferents personalitats polítiques d'aquell període. Sense anar més lluny, i a l'igual que féu poc després de l'esmentada elecció amb l'Ajuntament de Barcelona, Samaranch anà al Palau de la Generalitat, aleshores ja presidit per Jordi Pujol. Aquesta recepció serví perquè, a banda d'examinar-se la realitat de l'esport català, es recordés “que Barcelona presentó, en tres ocasiones, su candidatura para ser designada como sede de unos Juegos Olímpicos, habiendo estado muy cerca de lograrlo en una de ellas”.⁶¹

Aquestes referències, a voltes en forma de declaració d'intencions, prengueren major volada quan, a principis d'octubre, Samaranch anuncià la seva esperança de que la ciutat comtal acollís uns Jocs Olímpics, ja que “de momento tan sólo está decidida la próxima sede, Los Ángeles en 1984; en 1981 se escogerá la siguiente, que albergará los Juegos de 1988 y Barcelona podría optar a ellos y también a los de 1992”.⁶² Segons el president del CIO, “Barcelona está preparada para organizar una prueba de tal magnitud”,⁶³ ja que reiteradament havia mostrat les seves possibilitats i competència en l'organització de competicions internacionals.

president de la Federació Espanyola de Patinatge, delegat nacional d'educació física i esports, vice-president del CIO i finalment president d'aquest mateix organisme. Al capdavant del CIO la seva tasca fou important en l'extensió i modernització de l'ideari olímpic, així com en l'atorgament a Barcelona de l'Olimpíada de 1992. Vegeu Universitat d'Alacant, “Apunt biogràfic,” Universitat d'Alacant, <https://www.ua.es/va/presentacion/doctores/samaranch/index.html>.

⁶⁰ Narcís Serra, “Muy contento”, *El Mundo Deportivo*, 17 de juliol de 1980, 6.

⁶¹ M. V., “El presidente del COI, en la Generalitat,” *El Mundo Deportivo*, 27 d'agost de 1980, 31.

⁶² “Samaranch confía en unos JJOO en Barcelona. ¿En 1988 o en 1992?,” *El Mundo Deportivo*, 6 d'octubre de 1980, 50.

⁶³ Ibid.

Així doncs, les darreries de 1980 i sobretot els primers mesos de 1981 es convertiren en clau per a la decisió de l'Ajuntament de Barcelona de presentar la ciutat com a candidata als Jocs Olímpics de l'any 1992. Sens dubte, la intenció de Samaranch que "quinientos años después del Descubrimiento de América, España podría "descubrir" el deporte mundial", fou ben rebuda per les autoritats polítiques barcelonines. Així doncs, "sin comprometerse oficialmente, nuestra ciudad podría en 1992 volverse a convertir en el centro del mundo... más o menos como en el año 29 cuando fue escenario de la Exposición Universal".⁶⁴

S'hagué d'esperar al bienni 1981-1982 perquè aquestes declaracions d'intencions anessin prenent forma i condicionessin la política esportiva d'una ciutat que, de cop i volta, veié en els Jocs Olímpics la gran oportunitat de fer un salt qualitatiu envers una pràctica esportiva, tant de caire competitiu com recreatiu, ajustada a les necessitats de la població.

2 La materialització de la política esportiva municipal

El tomb originat per la política municipal a partir de les eleccions del 3 d'abril de 1979 es manifestà de manera multidimensional en la realitat esportiva de la ciutat. Més enllà de la continuïtat en l'afavoriment d'un teixit d'instal·lacions esportives arreu de Barcelona –ajustada a les necessitats existents des d'aleshores-, la tasca municipal se centrà en l'organització d'esdeveniments amb un caràcter popular –en paral·lel a l'associacionisme esportiu- i en la recuperació d'espais a l'aire lliure per a la pràctica esportiva. Aquesta major voluntat intervencionista de l'administració local també es palesà en el protagonisme creixent que adquiriren les autoritats municipals entorn a diverses manifestacions esportives celebrades a la ciutat.

⁶⁴ "1492-1992," *El Mundo Deportivo*, 4 de gener de 1981, 3.

La determinació municipal d'apropar l'activitat física i l'esport a la ciutadania passava per la millora del teixit d'instal·lacions esportives existents arreu de Barcelona. De manera semblant a l'anterior bienni, però ara amb una major empena i perseverança, una de les inquietuds consistorials fou la de dotar la ciutat d'equipaments de certa polivalència. Tal i com pot observar-se a la taula 6.3, foren nombroses les instal·lacions poliesportives impulsades des de l'Ajuntament en el marc de l'acord signat el 20 de gener de 1977 amb l'actual Consejo Superior de Deportes.⁶⁵

Taula 6.3: Relació de les sol·licituds de millora o construcció d'instal·lacions esportives en el marc del conveni entre l'Ajuntament de Barcelona i el Consejo Superior de Deportes en el període 1979-1980

<i>Instal·lació Esportiva</i>	<i>Motiu de la sol·licitud</i>	<i>Quantitat sol·licitada al CSD</i>	<i>Quantitat aportada pel l'administració municipal</i>
Poliesportiu al carrer de Tenerife	Construcció de l'esmentada instal·lació	11.479.605 milions de pessetes	11.500.000 milions de pessetes
Piscina i instal·lacions esportives complementàries al carrer de Carretes	Construcció de l'esmentada instal·lació	13.094.845	13.200.000
Pista poliesportiva, gimnàs i vestuaris en el barri del Bon Pastor	Construcció de l'esmentada instal·lació	18.941.223	18.941.223
Zona esportiva "Júpiter"	Cobertura de la piscina	15.405.932	15.765.405
Pista poliesportiva de Can Carelleu	Projecte de millora	6.486.181	6.486.181
Pista poliesportiva del col·legi Nacional Montseny	Projecte d'adaptació	4.294.716,50	4.294.716,50

⁶⁵ La materialització d'aquestes sol·licituds es produiria en el transcurs dels primers anys del decenni de 1980.

Pista poliesportiva i vestuaris al recinte del camp municipal de futbol de Les Corts	Construcció de l'esmentada instal·lació	6.527.552	6.527.552
--	---	-----------	-----------

Font: Elaboració pròpia a partir del *Libro de Actas de la Comisión Municipal Ejecutiva 1979* i *Llibre d'Actes de la Comissió Municipal Executiva 1980*. AMA.

Tot i així, no totes les instal·lacions projectades o millorades durant el bienni 1979-1980 des de l'Ajuntament es feren en el marc del citat conveni amb el CSD. Amb una quantia força més reduïda, el consistori emprengué, tal i com s'observa en la taula 6.4, un seguit de millores en diverses instal·lacions ja existents –algunes d'elles també poliesportives-, amb càrrec al pressupost d'urbanisme de l'any 1980.

Taula 6.4: Relació de projectes de millora o de construcció d'instal·lacions esportives amb despesa amb càrrec al pressupost d'Urbanisme de 1980

<i>Instal·lació Esportiva</i>	<i>Motiu de la sol·licitud</i>	<i>Import total de l'actuació</i>
Camp de futbol "Vallvidrera"	Obres de condicionament del terreny de joc	3.220.298 milions de pessetes
Poliesportiu Valldaura	Obres de reposició del cel ras, xarxa de protecció i magatzem	3.520.078
Poliesportiu "Jaime Cascall"	Construcció de vestuaris i arranjament de pistes, canvi de tela de tancar i enderroc de vestuaris existents	10.413.483
Camp de futbol de Vallbona	Obres d'il·luminació	3.122.681

Font: Elaboració pròpia a partir del *Llibre d'Actes de la Comissió Municipal Executiva 1980*. AMA.

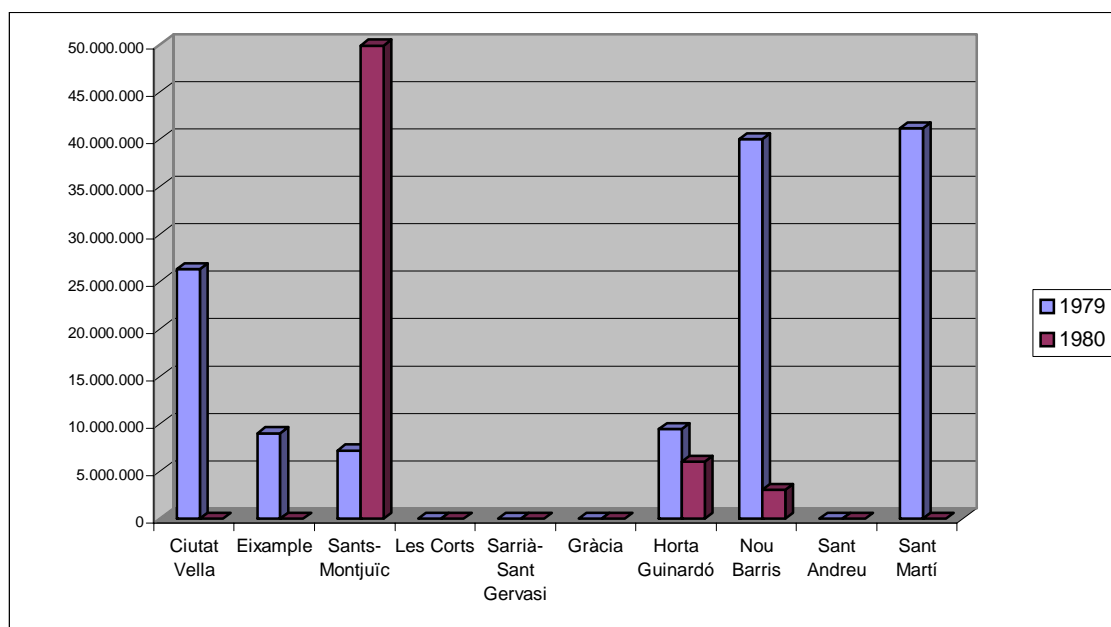
La decisió d'afavorir la ciutat amb un teixit d'instal·lacions cada cop més diversificat es presentava com a clau de cara a assegurar una pràctica

esportiva ajustada a les necessitats dels barcelonins i de les barcelonines i per tant, més intensa i diversa. Aquesta diversificació però, no es traduí en una distribució equilibrada de les inversions municipals en instal·lacions esportives en els diferents districtes de la ciutat. Tal i com s'observa en la figura 6.2, dels 192.033.406 milions de pessetes corresponents a aquest capítol,⁶⁶ un 73,58 % es distribuí entre Sants-Montjuïc, Nou Barris i Sant Martí –aquest darrer en menor mesura- a través de la construcció de noves instal·lacions però sobretot de millores en l'estat de les existents. En el pol oposat es trobaven districtes com Les Corts, Gràcia, Sarrià-Sant Gervasi i Sant Andreu, sense cap inversió en aquest sentit. Aquesta situació de desigualtat presentava una continuïtat vers la dinàmica d'anys precedents. De la mateixa manera, en comparar aquestes dades amb les de l'esmentada taula 6.2 es constata una lògica en la intervenció municipal, ja que els 251.881 metres quadrats d'instal·lacions esportives municipals dels actuals districtes de Sants-Montjuïc, Nou Barris i Sant Martí –un 75,8 % respecte al total- els correspongué un 73,58 % d'inversions municipals.⁶⁷ Contràriament, als de Les Corts, Gràcia i Sarrià-Sant Gervasi –amb tan sols un 14 % del total de metres quadrats- no els correspongué cap partida d'inversió.

⁶⁶ Malauradament no es disposa d'informació suficient per explicar la diferència entre aquesta quantitat i l'explicitada a la taula 6.1.

⁶⁷ Les instal·lacions esportives beneficiàries de les partides d'inversions municipals foren tant les de caire municipal administrades directament per l'Ajuntament com les cedides a entitats diverses i les síties a centres docents.

Figura 6.2: Distribució de les partides d'inversions municipals adreçades a instal·lacions esportives de la ciutat durant el bienni 1979-1980, segons districte

Font: Elaboració pròpia a partir de la relació de partides d'inversió per a instal·lacions esportives en el bienni 1979-1980. Lligall 17/95/18, AMA.

Durant la segona meitat del règim franquista, els districtes de Nou Barris i de Sant Martí, caracteritzats per la seva ubicació perifèrica, les mancances en els serveis existents i la creixent massificació, foren els que tingueren un major nombre d'instal·lacions de caràcter públic, a diferència d'aquells que, amb una situació més cèntrica –Sarrià-Sant Gervasi, l'Eixample o Les Corts–,⁶⁸ presentaven un predomini d'instal·lacions de caire privat.⁶⁹ L'explicació d'aquesta continuïtat no cal trobar-la, com en el període anterior, en la intenció política d'alliberament d'aquelles zones de la ciutat més cèntriques i, per tant, potencialment més atractives des del punt de vista urbanístic,

⁶⁸ Les fonts de procedència d'aquestes dades són posteriors a 1983, raó per la qual aquesta anàlisi s'ha fet en base als deu districtes resultats de la redistribució territorial aprovada per unanimitat en el Consell plenari de l'Ajuntament de Barcelona, el 18 de gener de 1984. En l'annex 3 d'aquest capítol podeu veure un article on s'explicita la nova estructura de la ciutat.

⁶⁹ Vegeu Sixte Abadía, "Evolució de la pràctica esportiva de Barcelona durant la segona meitat del règim franquista: el cas de les instal·lacions esportives (1955-1975)," *Aloma* 13 (2004): 172.

d'instal·lacions esportives i la seva ubicació en zones no tan llamineres.⁷⁰ La voluntat de racionalització de l'urbanisme i de millora dels serveis als ciutadans i ciutadanes endegada amb el nou ajuntament democràtic s'entreveïé com a un dels principals motius d'aquesta inintermitència.⁷¹ En el terreny esportiu, aquesta determinació congeniava amb l'objectiu de facilitar la pràctica esportiva a la major part de la ciutadania. S'entén que en aquelles zones amb un associacionisme esportiu més feble –com en alguns districtes perifèrics- la intervenció municipal fos més necessària per tal de garantir l'esmentat accés.

Les dades de la figura 6.2 també denoten una important inversió en el districte de Sants-Montjuïc, de poc més de cinquanta-set milions de pessetes. D'aquesta xifra sobta observar com la major part, un 87,4 %, correspongué a l'any 1980. Lluny del que calia esperar, aquest fet no s'explica per un augment del nombre d'instal·lacions que en resultaren beneficiades sinó per una inversió de 44.788.024 milions de pessetes en una única instal·lació, concretament el Complex Poliesportiu dels carrers Ferro, Acers i Motors –grup d'habitatges “Eduardo Aunós”.

També, difícilment explicable resulta la diferència entre els 133.110.579 milions de pessetes contemplats el 1979 i els 58.922.827 de l'any següent, ja que el pressupost municipal passà dels 20.000 milions de 1979 als 35.000 per al 1980, arrel d'una major participació municipal als pressupostos de l'Estat.⁷²

D'altra banda, l'escassa diversificació en la ubicació de les instal·lacions beneficiàries d'aquestes inversions contrastà amb la considerable varietat de la seva tipologia. Les de tipus poliesportiu com en el cas de la del carrer

⁷⁰ Jaume Fabre i Josep Maria Huertas, *Burgesa i Revolucionària, la Barcelona del segle XX* (Barcelona: Flor del Vent Edicions, 2000), 242.

⁷¹ Jaume Sobrequés, “Introducció: Barcelona, entre la captivitat franquista i la llibertat democràtica (1939-1975),” a *Història de Barcelona. Volum 8. El segle XX. Barcelona*, dir. Jaume Sobrequés (Barcelona: Enciclopèdia Catalana. Ajuntament de Barcelona, 1997), 18.

⁷² Jaume Fabre i Josep Maria Huertas, *Burgesa i Revolucionària...*, 324.

Arquitectura (Horta-Guinardó) o la del grup escolar “La Pau” (Sant Martí), els camps de futbol –camp de futbol de Vallbona (Nou Barris)- o piscines com la Folch i Torres (Ciutat Vella) evidenciaren aquest fet.

Més enllà d'aquesta partida econòmica de 192.033.406 milions de pessetes, catalogada com d'inversió i, per tant, destinada a millorar la situació d'instal·lacions ja existents o bé a construir-ne de noves, cal contemplar-ne una altra de conservació que, durant el bienni 1979-1980, fou de 24.281.000 milions de pessetes. Tot i que aquesta quantitat es distribuï de manera més equilibrada que l'anterior, els districtes de l'Eixample i Ciutat Vella no se'n beneficiaren, ben al contrari que Sants-Montjuïc –amb poc més de sis milions de pessetes- i Sarrià-Sant Gervasi –amb 4.606.000 milions de pessetes-, que foren el més afavorits.

En qualsevol cas, les partides pressupostàries adreçades a la construcció, a la millora o al manteniment de les instal·lacions esportives de la ciutat en el marc o no d'acords com l'establert amb el CSD no foren suficients per contrarestar la creixent demanda de les entitats esportives i d'altres moviments associatius entorn a majors aportacions en aquest terreny per part de les autoritats municipals. La tasca d'aquests col·lectius es mostrà com a fonamental a l'hora d'esperonar les actuacions d'un Ajuntament que, com s'ha vist anteriorment, era un ferm defensor de la cessió d'instal·lacions esportives municipals.

En aquest sentit, l'Associació de Veïns Fort-Pienc, gestora des de 1977 d'una hectàrea en els antics terrenys de la Renfe,⁷³ feia una crida a l'Ajuntament per “dotar al Distrito IV y nuestro barrio de un mínimo de instalaciones deportivas provisionales”.⁷⁴ Entre aquestes accions hi figuraven una sèrie de millores de les instal·lacions existents i la dotació d'una pista polivalent per a la pràctica del bàsquet i de l'handbol. La finalitat

⁷³ Vegeu el capítol 4 entorn a les reivindicacions veïnals d'aquest espai.

⁷⁴ Vegeu “Plan de actuación con prioridad de urgencias en el Barrio del Fort-Pienc”. Lligall 33/2005/9, AMA.

d'aquesta associació era “cuidar y gestionar, bajo la supervisión de los servicios del Ayuntamiento, para promover el Deporte Base a partir de las Escuelas del sector”,⁷⁵ fet que podria beneficiar uns 5.000 escolars.

2.1 La cessió d'instal·lacions esportives municipals com a un model de política esportiva en plena consolidació

Tot i que l'Ajuntament de Barcelona ja s'havia caracteritzat per la realització d'una política de cessió d'algunes de les instal·lacions esportives de la seva propietat, aquest model de gestió prengué una important embranzida d'ençà del bienni 1979-1980.

A jutjar per algunes notificacions entorn a les instal·lacions esportives municipals que no s'havien cedit en règim de concessió a cap entitat de la ciutat, la política de cessió municipal es presentava com a una bona opció de cara a mantenir i, fins i tot, millorar-ne el seu estat, tot i les crítiques que també generava aquesta dinàmica. Un bon exemple de la citada política es troba en la renovació de la cessió d'instal·lacions esportives municipals a entitats com la Federació Catalana d'Hoquei en el cas de l'Estadi d'Hoquei Pau Negre.⁷⁶

Quelcom positiu d'aquesta dinàmica fou la possibilitat d'evitar certs problemes de vandalisme que se succeïren en diverses instal·lacions regentades per aquesta administració. Un d'aquests casos el trobem en el poliesportiu La Pau que, a les darreries de 1980 –poc menys d'un any després de la seva inauguració–, necessitava una inversió de 3.242.510 milions de pessetes pels “daños causados por el vandalismo de elementos del barrio” que “son de bastante consideración y consisten en el derribo

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ A la taula 2.8 pot veure's la relació d'instal·lacions esportives municipals cedides durant l'any 1978 i el primer trimestre de 1979.

sistemático de toda la distribución interior, sanitarios, revestimientos, instalaciones...”⁷⁷

Tot i així, la política de cessió d'instal·lacions comportà certs problemes d'entesa. L'Ajuntament assignava una entitat esportiva –sovint la de major importància social i esportiva- perquè regís i administrés la instal·lació municipal, fet que despertava diversos problemes entre les entitats que igualment en gaudien. En el cas del camp municipal de futbol Satàlia,⁷⁸ així com en el del Trinitat Nova,⁷⁹ el consistori havia d'intervenir i actuar com a garant dels acords signats per a cada instal·lació.

Efectivament, si bé un dels objectius de l'administració fou la dotació d'unes instal·lacions esportives ajustades a les necessitats de la població, també fou necessari treure el màxim profit de les ja existents per tal d'augmentar-ne el seu rendiment. Per aconseguir-ho foren clau els informes emesos pels responsables de les respectives instal·lacions, com en el cas del camp de futbol Monte Carmelo on es conclouia “las posibilidades de utilización de los días lunes, jueves y viernes, de las 9 a las 18 horas, más el miércoles de 15 a 18 para un completo rendimiento de la instalación en cuestión”,⁸⁰ ja que en les restants franges horàries era emprat per uns 1.170 usuaris setmanals,

⁷⁷ “Informe de la Unitat Operativa d'Edificis Municipals, Servei d'Edificis Culturals i Centres esportius, al delegat de serveis d'obres públiques” amb data del 18 de novembre de 1980. Lligall 33/2005/20, AMA.

⁷⁸ En aquest cas, el malestar d'entitats com l'Associació de Veïns del Poble Sec, el CF Balón de Ori, la PB Olivella o l'Escola d'Iniciació Esportiva del Districte II provenia, principalment, de l'alt cost dels lloguers que abonaven al club arrendatari –Unió Esportiva Poble Sec- i per la impossibilitat de beneficiar-se amb d'altres ingressos procedents de rifes o de la venda de banderoles. Vegeu la correspondència entre aquestes i l'Ajuntament de Barcelona al lligall 33/2005/23 de l'AMA.

⁷⁹ Per a aquesta instal·lació, fins aleshores gestionada per la Peña Elche, s'acordà la constitució d'una coordinadora “de la que formen parte los representantes de entidades y colegios, conscientes de que constituyen patrimonio de todos y deben estar por tanto al servicio de la Cultura, del Deporte y, en definitiva, del Barrio”. Vegeu l'Informe de la reunió celebrada el 29 de maig de 1980 entre l'Associació de Veïns Trinitat Nova i els clubs de futbol S'Agaró, Peña Sky, Rayo Trinitense, Roger de Flor, Veteranos, Peña Elche, Trinidad Nueva y C Tibidabo. Lligall 33/2005/24, AMA.

⁸⁰ Carta de Serafín Bautista, responsable del camp de futbol Monte Carmelo, adreçada a la Unitat d'Esports el 8 de maig de 1980. Lligall 33/2005/5, AMA.

procedents de centres educatius i de clubs de futbol. Aquest plantejament obeïa a què “ahora mismo estamos trabajando en un “chequeo” sobre el particular [en referència a l'índex d'utilització i rendibilitat de les instal·lacions municipals] para tener criterios objetivos”, tot i que “en líneas generales, el rendimiento es bueno”.⁸¹

Si bé a nivell quantitatiu la política municipal pel que fa a les instal·lacions esportives de la ciutat no varià substancialment, sí que es feren avenços considerables des d'una vessant qualitativa. El fet d'afavorir unes instal·lacions de caire poliesportiu o de potenciar i de vetllar pel compliment dels acords de cessió establerts amb l'associacionisme en són mostres prou representatives. Precisament d'aquest darrer aspecte cal destacar l'inici, el gener de 1980, d'un plegat d'inspeccions individualitzades realitzades pel Servei d'Inspecció,⁸² amb la intenció d'“atendre l'esclariment de contingències relatives a la utilització de les dependències, i per a comprovar denúncies o realitzar investigacions sobre possibles anomalies” en les instal·lacions municipals.⁸³

2.2 La promoció d'activitats esportives ciutadanes com a un nou focus d'acció municipal

Com s'ha esmentat anteriorment, en paral·lel als canvis més de caire qualitatiu vers el teixit d'instal·lacions esportives de la ciutat es denotà una major diversificació de les actuacions i un creixent protagonisme de l'Ajuntament en l'àmbit esportiu. Així doncs, a la intenció que qualsevol ciutadà pogués “practicar fútbol, basket, atletismo, natación o cualquier otro deporte si los campos, pistas o piscinas municipales estuvieran al alcance de todos”, s'hi afegiren una sèrie “de nuevas inquietudes demostradas por el

⁸¹ Declaracions de Pons i Valon que podeu trobar a Andrés Astruells, “Barcelona: ¿es una ciudad...”, 26.

⁸² Fins al desembre de 1981 se'n comptabilitzaren 137. Vegeu, Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1981...*, 127.

⁸³ Ibid.

actual Ayuntamiento” que,⁸⁴ des d'una vessant més de promoció i de divulgació, afavoriren el procés d'accés massiu a la pràctica esportiva per part de les barcelonines i dels barcelonins.

Per aconseguir-ho, el consistori disposà 9.850.000 milions de pessetes per al bienni 1979-1980, un 3,5 % del total d'inversions realitzades.⁸⁵ Aquestes noves inquietuds entorn a la promoció d'activitats esportives tingueren principalment dos fronts. El primer d'ells s'adreçà a la població infantil, mentre que l'altre, de caire més diversificat pel que fa a la població destinatària, se centrà en un major suport al Saló de la Infància i de la Joventut i en l'organització d'esdeveniments esportius de caire festiu i participatiu a l'espai públic de la ciutat.

Més enllà de la repercussió també important de la tasca municipal, el més destacat fou el canvi de model d'actuació en matèria esportiva, prenent cada cop un major protagonisme en diferents facetes, ja fos a nivell de gestió i construcció d'instal·lacions, de promoció i de divulgació de la pràctica esportiva o en l'organització d'esdeveniments esportius de caire internacional.

Tornant però a la promoció i a la divulgació del fet esportiu, l'Ajuntament i la Generalitat de Catalunya intensificaren, “esta vez”,⁸⁶ la seva col·laboració en el Festival de la Infància i Joventut que, el Nadal de 1980, celebrava una divuitena edició “que por unos días coloca a nuestros niños a un nivel de acceso al deporte, casi europeo”.⁸⁷ Aquest augment dels ajuts procedents dels estaments administratius, juntament amb la tasca realitzada per diverses federacions catalanes, el CSD i l'Institut Català de l'Esport Escolar, era important en l'afavoriment de la gratuïtat i de la diversitat de les activitats

⁸⁴ Manuel Moreno, “Instalaciones municipales: deporte ...,” 13.

⁸⁵ Vegeu la taula 6.1.

⁸⁶ Ferran Fornells, “Todos los deportes para todos los niños. 18º Festival de la Infancia y Juventud,” *El Mundo Deportivo*, 28 de desembre de 1980, 30.

⁸⁷ *Ibid.*

esportives per als infants de la ciutat.⁸⁸ Aquesta situació facilitava que l'esdeveniment estigués atapeït “de jóvenes visitantes que este año [en referència a l'edició de 1979-80] se espera superen la cifra de los 400.000 contra los 398.000 que se registraron el año pasado”.⁸⁹

En consonància amb el gir iniciat pel moviment associatiu vers l'organització d'activitats esportives en l'espai públic de la ciutat comtal amb un tarannà participatiu i festiu, l'Ajuntament, ja des de 1979, inicià les seves accions en aquest terreny. En concret, aquell any s'organitzà la I Cursa Atlètica de la Mercè, tot coincidint amb les festivitats de la Mercè i amb la col·laboració de la Federació Catalana d'Atletisme, la Societat Naturista de Catalunya i la Joventut Esportiva de Catalunya.⁹⁰ L'expectació generada i la constatació que aquesta cursa s'emmarcava en les preferències i en les necessitats d'una ciutadania cada cop més familiaritzada amb l'esport, es palesà en les 25.000 inscripcions i en els 15.000 participants que hi prengueren part. Concretament, foren tres les proves amb què es dividí l'esdeveniment –15, 10 i 5 quilòmetres –, permetent “a recordman nacionales, a hombres de más de 70 años y a niños de 3, a presidentes de secciones atléticas...” participar plegats en una demostració que el fenomen esportiu deixava d'ésser exclusivament competitiu i adreçat a un sector poblacional molt concret,⁹¹ per estendre's a tots els sectors socials de la ciutat. La progressiva realització d'aquesta mena de manifestacions per part de diferents moviments associatius –esportiu i veïnal- presents a la ciutat comtal, possibilità que aquesta I Cursa no fos “ya una novedad para los miles de participantes, ni tampoco para los numerosos espectadores que improvisadamente se han encontrado con una gente corriendo por la calle, y

⁸⁸ Entre d'altres hi hagué un circuit de ciclo-cross, bitlles catalanes, escacs, llits elàstics, tir amb arc, dardells, escalada, judo, mini-bàsquet, handbol, voleibol o tennis.

⁸⁹ “Salón de la Infancia y de la Juventud,” *El Mundo Deportivo*, 3 de gener de 1980, 39.

⁹⁰ L'antecedent d'aquesta primera cursa se situa en el transcurs de la primavera de 1979, quan se celebrà el I Trofeu “Ciutat de Barcelona”, “que ha servido de estímulo para la gran fiesta popular”. Vegeu “25.000 Barceloneses, en la “Cursa de la Mercè”,” *El Mundo Deportivo*, 23 de setembre de 1979, 27.

⁹¹ “Los azulgrana J. Torres y F. Díaz, adelantados en la “I Cursa de la Mercè,” *El Mundo Deportivo*, 26 de setembre de 1979, 30.

sin que la policía los persiguiese por detrás”.⁹² Ara bé, la seva tasca fou essencial en l'establiment d'una cultura esportiva entre el teixit ciutadà barceloní.

L'any següent, l'èxit de la Cursa de la Mercè fou igualment notable en aconseguir “que unas 20.000 personas se dedicasen a correr por Barcelona a placer, con la única satisfacción de guardar el dorsal como recuerdo, pues por no haber, este año la política de “austeridad” hizo suprimir los diplomas que fueron nota optimista del pasado año”.⁹³ Les limitacions econòmiques del consistori –també explicitades anteriorment en el terreny de les instal·lacions esportives- no enterboliren el tarannà i el caràcter d'una prova que, amb aquesta segona edició, es consolidà en el calendari d'esdeveniments esportius populars més importants de Barcelona.⁹⁴

També durant l'any 1980, i com a exemple de la ferma voluntat municipal de potenciar manifestacions com la Cursa de la Mercè, s'organitzà la Primera Trobada de Bicicletes. Aquest esdeveniment, que mantenia molts lligams ideològics amb la Diada Naturista per la voluntat de potenciar aquest mitjà de transport, aplegà 5.000 ciutadans/es que recorregueren 18 quilòmetres en un circuit que anava del Parc de la Ciutadella fins a Montjuïc.⁹⁵

Tot i així, aquestes manifestacions no foren del gust de tothom ja que, segons alguns, la intenció que “l'esport esdevingui un gran fet popular, posant-lo a l'abast de tothom a través d'una mena de cursa atlètica, un cross o una cursa de bicicletes” suposava un engany,⁹⁶ pel seu caràcter puntual.

⁹² Emilio Muntaner, “El atletismo volvió a las calles de Barcelona,” *Dicen...*, 25 de setembre de 1979, 20.

⁹³ “Segona Cursa de la Mercè. Toda Barcelona se puso a correr,” *El Mundo Deportivo*, 25 de setembre de 1980, 30. En l'annex 4 d'aquest capítol podeu trobar una reproducció gràfica d'aquest esdeveniment.

⁹⁴ Aquesta mena de celebracions esportives no es produïren exclusivament a Barcelona. Coincidint amb la Cursa de la Mercè, l'Hospitalet de Llobregat també celebrà, el 5 d'octubre de 1980, la II Cursa Popular, amb 8.292 inscrits.

⁹⁵ “Barcelona será de las “Bicis”,” *El Mundo Deportivo*, 29 de novembre de 1980, 28.

Segons aquest plantejament –proper a una concepció merament competitiva del fet esportiu- la Cursa de la Mercè, la Primera Trobada de Bicicletes o d'altres manifestacions de caire similar, no eren esport sinó “un gran espectacle col·lectiu [...] utilitzat pels organitzadors com a mèrit en el camp de l'esport”.⁹⁷

Més enllà d'aquestes crítiques, l'èxit d'aquestes propostes, palesat en el nombre de participants així com en la creixent diversitat i continuïtat de manifestacions similars, contribuï al procés d'accés massiu a la pràctica esportiva, de la mateixa manera que succeí amb els circuits naturals.

Aquesta nova iniciativa del consistori barceloní, en col·laboració amb l'empresa Nutrexpà –responsable de la comercialització del producte Cola-Cao- i amb Consejo Superior de Deportes –mitjançant la Campanya Nacional d'Esport per a Tothom-, pretenia que es pogués “fer exercici, córrer, estar en contacte amb la natura, controlar les teves millores, sense sortir de la teva ciutat”.⁹⁸ Per aconseguir-ho es feren, a les darreries de 1979, sis circuits naturals als parcs de l'Oreneta, de la Guineueta, Güell, Ciutadella, al circuit de Montjuïc i a la carretera de les Aigües.⁹⁹ Aquesta proposta es féu just quan “el deporte del atletismo está viviendo un momento importante en nuestro país debido principalmente a la popularización de las carreras ciudadanas, a la práctica de ese fenómeno que ha llegado desde las Américas y que se llama “footing””.¹⁰⁰

⁹⁶ Josep Mª Casasa i Joan Durà, *La promoció de l'Esport comença a l'escola* (Barcelona, 1984), 127.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Anunci de la campanya “No deixis que l'agilitat sigui tan sols un record” que podeu trobar a l'annex 5 d'aquest capítol. Vegeu *El Mundo Deportivo*, 10 de novembre de 1979, 7.

⁹⁹ El 12 de febrer de 1981 s'inauguraren divuit circuits més a localitats com Sabadell, Castelldefels, Esplugues de Llobregat, Cornellà, Vic, El Prat, Calella o Sant Feliu, entre d'altres, també en el marc de la Campanya Nacional d'Esport per a Tothom.

¹⁰⁰ E. M., “Footing”: Deporte en la calle,” *Dicen...*, 15 de febrer de 1980, 25. En l'annex 6 d'aquest capítol podeu veure unes imatges de diversos circuits naturals.

Tot i l'èxit d'aquesta iniciativa, ben aviat diversos d'aquests circuits foren "un dels punts de desfogament de la joventut inadaptada que ha fet vertaderes destrosses en les seves instal·lacions",¹⁰¹ fet que en condicionà el seu ús i continuïtat.¹⁰²

El més destacat de la gestió municipal en aquest bienni no ragué en cadascuna de les diferents iniciatives fins aleshores potenciades o endegades, sinó en el seu conjunt, ja que amb elles s'explicitava un major protagonisme i intervencionisme entorn al fet esportiu per part del consistori. La seva tasca, juntament amb la de les diferents manifestacions de l'associacionisme barceloní en un moment de modernització de la societat i d'incorporació del fet esportiu entre els seus hàbits, afavorí el procés de massificació esportiva a la ciutat de Barcelona.

Com a conseqüència del creixent recolzament a l'esport des de diferents vessants com l'organització d'esdeveniments, la millora i construcció d'instal·lacions esportives o el recolzament a les iniciatives dels diferents moviments associatius de la ciutat, s'observà una creixent presència de les autoritats municipals en tota mena de celebracions esportives.

Mica en mica, deixà d'estranyar la intensa activitat municipal quant a la celebració de recepcions a l'Ajuntament per presentar esdeveniments esportius com l'expedició "Ciutat de Barcelona-Karakorum-80" o l'anomenada "Aconcagua-80",¹⁰³ així com la presència de Narcís Serra o de Pons i Valon en esdeveniments esportius com la Cursa de la Mercè, la

¹⁰¹ Josep Mª Casasa i Joan Durà, *La promoció de l'Esport...*, 128.

¹⁰² Un exemple del vandalisme que patiren els circuits naturals el trobem en el de Sabadell, en el qual "un minoritario sector [...] disparan sus carabinas contra las placas indicadoras". Vegeu E. M., "Footing": Deporte ...".

¹⁰³ En l'acte de recepció dels expedicionaris, Narcís Serra va prometre "una ayuda económica a los expedicionarios al objeto de rebajar las deudas adquiridas con la gesta". Vegeu "Narcís Serra recibió al "Aconcagua-80";" *El Mundo Deportivo*, 29 d'octubre de 1980, 36.

Marathon Catalunya o la Cursa de Barcelona, tot responsabilitzant-se de donar el tret de sortida o del lliurament de premis.

Així doncs, les ciutadanes i els ciutadans de Barcelona veieren com amb la irrupció de la democràcia en l'administració local s'endegaren i es potenciaren un seguit d'iniciatives que pretenien "colocar el deporte en la puerta de la casa de cada ciudadano".¹⁰⁴ Aquestes, tot i no aconseguir solucionar els quasi inherents dèficits que en el terreny esportiu patia la ciutat, palesaren l'inici d'una política esportiva municipal sensible a les demandes de la població. En aquesta tasca de garant d'un fenomen ja contemplat com a un dret de tota la ciutadania que calia afavorir des de les diferents administracions, l'Ajuntament es veié acompanyat per la Diputació de Barcelona i per la Generalitat de Catalunya.

3 La participació de la Diputació de Barcelona i de la Generalitat de Catalunya en la promoció de l'esport barceloní. Un exemple d'acció coadjuvant

Si bé, tal i com calia esperar, la tasca de la Diputació de Barcelona i de la Generalitat de Catalunya en la potenciació de l'esport a la ciutat no fou tant rellevant com la de l'Ajuntament de Barcelona, ambdues institucions foren clau per entendre l'esforç unidireccional realitzat en aquest sentit tant des dels organismes públics com des de l'associacionisme barceloní.

L'existència d'un mateix president en ambdues institucions, càrrec que ocupà Josep Tarradellas des de les darreries de 1977 i fins que el 24 d'abril de 1980 Jordi Pujol fou nomenat president de la Generalitat,¹⁰⁵ féu que entre aquestes hi hagués un gran vincle.

¹⁰⁴ F. Fornells, "Pons Valón: "Vuestra crítica...", 16.

¹⁰⁵ Jesús Mestre, dir., *Atles de la transició. Espanya de la dictadura...*, 47.

Si hom es fixa en la Diputació de Barcelona, institució obligada a cooperar en l'efectivitat dels serveis municipals mitjançant l'establiment de camps escolars d'esports i a fomentar els esports,¹⁰⁶ aquesta seguí mantenint una sèrie d'actuacions que repercutiren en la ciutat de Barcelona, mitjançant la tasca del Servei d'Esports. Aquest Servei tenia com a "única tasca la de concedir subvencions amb finalitats esportives als Ajuntaments de la província, dividides en quatre conceptes: construccions esportives, actes esportius, material esportiu i beques i monitors",¹⁰⁷ és a dir, els mateixos objectius que durant el bienni precedent.¹⁰⁸ A banda d'aquestes activitats, el Servei continuà tramitant la concessió de trofeus que atorgava el president de la Diputació de Barcelona.¹⁰⁹

També, de mateixa manera que succeí en el bienni anterior, les inversions de la Diputació l'any 1979 centrades a la ciutat de Barcelona seguiren davallant, concretament un 18,5 % respecte a l'any anterior –2.945.000 milions de pessetes-, augmentant però l'any següent, amb valors propers als de 1977 –4.379.500 milions de pessetes.¹¹⁰ La reorganització d'aquesta administració en una conjuntura de crisi econòmica –que com s'ha vist suposà la retallada pressupostària de l'administració local- s'entreveu com a una de les possibles raons d'aquest fet.¹¹¹ Sobta però observar el percentatge d'inversions concedit al partit judicial de Barcelona respecte al total, doncs si bé l'any 1979 aquest valor era del 6,7 %, l'any següent

¹⁰⁶ Diputació Provincial de Barcelona, *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1979* (Barcelona: Diputació Provincial de Barcelona, 1980), 283.

¹⁰⁷ Diputació de Barcelona, *Annex informatiu del Projecte de Reforma Administrativa. Volum X. Cultura, Esports i Turisme* (Barcelona: Diputació de Barcelona, 1980), 4010.

¹⁰⁸ Aquest fet s'evidencià amb la resposta negativa de Maria Dolors Sentís –responsable del Servei d'Esports de la Diputació de Barcelona-, a la pregunta de si la principal finalitat d'aquest servei –la tramitació d'expedients de les esmentades subvencions esportives- havia canviat al llarg del temps. Vegeu *Ibid.*, 4013.

¹⁰⁹ En l'annex 7 d'aquest capítol hi ha la relació de trofeus concedits els mesos de febrer de 1979 i 1980 a entitats de la ciutat comtal.

¹¹⁰ En l'annex 8 d'aquest capítol podeu veure el detall d'aquestes subvencions.

¹¹¹ Malauradament no es disposa de dades suficients per establir si en aquest bienni també hi hagué una retallada del pressupost total de la Diputació de Barcelona.

augmentà fins a un 26,3 %. Tot i així, el total d'inversions en matèria esportiva realitzades per la Diputació l'any 1980 disminuï un 62 % respecte l'any anterior –43.920.418 milions de pessetes-, tal i com s'observa a la taula 6.5.

Taula 6.5: Inversions de la Diputació en matèria esportiva a la ciutat de Barcelona durant el bienni 1979-1980

Any	Actes esportius	Material Esportiu	Material Didàctic	Monitors	Instal·lacions esportives	Total partit judicial de Barcelona	Total inversions de la Diputació en esport	% partit judicial de Barcelona
1979	1.966.000 milions de pessetes	175.000 pessetes	500.000 pessetes	304.000 pessetes	-	2.945.000 milions de pessetes	43.920.418 milions de pessetes	6,7
1980	2.094.500	495.000	-	790.000	1.000.000	4.379.500	16.655.500	26,3

Font: Elaboració pròpia a partir de la *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1979*, pàgines 283 i 285, i *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1980*, pàgina 342. AGDPB.

L'estancament i fins i tot el descens de les inversions d'aquesta administració a Barcelona en matèria esportiva era doblement preocupant donat que el nombre de sol·licituds anà augmentant gradualment. Concretament, les peticions tant de les entitats esportives com de les federacions, dels centres escolars i de les administracions locals tenien per objecte la construcció i la millora d'instal·lacions esportives, l'adquisició de material, la realització d'actes esportius o la contractació de professionals de l'esport.

Quelcom a destacar també pel que fa a les inversions de la Diputació fou la quasi total inexistència d'inversions econòmiques per a instal·lacions esportives en aquest bienni. Si en els anys 1977 i 1978 aquesta quantitat havia anat disminuint –gairebé tres milions de pessetes i poc més d'un milió i mig, respectivament-, l'any 1980 hi hagué un ajut per valor d'un milió de

pessetes, després de què l'any anterior no n'hi hagués cap en aquest sentit.¹¹² Contràriament, els actes esportius foren el destí principal de les inversions de la citada administració, quelcom que referma la major volada i la importància d'aquesta mena de celebracions.

Per tant, es pot concloure que les aportacions de la Diputació Provincial de Barcelona en el terreny esportiu a la ciutat comtal foren encara més minses durant el període 1979-1980 que en el transcurs de l'anterior bienni. Aquest fet pren encara més rellevància si es té en compte que el Pla d'instal·lacions esportives estipulat entre el CSD i l'esmentada Diputació restà sense efecte durant el període 1979-1981. Aquest conveni, subscrit l'11 de setembre de 1976, deixà de complir-se aquell any per "la impossibilitat [de la Diputació Provincial] de poder fer entrega amb anterioritat al 30 de juny d'enguany, data límit assenyalada a l'efecte per l'esmentat Consell, dels projectes de les obres corresponents que haurien de finançar-se amb càrrec a l'annualitat actual".¹¹³ Aquesta decisió de la Diputació comportà l'anul·lació de totes les subvencions que en aquest marc havia de concedir el Consejo Superior de Deportes aquell any,¹¹⁴ però "confiando en que, desaparecidas las circunstancias que la han motivado, pueda reanudarse, a partir de 1980, el cumplimiento del Convenio aludido".¹¹⁵ Malauradament però, tot i mantenir-

¹¹² El milió de pessetes d'inversió per a instal·lacions esportives de l'any 1980 es destinà al Centre d'Estudis Voramar –construcció d'un gimnàs cobert i vestuaris- i al Col·legi Parroquial Sant Ramon Nonat –obres pavimentació i xarxa en el camp de bàsquet-, en el marc de l'establiment de camps d'esports escolars al que s'ha fet referència anteriorment.

¹¹³ Carta del Secretari de la Diputació de Barcelona al cap del Servei de Promoció de l'Esport d'aquest mateix organisme, amb data de 12 de juny de 1979. Lligall B-853, AGDPB.

¹¹⁴ Un exemple d'aquesta situació és que com a conseqüència de la decisió de la Diputació "queda anulado nuestro oficio de 3 de abril del presente año, en el que se daba cuenta de la concesión de una subvención de 2.000.000 de pesetas al Ayuntamiento de San Hipólito de Voltregá, para la ampliación y reforma de pista cubierta de Hockey sobre patines, subvención que se canalizará con otra dotación presupuestaria". Carta del president de la Diputació de Barcelona al director del Consejo Superior de Deportes amb data de 21 de juliol de 1979. Lligall B-853, AGDPB.

¹¹⁵ Carta del director general del Consejo Superior de Deportes al president de la Diputació Provincial de Barcelona, amb data de sortida 8 de juliol de 1979. Lligall B-853, AGDPB.

ne les estipulacions, tampoc durant el bienni 1980-1981 es pogué reiniciar l'esmentat conveni.¹¹⁶

Quelcom que ajuda a interpretar la conjuntura travessada en aquest període per la Diputació, així com les conseqüències que per a la ciutat comtal tingueren les seves aportacions en el terreny esportiu, foren les contínues sol·licituds que, des de la Delegació Provincial de Barcelona del CSD, es feren en el sentit d'agilitar el pagament d'algunes de les subvencions concedides en el marc de la primera anualitat del conveni entre ambdues institucions.¹¹⁷

Aquest acord no era l'únic de la Diputació de Barcelona ja que, tal i com s'ha comentat en anteriors capítols, des de 1972 en tenia un de signat amb la Federació Catalana de Futbol que es féu extensible al període 1977-1980, però que no afectà a la realitat dels camps de futbol de la ciutat comtal.¹¹⁸ Aquest mateix darrer any, la Diputació decidí "informar favorablement la pròrroga del Conveni signat entre aquesta Diputació de Barcelona i la Federació Catalana de Futbol, en data 4 de juliol de 1972, per a l'exercici de 1981",¹¹⁹ tan sols modificant la clàusula d'aportació d'ambdues institucions, que passava a ser de 7,5 milions de pessetes per a la Diputació i de 15 milions per a la Federació Catalana de Futbol.

¹¹⁶ Diputació de Barcelona, *Annex informatiu...*

¹¹⁷ A l'annex 9 d'aquest capítol es pot consultar la correspondència mantinguda entre Francisco Platón –delegat Provincial de Barcelona del Consejo Superior de Deportes- i Maria Dolors Sentís –responsable del Servei d'Esports de la Diputació de Barcelona- que explicita les dificultats de pagament de subvencions a l'Escola Esportiva Brafa, l'Ajuntament de Cabrils, l'Ajuntament de Canet de Mar, l'Ajuntament de Llinars del Vallès, l'Escola Esportiva Llor, l'Ajuntament del Prat de Llobregat, l'Ajuntament de Santa Maria d'Oló i l'Ajuntament de Torrelavid. Vegeu Lligall B-853, AGDPB.

¹¹⁸ La temporada 1979-1980 Barcelona comptava amb 54 camps de futbol. Vegeu-ne la relació complerta a l'annex 10 d'aquest capítol.

¹¹⁹ Dictamen de la Diputació de Barcelona, en relació al conveni signat el 4 de juliol de 1972 entre la Federació Catalana de Futbol i la Diputació Provincial per a l'ajut en la construcció de camps de futbol a la província. Vegeu Lligall B-853, AGDPB.

D'altra banda, la Diputació de Barcelona també disposava de dues instal·lacions esportives a la ciutat comtal, concretament a les Llars Mundet i a la Universitat Industrial.¹²⁰ De la primera d'elles, amb nombrosos espais per a la pràctica esportiva,¹²¹ a partir de 1980 se'n plantejà una necessària adequació i actualització "para paliar la necesidad de dotaciones deportivas que actualmente existen entre la población".¹²² Per aconseguir-ho es redactaren diversos projectes i informes de millora d'unes instal·lacions esportives que "presentan un lamentable estado que requiere la urgente necesidad de unas obras de mejora".¹²³ A grans trets es cercava paliar les inadequades condicions de les pistes de joc, la manca de tancament dels recintes esportius, la inexistència d'enllumenat i el deteriorament general dels elements complementaris. Dues eren les raons principals atribuïdes a la situació d'aquestes instal·lacions, per una banda, "les pròpies característiques constructives dels camps, molts d'ells producte de la simple explanació del terreny i posterior estesa d'un jaç de sauló", i per l'altra, "la poca utilització que se n'ha fet d'ells, i en conseqüència, la quasi total inexistència de qualsevol tasca de manteniment".¹²⁴

L'anàlisi de la viabilitat de la posada en funcionament i de l'actualització d'aquestes instal·lacions, valorada a mitjan 1981 en 32.908.000 milions de pessetes, comportà la renúncia a la recuperació d'instal·lacions com la pista d'atletisme o diverses pistes per a la pràctica de l'handbol o del bàsquet.

¹²⁰ A més d'aquestes dues instal·lacions esportives, la Diputació de Barcelona tenia les corresponents a la Clínica Mental de Santa Coloma, conformades per un poliesportiu descobert, una piscina descoberta, tres pistes de tennis, un camp de futbol, un frontó i dos gimnasos.

¹²¹ Concretament aquests eren 3 camps de futbol –dos de terra i un d'herba-, una piscina descoberta, un frontó, un gimnàs, un camp de futbol sala, una pista de minibàsquet, una pista poliesportiva descoberta, un pavelló poliesportiu, una piscina coberta, una pista d'hoquei i una pista d'atletisme. Vegeu "Inventari de les Instal·lacions de la Diputació de Barcelona". Lligall G-64, AGDPB.

¹²² "Proyecto de actualización y reformas en las instalaciones deportivas de los Hogares Ana G. De Mundet", amb data 17 de febrer de 1980. Lligall 744, AGDPB.

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Vegeu "Informe sobre la posta en funcionament de les instal·lacions esportives existents a les Llars Anna G. De Mundet", del mes de setembre de 1981, 68. Lligall E-123, AGDPB.

D'altra banda, amb “una inversió econòmica relativament poc elevada” es permetria la recuperació d’una sèrie important d’instal·lacions, del major interès, tant per a una adequada atenció de les necessitats internes de les Llars Mundet com per l’acusat dèficit que pateix Barcelona d’aquest tipus d’equipaments esportiu”.¹²⁵

Fos com fos, durant aquest període no es pogué gaudir d’aquest complex esportiu d’enorme potencial que hagués contribuït a fomentar la pràctica esportiva entre els barcelonins i les barcelonines i que, en ple procés de reestructuració, fou descuidat per la Diputació de Barcelona. A l’igual que succeïa en d’altres casos, la problemàtica de la ciutat quant a instal·lacions esportives no es limitava o es localitzava entorn a la seva insuficiència, sinó en el desaprofitement de les existents.

Un cas similar el trobem al recinte de la Universitat Industrial, on la Diputació de Barcelona disposava d’un camp de futbol, de dues pistes poliesportives, d’un gimnàs i de la piscina Sant Jordi. D’aquesta darrera instal·lació, cedida per la Diputació al CSD per a la seva explotació i conservació,¹²⁶ els Serveis d’Arquitectura i Planejament Urbà en recomanaren, a començaments de 1980, que continués temporalment tancada a l’ús públic per la mala conservació de les cobertes. Si bé des de 1974 aquests Serveis anaren advertint de la necessitat de fer un estudi de l’estat de la coberta, no es rebé cap mena de resposta per part de la Gerència de Construccions Civils.¹²⁷ Tot i aquesta situació, la piscina –durant molt de temps l’única de la ciutat de dimensions olímpiques- seguí acollint diverses competicions i projectes de la

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Arran del traspàs de competències a la Generalitat de Catalunya de la Delegació Provincial del Consejo Superior de Deportes (Reial Decret 1668/80), la gestió d’aquesta instal·lació passà a dependre de la Direcció General de l’Esport. En aquest sentit, la Diputació de Barcelona, tal i com féu amb el Consejo Superior de Deportes, seguí mantenint la subvenció de 250.000 pessetes trimestrals. Vegeu a l’annex 11 d’aquest capítol una carta de Josep Lluís Vilaseca en qualitat de director general de l’esport, fent aquesta petició a la Diputació de Barcelona. Vegeu

¹²⁷ Vegeu “Informe sobre l’estat de la Piscina Sant Jordi, a la Universitat Industrial”, amb data de 7 de febrer de 1980. Lligall B-848, AGDPB.

mà de la Federació Catalana de Natació, com el Gran Premi Ciutat de Barcelona de Natació, els Campionats Escolars o l'Escola de Natació.

Així doncs, la tasca de la Diputació de Barcelona durant el bienni 1979-1980 seguí essent molt similar a la del període anterior, limitant-se a una petita aportació per a la millora i construcció d'instal·lacions esportives, adquisició de material, contractació de monitors o celebració d'actes esportius a la ciutat de Barcelona. La seva intervenció es veié condicionada per la reestructuració patida durant aquest període arran del traspàs de competències a la Generalitat de Catalunya. Tal i com es veurà tot seguit, aquesta darrera institució, juntament amb la Diputació de Barcelona, coadjuvaren amb l'Ajuntament de Barcelona i amb l'associacionisme de la ciutat per tal d'anar configurant un seguit de possibilitats que permetessin la satisfacció de la població en matèria esportiva.

Per la seva banda, d'ençà de l'aprovació en referèndum de l'Estatut d'Autonomia el 25 d'octubre de 1979 i de la conseqüent convocatòria d'eleccions al parlament autonòmic, la Generalitat de Catalunya inicià el procés de traspàs de competències corresponents a l'esport. En el procés electoral que conduí a l'elecció del Parlament de Catalunya el març de 1980, el llavors encara candidat Jordi Pujol –al capdavant de Convergència i Unió– proposava l'esport com a “una necessitat col·lectiva per aconseguir una vida millor i més sana [...] ara que l'Estatut ens dóna competència exclusiva en aquesta qüestió”.¹²⁸ Per aconseguir-ho, aquesta coalició política proposà una sèrie de mesures a nivell nacional, escolar i federatiu,¹²⁹ implementades a

¹²⁸ Convergència i Unió, “Com aixecarem Catalunya. CiU. Ara convé Jordi Pujol. L'Esport,” *El Mundo Deportivo*, 17 de març de 1980, 36.

¹²⁹ Concretament, a nivell nacional es proposava “aconseguir una autonomia de gestió de l'esport català, fomentar la creació dels Consells Locals d'Esports per organitzar l'esport des de la base, canalitzar les ajudes econòmiques a través dels ajuntaments i descentralitzar la direcció de l'esport donant protagonisme a les comarques”. En el plànol escolar es defensava “que l'educació física formi part dels programes escolars des de les primeres edats, que cada escolar disposi d'instal·lacions adequades, pròpies o compartides” i “potenciar la creació d'un organisme únic per la coordinació de la competició escolar amb participació de les Federacions respectives”. Finalment, a nivell federatiu es plantejava “potenciar al màxim les Federacions catalanes, donar alt nivell a les nostres competicions esportives, ajudar els clubs per tal que desenvolupin una tasca social i formativa, promoure

partir dels pactes bilaterals amb Esquerra Republicana i Unión de Centro Democrático que permeteren a Pujol ser nomenat president de la Generalitat.

Un cop assumit aquest càrrec, Pujol defensava la importància social de l'esport i considerava essencial "mimar muy principalmente el deporte escolar, fomentando la creación de "consells" locales y ayudando a la construcción de instalaciones deportivas para los practicantes", tenint en compte que a Catalunya "la célula básica del deporte han de ser los clubs".¹³⁰ Des d'alguns mitjans de comunicació, periodistes com José Mª Ducamp celebraven l'elecció de Pujol tot demanant-li "que se ocupe de nuestra parcela" per tal d'aconseguir "que el deporte –una necesidad- aporte también soluciones a lo que hombres, mujeres y niños necesitamos", o el que és el mateix, "deporte en los barrios. Instalaciones para clubs modestos. Deporte en las escuelas. Deporte en la mente de todos los ciudadanos. Deporte que nos ayude a ser mejores. Deporte que nos permita estar más sanos".¹³¹

El traspàs de competències entre el Govern central i la Generalitat de Catalunya tingué lloc a partir del 31 de juliol –quan s'aprovà el Reial Decret 1668/1980-,¹³² essent un fet d'enorme transcendència ja que "estos traspasos tienen un enorme significado político, ya que le dan un contenido a la Generalitat".¹³³ Concretament, en matèria esportiva les competències

la creació de nous clubs als barris, a les escoles i als pobles, comprometre els ajuntaments a cercar els terrenys necessaris per a construir les instal·lacions que manquen" i "protegir el nostre excursionisme". Vegeu *Ibid.*

¹³⁰ Ricardo Maxenchs, "El president: ese deportista," *El Mundo Deportivo*, 25 d'abril de 1980, 21.

¹³¹ José Mª Ducamp, "Jordi Pujol: El desafío está servido," *Dicen...*, 25 d'abril de 1980, 22.

¹³² Vegeu el Reial Decret 1668/1980, de 31 de juliol, sobre el traspàs de serveis de l'Estat a la Generalitat de Catalunya en matèria de Cultura Física i Esports, a Generalitat de Catalunya, *Legislació de l'esport a Catalunya* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1996), 215-219.

¹³³ Declaracions de Jordi Pujol a "El deporte, traspasado a la Generalitat. El presidente Pujol, satisfecho," *El Mundo Deportivo*, 3 d'agost de 1980, 33.

traspassades suposaven que “todos los servicios pasan a depender de la Generalitat, a excepción de las Federaciones y de las quinielas, que serán el objeto de negociación el próximo otoño, con una asignación presupuestaria de 274 millones de pesetas y 141 funcionarios, incluidas las dependencias del INEF”.¹³⁴

Fou a partir de l'u de setembre de 1980 quan la Direcció General d'Esports – creada el 19 de maig d'aquell any- inicià la seva tasca administrativa, ja que fou llavors quan es feren efectives les transferències a la Generalitat de Catalunya dels serveis, del patrocini i dels funcionaris i funcionàries de les delegacions a Catalunya del Consejo Superior de Deportes. El màxim responsable d'aquest procés, Josep Lluís Vilaseca Guasch, a banda dels plantejaments ideològics contemplats en el desenvolupament competencial de l'esport, hagué “en cierta medida, de partir de cero, a partir del 11 por ciento de los ingresos de quinielas para destinarlo exclusivamente al deporte”.¹³⁵ Aquesta circumstància suposava la disposició de “mil millones de pesetas anuales, que en un trienio permitirán solucionar todo el problema de infraestructuras deportivas”.¹³⁶ La configuració de la Generalitat de Catalunya com a un nou interlocutor en matèria esportiva arribava en un moment que l'educació física encara no era obligatòria als centres educatius. Aquesta situació, segons Vilaseca, obligava a “la creación de reales horas lectivas en los colegios, para educación física y pedagogía deportiva”, just quan l'esport per a tothom “parece haber comenzado” a desenvolupar-se espontàniament i calia que fos contemplat “desde cada municipio a través d'una “Llei de l'esport” para Catalunya que en su día se someterá al Parlament”.¹³⁷

¹³⁴ Declaracions de Miquel Roca, diputat de CiU, a *Ibid.* Miquel Roca fou un dels integrants de la comissió mixta que negocià el traspàs competencial entre el Govern central i la Generalitat de Catalunya.

¹³⁵ Ferran Fornells, “Josep Lluís Vilaseca: Análisis del deporte catalán,” *El Mundo Deportivo*, 20 de novembre de 1980, 21.

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ *Ibid.*, 20.

Pel que fa a la ciutat de Barcelona, Vilaseca considerava que “no hay zonas verdes”, compromentent-se així la pràctica esportiva. Aquest optava, com a una de les possibles solucions, per “una más intensiva utilización de las instalaciones deportivas ya existentes y por la promoción y difusión de todas las modalidades deportivas que se practican al aire libre: excursionismo, alpinismo, deportes de mar, carreras pedestres urbanas y de “cross country” ...”¹³⁸

Altrament, i tal i com succeí amb l'administració encapçalada per Narcís Serra, l'assumpció de majors responsabilitats en matèria esportiva per part de la Generalitat de Catalunya anà acompanyada d'una major dimensió pública dels seus responsables. No és d'estranyar que des d'aleshores s'incrementessin les recepcions a la Generalitat dels protagonistes de diferents manifestacions esportives.¹³⁹ Una altra conseqüència d'aquesta major transcendència de la Generalitat fou la presència de Pujol a esdeveniments esportius com el Saló de la Infància i de la Joventut el 5 de gener de 1981,¹⁴⁰ o de Vilaseca en manifestacions com la cursa Jean Bouin d'aquell mateix 1980, considerada per aquest com “una de las grandes celebraciones atléticas con que cuentan Barcelona y Catalunya entera. Cada año se convierte en una emotiva manifestación popular y en una de las competiciones que mayor ahínco contribuyeron a la difusión del deporte”.¹⁴¹

Fou així com la Generalitat de Catalunya, juntament amb la Diputació de Barcelona, recolzà la promoció esportiva a la ciutat Barcelona. Aquests dos organismes afavoriren una tasca que, d'ençà de les eleccions municipals de 1979, encapçalaren tant l'Administració local com un associacionisme, molt

¹³⁸ Ibid., 21.

¹³⁹ A títol d'exemple es pot destacar la que es féu el 4 d'agost de 1980 als esportistes catalans que participaren en els Jocs Olímpics de Moscó o el sorteig de la II edició de la Copa del Sol de Tennis realitzada a les instal·lacions del Reial Club de Tennis Barcelona.

¹⁴⁰ En referència a la Primera Trobada de bicicletes de Barcelona, “Jordi Pujol acudirà al Parque de la Ciudadela para dar la salida oficial al pelotón”. Vegeu “Barcelona será de las...”

¹⁴¹ Declaracions de Josep Lluís Vilaseca a “Vilaseca: “Un encuentro con la tradición”,” *El Mundo Deportivo*, 8 de desembre de 1980, 48.

arrelat i present a la ciutat. El nou model de política esportiva endegat significà la definitiva i l'esperada assumpció de competències en matèria esportiva per una administració que fins aleshores l'havia gairebé obviada. Sens dubte, el procés de descentralització consubstancial a la democratització viscuda durant la transició democràtica, afavorí un compromís més ferm de les tres administracions catalanes vers el desenvolupament d'una qüestió com l'esportiva, cada cop més diversificada i arrelada a la societat barcelonina.

Part IV

CAPÍTOL 7:

L'EVOLUCIÓ DEL ROL DE LES ENTITATS ESPORTIVES EN L'ESPAI ESPORTIU DE LA CIUTAT DE BARCELONA

A mesura que la qüestió esportiva anà copsant l'interès dels diferents moviments socials i de les diferents administracions catalanes, just en un moment en què aquestes darreres veien reforçat el seu poder de decisió i d'intervenció en la societat, l'associacionisme esportiu accelerà el seu tomb cap a una concepció esportiva més diversificada i alhora ajustada als interessos de la població barcelonina.

Si bé ja en el bienni 1977-1978 es constata com les diferents entitats esportives de la ciutat s'aproparen a l'esport per a tothom, és en aquesta segona meitat de la transició democràtica (1979-1982) quan es consolidaren aquests plantejaments. Ja fos mitjançant la modificació del seu espai d'actuació com de la mà de les diferents iniciatives endegades –moltes d'elles amb el suport explícit de les diferents administracions-, l'associacionisme esportiu barceloní refermà la seva important tasca envers la promoció esportiva, essent un element essencial del procés de massificació esportiva esdevingut.

1 El tarannà de l'associacionisme d'ençà del 3 d'abril de 1979: l'establiment d'un nou marc relacional amb l'Administració

El període comprès entre el tres d'abril de 1979 –quan se celebraren les eleccions municipals- i el 28 d'octubre de 1982 –quan el PSOE aconseguí la victòria per majoria absoluta en les eleccions legislatives- possibilità la introducció d'un reguitzell de modificacions en el tarannà de les entitats esportives barcelonines. Més enllà però de considerar-se com a un punt i a part respecte al bienni anterior, aquest període mostrà una continuïtat respecte a nombrosos dels plantejaments que en matèria esportiva es feren des de l'associacionisme. Un d'aquests tingué a veure amb el “proceso creador de estructuras deportivas, con la iniciativa del pueblo, que con clubes, asociaciones, entidades culturales, etc., ha organizado manifestaciones deportivas” cada cop més diversificades,¹ element també distintiu d'aquesta segona meitat de la transició i enormement important per a l'expansió del fet esportiu en totes les seves manifestacions.

En bona mesura, com a conseqüència del progressiu augment dels agents esportius presents a la ciutat –entre els quals hi hagueren les diverses administracions catalanes amb les corresponents polítiques esportives- i la necessitat de respondre als interessos cada cop més diversificats de la població, el moviment associatiu esportiu consolidà el canvi iniciat ja en el bienni anterior a l'efecte d'ajustar-se a la realitat social del tombant de decenni.

La modificació de l'espai d'actuació i la cerca de propostes esportives cada cop més adients i atractives fou una constant d'un associacionisme que també es beneficià del col·laboracionisme establert amb les diferents

¹ Declaracions de Josep Lluís Vilaseca a Ferran Fornells, “Vilaseca: “Un año para la ley del deporte catalán,” *El Mundo Deportivo*, 13 de juny de 1981, 25.

administracions catalanes –Ajuntament de Barcelona, Diputació de Barcelona i Generalitat de Catalunya.²

Un altre símptoma de continuïtat respecte al bienni 1977-1978 se centrà en la persistència de certs dèficits que tingueren en la manca d'instal·lacions esportives i en les conseqüències de la crisi econòmica els seus principals exponents. Com es veurà en el capítol següent, conforme les administracions local i autonòmica anaren prenent competències en matèria esportiva, s'afavorí l'establiment d'unes condicions adients per al desenvolupament esportiu, fet que repercutí de manera transcendent en la tasca de l'associacionisme.

Així doncs, per a nombroses entitats esportives de la ciutat comtal seguia essent “la falta de instalaciones la que dificulta el camino recto y adecuado” que calia emprendre.³ Curiosament, per algun mitjà informatiu com el diari esportiu *Dicen...*, “el cambio de regidores en los Ayuntamientos” i “la apertura democrática de los mismos” no afavorí la millora del teixit d'instal·lacions esportives de la ciutat,⁴ ja que conduí a nombroses disputes en aquest terreny. Lluny de tractar-se d'un comentari desproporcionat, el consistori encapçalat per Narcís Serra intentà eliminar els favoritismes i les conseqüents discriminacions existents en l'ús de determinades instal·lacions esportives municipals. Algunes d'elles com el camp de futbol Julià de Campmany, en part a raó dels lents avenços de l'administració local en la seva construcció, esdevingueren motiu de confrontació i de polèmica.

Precisament el Julià de Campmany fou un dels casos més evidents d'aquesta situació arran de l'ascensió de categoria de la UD Polvoritense. Gestionat per la Unió Esportiva de Sants, l'any 1980 acollia a uns tres-cents

² En el proper capítol es dona detall dels ajuts que aquestes tres administracions procuraren a la construcció i millora d'instal·lacions, a l'adquisició de material, a la contractació de monitors, a l'oferiment de trofeus i a l'organització d'activitats esportives.

³ J. M. Campos, “Los campos, el eterno problema de los modestos,” *Dicen...*, 12 de juliol de 1981.

⁴ *Ibid.*

jugadors de diverses entitats.⁵ D'ençà de les eleccions municipals de l'any 1979, la UE de Sants, que "vivió durante muchos años al amparo de las amistades que el presidente "de siempre" Juan Estrada, parecía tener en el anterior Ayuntamiento", veié com "cambiaron los vientos municipales y comenzaron los problemas, que, antes, estaban latentes pero apartados de la primera línea".⁶

L'aparició de diverses pintades despectives en el camp per part d'ambdues entitats denotà la confrontació existent per la seva gestió. Per al Sants aquesta situació esdevenia un altre perillós episodi per a l'adquisició d'un terreny de joc propi, fins al punt que "si esto sigue así, el Sants desaparecerá".⁷ Efectivament, aquesta entitat, després d'haver fet nombroses obres de condicionament del Julià de Campmany des que l'any 1975 se li concedís la seva gestió per a un període de cinc anys, denunciava l'oblit d'un Narcís Serra de qui "hasta el momento no hemos recibido comunicación oficial".⁸ La solució arribà l'estiu de 1980, quan l'Ajuntament i ambdues entitats acordaren torns rotatoris en l'administració del camp durant tres anys,⁹ a la fi dels quals es cediria a la UD Polvoritense, passant la UE de Sants a ocupar el futur camp de Magòria. En aquest procés de litigi, les entitats ubicades a Montjuïc "han reivindicado sus derechos sobre el estadio y, por último, han conseguido su propiedad",¹⁰ relegant el Sants a un nou

⁵ "Actualmente utilizan el Estadio Municipal "Juliá de Capmany" los siguientes equipos: Primer y segundo equipo del "Sants", dos juveniles, dos infantiles y dos alevines, también de la UD de Sants, dos equipos de la UD Polvoritense de Distrito II, como otro equipo del mismo Distrito Condal Sport. De nuestro Distrito, del VII, juegan además el: CD Sans, CF Mundial, AD Mercado Nuevo, Atco Tenor Massini, Boy Arturo, CF Guernica". Vegeu "Carta-Informe a l'Excmo Alcalde de Barcelona, D. Narciso Serra", signada pel president de la UD de Sants, Juan Estrada, el febrer de 1980. Lligall 17/95/19, AMA.

⁶ J. M. Campos, "UE Sants: sin campo donde acogerse," *Dicen...*, 10 d'agost de 1982, 22.

⁷ Declaracions de Joan Estrada a "Estrada "No pagaremos nada por el Juliá de Capmany"," *El Mundo Deportivo*, 2 d'agost de 1981, 16.

⁸ Ibid.

⁹ Serrano, "El Sants jugará tres años más en el "Juliá de Capmany"," *El Mundo Deportivo*, 6 d'agost de 1981, 15.

¹⁰ Ibid.

pelegrinatge tot cercant una instal·lació esportiva.¹¹ Per a la solució de confrontacions i de polèmiques com l'esmentada, l'any 1980 l'Ajuntament de Barcelona creà els Serveis d'Inspecció.

Davant d'unes limitades possibilitats en l'acceleració de la dotació d'instal·lacions esportives, diverses de les entitats esportives de la ciutat veieren perillar la seva economia en funció, "en gran medida, del terreno de juego que dispongan".¹² Entre aquestes destacava la Gimnàstica Iberiana en disposar d'un camp i d'uns vestidors que "son un atentado a la salud pública",¹³ corresponents a una instal·lació municipal que oficialment encara no s'havia inaugurat, tot i que funcionava des d'un any enrere. La premsa també arremeté contra l'acció municipal, en aquest cas per les crítiques del veïnat de les Cases Barates que no entenien "qué diferencia debe haber, por ejemplo, entre "Can Carelleu" [instal·lació situada al barri de Sarrià] y el complejo de Eduardo Aunós".¹⁴ D'altres entitats que es trobaren amb situacions igualment dificultoses pel que fa a la disposició d'instal·lacions escaients foren el Club Esportiu Barceloneta, en disposar d'un camp ubicat a la fi del Passeig Marítim i per tant en perill de desaparició per l'ampliació d'aquesta via,¹⁵ o el Club Vivendes del Congrés, que veia com alguns veïns volien convertir el camp de mateix nom en un aparcament particular.¹⁶

Així doncs, aquests darrers anys de transició democràtica seguiren caracteritzant-se per l'horitzó enterbolit de les entitats esportives que disposaven d'instal·lacions encara precàries o inestables, hipotecant les

¹¹ En aquest sentit l'entitat de Sants "está conociendo una etapa que puede ser muy triste para la entidad y que le puede llevar a una crisis realmente aguda". Vegeu J. M. Cantos, "Sants ya no administrará el "Julià de Capmany", *Dicen...*, 22 de juliol de 1981, 25.

¹² J. M. Campos, "Los campos, el eterno problema de..."

¹³ J. M. Campos, "La Gimnástica Iberiana y sus problemas de campo," *Dicen...*, 30 d'octubre de 1980, 9.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ E. Muntané, "Barceloneta, ese barrio marginado" *Dicen...*, 15 de febrer de 1980, 15.

¹⁶ J. M. Campos, "El campo de las Viviendas del Congreso, en peligro. Algunos vecinos quieren convertirlo en parking," *Dicen...*, 20 d'octubre de 1981, 26.

seves possibilitats de consolidació i d'expansió. Tot i que a mesura que se succeïren els primers anys del decenni aquesta situació anà millorant, diverses federacions catalanes també en patiren una certa inestabilitat producte de les instal·lacions esportives que gestionaven. Tant la Federació Catalana de Gimnàstica, que gestionava el gimnàs de la Foixarda, com la Federació Catalana de Natació –amb la piscina Sant Jordi- observaren la necessitat de convertir ambdues instal·lacions en centres de tecnificació o de perfeccionament dels seus esports, assolint un gran èxit de participació.¹⁷ La dependència d'aquests centres vers la Federació Espanyola de Gimnàstica i la Federació Espanyola de Natació, així com el seu poc suport cap a ambdues iniciatives en féu però perillar la continuïtat.¹⁸

A l'esperada de què “en esta nueva etapa municipal, se pondrá fin a la vergonzante carestía de instalaciones deportivas en la ciudad de Barcelona, a la vez que se realizará una auténtica labor de promoción del deporte escolar”, per tal que l'esport “llegue a todos los barceloneses”,¹⁹ el dèficit d'instal·lacions esportives d'algunes entitats educatives i esportives condicionà les seves possibilitats de promoció esportiva. En aquests casos, una bona solució era l'ús de les existents a la ciutat, de caire municipal o privat. Instal·lacions com l'Estadi de Serrahima eren una bona opció pels 32

¹⁷ Des de l'1 de gener de 1979 el Gimnàs de la Foixarda es convertí en el Centre de Perfeccionament Tècnic de la Gimnàstica, gràcies al recolzament de l'Ajuntament de Barcelona, del Consejo Superior de Deportes, de la Federació Espanyola de Gimnàstica i de la Federació Catalana de Gimnàstica. D'aquesta manera es permetia “la práctica del deporte a niños y niñas de una zona de Barcelona carente de instalaciones deportivas. La mayoría de los que forman las nuevas promociones gimnásticas han salido de colegios municipales y nacionales de Barcelona”. Vegeu José María Ducamp, “Juan de la Llera y la veteranía de un presidente,” *Dicen...*, 11 d'octubre de 1979, 14. Per la seva banda, la piscina Sant Jordi acollí l'Escola de Waterpolo i el Centre d'Entrenament de Natació, rebent mensualment -l'any 1981- a tres mil “cursillistas. Aparte varios clubs, sus nadadores, vienen a la piscina de siete a nueve de la mañana y de seis a ocho y media de la tarde, tras lo cual y hasta la diez y media de la noche, pueden entrenar los polistas del club, así como la selección, siempre y cuando lo necesita”. Declaracions de Roberto Carmany, vice-president de la Federació Catalana de Natació, a Antonio Villar, “La Sant Jordi cierra por reformas,” *Dicen...*, 10 de juny de 1981, 33.

¹⁸ Per ampliar la informació entorn a la crisi d'aquestes propostes, vegeu respectivament David Valls, “El gimnasio de la Fuixarda en peligro,” *Dicen...*, 11 de gener de 1980, 22 i Antonio Villar, “La Catalana podría abandonar la Sant Jordi,” *Dicen...*, 30 de maig de 1982, 38.

¹⁹ José María Ducamp, “Juan de la Llera y la veteranía...,”

centres educatius que l'empraven amb un nombre superior a 100 alumnes i les 7 entitats esportives que en gaudien diàriament.²⁰ Igualment, les del Club Esportiu Júpiter eren usades per nou centres educatius o culturals, fet que esdevenia una bona embranzida ja que “amb l’aportació econòmica que suposa la seva participació es poden realitzar altres activitats esportives”.²¹

Més enllà de la inestabilitat i de les dificultats que travessà l’associacionisme per raó de la manca d’espais adients per a llurs activitats, un altre element d’anàlisi a tenir en compte fou la crisi econòmica internacional que copejà durament l’Estat espanyol durant gairebé tota la transició democràtica i que féu variar el rumb d’algunes entitats de la ciutat. Tot i que a diferència que en el bienni 1977-1978 –amb el cas del Club Esportiu Sant Andreu al capdavant-, durant aquest període no es visqué una crisi econòmica tant generalitzada en l’associacionisme barceloní, el dèficit econòmic seguí afectant-ne diverses. Aquest fou el cas per exemple del Club Natació Atlètic-Barceloneta que l’any 1980 veié com “los problemas económicos están también a la orden del día, ya que nuestra entidad no es muy fuerte, económicamente hablando”,²² fet que dificultava la celebració d’una nova edició de la Travessa al Port de Barcelona. Una situació similar fou la viscuda pel Club Deportivo Europa, ja que aquell mateix any es trobava a punt d’iniciar unes obres de millora del seu terreny de joc amb la dificultat de comptar amb un nombre de socis molt escàs, tot i que “tengo la promesa de doscientas personas, ex socios, que se dieron de baja y que van a volver”.²³

Precisament aquest terreny de joc de propietat municipal, el Nou Sardenya, fou motiu de disputa amb l’Ajuntament de Barcelona. La raó no era cap altra que la negativa de l’entitat de Gràcia a pagar les quotes trimestrals

²⁰ En l’annex 1 d’aquest capítol podeu veure detall d’aquestes entitats.

²¹ “Col·laboradors que fan possible la pràctica d’un esport,” *Butlletí CD Júpiter*, Juny 1982, 17.

²² Entrevista a Joaquim Giménez a David Valls, “El Puerto espera,” *Dicen...*, 19 de setembre de 1980, 16.

²³ Declaracions de Fernando Valverde, president de l’entitat, a J. M. Santos, “Fernando Valverde, nuevo presidente del C. D. Europa,” *Dicen...*, 7 de juny de 1980, 10.

corresponents a l'ús d'aquest terreny de joc d'ençà de 1973, a raó de 15.000 pessetes per trimestre. L'abundant carteiig i les compareixences realitzades entre l'entitat i aquesta administració no aconseguiren resoldre la solució. Els directius de l'Europa demanaven "la dispensa total al pago de dicha cuota, en base a las muchas dificultades por las que atraviesa el Club".²⁴ Els motius adduïts feien referència a què aquest afer calia contemplar-lo com a conseqüència de la necessitat de definir "la política municipal deportiva de la ciudad y de la posición que en tal aspecto debe jugar las Entidades deportivas", i que "más que la solución del pago de unos atrasos, debería contemplarse la solución de la Entidad y de su futuro, que desde hace tiempo está luchando, gracias al esfuerzo de unas cuantas personas de buena voluntad, por su supervivencia".²⁵ El punt culminant d'aquesta confrontació tingué lloc el 9 de desembre de 1981 quan, per ordre de l'Agència de Recaptació Executiva de l'Ajuntament, es procedí a l'embargament d'una sèrie de béns propietat de l'entitat, davant de la reiterada negativa de pagar la quantitat endeutada.²⁶

La desaparició de diverses entitats esportives, ja fos per les dificultats en l'assumpció dels forts deutes econòmics arrossegats o per la impossibilitat de trobar uns patrocinadors que se'n fessin càrrec, ensems amb el trasllat d'algunes d'elles fora de la ciutat en no trobar un espai adient on ubicar-se, foren una nova mostra de la continuïtat, tot i que en menor mesura, de la comentada crisi econòmica. Aquest darrer fou el cas de l'Escola d'Equitació Tomàs que, ubicada enfront del camp del RCD Espanyol, hagué de traslladar-se "a unas instalaciones de Gavá porque los propietarios de los terrenos de la Diagonal los han vendido a la empresa alemana Basf que construye en ese privilegiado lugar sus nuevas oficinas".²⁷ Novament el

²⁴ Carta del president del CD Europa, Fernando Valverde, a l'Ajuntament de Barcelona, amb data de 23 de setembre de 1980. Vegeu lligall 33/2005/18, AMA.

²⁵ Acta de la compareixença dels directius del CD Europa Joan Grases i Aureli Llauredó al Negociat d'Administració de Béns, el 13 de juny 1977. Lligall 33/2005/18, AMA.

²⁶ En l'annex 2 d'aquest capítol podeu veure una reproducció de la diligència d'embargament.

consistori esdevenia el punt de mira de les crítiques, tot titllant-lo d'“incompetente, porque ha sido incapaz de dar vida a este deporte a pesar de las iniciativas oficiales (de la Federación) y privadas (de las escuelas) que se le han ofrecido”.²⁸

Possiblement el cas més flagrant de desaparició d'una entitat fou el succeït al Club Esportiu Universitari d'Handbol que, després de 25 anys d'existència, el setembre de 1982 es dissolgué en no disposar de la subvenció que rebia de la Universitat de Barcelona.²⁹

Així doncs, a l'igual que en el bienni 1977-1978, el tarannà i la vitalitat de l'associacionisme esportiu barceloní depengué de la disposició d'unes instal·lacions esportives adients. Les entitats que en gaudien, o bé que durant aquest període n'aconseguien mercès a l'ajut de les diferents administracions, disposaren del principal capital entorn al qual endegar iniciatives afavoridores de la seva consolidació i de l'accés massiu a la pràctica esportiva. En d'altres paraules, la no disposició d'unes instal·lacions adequades de manera permanent féu molt difícil qualsevol plantejament entorn a la seva revitalització mitjançant la implementació d'un seguit de propostes ajustades a les necessitats de la població.

En aquest sentit, foren nombrosos els exemples que evidenciaren com la disposició d'un espai apropiat a les característiques de les diferents entitats esportives, com si d'un bucle es tractés, afavoria la seva consolidació i posterior expansió de la mà de la captació de nous associats i de la construcció de nous espais esportius que afavorissin la realització d'activitats novelles.³⁰

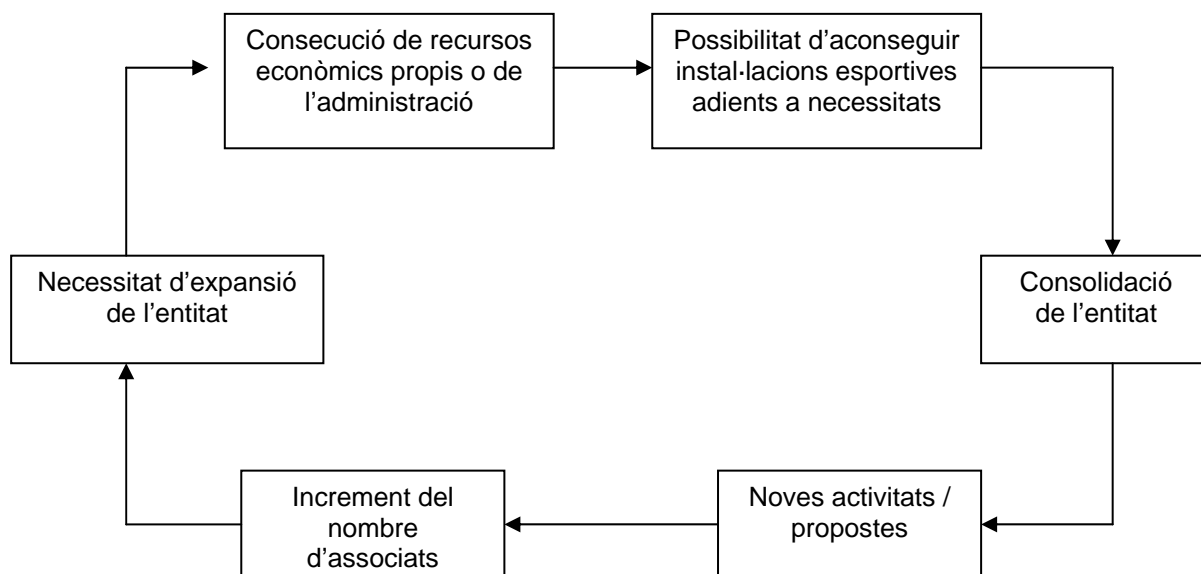
²⁷ Rafael Wirth, “El “Tomás” desaparece,” *El Mundo Deportivo*, 11 d'abril de 1980, 35.

²⁸ Ibid.

²⁹ Efe, “Tras 25 años de existencia, el Universitario se retira,” *El Mundo Deportivo*, 6 de setembre de 1982, 35.

³⁰ Mireia Tapiador estableix l'existència d'un “condicionament” mutu entre els elements constitutius d'un sistema esportiu local. En aquest sentit, entre els components de l'oferta –

Figura 7.1: Gràfic explicatiu del procés de consolidació i d'expansió de les entitats esportives, durant la transició democràtica

Font: Elaboració pròpia

Nombrosos són els casos que palesen la dinàmica explicitada en aquesta figura. Entre aquests cal destacar el de la Unió Esportiva d'Horta que féu "un pas molt important cap a la recuperació econòmica i de socis a partir de les noves instal·lacions del club" –poliesportiu i piscina coberts-,³¹ inaugurades a la darrera dels setantes. El desplegament que des d'aleshores s'inicià s'exemplificà en la revitalització i en la millora del nivell esportiu de seccions com les de natació i de waterpolo, d'hoquei, d'handbol, de bàsquet o de patinatge, i en l'assoliment de 3.200 associats, l'any 1982.

les organitzacions i els equipaments- i de la demanda –els practicants- "hay una gran dependència" recíproca. Vegeu Mireia Tapiador, "Evolución de los sistemas locales en España desde la transición hasta la actualidad. Un modelo de análisis" (article sotmès per publicació a *Cultura, Ciencia y Deporte*, 4 de març de 2007).

³¹ Desideri Díez, *Unió Esportiva d'Horta 1953-1995* (Barcelona: Unió Esportiva d'Horta, 1995), 160. En aquest sentit, "ja hem assenyalat que els 80 són un anys en què el club fa un pas molt important: augmenten els socis, s'amplien les instal·lacions i les seccions assolixen una gran maduresa esportiva". *Ibid*, 193.

Un altre cas també esclaridor d'aquesta conjuntura fou el del Club Natació Montjuïc, que veié com d'ençà de la finalització de les obres de la seva ciutat esportiva –piscina, camp de rugbi i pista d'atletisme- s'anà consolidant de la mà de la captació de nous socis i de l'inici de “nous projectes immediats, que foren la construcció d'un frontó, una pista poliesportiva, dues de tennis de terra batuda, un globus pressostàtic per cobrir la piscina i dos pistes de takatà”.³² L'estiu de 1981 l'entitat arribà als 10.000 socis,³³ essent considerada com el primer poliesportiu de Catalunya.³⁴

Igualment, després de les conseqüències d'un pronunciat descens en el nombre d'associats, el Club Natació Sant Andreu començà, a partir de 1979, “un temps fortament marcat per l'expansió en tots els àmbits”.³⁵ Aquesta situació s'exemplificà en el constant augment de participants en l'esplai d'estiu, els cursets de natació, en activitats com el karate i la gimnàstica o en la bona acceptació i participació de l'entitat en la Festa Major del barri.

Ara bé, si una entitat s'apercebé de les conseqüències de disposar d'unes instal·lacions esportives pròpies, després d'un període d'enorme inestabilitat, aquesta fou el Club Esportiu Mediterrani. Concretament, aquesta entitat inicià, el 20 d'octubre de 1979, el funcionament de la primera instal·lació esportiva propietat de l'entitat. Des d'aleshores “el club tornarà a ésser un punt de reunió i, poc a poc, la vida social s'hi incrementarà amb l'arribada de nous socis”,³⁶ que gaudiren de les tradicionals activitats del club entorn a la natació i al waterpolo, així com de les “que arriben ràpidament: cursets escolars de natació i gimnàstica, cursets particulars, campionats socials,

³² Club Natació Montjuïc, *1944/1994. 50 anys del Club Natació Montjuïc* (Barcelona: Club Natació Montjuïc, 1994), 162.

³³ L'any anterior el nombre d'associats era de 7.194. Vegeu *Ibid.*

³⁴ Antonio Villar, “C. N. Montjuich: El polideportivo nº 1 de Catalunya,” *Dicen...*, 4 d'agost de 1981, 33.

³⁵ Club Natació Sant Andreu, *1971-1996. 25 Anys d'història del Club Natació Sant Andreu* (Barcelona: Club Natació Sant Andreu, 1996), 70.

³⁶ Joan Martí, *Més de mig segle. Història del Club Esportiu Mediterrani de 1931 a 1987* (Barcelona: Club Esportiu Mediterrani, 2002), 169.

escoles esportives, programes d'oci...".³⁷ L'embranchida que des de llavors prengué l'entitat es constatà en l'augment exponencial del nombre d'associats en el transcurs d'aquest període fins a assolir els 3.547 a les darreries de 1982. En aquest sentit, l'any 1980 fou el de major increment, ja que "desde que poseemos una instalación cubierta, la cantidad de socios viene aumentando a un promedio de 250 por mes".³⁸

Així doncs, el període comprès entre 1979 i 1982 permeté una major expansió de l'associacionisme esportiu barceloní, sempre supeditat a la disponibilitat d'unes instal·lacions adients i ajustades a les necessitats poblacionals. L'aposta realitzada des de les diferents administracions –en bona mesura arrel de les pressions de l'associacionisme– en el sentit de potenciar la promoció esportiva entre d'altres, mitjançant la concessió d'ajuts per a la construcció i millora d'instal·lacions o amb una política de cessió de les de tipus municipal, fou bàsica per al seu bon tarannà.³⁹ D'aquesta manera, tot i que la crisi econòmica encara es féu notar en el teixit associatiu esportiu, "s'inicià un període de sanejament i recuperació interna" que abraçà nombroses entitats.⁴⁰

Un fenomen també destacat fou la continuïtat en la transformació d'algunes entitats esportives, en el sentit de configurar-se com a més obertes i ajustades als interessos poblacionals. Així, la construcció de noves instal·lacions afavoridores de la pràctica de modalitats esportives i d'activitats

³⁷ Ibid, 173.

³⁸ Entrevista a Antonio Massagué, president del CE Mediterrani, a Antonio Villar Mingall, "Desde que tenemos piscina cubierta, contamos con 250 socios cada mes", *Dicen...*, 13 de maig de 1980, 15.

³⁹ "Avui llegim que la Generalitat rebrà de l'Estat quasi 880 milions de pessetes per ajudar a l'esport català. Algun d'aquests diners arribarà per solucionar problemes d'aquest tipus? La xifra sembla que per ella sola hauria de solucionar tots els problemes de l'esport. Però no és així. Aquests diners s'han de repartir per l'esport escolar, social, etc i el nostre, l'esport de competició, el que més lluita i promociona, és el que menys diners rebrà. Jo espero, tot i això, que l'any vinent el Parlament de Catalunya ens donarà un gran recolzament i un fort pressupost a l'esport de competició". Vegeu Josep Devesa, "Pregunta: què significaria per a la natació catalana que Barcelona fós seu dels Jocs Olímpics del 92?," *Butlletí CD Júpiter*, Desembre 1981, 7.

⁴⁰ Club Natació Montjuïc, *1944/1994. 50 anys del Club...*, 168.

diversificades i la realització d'intenses campanyes de captació d'associats s'erigiren com a dues de les estratègies d'aquest període. Entitats amb un cert caràcter exclusiu com el Club Esportiu Laietà, el Club Tennis Barcino o el Reial Club Marítim de Barcelona hagueren, doncs, d'iniciar una expansió a expenses de la cerca d'uns nous associats que permetessin la revitalització de les respectives entitats.

En bona mesura, la consolidació de les entitats esportives estava supeditada a la disposició d'instal·lacions esportives adients. L'evidència que la consecució d'un major nombre d'associats depenia sovint d'aquest fet, es constatà en l'augment sobtat dels abonats a algunes de les entitats esportives. Així és com el Futbol Club Martinenc passà de disposar de 1.357 associats a les acaballes de la temporada 1978-1979, als 2.851 l'any següent, xifra que doblava l'anterior i que, en el marc de la campanya de captació de socis endegada per la Junta Directiva i de la trajectòria ascendent del primer equip de l'entitat, coincidí amb la concessió de les instal·lacions municipals d'Horta-Guinardó, l'agost de 1979.⁴¹ De la mateixa manera, la Unió Esportiva d'Horta arribà als 3.200 associats l'any 1982 – l'any anterior eren 2.800-, “amb moltíssimes activitats, participacions, trofeus, figures individuals i equips”, evidenciant-se “una notable activitat social, cultural i, evidentment, esportiva”.⁴²

En d'altres casos, com el del Club Natació Catalunya, l'estancament del nombre d'associats a les darreries de la transició democràtica s'interpretava “en el sentit de què les actuals instal·lacions es troben ja en el seu màxim nivell d'utilització, la qual cosa comportaria una certa desmotivació pels potencials nous socis del Club”.⁴³ Novament s'evidenciava la necessitat de

⁴¹ Antoni Lladó i Joan Turró, *Estudi de les instal·lacions municipals esportives d'administració no directa de l'Ajuntament de Barcelona: Futbol Club Martinenc* (Ajuntament de Barcelona, 1985), 4. Lligall 33/2005/27, AMA.

⁴² Desideri Díez, *Unió Esportiva d'Horta 1953-1995* (Barcelona: Unió Esportiva d'Horta, 1995), 186.

disposar d'uns espais adients per a la pràctica esportiva, fet que, de retruc, també palesava la importància de les polítiques esportives endegades per les diferents administracions, en el sentit d'assegurar uns bons fonaments que permetessin el seu desenvolupament i expansió.

Una altra dimensió característica d'aquest període fou la referent a l'aparició de nous agents esportius en paral·lel a la tasca de l'associacionisme esportiu. Si fins aleshores les entitats esportives eren gairebé l'únic marc d'actuació i d'acció esportiva, des d'aleshores aparegueren i es consolidaren nous interlocutors com a promotors esportius.⁴⁴ A banda de la comentada implementació d'una política esportiva municipal per part de l'Ajuntament de Barcelona, de la Diputació de Barcelona i de la Generalitat de Catalunya, cal també destacar la tasca realitzada per les escoles d'iniciació esportiva, el moviment veïnal, els centres educatius o les incipients propostes empresarials de serveis esportius. Tots aquests agents esportius condicionaren el tarannà de l'associacionisme esportiu, però lluny de significar un contratemps, de bon començament s'establí un cert col·laboracionisme que serví d'esperonada per a les entitats esportives i, al seu torn, per a la promoció esportiva.

Tal i com s'ha comentat en anteriors capítols, les relacions establertes amb el moviment associatiu veïnal permeteren l'apropament a nous sectors poblacionals i l'aparició de nous models organitzatius propers a l'esport per a tothom. Igualment, també s'afavorí el recolzament a diferents iniciatives veïnals que, sovint amb caràcter reivindicatiu, centraven els seus esforços en la matèria esportiva. El suport recíproc cap a l'afavoriment d'unes millors condicions per a la pràctica esportiva fou constant i decidit, fins al punt que el

⁴³ Antoni Lladó i Joan Turró, *Estudi de les instal·lacions municipals esportives d'administració no directa de l'Ajuntament de Barcelona: Club Natació Catalunya* (Ajuntament de Barcelona, 1985), 4. Lligall 17/95/59, AMA.

⁴⁴ Núria Puig i Klaus Heinemann entenen que l'aparició de "forces emergents en pugna amb l'hegemonia dels clubs" es produí com a conseqüència dels processos de diversificació característics de l'esport contemporani. Vegeu Núria Puig i Klaus Heinemann, "Institucions públiques i desenvolupament de l'esport a Catalunya (1975-1994). Proposta d'un marc teòric interpretatiu," *Acàcia* 4 (1995): 134.

moviment veïnal a voltes intercedí per tal de recolzar les iniciatives i les reivindicacions de les entitats esportives. Aquest fou el cas de l'Associació de Veïns "Porta" que, davant de la presentació d'una proposta d'ampliació del camp de futbol del Club de Futbol Damm, considerava "muy justas y convenientes cuantas aspiraciones han expuesto por lo que les rogamos vean de darles el oportuno permiso lo más rápidamente posible, ya que todas estas reformas beneficiarían a un gran número de niños de nuestro Barrio que actualmente se encuentran sin medios para poder practicar deporte".⁴⁵

Tampoc no és d'estranyar que algunes entitats esportives "para unirnos a la Fiesta Mayor de nuestro Barrio, este año hemos establecido un trofeo, que pretendemos que tenga una continuidad",⁴⁶ o la cessió d'espais esportius a "l'Associació de Veïns que organitza una revetlla a les instal·lacions del club".⁴⁷ Una altra mostra de la participació conjunta en afers esportius fou la 2ª Festa dels Escacs, "dedicada a los niños para el fomento de este noble deporte",⁴⁸ organitzada a la plaça de la Sagrada Família per l'associació de veïns de mateix nom i pel Club Escacs de Torrenegra.

Precisament aquesta celebració centrada en els escacs exemplificà l'interès de diverses entitats financeres per la potenciació de l'esport. En el transcurs la segona meitat de la transició proliferà el patrocini de manifestacions esportives de caire divers per part, sobretot, de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears.⁴⁹ Entre els esdeveniments que

⁴⁵ Carta de l'Associació de Veïns "Porta" adreçada a Enric Truñó, amb data de 10 de març de 1983. Lligall 33/2005/6, AMA.

⁴⁶ *Butlletí del CD Júpiter*, Febrer 1980, 12.

⁴⁷ Desideri Díez, *Unió Esportiva d'Horta ...*, 159.

⁴⁸ "Gráficos de actualidad," *El Mundo Deportivo*, 28 d'abril de 1979, 39.

⁴⁹ Aquesta iniciativa de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears s'emmarcà en la dinàmica seguida també per d'altres entitats financeres com la Caixa d'Estalvis de Catalunya que, a partir de 1977, apostà per la presentació de l'entitat a la societat catalana. En aquest sentit, des de 1978 aquesta inicià el patrocini "de diversos programes de ràdio, culturals i informatius, destinats a determinats segments de públic: criatures, estudiants, pares novells, gent gran o pagesos". Vegeu Caixa de Catalunya, *Caixa*

se'n beneficiaren cal destacar la Travessa al Port de Barcelona, les 24 Hores de Montjuïc, la Cursa Jean Bouin, diverses edicions de la Marathon Catalunya, la Cursa Atlètica de la Mercè o el primer torneig de Futbol Sala de la Barceloneta. Les aportacions d'aquesta entitat financera es contemplaven com a imprescindibles per a algunes d'aquestes celebracions, doncs davant de la manca d'ajuts procedents de les diferents administracions, "tan sólo La Caixa, aporta el 30% del presupuesto global de la prueba",⁵⁰ en referència a l'edició de 1979 de la Travessa al Port de Barcelona.

Concretament, la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears pretenia, a través de la promoció de l'estalvi, donar "soporte a diversas actividades de reconocido prestigio o incidencia en el campo cultural y deportivo".⁵¹

Catalunya. 75 anys: 1926-2001 (Barcelona: Caixa Catalunya, 2001), 67. Ara bé, en el període 1977-1982 la Caixa d'Estalvis de Catalunya tan sols participà en un esdeveniment relacionat amb l'associacionisme esportiu. Aquest tingué lloc l'any 1981, quan col·laborà en el cinquantè aniversari de la Unió Excursionista de Catalunya. El detall de les activitats de l'Obra Social de l'esmentada Caixa així com d'altres activitats realitzades durant el període 1977-1982, pot trobar-se a Caixa d'Estalvis de Catalunya, *Memòria 1977* (Barcelona: Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1978); Caja de Ahorros de Cataluña, *Memòria 1978* (Barcelona: Caja de Ahorros de Cataluña, 1979); Caixa d'Estalvis de Catalunya, *Memòria 1979* (Barcelona: Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1980); Caixa d'Estalvis de Catalunya, *Memòria 1980* (Barcelona: Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1981); Caixa d'Estalvis de Catalunya, *Memòria 1981* (Barcelona: Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1982); Caixa d'Estalvis de Catalunya, *Memòria 1982* (Barcelona: Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1983).

⁵⁰ Declaracions de Joan Ferrer, organitzador de la prova a Gabriel Riera, "El domingo la LII travesía al puerto," *Dicen...*, 22 de setembre de 1979, 24.

⁵¹ Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros de Cataluña y Baleares, *Memoria del ejercicio LXXIV correspondiente al año 1977* (Barcelona: Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros de Cataluña y Baleares. 1978), 52.

Taula 7.1: Esdeveniments esportius celebrats amb la col·laboració de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, durant el període 1977-1982

<i>Any</i>	<i>Esdeveniment esportiu</i>
1977	50 ^a edició de la Travessia de Natació del Port de Barcelona 24 Hores Motociclistes de Montjuïc 53 ^a edició de la Jean Bouin
1978	51 ^a edició de la Travessia de Natació del Port de Barcelona 24 Hores Motociclistes de Montjuïc 54 ^a edició de la Jean Bouin Marató de Catalunya (Baix Empordà) IV Olimpíada Escolar de Lleida 24 Hores d'Hoquei sobre Patins de Cerdanyola Olimpíada Infantil de Ciutat de Mallorca
1979	Campionats de Catalunya de Tennis 55 ^a edició de la Jean Bouin I Jocs Esportius Ciutat de Mallorca Campament General de Catalunya Tres Dies dels Cingles de Trial
1980	Volta Ciclista a Catalunya Campionats Generals de Catalunya d'Atletisme 48è Campionat de Catalunya de Marxa Atlètica III Marató de Catalunya Sant Silvestre Lleidatana II Cursa de la Mercè 28 ^a edició del Rally Costa Brava VI Gran Premi d'Espanya de 250 cc. de Motocross (Vallès) Tres Dies dels Cingles de Trial XVII Motocross d'Esplugues
1981	Campionats Generals de Catalunya d'Atletisme 57 ^a edició de la Jean Bouin III Cursa de la Mercè XLV Cross Sicoris de Lleida Campionat de Catalunya de Cross Cross Ciutat de Granollers 61 ^a edició de la Volta Ciclista a Catalunya Volta a Tarragona Volta a les Gavarres XXIX Volta Ciclista a Lleida Festa de la Bici Campionat d'Espanya de Ciclo-Cross (Manresa) Diada Ciclista de Sant Sebastià (Ciutat de Mallorca) Campionats de Catalunya de Tennis 54 ^a edició de la Travessia de Natació del Port de Barcelona 23 ^a edició de la Marxa de Regularitat de Sant Cugat XVIII Canoe Kayak del riu Noguera Pallaresa VI 24 Hores de Tennis Taula a Reus V Jocs Escolars de Ribera d'Ebre 14 ^a edició del Campament Català de Muntanya 32 ^a edició del Campament General de Catalunya Campionat d'Espanya de Tennis Taula de Girona
	46 ^a edició de la Marxa de Regularitat de Catalunya 37 ^a edició del Campionat de Patinatge Artístic

1982	55 ^a edició de la Travessia de Natació del Port de Barcelona Campionat d'Espanya de Vol Lliure a Àger Campionat d'Espanya d'Escacs juvenil de Lleida Campionat del món de Moto-Cross a Montgai 24 Hores de Tennis Taula a Reus 33 ^a edició del Campament General de Catalunya Rally Costa Brava V Campionat d'Espanya de salts de trampolí a Sant Feliu de Guíxols Campeonatos de Tennis de Madrid 62 ^a edició de la Volta Ciclista a Catalunya Volta a les Gavarres Festa de la Bicicleta Campionat d'Espanya de Ciclo-Cross Volta Ciclista a Lleida Diada ciclista de Sant Sebastià de Mallorca Campionat d'Espanya de Ciclisme juvenil (Illes Balears) Campionats Generals de Catalunya d'Atletisme 58 ^a edició de la Jean Bouin XVI Cross Ciutat de Granollers 62 ^a edició del Campionat de Catalunya de Cross (Tarragona) III Marathon Internacional (Ciutat de Mallorca) IV Cursa Atlètica de la Mercè
------	--

Font: Elaboració pròpia a partir de Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros de Cataluña y Baleares, *Memoria del ejercicio LXXIV correspondiente al año 1977* (Barcelona: Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros de Cataluña y Baleares, 1978), 52; Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, *Memòria corresponent a l'exercici de 1978* (Barcelona: Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, 1979), 67; Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, *Memòria corresponent a l'exercici 1979* (Barcelona: Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, 1980), 55; Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, *Memòria corresponent a l'exercici 1980* (Barcelona: Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, 1981), 61-62; Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, *Memòria corresponent a l'exercici 1981* (Barcelona: Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, 1982), 54; Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, *Memòria corresponent a l'exercici 1982* (Barcelona: Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, 1983), 58.

Tal i com s'observa a la taula 7.1, a partir de 1977 –primer any en què l'esmentada entitat recolzà iniciatives esportives- hi hagué un augment exponencial de la seva participació en esdeveniments esportius de tota mena, tant a la ciutat comtal com en d'altres indrets dels Països Catalans. Entre les modalitats esportives que en resultaren més beneficiades cal mencionar l'atletisme, que “per la seva condició d'esport de base eminentment amateur [...] ha estat motiu de les més grans concentracions de

practicants i afeccionats”,⁵² i el ciclisme, “un altre aspecte de l'esport que per l'expectació i arrelament que té a les terres catalanes gaudeix d'una gran consideració”.⁵³ Sens dubte, la proliferació de manifestacions esportives centrades en modalitats diverses com les dues anteriorment mencionades, els escacs, el vol, la natació, el tennis o els esports de motor, entre d'altres, es corresponia amb l'auge que anava prenent l'esport com a un element cultural cada cop més important per a la ciutadania.

Mica en mica per tant, l'associacionisme esportiu visqué una etapa d'expansió considerable, de la mà de la gradual millora de la seva situació econòmica i d'un major suport administratiu, esglaió essencial a l'hora de disposar d'unes condicions espacials i logístiques adients per atendre la diversificació de les demandes esportives de la ciutadania. Tal i com s'acaba de comentar, en la configuració d'un nou tarannà en aquest associacionisme hi tingué força a veure l'aparició i desenvolupament de noves institucions afavoridores de la pràctica esportiva.

2 La consolidació de l'esport per a tothom a redós de l'expansió de l'associacionisme esportiu

Tot i tractar-se d'una concepció relativament novella a Catalunya, l'esport per a tothom arrelà ràpidament en el teixit associatiu barceloní durant la transició democràtica, en bona mesura pel discurs favorable de les diferents administracions i de les seves actuacions envers l'afavoriment de la màxima participació esportiva de la població. Els primers símptomes de la implantació d'aquests nous plantejaments –ja consolidats a d'altres contrades europees- es deixaren entreveure en el transcurs del bienni 1977-

⁵² Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, *Memòria corresponent a l'exercici 1981* (Barcelona: Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, 1982), 54.

⁵³ Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, *Memòria corresponent a l'exercici 1982* (Barcelona: Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, 1983), 58.

1978 de la mà d'una diversificació de les activitats proposades des de l'associacionisme esportiu i veïnal. El màxim exponent d'aquestes foren les celebrades en l'espai públic de la ciutat comtal, caracteritzades per un important caràcter festiu i/o reivindicatiu.

Si en l'esmentat bienni les manifestacions encapçalades per aquests nous plantejaments essencialment participatius foren les diverses edicions de la Diada Naturista o la Festa del Pedal, d'ençà de 1979 aquestes celebracions es multiplicaren i es diversificaren. Aquesta circumstància constituí un dels elements més significatius del nou caire que prengué el fenomen esportiu a partir dels vuitantes. Sens dubte, la seva evolució s'erigí com a una mostra més que aquest deixava de ser un sistema autònom, convertint-se en un de caire obert i integrat per diversos models diferenciats i a voltes oposats.⁵⁴ La proliferació de manifestacions de caire popular i festiu fou un bon exemple de la creixent complexitat del fet esportiu com a conseqüència del progressiu i massiu accés a la pràctica esportiva per part de la ciutadania.

L'associacionisme esportiu i l'administració local encapçalaren l'organització d'aquestes celebracions, comptant també amb la destacada col·laboració d'altres entitats que, sense ésser eminentment esportives, mostraren un cert interès per la potenciació d'aquesta qüestió. Precisament, *El Mundo Deportivo* i El Corte Inglés foren els responsables de dos dels esdeveniments amb més ressò i abast.

El diari esportiu *El Mundo Deportivo*, organitzador de la tradicional cursa Jean Bouin, seguí introduint modificacions en el seu disseny, fins al punt que

⁵⁴ Núria Puig i Klaus Heinemann, "El deporte en la perspectiva del año 2000," *Papers: Revista de Sociología* 38 (1992): 125-128. Ambdós autors defenen la coexistència dels models competitiu, expressiu, instrumental i espectacle, en referència a les diferents manifestacions de l'esport contemporani. En aquest sentit Mireia Tapiador afirma que "cabe suponer que en los inicios de la transición el sistema deportivo respondía a las características de un sistema cerrado mientras que, con el paso del tiempo, el sistema ha ido adquiriendo complejidad y los distintos modelos mencionados [competitiu, expressiu, instrumental i espectacle] han ido cobrando mayor presencia y autonomía entre sí". Vegeu Mireia Tapiador, "Evolución de los sistemas locales en España desde la transición hasta la actualidad. Un modelo de análisis" (article sotmès per publicació a *Cultura, Ciencia y Deporte*, 4 de març de 2007).

a l'afegitó de l'edició de 1978 –quan es féu el primer cross en cadira de rodes-, l'any següent procedí a introduir més variacions en una celebració considerada per alguns com a “una de las tres manifestaciones deportivas catalanas de mayor raigambre”,⁵⁵ juntament amb la Travessa al Port de Barcelona i la Volta Ciclista a Catalunya. Concretament, d'entre les divuit curses organitzades se n'inclogué una de caire “open” per a no federats. Així doncs, la 55ª edició es caracteritzà per “sumarse a la corriente a favor de la carrera a pie, existente en nuestros días, no en plan de competición sino más bien de práctica atlética”.⁵⁶ La bona acceptació, en consonància amb el succeït en d'altres esdeveniments parells d'arreu de la ciutat, s'evidencià en el nombre d'inscrits tant en aquesta com en posteriors edicions de la cursa. Els prop de 5.500 participants de 1978 se sobrepassaren amb escreix a jutjar pels més de 10.000 corredors inscrits en les dues edicions posteriors de “la manifestación atlética más importante de la Ciudad Condal”,⁵⁷ o els “más de 13.000 atletas que se dieron cita en la LVIII edición de la Jean Bouin”.⁵⁸

Ara bé, el caràcter novell d'aquesta mena d'esdeveniments davant d'una aflluència de públic i de participants tan notòria, comportà certs contratemps. En el cas de la Jean Bouin, aquests es manifestaren en el desbordament de l'organització davant de les “grandes colas” que “se iban formando en la meta a medida que llegaban los participantes de las diversas carreras, los callejones previstos fueron insuficientes y así los atletas han debido soportar las aglomeraciones en la llegada” o arrel de què “con los minusválidos

⁵⁵ Declaracions de Joan Ferrer, organitzador de la prova a Gabriel Riera, “El domingo la LII travesía...”.

⁵⁶ “La Carrera Popular, novedad de este año,” *El Mundo Deportivo*, 16 de novembre de 1979, 30.

⁵⁷ Declaracions de Xavier Millet, regidor d'esports de l'Ajuntament de Barcelona, a “Xavier Millet: “No se puede matar esta prueba”,” *El Mundo Deportivo*, 8 de desembre de 1980, 48. En referència a l'edició de 1980, “esta mañana, en Montjuich, más de diez mil atletas competirán en las distintas pruebas de una de las mas clásicas pruebas del deporte catalán”. Vegeu *El Mundo Deportivo*, 7 de desembre de 1980, 1.

⁵⁸ Gabriel Riera, ““Cholo” García conquistó Montjuic,” *Dicen...*, 6 de desembre de 1982, 42.

participando en su prueba reservada en silla de ruedas, éstos fueron alcanzados por los de la carrera open”.⁵⁹

Una altra de les propostes de caire similar, en aquest cas organitzada per El Corte Inglés, fou la Cursa Popular Ciutat de Barcelona que, amb una primera edició amb 17.184 corredors guanyada pel popular atleta Domingo Catalán, evidenciava que “las pruebas de maratón, carreras populares, y en definitiva todo lo que huele a footing está, hoy por hoy, de moda. Es lo que pide la juventud y aún los no tan jóvenes”.⁶⁰ Els anys següents es constatà un augment del nombre de participants d’una cursa que, comptant amb l’assessorament de la Federació Catalana d’Atletisme i de l’Ajuntament de Barcelona, assolí els 24.953 atletes l’any 1980 –en “una jornada de exaltación pedestrista”.⁶¹ En les següents edicions el nombre d’atletes s’incrementà fins als trenta mil de 1981 i els 33.856 de l’any següent, donant-se “muestras de una madurez muy interesante”.⁶² Tot i que possiblement el més exaltat foren els creixents índex de participació, quelcom també significatiu i exemplificant dels principis de l’esport per a tothom fou la diversitat existent entre els participants. Entre aquests destacaven els “niños llevados por sus padres en cochecitos o los corajugados minusválidos corriendo con sus coches de ruedas”,⁶³ així com la nombrosa participació femenina, quelcom fins aleshores poc usual.⁶⁴

⁵⁹ Emilio Muntaner, “La organización quedó desbordada,” *Dicen...*, 9 de desembre de 1980, 13.

⁶⁰ E. Muntaner, “1ª Carrera “Ciutat de Barcelona”. Patrocinada por “El Corte Inglés,” *Dicen...*, 23 de maig de 1979, 16.

⁶¹ “José Miguel Bartolomé, entre 25.000 corredores,” *El Mundo Deportivo*, 19 de maig de 1980, 49.

⁶² C. M., “Récord: Ayer fuimos treinta mil,” *Dicen...*, 11 de maig de 1981, 40.

⁶³ “Bartolomé se impuso en la “Ciutat de Barcelona,” *El Mundo Deportivo*, 11 de maig de 1981, 42.

⁶⁴ Concretament, en l’edició de 1980, dels 24.953 participants més de 6.000 eren dones. Vegeu C. M., “Una carrera para la ciudad,” *Dicen...*, 28 d’abril de 1981, 41.

Amb un caire més anecdòtic, *El Mundo Deportivo* destacava, d'entre els/les 31.772 esportistes no federats/des de l'edició de 1982 de la Cursa, "lo heterogéneo de los intérpretes de la "Cursa Popular" que no tiene parangón en España", tal i com s'exemplificava amb la presència de "17 pilotos, 136 médicos, 20 veterinarios, 49 farmacéuticos, 32 matemáticos, 141 economistas, 59 abogados, 421 maestros, 19 sacerdotes y 2 religiosas, 71 músicos, 196 funcionarios del Estado, 200 miembros de las fuerzas armadas, 1248 vendedores, 3300 administrativos, 633 agricultores, 123 empleados del servicio doméstico, 20201 estudiantes".⁶⁵

A banda d'aquestes dues manifestacions esportives de caràcter popular que tenien la particularitat d'emprar l'espai urbà, n'hi hagué d'altres de destacades que es caracteritzaren, de la mateixa manera que les anteriors, per tenir un ressò mediàtic important en aplegar a un bon nombre de participants.

Entre aquestes destacà la Marathon Catalunya que, tot i tenir un caràcter més exclusiu per les particularitats de la prova, aconseguí una participació creixent des que se celebrà a la ciutat comtal, l'any 1980. Així, si en les dues primeres edicions celebrades a la localitat de Palafrugell hi hagué una participació de 170 atletes, en la tercera edició, ja celebrada a Barcelona, hi prengueren part més de 1.000 atletes –771 dels quals la finalitzaren-, xifra que continuà creixent a jutjar pels prop de 1.500 participants de l'any 1982. Ara bé, la Comissió Marathon Catalunya, organitzadora de la prova, establí una certa diferència respecte les anteriors celebracions, advertint que "queremos participantes preparados que tengan el correr como un estilo de vida. No queremos manifestaciones, reivindicaciones o payasadas en la maratón".⁶⁶ Certament, el caràcter mediàtic i el gran ressò d'aquests esdeveniments esportius, juntament amb el tarannà reivindicatiu característic de la transició democràtica, permetia que sovint servissin de marc per donar

⁶⁵ "Cánovas venció en la "Cursa" de "El Corte Inglés", *El Mundo Deportivo*, 17 de maig de 1982, 36.

⁶⁶ E. Muntaner, "La seriedad debe imperar en la "Barcelona-81", *Dicen...*, 21 de gener de 1981, 14.

a conèixer una problemàtica concreta o explicitar qualsevol tipus de missatge.⁶⁷

Igualment, aquesta mena d'esdeveniments també foren emprats per potenciar la imatge pública dels diferents dirigents polítics i com a instrument promocional de les possibilitats organitzatives de Barcelona. No és d'estranyar que des de diferents administracions s'exaltés una competició com la Jean Bouin que “después de 57 años de celebración significa, sobretudo, la demostración de una gran capacidad de organización y eficacia”,⁶⁸ contribuint així a “poder solicitar la organización de unos Juegos Olímpicos para la ciudad, puesto que somos capaces de afrontar empresas de tanto relieve”.⁶⁹

D'altres esdeveniments propers a les anteriors celebracions, en ésser exponents de l'esport per a tothom a la ciutat comtal, tingueren com a singularitat l'ús dels patins o de les bicicletes com a mitjà de desplaçament. Un d'ells fou la I Marató Popular sobre Patins que, organitzada el 28 de setembre de 1980 per *El Periódico* i pel Patín Sport, comptà amb la presència de 3.200 patinadors entre els 2 i els 70 anys i que “con su colorido, la espectacular prueba contribuyó al esplendor de las fiestas de la Merced”.⁷⁰ L'auge d'aquesta mena de celebracions permetia la seva coincidència en dates molt properes sense que la participació en resultés afectada, tal i com succeí entre aquesta I Marató Popular i la Festa de la Bicicleta, organitzada per l'Ajuntament de Barcelona tot just dos mesos després.

⁶⁷ En l'annex 3 d'aquest capítol pot observar-se una reproducció d'una instantània realitzada pel fotògraf Campaña en la qual apareixen dos participants de la primera edició de la Cursa Popular Ciutat de Barcelona amb una pancarta titulada “Magisterio en lucha”. Vegeu *Dicen...*, 28 de maig de 1979, 20.

⁶⁸ Declaracions de Josep Lluís Vilaseca en motiu de l'edició de l'any 1981 de la Jean Bouin a “Vilaseca: “Un día redondo”,” *El Mundo Deportivo*, 7 de desembre de 1981, 41.

⁶⁹ Declaracions d'Enric Truñó en motiu de l'edició de l'any 1981 de la Jean Bouin a *Ibid.*

⁷⁰ “Messeguer se impuso en la “Marathon”,” *El Mundo Deportivo*, 1 d'octubre de 1980, 36.

A banda però d'aquestes celebracions de caire més massiu i mediàtic que pel seu caràcter esporàdic no asseguraven l'embranchida definitiva de l'esport per a tothom, cal ressaltar la generalització d'aquesta mena d'esdeveniments esportius arreu de la ciutat. La possibilitat de participar en les diferents propostes esportives organitzades des de l'associacionisme present en els diferents barris, permetia abastar un major nombre de ciutadans/es malgrat que el ressò fos menor al de les anteriors manifestacions. L'evolució d'un model eminentment competitiu i reduït a determinats sectors poblacionals cap a un altre que abastés un major nombre i diversitat de ciutadania, a redós d'un format més participatiu, festiu i per tant recreatiu, fou una de les conseqüències del major interès tant de les administracions com de l'associacionisme envers la promoció esportiva. Lògicament, aquest procés difícilment podria explicar-se sense la progressiva incorporació de l'esport entre els hàbits de la ciutadania.

Així doncs, a partir de les darreries dels setantes s'anà constatant que “no ha habido barriada ni pueblo que haya dejado de organizar su carrera popular, donde se han mezclado en muchas ocasiones los atletas federados con los que forman la ingente legión de practicantes del “jogging” y del “footing””, caracteritzant-se aquests darrers per rendir “pleitesía a la carrera a pie, pero por placer de correr, correteando más que corriendo, haciendo piernas más que compitiendo”.⁷¹ El citat augment del nombre d'associats a moltes de les entitats de la ciutat evidencia el canvi de rumb que anà prenent el fet esportiu, en aquest cas, de la mà d'un associacionisme amb voluntat d'involucrar les barcelonines i els barcelonins entorn a la pràctica esportiva potenciada des dels respectius barris i districtes. Les commemoracions de les mateixes entitats esportives o les festes majors també represes aleshores foren un marc idoni per a la celebració d'esdeveniments esportius amb un caire més participatiu. Sense anar més lluny, això és el que succeí en el Club Natació Sant Andreu quan, l'any 1979, “es va voler augmentar la participació en la Festa del barri i el Club va organitzar un torneig quadrangular de waterpolo, el Campionat Social de Natació, un concurs de

⁷¹ “La Carrera Popular, ...”.

cassoles d'arròs, i, per primera vegada, un cross pels carrers de la barriada".⁷²

Taula 7.2: Relació de diversos esdeveniments esportius de caràcter popular realitzats en l'espai públic de Barcelona des del segon trimestre de 1979 fins a les darreries de 1982

<i>Esdeveniment esportiu</i>	<i>Entitat organitzadora</i>	<i>Observacions</i>
Festa del Pedal	Deporte Ciclista Barcelona	El 8 d'abril de 1979 es féu per primera vegada a Barcelona en el marc de les noces d'or de l'entitat organitzadora. El recorregut fou de la Plaça Sant Jaume a l'Estadi de Montjuïc.
I Cursa Popular	Club Natació Sant Andreu	El recorregut pel barri de Sant Andreu comptà amb una participació de 1.620 atletes.
Volta a la Barceloneta	Club Natació Atlètic-Barceloneta	Recorregut atlètic de tretze quilòmetres realitzat el 1 de novembre de 1979 amb sortida i arribada al Passeig Marítim, en motiu de les noces d'or de l'entitat.
II Pujada al Castell de Montjuïc	Federació Catalana d'Atletisme	Comptà amb la participació de 128 inscrits. Es realitzà a les darreries d'octubre de 1979.
I Marató popular	UD Parc Valle d'Hebron	Cursa realitzada en el marc dels III Jocs Esportius de la Vall d'Hebron, el 3 de febrer de 1980.
II Cross popular femení	Club Cambridge	Se celebrà a mitjans de novembre de 1980 en un circuit de 2.100 metres situat a Collserola.
Matinal ciclista	Secció ciclista de la Unió Esportiva de Sants	El 8 de març de 1981 es realitzà aquesta prova per la muntanya de Montjuïc, amb l'objectiu de potenciar el ciclisme de base.
I Cursa Atlètica popular	Secció d'atletisme del Club Natació Catalunya	Celebrada el 24 de maig de 1981, aplegà a 800. El recorregut era de tretze quilòmetres pel barri de la Barceloneta.
I Cursa Popular	Secció d'atletisme del Club Natació	A mitjans d'agost de 1981, tot coincidint amb les Festes de Gràcia, aquesta secció organitzà una

⁷² Club Natació Sant Andreu, 1971-1996. 25 Anys..., 73.

	Catalunya	cursa popular de 3.500 metres pel barri de Gràcia, que comptà amb 425 participants.
I Cursa Popular – Trofeu Cinquantenari	Club Esportiu Mediterrani	Pels barris de Sants i de Les Corts es realitzà un recorregut de set quilòmetres que comptà amb una participació de més de 500 atletes, entre socis i veïnat. La cursa es realitzà el 25 d'octubre de 1981.
III Cursa Popular	Club Natació Sant Andreu	En el marc de la Festa Major de Sant Andreu el 22 de novembre de 1981 es realitzà aquesta cursa.
II Cursa Atlètica Popular del Club Natació Catalunya	Club Natació Catalunya	Se celebrà el 25 d'abril de 1982.
II Marxa Atlètica	Secció d'Atletisme del Futbol Club Barcelona	Realitzada el 31 d'octubre de 1982.
Cursa Popular Barcelona - Montserrat	Comissió Marató – Barcelona	Recorregut de 52 quilòmetres que es realitzà el 7 de novembre de 1982, tot coincidint amb la visita de la màxima autoritat de l'Església Catòlica a Barcelona i a Montserrat.

Font: Elaboració pròpia a partir de “Fiesta del pedal 1979,” *El Mundo Deportivo*, 4 d'abril de 1979, 25; “Renace la Vuelta a la Barceloneta,” *El Mundo Deportivo*, 4 de novembre de 1979, 30; “Il Subida al Castillo de Montjuich. Bartolomé, delante de Díaz,” *Dicen...*, 29 d'octubre de 1979, 27; “Comienzan los “III Jocs Esportius de la Vall d'Hebron”,” *El Mundo Deportivo*, 3 de febrer de 1980, 36; “Para Sonia Ribas el II Cross Popular Femenino,” *El Mundo Deportivo*, 20 de novembre de 1980, 33; D., “El Sants lleva a Montjuich a los jóvenes,” *El Mundo Deportivo*, 6 de març de 1981, 33; “X aniversario del C. N. Sant Andreu. Medio millón de metros en 4 horas,” *El Mundo Deportivo*, 19 de novembre de 1981, 33; Secció Atlètica del Futbol Club Barcelona, “Atletisme. S. ATL. F. C. BARCELONA. Cursa Pedestre,” *El Mundo Deportivo*, 17 d'octubre de 1982, 7; Efe, “Barcelona-Montserrat para recibir al Papa,” *El Mundo Deportivo*, 30 d'octubre de 1982, 28; *Catalunya Club. Butlletí Informatiu del Club Natació Catalunya*, Maig de 1982; Joan Martí, *Més de mig segle. Història...*, 177 i Club Natació Sant Andreu, 1971-1996. 25 Anys..., 73.

La proliferació d'esdeveniments esportius celebrats en l'espai públic de la ciutat comtal i amb un accentuat to festiu, tant quan es tractava de propostes multitudinàries i de gran infraestructura com d'altres amb menys mitjans, difusió i participació, permeté una ascendent dinamització del teixit social barceloní envers la participació esportiva. En aquest sentit, l'aparició d'aquestes iniciatives –moltes d'elles procedents de l'associacionisme-,

juntament amb “la política de planificació urbana del municipi [...] acabarà dotant la ciutat de nous espais esportius”.⁷³

Mica en mica doncs, la pràctica esportiva s’anà convertint en un fenomen cada cop més estès com a conseqüència de la generalització de propostes properes a la ciutadania de la mà d’unes administracions i d’un associacionisme cada cop més interessants en la seva promoció.

D’altra banda, en paral·lel a la proliferació d’aquestes celebracions cal destacar el creixent nombre de seccions i d’activitats potenciades des de l’associacionisme esportiu. Aquest fenomen, símptoma del creixement i de la diversificació del teixit associatiu barceloní ja contemplada en el bienni anterior, s’accentuà des d’aleshores fins al punt de convertint-se en un element conjuntural més, afavoridor i tanmateix seqüela del procés de massificació esportiva esdevingut.

Alguns dels casos més significatius de l’expansió de les entitats esportives de la ciutat comtal foren els del Futbol Club Martinenc, del Club Tennis Barcino o del Club Natació Sant Andreu. Concretament, en el cas de la primera entitat situada a l’actual districte d’Horta-Guinardó, des de la inauguració de la seva piscina, l’any 1979, es constituïren les seccions de Natació i de Waterpolo, possibilitant-se que “chicos y chicas del barrio, con ilusión y entusiasmo por la natación y waterpolo”,⁷⁴ s’impliquessin en el tarannà de l’entitat al voltant de la pràctica d’aquestes dues propostes novelles. De la mateixa manera, un any més tard nasqué la Secció de Petanca per la inquietud d’un “grupo de socios y simpatizantes del Club, aficionados a este deporte”.⁷⁵ Pel que fa al Club Tennis Barcino, durant l’any 1980 l’antiga Secció Recreativa de l’entitat passà a anomenar-se Esplai,⁷⁶

⁷³ Xavier Pujadas i Carles Santacana, *Esport, espai i societat en la formació urbana de Barcelona, (1870-1992)* (Barcelona: Fundació Barcelona Olímpica, 1999), 161.

⁷⁴ Futbol Club Martinenc, *1909-1984. 75è Aniversari* (Barcelona: Futbol Club Martinenc, 1984), 27.

⁷⁵ *Ibid.*, 31.

aconseguint-se, des d'aleshores, una gran expansió, tal i com succeí en d'altres seccions de l'entitat com les de Natació o de Tennis taula. D'entre les diverses seccions que des de llavors prengueren embranzida, la proliferació de les d'esplai fou un pròdrom inequívoc del rumb que anava prenent l'associacionisme, oferint activitats cada cop més diverses i atractives.

De la mateixa manera, el Club Natació Sant Andreu el juliol de 1978, amb la intenció de dinamitzar la seva vida social, organitzà a la piscina Ignasi Iglesias els primers esplais esportius on els infants de 6 a 13 anys podien practicar la natació, l'atletisme, el bàsquet, el voleibol, el futbol, el tennis taula o el waterpolo, entre d'altres. Del centenar de participants de la primera edició, es passà als 367 i als 458 dels dos anys següents.⁷⁷ Alhora, els cursets de natació iniciats l'any 1979 també tingueren una bona acollida entre els infants i els adults de la barriada, a jutjar pels 571 participants d'aquell primer any i els 773 de 1980.

En efecte, la potenciació de la secció d'esplai i dels cursets de natació, en aquest cas pel que fa al Club Natació Sant Andreu, era un exemple més de la continuada intenció d'emprendre noves propostes, més enllà de les emplaçades en l'espai públic de la ciutat. La taula 7.3 evidencia la proliferació de propostes diverses arreu de Barcelona endegades amb la intenció de revitalitzar l'associacionisme i de contribuir a la promoció esportiva.

⁷⁶ Club Tennis Barcino, *La nostra història. 1928 / 2003* (Barcelona: Club Tennis Barcino, 2003), 131.

⁷⁷ Club Natació Sant Andreu, *1971-1996. 25 Anys...*, 65, 72 i 83.

Taula 7.3: Relació de les primeres edicions de diversos esdeveniments esportius promoguts per l'associacionisme barceloní, des del segon trimestre de 1979 fins a les darreries de 1982

<i>Esdeveniment esportiu</i>	<i>Entitat organitzadora</i>	<i>Observacions</i>
II Festa de l'Escacs	Club Escacs Torrenegra i Associació de Veïns de la Sagrada Família	Amb l'ànim de promoure aquest esport entre els infants, aquesta festa es realitzà el 29 d'abril de 1979 amb el suport de "La Caixa".
24 Hores de natació	Club Natació Sant Andreu	Es celebraren els dies 2 i 3 de juny de 1979 a la piscina de l'entitat, situada al carrer de Santa Coloma. Aquesta fou la primera manifestació de gran magnitud que organitzà l'entitat des de la seva fundació l'any 1971.
I Stage Internacional de Tai-Jitsu i Ju-Jitsu	Club Sant Jordi	Es realitzà els dies 2 i 3 de juny de 1979.
III edició de les 6 Hores Vespa i 2 Hores Vespa Júnior	Vespa Club Barcelona	Aquesta competició se celebrà al circuit de Montjuïc els dies 16 i 17 de juny de 1979.
Trofeu Junco de Judo	Club Judo Marín	El 4 de novembre de 1979 es féu aquesta competició que, per primera vegada, incloïa esportistes procedents de fora de Catalunya.
I Gran Premi d'Espanya del Nedador Complet	Club Natació Sant Andreu	Amb 377 nedadors de 77 clubs estatals, aquesta competició es realitzà el 15 i 16 de desembre de 1979 i aplegà a bona part de l'elit de la natació espanyola.
Torneig de mini-bàsquet	Bàsquet Institució Montserrat (BIM)	Es féu els dies 7 i 8 de juny de 1980 en el marc del 50è aniversari de l'entitat.
I Trofeu Sport-MET de futbol sala	Sport-MET	Aquest torneig se celebrà en el Poliesportiu Sport-MET i finalitzà a mitjans de març de 1980, amb una presència principalment d'equips de mitjans informatius de la ciutat.
I Torneig Promoció	Sala d'Armes Montjuïc	Per a menors de 14 i 17 anys en les

	(SAM)	especialitats de floret i sable respectivament, es féu a les darreries del mes d'abril de 1980, comptant amb 100 participants.
II Cross GP Generalitat de Catalunya	Club Natació Montjuïc	Celebrat el 30 de novembre de 1980 en el circuit de la Ciutat Esportiva de l'entitat, comptà amb més de 2.000 participants.
II Torneig d'Hivern d'esgrima	Sala d'Armes Montjuïc (SAM)	Realitzat a mitjans de gener de 1981, comptà amb la participació de més d'un centenar de joves.
Travessa nedant al Poble Nou	Club Natació Poble Nou	En motiu del cinquentenari de l'entitat i en un recorregut de 2.000 metres, a mitjans de març de 1982 es féu aquesta prova.
III Setmana Esportiva	Zona Recreativa Barcinova	En motiu de les festes de la Mercè es feren activitats aquàtiques, tennis, futbol o voleibol, amb un gran èxit de participació.
II Trofeu de la Mercè-82 de Motonàutica	Reial Club Marítim de Barcelona	Realitzat al Port de Barcelona el 10 d'octubre de 1982.

Font: Elaboració pròpia a partir de "Gráficos de actualidad," *El Mundo Deportivo*, 28 d'abril de 1979, 39; M. A. Santos, "El CN Sant Andreu celebra sus "24 horas de Natación"," *El Mundo Deportivo*, 31 de maig de 1979, 27; "Grandes maestros en el "Sant Jordi"," *El Mundo Deportivo*, 2 de juny de 1979, 32; E. Monsalve, "Jornada vesperista en Montjuich, con dos carreras," *Dicen...*, 15 de juny de 1979, 18; J. M. Miedes, "Por primera vez en su historia el "Trofeo Junco", a escala nacional," *El Mundo Deportivo*, 3 de novembre de 1979, 27; M. A. Santos, "I Gran Premio del Nadador Completo," *El Mundo Deportivo*, 15 de desembre de 1979, 30; " "El Mundo Deportivo", cuarto en el I Trofeo Sport-MET," *El Mundo Deportivo*, 22 de març de 1980, 16; Antonio Martínez, "Celebrado en la SAM. I Torneo de Promoción," *El Mundo Deportivo*, 1 de maig de 1980, 36; "Presentación del II Cross G .P. Generalitat," *El Mundo Deportivo*, 21 de novembre de 1980, 36; M. Sanuy, "Un centenar largo de jóvenes dio vida al "II Torneo de Invierno"," *El Mundo Deportivo*, 19 de gener de 1981, 48; Vicente Esquiroz, "El heroico Cincuentenario del CN Pueblo Nuevo," *El Mundo Deportivo*, 11 de març de 1982, 33; "Tercera semana deportiva de la zona recreativa Barcinova," *El Mundo Deportivo*, 30 de setembre de 1982, 38; J. C. A., "II Trofeu de la Mercè.82 en el Puerto," *El Mundo Deportivo*, 10 d'octubre de 1982, 39.

Amb el mateix objectiu de revitalitzar el teixit associatiu barceloní, i en paral·lel a la comentada proliferació d'esdeveniments esportius de tota mena, sobresortiren tant els notables avantatges oferts a l'hora d'abonar-se a entitats de la ciutat com les promocions de diverses modalitats esportives. En aquest sentit cal destacar el Club Natació Barcelona que durant el juny de 1981 i a les darreries de 1982 –coincidint amb el 75è aniversari de

l'entitat- oferí la possibilitat d'associar-se sense pagar drets d'entrada.⁷⁸ També, la Federació Provincial de Barcelona de Tir –amb els cursets d'iniciació i de perfeccionament que anyalment organitzà⁷⁹ i alguna entitat que tenia com a eslògan promocional del karate l'afirmació “Ud. no romperá tochos, sólo aprenderá a defenderse”,⁸⁰ participaren d'aquesta mena d'iniciatives.

Un altre aspecte que denotà una voluntat d'expansió del moviment associatiu esportiu fou, tal i com succeí també en el col·lectiu veïnal, la presència cada cop més notòria de butlletins informatius. Sense anar més lluny, en el transcurs dels anys 1979 i 1980 el Club Natació Sant Andreu i el Club Esportiu Laietà, respectivament, copsaren aquesta necessitat.⁸¹

Nogensmenys, durant aquest període cal destacar l'embranchida que prengueren modalitats esportives com el skate board o el futbol sala. De la primera, en començar l'any 1979 se'n destacava l'inici de l'organització de tornejos com el realitzat pel Club Skate Catalunya, amb una participació força nombrosa en les modalitats de slàlom paral·lel i de salt d'alçada.⁸² Ara bé, si una modalitat destacà pel seu creixement i popularització, aquesta fou el futbol sala, sovint de la mà de molts equips que “sorgiren a diferents llocs del districte [de Sants-Montjuïc] que, fins i tot, han jugat –a voltes- als carrers i places del districte”.⁸³

⁷⁸ Vegeu les edicions del 3 de juny de 1981 i del 6 i 10 d'octubre de 1982 de *El Mundo Deportivo*.

⁷⁹ “El bajo nivel de nuestro tiro con arco en competición está ocasionado por falta de practicantes”. Vegeu Miguel Sanuy, “Tiro con arco, un deporte para todos,” *El Mundo Deportivo*, 12 d'agost de 1979, 18.

⁸⁰ Vegeu l'anunci a *Dicen...*, 4 de juny de 1980, 6.

⁸¹ En el cas del Club Natació Sant Andreu, després de dos intents poc reeixits, des d'aleshores aconseguí publicar el butlletí de manera continuada. Vegeu Club Natació Sant Andreu, *1971-1996. 25 Anys...*, 71. Pel que fa al Club Esportiu Laietà, aquesta nova iniciativa correu a càrrec de Tomàs Rubio. Vegeu C. E. Laietà, *75 anys...*, 35.

⁸² “Skate board. Torneos en Montjuich,” *Dicen...*, 12 de juny de 1979, 19.

⁸³ Conrad Vilanou, *L'esport a Sants-Montjuïc. Una visió històrica (1883-1994)* (Barcelona: Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, 1994), 65.

Als ja esmentats I Torneig Sport-MET i I Torneig de Futbol Sala de la Barceloneta, cal afegir el I Torneig d'aquesta modalitat organitzat per la Unió Esportiva Sant Andreu l'estiu de 1979,⁸⁴ així com el Torneig que en motiu dels seus vint-i-cinc anys organitzà el Club Esportiu Picadero el 2 de novembre de 1980.⁸⁵ Alhora, la creació de noves seccions i equips denotava la creixent presència del futbol sala en l'associacionisme barceloní, tal i com succeí en el Club Atlètic Poble Nou que, tot coincidint amb el seu cinquantenari, incorporà un equip de futbol sala.⁸⁶ Ara bé, allò més destacat i novell en l'expansió d'una modalitat esportiva com el futbol sala fou l'aparició d'entitats dedicades a l'organització de tornejos.

Entre aquests cal destacar els organitzats per Meiland.⁸⁷ Aquesta entitat, que ja l'any 1980 comptava amb tres anys d'experiència, col·laborà "con este espíritu actual de "deporte para todos"", popularitzant "el fútbol-sala centrando sus actividades en el ciudadano común, para que pueda mantenerse en cierta forma física y psíquica, y se fomenten las relaciones extralaborales entre los compañeros de trabajo".⁸⁸ Certament, Meiland se centrava principalment en l'organització de campionats adreçats a empreses –tot i que "también albergamos equipos cuyo único nexo de unión es la mutua amistad"- més enllà de l'àmbit barceloní.⁸⁹ A nivell organitzatiu

⁸⁴ Vegeu detall de la classificació d'aquest torneig a E. A. "Torneo de Futbol Sala de U. E. Sant Andreu," *Dicen...*, 10 de juliol de 1979, 9.

⁸⁵ "XXIV aniversario del Picadero," *El Mundo Deportivo*, 2 de novembre de 1980, 17.

⁸⁶ J. M. Campos, "At. Poble Nou, el fútbol como formación," *Dicen...*, 5 d'octubre de 1979, 10.

⁸⁷ Una altra entitat que potencià aquesta mena d'esdeveniments fou Tornejos Géminis, que a les darreries del setembre de 1982 anunciava places disponibles per a propers tornejos a iniciar en diferents formats: laborables nit, torneig interbancari, jornada intensiva, dissabte tarda / matí, diumenge matí, infantils o femenins. Vegeu *El Mundo Deportivo*, 27 de setembre de 1982, 33.

⁸⁸ Luís Hermida, "El futbol sala ¿un fenómeno social?," *El Mundo Deportivo*, 14 de setembre de 1980, 8.

⁸⁹ *Ibid.* Concretament, els vencedors de les diverses lligues internes de Meiland s'enfrontaven entre ells, per tal de determinar el campió absolut de Catalunya i posteriorment d'Espanya.

aquesta experiència també resultà novella ja que, a partir d'una quota que havia d'abonar cada equip, l'entitat es responsabilitzava "de todos los detalles de tal forma que los equipos participantes no han de preocuparse más que de presentarse en el campo a la hora señalada en el calendario y jugar".⁹⁰ El potencial d'aquesta empresa, considerada "la organización deportiva privada más importante de España",⁹¹ era destacat en acollir, l'any 1982, "más de 200 equipos y 2500 jugadores" de futbol sala,⁹² que competien en lligues com el Trofeu Copa, les 24 Hores de Futbol Sala, la Lliga Provincial, la Lliga Metropolitana o els Campionats Meiland.⁹³

Així doncs, la tasca d'aquesta entitat, juntament amb les altres iniciatives versades entorn al futbol sala, possibilità l'expansió d'una modalitat aleshores no massa practicada arreu de l'Estat espanyol. En aquesta creixent participació de ben segur que hi contribuí el fet de tractar-se d'una modalitat esportiva molt propera al futbol, que podia practicar-se en unes instal·lacions de caire més reduït i polivalent.

2.1 El paper del món educatiu en la promoció de l'esport durant el període 1979-1982

En el procés de massificació esportiva –consubstancial a l'accentuació d'iniciatives properes a l'esport per a tothom- esdevingut a la ciutat comtal cal igualment destacar la tasca realitzada des de la vessant més educativa i adreçada a la infància.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ "Fútbol-Sala. Clausura de los Campeonatos Meiland. Temporada 81-82," *Dicen...*, 7 de setembre de 1982, 24.

⁹² Ibid.

⁹³ "Meiland. Noticias de la más grande organización de fútbol sala", *Dicen...*, 15 de juny de 1981, 21.

Gradualment es produí un major interès i esforç dels centres educatius cap a la promoció esportiva. Entre els que en major mesura contribuïren a l'extensió de la pràctica esportiva entre l'alumnat, cal seguir destacant l'Agrupació Esportiva Sarrià (AES) i el Club Esportiu Sarrià (CES). La primera d'aquestes entitats, nascuda a l'igual que el CES en el recer d'un col·legi de gran tradició a la ciutat comtal, durant el període 1979-1982 seguí consolidant la seva activitat esportiva mitjançant l'èxit de participació en modalitats com l'atletisme, l'esgrima, la natació, el bàsquet o l'esquí. L'ànim de potenciar la pràctica esportiva entre el veïnat de Sarrià es constatà amb l'organització de la Cursa de Tardor del districte III, en col·laboració amb l'Ajuntament. La bona acollida d'aquesta iniciativa es reflectí en els 1.025 participants de totes les edats que hi prengueren part, així com en la continuïtat dels anys posteriors.⁹⁴

Pel que fa al CES, val a dir que durant la segona meitat de la transició seguí en plena expansió, tant de la mà de l'assumpció de la gestió de tota l'activitat esportiva escolar i extraescolar de l'Escola Pia de Sarrià –d'ençà del curs 1981-1982- com d'uns plantejaments més oberts quant a l'oferta esportiva. Així doncs, en paral·lel a les ja tradicionals modalitats esportives practicades –futbol, futbol sala, hoquei sobre patins, judo, waterpolo...- es creà la Secció de Bàsquet i s'iniciaren els cursos de tennis a les instal·lacions del Club Tennis Vilana-Bonanova.⁹⁵ Ara bé, la fita més important pel que fa al “nou aire social del club” s'assolí amb “la posada en marxa el 1979 d'unes classes de manteniment per als pares (denominades “esport per a tothom”), i finalment, el 1981, [amb] la introducció del ballet i el jazz per a nenes de 6 a 8 anys, i la gimnàstica-jazz per a mares”.⁹⁶ Aquest plantejament més heterogeni d'activitats i de col·lectius, lluny de tractar-se d'un fet aïllat, coincidí amb el que succeí en bona part de l'associacionisme esportiu. La

⁹⁴ Ignasi Vila, *Sant Ignasi (Sarrià). Història d'un Col·legi Centenari* (Barcelona: Col·legi Sant Ignasi, 1995), 245.

⁹⁵ Miquel Puig, *L'Escola Pia de Sarrià (1894-1995). Història i Crònica d'una escola religiosa a la Catalunya contemporània* (Barcelona: Escolapis de Sarrià, 1998), 539.

⁹⁶ *Ibid.*

major participació femenina també caracteritzà el tarannà del CES arrel de la presència de noies cursant els estudis de BUP en el centre, fet que es constatà el curs 1979-1980 quan “fetes les obres oportunes, el club s’obrí a mares, esposes i filles”.⁹⁷ La millora del rendiment del camp de futbol, per la possibilitat que pogués llogar-se a entitats o a col·lectius quan no hi hagués activitat escolar, també denotà el canvi de mentalitat entorn a una concepció de club esportiu més oberta, dinàmica i ajustada als requeriments del decenni que s’iniciava.

D’altres centres educatius que reflectiren la creixent importància del fenomen esportiu foren els col·legis Jesús i Maria, que l’any 1982 creà el Club Esportiu Jesús-Maria,⁹⁸ i La Salle-Bonanova.

Aquesta darrera institució, de la mà de l’associació de pares, possibilitava l’existència de tretze equips federats de futbol, quinze de bàsquet, cinc d’handbol i deu d’hoquei patins, en paral·lel a la pràctica, des d’una vessant escolar, de l’“ajedrez, el montañismo, el judo y el atletismo”.⁹⁹ Un total de 1.320 escolars –dels quals 680 federats- prenen part en aquestes activitats.

La revitalització de l’activitat esportiva no lectiva en els centres educatius, en paral·lel a la gradual incorporació d’especialistes en educació física i a l’equiparació de la seva situació a la de la resta del professorat, fou un fet important de cara a assegurar l’hàbit de la pràctica esportiva des d’edats primerenques. Igualment, la diversificació de les activitats plantejades, a redós dels respectius clubs esportius escolars, també afavorí la pràctica esportiva entre el veïnat.

⁹⁷ Ibid. A partir del curs 1977-1978 l’escola acceptà les primeres noies que cursaren BUP.

⁹⁸ Jesús Maria Sant Gervasi, *100 anys semblant... 1894-1994* (Barcelona: Jesús Maria Sant Gervasi, 1994), 113.

⁹⁹ Ferran Fornells, “La Salle-Bonanova: modelo a imitar,” *El Mundo Deportivo*, 17 i 18 d’abril de 1981, 24.

D'altres iniciatives destacades en el terreny de la promoció de l'esport escolar foren les endegades pel Patronato Escuelas Cívico-Deportivas de la Guineueta que, any rera any, es centrava en la "realización de tan importante labor social para la promoción del deporte de base" entre la infància del barri de la Guineueta.¹⁰⁰ La presència d'equips federats que empraven les instal·lacions, la realització de classes d'educació física adreçades a diversos centres docents o l'escola esportiva, endegada entorn a la pràctica del futbol, del bàsquet i del patinatge, suposaven un total de 330.280 assistents en el curs 1978-1979.¹⁰¹

El Patronato també destacà per l'organització de l'Olimpíada Interescolar que, amb un tarannà festiu, aconseguia un gran èxit de participació entre els infants del barri. Aquest fet es palesà amb els prop de 10.000 participants que prengueren part en la setena edició, realitzada a mitjans de juny de 1979,¹⁰² o els més de 7.000 participants de la novena edició.¹⁰³

Una altra iniciativa destacada i amb trets similars a les anteriors fou el "Dia de l'Esport" plantejat per l'Associació de Pares del Col·legi Pare Manyanet, amb l'objectiu "de agasajar a los alumnos que durante el curso han intentado superar todas las dificultades para mejorarse ellos mismos en el deporte y educarse en la competición".¹⁰⁴ Aquest esdeveniment, producte de la nova orientació de l'esport escolar d'aquest centre educatiu, assolí unes quotes de participació que rondaren els 1.300 infants en les dues primeres edicions, corresponents a 1979 i a 1980.¹⁰⁵

¹⁰⁰ Vegeu "VI Olimpiada Deportiva Interescolar de la Guineueta. 25 de mayo de 1979. Patronato Escuelas Cívico-Deportivas de la Guineueta". Lligall 17/95/16, AMA.

¹⁰¹ Ibid. En l'annex 4 d'aquest capítol pot consultar-se el detall dels centres docents que rebien les sessions setmanals d'educació física, així com el nombre de participants per activitat de les escoles de les instal·lacions.

¹⁰² E. A., "El 10 y el 11 en la Guineueta: "VI Olimpiada Escolar," *Dicen...*, 7 de juny de 1980, 11.

¹⁰³ "La Guineueta clausura su olimpiada escolar," *El Mundo Deportivo*, 27 de maig de 1982, 36.

¹⁰⁴ "Segunda Diada de l'Esport del C. P. Manyanet," *Dicen...*, 14 de juny de 1980, 17.

D'entre aquests models afavoridors de la pràctica esportiva en una edat tan important com l'escolar per a l'adquisició i consolidació d'hàbits, l'entitat que per tradició reflectí en major mesura aquesta tendència cada cop més generalitzada fou l'Escola Esportiva Brafa. Després de 25 anys – commemorats l'any 1979- en els quals “más de 7.000 alumnos han pasado por sus instalaciones y han aprendido a cultivar su cuerpo”,¹⁰⁶ l'Escola mantenia un plantejament que, més enllà de cercar el mer rendiment, entenia la pràctica esportiva “como una actividad para lograr una superación física y psíquica”.¹⁰⁷ Novament, els ideals de l'esport per a tothom es manifestaven quan des d'aquesta entitat privada s'entenia el fenomen esportiu com a una activitat vital “en la que caben todos los que pertenecemos a la sociedad”.¹⁰⁸ Aquests postulats es refermaven mitjançant el sistema de beques i d'ajuts concedits a aquelles famílies que no disposaven d'una bona situació econòmica, fet que possibilitava la pràctica de l'atletisme, del bàsquet, del voleibol, del futbol, de l'handbol i de la gimnàstica. La presència de prop de 2.000 alumnes d'entre sis i setze anys en els diferents programes esportius existents l'any 1979, juntament amb la gradual diversificació de propostes de la institució, auguraven un plantejament parell a les transformacions que anava patint la realitat esportiva barcelonina. En foren una bona mostra els cursos de condicionament físic adreçats a executius i endegats en la segona meitat de la transició,¹⁰⁹ la campanya de promoció esportiva iniciada l'any 1981 i dirigida a estudiants de BUP i COU –en col·laboració amb la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona-,¹¹⁰ o el “Curs de direcció de centres

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Miguel Sanuy, “Brafa: forja practicantes, no campeones,” *El Mundo Deportivo*, 15 de novembre de 1979, 35.

¹⁰⁷ Declaracions de Jaume Dalmau, directiu de l'Escola Esportiva Brafa, a Ibid.

¹⁰⁸ Declaracions del senyor Lasunción, directiu de l'Escola Esportiva Brafa, a Ibid.

¹⁰⁹ “Educación física para ejecutivos,” *El Mundo Deportivo*, 14 de març de 1982, 36.

¹¹⁰ “Promoción deportiva para estudiantes,” *El Mundo Deportivo*, 12 de desembre de 1980, 35.

d'educació esportiva” que en la seva tercera edició, l'any 1981, comptà amb 40 participants.¹¹¹

A nivell federatiu es continuà amb la tònica iniciada durant el bienni 1977-1978 i per tant se seguí afavorint la promoció esportiva mitjançant l'endegament i la continuïtat de diverses iniciatives. A banda de la ja comentada tasca de la Federació Provincial de Barcelona de Tir, cal ressaltar la realitzada per les federacions catalanes de tennis, de natació i de rugbi. Per tal d'afavorir la difusió i la pràctica del tennis, la corresponent federació organitzà en el transcurs del curs 1979-1980 el “I Curs d'iniciació al tennis” a les instal·lacions de Can Carelleu, amb una participació de 566 infants de 7 a 13 anys.¹¹² Aquesta iniciativa, que comptava amb el recolzament de l'Ajuntament, no fou l'única ja que també organitzà, aquell mateix any, un altre curs de característiques similars a les instal·lacions del Club Tennis Pompeia. La possibilitat de potenciar una modalitat esportiva aleshores poc practicada com el tennis mitjançant una campanya de gran abast i lluny dels tradicionals clubs de tennis –sovint poc accessibles per a determinats estrats socials barcelonins-, s'entreveia com a novella, i més tenint en compte el caràcter eminentment formatiu d'aquests.

També amb la voluntat de potenciar el rugbi, la Federació Catalana de Rugbi inicià un curs de capacitació adreçat en aquest cas a monitors, que es realitzà a les instal·lacions de l'Institut Nacional d'Educació Física durant els mesos de novembre i de desembre de 1981. Aquesta mena de propostes entorn a modalitats esportives no massa practicades i amb poca tradició de formació, com en el cas del tennis i sobretot del rugbi, evidenciaven la necessitat d'endegar iniciatives per suplir aquesta mancança.

Cal destacar també l'actuació de la Federació Catalana de Natació que, l'any 1979, endegà els I Campionats de Catalunya Escolars de Natació. Tot i

¹¹¹ “III Curso de dirección de centros de educación deportiva,” *El Mundo Deportivo*, 4 de gener de 1981, 36.

¹¹² “Con 556 participantes... Gran éxito del I Curso de Iniciación Tenística en “Can Carelleu”,” *Dicen...*, 21 de juny de 1980, 19.

l'abast autonòmic d'aquests, un bon nombre d'infants de la ciutat comtal formaren part dels 10.000 escolars participants en aquesta primera edició o dels 50.000 en la de 1980.¹¹³

Novament, la voluntat de diverses federacions catalanes d'estendre la pràctica de les respectives modalitats esportives s'entreveié en les diverses edicions del Saló de la Infància i de la Joventut que any rera any es realitzaven en motiu de les festivitats nadalenques als recintes Alfons XIII i Victòria Eugènia de la zona de Montjuïc. En el cas de la dinovena edició del Saló, federacions com la de Karate, de Modelisme, de Tir amb Arc, de Tennis Taula, d'Escacs, de Ciclisme, d'Esgrima o d'Hípica, entre d'altres, realitzaren diferents activitats de promoció i de competició.¹¹⁴

Igualment destacada fou la col·laboració de les federacions catalanes de Beisbol, d'Hípica, de Voleibol, de Piragüisme, d'Esgrima, de Tir amb Arc, d'Hoquei i novament les de Natació, de Tennis i de Rugbi en la campanya "Donem a conèixer..." encapçalada per l'Ajuntament de Barcelona. Aquesta iniciativa, juntament amb les restants estratègies promocionals, contribuí al coneixement i a la pràctica esportiva entre la població barcelonina.

Així doncs, la transició democràtica es conclogué amb l'evidència que el fenomen esportiu havia patit una sèrie de transformacions de la mà dels cada cop més diversificats agents implicats en la seva difusió i promoció. El període 1979-1982, malgrat manifestar una certa continuïtat respecte a algunes iniciatives embrionàries de l'associacionisme esportiu, fou essencial per a la consolidació de l'esport per a tothom. En aquest procés hi tingueren també un paper destacat l'administració i l'associacionisme veïnal, així com la voluntat cada cop més estesa d'una ciutadania que, en el tombant de decenni manifestava una clara voluntat d'apropar-se a la qüestió esportiva. L'aparició de propostes esportives no centrades únicament en la competició

¹¹³ V. Esquiroz, "Campeonatos escolares," *El Mundo Deportivo*, 26 d'abril de 1980, 30.

¹¹⁴ "President y Deporte en el "Salón de la Infancia," *El Mundo Deportivo*, 1 i 2 de gener de 1982, 32.

—per tant no tan excloents—, sovint aprofitant espais fins aleshores inaudits, i suficientment diversificades i obertes als interessos de la població fou essencial per al definitiu accés massiu a la pràctica esportiva esdevingut.

Part IV

CAPÍTOL 8:

LA CONSOLIDACIÓ DE LA POLÍTICA ESPORTIVA MUNICIPAL A LA LLUM DEL PROCÉS DE CANDIDATURA PER ALS JOCS OLÍMPICS DE L'ANY 1992

La política esportiva municipal endegada a partir de les eleccions del 3 d'abril de 1979 suposà l'establiment d'una sèrie d'actuacions que situaren l'Ajuntament de Barcelona com a un dels principals promotors esportius de la ciutat. La contínua evolució d'aquest fenomen, juntament amb la necessitat de cercar una estructura organitzativa funcional i ajustada a les necessitats i a les peticions existents, conduí a què durant el bienni 1981-1982 aquesta administració patís diverses reestructuracions que pretenien donar cabuda a les iniciatives que en aquest terreny s'establien com a oportunes – instal·lacions, promoció, esport escolar, divulgació... En aquesta causa tingué un pes fonamental el procés de candidatura olímpica iniciat pel consistori que, a banda de suposar una nova preocupació municipal –potser la més important-, comportà l'accentuació de la seva tasca entorn a les altres manifestacions esportives presents a la ciutat, també potenciades i reivindicades des de l'associacionisme esportiu i veïnal, principalment.

A diferència del bienni anterior, des d'aleshores, i seguint en certa manera el model municipal, tant la Diputació de Barcelona com la Generalitat de Catalunya iniciaren les respectives polítiques esportives mitjançant l'execució d'una sèrie d'accions planificades i ajustades als requeriments del període. La bona sintonia i el col·laboracionisme existent entre les tres administracions –local, provincial i autonòmica- explicità el tarannà i les

pretensions similars en l'afavoriment d'un major accés al fet esportiu per part de la ciutadania.

1 Cap a una definició de la política esportiva municipal

El canvi de rumb iniciat amb les eleccions municipals del 3 d'abril de 1979 possibilità l'endegament d'una política esportiva a la ciutat comtal que es féu efectiva a partir d'una estructura que, tot i anar variant al llarg del bienni 1979-1980, mantingué les seves línies d'actuació en base als següents objectius:

- Posar l'activitat física i l'esport a l'abast de la major part dels ciutadans.
- Convertir Barcelona en el marc més adient perquè hi siguin acollides grans manifestacions esportives, generant alhora riquesa, interès i espectacle.

Tot i els dos anys transcorreguts d'ençà d'aquest tomb democratitzador, els successius canvis en l'organització de l'Ajuntament en matèria esportiva seguiren essent un tret característic del període 1981-1982,¹ fins al punt de considerar-se aquest darrer any com "de definició d'una política esportiva municipal", a partir d'"una filosofia de base, un criteri únic i coherent que actua com a fil conductor".²

Malauradament, durant aquest bienni encara s'observaren certes divergències en el rol que havia d'assumir l'Ajuntament de Barcelona. Tant fou així que el mateix Narcís Serra afirmava que "no creo que le corresponda al Ayuntamiento el tener una política deportiva, sino de ayudar a que haya una infraestructura para que se practique el deporte",³ plantejament del tot

¹ Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1981* (Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1982), 101.

² Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1982* (Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1983), 171.

discordant amb el defensat pels màxims responsables municipals d'aquesta qüestió.

De la mateixa manera que els restants àmbits municipals, el 16 d'octubre de 1981, l'esportiu s'incloué en l'Àrea de Joventut i Esports.⁴ D'aquesta manera, l'Àrea d'Esports desapareixia,⁵ passant a ser encapçalada per Enric Truñó,⁶ nomenat el mateix 16 d'octubre en qualitat de regidor de l'Àrea en substitució de Sebastià Millans i Rosich.⁷

Aquesta reestructuració es veié precedida per la que es féu en l'organigrama dels Serveis Esportius Municipals,⁸ de tal manera que a partir del 10 de juliol de 1981 aquests es conformaren en dos organismes dependents de la Unitat Operativa d'Esports: Negociat d'Esports i Instal·lacions Esportives. Poc més tard, el 30 de desembre de 1981, aquesta organització es modificà a partir de la creació d'un servei tècnic integrat a la Unitat Operativa d'Esports, anomenat Servei de Conservació d'Edificis i Instal·lacions Esportives. Amb aquest, l'Àrea de Joventut i Esports prenia majors competències, ja que aquest darrer Servei resultà l'"encarregat de la conservació i entreteniment de tots els edificis i instal·lacions municipals destinats a fins esportius" adscrits a l'Àrea,⁹ competència fins aleshores de l'Àrea d'Obres Públiques.

³ Declaracions de Narcís Serra a Antonio Vallugera, "Cara a cara. Narcís Serra," *Dicen...*, 10 de febrer de 1981, 11.

⁴ Decret de l'Alcaldia de 16 d'octubre de 1981. Vegeu *Gasetta Municipal de Barcelona, 1981*, número 1460, pàgina 532. AMA.

⁵ La creació d'aquesta àrea s'aprovà arran del Decret de l'alcaldia de 9 de maig de 1980. Vegeu *Gasetta Municipal de Barcelona, 1980*, número 1458, pàgina 472. AMA.

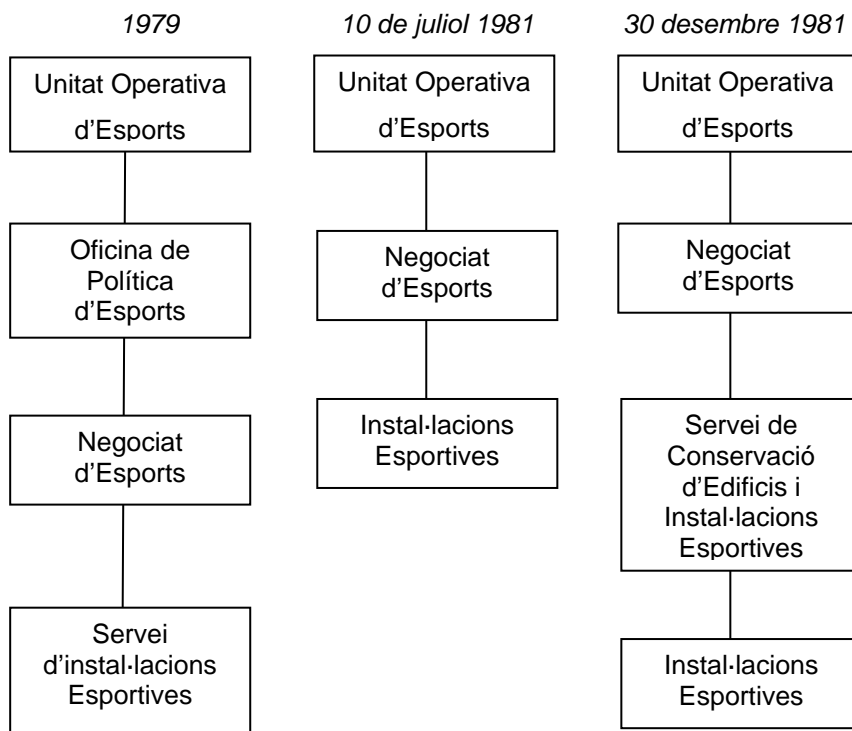
⁶ Enric Truñó i Lagares és un enginyer químic nascut a Barcelona l'any 1949. Fou regidor de l'Ajuntament de Barcelona entre 1979 i 1998 en les àrees de Joventut, Esports, Ensenyament i Turisme. Actualment és conseller delegat de les empreses "Sport Assistance" i "E. Truñó i Associats", així com membre del Comitè Olímpic Espanyol. Vegeu Enric Truñó, *Un objectiu: la cohesió social* (Barcelona: Aula Barcelona, 2000).

⁷ Sebastià Millans fou nomenat regidor-conseller de l'Àrea d'Esports en substitució de Xavier Millet segons Decret de l'Alcaldia, del 27 d'abril de 1981. Vegeu *Gasetta Municipal de Barcelona, 1981*, número 1460, pàgina 345. AMA.

⁸ Aquesta és la denominació que rep la Subàrea d'Esports a les Memòries de la Macroàrea de Serveis Personals, tant de l'any 1981 com del 1982.

Igualment, producte de la supressió de la Unitat Operativa de Contractació, a partir del 26 de febrer de 1982 al Negociat d'Esports se li assignaren les funcions relatives a la instrucció d'expedients per a la contractació municipal relacionats amb l'Àrea.¹⁰

Figura 8.1: Evolució de l'organigrama dels Serveis Esportius Municipals

Font: Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1981* (Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1982), 131.

Les diverses reestructuracions que patí l'Ajuntament de Barcelona, mostrades a la figura 8.1, foren conseqüència del procés transitiu que se succeí des de les eleccions municipals del 3 d'abril de 1979. Després d'una gestió municipal força polèmica, poc transparent i immobiliària, el consistori barceloní —encapçalat inicialment per Narcís Serra i tot seguit per Pasqual

⁹ Acord de la Comissió Permanent de l'Ajuntament de Barcelona, en sessió del 30 de desembre de 1981. Vegeu *Gasetta Municipal de Barcelona, 1981*, número 1460, pàgina 31. AMA.

¹⁰ La relació de funcions que s'assignaren a aquest organisme pot consultar-se a l'annex 1 d'aquest capítol.

Maragall¹¹ hagué de fer mans i mànigues per cercar una estructura funcional i ajustada a les seves necessitats. Aquest procés de reestructuració encara es féu més necessari en uns òrgans municipals de gestió esportiva que els mateixos càrrecs polítics del primer ajuntament democràtic no dubtaren en criticar de manera oberta.

La transparència amb què s'intentà dotar l'Ajuntament de Barcelona s'exemplificà en la voluntat d'Enric Truñó, regidor-conseller de joventut i esports, de fer un debat sobre la política esportiva municipal un vegada exhaurits els primers cent dies de treball del nou equip responsable d'aquesta matèria.¹² Segons Truñó, la voluntat de l'organisme que encapçalava era més aviat de continuïtat respecte a la darrera etapa,¹³ en el sentit de què "no vamos a inventar la sopa de ajo" i matisant que "sólo queremos imprimir otro ritmo de trabajo, asumir la aptitud de los servicios de deportes y comprometer a los 167 funcionarios de esta parcela, para este trabajo".¹⁴

Els principals blocs que centraren l'atenció de la Subàrea d'Esports foren els corresponents a "la construcció, manteniment i gestió de les instal·lacions esportives i les reserves de sòl amb tal finalitat, i la promoció i iniciació en la pràctica esportiva, posant-la a l'abast de tothom",¹⁵ als que calia afegir un tercer corresponent a las "actividades deportivas internacionales de

¹¹ Les eleccions generals celebrades l'octubre de 1982, van dur el PSOE al govern de l'Estat per majoria absoluta. Aquest fet va comportar que Narcís Serra fos nomenat ministre de defensa, essent Pasqual Maragall el seu successor des del 3 de desembre de 1982.

¹² Aquest tingué lloc en el Consell Plenari del 9 de març de 1982.

¹³ Dies després del seu nomenament, Truñó afirmava que "quedé agradablemente sorprendido por la buena organización administrativa que tras sí dejó Sebastiá Millans. Había sabido dar juego. Permitted que se hicieran debates entre todos los partidos para resolver temas candentes en gestión, instalaciones. Era de talante mucho más abierto que sus predecesores". Vegeu Ferran Fornells, "Truñó, regidor de Deportes, se define," *El Mundo Deportivo*, 6 de desembre de 1981, 43.

¹⁴ Albert Pardo, "Barcelona y el deporte deben caminar juntos," *Dicen...*, 14 de març de 1982, 26.

¹⁵ "Informe sobre els criteris de la política esportiva municipal", en Consell Plenari del 9 de març de 1982. Vegeu *Gasetta Municipal de Barcelona, 1982*, número 1460, pàgina 290. AMA.

Barcelona”.¹⁶ L’impuls que rebé l’esmentada Subàrea amb el liderat de Truñó es palesa amb les declaracions de l’encara alcalde de Barcelona, Narcís Serra, que considerava a aquest i a Francesc Segura –director de serveis de la Subàrea- com a dos joves d’indubtable talla, animadors d’una política “de instalaciones en todos los sitios y de promoción del deporte en cualquier nivel, promoción entendida como divulgación y ayuda”.¹⁷

D’entre les instal·lacions esportives de la ciutat, qüestió prioritària en tant que permetia en bona mesura la possibilitat d’una promoció esportiva, 190 eren de caràcter municipal –de les quals 60 es trobaven en escoles i altres 65 eren gestionades per clubs o federacions. Aquest fet constata una certa millora des de 1979, però encara “faltan muchísimas”,¹⁸ a l’espera d’un estudi de les veritables necessitats de l’esport barceloní. Les limitacions pressupostàries s’entreveïen novament com a una de les principals dificultats a l’hora d’implementar una política d’equipaments esportius adients a les necessitats de la població, ja que l’any 1982 es disposava de 406 milions de pessetes,¹⁹ als que calia afegir 204 més corresponents al pressupost de manteniment d’instal·lacions de 1981, quantitat que “permite acudir a lo imprescindible”.²⁰

Igualment, durant el bienni 1981-1982 seguia sense resoldre’s l’absència d’un velòdrom a la ciutat i la lamentable situació d’instal·lacions tan emblemàtiques com la Piscina Municipal de Montjuïc o l’Estadi de Montjuïc.²¹ En el cas d’aquesta segona instal·lació la seva solució, segons

¹⁶ Ferran Fornells, “Truñó, regidor de ...”.

¹⁷ Declaracions de Maragall a Carlos Martín, “Barcelona será olímpica si Madrid quiere,” *Dicen...*, 12 de desembre de 1981, 30.

¹⁸ Ferran Fornells, “Truñó, regidor de ...”.

¹⁹ D’aquests 406 milions, 275 milions provenien de l’Ajuntament i els 131 milions restants procedien de la Generalitat de Catalunya.

²⁰ Ferran Fornells, “Truñó, regidor de ...”.

²¹ Si en el transcurs de 1982 es plantejà el condicionament tant de l’Estadi com de la Piscina Municipal, aquell any es procedí al disseny d’un velòdrom d’acord amb la Federació Espanyola de Ciclisme i la Generalitat de Catalunya, per tal que l’estiu de 1984 acollís

Truñó, “dependerá indefectiblemente de la concesión o no de los JJ.OO a Barcelona”.²² Com es veurà més endavant, la qüestió olímpica fou l'eix entorn al qual girà bona part de la política esportiva de la ciutat, des de 1981.

Tal i com augurava Enric Truñó, malgrat la continuïtat envers la política esportiva iniciada des de 1979, la gestió d'aquest afer durant el bienni 1981-1982 es caracteritzà per l'acceleració, la transparència i la diversitat d'actuacions desenvolupades, a l'efecte d'afavorir al màxim el ple desenvolupament de la matèria esportiva, fos quina fos la seva vessant. Aquesta pretensió s'entreveia, a l'igual que en el bienni anterior, com a complicada si es tenia en compte “que Barcelona és una de les ciutats més densament poblades del món i que en aquest moment ens trobem amb un desmesurat creixement, en la major part de la població, del desig de practicar algun esport”.²³

El plantejament d'afavorir l'extensió del fet esportiu entre tots els sectors socials barcelonins es traduí, l'any 1982, en la definició d'una política esportiva municipal que tingué com a fil conductor i línies principals d'actuació:²⁴

- la millora “de la gestió i l'ús de les instal·lacions esportives existents així com acabar tots els projectes inclosos en el pressupost d'inversions 1982 i els pendents del 80”
- la “reestructuració o adequació de la plantilla del Servei d'Esports”
- el manteniment d’“un criteri continuat de cara a garantir la col·laboració de l'Ajuntament en els actes esportius ciutadans”

diverses proves dels Campionats Mundials de Ciclisme. Ferran Fornells, “Enric Truñó: un año deportivo municipal,” *El Mundo Deportivo*, 7 de novembre de 1982, 24.

²² Ibid.

²³ Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1981...*, 101.

²⁴ Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1982...*, 173.

- l'inici d'una política de promoció de l'esport a l'abast de tothom que consolidi noves estructures amb arrelament definitiu a la ciutat"
- el recolzament de "totes aquestes iniciatives amb un servei de Documentació, Investigació i Formació"

Les diferents accions endegades en el transcurs d'aquest bienni –a nivell de modificació de l'estructura administrativa i personal, de política d'instal·lacions, d'actes esportius, de promoció o documentació i d'investigació i formació-, que tot seguit es comentaran, tingueren com a rerefons les anteriors línies d'actuació.

1.1 Abast i repercussió de l'actuació municipal en matèria d'equipaments

Com a conseqüència dels plantejaments de la Subàrea encapçalada per Enric Truñó, i fruit també de les modificacions en l'organigrama dels Serveis Esportius Municipals, hi hagué un cert reajust en els recursos humans d'aquests Serveis.

Tot i que la plantilla no varià de manera substancial pel que fa al nombre d'efectius –vegeu taula 8.1-, durant el 1981 fou necessari dotar-se d'informació sobre la situació i el condicionament del personal adscrit als Serveis, doncs fins aleshores no es disposava de massa referències en aquest sentit.²⁵ L'any següent, es pogueren reduir els costos de personal pel que fa a "hores extraordinàries, adequació de la plantilla de personal" i l'"ajust de la contractació de personal temporer precís per al desenvolupament de les activitats d'estiu".²⁶

²⁵ Algunes d'aquestes foren la integració dels expedients referents als antecedents de cada titular d'un lloc de treball, la delimitació de torns de treball per equip, la confecció d'un fitxer de personal diferenciat, la definició de funcions del personal, el control de les hores extraordinàries o l'elaboració d'un pla de treball per al període de vacances. Vegeu Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1981...*, 126.

Taula 8.1: Plantilla dels Serveis Esportius Municipals en el període 1979-1981

Any	Disponibilitat plantilla	Necessitat llocs de treball
1979	169	169
1980	164	176
1981	167	176

Font: Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1981* (Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1982), 127.

Les conseqüències de la quasi inexistent política esportiva de l'Ajuntament en anterioritat a les eleccions municipals de 1979 es manifestaren també en la necessitat que hi hagué des de llavors d'aconseguir informació relativa al condicionament esportiu de la ciutat, qüestió que es materialitzà l'any 1982 amb la publicació de la *Guia de l'Esport a Barcelona'82*. L'any anterior es confeccionà el *Cens de Centres Esportius Municipals*, que n'establí l'existència de 92, dels quals se'n desprenien 229 instal·lacions esportives,²⁷ a les que calia sumar les 126 existents en escoles municipals o nacionals regulades per l'Ajuntament.

La inexistència d'una anàlisi acurada del teixit d'instal·lacions esportives a la ciutat i la manca d'un criteri fix a l'hora de comptabilitzar-les afavoria el ball de xifres en la seva valoració,²⁸ que cal contemplar de manera orientativa. Amb l'aparició de la citada *Guia de l'Esport* –un dels tres eixos principals

²⁶ Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1982...*, 196.

²⁷ Aquests 92 centres esportius es distribuïen en 36 complexos, 44 dependències, 3 annexos, 1 circuit, 7 recorreguts de footing i 1 espai obert. Vegeu Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 198 ...*, 125. En l'annex 2 d'aquest capítol pot observar-se el detall de les instal·lacions esportives que es derivaven d'aquests centres esportius i dels centres educatius regulats per l'Ajuntament.

²⁸ En el capítol anterior s'ha pogut observar com el diari *Dicen...* establí l'existència de 446 instal·lacions esportives a la ciutat comtal, de les quals 103 eren de propietat municipal. Igualment, tal i com s'ha comentat anteriorment, per a Enric Truñó el nombre d'instal·lacions esportives municipals era de 190.

d'actuació quant a instal·lacions esportives- se n'aconseguí un cens i un llistat dels clubs i de federacions existents a la ciutat.

Així, l'any 1982 es comptabilitzaren 508 instal·lacions esportives i 269 espais informals per a la pràctica esportiva,²⁹ fet que palesava el creixement d'aquestes respecte a l'inici de la transició democràtica i una major possibilitat d'accés a la pràctica esportiva per part dels diferents estrats socials barcelonins.

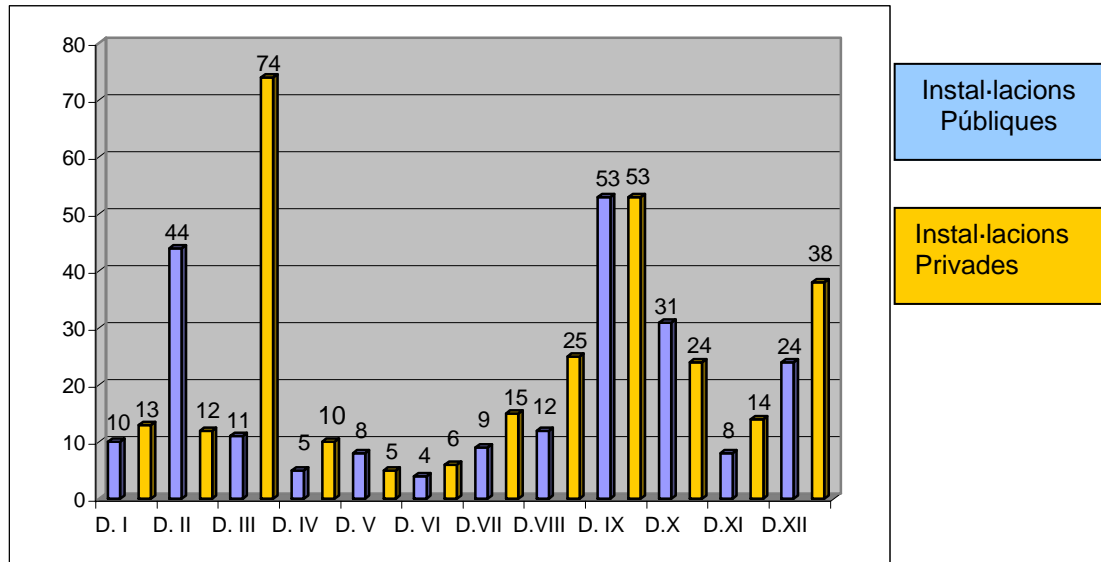
La distribució d'aquestes instal·lacions esportives, tal i com s'observa en el figura 8.2, era força desigual en els diferents districtes de la ciutat. Aquest circumstància no era el reflex evident de l'existència, tal i com constatava l'Ajuntament, d'una "Barcelona "rica" i una altra de "pobra" en instal·lacions esportives".³⁰ Aquesta afirmació, que feia referència a les dissemblances entre "els barris benestants de la perifèria residencial" [la Barcelona "rica"] i els que es trobaven en "el centre, el casc antic i els barris obrers" ubicats al nord-est de la ciutat,³¹ no podia entendre's com a tal si es tenien en compte el nombre total d'instal·lacions en cadascun d'ells. L'exemple més palès és el del Districte IX –actualment Nou Barris i Sant Andreu- ubicat al nord-est de la ciutat i que comptava amb 106 instal·lacions esportives, fins i tot per sobre del Districte III, el més benestant de la ciutat.

²⁹ L'Ajuntament de Barcelona, fent referència a la *Guia de l'Esport a Barcelona'82*, comptabilitza un total de 1.383 instal·lacions esportives a la ciutat, quantitat força allunyada a la que s'ha arribat un cop analitzada i buidada l'esmentada publicació. El criteri a l'hora de comptabilitzar-les s'entreveu com una de les possibles causes d'aquesta diferència. Vegeu Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1982...*, 176.

³⁰ Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1982...*, 176.

³¹ *Ibid.*

Figura 8.2: Nombre d'instal·lacions esportives existents a la ciutat de Barcelona l'any 1982 segons titularitat i ubicació

Font: Elaboració pròpia a partir del buidat d'Ajuntament de Barcelona, *Guia de l'Esport a Barcelona '82* (Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1982).

En analitzar-se el “paper equilibrador” de l'Ajuntament, “equipant aquelles parts de la Ciutat que la iniciativa privada refusa”,³² sí que pot observar-se com a més adient la distribució d'uns districtes més rics pel que fa al teixit d'instal·lacions esportives de caire privat, envers uns altres que es nodriren principalment de les actuacions de les diferents administracions.³³ En aquest sentit, el Districte III n'és novament l'exemple en disposar, en un 87 %, d'instal·lacions de caire privat, mentre que d'altres districtes com el X o el V depenien majoritàriament d'instal·lacions de caràcter públic. Tal i com s'havia comentat en anteriors capítols, el rol compensatori de l'administració municipal, amb 219 instal·lacions,³⁴ facilità que districtes que a priori

³² Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1982...*, 177.

³³ A títol aproximat, els dotze districtes amb què s'estructurava la ciutat correspondrien als següents barris i districtes de l'actual distribució de la ciutat: Districtes I i V (Ciutat Vella), Districte II (Montjuïc), Districte III (Sarrià), Districte IV i VI (Eixample), Districte VII (Sants), Districte VIII (Gràcia i Vallcarca), Districte IX (Sant Andreu i Nou Barris), Districte X (Sant Martí), Districte XI (Les Corts) i Districte XII (Horta, Guinardó i Nou Barris).

³⁴ Novament, la xifra de 219 instal·lacions esportives municipals, resultat del buidat de l'esmentada *Guia de l'Esport a Barcelona '82*, difereix de les 205 publicades per l'Ajuntament de Barcelona a *Ibid.*, i de l'esmentada en diverses ocasions per Enric Truñó –190. Els

presentaven notables dificultats a l'hora d'accedir a la pràctica esportiva, gradualment s'anessin equiparant als que gaudien d'una major tradició esportiva.

Per tal d'anar intervenint en el teixit d'instal·lacions esportives, el consistori disposà de dues partides pressupostàries, una primera destinada a la construcció de noves instal·lacions i reforma de les existents i una segona de conservació i manteniment.

Per a l'any 1981 defensava unes partides pressupostàries en matèria d'instal·lacions esportives que assolien els “doscientos setenta y cinco millones de pesetas que se centran prácticamente todos en mejorar equipamientos existentes, reconstruidos de instalaciones, etc y cien millones en mejorar el equipamiento de centros escolares, normalmente poniéndoles vestuarios mejores e iluminándolos, para que estos equipamientos deportivos ya existentes puedan tener un periodo de uso más largo por la tarde y por lo tanto puedan estar aprovechados no sólo por los escolares sino por la ciudad entera”.³⁵ Aquesta previsió econòmica de Serra, força superior al total destinat a la qüestió esportiva per l'Ajuntament de Barcelona, sembla ser que no s'assolí l'any 1981 sinó l'any següent. La taula 8.2 mostra una davallada important dels pressupostos destinats a la construcció i a la reforma d'instal·lacions esportives en el primer any d'aquest bienni, fins al punt que les inversions municipals en aquest sentit no arribaren al milió de pessetes –639.814 pessetes-, quantitat del tot ínfima respecte a la de la resta d'anys analitzats.

diferents criteris a l'hora de comptabilitzar-les pot ser el motiu principal d'aquestes lleugeres variacions.

³⁵ Declaracions de Narcís Serra a Antonio Vallugera, “Cara a Cara. Narcís...,” 11.

Taula 8.2: Inversions de l'Ajuntament de Barcelona destinades a instal·lacions esportives durant el bienni 1981-1982

	1981	1982
Construcció de noves instal·lacions i reforma de les existents	639.814 pessetes	220.502.405 milions de pessetes
Conservació i manteniment	88.895.519	74.398.793
Total	89.535.333 milions de pessetes	294.901.198 milions de pessetes

Font: Elaboració pròpia a partir de "Text Exposició del Born", pàgines 2-4. Lligall 17/95/4, AMA.

Contràriament, aquell 1981 tingué la partida pressupostària superior en el terreny de la conservació i del manteniment de les mateixes. L'any 1982 aquesta dinàmica s'invertí donat que el pressupost per a la construcció i manteniment d'instal·lacions superà els dos-cents milions de pessetes, als que calia sumar els gairebé setanta-cinc milions corresponents a la seva conservació i manteniment, així com els 429.739.014 milions de pessetes destinats a projectes amb càrrec al pressupost d'inversions de 1982.

Les dades anteriors evidencien que l'any 1981 fou de transició, en el sentit que permeté completar i disposar d'un sistema de control de la correspondència entre les actuacions dels Serveis Tècnics i les del sector administratiu, per tal de disposar "d'una referència certa sobre les accions ordenades per la superioritat i els resultats obtinguts",³⁶ així com la programació de 198 actuacions futures. Fou també en el transcurs d'aquell any quan s'estudià "els dèficits de manteniment i conservació de les instal·lacions esportives municipals, avaluats en uns 1.000 milions de pessetes".³⁷ La constatació que calia intervenir de manera contundent en el manteniment i en la conservació de les instal·lacions,³⁸ juntament amb

³⁶ Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1981...*, 128.

³⁷ "Informe sobre els criteris de la política esportiva...", 290.

l'expiració –aquell 1981- del conveni signat entre l'Ajuntament i el Consejo Superior de Deportes, condicionaren les aportacions econòmiques per a la construcció i reforma d'instal·lacions. Ara bé, a banda d'aquestes 639.814 pessetes pressupostades per a l'any 1981, hi hagué una sèrie d'intervencions en aquest sentit que passaren a formar part del Pressupost extraordinari d'inversions de l'any anterior, 1980, tal i com mostra la taula 8.3.

Taula 8.3: Projectes d'obres en instal·lacions esportives de la ciutat de Barcelona amb càrrec al Pressupost Extraordinari d'Inversions 1980

<i>Instal·lació esportiva</i>	<i>Tipus d'intervenció</i>	<i>Import</i>	<i>Concepte del Pressupost Extraordinari d'Inversions 1980</i>
Camp de futbol Trinitat Nova	Consolidació del talús, canal perimetral de protecció i tanca total de la instal·lació	10.680.000 milions de pessetes	6203-10
Pista poliesportiva de Ciutat Meridiana	Instal·lació d'enllumenat	1.994.069	6203-2
Pistes poliesportives del Mont Carmel	Construcció d'un edifici, vestuari i lavabos públics	14.000.000	6203-18
Camp de futbol Guinardó	Instal·lació d'enllumenat	4.644.877	65203-4

Font: Elaboració pròpia a partir del buidat de *Gasetta Municipal de Barcelona*, 1981, número 1459. AMA.

Les creixents demandes procedents de l'associacionisme emfasitzant la necessitat que l'Ajuntament s'impliqués en la millora de la situació de les instal·lacions esportives –sovint de propietat municipal però gestionades de manera indirecta-, condicionaren els seus plantejaments, en el sentit de donar prioritat a aquesta mena d'intervencions malgrat els condicionaments

³⁸ Aquesta necessitat es palesa novament l'any 1982 en "constatar el mal estat en què es trobaven la majoria de les instal·lacions existents". Vegeu Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1982...*, 179.

econòmics característics de l'administració. Per a algunes d'aquestes instal·lacions municipals, com el cas del Camp de l'Àguila o els camps de futbol del Passeig Marítim i de l'Estació del Nord gestionats respectivament pel Vallcarca FC, el Club de Futbol Barceloneta i una comissió gestora,³⁹ es feien necessàries una sèrie d'intervencions adreçades a millorar-ne la seva disponibilitat i així assegurar-ne el seu ús per part de les diferents entitats que en gaudien. Algunes de les demandes que se sovintejaren en major grau feren referència a la necessitat de tancar completament les instal·lacions amb tanques de protecció,⁴⁰ de manteniment de l'enllumenat,⁴¹ d'aplanament dels camps amb aportacions de sauló o de construcció de vestidors.

La gran quantitat d'entitats –principalment esportives, veïnals o escolars- que es beneficiaven de les instal·lacions municipals gestionades indirectament,⁴² mostra d'una banda la bona acollida que tingué aquest plantejament municipal de caire descentralitzador i, de l'altra, l'encara patent manca d'instal·lacions esportives que satisfessin les necessitats de les nombroses entitats. Sense anar més lluny, el Patronato Escuelas Cívico-deportivas de la Guineueta comptabilitzava en 273.760 els usuaris de les instal·lacions que gestionaven –les Instal·lacions Municipals de la Guineueta-, procedents tant de centres educatius (192.800), com de les escoles esportives (72.480) o de clubs de futbol (18.480), durant la temporada 1981-1982. Aquestes instal·lacions, que acollien deu centres educatius i 13 clubs de futbol, eren un

³⁹ Entorn a la formació d'aquesta Comissió, vegeu "Proposta de formació d'una Comissió Gestora del funcionament dels Camps de Futbol Estació del Nord". Lligall 33/2005/9, AMA.

⁴⁰ Els responsables del Vallcarca FC demanaven que "nos cierran el resto de las instalaciones que falta, ya que al tener instalado el alumbrado del campo tenemos problemas de conservación ya que los críos se dedican a romperlas (focos)", quelcom important a l'hora d'assegurar l'ús de la instal·lació per part de les disset entitats que la utilitzaven. Carta del Vallcarca FC a l'Ajuntament de Barcelona amb data 2 d'abril de 1983, que podeu trobar al lligall 33/2005/1, AMA.

⁴¹ En l'annex 3 d'aquest capítol es pot consultar la transcripció d'una carta del Club de Futbol Barceloneta adreçada a l'Ajuntament de Barcelona, en la qual es demana la participació municipal en el manteniment de la instal·lació.

⁴² En l'annex 1 del capítol 6 podeu veure un detall de les instal·lacions municipals cedides a entitats i clubs i les d'administració directa de l'Ajuntament.

exemple d'aprofitament i de rendibilitat, de la mateixa manera que l'esmentat Camp de l'Àguila, que acollia les activitats de 17 entitats.⁴³

Una de les entitats més significatives que prosseguí amb les seves demandes per aconseguir una instal·lació pròpia fou la Unió Esportiva de Sants, que des de 1968 amb caràcter preferent emprava el camp de futbol municipal Julià de Campmany. A mitjan 1982 féu una campanya de recollida de signatures "en pro del nostre desig de poder assolir un camp en els antics terrenys de l'Espanya Industrial", que recolzaren centenars "de comerços, entitats i industrials de Sants, Hostafrancs i La Bordeta".⁴⁴

Altrament, les instal·lacions municipals gestionades des del mateix consistori també gaudien d'un considerable ús per part dels barcelonins i de les barcelonines, tal i com mostra la taula 8.4 en referència a quatre d'aquestes instal·lacions durant el període estiuenc. Tot i així, el bon ús i gaudi de les instal·lacions depenia del seu estat no sempre prou adient, fet que feia "imprescindible dirigir els esforços cap a la seva conservació i manteniment".⁴⁵

Taula 8.4: Nombre d'usuaris i ingressos de quatre instal·lacions esportives municipals gestionades per l'Ajuntament de Barcelona

<i>Instal·lació esportiva</i>	<i>Nombre d'usuaris de juny a setembre</i>		<i>Ingressos per entrades</i>	
	<i>1981</i>	<i>1982</i>	<i>1981</i>	<i>1982</i>
Complex Poliesportiu	39.436	38.341	2.925.430 milions	4.071.500 milions

⁴³ En l'annex 4 d'aquest capítol pot veure's el llistat d'entitats que empraven la instal·lació, així com l'horari i l'import que abonaven.

⁴⁴ Lligall 33/2005/15, (AMA). En l'annex 5 d'aquest capítol s'adjunta una còpia d'un full amb nombroses d'aquestes signatures.

⁴⁵ Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1982...*, 179.

Les Corts				de pessetes (piscina i pistes)	de pessetes (piscina i pistes)
Poliesportiu Ferro, Acer i Motors	15.773	12.699		974.930 (piscina)	1.278.485 (piscina)
Poliesportiu Can Carelleu	39.508	25.168		7.578.500 (piscines i pistes)	5.799.740 (piscines i pistes)
Piscines Picornell Bernat	80.332	95.460		6.415.405 (entrades)	9.720.475 (entrades)

Font: Elaboració pròpia a partir del buidat dels lligalls 33/2005/7 i 33/2005/13, AMA.

Sortosament, en el bienni 1982-1983 s'assolí un dels objectius de la Subàrea, en el sentit que l'Ajuntament establí dos convenis amb la Generalitat de Catalunya –màxima responsable en matèria esportiva després de l'assumpció de bona part de les competències del CSD- i la Diputació de Barcelona, contribuint enormement a la realització de 52 projectes d'obra nova, 39 dels quals assolits directament pel Servei d'Esports.

Pel que fa al conveni assolit amb la Direcció General de l'Esport de la Generalitat de Catalunya, signat el 6 de juliol de 1982 per Josep Lluís Vilaseca i Narcís Serra per a l'esmentat bienni, representà una inversió aproximada de cinc-cents milions de pessetes a parts iguals, destinats a la construcció d'equipaments esportius a la ciutat comtal. L'article cinquè d'aquest conveni establí com a instal·lacions preferents a l'hora de ser subvencionades, els complexos poliesportius, els pavellons coberts, les piscines cobertes i les instal·lacions especials –velòdroms i zones per a la recreació.⁴⁶ D'altra banda, el conveni signat amb la Diputació de Barcelona possibilità l'obtenció de vuitanta milions de pessetes més, adreçats a instal·lacions esportives escolars.⁴⁷

⁴⁶ En l'annex 6 d'aquest capítol es pot consultar la transcripció d'aquest conveni entre la Direcció General de l'Esport de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona. Igualment, en l'annex 7 pot observar-se bona part de les inversions en el marc d'aquest conveni.

⁴⁷ El Ple de la Comissió Permanent en sessió ordinària, el dia 11 de juny de 1982, acordà "sol·licitar de la Diputació Provincial de Barcelona la concessió d'una subvenció de

Així, l'any 1982 es configurà com a un any important en el terreny de les inversions en instal·lacions esportives, ja que assegurà la participació d'altres administracions –fet important de cara a la compensació dels desequilibris existents en els diferents districtes de la ciutat-, i apostant per un tipus d'instal·lació més diversificat i funcional i per tant possibilitador d'una pràctica esportiva plural. Els principals districtes beneficiats per la construcció i reforma d'instal·lacions esportives endegada foren Ciutat Vella, Nou Barris o Sant Martí, que patien nombroses mancances en aquest sentit, així com Sant Andreu. Contràriament, els districtes més centrals i tradicionalment més ben dotats pel que fa a aquest tipus d'equipaments, com els actuals Sarrià-Sant Gervasi, Les Corts o l'Eixample, no gaudiren pràcticament d'inversions municipals. Algunes dels principals projectes que hi tingueren cabuda foren:⁴⁸

- dues piscines a Trinitat Vella (1a fase)
- camp de futbol al Polígon Canyelles
- poliesportiu cobert al Bon Pastor (2a fase)
- nova coberta de la piscina del Passeig Marítim
- piscines i poliesportiu cobert a l'Espanya Industrial
- velòdrom a la Vall d'Hebron
- vint-i-dos projectes a escoles públiques de la ciutat (121.000.000 milions de pessetes)

El model de gestió descentralitzat i sovint indirecte pel qual apostà l'Ajuntament, a banda d'aconseguir facilitar l'administració de les instal·lacions esportives i d'un cert alleugeriment quant a les responsabilitats municipals, obligà a establir mecanismes de control “per captar tota la

79.810.243 pts, per a la realització de les construccions esportives municipals incloses i finançades parcialment en el Pressupost d'Inversions 1982”. Vegeu *Gasetta Municipal de Barcelona, 1982*, número 1460, pàgina 336, AMA.

⁴⁸ Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1982...*, 178.

informació relativa al condicionament esportiu de la ciutat”,⁴⁹ materialitzats amb la creació dels Serveis d'Inspecció, l'any 1980. Aquests també hagueren d'“atendre l'esclariment de contingències relatives a la utilització de les dependències, i per a comprovar denúncies o realitzar investigacions sobre possibles anomalies”,⁵⁰ realitzant-se en gairebé dos anys –de gener de 1980 a desembre de 1981- 137 inspeccions individualitzades. Certament, la voluntat de normalitzar la realitat de les instal·lacions esportives municipals obligà l'Ajuntament a l'establiment d'uns mecanismes de seguiment, comprovant-se que el funcionament d'aquestes no sempre era el desitjat. El camp de futbol municipal del Passeig Marítim i el Complex Poliesportiu dels carrers Ferro, Acer i Motors són dos exemples de la necessitat del Servei.

Un veí de la primera d'aquestes instal·lacions, amb la voluntat de “saber si el Ayuntamiento tiene conocimiento de esa anomalía tan grande que está sucediendo”,⁵¹ denuncià el lloguer d'un dels vestidors del camp de futbol i el seu condicionament per ser un bar –amb la conseqüent despesa de llum i aigua a càrrec de l'Ajuntament-, així com l'ús de la sala de dutxes obert al públic previ al pagament de cinquanta pessetes, fet que conduí a una inspecció per part de l'esmentat Servei.

En el cas de la segona instal·lació, el Complex Poliesportiu dels carrers Ferro, Acer i Motors, la denúncia requeia en el cobrament que feien diverses entitats que gaudien gratuïtament de la instal·lació en concepte d'entrades per presenciar els partits de futbol, quotes pro-instal·lació esportiva o rifes d'adhesió obligatòria per a l'entrada al recinte. Aquesta denúncia, efectuada per l'encarregat de la instal·lació, cercava esbrinar “las directrices válidas y quien está facultado para emitirlas” –aleshores existia una duplicitat i

⁴⁹ Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1981...*, 127.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ En l'annex 8 d'aquest capítol pot consultar-se la transcripció íntegra d'aquesta carta enviada a Pasqual Maragall, així com de l'informe del Servei d'Inspecció. Lligall 33/2005/2, AMA.

contradicció en les ordres entorn a la instal·lació efectuades per l'assessor de la Regidoria i el cap de la Unitat Operativa d'Esports-, així com la regularització de "cuanto se ha manifestado, practicando las inspecciones que se consideres oportunas".⁵² L'estiu de 1982, l'encarregat d'aquesta mateixa instal·lació denuncià amenaces del veïnat després d'haver "llamado la atención a numerosos individuos de este barrio sobre el "sistema" que utilizan en el uso y disfrute de la instalación", fins al punt de què "nos encontramos un día, en el poste de la luz, un muñeco con la típica cuerda de ahorcado y con frase alegóricas sobre la integridad física de los funcionarios que trabajan en el mencionado polideportivo".⁵³ La voluntat de regularització de la situació de les instal·lacions esportives municipals requeri d'un esforç suplementari a nivell d'educació i de conscienciació del veïnat entorn a les seves normes d'utilització, després de què durant els anys precedents no existís cap mena de control.

El pas definitiu cap a una regularització de les instal·lacions esportives municipals es donà el 9 de març de 1982, quan el Consell Plenari de l'Ajuntament aprovà el "Reglament sobre l'ús de les instal·lacions municipals esportives" (IME). Aquest, a banda de definir les IME com a "tots els edificis, camps, recintes i dependències del Municipi destinats al desenvolupament i la pràctica de l'esport i la cultura física", en concretava el seu ús obert al públic, podent ésser "utilitzades per qualsevol ciutadà mitjançant l'abonament de la corresponent taca municipal d'utilització", així com el seu destí per a la "pràctica de l'esport educatiu i escolar, el de competició i el de lleure".⁵⁴ D'altres aspectes importants del Reglament eren el caràcter prioritari que es donava en l'horari lectiu a la utilització de les IME per part dels centres docents de caràcter municipal, l'explicitació i la regulació de les

⁵² Carta confidencial de l'encarregat del Complex Poliesportiu dels carrers Ferro, Acer i Motors, amb data 2 de març de 1981. Lligall 33/2005/7 de l'AMA.

⁵³ Al lligall 33/2005/7 (AMA) podeu consultar les dues cartes que l'encarregat d'aquesta instal·lació envià a la Unitat Operativa d'Esports, explicitant les problemàtiques amb què es trobaren durant el bienni 1981-1982.

⁵⁴ "Reglament sobre l'ús de les instal·lacions municipals esportives". Vegeu *Gasetta Municipal de Barcelona*, 1982, número 1460, pàgina 459. AMA.

formes de gestió –directa i cessió- a les que podien ésser sotmeses o els mecanismes de control de la seva utilització, gestió i conservació a través de la Subàrea d'Esports i de les Comissions Generals o Específiques de Seguiment.

No hi ha dubte que les diferents iniciatives endegades en el terreny de les instal·lacions esportives durant el bienni 1981-1982 n'asseguraren una millor dotació tant quantitativa com qualitativa, assentant les bases entorn a les quals s'havia de regir la seva gestió en els anys posteriors. Cal valorar aquest darrer fet ja que des d'aleshores s'inicià un model de política esportiva que seria el fonament de la política esportiva futura quant a les instal·lacions esportives de la ciutat comtal.

1.2 Vers la potenciació de la promoció esportiva: participació ciutadana i esport escolar

Un altre focus d'atenció municipal fou el corresponent a la promoció esportiva. Aquesta integrava tant els actes esportius de transcendència ciutadana que pretenien “donar a Barcelona una capitalitat internacional en l'àmbit de l'esport d'alt nivell” –tractats més endavant- com aquells que “volien representar alhora una festa esportiva i una promoció d'aquesta pràctica”.⁵⁵ L'esforç econòmic que destinà l'Ajuntament a l'afavoriment d'aquest darrer capítol de la política esportiva anà augmentant any rera any des de 1979, fins al punt que gairebé es doblà entre 1980 i 1981, assolint els 9.271.918 milions de pessetes l'any 1982, tal i com pot observar-se en la taula 8.5. L'altre capítol pressupostari referent a aquesta qüestió feia referència a les subvencions a entitats que també afavorien l'accés a la pràctica esportiva. Aquesta circumstància comportava un reconeixement per part del consistori de la tasca que des de l'associacionisme es feia en

⁵⁵ Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1982...*, 183.

aquesta direcció, quasi quadruplicant-se de 1981 a 1982 fins a arribar als 23.000.000 milions de pessetes.

Taula 8.5: Inversions de l'Ajuntament de Barcelona destinades a la promoció d'activitats esportives i a subvencions a entitats promotores durant el bienni 1979-1982

	1979	1981	1981	1982
Promoció d'activitats esportives	5.100.000 milions de pessetes	4.750.000 milions de pessetes	8.310.000 milions de pessetes	9.271.918 milions de pessetes
Subvencions a entitats promotores	5.655.000	6.000.000	6.000.000	23.000.000
Total	10.755.000	10.750.000	14.310.000	32.271.918

Font: Elaboració pròpia a partir de "Text Exposició del Born", pàgines 3-4. Lligall 17/95/4, AMA.

La promoció d'activitats esportives tenia diverses vessants, la primera de les quals feia referència a l'organització o al recolzament d'iniciatives en l'espai públic de la ciutat i de caràcter més aviat festiu i del tot participatiu que, com s'ha vist en capítols anteriors, ja gaudien de certa tradició a la ciutat de la mà del mateix Ajuntament i de l'associacionisme. Durant aquest bienni, la Subàrea d'Esports intensificà la seva tasca entorn a aquesta mena de celebracions, ja fos encapçalant-ne l'organització o bé col·laborant amb d'altres entitats com federacions, associacions o entitats bancàries.

Les dues manifestacions que encapçalaren l'actuació municipal en aquest sentit foren la Cursa Atlètica de la Mercè i la Festa de la Bicicleta. Aquesta darrera, que com s'ha comentat en el capítol anterior nasqué a les darreries de 1980, es consolidà a partir de l'any següent com a conseqüència de l'acord a què arribaren l'Ajuntament i la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears. La segona edició d'aquesta Festa se celebrà el 24 de maig de 1981, aconseguint una participació d'unes quatre mil persones que "se dieron cita en el Parque de la Ciutadela para hacer

esos 20 kilómetros de recorrido [...] en un día espléndido para el ejercicio”,⁵⁶ que es veié enterbolit pel malaurat atracament al Banc Central de la capital catalana. L'any següent, foren entre 8.000 i 10.000 els participants que circularen pels carrers més centrals de la ciutat, explicitant “a los 4 vientos su grito de protesta por todas las calamidades a que le tiene sometido la vida urbana 364 días al año”.⁵⁷ La continuïtat i l'expansió d'aquesta celebració, fins al punt de què l'any 1983 la participació superés les 15.000 persones, palesa la bona acollida que tingueren aquesta mena de celebracions entre uns barcelonins i barcelonines cada cop més familiaritzats amb la pràctica esportiva de caire participatiu i festiu.

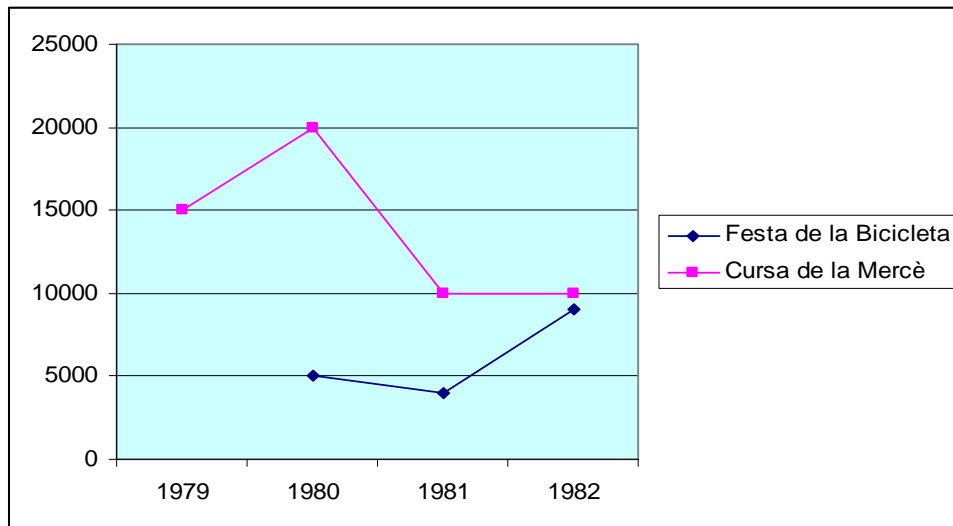
Tot i que no tan massives com en anys anteriors, les dues següents edicions de la Cursa Atlètica de la Mercè, la tercera i quarta, organitzades conjuntament amb la Federació Catalana d'Atletisme i novament amb la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, aplegaren prop d'onze mil i de dotze mil participants respectivament. Aquestes fites eren “un ejemplo de que la tradicional "Fiesta Major" es una fiesta de todos y para toda la ciudad que aplegava a hombres jóvenes y maduros, mujeres, niños, niñas y también los minusválidos que en un alarde de voluntad y entusiasmo ilimitado, no quisieron estar ausentes en esta jornada de alegría ciudadana del pantalón corto”.⁵⁸

⁵⁶ F. Carbonell, “La “bici”, protagonista en Barcelona,” *Dicen...*, 25 de maig de 1981, 47.

⁵⁷ “La Bicicleta fue una fiesta,” *El Mundo Deportivo*, 24 de maig de 1982, 41.

⁵⁸ “La “Cursa” fue una fiesta de pantalón corto” ,” *Dicen...*, 25 de setembre de 1982, 28.

Figura 8.3: Nombre de participants de la Festa de la Bicicleta i de la Cursa de la Mercè en el període 1979-1982

Font: "Los azulgrana J. Torres y F. Díaz, adelantados en la "I Cursa de la Mercè," *El Mundo Deportivo*, 26 de setembre de 1979, 30; "Segona Cursa de la Mercè. Toda Barcelona se puso a correr," *El Mundo Deportivo*, 25 de setembre de 1980, 30; "La "Cursa" fue una fiesta de pantalón corto" , *Dicen...*, 25 de setembre de 1982, 28; F. Carbonell, "La "bici", protagonista en Barcelona," *Dicen...*, 25 de maig de 1981, 47; "La Bicicleta fue una fiesta," *El Mundo Deportivo*, 24 de maig de 1982, 41.

D'aquesta manera, el bienni 1981-1982 suposà la consolidació definitiva d'ambdues manifestacions en el calendari esportiu i festiu de la ciutat comtal, així com la continuïtat de l'acció municipal en el recolzament d'aquesta mena d'activitats.

D'altra banda, el suport i la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona vers activitats esportives de tipus participatiu –com les esmentades anteriorment- o de caire més competitiu també s'explicità en la Cursa Popular Ciutat de Barcelona –organitzada per El Corte Inglés-, la 62ª Volta Ciclista a Catalunya –Federació Catalana de Ciclisme-, el Premi Internacional d'Esgrima "Ciutat de Barcelona" –Federació Catalana d'Esgrima-, el II Premi Ciutat de Barcelona de Tir amb Arc –Federació Provincial de Tir amb Arc-, el partit internacional entre la selecció maolí i la selecció espanyola –Federació Catalana de Rugby- o el I Stock-cars de Barcelona –Federació Catalana

d'Automovilisme.⁵⁹ Una part de les subvencions a entitats promotores a les que s'ha fet esment en la taula 8.5 pertanyien a aquesta dimensió.

Les actuacions pel que fa a la promoció esportiva no es limitaren, com calia suposar, a les manifestacions esportives comentades fins ara, sinó que tingueren un abast més ampli. Una de les qüestions més significatives en què hi hagué una participació municipal, foren les escoles d'iniciació esportiva (EIE). Tal i com s'ha dit en capítols anteriors, aquestes nasqueren, d'ençà de 1979, arrel de les inquietuds d'associacions de pares, de veïns i entitats esportives dels diferents barris de Barcelona, per tal de suplir el dèficit d'educació física i de pràctica esportiva existent a la ciutat, i així afavorir-ne l'accés per part de tota la ciutadania.⁶⁰ La tasca municipal, veient la necessitat i bona acollida que tingueren, fou de recolzament i d'ajut en la seva consolidació amb una contribució econòmica de 12 milions de pessetes entre subvencions i cessió gratuïta d'instal·lacions.⁶¹ Sense anar més lluny, l'any 1982 existien 11 escoles d'iniciació esportiva –a tots els districtes de Barcelona menys al I i al IV-, que acollien a 13.761 participants –el curs 1983-1984 ja eren 16.268- entre escola poliesportiva i jocs escolars.⁶² Tot i que les primeres passes de les diferents EIE no foren fàcils, en el sentit que sovint eren iniciativa d'una entitat esportiva que esperava “mantener en breve una reunión con las Asociaciones de Padres, Asociación de Vecinos y

⁵⁹ Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1982...*, 184.

⁶⁰ “Els pares i mestres i la gent amant de l'esport ens hem d'unir i començar a treballar per aconseguir que els nostres fills tinguin l'ensenyament esportiu que nosaltres no vàrem tenir. Hem de comunicar el nostre entusiasme a la resta de la gent, hem d'aconseguir instal·lacions esportives noves i suficients, hem de reclamar l'Educació Física i Esportiva com assignatura obligada en tots els centres escolars i hem de fer comprendre la necessitat pública de l'esport si volem una societat més sana”. Vegeu Ajuntament de Barcelona / Consell Municipal del Districte VIII, *Butlletí informatiu de l'Escola d'Iniciació Esportiva del Districte VIIIè (curs 1981-1982)*, 2.

⁶¹ En referència a l'any 1981 Enric Truñó, en el marc del Consell Plenari del 9 de març de 1982, reconeixia “que s'ha donat suport, en quantia encara baixa a les escoles d'iniciació esportiva nascudes de la iniciativa de les associacions de pares o de veïns i dels Consells de Districte”. Vegeu *Gasetta Municipal de Barcelona, 1982*, número 1460, pàgina 290, AMA. El curs 1983-1984 l'ajut municipal, procedent tant de la Subàrea d'Esports com dels consells de districte, arribà al 26,4 % (12.167.440 milions de pessetes).

⁶² *Ibid*, 186. A l'annex 9 d'aquest capítol podeu consultar la relació de participants corresponent a cadascun dels districtes de la ciutat comtal.

Cooperativa Obrera para que respalden y colaboren en dicho proyecto, i sol·licitar a la Área de Juventud que colabore en el proyecto [...] ya sea por medio de una asignación económica, ya sea aportando material deportivo que permita el buen desarrollo de la Escuela”,⁶³ progressivament anaren rebent el recolzament de la resta d’agents esportius dels respectius districtes.⁶⁴

Aquestes, a banda de possibilitar la pràctica esportiva de modalitats com l’atletisme, el bàsquet, el futbol o el voleibol –amb la introducció de la competició sobretot a la franja dels 12 als 14 anys i en el marc del Consell de l’Esport Escolar de Barcelona-⁶⁵ també explicitaren les dificultats i problemàtiques encara existents per accedir-hi. Sense anar més lluny, s’evidencià “el desfasament entre la realitat de l’educació i de la pràctica esportiva i les reals possibilitats potencials de les instal·lacions del districte” i la necessitat “d’una política esportiva que resolgui les seves necessitats en aquest terreny”.⁶⁶

Tampoc fou tan fàcil com a priori caldria imaginar la relació entre les diferents entitats i col·lectius que participaven de les escoles d’iniciació esportiva. Sovint les associacions de veïns, producte de la seva llarga trajectòria reivindicativa, assumiren “amb dificultat iniciatives constructives que representen un important salt qualitatiu en la seva activitat”,⁶⁷ al mateix temps que les associacions de pares d’alumnes, “preocupats per dinamitzar les seves respectives escoles, han vist l’Escola d’iniciació esportiva com un

⁶³ Carta del responsable del Centro Deportivo Buen Pastor a Enric Truñó amb data del 3 de març de 1981. Lligall 17/95/57, AMA.

⁶⁴ Si es vol consultar la situació de les escoles d’iniciació esportiva de la ciutat de Barcelona l’any 1984, vegeu Josep Mª Casasa i Joan Durà, *La promoció de l’Esport comença a l’escola* (Barcelona, 1984), 45-54.

⁶⁵ Aquest fou el cas de l’Escola d’Iniciació Esportiva del Districte VIIIè. Vegeu Ajuntament de Barcelona / Consell Municipal del Districte VIII, *Butlletí informatiu...*, 5.

⁶⁶ “Escola d’Iniciació Esportiva del Dte. II, Dossier n° 2. Informe-Valoració de l’Escola després d’un mes d’iniciada”. Lligall 17/95/57, AMA.

⁶⁷ Ibid.

possible rival amb les seves pròpies iniciatives en el terreny esportiu (competicions escolars, equips d'escola, etc.)".⁶⁸

Així, la majoria d'EIE emprengueren la promoció esportiva tot i topar-se amb una sèrie de condicionants a nivell d'infraestructures, privilegis i privatització, que precipitaven l'Ajuntament de Barcelona a plantejar-se "molt ràpidament i a fons temes com: l'escola com a equipament esportiu públic, descentralització de les instal·lacions municipals mitjançant els Consells de districte, el seu control, la seva gestió, les prioritats d'utilització, la rentabilització d'espais, etc".⁶⁹ En definitiva, aquestes afavoriren i acceleraren el procés d'establiment d'una política esportiva municipal centrada en l'accés a la pràctica esportiva i en la participació dels cada cop més diversos agents esportius presents a la ciutat comtal.

Amb el desig d'aconseguir-ne una major difusió, millora i consolidació, del 28 al 30 d'abril de 1983 s'organitzaren les "Jornades de les escoles d'iniciació esportiva" a la seu del Consell Municipal del Districte X. Aleshores aquestes ja s'havien configurat com a una eina de treball indiscutible i reconeguda per tots els estaments oficials en l'afavoriment de la participació esportiva de la població i en l'augment de la quantitat i qualitat de la pràctica esportiva escolar. Igualment, l'any següent, es signà un conveni entre l'Àrea de Joventut i Esports i les EIE de Barcelona, amb l'objectiu "d'establir les condicions per a portar endavant els programes de promoció esportiva en els barris dels districtes de Barcelona",⁷⁰ mitjançant una aportació econòmica de l'Àrea pels "programes de promoció i iniciació esportiva a realitzar per l'E. I. E. de districte".⁷¹

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Acord de col·laboració entre l'Àrea de Joventut i Esports de Ajuntament de Barcelona i les escoles d'iniciació esportiva de Barcelona, fet efectiu el 29 de febrer de 1984. Lligall 17/95/23, AMA.

⁷¹ Ibid.

Un altre aspecte important per al desenvolupament de l'esport escolar a la ciutat de Barcelona fou la creació, a les darreries de 1981, del Consell de l'Esport Escolar de Barcelona (CEEB),⁷² els orígens del qual es remunten a l'any 1977 amb la formació de l'Institut Català de l'Educació Física i de l'Esport Escolars, que el curs 1977-1978 ja comptava amb nou mil infants aplegats entorn a la competició esportiva.⁷³ Després d'un cert desgavell durant el curs 1980-1981, quan l'Institut prengué el nom de Delegació de l'Esport Escolar de Barcelona,⁷⁴ durant el curs següent, ja amb 21.590 inscrits,⁷⁵ es decidí iniciar aquest nou projecte amb el suport i l'esperonada de la Direcció General de l'Esport i per comú acord de les escoles que a Barcelona participaven en la competició escolar. Així, tot i l'autonomia d'aquest organisme, actuà com a col·laborador de la Direcció General de l'Esport, seguint les seves normes i directrius i gaudint d'una subvenció d'aquesta de catorze i vint milions respectivament per als anys 1981 i 1982, que afavorí la pràctica esportiva en edat escolar.⁷⁶

⁷² El CEEB es va inscriure al "Registre d'associacions esportives" de la Direcció General de l'Esport, amb el número 75, el 8 de desembre de 1981. Podeu trobar els seus estatuts al lligall 17/95/57, AMA.

⁷³ "L'any 1980, en assumir la Direcció General d'Esports de la Generalitat competències directes en aquesta matèria, es dissolgué l'ICE i, encara que sota una situació jurídicament provisional, començà a funcionar el que seria l'embrió del Consell de l'Esport Escolar de Barcelona". Vegeu Enric Truñó, *La ciutat de les anelles. L'esport a la Barcelona olímpica* (Barcelona: Edicions 62, 1987), 60.

⁷⁴ Si es vol aprofundir entorn a l'evolució de Institut Català de l'Educació Física i de l'Esport Escolars fins a constituir-se en Consell de l'Esport Escolar de Barcelona, vegeu Josep Mª Casasa i Joan Durà, *La promoció de l'Esport...*.

⁷⁵ La distribució d'aquests 21.590 participants en els diferents esports és la següent: 3.640 (futbol), 3.210 (futbol sala), 2.440 (handbol), 1.960 (atletisme) 1.230 (esquí), 1.060 (voleibol), 870 (hoquei), 810 (natació), 210 (escacs) i 200 (tennis taula). Vegeu "Memòria curs 1981-1982," *Portantveu. Consell de l'Esport Escolar de Barcelona*, Maig 1982, 8-9.

⁷⁶ "La competició que organitza el Consell cada curs escolar és pensada per les mateixes escoles, perquè el Consell de l'Esport Escolar de Barcelona és, com tots saben, un organisme format per les escoles que practiquen esport escolar. Vull dir amb això que aquestes escoles són les que, reunides en assemblea aproven les dates del joc, les normes organitzatives i algun cop tècniques, quan aquestes fan millorar l'aspecte pedagògic; en resum, aproven el projecte del curs. Per tant, el Consell fa allò que les escoles volen". Vegeu Armand Just, "La necessitat de l'esport escolar," *Portantveu. Consell de l'Esport Escolar de Barcelona*, Maig 1982, 7.

Amb la constitució del CEEB s'establiren ponts d'entesa i de col·laboració amb les EIE i amb federacions esportives, al mateix temps que es signà un important conveni de col·laboració amb l'Ajuntament de Barcelona que, entre d'altres, permeté l'accés a "l'esquí, tant nòrdic com alpí, als escolars de Barcelona",⁷⁷ explicitant-se l'esforç que féu aquesta administració local en el terreny de l'esport escolar.

Una altra iniciativa municipal fou l'inici, l'any 1982, de la campanya "L'esport d'estiu a Barcelona" que durant tres quinzenes –juliol i 1ª primera de setembre- oferí activitats poliesportives, jocs recreatius i un taller d'aventures a nens i nenes de 8 a 14 anys. Aquell any la proposta comptà amb 2.500 participants distribuïts en cinc centres d'arreu de la ciutat.⁷⁸

A l'igual que en el cas del Consell de l'Esport Escolar de Barcelona, quelcom a destacar fou la bona entesa i la col·laboració existent entre les diferents administracions –Generalitat de Catalunya, Diputació de Barcelona i Ajuntament de Barcelona- i l'associacionisme present a la ciutat, fet que s'accentuà encara més amb la voluntat municipal d'acollir els Jocs Olímpics de 1992. Un bon i nou exemple de l'esforç comú envers la promoció esportiva, fou el programa "Donem a conèixer" que també realitzà l'Ajuntament en col·laboració amb diverses federacions, per tal de divulgar una sèrie d'esports a les escoles i als districtes.⁷⁹

Aquestes iniciatives adreçades a la població infantil es complementaren amb dues campanyes més per a col·lectius específics com la gent gran i els qui patien algun tipus de deficiència, amb l'objectiu d'afavorir la seva integració mitjançant l'activitat esportiva.⁸⁰

⁷⁷ "Text Exposició del Born", pàgina 4. Lligall 17/95/4, AMA.

⁷⁸ Ibid., 5.

⁷⁹ Els esports que es difongueren foren els següents: beisbol, hípica, voleibol, piragüisme, esgrima, tir amb arc, rugbi, hoquei, activitats aquàtiques (natació sincronitzada i salts) i tennis. Ibid, 4.

La diversitat de camps d'actuació de l'administració en el terreny esportiu, a l'igual que en el període 1979-1980, es traduí en una major repercussió pública dels màxims dirigents de l'esport municipal i autonòmic. Així doncs, la presència d'Enric Truñó, de Josep Lluís Vilaseca o fins i tot de Narcís Serra i de Jordi Pujol en esdeveniments i celebracions de caràcter esportiu, així com les nombroses recepcions a esportistes, realitzades tant a l'Ajuntament com a la Generalitat de Catalunya, foren un reflex del nou rol protagonista i intervencionista que des d'aleshores aquestes anaren desenvolupant.⁸¹

Un altre capítol important i novell pel que fa a la política esportiva municipal fou el corresponent a la documentació i formació. Aquest permeté l'inici de la recopilació de tota mena de publicacions relacionades amb la temàtica esportiva, l'assistència a congressos i la realització cursos "destinats a elevar el nivell dels qui treballen en la promoció i l'ensenyament de les activitats físiques i esportives", com el "Curs d'esport recreatiu en el municipi", les "Primeres jornades sobre esport escolar" i les "Activitats físiques per a la tercera edat".⁸²

Un altre dels avenços que es produí amb Enric Truñó al capdavant de la política esportiva municipal tingué a veure amb la constitució del Consell Municipal d'Esports. Aquest òrgan, aprovat segons Decret de l'alcaldia amb data del 29 de desembre de 1982, es dotava d'una gran participació de tots

⁸⁰ Concretament la proposta dirigida a la gent gran acollí 350 participants i, a l'igual que les comentades anteriorment, comptà amb el recolzament de la Diputació de Barcelona i de la Direcció General de l'Esport. Segons Enric Truñó "un grupo de 300 personas mayores de 65 años forman el grupo "Piloto" que empezó en noviembre y acabará en febrero próximo. Luego generalizaremos la experiencia para ofrecerla a las Asociaciones de Ancianos y de Jubilados". Vegeu Ferran Fornells, "Enric Truñó: un año deportivo...",

⁸¹ Les diferents edicions de les curses atlètiques de la Mercè i de la Jean Bouin, el Festival de la Infància i de la Joventut, el Saló Nàutic Internacional, el Campionat Futbol al Carrer o el de Seleccions Juvenils dels barris, entre d'altres, gaudiren de la presència dels esmentats dirigents polítics.

⁸² "Text Exposició del Born", pàgina 5. Lligall 17/95/4, AMA.

els agents implicats en el fenomen esportiu a Barcelona,⁸³ essent presidit pel mateix alcalde. La intervenció, mitjançant el citat Consell, dels agents esportius de la ciutat –amb l'absència de representants dels clubs i de les associacions esportives- tenia per objecte vetllar per la idoneïtat de la política esportiva de l'Ajuntament,⁸⁴ en consonància amb els postulats participatius i de transparència de què es dotà des de les eleccions municipals del 3 d'abril de 1979.

Així doncs, durant els darrers dos anys de la transició democràtica la tasca del consistori no tan sols consolidà les directrius establertes a partir de l'inici del seu mandat sinó que accentuà les accions envers el fenomen esportiu, convertint-se en el principal agent esportiu amb les seves múltiples accions en el terreny de les instal·lacions i de la promoció esportiva. La seva tasca en la regularització i en l'equilibri del teixit d'instal·lacions esportives de la ciutat, així com en la difusió i en la potenciació d'esdeveniments i de manifestacions esportives afavoridores de l'accés a la pràctica esportiva de la ciutadania –des d'aquelles puntuals i festives a d'altres amb certa continuïtat i adreçades a col·lectius específics-, juntament amb la constitució del Consell Municipal d'Esports, serviren de base entorn a la política esportiva seguida des d'aleshores per aquesta administració. La irrupció del

⁸³ Concretament el Consell Municipal d'Esports estava compostat per l'alcalde, el regidor de l'Àrea de Joventut i Esports, cinc regidors de l'Ajuntament, el coordinador de l'Àrea de Joventut i Esports, els coordinadors d'esports dels Consells Municipals de Districte, un representant de la FAPAC, un representant de la Confederació Cristiana d'Associacions de Pares d'Alumnes de Catalunya, sis membres en representació de les Federacions Esportives, un representant de la Federació d'Entitats Excursionistes, un representant de l'Associació Catalana de Dirigents d'Esport, un representant de l'INEF, un representant de la FAVB, dos representants del Consell de l'Esport Escolar de Barcelona, tres tècnics o experts de l'àmbit esportiu, un representant del Consell de la Joventut de Barcelona i el Director del Servei Municipal d'Esports. Vegeu *Gaseta Municipal de Barcelona, 1983*, número 1461, pàgina 11, AMA.

⁸⁴ Concretament les funcions atribuïdes al Consell Municipal d'Esports, foren: "Proposar les directrius que estimin adients envers l'actuació de la política esportiva de l'Ajuntament de Barcelona; Informar el Programa anual d'actuació municipal esportiva, amb caràcter previ a la seva aprovació; Elaboració i proposta dels criteris que han d'informar la política de promoció esportiva del Municipi; Elaboració i proposta dels factors i paràmetres convenients per a la distribució i proporció de les ajudes econòmiques i subvencions a concedir; Disseny i proposta de les directrius determinants del règim de cessió de les instal·lacions esportives municipals; Elaboració i proposta dels criteris envers la descentralització de les dependències esportives municipals, i la seva gestió i ús; Assabentar-se del nivell d'execució de les seves propostes; Ponderar els resultats obtinguts en el desenvolupament de la política esportiva municipal". Ibid, 12.

procés de candidatura als Jocs Olímpics de 1992 fou l'altre gran focus d'atenció municipal, dimensió que havia de dotar de repercussió internacional la ciutat i que, de retruc, havia d'afavorir la resta de dimensions esportives de la ciutat.

2 El procés embrionari de candidatura per als Jocs Olímpics de 1992

Els progressius i gairebé instintius apropaments a la qüestió olímpica per part dels representants de l'Ajuntament de Barcelona, des de la designació de Joan Antoni Samaranch com a president del Comitè Olímpic Internacional el 16 de juliol de 1980, conduïren a què en el transcurs del bienni 1981-1982 es materialitzessin les principals accions possibilitadores de què l'any 1986 la ciutat comtal tingués opcions d'acollir aquesta manifestació olímpica. Aquesta trajectòria, més enllà de condicionar i de modificar les línies d'actuació establertes fins aleshores per l'Ajuntament, afavorí la resta de dimensions esportives ja que suposà un increment dels esforços entorn al fet esportiu, així com una major implicació de les restants administracions.

Un esdeveniment capdal per a l'esmentada materialització fou la gala "Noche del Deporte" que *El Mundo Deportivo* celebrà el divendres 30 de gener de 1981 i que coincidí amb el setanta cinquè aniversari d'aquesta publicació.⁸⁵ D'entre els assistents –Javier Godó, José Antonio Coderch, Jesús Hermida, Josep Lluís Vilaseca, Pablo Porta, Joan Antoni Samaranch o

⁸⁵ Prèviament però, en el transcurs del bienni 1979-1980 ja hi hagué un seguit de converses entre Narcís Serra i Joan Antoni Samaranch, a partir de les quals l'objectiu olímpic de Barcelona anà prenent forma. En aquest sentit, Samaranch afirma que "en aquell moment, [l'any 1979] jo estava segur que podia ser president del Comitè Internacional Olímpic. L'únic dubte era que, si lord Killanin s'hi presentava una altra vegada, jo no ho podia fer. Però llavors, quan vaig veure segur que ell no s'hi presentaria, vaig tirar endavant. Va ser quan vaig anar a veure Narcís Serra, l'alcalde de Barcelona. Això deuria ser l'any 1979. Li vaig dir: "Escolta, si surto elegit, podem jugar fort i demanar uns Jocs Olímpics per a Barcelona"". Declaracions de Joan Antoni Samaranch a "Joan Antoni Samaranch, Pasqual Maragall i Josep Miquel Abad conversen deu anys després sobre el llegat dels Jocs de 1992," a *Barcelona: l'herència dels Jocs (1992-2002)* eds., Miquel de Moragas i Miquel Botella (Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics –U. A. B. / Ajuntament de Barcelona / Editorial Planeta, 2002), 7.

Narcís Serra, entre d'altres foren els dos darrers els protagonistes d'un encontre d'enorme transcendència simbòlica arran de què el president del CIO "entregó la insignia del COI que llevaba en su solapa para hacerle entrega de la misma al alcalde de Barcelona, Narcís Serra".⁸⁶ Per als mitjans de comunicació aquest obsequi fou "una especie de reto, un recordatorio de que Barcelona puede ser en 1992, el escenario de la gran cabalgata del movimiento olímpico internacional que ya tuvo posibilidad de albergar hace algo así como medio siglo", que Serra compregué recollint "el reto y casi se comprometió a que Barcelona tendrá su Olimpiada, aprovechando la presencia de un ilustre catalán, barcelonés, situado en la más alta cota del deporte mundial".⁸⁷

Des d'aquest fet, de gran ressò en els mitjans de comunicació, el protagonisme que prengué la raó olímpica fou cada cop més important, tot i espletant una conjuntura idònia amb "unas posibilidades que hay que aprovechar, puesto que en gran medida se basan en la presidencia de Joan Antoni Samaranch",⁸⁸ i els preparatius per acollir la cerimònia inaugural i diversos partits dels Campionats del Món de Futbol que s'havien de celebrar l'any 1982 arreu de l'Estat. Així, els primers mesos de l'any 1981 serviren perquè l'Ajuntament, amb Serra al capdavant, iniciés, ja fos amb converses amb Samaranch o amb d'altres personalitats i agents esportius implicats, la posta en marxa dels "mecanismos que lleven a que el Ayuntamiento acuerde, en primer lugar ser candidato a la Olimpiada y en segundo lugar que empiece la tramitación y negociación de esta solicitud".⁸⁹ Bona mostra de la transcendència que anà prenent aquest afer entre la ciutadania fou la visita que rebé Serra a començaments d'abril de 1981 de diversos presidents de federacions esportives catalanes acompanyats d'esportistes del renom de Maria Paz Corominas, Carme Valero o Nino Buscató amb l'objectiu de fer "la

⁸⁶ J. Díez Serrat, "Un reto; una esperanza," *El Mundo Deportivo*, 1 de febrer de 1981, 21.

⁸⁷ Mario Duran, "Barcelona. Ciudad olímpica en 1992," *Dicen...*, 2 de febrer de 1981, 2.

⁸⁸ Antonio Vallugera, "Cara a cara. Narcís..." 10.

⁸⁹ *Ibid.*

petición a nuestro Ayuntamiento para que solicite Barcelona la sede de los Juegos Olímpicos de 1992”.⁹⁰ De la mateixa manera, l’Associació de Dirigents de l’Esport s’adreçà a l’alcalde per manifestar-li l’entusiasme davant de la possibilitat d’acollida d’uns Jocs Olímpics l’any 1992.⁹¹

En el camí de cerca d’aliances que des de començament de 1981 s’inicià, aprofitant el Día de las Fuerzas Armadas celebrat a Barcelona el dissabte 30 de maig de 1981, Narcís Serra digué, en referència al rei Joan Carles I, “yo os pido, señor, autorización para iniciar la competición que supone ofrecer esta candidatura y os ruego vuestro alto patrocinio y apoyo en la empresa”,⁹² tot lloant la tradició olímpica de la ciutat i els avenços que per a aquesta i per a la resta de l’Estat suposaria la concessió d’aquesta celebració esportiva.

Efectivament, un dels arguments que en major grau s’estipularen a l’hora de justificar aquesta voluntat municipal fou la possibilitat d’estimular l’economia de la ciutat i de la resta del país amb el plegat d’inversions necessàries per acollir l’esmentat esdeveniment olímpic.⁹³ Un dels problemes endèmics que encara arrossegava la gestió municipal era el corresponent a l’Estadi de Montjuïc. Per a Serra la millor solució per a aquest “pasaría por rehacerlo en base a jugar unas Olimpiadas en Barcelona”,⁹⁴ ja que “se supone que para organizar una Olimpiada, Barcelona debe disponer de un Estadio Olímpico, y

⁹⁰ F. Castelló, “Ahora, más que nunca: Barcelona precisa un Estadio para los Juegos Olímpicos,” *El Mundo Deportivo*, 3 d’abril de 1981, 38.

⁹¹ Mario Duran, “ “ Barcelona tendrá su Olimpiada” ,” *Dicen...*, 9 d’abril de 1981, 36.

⁹² “Por medio de su alcalde, Narcís Serra, Barcelona pidió apoyo al Rey para organizar unos JJ.OO.,” *El Mundo Deportivo*, 31 de maig de 1981, 36.

⁹³ En el Consell Plenari del 30 de juny de 1981, quan es sol·licità la presentació de la candidatura olímpica de la ciutat comtal, Serra esmentà que aquesta oportunitat és “una ocasió històrica molt important que forçarà la programació i la inversió sobre tota la conurbació metropolitana i sobre tot Catalunya, i que es planteja en un moment de contenció del creixement econòmic desordenat, propi dels anys 60, i, ahora, de preocupació comunitària per la qualitat de vida...”. Vegeu *Gasetta Municipal de Barcelona, 1981*, número 1459, pàgina 393, AMA,

⁹⁴ Declaracions de Narcís Serra a Antonio Vallugera, “Cara a cara. Narcís...”, 10. De la mateixa manera es manifestava a les darreries de 1981 Enric Truñó en esmentar que “el Estadio dependerá de la concesión de los JJOO”. Vegeu Ferran Fornells, “Truñó, regidor de Deportes,...”

éste sería el capítulo más elevado en instalaciones deportivas, porque buena parte de disciplinas se podrían desarrollar dentro de la área metropolitana”.⁹⁵ Narcís Serra també convenia la necessitat del recolzament econòmic de les administracions restants per a la reconstrucció d'un Estadi “que estuviera disponible cinco o seis años antes de los juegos”.⁹⁶ Igualment, per als mitjans informatius, amb certa ironia, la idea olímpica també suposava la necessitat que “el Estadio de Montjuich, sus ruinas, habrían de dar paso al Estadio Olímpico por excelencia”.⁹⁷ En definitiva doncs, la possibilitat que la ciutat es presentés com a candidata als Jocs Olímpics de 1992 s'entreveia com a una possible solució a llarg termini per a un Estadi que malgrat podia emprar-se per a l'entrenament d'esportistes, presentava un estat quasi ruïnós en determinats indrets. L'any 1982, a l'igual que succeí amb la Piscina Municipal, s'acordà la reforma del mateix, convocant “un concurso internacional restringido entre media docena de arquitectos para remodelarlo”.⁹⁸

Tot fent esment al Campionat Mundial de Futbol de l'any 1982 com a un esdeveniment també de caràcter internacional considerat com a idoni per apuntalar la candidatura olímpica barcelonina, Narcís Serra, el dia 30 de juny de 1981 en la sessió ordinària del Consell Plenari del consistori, sol·licità l'inici dels tràmits i de les accions oportunes i el vist-i-plau perquè l'Ajuntament realitzés les gestions oportunes per prendre part en la cursa olímpica. La proposta, aprovada per unanimitat després del beneplàcit de tots els grups polítics municipals, contemplà la creació d'una comissió cívica que estudiés les possibilitats i l'impacte d'aquesta proposta per a la ciutat i considerava com a essencial el suport tant de la Generalitat de Catalunya com del govern de l'Estat, entenent que l'esmentat Campionat del Món era un bon moment per donar a conèixer la proposta olímpica. Un altre aspecte

⁹⁵ Declaracions de Narcís Serra a Mario Duran, “Barcelona tendrá...”, 36.

⁹⁶ Vegeu Carlos Martín, “Barcelona será olímpica si...”, 31.

⁹⁷ Julián Mir, “La lenta agonía del Estadio de Montjuich,” *Dicen...*, 25 de març de 1981, 27.

⁹⁸ Ferran Fornells, “Enric Truñó: un año deportivo...,”

tractat pels diferents representants de les forces polítiques municipals fou el fet d'observar l'organització de l'Olimpíada no com a una finalitat en si mateixa sinó com a un esdeveniment condicionat per la valoració que se n'obtingués. En aquest sentit "l'Olimpíada ha de servir per donar un gran salt endavant tant en l'aspecte del disseny i de la infraestructura urbana com en el d'instal·lacions esportives a les escoles i als diversos barris perquè és fonamental estendre entre el nostre jovent i entre totes els ciutadans la pràctica esportiva entesa com a activitat de competició i de lleure, contribuint així a humanitzar la nostra Ciutat".⁹⁹ En d'altres paraules, la candidatura havia de suposar per a Barcelona "una acció d'afirmació de la voluntat d'ésser [...] a fi de superar l'atonía actual, conseqüència d'una manca de fe en nosaltres mateixos i d'una indefinició d'objectius atractius per al nostre poble".¹⁰⁰ No és d'estranyar que aquest projecte capitanegés la política municipal més enllà de tot allò relacionat amb el fenomen esportiu. La candidatura olímpica es presentava com a una oportunitat d'internacionalització i de millora de les prestacions de la ciutat que a onze anys vista ja es presentava com a essencial per donar un tomb en el seu tarannà, després d'una llarga dictadura i dels problemàtics anys de transició democràtica.

La conseqüència immediata de l'acceptació del repte olímpic foren les mostres de suport que novament rebé l'Ajuntament, aquesta vegada procedents de destacats exponents de l'associacionisme esportiu com el Club Natació Montjuïc, el Futbol Club Barcelona i el Terrassa Hoquei, entre d'altres. Aquesta darrera entitat posà a disposició de Serra el seu complex esportiu anomenat Les Pedritxes, mentre que Josep Lluís Núñez, ja com a president del FC Barcelona, considerava que l'Olimpíada "puede representar al margen de la promoción deportiva y social una serie de mejoras a nivel de instalaciones e incluso comunicaciones", gràcies a les quals "Barcelona

⁹⁹ Declaracions d'Enric Truñó en qualitat de representant municipal del grup socialista al Consell Plenari del 30 de juny de 1981. Vegeu *Gasetta Municipal de Barcelona*, 1981, número 1459, pàgina 393, AMA.

¹⁰⁰ Declaracions d'Albert Pons i Valon, representant de Convergència i Unió a l'Ajuntament. Vegeu *Ibid.*

puede convertirse en la capital mundial del deporte".¹⁰¹ Fou precisament Núñez qui, el tretze d'octubre de 1981, es reuní amb Serra per tractar, entre d'altres temes, la citada candidatura olímpica. En relació a aquest afer, el president blau-grana lliurà una carta a Serra en la qual es reiterava "la ferma i total adhesió del F.C. Barcelona al feliç propòsit que la nostra ciutat allotgi els Jocs Olímpics de 1992".¹⁰² Al seu torn, aquest text comportà la sorpresa de l'alcalde "que no se esperaba este apoyo por nuestra parte, cosa que le alegró enormemente y que le ha animado a seguir trabajando con ahínco".¹⁰³

Amb el beneplàcit de l'Ajuntament i el suport d'entitats i de col·lectius propers a l'esport, Serra manifestà que "a partir de ahora vamos a jugar fuerte la carta de las Olimpiadas".¹⁰⁴ Aquest fet suposava, tal i com s'havia esmentat en el Consell Plenari, la possibilitat de gaudir del recolzament de la Generalitat de Catalunya i del Govern central.

Fou el president d'aquest primer organisme, Jordi Pujol, qui en el transcurs del mateix mes de juliol de 1981 manifestà que el propòsit olímpic "es una iniciativa positiva que estoy seguro tendrá el apoyo de todos los catalanes".¹⁰⁵

Una de les mostres més paleses de la bona sintonia existent entre l'Ajuntament, la Generalitat de Catalunya i l'associacionisme esportiu fou la celebració de la Diada de l'Olimpisme, que tingué en el Palau de la Generalitat i en la Ciutat Esportiva del Club Natació Montjuïc els seus principals emplaçaments.¹⁰⁶ Tant Pujol com Josep Lluís Vilaseca varen lloar

¹⁰¹ ""Hay que apoyar la Olimpíada del 92" ," *Dicen...*, 4 de juliol de 1981, 11.

¹⁰² Fragment de la carta que Núñez lliurà a Serra, reproduïda a Josep Sánchez, "El Barça apoya el proyecto de organizar las olimpiadas, en Barcelona," *Dicen...*, 14 d'octubre de 1981, 8.

¹⁰³ *Ibid.*, 9.

¹⁰⁴ Declaracions de Narcís Serra a *Ibid.*, 8.

¹⁰⁵ R. Maxenchs, "Los trofeos azulgrana son de todos," *El Mundo Deportivo*, 15 de juliol de 1981, 6.

una iniciativa considerada no “como una carrera de 100 metros, sino como los 50 kilómetros marcha, larga y dura”.¹⁰⁷ Aquesta celebració, amb un gran simbolisme i transcendència ja que inclogué diverses competicions esportives, el transport d'un recipient amb terra de totes les comarques catalanes o la inauguració d'un monument a Lucius Minicius –primer campió olímpic hispà-, comptà també amb la presència de Joan Antoni Samaranch, dels presidents de quasi totes les federacions catalanes i del de l'Associació Catalana de Dirigents de l'Esport.¹⁰⁸

Per la seva banda, des dels organismes estatals responsables del fet esportiu no hi hagué un suport tan unànime i immediat com el mostrat arreu de Catalunya. Ans al contrari, el rumor que “U.C.D [el partit que encapçalava el Govern estatal] ya tiene su alternativa: Sevilla”,¹⁰⁹ s'estengué arreu en el transcurs de la tardor de 1981, en paral·lel al recolzament del PSOE que l'entreveia com a “una gran iniciativa, ya que Barcelona es una de las pocas ciudades del país con capacidad para asumir el hecho olímpico”.¹¹⁰ Així doncs, l'any 1982 s'encetà amb el neguit entorn al recolzament del Govern,¹¹¹ quelcom imprescindible per tal de presentar la candidatura barcelonina de manera ferma.

¹⁰⁶ “La iniciativa de celebrar la “Diada de l'Olimpisme” l'any 1981, va sorgir del Club de Natació Montjuïc, com a conseqüència de l'homenatge que es va fer l'any 1980 al pedagog i escriptor català Josep Maria Folch i Torres, i amb plantada d'arbres en la seva Ciutat Esportiva. Aleshores hom va creure oportú que entre els arbres per plantar es comptés amb un de procedent de l'antic Olimp d'Atenes, escenari de les antigues Olimpíades. [...] Encara que manquen deu anys per a l'Olimpíada del 1992 cal mentalitzar no tan sols els esportistes, i principalment els practicants dels esports bàsics, atletisme, natació i gimnàstica, sinó tots els ciutadans, per a crear el clima necessari de cara a aquesta manifestació de l'esport mundial l'any 1992: la XXV Olimpíada”. Vegeu Vicenç Esquiroz, “*Diada de l'Olimpisme*” (Barcelona: Club Natació Montjuïc, 1982), 14-15.

¹⁰⁷ Declaracions de Jordi Pujol recollides a Joan Carles Armengol, “Jordi Pujol: “La unión del país hará la fuerza,” *El Mundo Deportivo*, 18 d'octubre de 1981, 29.

¹⁰⁸ Les edicions del 18 i 19 d'octubre de 1981 tant de *El Mundo Deportivo* com de *Dicen...* contenen àmplia informació al respecte.

¹⁰⁹ Carlos Martín, “Preocupan las obras entorno de los estadios,” *Dicen...*, 6 d'octubre de 1981, 31.

¹¹⁰ Declaracions del socialista Miguel Àngel Martínez a *Ibid.*

¹¹¹ Són prou explícites les declaracions de Serra esmentant que “en su día hicimos una solicitud ante el Rey que nos aseguraba su aprobación, pero hubiera sido un error dirigirla a

La incertesa vers l'esmentat suport s'incrementà amb l'aparició del rumor de l'existència d'un dossier informatiu, elaborat pel Consejo Superior de Deportes, sobre la inviabilitat del projecte barceloní. Tot i això, el màxim organisme olímpic estatal esmentà que "en cuanto hace referencia a la ciudad de Barcelona, como a las de Granada, Jaca y otras que pudieran estar interesadas en la organización de manifestaciones deportivas de la magnitud de unas Olimpiadas, el presidente del Consejo Superior de Deportes no mantiene posiciones iniciales favorables o contrarias".¹¹² Mostra de la incertesa existent aquell any foren unes declaracions de Narcís Serra comentant els avenços que s'estaven realitzant malgrat "se necesitará un pronunciamiento favorable por parte del Estado".¹¹³

S'hagué però d'esperar a l'any 1983 perquè, com a conseqüència de la victòria socialista per majoria absoluta en les eleccions generals del 28 d'octubre de 1982 que donaren per finalitzada la transició democràtica espanyola, hi hagués un apropament entre les posicions municipals i les estatals. La millora en les relacions entre l'Ajuntament i un nou govern estatal que tenia entre els seus ministres a Narcís Serra –des del desembre de 1982 era el ministre de defensa espanyol-, així com les presidències Romà Cuyàs al front del Comitè Olímpic Espanyol (COE) i del CSD, permeteren la consolidació de la iniciativa olímpica barcelonina, després del vist-i-plau d'aquestes institucions. Fou el 21 de desembre de 1983 quan es formalitzà el suport del COE a la candidatura de Barcelona, després de desestimar-se les presentades per Jaca i Granada. Finalment, a les darreries del mes de març de 1984 s'anuncià que, a instàncies d'aquest Comitè, el govern central presentaria la candidatura olímpica de Barcelona, fet que segons Maragall era "un estímulo muy importante para un proyecto que en

Calvo Sotelo, puesto que seguramente no la hubiera concedido". Vegeu Carlos Martín, "Barcelona será olímpica si...", 31.

¹¹² "Madrid quiere hundir la Olimpiada catalana," *Dicen...*, 12 de febrer de 1982, 33.

¹¹³ "Barcelona ya piensa en su Olimpiada," *El Mundo Deportivo*, 8 de juny de 1982, 40.

muy poco tiempo ha conseguido el soporte prácticamente unánime no sólo de Barcelona, sino de toda Catalunya".¹¹⁴

Tornant però a l'inici de 1982, la responsabilitat d'encapçalar l'estudi entorn a "las diversas posibilidades que ofrecen los JJ.OO. de Barcelona", i les possibilitats "de su financiación, planteamiento ciudadano, inversiones, situación urbana, metropolitana o comarcal", recaigué en Romà Cuyàs.¹¹⁵ Aquest també es responsabilitzà de la coordinació de les accions previstes per al Campionat del Món de Futbol afavoridores dels anhels olímpics barcelonins.

El treball de l'equip que encapçalà Cuyàs es començà a materialitzar ja el juny de 1982 amb el dossier titulat "Barcelona pretén els Jocs Olímpics de 1992", editat en cinc idiomes i lliurat als prop de set mil periodistes encarregats de cobrir la informació entorn al citat Campionat del Món.¹¹⁶ L'aposta olímpica anava prenent forma tot i la incertesa entorn al posicionament estatal, essent un bon recolzament "la ilusión de ese catalán llamado Juan Antonio Samaranch por ver convertida en olímpica a su Barcelona".¹¹⁷

Tal i com s'ha dit anteriorment, el Campionat del Món de Futbol celebrat arreu del territori espanyol en el transcurs del mes de juny de 1982 havia de servir de plataforma per anunciar la intenció barcelonina d'acollir els Jocs Olímpics de 1992, així com per mostrar la capacitat d'organització d'un gran esdeveniment esportiu com la cerimònia d'inauguració i els diversos matxs celebrats a la ciutat. El cert és que els diversos actes realitzats a redós d'aquest Campionat, alguns dels quals amb una clara voluntat de refermar la

¹¹⁴ "Para los JJ.OO. de 1992 el Gobierno español presentará la candidatura de Barcelona," *El Mundo Deportivo*, 29 de març de 1984, 41.

¹¹⁵ A. Mercé Varela, "Romà Cuyàs, por una Barcelona olímpica," *El Mundo Deportivo*, 11 de febrer de 1982, 24.

¹¹⁶ Per ampliar aquesta informació vegeu "Barcelona ya piensa...,"

¹¹⁷ Antonio H. Filloy, "Serra puso la primera piedra para los Juegos Olímpicos de 1992," *Dicen...*, 8 de juny de 1982, 6.

capacitat organitzativa internacional de la ciutat, foren un punt de discrepància entre el Comitè Organitzador del Campionat per una banda i la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament per l'altra. Per aquests darrers, el plantejament del Comitè era considerat centralista i amb la inexistència d'un marge de maniobra prou ampli per part d'ambdues administracions catalanes. En el terreny esportiu cal destacar la celebració del Mundialet de Futbol –organitzat per la Generalitat de Catalunya-, del I Torneig de Seleccions Juvenils de Barri o del I Torneig de Futbol al Carrer –organitzats per l'Ajuntament de Barcelona-, així com del Meeting d'Atletisme Barcelona'82, del Torneig Internacional de Bàsquet Barcelona-82 o de les tradicionals 24 Hores de Montjuïc, organitzades tot coincidint amb el Campionat del Món.¹¹⁸ També al voltant d'aquest s'organitzaren un seguit d'actes culturals que complimentaren aquesta celebració.¹¹⁹

El cert és que l'èxit organitzatiu de Barcelona ja es palesà abans de la celebració de l'esmentat Campionat quan João Havelange, en qualitat de president de la Federació Internacional de Futbol, “agradeció a la suprema autoridad municipal los trabajos realizados para el mejor desarrollo del Mundial, i prometé su pleno apoyo a la candidatura de Barcelona a la organización de los Juegos Olímpicos”.¹²⁰ Així doncs, la possibilitat de difondre l'opció olímpica de Barcelona i de mostrar la capacitat d'organització de la ciutat en motiu del Campionat de Futbol refermà la intenció barcelonina. Quelcom que n'afavorí la seva consolidació fou la creació, a les

¹¹⁸ Des de la mateixa vessant esportiva cal destacar el Congrés Mundial de Ciències Biològiques aplicades al futbol, el I Torneig Quadrangular d'Hoquei sobre Patins de Barcelona, el concurs fotogràfic Fotosport, la Competició de Strock-cars, una cursa infantil de kàrting, l'exposició pública entorn a la història de l'automòbil, la Competició Internacional de Slàlom Automobilístic, la Segona Prova del Campionat d'Espanya de Vol lliure, el Campionat Internacional de Bridge, la Regata Transmediterrània, diversos concursos de salts i de doma, el Torneig Internacional de Tennis Taula, el Campionat de Natació per a Disminuïts Físics, diversos tornejos de tennis i la Copa d'Europa de Trial. Vegeu Miguel Sanuy, “Vilaseca informó a la Comisión de Cultura del “Parlament”,” *El Mundo Deportivo*, 2 d'abril de 1982, 26.

¹¹⁹ Pot trobar-se informació dels diferents actes culturals organitzats a “Extenso programa de actos con motivo del Mundial-82,” *El Mundo Deportivo*, 9 de juny de 1982, 34.

¹²⁰ Antonio G. Calatayud, “Havelange: todo elogios para Barcelona,” *El Mundo Deportivo*, 9 de juny de 1982, 11.

darreries d'any, de l'Oficina per a la Candidatura de Barcelona en els Jocs Olímpics 1992, òrgan encarregat de l'elaboració de l'avantprojecte d'organització dels Jocs necessari per a la presentació de la candidatura i de la preparació i execució de les accions encaminades a l'aprovació de la candidatura.¹²¹

L'empenta de l'Ajuntament envers la cursa olímpica, la resta d'actuacions en el camp de l'organització de competicions internacionals, les instal·lacions i equipaments esportius i la promoció i difusió esportiva donen idea de la diversitat que des d'aleshores caracteritzà l'actuació municipal en el terreny esportiu. Aquest fet contribuí enormement a la consolidació del procés d'accés massiu a la pràctica esportiva que, des d'uns quants anys enrere, vivia la ciutat comtal.

3 La creixent implicació de la Diputació de Barcelona i de la Generalitat de Catalunya en la transformació esportiva de la ciutat: l'articulació de les respectives polítiques esportives

A diferència que el bienni anterior, caracteritzat per les minses aportacions entorn al fenomen esportiu tant de la Diputació de Barcelona –en plena reorganització- com de la Generalitat de Catalunya –encara amb poc marge competencial-, el període 1981-1982 permeté el desplegament de la política esportiva d'ambdues administracions exemplificada en les diferents accions afavoridores de l'accés a la pràctica esportiva de la població que es desenvoluparen. Aquests primers anys de decenni es caracteritzaren també per les creixents relacions entre aquestes administracions i l'Ajuntament de Barcelona, constatant-se un plantejament i una concepció similar de la

¹²¹ Vegeu detall de les "Normes reguladores de l'Oficina per a la Candidatura de Barcelona en els Jocs Olímpics 1992" a *Gasetta Municipal de Barcelona*, 1982, número 1460, pàgina 621-622, AMA. Igualment, a tall de resum de l'avantprojecte de la candidatura de Barcelona als Jocs Olímpics de 1992 podeu consultar Oficina per a la candidatura de Barcelona per als Jocs Olímpics 1992, *Barcelona 92* (Barcelona: Oficina per a la candidatura de Barcelona per als Jocs Olímpics 1992, 1984).

situació esportiva de Barcelona i de la resta del territori català, i per tant de les actuacions que calia endegar.

El procés de reestructuració de la Diputació de Barcelona, iniciat en el transcurs del bienni 1977-1978, es refermà l'any 1981 amb l'objectiu de "perfeccionar i potenciar les prestacions ofertes per les Institucions pròpies de la Diputació en tots els seus àmbits d'actuació mitjançant les directrius assenyalades per les Comissions Informatives que, de fet, constitueixen l'òrgan inicial de govern en els àmbits en els quals es diversifica el conjunt de l'activitat corporativa".¹²² La reforma administrativa resultant d'aquesta intenció conduí a una definició dels serveis de les diferents àrees d'actuació, a la seva adscripció a les diferents comissions informatives, a la seva denominació i a les funcions genèriques que calia desenvolupar des de cada servei. Així, a partir del 21 de juliol de 1981 es definiren vuit comissions informatives,¹²³ entre les quals la de Cultura i Esports, de la qual depenia el cap del Servei d'Activitats Culturals i Esportives, que comptà l'any 1981 amb un pressupost de 1.032.078.572 milions de pessetes.

El gradual augment del nombre de peticions d'ajuda pel que fa a material, a equipament i a activitats que rebé la Diputació, juntament amb la necessitat d'optimització de la gestió de les diverses instal·lacions dependents d'aquesta –ubicades a les Llars Mundet, a la Clínica Mental de Santa Coloma i a l'Escola Industrial-, obligà la Comissió de Cultura i Esports a plantejar-se, a partir de 1981, la forma de gestió d'aquestes instal·lacions "con el fin de llevar a cabo toda clase de actividad deportiva y colaborar en la promoción y desarrollo del deporte en el ámbito en el que la Diputación de Barcelona desarrolla sus funciones".¹²⁴ La fórmula triada fou de tipus directe

¹²² Diputació Provincial de Barcelona, *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1981* (Barcelona: Diputació Provincial de Barcelona, 1982), 2.

¹²³ Concretament aquestes foren: Govern, Agricultura i Parcs Naturals, Cooperació i Incendis, Ensenyament, Cultura i Esports, Hisenda i Règim Interior, Obres Públiques i Urbanisme, Sanitat i Serveis Socials. Vegeu *Ibid.*, 3-4.

mitjançant la constitució del Patronat d'Esports de la Diputació de Barcelona,¹²⁵ en règim de fundació pública de servei. Les funcions que se li encomanaren foren:¹²⁶

- Col·laborar en la promoció esportiva i el desenvolupament de la cultura física de la població barcelonina i el seu entorn, fomentant les pràctiques esportives escolars i d'afecionats.
- Dur a terme tota mena d'activitats esportives.
- Establir la tasca de col·laboració necessària amb clubs i entitats esportives amb la finalitat d'aconseguir la promoció, programació i realització d'activitats esportives.
- Facilitar subsidiàriament a la població l'ús d'instal·lacions esportives de la Diputació en activitats que no tinguin afany de lucre.
- Qualsevol altra activitat que li encomani la Diputació de Barcelona relacionada amb l'educació física i l'esport.

El citat Patronat, que comptava amb la participació en la seva Junta Rectora d'un representant de la Generalitat de Catalunya –Jaume Rossell- i de l'Ajuntament de Barcelona –Enric Truñó-, inicià la seva singladura a partir de mitjan 1982. Des d'aleshores se centrà en l'adequació de les instal·lacions de la Diputació i en la realització d'activitats estiuenques relacionades amb la natació recreativa –amb un abast de 20.000 usuaris-, cursos de natació –comptant amb 100 infants- i diverses activitats com l'atletisme, el futbol, l'handbol, el bàsquet i la natació, totes elles realitzades a les Llars Mundet i gaudides per uns 300 infants.

¹²⁴ Certificació de la necessitat de creació del Patronat d'Esports, realitzada per J. M. Esquerda en qualitat de vicesecretari de la Diputació, en funcions de secretari general interí. Vegeu el lligall G-64, AGDPB.

¹²⁵ Els motius adduïts foren la possibilitat de garantir el control absolut d'un patrimoni i una gestió el major control de les subvencions donades per la Diputació, la garantia d'autonomia i agilitat administrativa i el control per un òrgan de govern del Patronat amb representació majoritària de la Diputació. Vegeu "Informe de la Comissió de Cultura i Esports" amb data de novembre de 1981. Lligall E-286, AGDPB.

¹²⁶ "Estatuts del Patronat d'Esports de la Diputació de Barcelona", pàgina 1. Lligall G-64, AGDPB.

Així doncs, finalment es pogué gaudir d'un recinte esportiu d'enorme potencial per a una ciutat encara mancada d'instal·lacions esportives, després de què, com s'ha vist en el capítol anterior, es resolgués l'optimització de les instal·lacions esportives situades a les Llars Mundet. Aquest fet suposà "un moviment globalitzat de 104.756 persones en les diverses activitats físiques i esportives" que es realitzaren des de l'estiu i fins a la fi de 1982 en aquestes.¹²⁷

Tornant però a l'any 1981, el primer que cal ressaltar-ne és l'augment considerable de les inversions que en el terreny esportiu féu aquesta administració provincial. La reestructuració d'aquest organisme també s'emmarcà en la necessitat de gestionar el millor possible un pressupost i unes demandes cada cop majors i més diversificades. La taula 8.6 evidencia com el pressupost de la Diputació adreçat a finalitats esportives augmentà considerablement respecte el d'anteriors anys fins a situar-se en 109.347.156 milions de pessetes, quantitat molt superior als 60.575.918 milions de pessetes que s'invertiren durant el bienni 1979-1980. La ciutat de Barcelona, tot i observar com el percentatge disminuïa respecte anys precedents situant-se en gairebé un 5 % del pressupost total, rebé 5.453.000 milions de pessetes –quantitat superior a la d'altres anys sense tenir en compte els ajuts per a trofeus i medalles.¹²⁸ Aquesta quantitat es destinà preferentment a cobrir les demandes de les entitats sense afany de lucre de la ciutat pel que fa a material, a actes i a instal·lacions esportives.¹²⁹

¹²⁷ Diputació Provincial de Barcelona, *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1982* (Barcelona: Diputació Provincial de Barcelona, 1983), 239.

¹²⁸ En l'annex 10 d'aquest capítol hi ha la relació de trofeus concedits per als mesos de setembre de 1981 i 1982 a entitats de la ciutat.

¹²⁹ En l'annex 11 pot veure's amb detall algunes d'aquestes inversions.

Taula 8.6: Inversions de la Diputació de Barcelona en matèria esportiva l'any 1981

	<i>Destinataris</i>	<i>Quantitat total per Partides</i>	<i>Quantitat destinada a la ciutat de Barcelona</i>
Construccions	Ajuntaments	52.147.949	-
	Entitats	2.000.000	950.000
Actes Esportius	Ajuntaments	1.418.750	250.000
	Entitats	2.920.000	255.000
Material Esportiu	Ajuntaments	2.982.975	43.000
	Entitats	2.465.000	1.955.000
Piscines	Ajuntaments	33.967.462	-
	Entitats	2.000.000	2.000.000
Camps de Futbol	Ajuntaments	6.000.000	-
Piscina "Sant Jordi"	-	1.000.000	-
Conveni Federació Catalana de Vela	-	1.500.000	-
Ajudes a Estudiants de l'INEF	-	500.000	-
Trofeus i Medalles	-	445.020	No es disposa d'aquesta dada
Total		109.347.156 milions de pessetes	5.453.000 milions de pessetes

Font: Elaboració pròpia a partir de la "Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1981", pàgines 210, 220 i 228. AGDPB.

La continuïtat en el plantejament de la Diputació, en el sentit de seguir impulsant l'actuació en matèria esportiva dels municipis, es traduí, l'any 1982, novament en l'ajut a les inversions en equipaments, en material i en activitats esportives. A aquesta tasca s'hi afegí un nou servei d'assessorament tècnic en construccions i promoció esportiva destinat a possibilitar "uns millors equipaments i una major i millor utilització dels mateixos perquè compleixin la seva funció: millorar la qualitat de vida del ciutadà".¹³⁰ Concretament, l'any 1982 la qualitat total invertida en finalitats esportives fou de 440.500.000 milions de pessetes, un 75 % superior a la de l'any 1981. Com pot comprovar-se en la taula 8.7, fou la quantitat destinada a la construcció i a la millora d'instal·lacions esportives la que patí un augment major, assolint els 270 milions de pessetes per l'existència

¹³⁰ Vegeu "Text fulletó de la Comissió Informativa de Cultura i Esports", corresponent a 1982. Lligall S-797, AGDPB.

d'instal·lacions subvencionades l'any 1981 però contemplades l'any següent, així com de peticions realitzades l'any 1981 que quedaren pendents pel 1982 –un 20 % respecte al total.

Taula 8.7: Inversions de la Diputació de Barcelona en matèria esportiva l'any 1982

<i>Concepte</i>	<i>Quantitat 1982</i>
Altres transferències (Piscina Sant Jordi)	1.000.000 milió de pessetes
Celebració d'actes esportius (ajuntaments)	7.000.000
Compra de material esportiu (ajuntaments)	13.000.000
Celebració d'actes esportius (entitats)	5.000.000
Compra de material esportiu (entitats)	5.000.000
Per a cursets a Clubs de Vela	1.500.000
Premis beques i pensions estudi i investigació	1.500.000
Construcció i millora instal·lacions esportives (piscines)	84.000.000
Construcció i millora instal·lacions esportives	270.000.000
Construcció camps de futbol (ajuntaments)	6.000.000
Pla pistes PPP'75	25.000.000
Construcció i millora instal·lacions esportives (piscines)	10.000.000
Construcció i millora instal·lacions esportives	10.000.000
Construcció de camps de futbol (entitats)	1.500.000
Total	440.500.000 milions de pessetes

Font: "Proposta de programa d'actuació. Secció d'Esports. Any 1982". Vegeu Expedient nº 2 del lligall E-877, AGDPB.

Aquest pressupost, juntament amb la citada creació del Patronat d'Esports, que l'any 1982 disposà de 34.020.000 milions de pessetes,¹³¹ mostra una continuïtat en els plantejaments de l'any 1981, explicitada en el notable increment dels recursos econòmics previstos per a finalitats esportives l'any 1982.¹³² Malgrat no disposar de dades precises entorn als pressupostos establerts per a la ciutat de Barcelona, és de suposar que segueixen la

¹³¹ Vegeu l'expedient nº 8 relatiu al pressupost del Patronat d'Esports per a l'exercici de 1982. Lligall G-68, AGDPB.

¹³² En referència a l'any 1982, "la preparació d'aquest programa d'actuació en matèria d'esports ve determinada per la necessitat de planificar racionalment els recursos econòmics que enguany s'han incrementat". Vegeu "Text fulletó de la Comissió Informativa de Cultura i Esports". Lligall S-797, AGDPB.

mateixa tònica que les inversions d'arreu de la província,¹³³ confirmant-se el trencament amb la dinàmica de biennis anteriors i la definitiva aposta d'aquesta administració vers una política esportiva diversificada i ajustada a les necessitats de la població. Quelcom que referma aquesta anàlisi foren les creixents subvencions que destinà la Diputació a activitats i actes esportius, a l'adquisició de material esportiu i a obres en instal·lacions esportives d'arreu de la província l'any 1983, per un valor de 469.469.000 milions de pessetes.¹³⁴

Tal i com s'ha esmentat anteriorment, una problemàtica que trobà la Diputació fou el creixent nombre de sol·licituds procedents de les administracions locals i de les entitats sense afany de lucre,¹³⁵ per a la millora, per a la construcció d'instal·lacions esportives, per a l'adquisició de material o per a la realització d'activitats. Aquesta circumstància conduí a què aquest organisme no "pogués respondre a l'esmentat increment amb una actuació de criteris unificats", aconsellant-se "la redacció d'una normativa que fixés uns criteris objectius, encara que subsidiaris d'unes prioritats determinades marcades per la Corporació".¹³⁶

Aquesta normativa de concessió de subvencions destinades a construccions, a activitats esportives i a material, així com la convocatòria de l'atorgament de les subvencions corresponents a 1982, s'aprovà en les sessions plenàries del 29 de gener i del 27 de maig d'aquell any. Els col·lectius als quals s'adreçava eren els ajuntaments de la província i els

¹³³ En l'annex 12 pot veure's detall de les inversions que reberen algunes entitats educatives per a la millora de les respectives instal·lacions esportives, l'any 1982.

¹³⁴ Concretament per a activitats i actes esportius es destinaren 18.741.000 milions de pessetes, 16.219.000 milions de pessetes per a l'adquisició de material esportiu i 434.509.000 milions de pessetes per a obres en instal·lacions esportives. Vegeu Diputació de Barcelona, *L'obra de govern a la Diputació de Barcelona (1983-1987)* (Barcelona: Diputació de Barcelona, 1987), 82.

¹³⁵ En l'annex 13 d'aquest capítol pot consultar-se la transcripció d'una carta adreçada a la Diputació Provincial de Barcelona, sol·licitant un ajut econòmic per a desenvolupar activitats en el terreny esportiu.

¹³⁶ "Esports. Proposta de programa d'actuació. Secció d'Esports. Any 1982", pàgina 8. Lligall B-853, AGDPB.

patronats municipals, les entitats esportives sense afany de lucre i els centres d'ensenyament que no depenguessin d'una institució pública, així com aquells organismes i entitats que sense ésser estrictament esportius, realitzaven activitats en aquest sentit sense afany de lucre. Alhora, els esportistes que de manera independent volguessin participar en curses i en proves de caràcter esportiu també n'eren destinataris/àries. La convocatòria, com calia suposar, explicitava l'àmbit d'actuació i les finalitats de la Diputació, que podien resumir-se en:¹³⁷

- concessió de subvencions per a la construcció, modernització i condicionament d'instal·lacions esportives de la província de Barcelona
- subvencions per al foment i la pràctica esportiva, organitzant cursos, conferències i seminaris d'assessorament tècnic o esportiu per als municipis de la província i de divulgació de l'esport i ensenyament d'activitats esportives
- subvencions per a trobades o competicions desenvolupades a la província de Barcelona i la participació d'esportistes i equips en activitats esportives
- subvencions per a l'adquisició de material per a la pràctica esportiva
- ajuts a estudiants de professors d'educació física

Igualment, els criteris tipificats per a la concessió dels ajuts en el terreny de les instal·lacions esportives especificaven l'interès prioritari d'aquesta administració en base a:¹³⁸

- dèficit existent
- nombre d'habitants
- població escolar del municipi
- disseny, localització i característiques del terreny i projecte

¹³⁷ "Boletín de la Provincia". Número 148. 22 de juny de 1982, pàgina 11 Lligall 849, AGDPB.

¹³⁸ Ibid.

- pla d'ús previst
- mancomunitat de serveis entre diferents municipis
- entitats privades que estableixin acords de cessió d'ús de les instal·lacions al municipi
- especial atenció a instal·lacions ja existents que amb un cert condicionament afavoreixin l'accés i pràctica esportiva a la població amb alguna deficiència física
- prioritat envers aquelles instal·lacions que possibilitin una major utilització i un bon rendiment esportiu
- possibilitat de demanar subvencions per a la fase de construcció immediata, en aquelles instal·lacions realitzades per fases d'unitats esportives

Aquestes normes afavoriren, per tant, una major racionalització i coherència en la tasca de la Diputació de Barcelona a l'hora de determinar el seu àmbit d'actuació i les seves principals prioritats, així com la documentació que des de les diferents entitats i organismes sol·licitants calia complimentar per optar als esmentats ajuts.

L'augment del pressupost de la Diputació Provincial destinat al Servei d'Esports es palesà també en una major diversitat de les accions d'aquest organisme. A més de la introducció de l'esmentat servei d'assessorament tècnic en construccions i promoció esportiva ofert als municipis de la província per tal de millorar la rendibilitat econòmica i social de les respectives instal·lacions, aquest organisme es caracteritzà per emprendre d'altres iniciatives esportives a l'empara de l'augment pressupostari. En el mateix terreny de l'assessorament als municipis, a partir de 1982 es donà la possibilitat d'informar entorn a l'organització d'escoles esportives o de proves populars, ja fos personalment o mitjançant publicacions periòdiques.

Per tal de mantenir uns canals de comunicació i d'informació continus, la Secció d'Esports de la Diputació també organitzà dos seminaris. Amb l'objectiu "de donar als Municipis una informació tècnica de com planejar,

construir i fer rentables social i econòmicament les instal·lacions esportives”,¹³⁹ es plantejaren les “I Jornades sobre instal·lacions esportives de les comarques de Barcelona”. La manca de tècnics especialitzats i la gran quantitat d’instal·lacions que es trobaven en un estat defectuós en justificà la seva realització a diversos indrets –entre els quals Barcelona, Vilafranca del Penedès o Manresa- per tal de facilitar la màxima participació. Concretament aquesta fou de 90 persones de 50 municipis entre alcaldes i regidors, enginyers, arquitectes, aparelladors i professors d’educació física i d’altres persones vinculades a l’esport. Si bé en el transcurs de l’any 1982 no es realitzaren, aquell any es plantejà la realització d’unes “Jornades sobre promoció i pràctica esportiva” tot i cercant “aportar coneixements sobre les diferents formes de pràctica esportiva per a totes les edats”, i “orientar els Municipis per efectuar una planificació i un desenvolupament de la política esportiva en les seves diferents vessants”.¹⁴⁰ Aquestes, materialitzades l’any següent, cercaven “aportar coneixements sobre les diferents formes de pràctica esportiva per a totes les edats i sectors oficials, en les seves vessants de: Educació física, escoles d’iniciació esportiva, esport de competició, esport per a tots i esport recreatiu i popular”.¹⁴¹ Els col·lectius als quals es destinaven aquestes Jornades eren els regidors d’esport de municipis de la província, els tècnics esportius d’ajuntaments o patronats, les associacions de pares i de veïns i entitats recreatives o clubs. Malauradament però, no es disposa d’informació entorn als emplaçaments on aquestes tingueren lloc, de la mateixa manera que succeeix amb els cursets d’iniciació esportiva organitzats l’any 1982 com a experiència pilot, amb la pretensió de fomentar l’activitat esportiva, i que s’adreçaren “a nens i nenes de 8 a 14 anys, a disminuïts físics i a persones grans”.¹⁴²

¹³⁹ “Informe de les I Jornades sobre Instal·lacions Esportives de les comarques de Barcelona”. Vegeu l’expedient nº 1 del lligall E-877, AGDPB.

¹⁴⁰ “Esports. Proposta de programa d’actuació. Secció d’Esports. Any 1982”, pàgina 6.

¹⁴¹ Carta de César López, en qualitat de president de la Comissió Informativa de Cultura i Esport, adreçada a Antoni Callao, cap de la secció tècnica d’esports, amb data 26 d’octubre de 1982. Vegeu lligall B-851, AGDPB.

¹⁴² “Esports. Proposta de programa d’actuació. Secció d’Esports. Any 1982”, pàgina 7.

Finalment, la Diputació de Barcelona, en aquesta intenció de diversificar els seus esforços en el terreny esportiu, arran de la petició de la Federació Catalana de Vela de col·laboració per establir un pla conjunt sobre els cursets que es podrien fer per fomentar la vela de manera gratuïta entre els escolars de 9 a 14 anys amb pocs recursos econòmics,¹⁴³ resolgué recolzar aquesta iniciativa. Així, tant la Diputació com aquesta federació subvencionaren “als Clubs Nàutics de la província, durant l'exercici de 1981, amb una ajuda econòmica total de 3.000.000 pessetes, corresponent a cadascun d'aquests Organismes el 50% de l'esmentat import, la qual subvenció estarà destinada a atendre les despeses de personal ensenyant i a l'adquisició de material, equips i altri complementari necessari per a respondre a la major demanda que comportarà la realització dels cursets”.¹⁴⁴ La ciutat comtal pogué participar d'aquest conveni, de la mà dels diversos clubs nàutics adscrits a la Federació com el RC Marítim de Barcelona, el CN Barcelona, el RC Nàutic de Barcelona, el CN Catalunya, el CD Estibadors del Port de Barcelona, el CN Montjuïc i el WC de Barcelona. La bona acollida de la proposta féu que ambdós organismes decidissin ampliar l'esmentat conveni també per a l'exercici de 1982, mantenint les bases de l'acord inicial.¹⁴⁵

Així doncs, durant el bienni 1981-1982 la Diputació de Barcelona es consolidà com a un agent promotor de l'esport a la ciutat comtal mitjançant la implementació d'una política esportiva que, tal i com féu l'Ajuntament d'ençà del 3 d'abril de 1979, es caracteritzà per la seva diversificació i intensificació. El major intervencionisme de les diferents administracions s'evidencià en unes dotacions econòmiques cada cop majors i en unes accions que, a més de centrar-se en la gestió i en la millora de les instal·lacions esportives,

¹⁴³ Dictamen de la Diputació de Barcelona entorn a la proposta de la Federació Catalana de Vela, amb data 4 de febrer de 1981. Vegeu lligall B-853, AGDPB.

¹⁴⁴ Conveni de col·laboració entre la Diputació de Barcelona i la Federació Catalana de Vela, 9 de juliol de 1981. Vegeu lligall B-853, AGDPB.

¹⁴⁵ En l'annex 14 d'aquest capítol pot veure's un full informatiu d'aquesta campanya de promoció.

afavoriren la participació de la població a través de campanyes de promoció esportiva adreçades i ajustades a les necessitats de diferents col·lectius.

Altrament, durant aquest mateix període la Generalitat de Catalunya prosseguí amb l'assumpció de competències procedents del Govern central. En aquest sentit, l'1 de juny de 1981 es feren efectius els traspassos del Consejo Superior de Deportes a la Generalitat segons els quals les federacions catalanes passaven a tenir personalitat jurídica.¹⁴⁶ Des d'aleshores, les federacions catalanes, regulades pel Decret 132/1981 de la Presidència de la Generalitat, depengueren d'aquest organisme, restant vinculades a les federacions espanyoles solament en aquells aspectes merament tècnics o competitius –en el cas dels de caire nacional i internacional. El procés de descentralització endegat a partir del 31 de juliol de 1980 s'anà desenvolupant amb la intenció de “hacer algo funcional y descentralizado, pero fundamentalmente democrático y que dé respuesta a las necesidades del deporte catalán”, fet que s'aconseguia “con federaciones catalanas fuertes, y sólo el deporte español será también fuerte si cuenta con federaciones catalanas fuertes”.¹⁴⁷ La xifra que llavors s'estipulà com a necessària per als següents quatre anys fou d'uns 9.000 milions de pessetes “para atender a las 700 peticiones que existen en el deporte catalán de urgencia”.¹⁴⁸

Així doncs, la Generalitat de Catalunya, des de l'assumpció de les primeres competències, es trobà en una etapa constituent, centrant-se en l'estudi i en el desenvolupament teòric de la infraestructura organitzativa i del personal, en paral·lel a l'assumpció de responsabilitats envers l'esport escolar i les subvencions en equipaments o la presència en diversos actes i

¹⁴⁶ Manuel Tarín, “Paso adelante de la autonomía deportiva. Cataluña debe ser un ejemplo,” *El Mundo Deportivo*, 1 de juny de 1981, 20.

¹⁴⁷ Carlos Martín, “Ayer, día de la independencia deportiva de Catalunya,” *Dicen...*, 3 de juny de 1981, 33. Entorn al Reial Decret 1668/1980, de 31 de juliol, sobre traspàs de serveis de l'Estat a la Generalitat de Catalunya en matèria de Cultura Física i Esports, vegeu Generalitat de Catalunya, *Legislació de l'esport a Catalunya* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1996), 215-219.

¹⁴⁸ Manuel Tarín, “Paso adelante de la autonomía deportiva...,”

convocatòries. Durant aquest període, amb la definició de les federacions catalanes com a organismes amb personalitat jurídica pròpia dependents de la Generalitat, s'aconseguí un dels objectius prioritaris de cara a aconseguir l'ídoni desenvolupament de l'esport.¹⁴⁹

El nou model defensat per Josep Lluís Vilaseca tenia com a eix fonamental la futura Llei catalana de l'esport. Amb aquesta es pretenia adequar el marc social amb l'ús del català a les instal·lacions esportives, a la premsa, a la ràdio i a la televisió i als actes esportius, en paral·lel al desenvolupament de programes de promoció-competició, tecnificació-competició, de desenvolupament de l'educació física, de desenvolupament del personal tècnic, per a la investigació o de documentació i de medicina esportiva.¹⁵⁰ L'afavoriment de l'ús i del rendiment de les instal·lacions esportives existents i un esport escolar realitzat en les hores lectives i amb el professorat adequat es convertiren en dues de les principals línies d'actuació d'aquest organisme. Tant el Decret d'inscripció i d'ajuda a entitats esportives, com el de normes d'assignació d'ajudes econòmiques per a l'esport escolar –publicats al Document Oficial de la Generalitat de Catalunya (DOGC) el 4 de febrer de 1981- responien a part d'aquestes ambicions.

Concretament el Decret 31/1982 de la Generalitat de Catalunya establia les normes corresponents a la sol·licitud i concessió de subvencions a què podien optar entitats públiques, entitats esportives sense afany de lucre, centres d'ensenyament i associacions de pares o d'altres entitats que desenvolupessin activitats esportives no lucratives. Els programes contemplats en aquests ajuts es dividiren en promoció de l'esport –esport escolar, escoles de promoció, formació de monitors i àrbitres, ajuts de material esportiu i activitats diverses per a la promoció esportiva-, esport de competició –esport de competició, esports autòctons, ajuts a clubs i beques a esportistes-, esport de lleure i de recreació –programes de lleure i esports

¹⁴⁹ Ferrán Fornells, "Vilaseca: "Un año para la ley del deporte catalán," *El Mundo Deportivo*, 13 de juny de 1981, 25.

¹⁵⁰ *Ibid.*

especials- i plans especials –centres d'iniciació esportiva, pla de promoció, pla experimental i centres de perfeccionament esportiu.¹⁵¹ Aquests 4 tipus de programes mostraven l'interès d'aquesta administració per potenciar les diferents vessants esportives existents.

Amb caràcter similar, el Decret 32/1982 de la Generalitat de Catalunya es centrà en la concessió d'ajuts a la inversió per a la construcció i el condicionament d'instal·lacions esportives, essent-ne destinatàries les entitats públiques, les entitats esportives sense afanys lucratius o els centres d'ensenyament. Aquests podien presentar-s'hi lliurant una sèrie de documentació administrativa i tècnica, a l'efecte que la Generalitat valorés la idoneïtat de la subvenció.¹⁵² L'any anterior, el 1981, aquesta administració, en base al Decret 235/1980 que explicitava les normes per a la construcció d'equipaments esportius, incidí arreu de Catalunya amb diverses subvencions –a l'igual que les resultants del Decret 32/1982- producte de l'anàlisi en proporció directa de l'extensió de la comarca i del nombre d'habitants, en correlació amb el nombre d'habitants. Així, l'any 1981 la Generalitat destinà 108.700.000 milions de pessetes a Barcelona –entre l'Ajuntament i entitats sense afany lucratiu-, augmentant aquesta quantitat l'any següent fins a assolir els 185.279.978 milions de pessetes.¹⁵³

En aquest mateix sentit, el Departament d'Ensenyament, en col·laboració amb la Direcció General de l'Esport, organitzà, del 6 al 31 de juliol a la mateixa ciutat comtal, el "I Curs de formació intensiva en educació física per a professors d'EGB". Aquest, que comptà amb 85 participants –4 d'ells de fora de Catalunya- pretenia començar a superar "la falta de especialistas en

¹⁵¹ "Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya", número 206, 10 de març, pàgina 589.

¹⁵² Els criteris establerts en el Decret 32/1980 eren: instal·lació d'interès esportiu municipal i/o comarcal; nombre d'habitants de la població o zona d'influència; població escolar del municipi o de la zona d'influència; població escolar del municipi o de la zona d'influència; disseny, situació i característiques dels terrenys i construcció; pla d'utilització previst; consideracions dels esports propis de la demarcació; informe dels tècnics; projecte tècnic i adequació a les necessitats d'equipaments esportius de la zona. Vegeu *Ibid.*, pàgina 590.

¹⁵³ En l'annex 15 d'aquest capítol podeu veure detall de les instal·lacions municipals i de les entitats sense afany de lucre que en resultaren beneficiades a la ciutat comtal, els anys 1981 i 1982.

esta materia, tan importante para el desarrollo y continuidad del deporte”,¹⁵⁴ tenint un caràcter continu i global “hasta conseguir reconstruir la enseñanza deportiva para los niños”.¹⁵⁵

Les diferents línies d’actuació de la Direcció General de l’Esport se sustentaren en un pressupost creixent durant el bienni 1981-1982. D’aquesta manera, si inicialment el pressupost era de poc més de nou-cents milions de pessetes, l’any 1982 aquest fou de 3.598.973.124 milions de pessetes “gracias a la aportación de las transferencias del Estado, que supone 866 millones de pesetas y, gracias a la aportación de la Generalitat, cuyo paquete alcanza 2732 millones de pesetas”.¹⁵⁶ Aquesta darrera partida pressupostària, reflex de la major transcendència atorgada al fet esportiu en les seves diverses facetes, es dividí en les partides econòmiques assenyalades a la taula 8.8.

Taula 8.8: Detall d’algunes de les partides pressupostàries de la Direcció General de l’Esport corresponents a 1982

<i>Concepte</i>	<i>Inversions 1982</i>
Institut Nacional d’Educació Física (Barcelona i Lleida) ¹⁵⁷ Escola Catalana de l’Esport ¹⁵⁸	261 milions de pessetes
Promoció esportiva (escoles de promoció d’estiu, d’àrbitres, d’esport escolar, d’esports especials, de clubs modestos, beques, esport d’elit i federacions)	501 milions
Equipaments esportius per a ents territorials i entitats sense afany de lucre	2.300 milions

¹⁵⁴ Declaracions de Jaume Rosell, director tècnic d’esports de la Direcció General de l’Esport, a “Inaugurado bajo la presidencia de J.L. Vilaseca. Curso de formación básica en educación física para maestros de EGB,” *El Mundo Deportivo*, 8 de juliol de 1981, 38.

¹⁵⁵ Declaracions de Josep Lluís Vilaseca a *Ibid.*

¹⁵⁶ Carlos Martín, “3.600 millones para el deporte catalán,” *Dicen...*, 4 de juny de 1982, 33.

¹⁵⁷ L’Institut Nacional d’Educació Física de Lleida començà a funcionar l’octubre de 1982.

¹⁵⁸ Aquest organisme se centrà en el reciclatge i la formació de mestres i tècnics d’esport, publicacions, en les biblioteques, en la medicina de l’esport i en els trofeus, entre d’altres.

Altres	536,9 milions
Total	3.598,9 milions

Font: Elaboració pròpia a partir de Carlos Martín, "3.600 millones para el deporte catalán," *Dicen...*, 4 de juny de 1982, 33.

Un augment tan substancial en el terreny esportiu, passant-se dels 900 milions de 1981 als gairebé tres mil sis-cents de l'any següent,¹⁵⁹ a l'igual que succeí amb la Diputació de Barcelona constata la ferma voluntat d'ambdues de desenvolupar una política esportiva diversificada i ajustada a les necessitats de la població, així com el caràcter intervencionista i cada cop més preat d'aquestes com a agents promotors de l'esport.

El principal capítol pressupostari, el d'equipaments esportius, s'emmarcà en el "Programa d'equipaments" que "tiene como objetivo promover la construcción del número y tipo de instalaciones que satisfagan las necesidades existentes y comprende tanto el supuesto de edificación de obras de nueva planta, como las de mejora de las ya existentes",¹⁶⁰ o l'increment del seu grau d'ús i d'aprofitament. Aquest programa comptà amb unes subvencions que durant el bienni 1981-1982 feren front a 426 peticions –297 d'ajuntaments, 62 de centres d'ensenyament i 67 de entitats esportives- per un valor total d'uns tres mil milions de pessetes.

A la ja esmentada participació de la Generalitat en l'organització del Campionat del Món de Futbol de 1982, ja fos prenent part en l'organització del mateix o en els diversos dels actes celebrats paral·lelament, cal afegir d'altres intervencions com la seva participació en la celebració del I Campionat de Catalunya de deficients físics i psíquics –organitzat per la Federació Catalana d'Esports i Lleure per a disminuïts psíquics al Club Natació Sant Andreu el 26 de febrer de 1982- o el I Stage Alternatiu Europeu. Aquesta darrera iniciativa, organitzada ensems amb el Consell d'Europa, es féu a l'Institut Nacional d'Educació Física d'Esplugues de

¹⁵⁹ D'aquests, 287 es destinaren a equipaments esportius.

¹⁶⁰ Ramón Rovira, "Generalitat: Deporte para todos," *El Mundo Deportivo*, 10 d'abril de 1983. Suplement dominical.

Llobregat, del sis al setze de juliol de 1981. Concretament, comptà amb 64 participants d'arreu d'Europa, tot cercant per primer cop a l'Estat "concebir el deporte desde un prisma diametralmente opuesto al que normalmente se muestra en las páginas de los periódicos",¹⁶¹ mitjançant diverses propostes recreatives com els esports convencionals des d'una vessant no competitiva, els jocs d'orientació, els circuits, els jocs populars o la dansa.

Les relacions entre la restablerta Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona foren, des de bon començament, bones i intenses, accentuant-se a partir de les pretensions olímpiques municipals. Una bona mostra d'aquest fet fou la signatura del conveni, el 6 de juliol de 1982, en base al qual ambdues institucions acordaren per al bienni 1982-1983 col·laborar en "l'execució dels Programes Esportius a realitzar a la ciutat de Barcelona",¹⁶² tal i com s'ha comentat anteriorment.

Així doncs, la Generalitat de Catalunya reforçà les seves aportacions en matèria esportiva sustentades en un augment pressupostari que afavorí l'endegament i la continuïtat de les accions iniciades l'any 1980 arran de la creació de la Direcció General de l'Esport. La ciutat comtal en resultà beneficiada sobretot en el terreny de les instal·lacions esportives i de la formació de professionals vinculats al món esportiu. Tant aquest organisme com la Diputació de Barcelona tingueren un rol més rellevant respecte al bienni anterior en l'afavoriment d'unes millors condicions per a la pràctica esportiva, com a conseqüència de l'articulació de les respectives polítiques esportives. El progressiu intervencionisme de les administracions catalanes les configurà com a un referent en la potenciació de l'esport a la ciutat comtal a les acaballes de la transició democràtica, circumstància que fou aprofitada per l'associacionisme en les seves múltiples iniciatives.

¹⁶¹ J. Carles Armengol, "Stage Alternativo Europeo," *El Mundo Deportivo*, 15 de juliol de 1981, 34.

¹⁶² Conveni entre la Direcció General de l'Esport del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya i l'Excel·lentíssim Ajuntament de Barcelona, signat el 6 de juliol de 1982. Lligall 17/95/27, AMA.

PART V

CAPÍTOL 9:

CONCLUSIONS

Arribats a aquest estadi, hom es disposa a recapitular aquells aspectes més importants fins ara comentats, procurant realitzar aquesta reflexió a partir dels objectius proposats en la part introductòria d'aquesta tesi doctoral. Seguint la lògica cronològica del període, però ara d'una manera unitària, es pretén destacar els aspectes dominants de la situació i de l'actuació dels principals agents relacionats amb el fenomen esportiu barceloní durant la transició democràtica. Aquestes darreres consideracions es plantegen sense ànim de menyscar la importància del creixent col·laboracionisme que existí entre els poders públics i l'associacionisme. Bona mostra d'aquest fet es palesa en un darrer punt d'aquest capítol, centrat en l'esport espectacle.

En definitiva, tot seguit es pretén fer una darrera reflexió en relació a la transformació del fet esportiu barceloní durant la transició democràtica, emfasitzant aquells aspectes que ajudin a determinar l'existència d'un procés de massificació esportiva a la ciutat comtal en paral·lel al procés de democratització política estatal.

1 De l'immobilisme i la controvertida actuació de les diferents administracions (1975-abril 1979) a la consolidació de polítiques públiques afavoridores de l'accés massiu a l'esport (abril 1979-1982)

D'entrada, la situació esportiva de la ciutat comtal a les acaballes de 1975 presentava nombroses mancances, encapçalades per les corresponents a l'equipament esportiu –entre aquestes les de l'Estadi de Montjuïc eren de les més polèmiques-, com a conseqüència del llarg oblit i desídia o de l'ús erroni que patí el fenomen esportiu en el transcurs dels diferents governs franquistes. Davant d'aquesta circumstància, l'Ajuntament de Barcelona es mostrava del tot incapaç de minorar aquestes llacunes en no disposar d'uns plantejaments ni d'una dotació pressupostària adients. L'incompliment per part d'aquesta administració del pla d'instal·lacions signat, per a quatre anys, l'any 1972 amb la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes (DNEFD) en fou una bona evidència. L'any 1976 però, possibilità una major sensibilització vers el fet esportiu per part municipal, de la mà de la creació

de l'Oficina de Política d'Esports, de la concessió de subvencions i de l'establiment de diversos acords amb d'altres administracions.

Igualment, aquell any destacà la Diputació Provincial de Barcelona per la creació de la Fundació de l'Esport, per les subvencions d'iniciatives de caràcter esportiu de diversa índole per més de tretze milions de pessetes – l'any anterior aquestes no arribaren als cinc milions- i per l'acord quinquennal signat amb la DNEFD que pretenia fer front al dèficit d'equipaments esportius i que beneficià entitats de la ciutat com la Unió Esportiva Brafa i el Club Natació Montjuïc i el Club Esportiu Mediterrani. En definitiva, en l'endegament de la transició democràtica ambdues administracions denotaren les greus mancances en els equipaments esportius de la ciutat i, per tant, les dificultats existents a l'hora d'accedir a l'esport, iniciant tímides accions per arranjar aquesta problemàtica. Aquestes actuacions tingueren com a rerafons, a partir de mitjan 1976, l'obligada reestructuració de la DNEFD en bona mesura per la pressió social i mediàtica, concretada en la substitució de Tomás Pelayo Ros per Benito Castejón, i la seva pretensió d'afavorir l'esport per a tothom arreu de l'Estat. Sens dubte, aquesta concepció es presentà com a essencial de cara a possibilitar l'accés massiu a l'esport per part de la ciutadania.

El punt culminant de la reestructuració governamental estatal se situà entre 1977 i els primers mesos de 1979. Aquesta situació afavorí la democratització i la descentralització dels òrgans rectors de l'esport, situant l'afavoriment de la màxima participació esportiva de la població –esport per a tothom- en una de les seves principals prioritats, en convergència amb els plantejaments del Consell d'Europa. A efectes pràctics però, a banda de la substitució de l'esmentada Delegación pel Consejo Superior de Deportes (CSD), no es denotà una democratització del fenomen esportiu –encara depenent totalment de les recaptacions de les travesses- en paral·lel a la de les restants esferes sociopolítiques del país, fet copsat pels mitjans de comunicació i per d'altres col·lectius que foren especialment crítics amb aquesta situació. D'aquesta manera, el bienni 1977-1978, més que

caracteritzar-se pels petits avenços i per les millores en la realitat esportiva barcelonina, fou important en l'establiment dels fonaments ideològics a partir dels quals s'endegaren i es materialitzaren les polítiques esportives a partir de les eleccions municipals de l'abril de 1979. La necessitat de comptar amb una llei de l'esport i amb el sector de l'educació física degudament regular i reconegut, així com el reconeixement del dret de tot ciutadà a accedir a l'esport manifestat en l'articulat de la Constitució Espanyola, foren el resultat del canvi de plantejaments entorn a aquesta qüestió.

Concretament, la ciutat comtal ben aviat es beneficià d'aquests plantejaments amb la signatura d'un conveni entre l'encara Delegación Nacional de Educación Física y Deportes i l'Ajuntament per a la construcció d'instal·lacions esportives durant un període de cinc anys per un valor total de mil milions de pessetes. En un ciutat mancada de recintes esportius, aquest acord es presentà com a essencial per a l'afavoriment del tant reivindicat accés massiu a la pràctica esportiva a través del condicionament i de la construcció d'instal·lacions com el Complex Bernat Picornell, Can Carelleu o d'altres ubicades en centres docents i en diferents emplaçaments de la ciutat, durant els següents anys. Ara bé, aquest acord, la creació de la Unitat Operativa d'Esports a mitjan 1978 o la concessió de certes subvencions, tot i suposar una certa apaivagada de les mancances i necessitats presents a la ciutat, no foren un aval suficient per a l'inici d'una veritable política esportiva. Com no podia ésser d'altra manera, els dèficits existents i el context d'inestabilitat econòmica feren que l'Ajuntament prioritzés qüestions relacionades amb d'altres prestacions socials més enllà de les esportives, tot i les creixents demandes d'un associacionisme, també en hores baixes.

D'altra banda, la incertesa travessada per la Diputació Provincial per la reestructuració que patí amb el restabliment provisional de la Generalitat de Catalunya, juntament amb la citada crisi econòmica, impossibilitaren una contribució superior als vuit milions de pessetes durant el bienni 1977-1978. Aquesta xifra –inferior a la de 1976- resultà, òbviament, insuficient per fer

front a l'augment de sol·licituds procedents d'un associacionisme igualment mancat de recursos per promoure l'esport entre la ciutadania.

Després d'aquest període clarobscur pel que fa a les polítiques esportives de les diferents administracions, les eleccions municipals de l'abril de 1979 es presentaren com a clau per a la definitiva democratització de l'esport entre la ciutadania. Des d'aleshores, l'Ajuntament inicià una reorganització de l'administració municipal, ubicant el fet esportiu, de bon començament, en l'Àrea de Cultura i Esports tot proclamant –tal i com ja s'havia fet des del CSD- la necessitat d'afavorir les vessants participativa i educativa de l'esport. En aquest sentit, tot i no observar-se inicialment un canvi rotund i trencador respecte a les actuacions dels seus successors, durant aquesta primera legislatura el consistori entrant possibilità una transformació substancial de la realitat esportiva de la ciutat, de la mà d'una política esportiva coherent, transparent i decidida que tingué com a fonament l'afavoriment de l'accés a l'esport per part de tota la ciutadania i la celebració d'esdeveniments esportius que repercutissin favorablement en la ciutat.

D'entrada però, el consistori hagué de fer front a les continuades crítiques entorn al nombre i a la situació de les instal·lacions esportives de la ciutat. L'elevat nombre d'instal·lacions de propietat privada l'any 1979 -343 de les 446 existents-, la política de cessió de les de caràcter municipal i l'oblit patit a barris com l'Eixample i Sants pel que fa a l'equipament esportiu de caire municipal –situat preeminentment en zones especulativament poc atractives- evidenciaven el poc intervencionisme fins aleshores existent, afavorint-se la desigualtat i la discriminació en l'accés ciutadà a la pràctica esportiva. Durant el bienni 1979-1980 però, la materialització del plantejaments municipals se sustentà en uns pressupostos destinats a finalitats esportives amb un import global de més de dos-cents vuitanta milions de pessetes, dels quals prop del 82 % tingué per objecte la construcció i la reforma d'instal·lacions esportives. Igualment, l'Ajuntament intervingué, aprofitant el conveni signat amb el CSD, en el teixit d'instal·lacions esportives de la ciutat potenciant-ne, sobretot, les de caràcter poliesportiu en aquells districtes més perifèrics i cada cop més

massificats com Sants-Montjuïc, Nou Barris i Sant Martí, en el marc de racionalització de l'urbanisme i de millora dels serveis dissenyat, així com amb la intensificació de la seva política de cessió d'instal·lacions, fet que en millorà les seves prestacions i rendibilitat.

Com a ferm reflex de la diversitat programàtica del consistori, en la promoció d'activitats esportives del bienni 1979-1980 destacaren les organitzades en el marc del Saló de la Infància i de la Joventut, la construcció de circuits naturals en sis parcs de la ciutat, la Cursa Atlètica de la Mercè i la Trobada de Bicicletes, aquestes dues darreres adreçades a un perfil més diversificat de població i realitzades en l'espai urbà de la ciutat. La bona acollida d'aquestes intervencions palesà el major intervencionisme i centralisme consistorial i el bon rumb iniciat en la ferma voluntat municipal d'afavorir definitivament l'accés a la pràctica esportiva de la ciutadania, en estreta col·laboració amb l'associacionisme.

Paral·lelament, la pretensió municipal d'acollir esdeveniments esportius de certa envergadura es constatà per mitjà de la concreció de diversos matxs i de la cerimònia inaugural del Campionat del Món de Futbol l'any 1982 i d'un cert apropament, quasi involuntari, a la possibilitat de celebrar uns Jocs Olímpics, sobretot arran de la designació de Joan Antoni Samaranch com a president del CIO.

D'altra banda, la Diputació de Barcelona –en plena reestructuració i traspàs de competències a la Generalitat de Catalunya- seguí mantenint la seva comesa entorn a la concessió de subvencions per a la construcció d'instal·lacions, la celebració d'actes esportius, l'adquisició de material, la contractació de monitors i l'adjudicació de beques i trofeus. Malauradament però, la conjuntura econòmica i d'inestabilitat existent no possibilità que les inversions d'aquesta administració fossin superiors a les del bienni anterior, limitant la seva aportació a la ciutat comtal durant el bienni 1979-1980 a poc més de set milions de pessetes, fet que topava amb l'augment del nombre de peticions procedents de l'associacionisme. La Generalitat de Catalunya, a

través de la Direcció General d'Esports, es posicionà a partir de l'estiu de 1980 com a un nou interlocutor esportiu, prenent responsabilitat en les mancances d'equipaments i zones verdes existents arreu i en la promoció d'activitats esportives. De la mateixa manera que en les restants administracions catalanes, les seves actuacions possibilitaren una major dimensió pública dels màxims dirigents d'aquesta.

Així fou com el bienni 1979-1980 suposà la definitiva assumpció de competències i de responsabilitats en matèria esportiva per part de les diferents administracions del territori català. La descentralització i democratització endegada l'any 1976 finalment arribà al fet esportiu, possibilitant-se, amb la participació també de l'associacionisme, un esforç conjunt per al desenvolupament del procés de massificació esportiva a la ciutat.

Els avenços en la promoció d'aquest fenomen s'accentuaren ja en els dos darrers anys de transició democràtica amb la implicació i el col·laboracionisme de les administracions catalanes de la mà de la irrevocable definició de la política esportiva municipal i de la implementació de les respectives polítiques de la Diputació i de la Generalitat. En aquest sentit, el tarannà transparent iniciat amb aquest govern municipal seguí essent la tònica dominant, caracteritzant-se per l'atenció preferent envers la construcció, el manteniment i la gestió d'instal·lacions esportives, la promoció esportiva amb mires d'abastar tots els sectors poblacionals i les activitats esportives de caire internacional. Pel que fa a les primeres, els avenços foren lents donades les mancances encara existents, tot i la inversió prevista -610 milions de pessetes l'any 1982. Un d'aquests progressos tingué a veure amb l'elaboració, aquell mateix any, de la *Guia de l'Esport a Barcelona'82*, instrument que permeté disposar d'un cens prou fiable de les instal·lacions esportives, dels clubs i de les federacions ubicades a la ciutat comtal, que permet valorar com a equilibrador el rol municipal pel que fa a les seves intervencions sobretot en aquells districtes més mancats d'instal·lacions, amb menor tradició associativa i amb un creixement

demogràfic superior. Paral·lelament, a aquest augment de les inversions en equipament esportiu s'hi sumà una gestió més efectiva i descentralitzada del de caire municipal amb la intervenció més decidida entorn a la cessió d'instal·lacions municipals, amb la creació d'un Servei d'Inspecció –l'any 1980- i amb la concepció del “Reglament sobre l'ús de les instal·lacions municipals esportives”.

La definitiva consolidació de la política esportiva municipal, l'any 1982, de la mà d'unes majors inversions en equipaments esportius, també es palesà en la promoció esportiva, destinant més de disset milions i mig a tal efecte –la major part l'esmentat any- i uns vint-i-nou milions més adreçats a la subvenció a entitats promotores. En aquest sentit, la bona acceptació de la Cursa Atlètica de la Mercè i de la Festa de la Bicicleta, els màxims exponents de la política municipal pel que fa a les activitats organitzades en l'espai públic de la ciutat i amb un caràcter eminentment festiu, les consolidà en el calendari esportiu barceloní, a l'igual que succeí amb la Cursa Jean Bouin o amb la Cursa Popular Ciutat de Barcelona. De la mateixa manera, la diversificada actuació municipal també abraçà la dimensió més formativa de l'esport, participant en l'organització de les escoles d'iniciació esportiva i encapçalant-ne campanyes de difusió, erigint, juntament amb les restants intervencions –moltes de les quals amb continuïtat més enllà d'aquest període-, l'Ajuntament com a principal valedor de l'esport barceloní. En bona mesura, aquestes escoles –al igual que el Consell de l'Esport Escolar de Barcelona o el Consell Municipal d'Esports- exemplificaren el col·laboracionisme existent a l'inici dels vuitantes per tal d'incrementar les facilitats a l'hora d'accedir a l'esport en totes les seves vessants, en aglutinar sota un mateix projecte entitats veïnals, escolars, esportives i les administracions.

En aquest liderat municipal pel que fa a la promoció esportiva de la ciutat ocupà un paper capdal la pretensió olímpica de la ciutat. Si bé l'any 1980 suposà l'inici de l'apropament a la possibilitat d'acollir els Jocs Olímpics de 1992, el bienni 1981-1982 permeté la materialització de les principals

accions en aquest sentit. Aquesta decisió, que tenia com a rerafons la intenció d'estimular l'economia, la infraestructura i d'internacionalitzar la ciutat, comportà una accentuació dels esforços municipals vers l'esport, la major coordinació amb les administracions restants i un seguit de modificacions en els plantejaments inicials municipals. Així doncs, per tal d'acollir l'Olimpíada de 1992, des de l'inici de 1981 les actuacions municipals es recolzaren i s'accentuaren a través d'un notori clam i suport social, explicitat en el ressò que des d'aleshores se'n féu tant en els mitjans de comunicació com en entitats esportives i d'altres col·lectius propers a l'esport –algun dels quals s'adreçà directament a l'alcalde mostrant-li la seva col·laboració. En aquest propòsit consistorial l'any 1982 fou clau ja que permeté mostrar les possibilitats organitzatives de la ciutat, donant a conèixer internacionalment la intenció olímpica a través del Campionat del Món de Futbol, el juny d'aquell any, i dels nombrosos esdeveniments esportius, com les tradicionals 24 Hores de Montjuïc o el Torneig Internacional de Bàsquet Barcelona-82, celebrats al seu redós.

Per la seva banda, la Diputació Provincial i la Generalitat de Catalunya –que mostrà una total adhesió al propòsit olímpic de la ciutat- feren un tomb respecte els anys anteriors, desplegant les respectives polítiques esportives tot col·laborant decididament amb l'associacionisme i l'administració local. La primera d'elles reflectí la potenciació de les seves actuacions en matèria esportiva amb la creació del Patronat d'Esports, fundació pública que, amb la participació de la Generalitat i de l'Ajuntament, d'ençà de 1982 se centrà en l'adequació de les instal·lacions esportives de la Diputació –a Barcelona les ubicades a les Llars Mundet i a l'Escola Industrial- i en la promoció d'activitats esportives. Aquestes actuacions i les adreçades a la concessió d'ajuts de diversa tipologia, disposaren d'un increment any rera any de les corresponents partides pressupostàries, fet que mostrà la intervenció decidida d'aquesta –sobretot des de 1982- en la realitat esportiva de la ciutat. Una vegada finalitzat el procés d'assumpció de competències, en el transcurs d'aquest darrer bienni la Generalitat de Catalunya intervingué en la realitat esportiva de la ciutat per mitjà de l'aprovació de diversos decrets

destinats a la concessió d'ajuts a l'esport escolar, a l'associacionisme i la construcció o remodelatge d'instal·lacions esportives, emparats en uns pressupostos també creixents i en el conveni establert amb l'Ajuntament l'estiu de 1982 per a l'execució de programes esportius a la ciutat comtal.

2 L'expansió i la diversificació de l'associacionisme esportiu a cavall de la crisi econòmica i del creixent col·laboracionisme amb les administracions catalanes

Tot i els incipients avenços democratitzadors de les diferents administracions pel que fa a la qüestió esportiva l'any 1976, la seva promoció a la ciutat comtal seguí tenint en l'associacionisme esportiu el seu principal protagonista tot i la crisi econòmica travessada. Quasi de manera consubstancial a la transició democràtica, la recessió situà les entitats esportives en una constant inestabilitat supeditada a la conjuntura política i econòmica estatal i a la possibilitat de disposar d'instal·lacions esportives ajustades a les necessitats ciutadanes. Tant fou així que, excepte les poques entitats que en disposaven, la gran majoria no podia plantejar-se un procés d'expansió, restant a disposició dels ajuts d'unes administracions prou inhibides quant al fet esportiu per la inestabilitat i per la crisi econòmica travessada.

Amb unes institucions força qüestionades i limitades estructuralment i econòmica, durant el bienni 1977-1978 seguí essent aquest associacionisme esportiu qui capitanejà la transformació i l'accés massiu al fenomen esportiu, coincidint amb el caràcter modernitzador ja impregnat en la societat. El retrocés pecuniari característic de la transició democràtica no impossibilità el procés democratitzador endegat amb la reforma estatutària i els processos electorals de moltes entitats però, ben sovint, les situà en una situació ambivalent. D'una banda calia augmentar el nombre d'associats per disminuir els efectes de la crisi però de l'altra aquest increment exigia una major diversificació d'activitats i una millora dels serveis oferts, quelcom difícil d'augurar donada la recessió existent. Entre les mesures plantejades la

més recorrent fou sol·licitar ajuts a unes administracions que, lluny de caracteritzar-se pel seu excessiu intervencionisme, es trobaven en plena reestructuració, inestabilitat i crisi econòmica. Aquest període doncs, abocà les entitats esportives barcelonines a una difícil situació d'inestabilitat tan sols manllevada o alleugerida per la tinença d'unes instal·lacions esportives adients a les necessitats dels conciutadans.

Altrament, aquest col·lectiu, conscient que calia ajustar-se a les demandes ciutadanes, endegà un seguit de modificacions que afavoriren unes millors condicions per a la pràctica esportiva i que es reflectiren en un l'increment –o com a mínim manteniment- del nombre d'abonats a les entitats de la ciutat. L'augment del ventall de modalitats practicades o la celebració d'esdeveniments esportius novells de caràcter competitiu foren algunes d'aquestes transformacions. Tot i així, una de les seves actuacions més destacades fou l'organització d'activitats esportives amb un caràcter popular, festiu i a voltes reivindicatiu, en l'espai urbà de la ciutat comtal. Aquestes celebracions, també potenciades per entitats d'altra mena –com en el cas de la Diada Naturista- i caracteritzades pel seu caràcter eminentment participatiu, tingueren el seu auge durant la segona meitat de la transició, de la mà de infatigable tasca associativa i del canvi de concepció i d'implicació de les diferents administracions. Tot i així, el principal protagonisme en la creació d'un context favorable per a la promoció esportiva en el bienni 1978-1979 recaigué en l'associacionisme.

També durant la segona meitat de la transició democràtica (1979-1982), l'associacionisme esportiu accelerà la diversificació i intensificació dels seus esforços vers la promoció esportiva, en consonància amb el desenvolupament de les polítiques esportives de les administracions catalanes i amb un major col·laboracionisme amb aquestes, amb l'associacionisme veïnal i amb les entitats educatives, en existir una convergència entorn a l'objectiu de contribuir a l'esmentada promoció. Igualment destacada fou la tasca de les entitats bancàries, sobretot de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, en el

patrocini d'iniciatives associatives com les 24 Hores de Montjuïc o la Travessa al Port de Barcelona.

Tot i així, durant aquest període seguiren palesant-se mancances, especialment en l'equipament esportiu de la ciutat, tan sols resoltes a mesura que anaren convergint les actuacions de les diferents administracions i de l'associacionisme. De fet, a l'igual que en el període anterior, les dificultats econòmiques travessades per nombroses entitats arran de la persistència de la crisi econòmica estatal i de la impossibilitat d'accedir a un equipament esportiu llargament reivindicat, en complicà la seva expansió i, de retruc, el desenvolupament esportiu de la ciutat. L'ús d'instal·lacions municipals com l'Estadi de Serrahima manllevà parcialment aquest dèficit, a l'igual que els ajuts per a la construcció i millora de les instal·lacions i la política de cessió de les de tipus municipal endegada pel consistori. Altrament, les que disposaren d'un equipament adient tingueren millors condicions per expansionar-se tot captant nous associats i oferint activitats novelles.

L'associacionisme esportiu, de la mateixa manera que el veïnal, fou important també per a la consolidació de l'esport per a tothom, tot i que el major abast i ressò d'esdeveniments d'aquesta mena recaigué en la Cursa Jean Bouin –per mitjà de la cursa oberta a no federats- i en la Cursa Popular Ciutat de Barcelona, ambdues celebrades en l'espai urbà de la ciutat i organitzades, respectivament, pel diari *El Mundo Deportivo* i pel centre comercial El Corte Inglés. Les diverses edicions denotaren l'èxit d'aquestes celebracions pel que fa al nombre i a la diversitat de participants. Ara bé, a banda d'aquestes manifestacions de gran ressò mediàtic a les que podria afegir-s'hi la Marathon Catalunya o la I Marató Popular sobre Patins, que pel seu caràcter esporàdic no asseguraven l'embranchida de l'esport per a tothom, cal destacar-ne d'altres que, sense ésser tan massives ni mediàtiques, mobilitzaren constantment amplis sectors poblacionals. Aquestes, sovint també denominades “populars”, s'organitzaren arreu de la ciutat a voltes en el marc de festes majors o de commemoracions de les

entitats que les organitzaven, fugint del caràcter competitiu i poc participatiu fins aleshores preminent. Igualment, també cal ressaltar la proliferació de noves seccions, d'activitats i de modalitats esportives en el si de l'associacionisme esportiu per tal d'abastar la diversitat de preferències dels associats. Pel que fa a les darreres destacà el futbol sala –modalitat fins aleshores no massa popularitzada- que, sobretot durant aquest període inicià la seva expansió, amb l'aparició de seccions i de nombrosos tornejos al respecte.

També destacada fou la tasca d'algunes entitats educatives i federacions esportives en el procés de massificació esportiva. En aquest sentit, les primeres observaren la necessitat de promocionar l'esport entre els infants – tant en l'horari lectiu com extralectiu amb la dotació d'espais i de professionals degudament qualificats-, algunes fins i tot disposant d'un club esportiu en la seva estructura, mentre que les federacions hi contribuïren de la mà de cursos d'iniciació, de la formació de tècnics i de la celebració d'esdeveniments esportius.

Així doncs, la transició democràtica concloué en ple procés de massificació esportiva per mitjà de les diferents iniciatives de promoció i de difusió properes a l'esport per a tothom endegades sobretot des de l'associacionisme –veïnal i esportiu- i les administracions catalanes, adreçades als diferents sectors poblacionals barcelonins.

3 La refermança del moviment veïnal en la reivindicació i promoció de l'esport per a tothom

Un aspecte destacat i característic del desenvolupament esportiu barceloní fou l'important paper de l'associacionisme veïnal. Aquest moviment incidí en la transformació social de la ciutat mitjançant les seves reivindicacions i accions, ocupant-se també del desenvolupament del fet esportiu, sovint de manera coordinada amb l'associacionisme esportiu i l'administració local, durant el període 1975-1982. Així, conforme les diferents reivindicacions de

serveis socials adients s'anaren resolent, l'afavoriment de la pràctica esportiva es convertí en una de les seves principals preocupacions, aconseguint l'ús esportiu –totalment o parcial- de determinats terrenys de la ciutat com els de Martí Codolar, els de la RENFE, els de la Bàscula o els del carrer Perill.

No exempt dels avenços democratitzadors d'aquest període, el moviment veïnal patí algunes situacions de crisi, endegant un tomb que afectà alguns dels seus àmbits competencials. En aquest marc de reestructuració destacà la voluntat de recuperar les festes populars dels diferents barris barcelonins, fet que possibilità la inclusió d'activitats esportives –sovint col·laborant amb entitats esportives- en ésser incorporades en els programes d'aquestes festes. Aquestes manifestacions esportives properes a l'esport per a tothom, en tant que caracteritzades pel seu caràcter lúdic, festiu, poc competitiu i massiu, foren el proemi i l'aval de les que, sobretot d'ençà de 1979, se celebraren arreu de la ciutat de la mà de l'administració local i d'altres entitats associatives.

Ja durant els darrers anys de la transició democràtica, el fet esportiu es consolidà com a un dels principals eixos d'actuació veïnal –sovint de manera coordinada amb l'administració i les entitats esportives-, fet que es constata en la seva major presència en butlletins i fulls informatius, així com en la creació d'un major nombre de vocalies d'esports. En aquest context, la consecució de l'equipament necessari per als recintes esportius municipals ja existents –enllumenat, vestuaris...-, la contractació de monitors, la promoció d'activitats relacionades amb la formació esportiva, la reivindicació de l'accés a les instal·lacions municipals cedides a d'altres entitats o la necessitat d'espais verds i d'un ensenyament de qualitat, foren alguns dels principals eixos d'actuació d'aquest col·lectiu. D'aquest període també cal destacar el col·laboracionisme amb el consistori barceloní, ja fos a través de l'aprofitament mutu dels butlletins i dels fulls informatius municipals i veïnals per fer arribar a la ciutadania, o de les ja esmentades escoles d'iniciació esportiva que, centrades en la promoció esportiva tant de la població infantil

com de l'adulta, s'estengueren arreu de la ciutat ràpidament. Precisament, les publicacions veïnals veieren incrementada les informacions de temàtica esportiva amb la major aparició de vocalies d'esport, convertint-se en un poderós instrument d'actuació i de promoció de l'esport per a tothom, també aprofitat per l'administració i les entitats esportives.

4 L'exaltació de valors democràtics i catalanistes i l'articulació social de la població barcelonina per mitjà de l'esport espectacle

Un altre símptoma de la progressiva incorporació a l'esport per part de la ciutadania es reflectí en el major ressò d'aquest fenomen des de la seva vessant d'espectacle. Reflectit amb anterioritat a d'altres manifestacions de l'esport, el procés de massificació es palesà en l'esport espectacle ja durant els darrers anys del període dictatorial, essent el període de la transició democràtica el marc en el qual es consolidà en consonància amb la recuperació de la llibertat, de la democràcia i de les institucions democràtiques, aleshores imperant. La tasca dels mitjans de comunicació fou capdal en aquest procés, en incrementar-se el volum d'informació esportiva en la premsa general i de caire esportiu –algunes de les quals també recolzant o organitzant esdeveniments esportius-, el paral·lel a l'aparició, des de les darreries de la dictadura, de monografies centrades en determinades modalitats esportives. Igualment, la retransmissió radiofònica de matxs esportius en català –amb Joaquim Maria Puyal al capdavant- i la progressiva realització d'espais esportius tant a la ràdio com a la televisió, foren exemples del creixent ressò que tingué l'esport en els diferents mitjans de comunicació.

Un altre fet característic de la transició fou la creixent repercussió generada per modalitats esportives individuals i col·lectives més enllà del futbol. El cas del bàsquet nombrosos matxs puntuals oficials o amistoses, els desplaçaments d'afecionats per assistir a patits de certa transcendència i sobretot els partits amb connotacions polítiques i rivalitat protagonitzats per aquesta secció del Futbol Club Barcelona i el Real Madrid, foren una

evidència de la capacitat de congregació i passió generada per aquesta modalitat. D'altra banda, la celebració d'esdeveniments de caràcter internacional també constatà la creixent atenció dels afeccionats vers d'altres esports com l'hoquei sobre rodes, l'handbol, el futbol sala, l'hoquei sobre gel, la gimnàstica artística, el tennis, la natació, el ciclisme, l'atletisme o el motociclisme, així com la seva incorporació en les dinàmiques esportives dels mitjans de comunicació.

Ara bé, si una modalitat copsà un creixent seguiment d'afeccionats i dels mitjans de comunicació, aquesta fou el futbol, essent el màxim exponent d'aquesta realitat el Futbol Club Barcelona. A l'igual que succeí en el cas del bàsquet, la màxima expressió de la seva transcendència es relacionà amb els partits disputats entre aquest entitat i el Real Madrid, en el notable augment del nombre d'associats –en bona mesura com a conseqüència del bon tarannà esportiu de l'equip- i en les expedicions d'afeccionats en motiu dels matxs i de les celebracions dels triomfs aconseguits pel Futbol Club Barcelona. Tot i que realitzades en el marc del Campionat del Món de Futbol de 1982, les obres d'ampliació del Camp Nou possibilitaren l'ajustament del recinte esportiu a l'esmentat creixement d'associats.

Paral·lelament, la transició democràtica conduí a una notable politització dels dirigents i dels esportistes més destacats de la ciutat comtal, exemplificat en l'aposta catalanista i democràtica del Futbol Club Barcelona, en l'adhesió a l'Estatut d'Autonomia per part de figures destacades de l'esport català o en el suport d'entitats i esportistes a la intenció olímpica del consistori barceloní. Lògicament, la creixent importància de la vessant espectacle de l'esport no fou obviada per les autoritats polítiques del país, tal i com es reflectí en les visites de Tarradellas al Camp Nou o a Sarrià, en la participació de destacats polítics en la presentació d'esdeveniments esportius o en la seva presència en les celebracions dels títols aconseguits.

Finalment, també cal mencionar la tasca dels mitjans de comunicació en l'afavoriment de la identificació i la idolatria de la població vers alguns dels

esportistes més destacats, procedents tant del futbol –amb Cruyff, Rexach, Neeskens o Schuster al capdavant- com d'altres esports que, com el bàsquet, el tennis, l'atletisme, el motociclisme o el golf, visqueren un període d'auge. Entre aquestes darreres els principals referents foren Juan Antonio San Epifanio, Manuel Orantes o Bjorn Borg, Carme Valero o Jordi Llopart, Ángel Nieto i Severiano Ballesteros, erigint-se com a figures essencials per a la difusió i l'expansió de llurs modalitats esportives.

FONTS CONSULTADES

1 Arxius i biblioteques consultats

- Arxiu de la Unió Esportiva de Sants (secció futbol) (Barcelona)
- Arxiu General de la Diputació Provincial de Barcelona (AGDPB)
- Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB)
- Arxiu Municipal Administratiu (AMA) (Barcelona)
- Arxiu Municipal del Districte d'Horta-Guinardó (Barcelona)
- Arxiu Municipal del Districte de Ciutat Vella (Barcelona)
- Arxiu Municipal del Districte de Gràcia (Barcelona)
- Arxiu Municipal del Districte de l'Eixample (Barcelona)
- Arxiu Municipal del Districte de Nou Barris (Barcelona)
- Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc (Barcelona)
- Arxiu Municipal del Districte de Sarrià-Sant Gervasi (Casal de Sarrià) (Barcelona)
- Biblioteca General de la Universitat de Barcelona (UB) (Barcelona)
- Biblioteca de Catalunya (BC)
- Biblioteca de l'Esport (Secretaria General de l'Esport) (Esplugues de Llobregat)
- Biblioteca de l'Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya (Barcelona)
- Biblioteca del Campus Mundet de la Universitat de Barcelona (UB) (Barcelona)
- Biblioteca del Pavelló de la República (Barcelona)
- Servei d'Estudis de la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona (Barcelona)

2 Premsa i butlletins consultats

- *Associació de Veïns Comerciants i Industrials El Triangle de Sants* (1979-1982)
- *Butlletí CD Júpiter* (1980-1982)
- *Butlletí de l'Associació de Veïns Badal-Brasil i Adjacents* (1976)
- *Butlletí de l'Associació de Veïns Clot - Camp de l'Arpa* (1976-1977, 1980, 1985)
- *Butlletí de l'Associació de Veïns del Barri de Sant Antoni* (1976-1977)
- *Butlletí de l'Associació de Veïns del Parc* (1980)
- *Butlletí de l'Associació de Veïns del Poble Sec* (1975-1976, 1980, 1982)
- *Butlletí de l'Associació de Veïns Fort-Pienc* (1977-1981)
- *Butlletí de l'Esquerra de l'Eixample* (1980-1981)
- *Butlletí informatiu de l'Associació de Veïns d'Hostafrancs* (1981)
- *Butlletí informatiu de l'Escola d'Iniciació Esportiva del Districte VIIIè* (curs 1981-1982)
- *Catalunya Club. Butlletí Informatiu del Club Natació Catalunya* (1977-1982)
- *Centre Social de Sants* (1975-1976, 1981)
- *Dicen...* (Novembre 1975-1982)
- *Don Balón* (Octubre 1975-1982)
- *El Carmelo. Boletín interior de la asociación de vecinos del Carmelo* (1975-1976, 1981)
- *El Mundo Deportivo* (Novembre 1975-1982)
- *Esquerra de l'Eixample* (1976)
- *Full informatiu, Dte XI* (1980)
- *Gaceta Municipal de Barcelona* (1976-1978)
- *Gasetta Municipal de Barcelona* (1979-1983)
- *Hortavui, Portaveu del Barri* (1979-1982)
- *L'estació* (1979)

- *La Plaça Comas Informa. Full informatiu del consell municipal del Districte XI* (1981-1982)
- *La Veu* (1979)
- *La Veu. Butlletí de l'Associació de Veïns Badal Brasil Bordeta* (1979-1981)
- *Los Vecinos* (1975-1978, 1981)
- *Poble Sec l'associació de veïns* (1982)
- *Portantveu. Consell de l'Esport Escolar de Barcelona* (1982)
- *Revista Carrer Gran* (1979-1982)
- *Revista Les Corts* (1975-1976)
- *San Jorge. Revista de la Diputación Provincial de Barcelona* (1976-1977)
- *Sant Andreu. Butlletí de l'Associació de Veïns* (1975, 1977-1978)
- *Sant Andreu de Cap a Peus* (1980-1982)
- *Sarrià-Circular interna de l'Associació de Veïns* (1977-1979)
- *Sarrià, portaveu de l'Associació de Veïns* (1980-1981)
- *Sarrià, publicació de l'Associació de Veïns* (1979-1980)
- *Tot Sagrera* (1982)
- *Verneda Unida* (1978, 1981-1982)
- *9 Barrios* (1977)

3 Bibliografia

- Abadía, Sixte. "Evolució de la pràctica esportiva de Barcelona durant la segona meitat del règim franquista: el cas de les instal·lacions esportives (1955-1975)." *Aloma* 13 (2004): 165-175.
- Ajuntament de Barcelona. *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1981*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1982.
- Ajuntament de Barcelona. *Guia de l'Esport a Barcelona'82*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1982.
- Ajuntament de Barcelona. *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1982*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1983.
- Ajuntament de Barcelona. *Directori del Cens d'equipaments esportius de la ciutat de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1995.
- Alberch, Ramon, i Francesc Caballé. "La formació de la gran Barcelona durant el segle XX." A *Història de Barcelona. La ciutat a través del temps. Cartografia històrica. Índex general*, dirigit per Jaume Sobrequés, 179-233. Barcelona: Enciclopèdia Catalana / Ajuntament de Barcelona, 1997.
- Alabart, Ana. "Els barris de Barcelona i el moviment associatiu veïnal." Tesi Doctoral, Universitat de Barcelona, 1981.
- Almeida, Antonio S. *Historia social, educación y deporte. Lecturas sobre el origen del deporte contemporáneo*. Las Palmas de Gran Canaria: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, 2004.
- Annexos de *Barça, centenari d'emocions. Llibre oficial del centenari del FC Barcelona*, coordinat per Miquel Vilagut, 249-277. Barcelona: Lunwerg Editores, 1999.
- Arévalo, Just. *La cultura de masses a la Barcelona del nou-cents*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002.
- Asociación de Vecinos 9 barrios. *La asociación y su futuro. "9 barrios" 1977*. Barcelona: Asociación de Vecinos 9 barrios, 1977.

- Associació de Veïns Clot - Camp de l'Arpa. *L'ESTACIÓ. Publicat per l'associació de veïns Clot-Camp de l'Arpa. Ampli dossier del barri.* Barcelona: Associació de Veïns Clot-Camp de l'Arpa, 1979.
- Associació de Veïns de Poble Sec. *Poble Sec l'associació de veïns. 10 anys al servei del barri.* Barcelona: Associació de Veïns de Poble Sec, 1982.
- Associació de Veïns Vila de Gràcia. *Vila de Gràcia. Associació de Veïns. 5 anys en lluita.* Barcelona: Associació de Veïns Vila de Gràcia, 1979.
- Autoritat Metropolitana de Barcelona. *Estudio sobre los equipamientos de deportes y de espacios libres para el ocio en Barcelona y comarca.* Barcelona: A.M.B., 1973.
- Bantulà, Jaume, Núria Bosom, Marta Carranza i Jordi Monés. *Passat i present de l'educació física a Barcelona.* Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1997.
- Bañeres, Enric. "La premsa esportiva: del 0-5 al Naranjito." A *Memòria de la Transició a Espanya i a Catalunya V: els mitjans de comunicació*, editat per Rafael Aracil, Andreu Mayayo i Antoni Segura, 149-161. Barcelona: Universitat de Barcelona / Centre d'Estudis Històrics Internacionals, 2004.
- Barbeta, Jordi. "Crònica del primer Ajuntament democràtic del postfranquisme." *AVENÇ*, 58 (1983): 68-73.
- Bilbao, Andrés. "La lógica del estado del bienestar y la lógica de su crítica." *Papers* 34 (1990): 13-29.
- Boix Jaume, i Arcadi Espada. *El deporte del poder. Vida y milagro de Juan Antonio Samaranch.* Madrid: Ediciones Temas de Hoy, 1991.
- Borja, Jordi. *Qué son las Asociaciones de Vecinos.* Barcelona: La Gaya Ciencia, 1977.
- Brohm, Jean Marie. *Sociología política del deporte.* Mèxic: FCE, 1982.
- Burke, Peter. *La revolución historiográfica francesa. La Escuela de los Annales: 1929-1989.* 2ª ed. Barcelona: Gedisa, 1996.
- Burns, Jimmy. *Barça, la passió d'un poble.* Barcelona: Anagrama / Empúries, 1999.

- C. E. Laietà. *75 anys donant joc*. Barcelona: C. E. Laietà, 1997.
- Caixa d'Estalvis de Catalunya. *Memòria 1977*. Barcelona: Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1978.
- Caixa d'Estalvis de Catalunya. *Memòria 1979*. Barcelona: Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1980.
- Caixa d'Estalvis de Catalunya. *Memòria 1980*. Barcelona: Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1981.
- Caixa d'Estalvis de Catalunya. *Memòria 1981*. Barcelona: Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1982.
- Caixa d'Estalvis de Catalunya. *Memòria 1982*. Barcelona: Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1983.
- Caixa de Catalunya. *Caixa Catalunya. 75 anys: 1926-2001*. Barcelona: Caixa Catalunya, 2001.
- Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears. *Memòria corresponent a l'exercici de 1978*. Barcelona: Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, 1979.
- Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears. *Memòria corresponent a l'exercici 1979*. Barcelona: Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, 1980.
- Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears. *Memòria corresponent a l'exercici 1980*. Barcelona: Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, 1981.
- Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears. *Memòria corresponent a l'exercici 1981*. Barcelona: Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, 1982.
- Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears. *Memòria corresponent a l'exercici 1982*. Barcelona: Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, 1983.
- Caja de Ahorros de Cataluña. *Memòria 1978*. Barcelona: Caja de Ahorros de Cataluña, 1979.
- Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros de Cataluña y Baleares. *Memoria del ejercicio LXXIV correspondiente al año*

1977. Barcelona: Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros de Cataluña y Baleares. 1978.
- Cambone, Paolo. *Storia culturale dei moderne Giochi Sportivi di Squadra*. Milano: Edizioni Seam, 1996.
 - Carbonell, Jaume. Pròleg de *La lucha de barrios en Barcelona*, de Equipos de estudio, 9-16. Madrid: Elías Querejeta, ediciones, 1976.
 - Casasa, Josep M^a, i Joan Durà. *La promoció de l'Esport comença a l'escola*. Barcelona, 1984.
 - Closa, Antoni. *Cròniques del Barça*. Barcelona: Gasca & Asociados, S. L., 1992.
 - Club Natació Montjuïc. *1944/1994. 50 anys del Club Natació Montjuïc*. Barcelona: Club Natació Montjuïc, 1994.
 - Club Natació Sant Andreu. *1971-1996. 25 Anys d'història del Club Natació Sant Andreu*. Barcelona: Club Natació Sant Andreu, 1996.
 - Club Tennis Barcino. *La nostra història. 1928 / 2003*. Barcelona: Club Tennis Barcino, 2003.
 - Codina, Santiago. *Els presidents del Barça*. Barcelona: Barcanova, 1998.
 - Congrés de Cultura Catalana. *Resolucions III*. Barcelona: Congrés de Cultura Catalana, 1978.
 - Díez, Desideri. *Unió Esportiva d'Horta 1953-1995*. Barcelona: Unió Esportiva d'Horta, 1995.
 - Díez, José Ramón. *El Bienestar Social*. Madrid: Editorial Popular S.A., 1994.
 - Diputació de Barcelona. *Diputació de Barcelona: una nova perspectiva*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1977.
 - Diputació de Barcelona. *Annex informatiu del Projecte de Reforma Administrativa. Volum X. Cultura, Esports i Turisme*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1980.
 - Diputació de Barcelona. *L'obra de govern a la Diputació de Barcelona (1983-1987)*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1987.

- Diputació Provincial de Barcelona. *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1979*. Barcelona: Diputació Provincial de Barcelona, 1980.
- Diputació Provincial de Barcelona. *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1981*. Barcelona: Diputació Provincial de Barcelona, 1982.
- Diputació Provincial de Barcelona. *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1982*. Barcelona: Diputació Provincial de Barcelona, 1983.
- Diputación Provincial de Barcelona. *Memòria de la Gestión Corporativa de la Excelentísima Diputación Provincial de Barcelona del año 1977*. Barcelona: Diputación Provincial de Barcelona, 1978.
- Diputación Provincial de Barcelona. *Memòria de la Gestión Corporativa de la Excelentísima Diputación Provincial de Barcelona del año 1978*. Barcelona: Diputación Provincial de Barcelona, 1979.
- Ducamp, Josep M^a. "El Barça i els mitjans de comunicació." A *Barça, centenari d'emocions. Llibre oficial del centenari del FC Barcelona*, coordinat per Miquel Vilagut, 159-171. Barcelona: Lungweg editores, 1999.
- Esquiroz, Vicenç. *"Diada de l'Olimpisme"*. Barcelona: Club Natació Montjuïc, 1982.
- F. A. V. B. *Barcelona a cops! X aniversari de la Federació d'Associacions de Veïns*. Barcelona: F. A. V. B., 1982.
- Fernández, Joaquín, i José María Maseda. *Crónica de un Centenario. 1902-2002*. Barcelona: Club Tennis de La Salut.
- Fabre, Jaume, i Josep Maria Huertas. *Burgesa i Revolucionària, la Barcelona del segle XX*. Barcelona: Flor del Vent Edicions, 2000.
- Franquet, Rosa. *Història de la ràdio a Catalunya al segle XX (de la ràdio de galena a la ràdio digital)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2001.

- Fusi, Juan Pablo. "El proceso en transición." A *La transició a Catalunya i Espanya*, editat per Pere Ysàs, 35-48. Barcelona: Fundació Doctor Lluís Vila d'Abadal, 1997.
- Futbol Club Barcelona. *10 anys de gestió del president Josep Lluís Núñez i el seu consell directiu. 1978-1988*. Barcelona: Futbol Club Barcelona, 1988.
- Futbol Club Martinenc. *1909-1984. 75è Aniversari*. Barcelona: Futbol Club Martinenc, 1984.
- García, Mila. "Notas para una historia del deporte en España," *Revista de Occidente* 62-63 (1986): 35-49.
- García Ferrando, Manuel. *Deporte y sociedad*. Madrid: Ministerio de Cultura, 1982.
- García Ferrando, Manuel. *Los españoles y el deporte, 1980-1995 (Un estudio sociológico sobre comportamientos, actitudes y valores)*. Madrid: CSD / Tirant lo Blanc, 1997.
- García Ferrando, Manuel. *Los españoles y el deporte: prácticas y comportamientos en la última década del siglo XX. (Encuesta sobre los hábitos deportivos de los españoles, 2000)*. Madrid: CSD, 2001.
- García Ferrando, Manuel. "Veinticinco años de análisis del comportamiento deportivo de la población española (1980-2005)." *Revista Internacional de Sociología* 44 (2006): 15-38.
- Generalitat de Catalunya. *Legislació de l'esport a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1996.
- Gifreu, Josep. *Sistema i polítiques de la comunicació a Catalunya. Premsa-ràdio-televisió i cinema (1970-1980)*. Barcelona: L'Avenç, 1983.
- Guillamet, Jaume. *Història de la premsa, la ràdio i la televisió a Catalunya (1641-1994)*. Barcelona: La Campana, 1994.
- Huertas, Josep Maria, i Manuel Vilaseró, *La premsa de barris a Barcelona (1939-1982)*. Barcelona: Àrees de Cultura i Descentralització de l'Ajuntament de Barcelona, 1982.

- Huertas, Josep Maria, dir., *200 anys de premsa diària a Catalunya*. Barcelona: Fundació Caixa de Catalunya, 1995.
- Huertas, Josep Maria, i Marc Andreu. *Barcelona en lluita: el moviment urbà 1965-1996*. Barcelona: Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona, 1996.
- Huertas, Josep Maria. *El plat de llenties. Periodisme i transició a Catalunya (1975-1985)*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya, 2005.
- Jesús Maria Sant Gervasi. *100 anys sembrant... 1894-1994*. Barcelona: Jesús Maria Sant Gervasi, 1994.
- Jonhson, Norman. *El Estado del Bienestar en Transición*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, 1987.
- King, Samantha J. "Methodological contingencies in sports studies." A *Qualitative Methods in Sports Studies*, editat per David L. Andrews, Daniel S. Mason i Michael L. Silk, 21-38. Oxford / New York: Berg, 2005.
- Koulouri, Christina. *Sport et société borgeoise. Les associations sportives en Grèce 1870-1922*. Paris: L'Harmattan, 2000.
- Lagardera, Francisco. "Historia Social del Deporte." A *Simposium de Historia de la Educación Física*, coordinat per Saül García, 39-69. Salamanca: Universidad de Salamanca, 1995.
- Lagardera, Francisco, i Núria Puig. "Proceso de racionalización, diversificación y retroprogresión en los orígenes y evolución actual del deporte en Cataluña." A *La actividad física y el deporte en un contexto democrático (1976-1996)*, editat per Ricardo Sánchez Martín, 199-208. Pamplona: AEISAD, 1996.
- Le Pogam, Yves. "La massification des pratiques sociales: enjeux sur la culture." *Corps et Culture*, no. 1 (2004), <http://corpsetculture.revues.org/document249.html>.
- Lladó, Antoni, i Joan Turró. *Estudi de les instal·lacions municipals esportives d'administració no directa de l'Ajuntament de Barcelona: Club Natació Catalunya*. Ajuntament de Barcelona, 1985.

- Lladó, Antoni, i Joan Turró. *Estudi de les instal·lacions municipals esportives d'administració no directa de l'Ajuntament de Barcelona: Futbol Club Martinenc*. Ajuntament de Barcelona, 1985.
- Marín Enric, i Joan Manuel Tresserras. *Cultura de masses i postmodernitat*. Barcelona: Eliseu Climent, editor, 1994.
- Martí, Joan. *Més de mig segle. Història del Club Esportiu Mediterrani de 1931 a 1987*. Barcelona: Club Esportiu Mediterrani, 2002.
- Martín, Carlos. "El present i el Futur. Esports i televisió," *Annals del Periodisme Català* 20 (1992): 59-64.
- Martín, Luís, ed. *Constitución Española*. Pamplona: Aranzadi Editorial, 1996.
- Martín, José Luís. "La transició política a Catalunya." A *La transició a Catalunya i Espanya*, editat per Pere Ysàs i Solanes, 67-77. Barcelona: Fundació Doctor Lluís Vila d'Abadal, 1997.
- Martínez, Jesús. "Activitats físiques de recreació. Noves necessitats, noves polítiques," *Apunts. Educació Física* 4 (1986):9-16.
- Mestre, Jesús, dir. *Atles de la transició. Espanya de la dictadura a la democràcia (1973-1986)*. Barcelona: Edicions 62, 1997.
- Molinero, Carme, i Pere Ysàs. *Catalunya durant el franquisme*. Barcelona: Empúries, 1999.
- Molinero, Carme. "Grups socials i formes de vida." A *Història de Barcelona. Volum 8. El segle XX*, dirigit per Jaume Sobrequés, 14-186. Barcelona: Enciclopèdia Catalana / Ajuntament de Barcelona, 1997.
- Montagut, Teresa. *Política Social. Una introducción*. Barcelona: Ariel, 2000.
- Moragas, Miquel de. "Els mitjans de comunicació i el canvi polític a Catalunya." *Papers* 21 (1984): 93-116.
- Moragas, Miquel de, i Miquel Botella, eds. *Barcelona: l'herència dels Jocs (1992-2002)*. Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics –U. A. B. / Ajuntament de Barcelona / Editorial Planeta, 2002.
- Mussons, Josep. *El Barça vist per dins*. Lleida: Pagès Editors, 2003.

- Oficina per a la candidatura de Barcelona per als Jocs Olímpics 1992. *Barcelona 92*. Barcelona: Oficina per a la candidatura de Barcelona per als Jocs Olímpics 1992, 1984.
- Olivera, Javier. "Reflexiones entorno al origen del deporte," *Apunts* 33 (1993): 12-23.
- Pérez-Díaz, Víctor. *España puesta a prueba 1976-1996*. Madrid: Alianza Editorial, 1996.
- Pradas, Rafael. *Qui mana a Catalunya?*. Barcelona: Thassàlia, 1998.
- Puig, Núria. *Equipamiento deportivo en la provincia de Barcelona*. Barcelona: Secretariado provincial de asuntos económicos, 1977.
- Puig, Núria. "La gestió municipal a Barcelona durant la transició." A *Oci, Esport i Societat*, editat per Àngel Zaragoza i Núria Puig, 129-157. Barcelona: PPU, 1990.
- Puig, Núria, i Klaus Heinemann, "El deporte en la perspectiva del año 2000." *Papers: Revista de Sociología* 38 (1992): 123-141.
- Puig, Núria. "Esport i societat a Catalunya." A *L'Associacionisme i l'esport*, editat per la Secretaria General de l'Esport, 251-264. Barcelona: Secretaria General de l'Esport, 1995.
- Puig, Núria, i Klaus Heinemann. "Institucions públiques i desenvolupament de l'esport a Catalunya (1975-1994). Proposta d'un marc teòric interpretatiu." *Acàcia* 4 (1995): 123-143.
- Puig, Miquel. *L'Escola Pia de Sarrià (1894-1995). Història i Crònica d'una escola religiosa a la Catalunya contemporània*. Barcelona: Escolapis de Sarrià, 1998.
- Pujadas, Xavier, i Carles Santacana. *Història il·lustrada de l'esport a Catalunya*. Vol. 1, (1870-1931). Barcelona: Columna-Diputació, 1994.
- Pujadas, Xavier, i Carles Santacana. *Història il·lustrada de l'esport a Catalunya*. Vol. 2, (1931-1975). Barcelona: Columna-Diputació, 1995.
- Pujadas, Xavier, i Carles Santacana. *L'esport és notícia*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1997.

- Pujadas, Xavier, i Carles Santacana. *Esport, espai i societat en la formació urbana de Barcelona (1870-1992)*. Barcelona: Fundació Barcelona Olímpica, 1999.
- Pujadas, Xavier, i Carles Santacana. "Deporte y modernización en el ámbito mediterráneo. Reflexiones para una historia comparada (1870-1945)." *Cercles Revista d'Història Cultural* 3 (2000): 43-58.
- Pujadas, Xavier. "La història de l'esport: una necessitat." *Lluc* 835-836 (2003): 30-34.
- Pujadas, Xavier. "L'aparició d'un nou concepte de lleure. De l'esport elitista a l'esport de masses (1890-1936)." *Afers* 49 (2004): 641-656.
- Riquer, Borja de, i Joan B. Culla. *El Franquisme i la Transició democràtica (1939-1988) (vol. VII)*. Barcelona: Edicions 62, 1989.
- Riquer, Borja de. "La configuració del sistema autonòmic. El caso de Cataluña." A *Historia de la transición (1975-1986)*, editat per Javier Tusell i Álvaro Soto, 465-492. Madrid: Alianza Editorial, 1996.
- Riquer, Borja de. "Franquisme, transició i democràcia." A *Història de la Catalunya Contemporània*, dirigit per Manel Risques, 337-456. Barcelona: Pòrtic, 1999.
- Santacana, Carles. "Una interpretació de l'esport a Catalunya." *Lluc* 835-836 (2003): 35-38.
- Santacana, Carles. *El Barça i el franquisme: crònica d'uns anys decisius per a Catalunya (1968-1978)*. Barcelona: Mina, 2005.
- Sardà, Rafael. *80 anys d'esport a la mar. Reial Club Marítim de Barcelona*. Barcelona: Reial Club Marítim de Barcelona, 1982.
- Segura, Antoni. "Memòria i història de la transició." A *Memòria de la transició a Espanya i a Catalunya*, editat per Rafael Aracil i Antoni Segura, 11-66. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 2000.
- Segura, Francesc. *Equipamiento deportivo municipal. Una aproximación a la realidad de hoy*. Barcelona: Delegació de Serveis de Promoció ciutadana, 1979.

- Sierra, Joan Antoni. *90 anys d'història del Club Natació Atlètic-Barceloneta (1913-2003)*. Barcelona: Club Natació Atlètic-Barceloneta, 2003.
- Soria, Miguel Ángel i Antonia Cañellas. *La Animación Deportiva*. Barcelona: INDE, 1991.
- Sobrequés, Jaume. "Introducció: Barcelona, entre la captivitat franquista i la llibertat democràtica (1939-1975)." A *Història de Barcelona. Volum 8. El segle XX. Barcelona*, dirigit per Jaume Sobrequés, 11-28. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. Ajuntament de Barcelona, 1997.
- Solé, Josep Maria. "El desenvolupament esportiu." A *Barça, centenari d'emocions. Llibre oficial del centenari del FC Barcelona*, coordinat per Miquel Vilagut, 69-75. Barcelona: Lungweg Editores, 1999.
- Tapiador, Mireia. "Evolución de los sistemas locales en España desde la transición hasta la actualidad. Un modelo de análisis" (article sotmès per publicació a *Cultura, Ciencia y Deporte*, 4 de març de 2007).
- Tuñón de Lara, Manuel. *Metodología de la historia social de España*, 4ª ed. Madrid: Siglo XXI, 1979.
- Truñó, Enric. *La ciutat de les anelles. L'esport a la Barcelona olímpica*. Barcelona: Llibres a l'abast, 1987.
- Truñó, Enric. *Un objectiu: la cohesió social*. Barcelona: Aula Barcelona, 2000.
- Tusell, Javier. *La transición española a la democracia*. Madrid: Historia 16, 1999.
- Vergés, Ramon. *Història del C. D. Europa (1907-1982)*. Barcelona: Comissió organitzadora del 75è Aniversari del C. D. Europa, 1983.
- Vila, Ignasi. *Sant Ignasi (Sarrià). Història d'un Col·legi Centenari*. Barcelona: Col·legi Sant Ignasi, 1995.
- Vilanou, Conrad. *L'esport a Sants-Montjuïc. Una visió històrica (1883-1994)*. Barcelona: Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, 1994.

- Vilanou, Conrad. "L'esport, entre la política i l'espectacle," *Diàlegs* 13 (2001): 7-39.
- Wiggins, David K., i Daniel S. Mason. "The Socio-Historical Process in Sports Studies." A *Qualitative Methods in Sports Studies*, editat per David L. Andrews, Daniel S. Mason i Michael L. Silk, 39-64. Oxford / New York: Berg, 2005.
- Ysàs, Pere. Introducció de *La transició a Catalunya i Espanya*, editat per Pere Ysàs, 9-13. Barcelona: Fundació Doctor Lluís Vila d'Abadal, 1997.
- Ysàs, Pere. "Vida i institucions polítiques." A *Història de Barcelona. Volum 8. El segle XX. Barcelona*, dirigit per Jaume Sobrequés, 243-302. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. Ajuntament de Barcelona, 1997.

INDEX DE TAULES I FIGURES

Taula 1.1: Cànonns mínims anyals per a l'ús d'algunes de les instal·lacions esportives municipals de la ciutat de Barcelona.....	58
Taula 1.2: Relació d'ajuts concedits per la Diputació Provincial de Barcelona per a la celebració d'actes esportius, a l'adquisició de material i a la contractació de monitors durant el bienni 1975-1976, en relació al total d'inversions realitzades en el partit judicial de Barcelona	61
Taula 1.3: Relació de subvencions concedides per a la construcció d'instal·lacions esportives a la ciutat de Barcelona i a la Província de Barcelona respecte el total d'atorgades per la Diputació Provincial de Barcelona.....	62
Taula 1.4: Inversions destinades al fenomen esportiu per la Diputació Provincial de Barcelona els anys 1975 i 1976, segons partides	63
Taula 1.5: Distribució de les despeses de la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes en el període 1970-1975 respecte a la inversió realitzada a les províncies de Madrid, Barcelona i Zamora.....	68
Taula 1.6: Entitats subvencionades en la primera anualitat del Pla quinquennal establert entre la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes i la Diputació Provincial de Barcelona.....	71
Figura 1.1: Bucle explicatiu de la crisi econòmica i esportiva que patiren algunes entitats esportives de la ciutat de Barcelona durant els primers anys de la transició democràtica.....	79
Taula 1.7: Relació del nombre d'associats d'algunes entitats esportives barcelonines a les acaballes de 1975 i durant l'any 1976	84
Figura 2.1: Percentatges pressupostaris de les principals vessants de la política esportiva del Consejo Superior de Deportes per a l'any 1978	92
Figura 2.2: Línies d'actuació de l'esport espanyol.....	93
Taula 2.1: Relació de diverses sol·licituds de millora o construcció d'instal·lacions esportives en el marc del conveni entre l'Ajuntament de Barcelona i la DNEFD	98
Taula 2.2: Inversions de la Diputació en matèria esportiva a la ciutat de Barcelona durant l'any 1977.....	102

Taula 2.3: Inversions de la Diputació en matèria esportiva a la ciutat de Barcelona durant l'any 1978.....	103
Taula 2.4: Percentatge de subvencions concedides per la Diputació Provincial de Barcelona en el període 1975-1978 per a finalitats esportives a la ciutat de Barcelona respecte al total.....	104
Taula 2.5: Subvencions del Consejo Superior de Deportes i de la Diputació Provincial de Barcelona en el marc del conveni de col·laboració entre ambdues l'any 1978	106
Figura 2.3: Delegacions de l'Administració municipal arrel de Decret dictat per l'alcalde de Barcelona el 8 de gener de 1977	112
Taula 2.6: Òrgans que integraren la Unitat Operativa d'Esports d'ençà de la seva constitució, el 21 d'abril de 1978.....	117
Taula 2.7: Relació d'algunes de les sol·licituds de millora o construcció d'instal·lacions esportives, de l'any 1978, en el marc del conveni entre l'Ajuntament de Barcelona i la DNEFD.....	118
Taula 2.8: Relació d'instal·lacions esportives i equipaments municipals cedits a entitats barcelonines per a l'ús esportiu en el transcurs de l'any 1978 i primer trimestre de 1979	120
Taula 3.1: Quota d'entrada a diferents clubs de tennis de Barcelona	149
Taula 3.2: Relació d'esdeveniments esportius que, en les seves primeres edicions, es realitzaren a la ciutat de Barcelona en el període 1977-primer trimestre 1979	165
Taula 3.3: Nombre de participants a la cursa Jean Bouin entre 1976 i 1978	173
Taula 4.1: Principals eixos d'actuació del moviment associatiu veïnal en el període 1976-1979	183
Taula 4.2: Punts bàsics de la política general de moviment veïnal	190
Taula 5.1: Índexs de difusió dels diaris esportius Dicen..., El Mundo Deportivo i Sport de 1977 a 1982.....	227
Taula 5.2: Evolució del nombre de socis del Futbol Club Barcelona en el període 1975/1976	248
Taula 5.3: Millors esportistes del període 1975/1982 escollits en la "Noche del Deporte" organitzada per El Mundo Deportivo	272

Figura 6.1: Àrees d'actuació de l'Administració municipal arrel de l'aprovació del Decret de l'Alcaldia de l'1 de juny de 1979.....	279
Taula 6.1: Inversions per a finalitats esportives de l'Ajuntament de Barcelona en el bienni 1979-1980.....	286
Taula 6.2: Metres quadrats d'instal·lacions esportives municipals a Barcelona segons la seva tipologia i ubicació	292
Taula 6.3: Relació de les sol·licituds de millora o construcció d'instal·lacions esportives en el marc del conveni entre l'Ajuntament de Barcelona i el Consejo Superior de Deportes en el període 1979-1980	298
Taula 6.4: Relació de projectes de millora o de construcció d'instal·lacions esportives amb despesa amb càrrec al pressupost d'Urbanisme de 1980	299
Figura 6.2: Distribució de les partides d'inversions municipals adreçades a instal·lacions esportives de la ciutat durant el bienni 1979-1980, segons districte.....	301
Taula 6.5: Inversions de la Diputació en matèria esportiva a la ciutat de Barcelona durant el bienni 1979-1980	314
Figura 7.1: Gràfic explicatiu del procés de consolidació i d'expansió de les entitats esportives, durant la transició democràtica.....	334
Taula 7.1: Esdeveniments esportius celebrats amb la col·laboració de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, durant el període 1977-1982	341
Taula 7.2: Relació de diversos esdeveniments esportius de caràcter popular realitzats en l'espai públic de Barcelona des del segon trimestre de 1979 fins a les darreries de 1982	350
Taula 7.3: Relació de les primeres edicions de diversos esdeveniments esportius promoguts per l'associacionisme barceloní, des del segon trimestre de 1979 fins a les darreries de 1982	354
Figura 8.1: Evolució de l'organigrama dels Serveis Esportius Municipals..	370
Taula 8.1: Plantilla dels Serveis Esportius Municipals en el període 1979-1981	375
Figura 8.2: Nombre d'instal·lacions esportives existents a la ciutat de Barcelona l'any 1982 segons titularitat i ubicació.....	377

Taula 8.2: Inversions de l'Ajuntament de Barcelona destinades a instal·lacions esportives durant el bienni 1981-1982	379
Taula 8.3: Projectes d'obres en instal·lacions esportives de la ciutat de Barcelona amb càrrec al Pressupost Extraordinari d'Inversions 1980	380
Taula 8.4: Nombre d'usuaris i ingressos de quatre instal·lacions esportives municipals gestionades per l'Ajuntament de Barcelona	382
Taula 8.5: Inversions de l'Ajuntament de Barcelona destinades a la promoció d'activitats esportives i a subvencions a entitats promotores durant el bienni 1979-1982	388
Figura 8.3: Nombre de participants de la Festa de la Bicicleta i de la Cursa de la Mercè en el període 1979-1982.....	390
Taula 8.6: Inversions de la Diputació de Barcelona en matèria esportiva l'any 1981	412
Taula 8.7: Inversions de la Diputació de Barcelona en matèria esportiva l'any 1982	413
Taula 8.8: Detall d'algunes de les partides pressupostàries de la Direcció General de l'Esport corresponents a 1982	422

ANNEXOS

PART II
1977-1979, ANYS D'IMMOBILISME, CRISI I
ESPERANÇA: EL LENT DESPERTAR DE
L'ESPORT BARCELONÍ EN PLENA
REESTRUCTURACIÓ DE L'ESPORT
ESPANYOL

Capítol 2

La controvertida promoció de l'esport en les polítiques públiques

Capítol 3

L'associacionisme esportiu: la constatació d'un procés de massificació esportiva en un context de crisi socioeconòmica

PART II

CAPÍTOL 2:

LA CONTROVERTIDA PROMOCIÓ DE L'ESPORT EN LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES

Annex 1. Carta Europea de l'Esport per a Tothom (1975) -Definida a la Conferència de Ministres Europeus responsables de l'Esport, l'any 1975 a Brussel·les-

COUNCIL OF EUROPE
COMMITTEE OF MINISTERS
European Sport for All Charter
Principles for a policy of sport for all

Article 1

Every individual shall have the right to participate in sport.

Article 2

Sport shall be encouraged as an important factor in human development and appropriate support shall be made available out of public funds.

Article 3

Sport, being an aspect of socio-cultural development, shall be related at local, regional and national levels to other areas of policy-making and planning such as education, health, social service, town and country planning, conservation, the arts and leisure services.

Article 4

Each government shall foster permanent and effective co-operation between public authorities and voluntary organisations and shall encourage the establishment of national machinery for the development and co-ordination of sport for all.

Article 5

Methods shall be sought to safeguard sport and sportsmen from exploitation for political, commercial or financial gain, and from practices that are abusive and debasing, including the unfair use of drugs.

Article 6

Since the scale of participation in sport is dependent, among other things, on the extent, the variety and the accessibility of facilities, the overall planning of facilities shall be accepted as a matter for public authorities, shall take account of local, regional and national requirements, and shall incorporate measures designed to ensure full use of both new and existing facilities.

Article 7

Measures, including legislation where appropriate, shall be introduced to ensure access to open country and water for the purpose of recreation.

Article 8

In any programme of sports development, the need for qualified personnel at all levels of administrative and technical management, leadership and coaching shall be recognised.

Font: Sport and Development International Platform, "Council of Europe. Committee of ministers. European Sport for All Charter," Sport and Development International Platform. <http://www.sportanddev.org/data/document/document/70.pdf>.

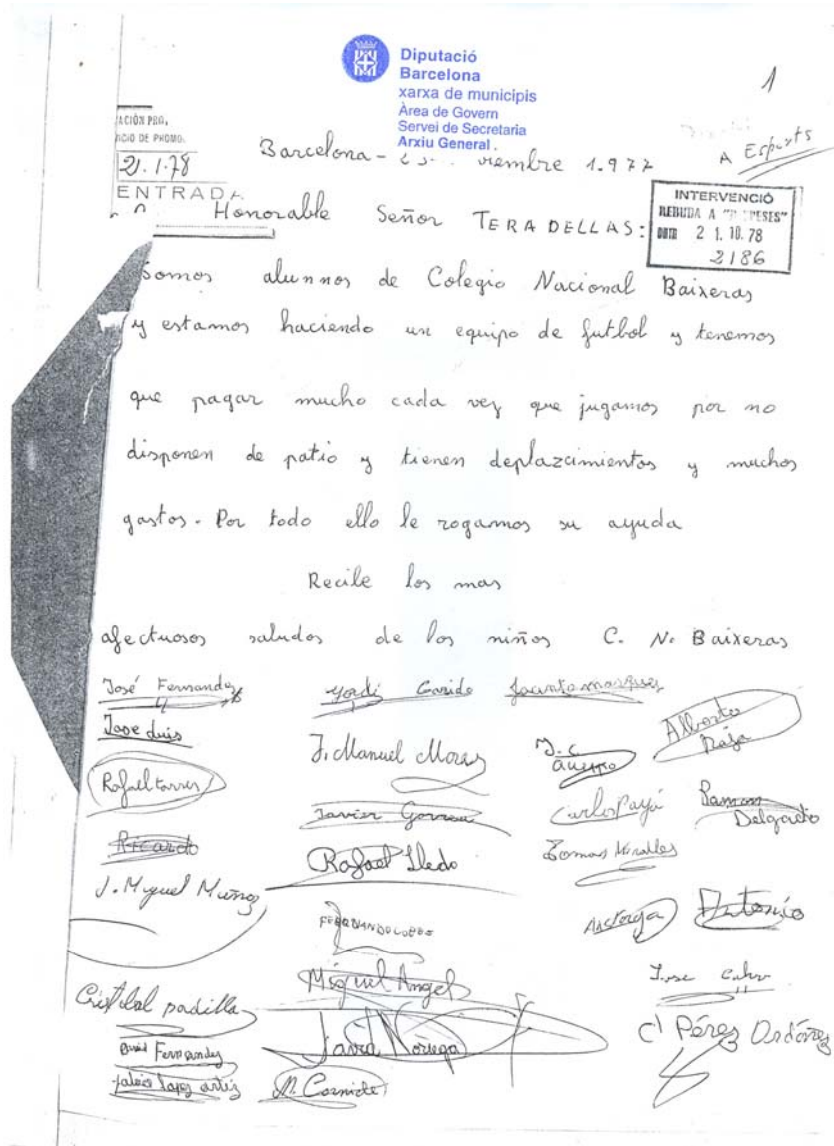
Annex 2. Distribució provincial de subvencions per a obres a tercers

-En milers de pessetes-

<i>Província</i>	<i>Assignació definitiva</i>	<i>Índex definitiu</i>	<i>Província</i>	<i>Assignació definitiva</i>	<i>Índex definitiu</i>
Àlaba	12.905	0,69	Logroño	0,65	9.186
Albacete	10.786	0,86	Lugo	1,04	12.186
Alacant	35.526	2,97	Madrid	12,85	121.374
Almeria	12.286	1,05	Màlaga	2,48	45.910
Àvila	12.922	0,50	Melilla	0,15	3.570
Badajoz	18.066	1,65	Múrcia	2,28	86.045
Balears	17.086	1,73	Navarra	1,41	16.615
Barcelona	174.527	13,19	Orense	1,07	12.486
Burgos	39.702	0,95	Oviedo	2,88	27.912
Càceres	21.510	1	Palència	0,49	8.025
Cadís	23.452	2,53	Palmas (Las)	1,89	32.268
Castelló	12.814	1,14	Pontevedra	2,13	20.446
Ceuta	4.939	0,23	Salamanca	0,95	9.250
Ciudad Real	17.368	1,29	Santa Cruz de Tenerife	1,82	32.268
Córdoba	32.265	1,85	Santander	1,32	34.419
A Corunya	24.686	2,73	Segòvia	0,40	13.387
Cuenca	8.402	0,60	Sevilla	3,74	29.520
Girona	14.286	1,16	Soria	0,27	5.667
Granada	18.486	1,87	Tarragona	1,30	14.186
Guadalajara	6.842	0,34	Teruel	0,41	7.366
Guipúscoa	43.225	2,01	Toledo	1,17	13.186
Huelva	18.475	1,05	València	5,59	46.450
Osca	8.886	0,59	Valladolid	1,21	13.486
Jaén	17.086	1,69	Biscaia	3,45	44.022
Lleó	15.186	1,44	Zamora	0,63	12.907
Lleida	11.586	0,96	Saragossa	2,24	21.186

Font: J. J. Pardini, "¿Dónde va el dinero de las quinielas?... ¡A Hacienda!" *Don Balón* 145, 18 de juliol de 1978, 16.

Annex 3. Carta adreçada al president de la Diputació Provincial de Barcelona sol·licitant un ajut econòmic -Col·legi Nacional Baixeras-

Font: Iligall B-826, AGDPB

Annex 4. Subvencions de la Diputació Provincial de Barcelona els anys 1977/1978

<i>Entitat / organisme sol·licitant</i>	<i>Finalitat</i>	<i>Quantitat concedida per la Diputació</i>	<i>Dia d'aprovació de la concessió</i>	
Club Beisbol Hércules Las Corts	Despeses de contractació de 5 monitors	50.000 pessetes	14 de juny de 1977	
	Formació d'un segon equip de categoria infantil	100.000		
Club Tennis La Salut	Organització dels Campionats Europeus de Tennis Infants	250.000		
Comitè Organitzador del Torneig Hoquei Ciutat de Barcelona – Trofeu Pablo Negre	Organització del Torneig Hoquei Ciutat de Barcelona – Trofeu Pablo Negre	75.000		
Federació Catalana d'Escacs	Organització de la Festa Provincial de d'Escacs	75.000		
Grup Escafandrista Mediterrani	Organització de diversos actes	50.000		
Reial Club de Polo de Barcelona	Organització del Concurs de Salts Internacional Oficial (CSIO)	150.000		
Asociación Familiar La Verneda	Fer front al deute econòmic de la secció d'esports	30.000		31 de desembre de 1977
Asociación Española de Tablas Deslizadoras	Despeses de contractació de monitors	25.000		
Centre Esportiu Collserola	Organització d'actes esportius	15.000		
Club Esportiu Mediterrani	12 Trofeu Sant Jordi de Natació Provincial	20.000		

Club d'Handbol OAR Gràcia	Commemoració del 25è aniversari de la constitució del Club	10.000	19 de setembre de 1978
Club Natació Atlètic	50 Travessa del Port de Barcelona	25000	
Club Natació Montjuïc	Competició Internacional de Rugbi de la Copa FIRA	10.000	
Comitè Organitzador del Torneig d'Hoquei –Ciutat de Barcelona “Trofeu Pablo Negre”	Organització del torneig	25000	
Comitè organitzador del 29 trofeu internacional d'atletisme ciutat de BCN-54 Jean Bouin	Organització de la prova	10.000	
Federació Catalana d'Escacs	Fiesta Provincial del Ajedrez-Premio Exma Diputación Provincial de Barcelona	100.000	
Federació Catalana de Coloms Esportius	Solta de coloms esportius	35.000	
Federació Catalana d'esports per a Minusvàlids	Organització d'actes esportius	40.000	
Federació Catalana de Gimnàstica	Trofeu Internacional de Gimnàstica	35.000	
Grup d'alumnes del Col·legi Nacional Baixeras	Ajut per a actes esportius	10.000	
Grup escafandrista Mediterrani	Organització de diferents actes esportius	25.000	
Unió Esportiva Parque Vall d'Hebrón	1ers Jocs Esportius de la Vall d'Hebrón	100.000	
Unió Esportiva de Sants	58 edició de la Volta Ciclista a Catalunya	35.000	

Unió Esportiva de Sants	41 edició de Trofeu Masferrer de Ciclisme	15.000	15 de desembre de 1978
Asociación Cultural y Social (ACYS)	Contractació de monitors de bàsquet	44.000	
Centre d'Estudis Voramar	Contractació d'entrenadors esportius especialitzats en la pràctica del bàsquet, handbol, hoquei patins i tennis taula	100.000	
Club Natació Atlètic-Barceloneta	Cursets Escolars de Natació	270.000	
Col·legi d'Àrbitres de la Federació Catalana d'Handbol	Despeses en arbitratge d'actes	25.000	
Delegación en Barcelona de la Asociación Nacional de Preparadores de Baloncesto	Promoció de l'esport del bàsquet mitjançant un campus, per a nens de 8 a 13 anys	50.000	
Federació Catalana de Beisbol i Sòftbol	Diverses competicions	367.000	
Federació Provincial de Pesca	Diverses competicions esportives	60.000	
Federació Provincial de Pesca	Homenatge a un anterior president	50.000	
Unió Esportiva Guineueta	Contractació de monitors de futbol, bàsquet i patinatge artístic	100.000	

Font: Elaboració pròpia a partir dels acords de la Comissió Informativa d'Esports i Turisme de la Diputació Provincial de Barcelona. Lligall B-826, AGDPB.

Annex 5. Trofeus concedits a entitats de la ciutat els mesos de gener de 1977 i de 1978

<i>Entitat</i>	<i>Tipus de trofeu</i>	<i>Esdeveniment esportiu</i>
Unió Excursionista de Catalunya –Sants	1 trofeu de 2 ^a	Campionat d'esquí
Peña Motorista Diez por Hora	1 trofeu de 2 ^a	XXV Rally Costa Brava
Reial Club de Polo	4 trofeus de 2 ^a	XII Copa Real Club de Polo
Federació Catalana de Judo	3 trofeus de 2 ^a	Campionats Júnior Taekwondo
Associació Ornitològica Barcelona	1 trofeu de 2 ^a	Primer Campionat Canaricultura i Ornitologia
Saló de la Infància i la Joventut	1 trofeu de 2 ^a	III Ex. Filatèlica Infantil i Juvenil
Delegado Provincial de la Juventud Barcelona	1 trofeu de 2 ^a	XXIX Cross de la Joventut
Federació Catalana d'Activitats Aquàtiques	1 trofeu de 2 ^a	Campionat d'Espanya de pesca submarina
Reial Club de Polo de Barcelona	1 trofeu de 1 ^a	Concurs de Sants Internacional
Deporte Ciclista Barcelona	1 trofeus de 1 ^a	Setmana Catalana de Ciclisme

Font: Elaboració pròpia a partir de "Relació d'instàncies demanant trofeus 1977" i de "Relació d'instàncies demanant trofeus 1978". Vegeu lligall B-844, AGDPB.

Annex 6. Funcions de l'Oficina de política d'esports, del Negociat d'esports i del Servei d'instal·lacions esportives

Funcions de l'Oficina de política d'esports

<i>Assistència tècnica a la direcció de la Unitat</i>	<i>Promoció d'equipaments esportius</i>	<i>Foment de l'esport i de les activitats esportives</i>	<i>Estudis i treballs preparatoris per a la creació d'una Escola Municipal d'Esports</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Estudis i informes sobre promoció i tècniques esportives - Relacions amb associacions, clubs, federacions i demés entitats i organismes esportius o interessats en l'esport 	<ul style="list-style-type: none"> - Propostes sobre l'adquisició de terrenys per a la ubicació d'instal·lacions - Propostes d'adquisició d'instal·lacions i complexos esportius de propietat particulars o d'altres organismes - Propostes de creació de noves instal·lacions esportives i de millora, modificació o ampliació de les existents - Previsió de les despeses de primer establiment i dels de conservació i funcionament de les instal·lacions - Estudis de sistemes de finançament - Proposta de sistemes i directrius per a l'ús i funcionament dels edificis i instal·lacions esportives - Cooperació a les anteriors finalitats, amb altres entitats o organismes interessats en la matèria 	<ul style="list-style-type: none"> - Organització directa de competicions i actes esportius i cooperació als organitzats per les juntes municipals de districte, per entitats esportives o per particulars - Organització de conferències i cursos de divulgació esportiva; edició de publicacions, fulletons i cartells amb finalitats de divulgació de l'esport - Organització de cursos per a la formació de monitors i entrenadors en cooperació amb federacions esport. - Organització de cursos d'iniciació i perfeccionament esportiu, per a col·legials d'ensenyament primari i secundari en col·laboració amb els Serveis de Cultura - Propostes d'habilitació de subvencions i de creació de medalles, trofejos i premis per recompensar els mèrits esportius 	

Font: Elaboració Pròpia a partir de *Gaceta Municipal de Barcelona*, 1978, número 1456, pàgina 327. AMA.

Funcions del Negociat d'Esports

<i>Assistència administrativa a la Direcció de la Unitat i a les dependències que l'integren</i>	<i>Projectes de conveni per a la utilització d'instal·lacions o complexos esportius</i>
<ul style="list-style-type: none">- Administració de les partides pressupostàries destinades a finalitats esportives- Expedients d'autorització de despeses- Tramitació de projectes d'adquisició de material esportiu i per al manteniment i neteja de les instal·lacions- Formulació de sol·licituds de material- Tramitació de factures i actes de recepció- Control de costos dels serveis de la Unitat- Informació general de la Unitat: registre de dades, informes, memòries i estadístiques- Documentació de la Unitat: informes, oficis, notificacions i comunicacions, circulars i anuncis- Registre i arxiu de documents	<ul style="list-style-type: none">- Projectes de conveni amb altres organismes per al finançament de noves instal·lacions o del funcionament de les existents- Preparació i remissió de la documentació necessària per al desenvolupament dels anteriors convenis i per a l'aprovació prèvia dels plans anuals, així com dels expedients de cada projecte en concret, per a la seva aprovació definitiva- Informe en els expedients d'ajuda financera instruïts pel Consejo Superior de Deportes i preparació i aportació de la documentació necessària- Tramitació dels següents expedients:<ul style="list-style-type: none">❖ D'adquisició de terrenys o per a instal·lacions esportives❖ D'adquisició de l'ús d'instal·lacions esportives❖ De cessió gratuïta d'instal·lacions esportives

Font: Elaboració Pròpia a partir de *Gaceta Municipal de Barcelona*, 1978, número 1456, pàgina 327. AMA.

Funcions del Servei d'instal·lacions esportives

<p><i>Atencions per a la conservació, entreteniment i seguretat dels edificis i instal·lacions esportives</i></p>	<p><i>Administració i gestió del funcionament de les instal·lacions esportives</i></p>	<p><i>Administració del material esportiu i de la maquinària, eines i consumibles per al tractament, posada a punt</i></p>	<p><i>Fiscalització de les instal·lacions cedides a entitats o organitzacions alienes a l'Ajuntament, en ordre a comprovar el seu estat de conservació i manera de funcionament, així com a verificar el compliment de les obligacions establertes pels cessionaris</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> - Relació amb els Serveis tècnics encarregats de la conservació dels edificis i instal·lacions municipals - Guarda i vigilància d'edificis i instal·lacions - Execució directa dels treballs d'entreteniment i posada a punt de les instal·lacions - Direcció de la brigada mòbil de posada a punt de les instal·lacions - Direcció i distribució de la resta de personal fix de conservació, entreteniment, neteja i vigilància 	<ul style="list-style-type: none"> - Control de l'entrada i sortida dels usuaris - Percepció i comptabilitat de les taxes - Supervisió de l'ús d'instal·lacions - Control i reclamació dels danys ocasionats per culpa o negligència dels usuaris - Proposta de la direcció de la Unitat de l'adscripció dels encarregats i administratius de les instal·lacions, i direcció de l'esmentat personal - Organització i gestió dels serveis complementaris de sanitat i higiene, gimnàs, vestidors... 	<ul style="list-style-type: none"> - Previsió de necessitats i programació de subministraments - Magatzem i custòdia - Distribució entre les diferents instal·lacions - Control i comptabilitat del seu ús i consum 	

Font: Elaboració Pròpia a partir de *Gaceta Municipal de Barcelona*, 1978, número 1456, pàgines 327 i 328. AMA.

Annex 7. Plantejaments dels partits polítics quant al fenomen esportiu en motiu de les eleccions legislatives del març de 1979

	<i>Convergència i Unió (Miquel Roca)</i>	<i>Centristes de Catalunya (UCD) (Miquel Company)</i>	<i>PSUC (Josep Maria Riera)</i>	<i>PSC (Eduardo Martín Toval)</i>	<i>Coalició Democràtica (Luís Montal)</i>
Ruptura o reforma	No ruptura però sí reorganització total	No ruptura sinó aprofitament de tot allò que s'ha fet correctament	Cal partir de zero cercant una estructura on l'esport sigui un dret per a tothom	Ruptura	Reforma en profunditat
Grans llacunes de l'esport espanyol	A nivell organitzatiu i de concepció: l'esport per als afeccionats ha estat oblidat. Tan sols ha interessat l'esport espectacle	Manca de mentalitat de la ciutadania, racionalització de les instal·lacions, creació d'un esport escolar, formació del professorat...	La Llei de l'esport, manca de política esportiva i no desenvolupament de l'educació física	En la seva planificació, en el foment des de la base i en una administració corrupte i anquilosada	Manca de potenciació, desvinculació de l'esport de l'ensenyament i manca d'instal·lacions per a tots
Hi ha consciència esportiva al país	S'ha de crear	S'ha de crear	No, en part per les poques possibilitats d'accés a l'esport	Existeix però es troba frustrada	No existeix consciència d'esportista però sí d'espectador
Ministeri o estructura federalista	Ministeri específic i Conselleria específica d'esports	N'hi ha prou amb una Secretaria d'Estat	Estructura descentralitzada però no excloent perquè hi hagi un organisme aglutinant com una Secretaria d'Estat	Descentralització propera a estructura federalista	Descentralització en el cas de Catalunya a través de la Generalitat
Tractament de l'esport a la Constitució	La Constitució és l'única d'Europa que en contempla el seu foment	Amb certa ambigüitat	Limitada però positiva	Correcte	Limitat. Manca d'un apartat especial que en fes referència

Font: Elaboració pròpia a partir de Andrés Astruells, "El deporte en las urnas. Convergència i Unió," *El Mundo Deportivo*, 22 de febrer de 1979, 20; Andrés Astruells, "El deporte en las urnas. Centristes de Catalunya -UCD," *El Mundo Deportivo*, 24 de febrer de 1979, 20; Andrés Astruells, "El deporte en las urnas. PSUC," *El Mundo Deportivo*, 23 de febrer de 1979, 26; Andrés Astruells, "El deporte en las urnas. Partit dels Socialistes de Catalunya," *El Mundo Deportivo*, 25 de febrer de 1979, 34; Andrés Astruells, "El deporte en las urnas. Coalición democrática," *El Mundo Deportivo*, 26 de febrer de 1979, 54.

PART II

CAPÍTOL 3:

L'ASSOCIACIONISME ESPORTIU: LA CONSTATACIÓ D'UN PROCÉS DE MASSIFICACIÓ ESPORTIVA EN UN CONTEXT DE CRISI SOCIOECONÒMICA

Annex 1. Nota informativa en la qual la plantilla del CE Sant Andreu denuncia la seva situació

Font: Josep M^a. Serra, "La plantilla andresense expone su situación en una nota," *El Mundo Deportivo*, 4 de març de 1978, 11.

Annex 2. El Club Esportiu Mediterrani i la construcció de les seves noves instal·lacions esportives

C.E. MEDITERRANI: UN SUEÑO LOCO Y GENIAL

En tiempos de crisis económica y desamparo deportivo por parte de la Administración, los periodistas deportivos de Barcelona tuvimos oportunidad ayer de respirar una bocanada de aire fresco, optimista y purificador con motivo del acto que tuvo lugar en la sede social del C.E. Mediterrani. La añeja y ejemplar entidad de Sants reunió a los medios informativos al lado mismo de su nueva piscina en construcción. Una pileta cubierta de 25 metros, en pleno corazón de la ciudad, que viene a suponer el sueño de una masa de asociados que se resistieron, en su día, a la desaparición de un club de tanta solera por falta material de instalaciones.

Es un sueño que tiene un poco de loco y un mucho de genial. Imaginar que un club que vive de un reducido número de asociados y dentro de un clima social accesibles para todos va a afrontar la empresa de una construcción evaluada en 90 millones de pesetas parece algo onírico en unos tiempos en que ni la ayuda oficial llega ni está el «horno para bollos». Y, sin embargo, el C.E. Mediterrani se ha lanzado a la aventura con la sonrisa en los labios y convencido de que el próximo mayo su flamante pileta estará en marcha dando así un nuevo y renovador impulso a la entidad, de lo que ya no nos cabe la menor duda después de compartir el entusiasmo e ilusión de sus directivos durante unas horas.

Hoy sería fácil dedicar unas líneas a las características de la nueva instalación, a los plazos de su construcción y a lo que podría significar en el futuro de la natación catalana, pero pensamos que tiempo habrá para cuidarnos de ello en extensión. Hoy, sin embargo, nos resistimos a silenciar el impacto que nos ha producido esa riada de amor a un deporte —la natación— y al historial de un club, que protagoniza la Directiva que preside Antonio Massagué. Ver la impresionante mole de cemento elevarse por encima de un local social pulcro, sencillo y lleno de «caliu» insistimos en que fue algo así como constatar que el deporte no muere en Catalunya aunque todas las circunstancias estén en contra —esperemos que momentáneamente— de su auténtico espíritu.

Sea cual sea el destino que le espere al C.E. Mediterrani a su dilatado historial habrá que añadir, desde ahora, una obra sólo alcance de auténticos deportistas. Y, como buenos deportistas, medio locos y medio genios...

Andrés ASTRUUELLS

PART III

**L'ESPORT COM A UN FENOMEN
AGLUTINADOR EN UN PERÍODE DE
DEMOCRATITZACIÓ SOCIOPOLÍTICA (1975-
1982)**

Capítol 4

Els moviments socials urbans: la configuració d'un agent urbà afavoridor de la promoció esportiva a la ciutat comtal

Capítol 5

L'esport espectacle com a símbol de transformació social: llibertat, catalanisme i modernitat

PART III

CAPÍTOL 4:

ELS MOVIMENTS SOCIALS URBANS: LA CONFIGURACIÓ D'UN AGENT URBÀ AFAVORIDOR DE LA PROMOCIÓ ESPORTIVA A LA CIUTAT COMTAL

Annex 1. Fragment d'una carta de la FAVB demanant la revocació del nomenament de Joaquim Viola com a alcalde de Barcelona

A SU MAJESTAD EL REY:

Los abajo firmantes, ciudadanos de Barcelona, nos acogemos al derecho de petición para pedieron que: Haciendo uso de la prerrogativas reales, y en vuestra condición de Jefe del Estado español, revoquéis el nombramiento del actual Alcalde de la ciudad, Sr. Joaquín Viola Sauret, tantas veces rechazado por los barceloneses, y de los demás miembros del Consistorio, por faltarles representatividad y por su actuación en la administración del Municipio de Barcelona, la cual ha sido contraria tantas veces empresa al deseo de la mayoría de los habitantes de la ciudad, y siendo causa de graves prejuicios para ellos, como lo demuestran los ejemplos de la problemática de la lengua catalana, la propuesta municipal en relación al Plan Comarcal y la actitud adoptada frente a los problemas laborales de los funcionarios municipales.

Para cubrir el gobierno de la ciudad hasta las próximas elecciones municipales, proponemos la constitución de una comisión Gestora integrada por personalidades ciudadanas y por representantes de entidades, que administren la ciudad provisionalmente hasta la constitución del nuevo Ayuntamiento, auténticamente democrático [...]

Font: Asociación de Vecinos del Carmelo, "Editorial," *El Carmelo. Boletín interior de la asociación de vecinos del Carmelo*, Julio 1976.

Annex 2. Classificació de les vocalies existents segons l'objectiu de treball

<i>Tipus de vocalia</i>		<i>Nº existent</i>	<i>Nº de les que tenen més de tres membres</i>	<i>% que funcionen amb més de tres membres</i>
Generals	- Urbanisme, habitatge, lloguers	64	43	67%
	- Cultura, català, festes populars	42	24	57%
	- Sanitat	33	12	36%
	- Esplai, esports	38	16	42%
	- Ensenyament	40	22	55%
Específiques	- Jubilats	27	16	59%
	- Joves	21	13	62%
	- Dones	15	8	53%
De funcionament	- Relacions socials, secretaria, finances	8	7	88%
	- Informació i propaganda, butlletí	10	2	20%
	- Altres	11	4	36%

Font: Elaboració pròpia a partir d' Ana Alabart, "Els barris de Barcelona i el moviment associatiu veïnal" (Tesi Doctoral, Universitat de Barcelona, 1981), 297.

Annex 3. Publicacions veïnals més representatives dels barris de Barcelona

<i>Barri de la ciutat comtal</i>	<i>Publicacions segons l'associació de veïns</i>
La Barceloneta	- <i>Barrio</i> (1971-1975). A. V. La Barceloneta - <i>Quart de Casa</i> (1975-1979). A. V. La Barceloneta
Els barris del Besòs	Cobasa (Besòs-Sant Adrià) - <i>Besòs</i> (1973-1976). Centre Social Besòs - <i>Nuestro Barrio</i> (1976-???) . A. V. Besòs-Sant Adrià - <i>Hablan los mudos i Tu Padre</i> (1976-1977). Redacció assembleària
	El Maresme - <i>Maresme</i> (1976-1983). A. V. Maresme - <i>Full Informatiu</i> (1973-1976). A. V. Maresme
	La Mina - <i>La Mina</i> (1975, només un número). A. V. del Polígon La Mina
	La Pau - <i>Asociación de Vecinos del Grupo La Paz</i> (1973-1976). A. V. Grup La Paz
	Sud-Oest del Besòs - <i>Besòs</i> (1962-1973). A. V. Sudoeste del Besòs - <i>La Rambla</i> (1979-1980). La Rambla (Universidad Popular)
El Bon Pastor	- <i>Bon Pastor</i> (1974-1976). Associació de Caps de Família del Bon Pastor
	El Carmel - <i>Hoja Informativa</i> (1971-1972). A. V. del Carmel - <i>El Carmelo</i> (1972-1981). A. V. del Carmel
Ciutat Vella	- <i>Casc Antic</i> (1976-1977). A. V. Casc Antic - <i>Barri vell</i> (1979). A. V. Casc Antic - <i>Fanal del casc antic</i> (1977-1979) - <i>Portaveu Barri Gòtic</i> (1977-1979). A. V. Barri Gòtic - <i>Parla Barri Gòtic</i> (1979). A. V. Barri Gòtic
El Clot Camp de l'Arpa	- <i>Clot-Camp de l'Arpa</i> (1975-1980). A. V. Clot-Camp de l'Arpa - <i>L'estació</i> (gener i novembre del 1980). A. V. Clot-Camp de l'Arpa

	- <i>La Farinera</i> (1979). Ateneu Popular La Farinera
Congrés	- <i>Boletín informativo de la Asociación de Vecinos</i> (1971-1978). Asociación de Vecinos Viviendas del Congreso Eucarístico – Can Clos
Les Corts	- <i>Les Corts</i> A. V. <i>Les Corts</i> (1980) <i>Butlletí Associació de Veïns Les Corts</i> (1980). A. V. <i>Les Corts</i>
La Dreta de l'Eixample	- <i>Fent Barri</i> (1976-1978). A. V. Mossèn Cinto Verdaguer- Eixample Dreta <i>Fem Barri</i> (1980). A. V. Mossèn Cinto Verdaguer- Eixample Dreta
L'Esquerra de l'Eixample	- <i>La veu de l'Esquerra</i> (1976). A. V. de l'Esquerra de l'Eixample
La Font de la Guatlla	- <i>Magòria</i> (1974-1976). Cooperativa Magòria - <i>Gent i Barri</i> (1977-1978). A. V. de Magòria
El Fort Pius	- <i>Circular</i> (1977-1978). A. V. de Fort Pienc - <i>Boletín Informativo</i> (1978-1980). A. V. Fort Pienc - <i>Esbats</i> (1981). A. V. Fort Pienc
	El Parc - <i>A. V. del Parc</i> (1979). A. V. del Parc
Gràcia	- <i>Vila de Gràcia</i> (1974-1978). A. V. Vila de Gràcia - <i>Full Informatiu de l'Associació de Veïns Vila de Gràcia</i> (1980). A. V. Vila de Gràcia - <i>Carrer Gran</i> (1979). Independent - <i>El Badall</i> (1979-1980). Revista independent
El Guinardó	- <i>Guinardó</i> (1973-1980). A. V. Joan Maragall - <i>Butlletí Informatiu A. V. Baix Guinardó</i> (1981). A. V. Baix Guinardó
	Can Baró - <i>Can Baró</i> (1977-1978). A. V. Can Baró, més endavant revista independent
Horta	- <i>Horta</i> (1974-1975). A. V. del Barri d'Horta - <i>Hortavui</i> (1977-1978). Revista independent
Els Nou Barris	- <i>Nueve Barrios</i> (1971-1977). A. V. del sector Vallbona Torre Baró-Trinitat (A. V. Nou Barris)
	Ciutat Meridiana - <i>Ciudad Meridiana</i> (1971)
	Vallbona - <i>Vallbona</i> (1972)
	Guineueta - <i>Guineueta-Canyelles</i> (1972)

	<p>Trinitat Vella - <i>Trinidad Vieja. Separata de Nueve Barrios</i> (1973)</p> <p>Prosperitat - <i>Prosperidad</i> (1974)</p> <p>Verdum-Roquetes - <i>Verdum-Roquetes</i> (1972)</p>
Poble Nou	<p>- <i>Quatre Cantons</i> (1967-1973). Parròquia de Santa Maria del Taulat</p> <p>- <i>Quatre Cantons</i> (1973-1978). Parròquia de Santa Maria del Taulat</p> <p>- <i>Poble Nou</i> (1973-1975). A. V. Poble Nou</p> <p>- <i>Butlletí de l'A. V. Poble Nou</i> (1975-1978). Full separable de <i>Quatre Cantons</i>. A. V. Poble Nou</p> <p>- <i>Poble Nou</i> (1979). A. V. Poble Nou</p>
Poble Sec	<p>- <i>Poble Sec</i> (de maig a octubre del 1973). Parròquia de Sant Pere Claver</p> <p>- <i>Poble Sec</i> (1974-1978). A. V. Poble Sec</p>
El Raval	- <i>Districte Vè</i> (1975-1979). A. V. del Districte Vè
La Sagrada Família	<i>Butlletí Associació de Veïns Sagrada Família</i> (1973). A. V. Sagrada Família
La Sagrera	<p>- <i>Full informatiu de l'Associació</i> (1971-1972). A. V. La Sagrera</p> <p>- <i>La Sagrera</i> (1972). A. V. La Sagrera</p>
	<p>Navas</p> <p>- <i>Xarxa</i> (1976). A. V. de Navas</p> <p>- <i>Suplement de Xarxa</i> (1981). A. V. de Navas</p>
Sant Andreu de Palomar	<p>- <i>Sant Andreu</i> (1973-1979). A. V. de Sant Andreu</p> <p>- <i>Sant Andreu de Cap a Peus</i> (1980). A. V. de Sant Andreu</p>
Sant Antoni	<p>- <i>Butlletí</i> (1970-1976). A. V. del Barri de Sant Antoni</p> <p>- <i>Barri de Sant Antoni</i> (1976). A. V. del Barri de Sant Antoni</p>
Sant Gervasi	- <i>El Tramvia Blau</i> (1976). A.V. Sant Gervasi de Cassoles
Sants	<p>- <i>Butlletí de l'Associació de Veïns</i> (1972-1978). Centre Social de Sants</p> <p>- <i>La Xemeneia</i> (1976-1978). A. V. Sants-Sol de Baix</p> <p>- <i>A. V. Badal-Brasil i adjacents</i> (1975-1978). A. V. Badal-Brasil i adjacents</p>
Sarrià	- <i>Sarrià</i> (1974). A. V. de Sarrià
Vallcarca	- <i>Coll-Vallcarca</i> (1975-1977). A. V. Coll-Vallcarca
	<p>La Salut</p> <p>- <i>Veïnat</i> (1978). A. V. La Salut</p>

La Vall d'Hebron	El Parc de la Vall d'Hebron - <i>Parque Valle Hebrón</i> (1972-???) . Agrupación de vecinos y comerciantes del Parque Valle Hebrón
	Sant Genís - <i>Pueblo de Sant Genís</i> (1976-???) . A. V. de Sant Genís i el Lladoner
	Montbau <i>Ressò</i> (1976-???) . A. V. Montbau
Vallvidrera	- <i>Vallvidrera</i> (1978) . A. V. de Vallvidrera
	La Verneda-Sant Martí - <i>Barrio</i> (1977-1978) . A. V. Sant Martí de Provençals - <i>Verneda Unida</i> (1976) . A. V. de la Verneda Alta
	- <i>Nuestra Voz</i> (1975-1977) . A. V. Turó de la Peira-Vilapiscina-Ramon Albó
Vilapiscina	Torre Llobeta - <i>Torre Llobeta. Butlletí de l'Associació de Veïns</i> (1980) . A. V. Torre Llobeta
	Zona Franca-Port <i>Los vecinos</i> (1973) . A. V. Nostra Senyora del Port

Font: Josep Maria Huertas i Manuel Vilaseró, *La premsa de barris a Barcelona (1939-1982)* (Barcelona: Àrees de Cultura i Descentralització de l'Ajuntament de Barcelona, 1982), 15.

Annex 4. Articles de rebuig al Pla Comarcal i a la gestió municipal de Viola

NO AL PLA COMARCAL

L'Associació de Veïns informa:

La crida al veïnat feta les darreres setmanes va concentrar-se en l'assemblea que es va celebrar el passat 9 d'agost a la "Casa de la Vila" on hi ha assistiren uns 500 veïns:

L'Assemblea va denunciar el greu atemptat de que és objecte el barri al ser aprovat definitivament el Pla Comarcal, on les zones reivindicades pels veïns:

- Escola i Guarderia gratuïtes al terreny enrunat que ocupava la fàbrica "Fibracolor" (Clot-Aragó)
- Poliesportiu en els terrenys de Renfe
- Expulsió del barri de "Alcoholos Montplet" (Meridiana-Mallorca), per indústria perillosa; i la transformació del terreny que ocupa en espai verd

Han sigut transformades per l'Ajuntament, Governador i Entitat Metropolitana, en llocs edificables, en profit dels interessos econòmics de les indústries i immobiliàries a les que representen i com sempre en contra dels veïns del barri i de tot el poble de Barcelona.

Els acords presos en l'Assemblea van ser:

- Penjar llençols i pancartes als balcons amb frases elusives i contràries al Pla Comarcal, reivindicant els llocs que ens prenen, pel barri
- Creació de comissions de veïns per continuar i estendre la lluita per tot el barri
- Fer una altra assemblea de veïns el dia 20 de setembre i una manifestació autoritzada el dia 22, també de setembre
- Recollida de signatures en contra del Pla Comarcal
- Exposició ambulat per explicar més detalladament les afectacions del Pla
- Organitzar tot tipus d'actes en les mateixes zones afectades

Veí:

- No pots mantenir-te al marge d'aquesta lluita; com a primer pas, penja una pancarta al balcó de casa teva
- No consenteixis que puguin construir en aquests terrenys
- Vine al local de l'Associació, c/ Besalú, 7 i treballa amb nosaltres

Font: Associació de Veïns Clot-Camp de l'Arpa, "No al Pla Comarcal," *Butlletí de l'Associació de Veïns Clot-Camp de l'Arpa*, Agost 1976, 3.

EDITORIAL: Ajuntaments democràtics

[...] és imminent l'aprovació de l'impopular i nefast per a la ciutat de Barcelona Pla Comarcal. Pla que no recull cap de les aspiracions (gratuïtat de l'ensenyament, creació de parcs i zones verdes...) expressades pels veïns a través de les associacions de veïns. El Pla ha rebut més de 21.000 esmenes.

L'Ajuntament d'en Viola no tan sols no és capaç de resoldre els problemes de la ciutat, el que té plantejats avui, sinó que a més no pot arreglar els seus assumptes interns. La resposta que es donà a les justes reivindicacions dels Treballadors de l'Administració Pública (augment de salaris, contracte de treball, dret a sindical-se...), fou la militarització de bombers i guàrdies municipals. [...]

Aquests motius són els que ens fan demanar formalment la dimissió de l'actual batlle de Barcelona, Joaquim Viola i Sauret. Però nosaltres no tan sols demanem la dimissió de l'actual consistori, i això inclou el Batlle, els Regidors, els Delegats de Serveis...

Una vegada dimitit l'actual Consistori no representatiu, demanem l'elecció de tots els càrrecs que componen un Ajuntament per sufragi universal, i això és per tots els ciutadans sense discriminacions, com per exemple les eleccions només per caps de família i, directa, sense cap tipus d'institució, organisme o compromissari intermig que prengui decisions per nosaltres, com són els Terços Corporatius (Sindical, Familiar i Entitats) i secret, això vol dir respectar la total llibertat de l'elector a elegir un o altre candidat.

Aquest Ajuntament elegit democràticament, que nosaltres propugnem, veiem només serà possible en un marc de llibertats cíviques i humanes. Per aconseguir aquest marcensem un instrument molt útil l'Assemblea de Catalunya, organisme compost per entitats ciutadanes (Associacions de Veïns), Col·legis Professionals, claustres d'Universitat (Universitat Politècnica), partits polítics i persones a títol individual. [...]

Font: Associació de Veïns de Sant Antoni, "Ajuntaments democràtics," *Butlletí de l'Associació de Veïns de Sant Antoni*, Maig 1976, 3.

Annex 5. Fragment del Manifest de la FAVB en motiu de les eleccions municipals del tres d'abril de 1979

A TOTS ELS CIUTADANS

La nostra ciutat ha conegut, en els darrers vint anys un creixement incontrolat, promogut fonamentalment per la dinàmica de l'especulació del sòl i de l'habitatge. L'augment de la densitat de la població, del nombre d'habitatges –la majoria mal construïts i de baixa qualitat-, la manca d'obres d'infraestructura i d'urbanització, la inexistència d'inversions per als equipaments necessaris –escoles, guarderies, centres sanitaris, camps d'esports, centres culturals i recreatius...-, la invasió de la ciutat per l'automòbil, la construcció de les autopistes urbanes, que n'han destruït trames tradicionals i han revalorat els terrenys de l'entorn... ens han deixat una ciutat amb greus desequilibris, injusta, inhumana, inhabitable i col·lapsada.

Tot això s'ha produït, en gran part, per l'existència d'una administració municipal no democràtica, servidora dels interessos especuladors, sotmesa a les decisions de l'Estat centralista, instauradora d'inèrcies i corrupteles administratives, que ens serà difícil de bandejar definitivament.

En els darrers anys, però, fruit, en bona part, dels despropòsits de la ciutat i de les provocacions als barris, apareix un moviment de protesta, de resistència contra l'agressió a què estan sotmesos els veïns, que a poc a poc prenen consciència de la seva situació. Així és com sorgeixen les organitzacions veïnals per a la defensa dels seus interessos i la millora de les condicions de vida als barris. La nostra ciutat, rica en tradició associativa – com ho demostra l'existència de les primeres associacions de veïns de fa més de cinquanta anys- veu renéixer un moviment associatiu per a una ciutat nova: el moviment ciutadà, les associacions de veïns que, des de finals de seixanta, han jugat un paper fonamental en la vida ciutadana, frenant les actuacions del capitalisme urbà, exigint millores en vivendes, escoles, sanitat, zones verdes, i també posant en crisi l'administració municipal, lluitant per uns ajuntaments democràtics, per les llibertats, per l'amnistia, per l'estatut d'autonomia.

És precisament ara, que tenim ja una data concreta per a les eleccions municipals –és a dir, que serà una realitat la renovació democràtica dels ajuntaments- que aquest moviment representat per les associacions de veïns té la responsabilitat de manifestar a la ciutat a aquells homes i dones que l'administraran democràticament, quina és la seva experiència, les seves aportacions a la necessària participació ciutadana i les reivindicacions pendents.

I per això, tot seguit, fem públic el nostre memoràndum de problemes i de reivindicacions que són actualitat, i que representen una primera llista de les grans qüestions que la ciutat té plantejades. [...]

EQUIPAMENTS CULTURALS

[...] Un capítol importantíssim és la recuperació de festes i tradicions de barri i de ciutat (com les festes majors, el carnaval...) a través de les quals es canalitza part de l'expressió cultural dels veïns, i també es refà la vida de barri.

Caldria obtenir equipaments esportius, desprivatitzant zones esportives, fins i tot les municipals, reordenant zones lliures per a la construcció dels nous equipaments per a la pràctica d'esports. Importantíssim serà coordinar actuacions amb els equipaments escolars, culturals i esportius. [...]

Font: F. A. V. B., "A tots els ciutadans," *Sarrià, publicació de l'Associació de Veïns*, Maig 1979, 8-10.

Annex 6. Comunicat del Secretariat d'Entitats de Sants, Hostafrancs i la Bordeta exigint a l'Ajuntament espais per a la pràctica esportiva

- 1- Espais que poden utilitzar-se immediatament, d'una forma provisional i amb un mínim d'equipaments:
 - a. Casinet de l'Espanya Industrial (aplanar el terra i senyalitzar 3 pistes)
 - b. Camp de l'Escola Lluís Vives (construir-hi vestuaris i dutxes)
 - c. Camp de l'Escola Perú (condicionar les instal·lacions)
 - d. Camp del metro c/ Badal
 - e. Estació de Magòria
 - f. Solar de Sol de Baix
 - g. Plaça de la Farga (aplanar el terreny en l'espai previst per al poliesportiu, col·locar porteries)
 - h. Camp de les escoles del c/Joan Güell i Melcior de Palau
 - i. Pista gimnàs Escola Municipal plaça Espanya
 - j. Camps de l'Institut Emperador Carlos
 - k. Espai de Manufactures Ceràmiques destinats a esport en el futur institut

- 2- Espais a condicionar en breu plaç per a utilització esportiva
 - a. Poliesportiu de l'Espanya Industrial (el Casinet o dins la fàbrica)
 - b. Plaça Farga- poliesportiu obert ja previst
 - c. Estació Magòria (la part mínima possible)
 - d. Resta del Camp de la Palmera
 - e. Pàrkings de la Renfe

- 3- Zones a més llarg plaç, previ estudi global de les necessitat del Districte en altres equipaments, zones verdes...
 - a. Estació Magòria (resta d'equipaments esportius)
 - b. Solars de Sol de Baix
 - c. Plaça Cerdà
 - d. Can Batlló

Font: Associació de Veïns Badal, Brasil i Bordeta, "Esports," *La Veu de l'Associació de Veïns Badal, Brasil i Bordeta*, Març 1981.

Annex 7. Balanç esportiu de l'Àrea d'Esports del Consell del Districte VIIIè

-Realitzat per Josep Maria Sadurní, conseller de Cultura i Esports del Districte VIIIè-

Voldria, amb aquest article, fer un balanç de les principals activitats dutes a terme per l'Àrea d'Esports del nostre Consell de Districte.

Dues han estat les preocupacions principals de la Comissió d'Esports. D'una banda, el compromís de fer possible la consecució d'un camp de futbol al districte, amb tot el que això comporta, quan es tracta d'un camp gestionat des del Consell del Districte i no des de l'Àrea d'Esports de la Casa Gran que, sens dubte, disposa de molts més mitjans de realització. [...]

Avui el camp de l'Àliga és ja una realitat. Les instal·lacions es van completant, i durant aquest any esperem que pugui considerar-se pràcticament acabat, la qual cosa permetrà d'estructurar-ne la utilització amb el màxim profit per als equips del districte.

Una altra de les tasques que va proposar-se la Comissió d'Esports es troba també en ple funcionament. El curs d'iniciació esportiva escolar va començar el mes de novembre i continuarà fins al mes de maig.

Si bé el propòsit era d'aplegar fins un miler de nois i noies, en realitat els inscrits han estat 600, la qual cosa no deixa de ser un nombre apreciable per una primera experiència d'aquest tipus. La principal dificultat per a un òptim desenvolupament del curs va consistir en poder disposar d'uns centres amb instal·lacions esportives on poguessin anar els alumnes de les escoles veïnes que no tenien ni espai ni mitjans per a la pràctica de l'esport.

Un cop aconseguida l'autorització d'aquests centres escolars, va ser necessari completar les instal·lacions. Per exemple, es van dotar d'enllumenat les pistes, amb potents focus, ja que les pràctiques esportives es feien en hores extraescolars.

Cal dir que el projecte fou ben vist per l'Àrea d'Esports de l'Ajuntament, que va facilitar tota l'ajuda possible, tant en material esportiu com en la millora de les instal·lacions.

Font: Josep Maria Sadurní, "Balanç Esportiu," *Revista Carrer Gran*, Març 1981 (segona quinzena), 27.

Annex 8. Queixes veïnals quan el Futbol Club Barcelona jugava al Camp Nou

EL BARÇA MÉS O MENYS QUE UN CLUB?

Gran part del Districte XIè queda sota les influències que irradia l'estadi del FC Barcelona. Quan l'equip no juga a casa, als veïns només ens cal tancar els ulls i desapareix la imatge tènica de ciment que ens han plantificat a sobre. Però els dies de partit, el tràfic de vehicles i les seves conseqüències resulten insuportables i pensem que cal parlar-ne aquí.

Fa tres anys les AA VV de Sol de Baix, St Ramon i Les Corts demanàvem audiència al Sr Figueruelo, recent nomenat cap de la Guàrdia Urbana de BCN. Se li va explicar la situació que es patia als voltants de can Barça i se li va demanar una actuació urgent que aturés el descontrol i gosadia que manifestaven molts ciutadans amb els seu comportament: voravies plenes de cotxes, carrers bloquejats, clàxons, sorolls i baralles... [...] Tot un barri col·lapsat cada 15 dies.

El tema era prou clar i es decidiren 3 tipus de mesures:

- 1- Sensibilitzar i informar als afeccionats per tal que deixessin el cotxe a casa i utilitzessin el transport públic
- 2- Demanar un esforç més gran a la Companyia Municipal de Transports de cara a augmentar el nombre d'autobusos i trens els dies de celebració de partits i allargar l'horari de servei quan convingués
- 3- Concretar un Pla d'actuació de la G Urbana.

Totes les disposicions empreses eren un esforç de bona voluntat, al que creiem que s'havia d'adherir la directiva del FCB, col·laborant amb els mitjans nombrosos al seu abast: aparell de propaganda, comunicacions als socis... Varen caldre 3 convocatòries per a fer seure a taula els seus representants i les notes informatives no aparegueren fins 2 mesos més tard.

Durant els dos anys llargs transcorreguts, la situació ha anat fluctuant entre diumenges de més o menys incidència en el barri, segons l'equip visitant i la bona estrella del Barça. Però aquest equilibri tan fràgil va començar a inquietar els veïns quan es va autoritzar l'ampliació de l'estadi i s'han inventat el programa doble. Els partits d'homenatge a Rexach i Dukla han estat una mostra que s'han d'extremar les mesures vigents ja que es varen presenciar totes les desconsideracions possibles. [...]

I si es pretén ser “Més que un club” no es pot dir, sense caure en irresponsabilitat i cinisme que: “el club no pot fer res portes enfora” o bé “els veïns van venir a viure a la zona quan l'estadi ja estava fet” o l'altra “els veïns han revaloritzat les seves finques gràcies a la proximitat de l'estadi” (*El Periódico*, 5-XI-81).

Creiem doncs que amb tota urgència s'hauria d'exigir: Corresponsabilització del FC Barcelona en la tasca de disminuir les afectacions als barris de St Ramon, Zona Universitària i Les Corts en els següents apartats:

- La majoria de mesures que s'estan aplicant: augment de la plantilla de la G Urbana, servei extra d'autobusos, metro... suposen un cost xifrat, segons dades de 1978, en 5-10 milions de pessetes per partit. Aquesta despesa ocasionada repetidament per una part de la població barcelonina, lògicament hauria de ser abonada, si més no, parcialment, pels beneficiats i que causants, i en representació seva pel Club
- La programació dels partits s'hauria de fer seguint horaris adequats a fi de facilitar l'ús del transport públic i evitant carregar a l'Ajuntament despeses totalment innecessàries
- Els socis haurien d'estar contínuament informats i sensibilitzats pel tema de trobar un accés al camp
- El Club ha de completar l'esforç de l'administració pública en la qüestió del transport i assegurar que un elevat nombre d'espectadors el pugui utilitzar

A l'Ajuntament de Barcelona cal demanar-lo:

- Claredat en el moment de plantejar l'alternativa del transport públic
- Fermesa en les mesures de la G Urbana empreses fins ara de cara a persuadir l'usuari de 4 rodes

Són consideracions que exposem a un veïnat molest i preocupat que respectarà una activitat esportiva, quan aquesta li respecti el seu dret a viure en pau.

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DE LES CORTS

Font: Associació de Veïns de Les Corts, “El Barça, més o menys que un club?,” *La Plaça Comas informa, Full Informatiu del Consell Municipal del Districte XI*, Novembre/Desembre 1981.

Annex 9. Fragments d'articles d'Albert Lasalle durant el bienni 1980-1981

En aquest món vibrant, treballador i tan ple d'esforç, tensió, inquietud, practicar el footing resulta un dels millors tranquil·lizants naturals. Mentre hom disfruta de l'aire fresc, el seu cor i els seus pulmons, estan realitzant un esforç cardiovascular sostingut, això és més o menys la clau de la salut física. La fita del footing és el principi enfortir el cos i augmentar la seva capacitat respiratòria. [...]

Font: Albert Lasalle, "El footing ja és aquí," *Sarrià, publicació de l'Associació de Veïns*, Setembre/octubre 1980, 7.

Avui dia, la muntanya ha deixat de ser una activitat de minories. Caminar-hi, pujar-hi, viure a l'aire lliure és un esport meravellós i fàcil de practicar. Exigeix, no obstant, uns coneixements bàsics per a fer-ho amb plena seguretat.

Per aquells que s'inicien, els facilitem alguns consells que, creiem, poden ser de molta utilitat. [...]

Font: Albert Lasalle, "Consells muntanyencs," *Sarrià, publicació de l'Associació de Veïns*, Nadal 1980, 19.

Arran de la recent nevada caiguda a la nostra ciutat, vaig poder comprovar, amb veritable satisfacció, la gran atracció que representava per a molta gent gaudir de la neu. La muntanya de Vallvidrera s'omplenà d'improvisats esquiadors, que intentaven emular les grans figures, amb uns taulons i àdhuc confeccionant rudimentaris trineus de capsos i altres materials.

Això em fa pensar que a moltes persones els agradaria esquiar però no han tingut mai l'oportunitat de fer-ho. Per a tots ells jo els diria unes paraules d'ànim, i que es decideixin a provar-ho, car segur que s'ho passaran molt bé. [...]

Font: Albert Lasalle, "Esquí," *Sarrià, portaveu de l'Associació de Veïns*, Gener 1981, 13.

PART IV
**L'IMPULS DEFINITIU CAP A UNA VERITABLE
PROMOCIÓ DE L'ESPORT A LA CIUTAT DE
BARCELONA (1979-1982)**

Capítol 6

El desenvolupament d'una política esportiva en el bienni 1979-1980 de la mà de les administracions local, provincial i autonòmica: conseqüències per al fenomen esportiu barceloní

Capítol 7

L'evolució del rol de les entitats esportives en l'espai esportiu de la ciutat de Barcelona

Capítol 8

La consolidació de la política esportiva municipal a la llum del procés de candidatura per als Jocs Olímpics de l'any 1992

PART IV

CAPÍTOL 6:

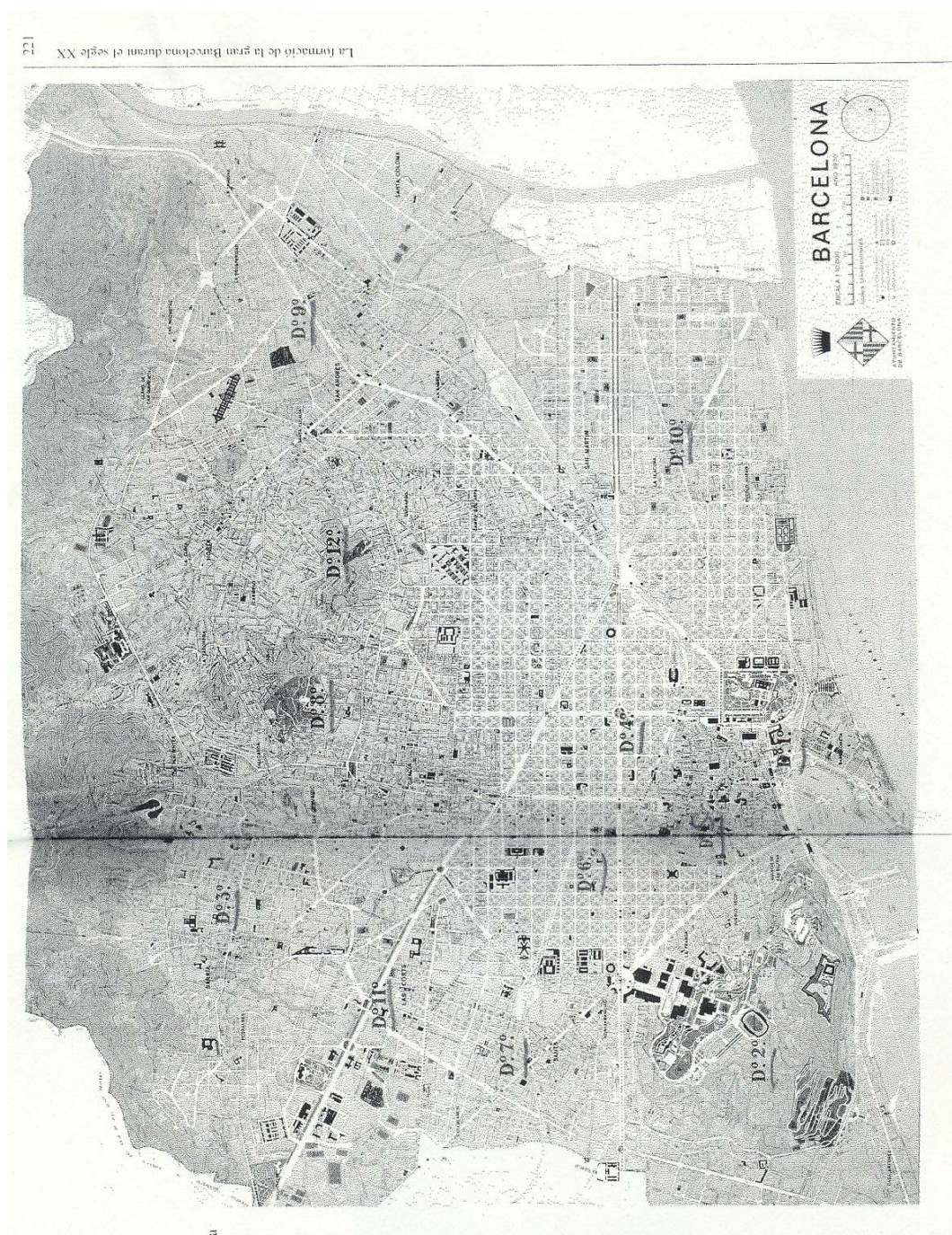
EL DESENVOLUPAMENT D'UNA POLÍTICA ESPORTIVA EN EL BIENNI 1979-1980 DE LA MÀ DE LES ADMINISTRACIONS LOCAL, PROVINCIAL I AUTONÒMICA: CONSEQÜÈNCIES PER AL FENOMEN ESPORTIU

Annex 1. Tipus de gestió de les instal·lacions esportives municipals

INSTALACIONES MUNICIPALES				
ADMINISTRACION DIRECTA DEL AYUNTAMIENTO				
Estadio Municipal de Montjuïc Palacio Municipal de Deportes Gimnasio Municipal Montjuïc Piscinas Bernardo Picornell Complejo Can Caralleu Escuela Municipal de Natación Polideportivo Cubierto de Valldaura Instalaciones «La Bascula» Complejo Polideportivo «Las Cortas»				
A CARGO DE ORGANISMOS ESPECIALIZADOS				
Estadio Juan Serrahima	Federación Cat. Atlet.			
Campo Municipal La Fuxarda	Fed. Cat. Rugby			
Pista Aeromodelismo	Aeroclub Barcelona - Sabadell			
Instalación Municipal Tiro	Fed. Catal. Tiro			
CENTROS DOCENTES				
Pista Basket	C. N. Virgen del Pilar			
Pista Basket	C. N. Virgen del Mar			
Gimnasio y Minibasket	C. N. Antonio Brusi			
Minibasket	C. N. República Argentina			
Pistas	C. N. Para Vila			
Pista	C. N. Collao y Gil			
Basket	C. N. Reyes Católicos			
Predeportivo	C. N. Parc			
Predeportivo	C. N. Luis Vives			
Gimnasio y Pista	C. N. Barcelona			
Gimnasio	C. N. Navarra			
Gimnasio y Pistas	C. N. Jaime I			
Predeportivo	C. N. Bertrán y Güell			
Predeportivo y Basket	C. N. Primo de Rivera			
Minibasket	C. N. Rius y Taulat			
Pista	C. N. Padre Povoda			
Gimnasio	C. N. Juan Ramón Jiménez			
Minibasket	C. N. Montseny			
Pista	C. N. Tibidabo			
Basket	C. N. Elisenda de Moncada			
Pista	C. N. Font dels Eucaliptus			
Predeportivo y Minibasket	C. N. Cabildó			
Pista	C. N. Ramón Berenguer			
Pista	C. N. Cardenal Cisneros			
Pistas	C. N. Pegoaco, Principes de Viana			
Pistas	C. N. Soler			
Pistas y Gimnasio	C. N. Eugenio d'Ors			
Predeportivo	C. N. Ausiàs March			
Minibasket	C. N. Font d'en Farges			
Pistas	C. N. Pau Casals			
Pistas	C. N. Enric Borral			
Minibasket	C. N. Eduardo Marquina			
Basket y Predeportivos	C. N. Ramón Llull			
CEDIDAS A ENTIDADES Y CLUBS				
Instalación	Destinatario	Años	Cuota anual	Caducidad
Campo Beisbol Montj.	Fed. Cat. Beis.	5	5.000	Cumplida
Gimnasio Fuxarda	Del. Pro. E. F.	25	35.820	4-I-93
Tiro Pichón	Sdad. Tiro Pichón	40	7.500	8-IV-94
Tiro Nacional	Fed. Tiro Olímp.	—	500	—
Julia Caprany	U. D. Sants	5	—	10-X-80
Piscina Folch y Torres	C. N. Montjuïc	25	10.000	9-V-98
Piscina Pau Negre	C. N. Catalunya	5	300.000	31-XII-82
Inst. Guisanosa	Patronato Guin.	1	—	Cumplida
Piscina San Andrés	C. N. San Andrés	5	86.571	1-VI-93
Fútbol Buen Pastor	Asoc. Padres Al.	—	—	—
Pisc. P.º Marítimo	C. N. Barceloneta	25	10.000	9-V-98
Pista Tennis Montjuïc	R. S. Pompeya	5	75.000	Cumplida
Piscina I. Iglesies	C. N. San Andrés	5	74.573	25-V-83
Piscina Júpiter	C. D. Júpiter	25	98.445	9-V-98
Pista Hípica	Soc. Guardia Urb.	—	—	—
Fútbol Iberia	C. F. Iberia	—	—	—
Polid. Bombaros	Sac. Dep. Bombaros	—	—	—
Fútbol Las Roquetas	C. F. Montañesa	—	—	—
Fútbol Vallbona	C. F. Vallbona	—	—	—
Fútbol Trinidad Nueva	Peña Eche	—	—	—
Fútbol Moncada	C. D. San Juan	Ilimitado	—	—
Fútbol Besonense	C. F. Besonense	—	—	—
Campus Al. Montjuïc	Fed. Cat. Beisbol	30	—	—
Polid. Ciudadela	Avenida Alvarez	—	—	—
ADMINISTRADAS POR JUNTAS DE DISTRITO				
Polid. Pl. Pista Boscan	Districto I	—	—	—
Fútbol Vallvidrera	Jta. Distrito III	—	—	—
Fútbol P.º Marítimo	Jta. Distrito I	—	—	—
Fútbol Las Cortes	Jta. Distrito XI	—	—	—
CEDIDAS A ORGANIZACIONES MOVIMIENTO				
Campo Dep. Montjuïc	Frente de Juventudes	30	—	16-XII-84
Basket Montjuïc	Sección Femenina	30	—	16-XII-84
Estadio Berenguer	Org. Sind. Movimien.	—	—	—
CON CESION DE USO EN TRAMITE				
Piscina Montjuïc	Montjuïc y Barcel.	5	10.000	Cumplida
Fútbol Satalia	U. D. Pueblo Seco	5	15.000	Cumplida
Polid. San Andrés	San Andrés	—	—	—
Com. Hortas	U. D. Hortas	5	10.000	Cumplida
Fútbol Hortas	U. A. Hortas	5	15.000	Cumplida
Fútbol Turó Peira	C. C. D. Turó Peira	—	—	Ilimitada
Dep. Meridiana	Asociación Vecinos	1	5.000	Cumplida
A TITULO PROVISIONAL POR DECRETO				
Piscina Calderón	C. N. Atlético	1	5.000	Cumplida
Rugby La Fuxarda	Fed. Cat. Rugby	1	5.000	Cumplida
A TITULO PROVISIONAL SIN TITULO				
Monte Carmelo	Ati. Calatrava	—	—	—
Esgrima Picornell	Fed. Cat. Esgrima	—	—	—
Barracó	F. C. Marítimc.	—	—	—
Ciudad Meridiana	Asoc. Vecinos	—	—	—
Pal. Jaime Cascall	Asoc. Vecinos	—	—	—
CASOS ESPECIALES				
Fútbol Europa	C. F. Europa	—	80.000	Ilimitada
Fútbol San Andrés	C. F. San Andrés	—	—	—
Fútbol Júpiter	C. F. Júpiter	1	60.000	Cumplida
INSTANCIA DE CESION PRESENTADA				
Fútbol Julio Muñoz	C. D. D. Mediterráneo	5	5.000	Cumplida
Torreón RENE	Alzamora	—	—	—
Frenteón Pedro II	Fed. Cat. Pelota	—	—	—

Font: Manuel Moreno, "Instalaciones municipales: deporte para privilegiados," *Dicen...*, 15 de noviembre de 1979, 12.

Annex 2. Distribució de Barcelona en base als dotze districtes existents durant el bienni 1979-1980

Font: Ramon Alberch i Francesc Caballé, "La formació de la gran Barcelona durant el segle XX," a *Història de Barcelona. La ciutat a través del temps. Cartografia històrica. Índex general*, dir. Jaume Sobrequés (Barcelona: Enciclopèdia Catalana / Ajuntament de Barcelona, 1997), 220-221.

Annex 3. La nova reestructuració de la ciutat de Barcelona en deu districtes

Des de la Plaça de Sant Jaume

ELS NOUS DISTRICTES, UN PAS DECISIU PER ACOSTAR L'AJUNTAMENT AL CIUTADÀ

En el ple municipal del dia 18 de gener va quedar aprovada la nova divisió de la ciutat en districtes que substituïx la que estava en vigor pràcticament des de l'any 1924. Jordi Borja, tinent d'alcalde president de la ponència per a la divisió territorial de Barcelona, ens explica en aquest article les línies fonamentals en que s'ha basat la nova estructuració.

DISTRICTES NOUS I Vells

Ara hem aprovat una nova divisió de la Ciutat en Districtes. Però sobretot hem recuperat la personalitat múltiple que viu a Barcelona, i que ve tant de la diversitat històrica i urbanística, com de la diferenciació d'identitats socials, culturals i associatives.

Els deu Districtes actuals tenen tots una imatge clara i determinada, estan tots justificats històricament i constitueixen grans unitats urbanes i socials.

La Barcelona, estricta, és composta per dos districtes que responen a les dues grans etapes històriques que han produït a la Barcelona actual. La Ciutat Vella, la ciutat de les muralles antigues i medie-

vals (avui Ronda), la del Barri Gòtic, del Born, del Raval i de la Barceloneta, el centre històric i popular per excel·lència. I el Districte segon és l'Exemple, la Barcelona moderna i racionalista, la que va des de la Plaça de les Glòries fins a la d'Espanya, de la Plaça Macià a la de la Sagrada Família i a l'hospital de Sant Pau. Aquests dos districtes són la Barcelona central, la «ciutat» que coneixen arreu del món. Però no és l'única, les altres Barcelones, amb més autonomia i més personalitat política i administrativa, també es convertiran en punts de referència ciutadana.

El Districte tercer és ara el de Sants i Montjuïc, zona in-

dustrial i obrera vella i recent, centrada en l'antic municipi de Sants, un dels potencials associatius més importants de Barcelona, i recolzada en la muntanya urbana més característica de la Barcelona històrica, amb el Poble Sec a un costat i Zona Franca a l'altra.

El Districte quart és el de Les Corts, un altre antic municipi que vol preservar la seva personalitat entre Sants i Sarrà, on es troben dos equipaments centrals de Barcelona, les instal·lacions del F. C. Barcelona i la Ciutat Universitària.

El Districte cinquè és format per dos antics municipis que la història urbana recent ha unit: Sarrà i St. Gervasi, o St. Gervasi i Sarrà, amb Vallvidrera i les Planes, l'antiga ciutat alta i residencial, la zona més obrera cap a la muntanya per un costat i cap a la «ciutat» de l'altra.

El Districte sisè és Gràcia, un districte polaritzat per un antic municipi convertit avui en un dels barris més característics de Barcelona, on no cal inventar-se ni l'associacionisme ni la participació, si-

La nova divisió ja és una realitat.

no reconèixer-ho i fer-ho possible.

El Districte setè es recolza en els seus barris (Vall d'Hebron, Carmel, etc.) amb el barri del Guinardó que si bé històricament no formava part d'Horci, ha acostat, mentre l'allunya de St. Martí.

El Districte vuitè és el de Ciutat Nord, és a dir Nou Barri (els antics barris alts de St. Andreu: Roquetes, Verdum, Torre Baró, etc.) i Turó de la Peira - Vilapiscina. No hi havia municipi històric, ni un nom que unifiqués la zona més representativa del creixement de la ciutat dels dets

anys quaranta fins avui. Una zona, però, que ha forjat la seva personalitat lluitant i organitzant-se per esdevenir una veritable ciutat. Crec sincerament que és l'únic cas que el nom pot ser discutible i probablement es canviaria per Nou Barri. El que no és discutible és que fent d'aquest barri un Districte amb plena personalitat política i administrativa, es fa un pas endavant fonamental a favor del seu progrés ciutadà.

El Districte novè és St. Andreu, que correspon a l'antic municipi de St. Andreu del Palomar, amb barris dotats de personalitat històrica com La Sagrera, o més recent (Bon

Pastor, Baró de Viver, Trinitat Vella, Congrés) que envolten una de les barridies més característiques de la Barcelona popular de l'època moderna.

I, finalment, el Districte desè és St. Martí, el Districte que permet recuperar l'antic municipi de St. Martí de Provençals, el Districte del Clot i Camp de l'Arpa, del vell Poble Nou i dels nous barris de la Verneda i del Besòs.

Em sembla que la simple enumeració d'aquests districtes, la comprovació de la seva personalitat històrica i actual, és la millor justificació de la nova divisió de la Ciutat.

Annex 4. Reproducció gràfica de la II Cursa Atlètica de la Mercè

Font: "Toda Barcelona se puso a correr"; *El Mundo Deportivo*, 25 de setembre de 1980, 30.

Annex 5. Anunci de la campanya "No deixis que l'agilitat sigui tan sols un record"

No deixis que l'agilitat sigui tan sols un record.

Perque potser et pot caldre avui.

El cal cao i a la fi, estar en forma no exigeix tanta dedicació.

Tot d'ajuntament i del Consell Superior d'Esports per a promoció de l'activitat esportiva. I això vol dir que tots en podem gaudir.

No records tant. Precipera la teva agilitat. A més, fer esport és fer canio.

Avui és un bon dia per començar.

T'esperem. Tens circuits naturals a:

- 1) Parc de l'Oreneta
- 2) Parc Güell
- 3) Parc de la Guineueta
- 4) Carretera de les Aigües
- 5) Circuit de Montjuïc
- 6) Parc de la Ciutadella

Cola Cao
sempre amb l'esport

CAMPANYA NACIONAL ESPORT PER A TOTHOM

Font: *El Mundo Deportivo*, 10 de novembre de 1979, 7.

Annex 6. Imatges dels circuits naturals

E. M., "“Footing”: Deporte en la calle,” *Dicen...*, 15 de febrer de 1980, 25.

Annex 7. Trofeus concedits per la Diputació Provincial de Barcelona a entitats de la ciutat durant els mesos de febrer de 1979 i de 1980

Relació dels trofeus concedits a entitats de la ciutat comtal durant el mes de febrer de 1979

<i>Entitat</i>	<i>Tipus de trofeu</i>	<i>Esdeveniment esportiu</i>
Club Natació Atlètic-Barceloneta	1 trofeu de 2 ^a	50è Aniversari
Club Tennis Barcino	1 trofeu de 1 ^a	Campionat de Catalunya de Tennis
Cadeca	1 trofeus de 2 ^a	Futbol Infantil
Club Tennis Barcino	1 trofeu de 1 ^a	III Trofeu Generalitat Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de "Relació d'instàncies demanant trofeus 1979". Vegeu lligall B-845, AGDPB.

:

Relació dels trofeus concedits a entitats de la ciutat comtal durant el mes de febrer de 1980

<i>Entitat</i>	<i>Tipus de trofeu</i>	<i>Esdeveniment esportiu</i>
Federació Catalana d'Activitats Subaquàtiques	1 trofeu de 2 ^a	Campionat de Catalunya d'Activitats Subaquàtiques
Llars Mundet	1 trofeu de 2 ^a	1 ^a Challenge – Antònia Macià
Reial Automòbil Club Catalunya	1 trofeus de 1 ^a	X Criterium Montseny–Guilleries
Federació Provincial de Tennis Taula	1 trofeu de 1 ^a	Espanya – Bèlgica Tennis Taula
Unió Excursionista Catalunya – Sants	1 trofeu de 2 ^a	XVII Marxa per Coordenades
Cadeca	2 trofeus de 3 ^a	Trofeu de la Generalitat

Font: Elaboració pròpia a partir de "Relació d'instàncies demanant trofeus 1980". Vegeu lligall B-845, AGDPB.

Annex 8. Subvencions concedides per la Diputació Provincial de Barcelona els anys 1979-1980

Detall d'algunes subvencions concedides per la Diputació Provincial de Barcelona els anys 1979-1980 per a l'organització d'esdeveniments esportius

<i>Entitat</i>	<i>Tipus d'ajut</i>	<i>Esdeveniment esportiu</i>
Comissió del Primer Torneig Escolar d'Escacs	80.000	Primer Torneig Escolar d'Escacs
Unió Esportiva de Sants	525.000	59ª Volta Ciclista a Catalunya
Federació Principal de Pesca	50.000	Campionat Nacional de Casting
Comitè Organitzador del Torneig d'Hoquei Ciutat de Barcelona- Trofeu Pau Negre	50.000	Torneig d'Hoquei Ciutat de Barcelona- Trofeu Pau Negre
Club Natació Atlètic-Barceloneta	50.000	Organització de l'Aniversari del Club
Federació Regional de Caça	15.000	Campionat d'Ocells Cantaires
Parròquia de Sant Joan Bosco	10.000	Organització de l'Olimpíada Navas
Federació Catalana de Gimnàstica	50.000	VIII Trofeu Internacional de Catalunya
Grup de monitors d'Escacs de	100.000	II Torneig Escolar d'Escacs

Esport i democratització en un període de canvi. Evolució del fenomen esportiu a Barcelona durant la transició democràtica (1975-1982)

Barcelona		
Unió Esportiva de la Vall d'Hebrón	100.000	II Jocs Esportius de la Vall d'Hebrón
Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya	250.000	Expedició a l'Himàlaia
Grup Escafandrista Mediterrani	50.000	Concurs Social de Pesca Submarina
Club d'Escacs Casal Catòlic de Sant Andreu	50.000	Organització del Torneig Obert d'Escacs
Expedició Catalana Karakorum-80	250.000	Expedició al Karakorum-80
A la Federació Catalana de Beisbol i Sòftbol	100.000	Campionat d'Espanya i Lliga Nacional de Beisbol i Sòftbol
Club Natació Atlètic	50.000	Organització de la 52 Travessia Nedant al Port de Barcelona
Comitè Organitzador del 55 Premi de Jean Bouin	50.000	55 ^a Cursa Jean Bouin
CF Trinitat	100.000	Organització d'actes esportius
Federació Catalana d'Escacs	36.000	Festa Catalana d'Escacs
Col·lectiu CADECA	75.000	Desplaçaments dels equips de futbol

Parròquia Sant Joan Bosco	25.000	II Olimpíada d'Atletisme
Comitè Organitzador del Trofeu Pablo Negre "In Memoriam"	50.000	Organització del Torneig d'Hoquei Ciutat de Barcelona –Trofeu Pablo Negre
Federació d'Entitats excursionistes de Catalunya	50.000	Expedició a l'Aconcagua (Argentina)
Unió Excursionista de Catalunya	50.000	Despeses d'expedició a l'Himalaia – Garnal-80
Col·legi Nacional Font de l'Eucaliptus	100.000	Despeses de sosteniment de la secció esportiva
Unió Esportiva del Parc de la Vall d'Hebrón	150.000	Organització dels II Jocs Esportius de la Vall d'Hebrón
Grup Escafandrista Mediterrani	75.000	Organització de diversos concursos de pesca submarina
C. D. Trinitat	125.000	Organització d'actes per al foment del futbol
Federació Catalana d'Escacs	94.500	Organització de la Festa Catalana d'Escacs
Federació Catalana de Gimnàstica	100.000	Organització de la competició entre les

Esport i democratització en un període de canvi. Evolució del fenomen esportiu a Barcelona durant la transició democràtica (1975-1982)

		seleccions d'Euskadi i Catalunya
UD de Sants	600.000	Organització de la 60 ^a Volta Ciclista a Catalunya
Club Escacs del Casal Catòlic de Sant Andreu	25.000	IX Torneig d'Escacs Festa Major de Sant Andreu
Federació Catalana de Beisbol i Sòftbol	250.000	Organització del 50 Aniversari de la Fundació de la Federació
Federació Catalana de Voleibol	100.000	Despeses per a Clubs de la Província
Unió Esportiva del Districte Vè	25. 000	Despeses d'organització d'equips de futbol
Club Natació Atlètic-Barceloneta	100.000	Organització de la "53 Travessia de Natació al Port de Barcelona
Federació Catalana de Pedagogia Terapèutica ANDE	100.000	Despeses d'organització dels Juegos Olímpicos a Granada

Font: Elaboració pròpia a partir de la *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1979*, pàgines 283 i *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1980*, pàgina 342. AGDPB.

Detall d'algunes subvencions concedides per la Diputació Provincial de Barcelona els anys 1979-1980 per a la contractació de monitors

<i>Entitat</i>	<i>Tipus d'ajut</i>	<i>Raó</i>
Col·legi Nacional Ramon Berenguer III	40.000	Contractació de monitors
Club Natació Atlètic-Barceloneta	162.000	Organització de curses esportius
Associació Cultural i Social ACYS	102.000	Contractació de monitors
Unió esportiva Guineueta	50.000	Despeses de pagament de monitors
Associació Cultural i Social ACYS	120.000	Contractació de 5 monitors de bàsquet
Unió Esportiva Guineueta	70.000	Contractació de monitors esportius
Centre d'Educació Especial GRUPDEM	100.000	Contractació de monitors de natació
9 Alumnes de l'INEF	450.000	Ajuts per cursar estudis de professor d'Educació Física

Font: Elaboració pròpia a partir de la *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1979*, pàgines 285 i *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1980*, pàgina 342. AGDPB.

Detall d'algunes subvencions concedides per la Diputació Provincial de Barcelona els anys 1979-1980 per a l'adquisició de material didàctic i esportiu

<i>Entitat</i>	<i>Tipus d'ajut</i>	<i>Raó</i>
Federació Catalana d'Escacs	500.000	Adquisició de material didàctic
Club gel Catalunya	100.000	Adquisició de material esportiu
Col·lectiu de futbol CADECA	75.000	
Unió Esportiva Guineueta	100.000	
Associació de Pares d'Alumnes del Col·legi Nacional Elisenda de Montcada	50.000	
Col·legi Nacional Ramiro de Maeztu	100.000	
Federació Catalana d'Espeleologia	75.000	
Comitè Esportiu del Barri del Carmel	70.000	
Col·legi Nacional Molist	50.000	
Escola Mare Nostrum	50.000	

Font: Elaboració pròpia a partir de la *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1979*, pàgines 285 i *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1980*, pàgina 342. AGDPB.

**Annex 9. Correspondència entre Francisco Platón –CSD- i
Maria Dolors Sentís –Diputació de Barcelona-
-Explicitació de les dificultats de pagament de les
subvencions a Escola Esportiva Brafa, Ajuntament de
Cabriels, Ajuntament de Canet de Mar, Ajuntament de Llinars
del Vallès, Escola Esportiva Llor, Ajuntament del Prat de
Llobregat, Ajuntament de Santa Maria d'Oló i Ajuntament de
Torrelavid-**

AVENIDA DIAGONAL, 12
ESPLUGUES DE LLOBREGAT (BARCELONA)

CONSEJO SUPERIOR DE DEPORTES
DELEGACIÓN PROVINCIAL DE BARCELONA

SE/hg.-

CONSEJO SUPERIOR DE DEPORTES
DELEGACIÓN PROVINCIAL DE BARCELONA
REGISTRO DE SALIDA
N.º 371 - FECHA 16/4/80

*adjunto, que se
al Sr. Prada: (21-4-80)*

*Brafa
Cabriels
Canet de Mar - doneta
Llinars del Vallès
Llor.
Prat de Llobregat - doneta
Santa Maria d'Oló
Torrelavid*

Me permito poner en su conocimiento que las certificaciones de obra de los diferentes promotores que se han ido enviando a esa Sección de Deportes, en las fechas que figuran en la adjunta relación para que les fuera abonada la ayuda concedida por esa Diputación Provincial, dentro del Convenio que en su día estableció con el Consejo Superior de Deportes, no han sido abonadas ninguna de ellas, a pesar del tiempo transcurrido desde su envío.

Dado que dichas subvenciones fueron oficialmente concedidas por la Diputación y que las obras a que se refieren las certificaciones han sido ejecutadas como se ha indicado en los correspondientes escritos de revisión, le agradeceré haga las gestiones oportunas con objeto de agilizar el pago de las mismas, las cuales, por otra parte, es tan interesando en esta Delegación reiteradamente los promotores.

Dios guarde a Vd. muchos años.
Esplugues de Ll., 15 de abril de 1.980
EL DELEGADO PROVINCIAL

Francisco Platón -

DE LA SECCION DE DEPORTES DE LA EXCMA. DIPUTACION DE BARCELONA.

604544 07 0

En contestación a su escrito de 21 del corriente mes, en el que rogaba gestionar el pago de unas subvenciones concedidas por esta Diputación de Barcelona a diferentes Entidades que se relacionan, me es grato comunicarle que en su mismo día de llegada, las certificaciones de Obra, fueron pasadas a Intervención General, que es a quien compete su tramitación; creo, que para su mayor efectividad debería dirigirse directamente a esa Sección. No obstante, yo por mi parte insistiré para su agilización.

Dios guarde a Ud, muchos años.

Barcelona, 30 de mayo de 1980

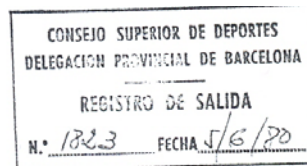
EL CAP DEL SERVEI D'ESPORTS

Signat: Mre Dolors Sentís

Sr. Delegado Provincial del Consejo Superior de Deportes. -

CONSEJO SUPERIOR DE DEPORTES
DELEGACION PROVINCIAL DE BARCELONA

SE/hg.-

Acuso recibo a su atto. escrito s/n de fecha 30 del pdo. mes de mayo en el que me facilita la información que le solicité relativa a las certificaciones de obra presentadas por los diferentes promotores, con objeto de percibir el abono de las subvenciones concedidas.

De acuerdo con lo que en el mismo me indica con esta fecha me dirijo a Intervención General, interesando la situación de las referidas certificaciones, y en cualquier caso, le agradeceré gestiona también por su parte, la agilización en el pago de las mismas.

Por otra parte, me permito indicarle que las ya repetidas certificaciones se han enviado a esa Sección, por considerar la gestión de las mismas, como un trámite administrativo por una parte, y por otra, al haber sido la Comisión de Cultura, Deportes y Turismo quien, con fecha de noviembre de 1.978, aprobó dichas subvenciones y cuyas comunicaciones se recibieron también a través de esa Sección de Deportes.

Dios guarde a Vd. muchos años.

Esplugues de Ll., 2 de junio de 1.980

EL DELEGADO PROVINCIAL

Francisco Platón -

DEL SERVEI D'ESPORTS DE LA EXCMA. DIPUTACION DE BARCELONA.

Annex 10. Camps de futbol de Barcelona (1979-1980)

<i>Denominació del Camp</i>	<i>Situació</i>
AEDA	C/ Selva nº 49
Asilo Duran	C/ Planellas, s/n – Vilada
Baronense	Joan XXIII – División Azul
Besonense	Final C/ Tenerife
Bon Pastor	Ciudad de Asunción, s/n (Barriada Buen Pastor)
Caja de Pensiones	Final C/ Agricultura
Can Carelleu	Final Mayor de Sarriá
Centro Moral Pueblo Nuevo	C/ Bilbao, esquina Pedro IV
Ciudad Meridiana	Grupo Ciudad Meridiana
Escuela Industrial	C/ Urgel, 187 (interior)
RCD Español	Carretera de Sarriá
CD Europa	C/ Cerdeña, 553
Fabra y Coats	Paseo de Fabra y Puig
Fort-Pius	C/ Vilanova, s/n (Estación Norte)
Gimnástico Pueblo Nuevo	Final C/ Tanger – Llacuna
FJ Guinardó	Detrás Hospital San Pablo
Hogares Mundet	Paseo Valle Hebrón
Instalaciones Carmelo	Ctra, Carmelo, s/n, junto a Parque Guell
Instalación Deportiva Guineueta	Vía Favencia – C/ Castor
Instalaciones La Sagrera	Lado campo San Andrés
Iberia	Nª Sª del Port, 217
UA Horta	C/ Feliu y Codina, 35-37
Juliá de Campmany	Camino Polvorín (Montjuich)
Junta Puerto	Paseo Zona Franca
Júpiter	C/ Agricultura, s/n
La Báscula	C/ Fuego, s/n – Zona Franca
Martí Codolar	Pº Valle Hebrón (Frente Residencia)
Mediterráneo	C/ Prim, s/n (Campo La Bota)
FJ Montjuich	Casa Valero (Montjuich)
Municipal Distrito XI	Lado Cementerio Las Corts
Nª Sª de la Merced	C/ Motores, s/n
Parque Valle Hebrón	C/ Juan de Mena
Paseo Marítimo	General Acedo – Paseo Marítimo
Penitentes	Ctra Rabassada, km 3,600
Porta	Avda Río de Janeiro–C/ Velia (Tall Renfe)
Pueblo Seco	Final C/ Margarit
Rácing Vallbona	C/ Orista, s/n
Robledillo	C/ Burriana esquina Tte. Estadella
Roquetas	Final Vía Julia
Salesianos Horta	Pº Valle Hebrón, 258
Salle Bonanova	Paseo Bonanova, 6 y 8
San Andrés	C/ Santa Coloma, s/n
San Gervasio	Pº Valle Hebrón (junto Mercado)
San Lucas	Arbeca, s/n (Buen Pastor)
San Luís Gonzaga	C/ Andrado (junto Parroquia)
AE Sarriá	Dr. Amigant, 32
GE SEAT	C/ Energia, s/n. Zona Franca
Trinidad	Padre Pérez del Pulgar
Trinidad Nueva	C/ Aiguablava – junto Colegio Ramiro Ledesma
Turó Peira	Parque Turó Peira entrada C/ Beret

UD 77	C/ Cortada, 26
Viviendas Congreso	Cardenal Tedeschini
Zona Deportiva Barcelona	Avda División Azul
Zona Deportiva Universitaria	Avda Generalísimo (detrás Club Polo)

Font: "Relación de campos situados en Barcelona-Ciudad. Temporada 1979-1980". Vegeu lligall B-853, AGDPB.

Annex 11. Carta de Josep Lluís Vilaseca al president de la Diputació Provincial de Barcelona

-Traspàs de competències de la piscina Sant Jordi-

L'Exma Diputació Provincial de Barcelona, l'any 1969, va subscriure amb l'aleshores anomenada "Delegación Nacional de Educación Física y Deportes" un conveni referent a la piscina Sant Jordi, que complia l'acord pres per la Corporació Provincial a la Sessió Plenària del 25 de març d'aquell mateix any.

A l'apartat f de la clàusula 2a s'hi estableix:

"Per tal que els Clubs i Esportistes d'aquesta província siguin els beneficiaris més directes de l'ús de la piscina, la Diputació Provincial contribuirà a sufragar les despeses de conservació i de funcionament, mitjançant una subvenció anual, en metàl·lic, d'un milió de pessetes, que es satisfaran per quartes parts, per trimestres vençuts, amb càrrec a la partida que s'habilitarà en el pressupost de despeses provincials".

En conseqüència l'Il·lm Sr Delegat Provincial del "Consejo Superior de Deportes" sol·licitava trimestralment a l'Excma. Diputació Provincial la transferència d'aquesta subvenció, a raó de 250.000 ptes, per trimestre vençut, quantitat que es lliurava a la delegació esmentada.

Arran del Reial Decret 1668/80 foren traspassades a la Generalitat les competències de l'antiga Delegació Provincial del "Consejo Superior de Deportes" de Barcelona.

Per tot el que hem exposat, us demanem que sigui transferida a la Direcció General de l'Esport la subvenció corresponent al 1er i 2on trimestre de 1981 per el manteniment de la piscina Sant Jordi, que totalitza la suma de 500.000 ptes.

Visqueu molts anys,
Esplugues de Llobregat, 9 de juliol de 1981.
El director general de l'Esport
Josep Lluís Vilaseca i Guasch

PART IV

CAPÍTOL 7:

L'EVOLUCIÓ DEL ROL DE LES ENTITATS ESPORTIVES EN L'ESPAI ESPORTIU DE LA CIUTAT DE BARCELONA

Annex 1. Escoles i entitats esportives que empraven l'Estadi de Serrahima l'any 1982

<i>Escoles que amb un nombre superior a 100 alumnes gaudien de l'Estadi</i>	<i>Entitats esportives que empraven l'Estadi diàriament</i>
Casp	CG Barcelonès
Escoles Franceses	CN Barcelona
La Salle Congrès	CF Barcelona
Eura	Hispamar
Súnió	JA Barcelona
Acadèmia Fuster	Tibidabo
Acadèmia Mallorca	Canaletes
St Piters	
Magòria	
Sek	
Nelly	
Sat Ferran	
Muntanyeta	
Montserrat	
Ateneu Montserrat	
Col·legi España	
Liceu Francés	
Institut Balmes	
Proa	
Sant Ignasi	
Sant Miquel	
Col·legi Anunciata	
Kesington	
Isaac Peral	
Sant Felip Neri	
St Paul's School	
Santa Anna	
Reis Catòlics	
Puríssima Concepció	
Col·legi Provençana	
Col·legi del Treball	
Escola Nàutica	

Font: "Cuestionario solicitado por el Área de Juventud y Deportes del Ayuntamiento de Barcelona por su escrito de 30 de julio 1982. Estadio de Atletismo "Joan de Serrahima"". Lligall 33/2005/15, AMA.

Annex 2. Diligència d'embargament al CD Europa

AYUNTAMIENTO DE BARCELONA
RECAUDACION EJECUTIVA

OFICINAS:
Calle del Arco de Sta. Eulalia, n.º 1, 1.º
(Esquina calle Boqueria)
Horas de ~~9 a 6~~ de la tarde

9.12.82

941

IMPRESOS: La Radicación Anual 1976 y 1977
Imp. de 1.281.465 más gastos

DELIGENCIA DE EMBARGO.— En Barcelona, a nueve de Diciembre de ochenta y dos, siendo las 20,15 horas del día de hoy, me he constituido, en unión de los testigos designados por esta Agencia Ejecutiva, cuyas circunstancias personales al dorso se expresan, en el domicilio del deudor Don Club Deportivo Europa calle Cerdeña n.º 545 Entlo 2ª, y encontrándome a quien dijo ser Secretario Gra y llamarse D. Miguel Fernandez Serrano quien se identifica mediante D.N.I. n.º 36207374 expedido en Barcelona el día 23 de Dicbre. de 1.9 77, manifiesta estar ausente de su domicilio el deudor en este instante, y requerido por el actuario en forma legal, a los fines dispuestos en la Providencia de embargo, se le invita al pago de los débitos, advirtiéndole que de no efectuarlo procederé en el acto a la traba de bienes, y enterado manifiesta: Que no puede pagarlos por no estar autorizado para ello ni disponer de dinero, y que si han de pagar la Radicación desaparecería el Club, firmando al final de esta diligencia.

En su virtud, como ejecutor actuario, declaro embargados los siguientes bienes que dice ser de propiedad del deudor: Una máquina de escribir, marca Olivetti, Línea 98, de 125 espacios nº1619467.

Un armario de metal, archivador de dos departamentos.

Una mesa de despacho, de metal, con sobre de madera, con varios cajones.

Ciento veinticinco trofeos, de metal, de diferentes tamaño

Una mesa rectangular, de madera, de 2 metros y medio por 1,14 metros aproximadamente.

Seis sillones tanizados en skai de color negro.

El piso entresuelo 2ª de la casa sita en esta Ciudad, en la calle de Cerdeña 545-547, al parecer propiedad de la entidad deudora.

Los saldos de las cuentas corrientes o de ahorro - que el Club pueda tener en las diferentes entidades bancarias o cajas de ahorro de esta ciudad.

El importe que se obtenga en la taquilla por las entradas en el campo, para lo cual se requerirá formalmente al Presidente Sr. Valverde y se nombrará Depositario-Interventor.

Los bienes embargados quedan bajo la custodia de Don Aurelio Auñón Herreros mayor de edad y de esta vecindad con domicilio en la calle Espronceda n.º 355 provisto de D.N.I. n.º expedido en el día de de 1.9....., con el carácter de depósito provisional, hasta tanto sea designado depositario, todo ello conforme a lo dispuesto en el artículo 116, apartado 3º del Reglamento General de Recaudación en concordancia con la regla 64 de su Instrucción General de Recaudación y Contabilidad.

Así mismo y de conformidad con lo preceptuado en el artículo 130 del Reglamento General de Recaudación en concordancia con la regla 76 de su Instrucción, antes citada, nombre Perito Tasador que los valore.

De todo ello queda advertido, que de no efectuar dichos nombramientos en el plazo legal se entenderá que renuncia al derecho y se continuará el procedimiento con arreglo a lo dispuesto en los artículos y reglas antes citados.

Y para que conste y en cumplimiento de lo dispuesto en el artículo 114, en relación con el 99, apartado 2º, del citado Reglamento, extendiendo la presente diligencia, entregando un ejemplar al compareciente para su entrega al deudor.

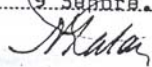
EL COMPARECIENTE

EL DEPOSITARIO

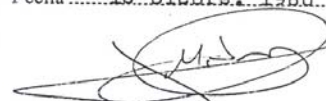
EL AGENTE EJECUTIVO

TESTIGO Antonio Palau Tomás
Domicilio Viladomat 138
D.N.I. n.º 37075220
Expedido en Barcelona
Fecha 9 Setembre 1982

TESTIGO José Martínez Jaraño
Domicilio Rabassaa 25
D.N.I. n.º 36957270
Expedido en Barcelona
Fecha 15 Dichre 1980

Annex 3. Reivindicacions en la primera edició de la Cursa Popular Ciutat de Barcelona

-Fotografia en la qual apareixen dos participants de la amb una pancarta titulada “Magisterio en lucha”-

Font: Foto: Campaña. *Dicen...*, 28 de maig de 1979, 20.

Annex 4. Dades del Patronato Escuelas Cívico-Deportivas de la Guineueta

-Centres docents que rebien les sessions setmanals d'educació física i nombre de participants durant el curs 1978-1979-

- Centres docents que mitjançant el Patronato Escuelas Cívico-Deportivas de la Guineueta rebien classes d'educació física de caràcter setmanal

Col·legi Nacional Felipe II: 900 assistents
Col·legi Nacional Francisco Franco: 900 assistents
Col·legi Nacional Mío Cid: 800 assistents
Col·legi Nacional Sant Antoni Mª Claret: 900 assistents
Col·legi Acadèmia Molina: 400 assistents
Col·legi Institució Grey: 800 assistents
Col·legi Toni Guida: 200 assistents

Mitjana d'assistència al llarg del curs: 196.000

- Assistència setmanal de les Escoles Esportives del Patronat

Pre-escola de patinatge: 850 assistència
Escola de patinatge artístic: 300 assistències
Escola de bàsquet: 200 assistències
Escola de futbol: 1000 assistència
Mitjana d'assistència anyal: 103.000

- Resum total d'assistències a les instal·lacions esportives

Assistència dels nens dels col·legis del Districte IX durant el curs: 196.000
Assistència dels nens de les Escoles Esportives del Patronat: 103.000
Assistència dels equips federals durant la temporada: 31.280

Total assistències de 1978/79: 330.280

Font: "VI Olimpiada Deportiva Interescolar de la Guineueta. 25 de mayo de 1979. Patronato Escuelas Cívico-Deportivas de la Guineueta". Lligall 17/95/16, AMA.

PART IV

CAPÍTOL 8:

LA CONSOLIDACIÓ DE LA POLÍTICA ESPORTIVA MUNICIPAL A LA LLUM DEL PROCÉS DE CANDIDATURA PER ALS JOCS OLÍMPICS DE 1992

Annex 1. Competències del Negociat d'Esports de la Unitat Operativa de Contractació

-En relació a la instrucció dels expedients per a la contractació municipal-

- Obres i treballs de construcció, ampliació i transformació, així com de reparació, reposició, conservació i entreteniment, dels edificis i instal·lacions destinades a finalitats esportives, que estiguessin adscrites a l'àrea.
- Concessió de l'explotació de les instal·lacions esportives i l'arrendament de les mateixes per ser gestionades per tercers.
- Adquisició, arrendament o subministrament dels següents béns i immobles:
 - o Material esportiu de tota mena i elements movibles per a instal·lacions esportives
 - o Materials, instruments, eines, utensilis, aparells, maquinària, per a les brigades d'execució directa dels treballs de conservació, manteniment i posada a punt de les instal·lacions esportives
 - o Llibres, revistes, diaris i documentació de l'especialitat
- Arrendament dels serveis de conservació i entreteniment, en el seu cas, dels béns enumerats en l'epígraf anterior.
- L'Assegurament, en el seu cas, dels béns enumerats en l'epígraf 11.2.3.
- Actuacions concretes de monitors o experts per al desenvolupament de curssets i entrenaments esportius.
- Concerts i convenis amb altres entitats, públiques o privades, per a la seva col·laboració amb l'Ajuntament en matèries de la competència de la Unitat.

Font: "Normes reguladores de la desconcentració funcional de la contractació", aprovades per la Comissió Municipal Permanent el 26 de febrer de 1982. *Gasetta Municipal de Barcelona, 1982*, número 1460, pàgina 176, AMA.

Annex 2. Llistat de les 229 instal·lacions esportives municipals

-En règim d'administració directa o cedida, derivades dels centres esportius municipals o dels centres educatius municipals o nacionals regulats per l'Ajuntament-

- 3 pistes d'aerodelisme
- 8 recorreguts de footing
- 19 pistes poliesportives descobertes
- 39 camps de futbol terra
- 1 camp de beisbol
- 14 pistes cobertes
- 4 pistes d'esgrima
- 5 pistes poliesportives cobertes
- 17 piscines cobertes
- 8 frontons
- 1 pista de futbol sala
- 2 gimnasos descoberts
- 12 pistes de tennis
- 1 camp de gespa artificial d'hoquei
- 70 pistes de petanca
- 10 gimnasos coberts
- 2 camps de futbol de gespa
- 1 pista de mini-bàsquet
- 1 circuit motociclista
- 1 camp de tir amb arc
- 2 polígons de tir al colomí
- 1 fossar de tir al blanc mòbil
- 2 fossars de tir silueta
- 1 fossar de tir amb pistola gran calibre
- 1 galeria per a tir amb carrabina i pistola
- 1 galeria per a tir pneumàtic
- 1 camp de futbol sala
- 1 pista d'obstacles
- 43 pistes poliesportives descobertes*

- 38 pistes de bàsquet*
- 25 pistes de mini-bàsquet*
- 1 camp de futbol de terra*
- 18 gimnasos*
- 1 pista de tennis*

* Instal·lacions esportives situades en escoles municipals o nacionals regulades per l'Ajuntament

Font: Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1981* (Barcelona: Ajuntament de Barcelona), 125 i 126.

Annex 3. Carta del Club de Futbol Barceloneta a l'Ajuntament de Barcelona

-Petició de col·laboració municipal en el manteniment del Camp municipal de futbol del Passeig Marítim-

Benvolgut Senyor:

Em plau comunicar-li que les obres realitzades per l'Ajuntament d'acord amb les seves instruccions, en el Camp municipal de Futbol del Passeig Marítim, referents a arranjament de vestidors, construcció de pou sec i obres d'adequació del terreny de joc, han estat fetes amb molta cura i, com a usuaris de la Instal·lació, n'estem molt contents.

Ens prenen ara la llibertat de demanar-li, com fèiem en temporades passades, que es procedeixi a la reposició de les bombetes foses de la instal·lació d'enllumenat existent, pel que caldrà ens envii, també, una escala-plataforma que permeti realitzar les esmentades operacions de reposició.

Aquestes reparacions són indispensables per a la plena utilització del camp ja que, per aquesta temporada 1981-1982, tenim programada tota una campanya de promoció de l'esport, dirigida a tots els nens de la Barriada, amb caràcter totalment lliure i gratuït i amb l'objectiu de millorar, no solament el seu nivell esportiu sinó el de convivència cívica.

Donant-li les gràcies per tot el que porta ja fet en benefici del camp i esperant podrà atendre la nostra petició, el saluda molt cordialment,

El president:

Jordi Òdena i Cunillera

Font: Lligall 33/2005/2, AMA.

Annex 4. Entitats que usaven el Camp de l'Àguila (temporada 1982-1983)

<i>Club / Col·legi</i>	<i>Horari</i>	<i>Categoria</i>	<i>Import</i>
Consell Districte	9-14 dissabtes	-	-
Meyba CF	16 a 18 dissabtes	afeccionats	55.000
Dinauto CF	16 a 18 dissabtes	afeccionats	55.000
Elena Francis CF	8 a 10 diumenges	afeccionats	57.000
Rius y Taulet CF	8 a 10 diumenges	afeccionats	57.000
Gràcia CF	10 a 12 diumenges	3ª regional	65.000
Sociedad CF	10 a 12 diumenges	3ª regional	65.000
At Güell	12 a 14 diumenges	3ª regional	75.000
Vallcarca CF	12 a 14 diumenges	2ª regional	75.000
Casa Almeria CF	14 a 16 diumenges	afeccionats	65.000
Col·legi Santa Cristina	2 hores setmanals	gimnàstica	20.400
Col·legi Pau Casals	1 hora setmanal	gimnàstica	10.800
Col·legi Sadako	3 hores setmanals	gimnàstica	32.400
Col·legi Sant Felip Neri	4 hores setmanals	gimnàstica	43.200
Col·legi Santa Claus	1 hora setmanal	gimnàstica	10.800
Col·legi Frederic Mistral	10 hores setmanals	gimnàstica	96.000
Col·legi Peñalver	5 hores setmanals	gimnàstica	24.000
	De l'1 octubre fins aL 31 gener		
	El preu de les escoles és de 300 pessetes l'hora		
			806.600 pessetes

Font: Lligall 33/2005/2, AMA.

Annex 5. Signatures reivindicant els antics terrenys de l'Espanya Industrial per part de la Unió Esportiva de Sants (1982)

Font: Lligall 33/2005/15, AMA.

Annex 6. Conveni entre la Direcció General de l'Esport i l'Ajuntament de Barcelona (6 de juliol de 1982)

Atès que la Generalitat de Catalunya mitjançant la Direcció General de l'Esport del Departament de la Presidència i l'Ajuntament de Barcelona han coincidit en la necessitat de construir diversos equipaments esportius a la ciutat de Barcelona i atès que la coincidència de plantejaments ha estat plena,

El Director General de l'Esport del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya i l'Excm. Sr. Alcalde President de l'Excel·lentíssim Ajuntament de Barcelona adopten el següent

ACORD

Article Primer: L'objectiu del present conveni és establir la formalització de les normes que regiran la col·laboració entre la Direcció General de l'Esport i l'Excm. Ajuntament de Barcelona per l'execució dels Programes Esportius a realitzar a la ciutat de Barcelona.

Article Segon: La vigència del present acord serà bianual, anys 1982 i 1983.

Article tercer: L'import s'estableix bianual 1982/1983 i la subvenció de la Direcció General es fixa en dos-cents cinquanta milions de pessetes (250.000.000 ptes) i la resta correspon a l'Excm. Ajuntament de Barcelona. Això representarà aproximadament, en conjunt, una inversió en equipaments esportius de cinc-cents milions de pessetes (500.000.000 ptes). Per cada instal·lació la subvenció corresponent s'ajustarà a la normativa establerta per la Generalitat de Catalunya.

Article quart: El programa d'instal·lacions a subvencionar s'establirà en el present i s'ajustarà en tot a la normativa establerta per la Generalitat de Catalunya per a aquest tipus de subvencions.

Article cinquè: La tipologia de les instal·lacions a subvencionar serà preferentment:

- Complexos poliesportius
- Pavellons coberts
- Piscines cobertes
- Instal·lacions especials (velòdroms, zones per a la recreació i el lleure)

Article sisè: La Direcció General de l'Esport podrà utilitzar gratuïtament aquestes instal·lacions per a actes esportius del seu interès, sempre i quan no interfereixi la programació esportiva de les instal·lacions i caldrà comunicar-ho amb antelació suficient a l'Excm. Ajuntament de Barcelona.

Article setè: L'acord present tindrà vigència a partir del moment de la seva signatura.

Disposició transitòria: La Direcció General de l'Esport està condicionada quant al compliment de l'estipulat en aquest conveni a l'aprovació per part del Parlament de Catalunya dels Pressupostos de la Generalitat per a 1983.

Així mateix, l'Ajuntament de Barcelona veu condicionat el compliment de l'estipulat en aquest conveni a l'aprovació per part del Consell plenari dels corresponents Pressupostos d'inversions.

En fe del que hem exposat en aquest document signen el present Acord per duplicat.

Barcelona, 6 de juliol de 1982.

Josep Lluís Vilaseca i Guasch (Director General de l'Esport de la Generalitat de Catalunya) i Narcís Serra i Serra (Alcalde-President de l'Ajuntament de Barcelona).

Font: "Conveni entre la Direcció General de l'Esport del Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya i l'Excel·lentíssim Ajuntament de Barcelona". Vegeu lligall 17/95/17, AMA.

Annex 7. Actuacions en matèria d'instal·lacions esportives en el marc del conveni entre la Direcció General de l'Esport i l'Ajuntament de Barcelona

<i>Instal·lació Esportiva</i>	<i>Motiu de la sol·licitud</i>	<i>Quantitat sol·licitada a la Direcció General de l'Esport</i>	<i>Quantitat total pressupostada</i>
Can Carelleu	Obres de cobertura de l'actual frontó i pista	8.784.786 milions de pessetes	29.593.349 milions de pessetes
Piscines Bernat Picornell	Millora del sistema de depuració	8.004.525	26.964.882
Pista Poliesportiva Passeig de Pujadas - Carrer de Wellington	Construcció de l'esmentada instal·lació	2.200.466	7.412.721
Pista Poliesportiva Plaça del Poeta Boscà	Construcció de vestidors	701.362	2.362.681
Zona Esportiva de la Ciutat Meridiana	Millora i recimentació de la piscina	4.721.117	15.904.049
Piscina Calderón de la Barca	Obres de condicionament	2.374.936	8.000.457
Poliesportiu de Les Corts	Construcció de vestidors	2.973.532	10.016.952
Zona Esportiva d'Horta	Obres de condicionament de la piscina	5.413.743	18.237.302
Piscina Municipal del Passeig Marítim	Obres de reforma de la coberta	9.732.001	32.787.235
Camp de Futbol del Torrent d'en Melis	Construcció de vestidors	2.748.377	9.258.471

Esport i democratització en un període de canvi. Evolució del fenomen esportiu a Barcelona durant la transició democràtica (1975-1982)

(Guinardó)			
Camp de Futbol del Polígon Canyelles	Obres de construcció de l'esmentada instal·lació	9.775.191	32.929.733
Poliesportiu del Bon Pastor	Construcció de l'esmentada instal·lació	3.868.414	13.031.544

Font: Elaboració pròpia a partir del buidat de *Gasetta Municipal de Barcelona*, 1982, número 1460, AMA.

Annex 8. Informe d'anomalies en el camp de futbol municipal del Passeig Marítim i Informe del Servei d'Inspecció

Carta adreçada a l'alcalde de Barcelona, informant d'anomalies en el camp
de futbol municipal del Passeig Marítim

Excmo Sr Alcalde de Barcelona:

El que suscribe Joaquín Orts Calvo, mayor de edad, estado casado, residente en Barcelona, calle Caballero 66-68, 5-1, con Documento de Identidad nº 36.712.831, acude y le expone:

Que al final de Pº Marítimo de Barcelona existe un Campo de Fútbol, construido por el Ayuntamiento, por lo que dicho Campo, recibe agua y luz, gratuitamente. Tanto la recibe el Campo de Fútbol, como los vestuarios de los jugadores, que se encuentran fuera del Campo, o sea, debajo mismo del Pº Marítimo.

Que de uno de esos vestuarios el Campo, lo alquiló hace aproximadamente a D. Pablo Perellada, el cual sin permiso alguno, solamente el de los directivos del Campo, que son ajenas personas a ese Ayuntamiento, lo ha convertido en un bar, utilizando luz y agua, que corre a cargo del Ayuntamiento. En dicho bar, existen siete neveras grandes de dos metros de longitud. Además el cuarto de duchas de los jugadores, lo ha convertido en Verano, como cuarto de duchas para el público, haciendo pagar la cantidad de 50 pesetas por ducha. Además de vez en cuando se lavan coches, de jugadores y socios del Club, como también familiares del que utiliza el mencionado bar.

Los gastos que está produciendo de luz y agua, como queda dicho corre a cargo del Ayuntamiento, que después repercute entre todos los que residimos en Barcelona, por lo que los impuestos son cada día más gravosos para los residentes en nuestra ciudad y grandes ganancias para el citado Sr que tiene sin permiso alguno de ese Ayuntamiento la utilización del bar, y el uso indebido de luz y agua.

Ya son demasiado los gravámenes que tenemos, pero que pagamos a gusto, pero que a nuestras costillas algunos Sres llenen sus arcas no estamos conformes.

Mi deseo es saber si el Ayuntamiento tiene conocimiento de esa anomalía tan grande que está sucediendo.

Ya que creo, que porque un Campo de fútbol, se le conceda luz y agua gratis, por ser Zona Deportiva, no es lógico que el Club ceda a un señor determinado previo pago de algunos miles de pesetas, lo que se les pueda llamar un bar, con luz y agua a granel.

Espero que el resultado de sus gestiones me lo comunique a mi domicilio, pero de añadir que si es que tienen que hacer una Inspección par comprobar lo manifestado sea lo antes posible, que el bar, queda cerrado hasta el próximo año a primeros de septiembre.

Barcelona a doce de julio de 1982.

Font: Lligall 33/2005/2, AMA.

Informe del Servei d'Inspecció una vegada efectuada la visita al camp de futbol del Passeig Marítim

Efectuada la inspecció de la zona anexa a vestuaris i bar, del Camp de fútbol del passeig Marítim, demandada per el Sr Director de las Instalaciones Deportivas Municipales, el funcionario que suscribe emite el siguiente,

INFORME:

En el bar situado debajo del Paseo Marítimo, que regenta el CF Barceloneta, existen cuatro neveras eléctricas a la vista y además una máquina tragaperras, más dos de juegos del tipo electrónico.

En el mismo lugar contiguo se encuentran los vestuaris y almacén del citado Club, existen comentarios de que los vestuaris y duchas son utilizados por el público que asiste a los baños, cobrando por dicho servicio la cantidad de cincuenta pesetas por persona, dichos datos no se pudieron confirmar por la temprana hora de la inspección.

Fdo J García Guevara
Barcelona a 27 de agosto de 1982

Font: Lligall 33/2005/2, AMA.

Annex 9. Participants a les escoles d'iniciació esportiva (1982)

<i>Districtes</i>	<i>Escola Poliesportiva</i>	<i>Jocs Escolars</i>
II	1.050	500
III	800	(1)
V	720	(1)
VI	600	(1)
VII	1.150	350
VIII	823	(1)
IX-N	1.521	(1)
IX-S	810	(1)
X	1.115	2.400
XI	1.222	(1)
XII	700	(1)
Total	10.511	3.250

(1): Els equips són inscrits directament al Consell de l'Esport Escolar, i en conseqüència, no es fan Jocs escolars de districte.

Font: Ajuntament de Barcelona, *Macroàrea de Serveis Personals. Memòria d'activitats 1982* (Barcelona: Ajuntament de Barcelona), 186.

Annex 10. Trofeus concedits per la Diputació Provincial de Barcelona a entitats de la ciutat els mesos de setembre de 1981 i de 1982

Relació de trofeus concedits a entitats de la ciutat comtal durant el mes de setembre de 1981

<i>Entitat</i>	<i>Tipus de trofeu</i>	<i>Esdeveniment esportiu</i>
Club Natació Atlètic-Barceloneta	1 trofeu de 1 ^a	XIV Trofeu Festes de la Mercè
Reial Automòbil Club de Catalunya	1 trofeu de 1 ^a	Rally Catalunya Segura Viudas
Club Natació Atlètic-Barceloneta	1 trofeu de 2 ^a	Trofeu Excma. Diputació de Barcelona
Comissió Festa Major de Montbau	1 trofeu de 2 ^a	Festa Major
Casal Catòlic Sant Andreu	1 trofeu de 2 ^a	Torneig Obert d'Escacs Festa Major
Ajuntament de Barcelona	3 trofeus de 3 ^a i 10 medalles	24 Hores d'Esport d'Horta

Font: Elaboració pròpia a partir de "Relació d'instàncies demanant trofeus 1981". Lligall B-846, AGDPB.

Relació dels trofeus concedits a entitats de la ciutat comtal durant el mes de setembre de 1982

<i>Entitat</i>	<i>Tipus de trofeu</i>	<i>Esdeveniment esportiu</i>
Club Natació Atlètic-Barceloneta	1 trofeu de 1 ^a	XV Trofeu Festes de la Mercè
Club Natació Barcelona	2 trofeus de 2 ^a	Festival de pilota a mà
CC Recreativo Aragonés	2 trofeus de 1 ^a ; 2 trofeus de 2 ^a i 2 trofeus de 3 ^a	Festes de la Mercè
Amics Petanca Gaudí	1 trofeu de 2 ^a , 1 trofeu de 3 ^a i 9 medalles	Torneig Social
Associació de Veïns Verdun	4 trofeus de 3 ^a	Festa Major
Associació de Pescadors de Barcelona	1 trofeu de 2 ^a	Copa Barcelona de pesca marítima
Casal C. Sant Andreu Escacs	1 trofeu de 2 ^a i 1 de 3 ^a	Torneig obert d'escacs
Federació Catalana d'Esgrima	2 trofeus de 1 ^a	Trofeu Internacional Floret
Federació de Pesca de Barcelona	2 trofeus de 2 ^a	Campionat de Càsting

Font: Elaboració pròpia a partir de "Relació d'instàncies demanant trofeus 1982". Lligall B-846, AGDPB.

Annex 11. Subvencions de la Diputació Provincial de Barcelona el 1981 a entitats sense afany de lucre

Detall d'algunes subvencions concedides per a l'organització d'esdeveniments esportius

<i>Entitat</i>	<i>Tipus d'ajut</i>	<i>Esdeveniment esportiu</i>
Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya	350.000	Expedició de l'Ama Dablam-Nepal
Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya	25.000	Organització de la XII renovació flama Llengua Catalana
Comitè Organitzador del Trofeu Internacional "Jean Bouin"	65.000	Organització del trofeu Internacional Ciutat de Barcelona d'Atletisme i Jean Bouin
Federació Catalana de Natació	200.000	II Gran Premi Ciutat de Barcelona – Copa Nacions
Federació Catalana de Gimnàstica	100.000	IX Trofeu Internacional de Catalunya –gimnàstica femenina
Federació Catalana de Gimnàstica	100.000	XIII Criterium internacional Ciutat de Barcelona-Memorial Joaquim Blume
Unió Excursionista de Catalunya	150.000	expedició al Huascarán-81-Andes
Grup de Monitors d'Escacs de Barcelona	50.000	III Torneig escolar d'escacs de Barcelona
Club Natació Atlètic-Barceloneta	200.000	54 Travessa Natació al Port de Barcelona

Esport i democratització en un període de canvi. Evolució del fenomen esportiu a Barcelona durant la transició democràtica (1975-1982)

Comitè Organitzador del Trofeu Internacional "Jean Bouin"	100.000	Organització de la cursa Jean Bouin
Grup Escafandrista Mediterrani	25.000	Organització de diversos actes esportius
Comitè Organitzador dels Jocs Esportius Vall d'Hebrón	150.000	IV edició dels Jocs Esportius Vall d'Hebrón
Club d'Escacs Casal Catòlic de Sant Andreu	25.000	Organització del Torneig Obert d'Escacs Festa Major-X edició
Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya	200.000	expedició a l'Himalaia-Manaslu
Club de Futbol Penya "Elche"	75.000	I Setmana Futbol Base. Campionat de futbol escolar
Federació Catalana d'Escacs	50.000	Festa Catalana d'Escacs
Comitè Organitzador de la Volta Ciclista a Catalunya	600.000	61 Volta Ciclista a Catalunya -44 Trofeu Masferrer
Comitè Organitzador del Torneig d'Hoquei Ciutat de Barcelona- Pau Negre	50.000	Organització de l'esmentat torneig

Font: Elaboració pròpia a partir de la *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1981*, pàgina 218, AGDPB.

Detall d'algunes subvencions concedides per a la compra de material esportiu

<i>Entitat</i>	<i>Tipus d'ajut</i>	<i>Raó</i>
Escola Pública Ferrer i Guàrdia	15.000	Adquisició de material esportiu
Centre Esportiu Buen Pastor	25.000	
A.T. Conca	15.000	
Centre d'Estudis Voramar	25.000	
Associació de Pares d'Alumnes del Col·legi Nacional Pirineo	25.000	
Associació de Pares d'alumnes de l'Escola Pegaso	75.000	
Escola Solc	25.000	
Cadeca	75.000	
Condal Sport Club	25.000	
Col·legi Nacional Tibidabo	25.000	
Col·legi Nacional Mixt General Primo de Rivera	25.000	
Club Cibes de Bàsquet Femení	50.000	
Col·legi Nacional Antonio Brusi	40.000	
Col·legi San Juan Bautista	40.000	
Escola Estatal Font dels Eucaliptus	40.000	

Esport i democratització en un període de canvi. Evolució del fenomen esportiu a Barcelona durant la transició democràtica (1975-1982)

Federació Catalana de Voleibol	150.000	
U.D. Parc Barcelona	75.000	
ANDE	200.000	
Federació Catalana d'Espeleologia	125.000	Elaboració d'un llibre manual d'Espeleologia

Font: Elaboració pròpia a partir de la *Memòria de la Gestió Corporativa de la Diputació de Barcelona de l'any 1981*, pàgina 222 i 223, AGDPB.

Annex 12. Ajuts de la Diputació de Barcelona a centres educatius (1982)

<i>Entitat Esportiva</i>	<i>Motiu de la sol·licitud</i>	<i>Pressupost</i>	<i>Quantitat concedida</i>
Col·legi Nacional Ramon Llull	Enllumenat de la pista poliesportiva	690.230 pessetes	120.839 pessetes
Col·legi Nacional Pirineu	Enllumenat de la pista poliesportiva	690.230	120.839
Col·legi Nacional Menéndez Pidal	Vestidors i enllumenat de la pista de bàsquet	8.919.325	1.561.506
Col·legi Nacional Brasil	Construcció de vestuaris	6.275.633	1.098.675
Col·legi Nacional Catalònia	Enllumenat de pistes poliesportives	2.051.873	359.221
Col·legi Nacional Enric Granados	Construcció de vestidors	7.539.449	1.319.931
Col·legi Nacional Rius i Taulet	Construcció de vestidors	1.362.247	262.605
Col·legi Nacional Roger de Flor	Enllumenat d'instal·lacions esportives	968.741	169.597
Col·legi Nacional Santiago Russinyol	Enllumenat	968.741	169.597
Col·legi Nacional Isaac Peral	Enllumenat de pista poliesportiva	1.410.222	246.888
Col·legi Nacional Duran i Bas	Construcció de vestidors	6.276.635	1.098.675
Col·legi Nacional Font d'En Fargas	Vestidors i enllumenat	22.928.012	4.202.058

Esport i democratització en un període de canvi. Evolució del fenomen esportiu a Barcelona durant la transició democràtica (1975-1982)

Col·legi Nacional Sant Josep de Calassanç	Vestidors i enllumenat	5.083.650	1.137.955
Col·legi Nacional Onésimo Redondo	Enllumenat	481.988	84.382
Col·legi Nacional Collaso i Gil	Enllumenat	481.988	84.382
Col·legi Nacional Jaume I	Enllumenat i pavimentació	6.239.914	1.092.422
Col·legi Nacional Elisenda de Montcada	Enllumenat de pista poliesportiva	481.989	84.382
Col·legi Nacional Ramiro de Ledesma	Construcció d'una pista de bàsquet	2.740.884	479.847
Col·legi Nacional Mío Cid	Vestidors	6.275.635	1.098.675
Col·legi Nacional Sant Jordi	Enllumenat i poliesportiu	6.645.372	1.163.405
Col·legi Nacional José M ^a de Sagarra	Poliesportiu i gimnàs	13.478.516	2.359.684
Col·legi Nacional La Maquinista	Pista poliesportiva	4.151.770	679.188
Col·legi Nacional Coves d'En Cmany	Pista poliesportiva	10.485.239	1.835.650

Font: "Proposta de concessió de subvencions". Comissió Informativa de Cultura i Esports. Ordre del dia del Servei d'Esports, amb data 3 de novembre de 1982. Lligall S-797, AGDPB.

Annex 13. Carta del president de l'Agrupació Barcelonista Penya Anguera a César López i Vera, president de la Comissió Informativa de Cultura y Deportes

Distinguido Señor:

Esta entidad con ocasión de su 25 aniversario, y desde siempre dedicada a la formación deportiva y humana de sus jugadores, de forma modesta, pero muy responsable en sus actuaciones, sin ánimo de lucro, y movidos en el poder promocionar si más no éste conglomerado de jugadores, de 11 a 18 años, que en la actualidad llegamos a unos 160 jugadores, debidamente federados en la Federación Territorial de Fútbol y Consell de l'Esport Escolar de Barcelona y acogidos a la Mutualidad Deportiva de Futbolistas, con unas ganas enormes de poderlo ampliar, con jugadores de 8-9-10 años, para mejor preparar técnicamente nuestras plantillas de alevines, infantiles y juveniles, así como creando una Escuela Deportiva, que mediante clases teóricas, audiovisuales, películas, charlas, coloquios, cultural y deportivo, en nuestro radio de acción circundante a la Escuela Industrial, ya que nuestro distrito no posee ninguna instalación deportiva.

Disponemos de un local social apañadito, situado en el 1er piso de la finca, que intentamos aprovecharlo al máximo, pero nos damos cuenta de que se puede quedar pequeño, si como creemos ésta Escuela Deportiva se engrandece y visto la colaboración y el interés que los padres tienen, por dejar a sus niños, en lugares de les da plena confianza por su dedicación y seriedad.

Nuestro presupuesto anual rebasa, en estos momentos el millón de pesetas.

Las fuentes de ingresos, son los mismos jugadores-socios, que participan con una mínima cuota mensual, además efectuamos sorteos mensuales y loterías, así como una pequeña ayuda de la Federación, hacen que no se deba a nadie ningún importe y que cada temporada demos comienzo de cero, y como hormiguitas, vamos hacia adelante, sin tener un patrimonio como podría ser un local o terreno de juego.

Con todo lo anteriormente indicado, acudimos a Vd. Por si tiene a bien concedernos una ayuda o subvención, para poder llevar a buen fin esto, contado con su valiosa ayuda, creemos poder cumplir una ilusión que sería nuestra cúspide, después de 25 años, de dificultades, pero que con el esfuerzo de todos los compañeros directivos, técnicos, jugadores, padres, amigos y colaboradores, nos hemos ido superando, buscando

soluciones, para el bien de éstos jugadores, que hacia ellos trabajamos desinteresadamente, y para un deporte que nos gusta y apasiona.

Todo cuando le indicamos, si cree oportuno podríamos ampliarlo personalmente, cuando Vd crea oportuno, mientras tanto esperamos de Vd si está de su mano, nos podrá ayudar de la mejor manera que crea oportuno, muy cordialmente le saludo, en nombre de todos los miembros que componen esta Peña Agrupación Barcelonista Peña Anguera.

Domingo Berant Ruiz

Presidente

Font: Lligall B-851, AGDPB.

**Annex 14. Full informatiu de la campanya de promoció de la
Vela entre els diferents clubs nàutics de la província de
Barcelona**

**¿ VOLS APRENDRE A NAVEGAR
A VELA?**

**IES MOLT DIVERTIT!
¿PERQUE NO HO PROVES?**

EL CLUB NAUTIC T'ENSENYARA GRATIS

Promociona la Federació Catalana de Vela amb l'ajut de la
Diputació Provincial de Barcelona.

Annex 15. Instal·lacions municipals i d'entitats sense afany de lucre de la ciutat subvencionades per la Generalitat de Catalunya
-Exercicis de 1981 i 1982-

<i>Any</i>	<i>Organisme / entitat</i>	<i>Instal·lació / Tipus d'intervenció</i>	<i>Quantitat subvencionada</i>
1981	Ajuntament de Barcelona	Complex poliesportiu barri del Bon Pastor	35.000.000 milions de pessetes
		Complex poliesportiu barri de la Trinitat Vella	15.000.000
	Escola Esportiva Brafa	Pistes de bàsquet i atletisme	3.000.000
	Grup empresa Seat	Condicionament pista atletisme	900.000
	Club Natació Sant Andreu	Primera fase complex poliesportiu	5.000.000
	Club Natació Montjuïc	Vestidors rugbi i atletisme	2.500.000
	Secció Esportiva Parròquia Sant Medir	Pavelló cobert i pista bàsquet	2.500.000
	Universitat de Barcelona	Sala de barri	20.000.000
	Col·legi Pau Casals	Gimnàs, pista poliesportiva i vestidors	3.000.000
	Reial Club Marítim de Barcelona	Cobert de vela i vestidors	2.500.000
	Obra Social infantil	Enllumenat pistes	800.000
	Escola Reina Elisenda	Pista de bàsquet	500.000
	Federació Catalana de Natació	Millora piscina Sant Jordi	3.000.000
	Escola Sagrada Família	Condicionament piscina, gimnàs i sala	4.000.000
	Federació Catalana d'hoquei herba	Camp d'herba artificial	10.000.000
		Poeta Boscan	701.360
		Pujades / Wellington	2.200.460
		Piscines Picornell	8.004.520

1982	Ajuntament de Barcelona	Can Carelleu	8.784.780
		Polígon Canyelles	9.775.190
		Turó de la Peira	5.441.000
		Ciutat Meridiana	4.721.110
		Calderón de la Barca	2.374.930
		Les Corts	2.973.530
		Horta	5.413.740
		Trinitat Vella	9.840.000
		Mercat de les Fonts	3.580.000
		Bon Pastor	8.028.704
		Passeig Marítim	9.732.001
		Torrent d'en Melis	2.748.377
	Escola Esportiva Brafa	Pista bàsquet i condicionament pista atletisme	3.000.000
	Grup Empresa Seat	Condicionament pista atletisme	1.726.412
	Col·legi Santiago Apòstol	Condicionament gimnàs	1.150.000
	Escoles Carlit	Condicionament pati	650.000
	Col·legi Sagrat Cor	Adequació Sala Esportiva	400.000
	Institut Jaume Balmes	Enllumenat pista poliesportiva	77.864
	Col·legi Especial Padeia	Condicionament pista de bàsquet	580.000
	Col·legi Jesús M. Claudina Tavenet	Adaptació vestidors	875.000
	Centre Ateneu Montserrat	Vestidors	1.200.000
	Centre Gimnàstic Barcelonès	Condicionaments	1.400.000
	APA Escoles Joan Baptista	Pavimentació i adequació gimnàs	1.200.000
Col·legi Casp	adequació sala esportiva	3.900.000	
Col·legi Sant Gregori	Sala escolar i pista poliesportiva	12.250.000	
Col·legi Sagrada Família	Piscina coberta	24.618.000	
Centre Escolar Ciutat Meridiana	Piscina coberta	24.600.000	
JAC de Sants	Cobriments pista poliesportiva	5.580.000	

Esport i democratització en un període de canvi. Evolució del fenomen esportiu a Barcelona durant la transició democràtica (1975-1982)

Club Mediterrani	Condicionaments	2.396.000
Casal del Cris	Pou d'immersió	7.807.000
Club Tennis Barcino	Cobriments pavelló	5.000.000
Club Natació Montjuïc	Pista poliesportiva	2.100.000
Obra Social Infantil	Condicionaments	450.000

Font: Elaboració pròpia a partir de Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya número 56, 30 de novembre 1981, pàgines 1846 i 1847, i Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya número 120, 28 d febrer de 1983, pàgines 4677, 4678, 4680 i 4681.